MALEVIL

ROBERT MERLE

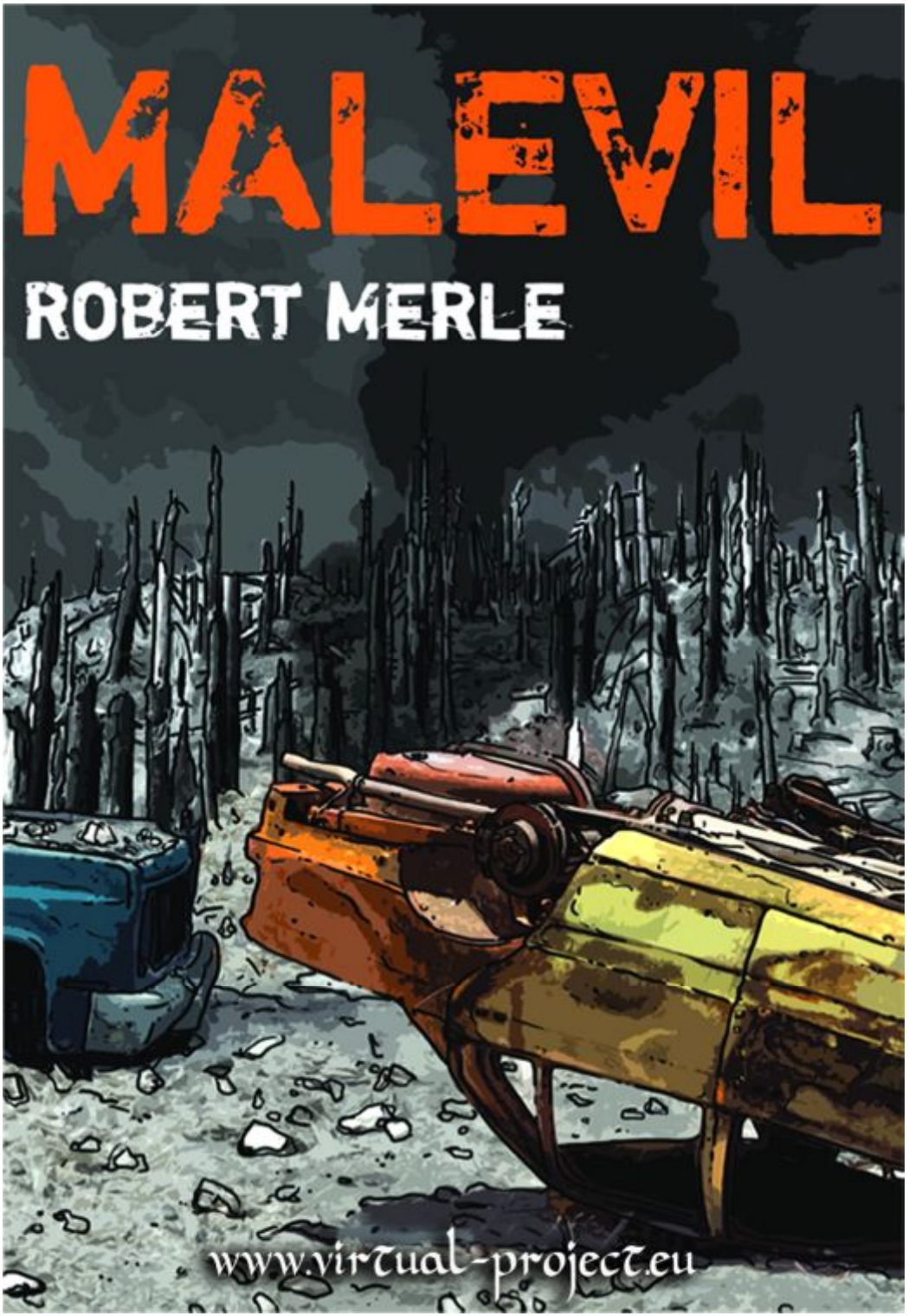

www.virtual-project.eu

ROBERT MERLE

MALEVIL

Original: *Malevil* (1972)

Traducerea:
SANDA MIHĂESCU-BOROIANU

virtual-project.eu

Editura UNIVERS
1977

• CAPITOLUL I

La Şcoala normală de învăţători, aveam un profesor care se dădea în vânt după madlena lui Proust. Sub îndrumarea lui am studiat cu admiraţie faimosul text. Dar, cu trecerea timpului, prăjiturica asta a ajuns să mi se pară cât se poate de literară. Ştiu prea bine că un gust sau o melodie îţi pot readuce, într-un chip foarte viu, amintirea unei clipe. Dar este o chestiune de câteva secunde. O străfulgerare, cortina cade şi prezentul, tiranic, e din nou lângă tine. Grozav ar fi să regăseşti tot trecutul într-o prăjitură însiropată, dacă aşa s-ar întâmpla!

Îmi amintesc de madlena lui Proust fiindcă ieri am descoperit în fundul unui sertar un foarte, foarte vechi pachet de tutun cenuşiu care trebuie să fi fost al unchiului. I l-am oferit lui Colin. Nebun de bucurie la gândul că dă din nou, după atâta vreme, de otrava lui preferată, îşi îndeasă cu el pipa şi o aprinde. Mă uit la el cum o meştereşte şi, de la primele rotocoale de fum pe care le simt în nări, îmi revine în minte unchiul şi lumea dinainte. Să mi se taie răsuflarea, nu alta! Dar, cum am spus, totul numai pentru o clipă.

Iar Colin s-a îmbolnăvit. Fie din cauză că era prea dezintoxicat, fie că tutunul era prea vechi.

Îl invidiez pe Proust. Ca să-şi regăsească trecutul, se bizuia pe ceva solid: un prezent sigur, un viitor neîndoios. Pentru noi însă, trecutul este de două ori trecut, timpul pierdut este de două ori pierdut pentru că, odată cu el, am pierdut şi universul în care se scurgea. S-a produs o fisură. Mersul înainte al veacurilor s-a întrerupt. Nu mai ştim unde ne aflăm şi dacă mai există un viitor.

E de la sine înţeles că încercăm să ne ascundem neliniştea prin cuvinte. Ca să desemnăm fisura, recurgem la perifraze. La început i-am spus, asemenea lui Meyssonnier, cam milităreşte, desigur, „ziua Z". Dar asta suna, totuşi, prea războinic şi atunci am adoptat un eufemism mai pudic, lansat de Menou cu prudenţa ei ţărănească: „ziua evenimentului". Ce se putea găsi mai inofensiv?

Tot cu ajutorul cuvintelor, am pus din nou ordine în haos şi am restabilit chiar o progresie lineară a timpului. Spunem acum: „înainte", „ziua evenimentului" şi „după". Astea-s tertipurile noastre lingvistice. Ele ne dau un sentiment de siguranţă pe măsura ipocriziei lor. Căci „după" indică atât prezentul nesigur, cât şi viitorul nostru ipotetic.

Dar şi fără madlene ori rotocoale de fum de pipă, gândul ne fuge adesea la lumea dinainte. Fiecăruia în colţul lui. În conversaţiile dintre noi exercităm unul asupra altuia un fel de control: reîntoarcerile în trecut ne sunt de prea puţin folos pentru supravieţuirea noastră. De aceea le evităm.

Când sunt de unul singur însă, e altceva. Cu toate că abia am trecut de patruzeci de ani, am, din acea „zi a evenimentului", o tendinţă spre insomnie, ca bătrânii. Şi atunci, în timpul nopţii, îmi aduc aminte. Întrebuinţez acest verb fără complement, deoarece complementul variază de la o noapte la alta. Şi, ca să mă scuz în propriii mei ochi de această complezenţă, îmi spun că lumea dinainte nu mai există decât în capul meu şi că încetează să mai existe dacă nu mă mai gândesc la ea.

De câtăva vreme fac distincţie între amintirea ocazională şi amintirea obişnuită. Am ajuns să înţeleg diferenţa dintre ele: amintirea obişnuită este cea care mă ajută să mă conving de identitatea mea, convingere de care am absolută nevoie în acest „după" în care toate reperele au dispărut. Şi iată, pe scurt, ce fac în nopţile fără somn: în acest pustiu, pe aceste nisipuri mişcătoare, în acest trecut de două ori trecut aşez din loc în loc câte un jalon ca să fiu sigur că nu mă pierd. Şi când spun „mă pierd" vreau să spun „îmi pierd identitatea".

Anul 1948 este unul dintre aceste jaloane. Am doisprezece ani. Tocmai am fost declarat – nespusă glorie – primul pe canton la absolvire. În bucătăria de la Grange Forte, la masa de prânz. Încerc să-mi conving părinţii să desţelenească pământul. E pur şi simplu o chestiune de bun-simţ. Din patruzeci şi cinci de hectare nu avem – ca, de altfel, toţi cei din partea locului – decât zece hectare de câmp şi arătură. Restul e pădure, pădure nefolositoare din moment ce nu mai culegem castane şi nu mai facem cercuri de butoaie.

Părinţii mei abia mă ascultă. Parcă aş fi vorbit unor muşuroaie. De altfel se şi aseamănă cu nişte muşuroaie, cu părul şi pielea lor cafenie. Aşa sunt şi eu, numai că am moştenit de la unchiul ochii lui albaştri.

Revăd scena de la distanţă, cu ochi de adult acum, o înţeleg mai bine, cred, şi o găsesc cât se poate de neplăcută.

Pe mama de exemplu. Plângăcioasă şi moralistă, are viciul oamenilor mediocri: bombăne. Simplu alibi pentru un spirit obişnuit. Din moment ce totul e rău, la ce bun să-ţi mai mişti fie şi degetul cel mic? Propunerea mea de desţelenire o jigneşte.

— Şi cu ce bani? rânjeşte ea. Ai să plăteşti tu buldozerul?

Lăsând la o parte tonul ei dispreţuitor, ştiu bine că există pe libretul de CEC sume care se devalorizează din lună în lună. Ştiu că se devalorizează,

îmi explicase unchiul. La rândul meu, le explic lor, fără să-l dau de gol pe unchiul. Prudenţă zadarnică.

Tata ascultă, dar nu suflă o vorbă. Raţionamentele mele o jignesc în continuare pe mama. Trec în zbor peste capul ei tare, cu păr puţin. Nici măcar nu se uită la mine, adresându-se tatei pe deasupra creştetului meu:

— Băiatul ăsta, zice ea, e bucăţică ruptă frate-tău, Samuel. Orgolios. Dă lecţii. Şi de când cu absolvirea, are un cap cât un dovleac.

Cele două surori mai mici ale mele, Paulette şi Pélagie, pufnesc în râs, drept care celei aflate mai aproape îi ard un picior pe sub masă că începe să urle.

— Şi pe deasupra e şi hain, conchide mama.

Şi continuă să vorbească despre hainìa mea. Cam cât durează mâncatul a două farfurii de supă şi bătutul ciorbei cu vin. Căci mama e tare la socoteli. La fiecare nouă greşeală, vinile mele sunt recapitulate cu de-amănuntul. Faptul că au fost pedepsite nu schimbă nimic. Nici uitate, nici iertate, crimele mele au întotdeauna aceeaşi gravitate.

Iar repetarea se produce pe tonul acela plângăreţ care îmi repugnă: răutate învăluită în moliciune. Pélagie urlă, Paulette, pe care nici n-am atins-o, se smiorcăie. Lovitură de teatru: dându-şi la o parte rochia, Pélagie îşi arată piciorul înroşit. Văicăreala maternă devine stridentă, urcând cu câteva tonuri.

— Ce mai aştepţi, Simon, de nu-i tragi o scatoalcă lui fi-tu?

Pentru că, bineînţeles, eu sunt numai fiul tatălui meu, nu şi al ei. Tata tace. Ăsta e rolul lui în casa noastră. Inaccesibilă la orice raţionament, complet străină de logică, mama nu ţine niciodată cont de ce spune el. L-a redus la tăcere şi aproape la supunere prin simpla virtute a fluxului ei verbal.

— Ai auzit, Simon?

Las furculiţa şi cuţitul şi-mi desprind fundul de pe scaun, gata să mă feresc de palma tatei. Totuşi el nu se mişcă. Cred că îi trebuie curaj, fiindcă ştie ce avea să îndure în patul conjugal în seara aceea: o predică în care urmează să-i fie încă o dată reamintite toate greşelile lui.

Dar e un curaj laş. Eu l-am văzut pe unchiul – admirabil spectacol! – ridicându-se, tunând şi fulgerând, împotriva nevesti-si, care semăna mult cu mama, căci cei doi fraţi se însuraseră cu două surori. Mă întreb ce au oare toate femeile din această familie de sunt aşa de seci, aspre, plângăreţe şi păroase?

Mătuşă-mea n-a rezistat. A murit la patruzeci de ani, fiindcă ura viaţa. Unchiul şi-a luat revanşa, începând să umble după fete. Nu-l condamn, la vârsta bărbăţiei am făcut şi eu la fel.

Mă liniştesc. Din partea tatei – nicio palmă, din partea mamei, la fel. Chef ar avea ea să-mi dea una, însă am pus imediat la punct un sistem de apărare cu cotul, care, fără să contrazică în aparenţă respectul datorat, ţine pe loc antebraţul matern. Nu este o apărare pasivă: braţul meu avansează cu hotărâre în întâmpinarea braţului ei.

— N-ai să capeţi prăjitură, spune mama, după ce s-a gândit un pic. Ca să te-nveţi minte şi să le laşi în pace pe bietele copile.

Tata face „ţţţ". Altceva nu mai spune. Trufaş, eu tac. Şi, profitând de faptul că tata îşi pleacă nasul lui trist în farfurie şi că mama se ridică spre a lua de pe plită ghiveciul care fierbe încă din ajun, îi fac plângăcioasei de Pélagie o strâmbătură înfiorătoare. Ea se pune din nou pe urlat, plângându-se mamei, în limbajul ei mărginit, de felul cum m-am „uitat" la ea.

— Va să zică, spun eu, rotindu-mi ochii nevinovaţi (de două ori nevinovaţi, pentru că sunt albaştri): acum nu mai am voie nici să mă uit la tine?

Tăcere. Mă fac că mănânc din vârful buzelor minunatul ghiveci al mamei. Împing curajul chiar până la a refuza suplimentul care – din datorie – mi se oferă. Şi, în timp ce familia se delectează mâncând, eu îmi aţintesc privirea asupra gravurii pătate de muşte de deasupra bufetului care înfăţişează *Întoarcerea fiului risipitor*.

Într-un colţ al imaginii, fiul cel cuminte are o mutră cât se poate de tristă. Îi dau dreptate. Cu toate că a muncit tot timpul pe brânci pentru tatăl lui, i s-a refuzat un amărât de mieluşel ca să petreacă şi el cu prietenii lar pentru acel mic ticălos care s-a întors acasă după ce şi-a tocat cu femeile uşoare partea lui de avere, tatăl nu ezită să taie viţelul cel mai gras.

Mă gândesc, strângând din dinţi, că aşa se întâmplă şi cu mine şi surorile mele. Blege, prostănace. Şi cu toate astea mama le răsfaţă întotdeauna, le inundă cu apă de colonie, le pieptănă, le face bucle frumoase cu fierul. Rânjesc în sinea mea. Duminica trecută m-am strecurat după ele pe nesimţite şi le-am pus pânze de păianjen pe minunatele lor bucle.

Această amintire plăcută îmi este de ajuns ca să nu cedez în faţa disperării, în timp ce ochii mei coboară de la gravura cu *Fiul risipitor* la tarta cu caise al cărei miros îmi gâdilă nările şi a cărei rotunjime aurie o zăresc pe bufet. În acel moment, mama se ridică, nu fără oarecare pompă, şi o aşază pe masă sub nasul meu.

Mă ridic imediat şi, cu inimile în buzunare, mă-ndrept spre uşă.

— Păi, întreabă tatăl meu cu vocea răguşită a oamenilor care vorbesc puţin, nu-ţi iei porţia de prăjitură?

Contraordin tardiv pentru care nu-i sunt deloc recunoscător.

Mă-ntorc, fără să-mi scot mâinile din buzunare, şi spun tăios peste umăr:

— Nu mi-e foame.

— Poftim! Frumos mai vorbeşti cu taică-tu! spune mama îndată.

Nu mai rămân să ascult urmarea. Interminabila urmare, care avea să-i strice tatei plăcerea prăjiturii, aşa cum mi-o răpise şi mie.

Ies în curte şi încep să mă plimb cu pumnii strânşi în buzunare. La Malejac se spune despre tata că e bun ca pâinea caldă! Într-adevăr! Numai că are prea mult miez şi prea puţină coajă.

Meditez, furios şi amărât. Imposibil să am o conversaţie serioasă cu această scroafă (ăsta e cuvântul pe care-l întrebuinţez eu). Mă umileşte, mă supune batjocurii acestor proaste şi – culmea – mă pedepseşte. Îmi stă pe inimă prăjitura aceea. Nu atât pentru ea, cât pentru umilire. Mă plimb de colo-colo, cu pumnii strânşi în buzunare, lăţindu-mi umerii care şi aşa au început a se lăţi. Să lipseşti de desert un absolvent ieşit primul pe canton!

E faimoasa picătură care face să se reverse paharul. Mă cuprinde o furie rece. Şi acum, după treizeci de ani, mă revăd furios. Retrospectiv, mi se pare că nu eram un foarte bun Edip. Iocasta nu risca nimic, nici măcar cu gândul. Eu îmi „fac" complexul, dar nu din cauza ei, ci a Adelaidei, cea cu băcănia. Pe lângă faptul că are un râs vesel şi dăruieşte cu uşurinţă bomboane, e o blondă opulentă cu un piept provocator. Şi mai „fac" – ce limbaj! – o bună identificare, nu cu tatăl meu, ci cu unchiul. Care – dar pe atunci nu ştiam încă – e în termeni mai mult decât buni cu Adelaida. Am, prin urmare, fără s-o ştiu, o adevărată familie, alături de cea pe care o repudiez.

Şi, în afară de acestea, încă una, care îmi e scumpă şi pe care mi-am întemeiat-o eu însumi: *Cercul*. Societate ultrasecretă, alcătuită din şapte membri, pe care am fondat-o la şcoala din Malejac (401 locuitori, biserică din secolul XII) şi al cărei părinte sunt, manifestând în permanenţă acel spirit de iniţiativă ce-i lipseşte tatălui meu şi hotărâre, multă hotărâre, cu toată blândeţea mea aparentă.

M-am decis: vreau să dispar din sânul acestei familii care m-a înjosit, refugiindu-mă în cadrul celeilalte. Aştept doar ca tata să urce ca să-şi facă siesta şi mama să se apuce de spălatul vaselor, cu cele două feţişoare buclate ţinându-i-se de fuste. Mă duc în camera mea, îmi îndes sacul de excursie (cadou de la unchiul) şi, după ce îl umplu, îl arunc pe grămada de lemne de sub fereastra mea. Înainte de a o şterge, las pe masă o misivă. E adresată ceremonios domnului Simon Comte, agricultor, la Grange Forte, MALEJAC.

Dragă tată,
Plec. În casa asta nu sunt tratat după cum merit.
Te sărut,
Emmanuel

Şi, în timp ce bietul tata doarme în dosul storurilor trase, fără să ştie că ferma lui nu mai are moştenitor, eu pedalez sub soarele cald, cu sacul în spate, în direcţia Malevil.

Malevil e un castel întărit din secolul XIII, ruinat în parte, şi cocoţat la jumătatea unei coaste abrupte, care domină mica vale a râului Rhunes. Proprietarul l-a părăsit şi, de când un bloc de piatră desprins de pe meterezele foişorului a ucis un turist, intrarea în castel a fost interzisă. Comisia monumentelor istorice a pus două pancarte, iar primarul din Malejac a închis unicul drum de acces de pe marginea colinei cu patru rânduri de sârmă ghimpată. Dublând aceste sârme, fără să datoreze însă nimic primăriei, cincizeci de metri de mărăciniş de nepătruns se îndeasă, an de an, de-a lungul vechiului drum dintre coastă şi înălţimea care desparte ameţitorul Malevil de colina pe care se înalţă Sept Fayards, ferma unchiului.

Acolo, la castel, sub inspirata mea conducere, *Cercul* a violat toate interdicţiile. A fost practicat un loc de trecere invizibil în sârma ghimpată, a fost deschis şi întreţinut printre uriaşii mărăcini un tunel care, datorită unei cotituri viclene, nu poate fi văzut din drum. La primul etaj al foişorului, reconstituind o parte dintr-un planşeu dispărut, am amenajat, din grindă în grindă, o trecere cu ajutorul unor scânduri vechi luate din magazia unchiului. Am putut astfel ajunge, la capătul imensei săli, într-o mică încăpere, şi Meyssonnier, care, tot ciocănind în atelierul tatălui său, începe să meşterească foarte bine, a închis-o cu o fereastră şi o uşă cu zăvor.

Foişorul e mai ferit. Bolta lui cu nervuri a rezistat vremii. În bârlogul nostru există un şemineu, o somieră veche acoperită cu saci, o masă şi scăunele.

Secretul a fost păstrat. A trecut un an de când *Cercul* a amenajat acel local neştiut de adulţi. Îmi fac socoteala ca până la începerea şcolii să mă adăpostesc acolo. În drum i-am lăsat vorbă lui Colin, care are să-l anunţe pe Meyssonnier, care are să-l anunţe pe Peyssou, care, la rândul lui, are să-i anunţe pe ceilalţi. Nu mă lansez eu într-o afacere fără nicio şansă de succes.

Îmi petrec după-amiaza în celula mea, şi tot aşa şi noaptea şi ziua următoare. E mai puţin încântător decât mi-am închipuit. E iulie, băieţii ajută la câmp, n-am să-i văd decât seara. Şi nu îndrăznesc să ies din castel, La Grange Forte probabil că au pus jandarmii pe urmele mele.

La ora şapte, aud bătând în uşa *Cercului.* Îl aştept pe uriaşul Peyssou care trebuie să-mi aducă de-ale gurii. Am tras zăvorul de la uşă, aşa că de pe somiera pe care stau întins ca vai de lume, cu o carte de aventuri sângeroase în mână, strig cu glas tare: „Intră, măi tâmpitule!”

E unchiul Samuel. E protestant, de acolo i se trage prenumele biblic. E acolo, în mărime naturală, îmbrăcat cu o cămaşă în carouri, descheiată, din care i se vede gâtul musculos, şi cu un pantalon vechi de cavalerist (a făcut armata la cavalerie). Din pervazul uşii joase, cu fruntea atingând uşorul de piatră, mă priveşte, cu ochi zâmbitori şi fruntea încreţită.

Această imagine îmi rămâne în minte. Căci băiatul de pe somieră sunt eu, iar unchiul, în picioare în prag, tot eu sunt. Unchiul Samuel avea atunci, cu o aproximaţie de un an, vârsta pe care o am eu acum, şi toată lumea spune că îi semăn mult. Iar în această scenă, săracă în vorbe, îmi pare că-l văd pe băiatul care eram confruntat cu bărbatul care am devenit.

Făcând portretul unchiului Samuel, mi-l fac de fapt şi pe al meu. Depăşind statura obişnuită, bine clădit, dar îngust în şolduri, are faţa pătrată, pielea arămie, sprâncenele negre şi ochii albaştri. La Malejac oamenii sporovăiesc, ţinând-o într-un zumzet neîntrerupt şi liniştitor, de dimineaţa până seara. Unchiul însă nu spune nimic atunci când n-are ceva de spus. Iar când vorbeşte, vorbeşte scurt, la obiect, fără să adauge nimic de prisos. La fel de econom e şi cu gesturile.

Ceea ce îmi place la el e tocmai această fermitate. Căci la mine, la tatăl meu, la mama, la surori, totul e moale. Gândirea, confuză. Vorba, încâlcită.

Mai admir la unchiul meu iniţiativa. Şi-a desţelenit la maximum pământul. A împărţit în scocuri un braţ al râului Rhunes, care trece pe la el, şi creşte păstrăvi. Are vreo douăzeci de stupi. A cumpărat chiar, de ocazie, un contor Geiger, ca să prospecteze uraniu în rocile vulcanice care abundă pe una din pantele colinei lui. Şi când fermele şi centrele hipice au început să apară peste tot, a vândut vacile şi le-a înlocuit cu cai.

— Eram sigur că te găsesc aici, îmi spune unchiul. Mă uit la el fără să scot o vorbă. Dar ne înţelegem bine amândoi. La tăcerea mea răspunde:

— Scândurile. Scândurile pe care le-ai luat vara trecută din magazie. N-ai putut să le duci. Le-ai târât. M-am luat după urme.

Prin urmare ştia de un an! Şi n-a spus nimic nimănui, nici chiar mie.

— Am verificat, continuă unchiul. Meterezele foişorului rezistă, n-o să se mai prăbuşească nimic.

Mă simt cuprins de recunoştinţă. Unchiul veghează asupra mea, însă de departe, fără să-mi spună, fără să mă stinghereasca. Mă uit la el, dar el îmi evită privirea. Nu vrea să se înduioşeze. Pune mâna pe un scăunel şi, după ce se convinge că ţine, se aşază pe el cu picioarele în lături, parcă ar încăleca. După care porneşte în galop şi drept la ţintă.

— Ascultă, Emmanuel, ai tăi n-au spus nimic la nimeni şi n-au anunţat nici jandarmii.

Un zâmbet uşor.

— Ştii tu, frica de ce o să spună lumea. Iar eu, uite ce-ţi propun. Vii la mine până la sfârşitul vacanţei. Când începe şcoala, nicio problemă, intri la internat în La Roque.

O clipă de linişte.

— Dar sâmbăta şi duminica? întreb eu.

Ochii unchiului strălucesc. Am vorbit ca şi el, cu glas scăzut. Dacă în gând am şi reînceput şcoala, înseamnă că sunt de acord să-mi continui vacanţa la el.

— La mine, dacă vrei, îmi răspunde cu un gest rotund şi vocea repezită.

Un moment de tăcere.

— Din când în când o masă la Grange Forte.

Exact cât trebuie, drăgăstoasa mea mamă, ca să salvezi aparenţele. Văd clar că, prin acest aranjament, toată lumea n-are decât de câştigat.

— Bun, zice unchiul, ridicându-se cu o mişcare vioaie. Dacă eşti de acord, ia-ţi sacul şi vino la Rhunes, unde adun fân pentru vite.

Cum iese, îmi şi pregătesc sacul.

Trec prin tunelul din mărăciniş şi peste sârma ghimpată şi cobor cu bicicleta vechea albie a pârâului care desparte coasta abruptă a castelului de colina rotundă a unchiului. Foarte mulţumit că ies din vizuina mea. Copacii crescuţi peste tot printre zidurile în ruină le întunecă, aşa că răsuflu uşurat când ies în valea luminoasă a Rhunes-ului.

E spre asfinţit, între şase şi şapte, când soarele e cel mai frumos. O ştiu de când mi-a atras atenţia unchiul. Aerul e blând, câmpul e mai verde, umbrele sunt mai lungi, lumina aurie. Pedalez spre tractorul roşu al unchiului. În spatele lui, remorca şi o grămadă mare de fân gălbui. Iar mai departe, în linii paralele, plopii, de-a lungul Rhunes-ului, cu frunzele lor argintii, clătinându-se fără încetare. Îmi place foşnetul lor ca al unei ploi uşoare.

Unchiul, fără o vorbă, ia bicicleta şi o leagă cu o funie deasupra fânului. După care se aşază la volan, iar eu pe o aripă. Fără un cuvânt. Chiar fără nicio privire. Dar după mâna care îi tremură puţin, îmi dau seama cât e de fericit, el, care n-a avut copii de la uscăţiva mea mătuşă, să ducă cu el un fiu la Sept Fayards.

Menou m-aşteaptă în prag, cu braţele scheletice încrucişate pe pieptu-i inexistent. Un zâmbet îi încreţeşte micul cap de mort. Slăbiciunea ei pentru mine e sporită de pornirea împotriva mamei. Pe care o nutrea şi împotriva mătuşii când trăia. Să nu vă închipuiţi cumva că... Nu, Menou nu trăieşte cu unchiul. Dar nici servitoare nu-i este. Are averea ei. El îi cultivă pământul şi o hrăneşte, ea îi ţine gospodăria.

Menou este slăbiciunea personificată, dar o slăbiciune veselă. Nu se văietă, ci doar bombăne, plină de vervă. Are patruzeci de kilograme, inclusiv

hainele, întotdeauna negre. Dar în orbitele ei adânci, ochii mici şi negri strălucesc de dragoste de viaţă. Cu excepţia tinereţii, a fost virtutea personificată. E înzestrată cu toate virtuţile, inclusiv cumpătarea. Unchiul zice că şi-a economisit şi propria-i carne până-ntr-atât încât nu mai are pe ce să se aşeze.

Şi, în privinţa muncii, e un monstru. Are braţele ca nişte chibrituri, dar când îşi prăşeşte viţa de vie, ce mai trage! În timpul ăsta unicul ei fiu, Momo, care merge pe optsprezece ani, târăşte după el un tren legat cu o sfoară, făcând tuu-tuu.

Ca să dea niţică sare vieţii, Menou e într-o neîntreruptă dispută cu unchiul. Dar el e zeul ei. Şi eu fac parte din această stirpe divină. Aşa că, pentru primirea mea la Sept Fayards, a pregătit o masă pe cinste. Şi, la sfârşit, ca o încununare plină de maliţie, o tartă enormă.

Dacă aş fi cineast, aş face un prim plan grozav cu această tartă. Şi, *fondu enchaîné* pe un *flashback*: 1947, vara dinainte. Un alt „jalon".

Am 11 ani. Mă îndrăgostesc de Adelaida, instalez *Cercul* la Malevil şi-mi făuresc un nou mod de a vedea religia.

Am mai amintit despre rolul negustoresei din Malejac în trezirea mea la viaţă. Are treizeci de ani şi maturitatea ei mă fascinează. Vreau să spun că şi astăzi, după atâtea experienţe contrare, continui, datorită ei, să asociez bunătatea cu plinătatea formelor şi, datorită cui ştiţi, uscăciunea trupului cu cea a inimii. Păcat că nu ăsta e subiectul meu. Mi-ar plăcea să evoc toate emoţiile determinate de acele sinuozităţi. Când abatele Lebas, care începea să fie neliniştit de întrebuinţarea pe care o dădeam însuşirilor noastre, ne vorbea la catehism de „păcatul cărnii", nu puteam crede, numai nervi şi muşchi cum eram, că acea „carne" ar fi putut fi a mea. Raportam respectiva expresie la Adelaida, şi-atunci noţiunea de păcat îmi apărea minunată.

Nu mă supăr nici când idolul meu, deşi niţeluş cam greoi ca dimensiuni, e considerat puţin uşuratic. Dimpotrivă, asta îmi prevesteşte un viitor frumos, cu toate că anii care fac dintr-un cocoşel un cocoş îmi par foarte lungi.

Până atunci, vara cel puţin, am fost foarte ocupat. Războiul bântuie cu furie. Bravul căpitan protestant Emmanuel Comte, baricadat în castelul Malevil împreună cu fraţii lui întru religie, apără locurile împotriva sinistrului Meyssonnier, şeful Ligii. Spun sinistrul, pentru că scopul lui e să prade castelul şi să-i treacă pe eretici, bărbaţi şi femei, prin foc şi sabie. Femeile sunt reprezentate prin mănunchiuri de vreascuri, iar copiii prin mănunchiuri mai mici.

Victoria nu e dinainte asigurată, ci depinde de vitejia în luptă. Oricine e lovit sau chiar numai atins de o suliţă, o săgeată, o piatră sau, în lupta corp la corp, de vârful unei săbii, strigă „sunt atins"! şi se prăbuşeşte. La sfârşitul

bătăliei e îngăduit să tai beregata răniţilor şi să ucizi femeile, însă nu cum a făcut-o într-o zi uriaşul Peyssou, care s-a aruncat asupra unui mănunchi voluminos de vreascuri cu intenţia de a viola. Noi suntem neîndurători, dar puri, asemenea strămoşilor noştri. Cel puţin în public. Destrăbălarea e o chestiune particulară.

Într-o după-amiază m-am simţit destul de bucuros când i-am trimis lui Meyssonnier în piept o săgeată din înaltul zidurilor de apărare. El s-a prăbuşit, iar eu, scoţând capul de după un crenel şi agitându-mi pumnul, am strigat cu voce tunătoare „Moarte ţie, catolic ticălos!"

Acest strigăt teribil îi împietreşte de uimire pe atacanţi, care uită să se mai apere, şi săgeţile noastre îi străpung imediat.

Atunci ies încet din fortăreaţă şi, zorindu-i pe locotenenţii mei Colin şi Giraud să le dea lovitura de graţie lui Dumont şi Condat, îi pun sabia în gât lui Meyssonnier.

Cât despre uriaşul Peyssou, îi tai mai întâi organele cu care se mândreşte, apoi, înfigându-i de mai multe ori sabia în piept şi răsucindu-i-o în rană, îl întreb „cu o voce indiferentă" dacă îi produce plăcere. Pe uriaşul Peyssou îl las întotdeauna la urmă fiindcă horcăie o grozăvie.

Ziua aceasta caldă se sfârşeşte. Ne strângem în jurul mesei din bârlog pentru a trage o ultimă ţigară şi a molfăi guma de mestecat care ne scăpa de miros.

Dar acolo, după felul în care îşi mişcă maxilarul, îmi dau seama că Meyssonnier e nemulţumit. Sub fruntea îngustă, împodobită cu un păr scurt şi des ca o perie, ochii lui cenuşii, foarte apropiaţi unul de celălalt, clipesc fără încetare.

— Ei, Meyssonnier, îl întreb pe un ton prietenesc, ce ai? Eşti supărat?

Pleoapele încep să-i bată şi mai des. Se fereşte să mă critice, pentru că, în general, asta se întoarce împotriva lui. Totuşi datoria nu-i dă pace, apăsându-i din toate părţile craniul strâmt.

— Am, spune în sfârşit, cu vehemenţă, pentru că n-ar fi trebuit să-mi spui catolic ticălos!

Dumont şi Condat lasă să se audă un murmur de aprobare, Colin şi Giraud, din loialitate, tac, dar cu o nuanţă care nu-mi scapă. Singur Peyssou, cu capul lui mare cu trăsăturile rotunde întrerupte de un surâs larg, îşi păstrează calmul.

— Cum, dar era în joacă! zic eu cu neruşinare. Când ne jucăm eu fac pe protestantul şi sigur că n-am să zic nimic de bine de catolici, care vin să mă omoare.

— Jocul nu scuză totul, spune Meyssonnier cu hotărâre. Jocul are o limită. De exemplu: când te prefaci că-i tai ştii tu ce lui Peyssou, doar nu-i tai cu adevărat.

Surâsul lui Peyssou deveni mai larg.

— Şi-apoi, n-a fost niciodată vorba să ne insultăm, zice Meyssonnier, cu ochii aţintiţi în tăblia mesei.

— Şi nicidecum pe motive religioase, adaugă Dumont.

Mă uit la Dumont căruia îi cunosc bine susceptibilitatea.

— Nu te-am insultat pe tine, îi răspund, încercând să-l separ de Meyssonnier. Cu Meyssonnier vorbeam.

— Totuna-i, spune Dumont, din moment ce şi eu sunt catolic.

Strig:

— Dar şi eu sunt catolic!

— Aşa e, mi-o taie Meyssonnier, şi nu trebuia să-ţi vorbeşti de rău religia.

Atunci interveni şi uriaşul Peyssou spunând că „toate astea nu-s decât poveşti şi că protestantismul e totuna cu catolicismul".

Imediat toţi se reped să-l bruftuiască, spunându-i că specialitatea lui e forţa fizică şi porcăriile! Să se mărginească la ele şi să nu se mai amestece în religie!

— Nici măcar cele zece porunci nu le ştii, zice Meyssonnier cu dispreţ.

— Ba uite că le ştiu, răspunde uriaşul Peyssou.

Şi se ridică de parcă ar fi la catehism, începând să le spună plin de elan. Însă după a patra se opreşte brusc. Huiduit, se aşază la loc ruşinat.

Incidentul cu Peyssou mi-a dat răgaz să mă gândesc.

— Bine, am spus făcând pe omul cumsecade şi împăciuitor. Să admitem că am greşit. Mai întâi, eu, când n-am dreptate, nu fac ca alţii, ci recunosc imediat că am greşit. Ei, uite, am greşit, eşti mulţumit?

— Nu-i destul să spui că ai greşit, zice Meyssonnier, pe un ton arţăgos.

— Şi atunci? întreb indignat. Doar nu crezi că am să-ţi cad în genunchi pentru că ţi-am spus ticălos.

— Puţin îmi pasă că mi-ai spus ticălos, zice Meyssonnier, asta pot s-o fac şi eu. Dar m-ai făcut „catolic ticălos".

— Tocmai, îi răspund, nu pe tine te-am ofensat, ci religia.

— Asta aşa-i, intervine Dumont.

Mă uit la el. Meyssonnier este pe cale să-şi piardă cel mai bun aliat.

— Ia uită-te, spune micul Colin deodată, întorcându-se spre Meyssonnier, termină odată! Acum, când Comte şi-a recunoscut vina, ce mai vrei?

Meyssonnier tocmai voia să deschidă gura, când Peyssou, fericit să-şi ia revanşa, strigă făcând un gest larg:

— Toate astea-s poveşti!

— Ascultă, Meyssonnier, îi spun cu toate aparenţele de echitate. Eu ţi-am spus ticălos, tu mi-ai spus ticălos, aşa că suntem chit.

Meyssonnier roşeşte.

— Eu nu ţi-am spus ticălos, zice el cu indignare.

Mă uit la *Cerc,* clatin din cap cu melancolie şi tac.

— Ba chiar ai spus, asta pot să-ţi zic şi eu, replică Giraud.

— Dar nu-i acelaşi lucru, răspunde Meyssonnier, care simte fără să o poată exprima însă, toată diferenţa dintre o insultă eventuală şi una efectivă.

— Eşti un chiţibuşar, Meyssonnier, îi spun cu tristeţe.

— N-are a face, intervine Meyssonnier, cu un ultim argument, ai ofensat religia şi asta nu poţi s-o negi.

— Dar nu neg! spun, desfăcându-mi braţele cu bună-credinţă. Nu-i niciun minut de când am recunoscut-o. Nu?

— Ba da, strigă Cercul.

— Ei bine, pentru că am insultat religia, spun eu pe un ton hotărât, am să mă duc să cer iertare cui se cuvine („Cui se cuvine" e o expresie a unchiului).

Cercul mă priveşte cu nelinişte.

— Doar n-ai să-l amesteci pe preot în treburile noastre! strigă Dumont.

Pentru că, după părerea noastră, abatele Lebas vede deformat lucrurile. La spovedanie are un fel foarte umilitor de a trata drept nimicuri toate păcatele noastre, afară de unul.

Dialogul se angaja după cum urmează: Părinte, am păcătuit fiindcă am fost îngâmfat. – Bun, bun. Şi pe urmă? Părinte, am păcătuit fiindcă mi-am vorbit de rău aproapele. – Bun, bun. Şi pe urmă? Părinte, am păcătuit fiindcă l-am minţit pe învăţător. – Bun, bun. Şi pe urmă? Părinte, am păcătuit fiindcă am furat zece franci din portmoneul mamei. – Bun, bun. Şi pe urmă? Părinte, am păcătuit fiindcă am săvârşit o faptă josnică. – A, a! zicea abatele Lebas. În sfârşit.

Şi inchiziţia începea.

Când am întemeiat *Cercul,* unul din primele lucruri pe care le-am jurat a fost să nu-l încunoştinţăm pe preot despre activitatea noastră pentru că ni se părea evident că n-ar fi crezut niciodată în nevinovăţia unei societăţi secrete care se aduna pe ascuns, într-un loc necunoscut de cei mari. Şi totuşi *Cercul* era „nevinovat" în sensul pe care-l acorda abatele acestui cuvânt.

Ridic din umeri.

— Bineînţeles că n-am să mă duc să-i spun preotului. Ca să fiu supus iar la toată chestia aia? Nici să nu vă gândiţi. Am zis că mă duc să cer iertare cui se cuvine. Şi mă duc.

Mă ridic, spunând semeţ şi cu ifos:

— Vii, Colin?

— Da, îmi răspunde micul Colin, mândru că el a fost cel ales.

Şi, cu acelaşi aer măreţ ca şi mine, iese, lăsând *Cercul* mut de uimire.

Bicicletele noastre erau ascunse în hăţişul din faţa Malevil-ului.

— Direcţia Malejac, am spus eu laconic.

Pedalăm zdravăn, însă în linişte, chiar pe loc drept. Ţin mult la micul Colin, pe care la început l-am ocrotit de multe ori la şcoală, fiindcă în mijlocul acelor băieţi voinici, care la doisprezece ani conduc tractorul, el e firav şi delicat ca o libelulă, cu ochii lui cafenii, vii şi plini de şiretenie, sprâncene ascuţite şi gura cu colţurile ridicate spre tâmple.

Sper să găsesc biserica goală, însă de-abia ne-am instalat în banca catecumenilor, că abatele Lebas îşi şi face apariţia din sacristie, cu pasul târşit şi spatele încovoiat. În penumbră zăresc, cu deosebită neplăcere, ivindu-se dindărătul unei coloane, nasul lui lung şi coroiat şi bărbia-i în formă de galoş.

De cum ne vede la acea oră neobişnuită în biserica lui se şi repede spre noi asemenea uliului asupra şoarecelui de câmp, înfigându-şi ochii pătrunzători într-ai noştri.

— Ce faceţi aici amândoi? ne întreabă el cu bruscheţe.

— Vreau să spun o scurtă rugăciune, zic eu, privindu-l cu ochii mei cei mai albaştri şi cu amândouă mâinile decent încrucişate pe prohabul pantalonilor.

Şi adaug pe un ton evlavios:

— Cum ne-aţi povăţuit.

— Dar tu? întreabă el cu asprime, întorcându-se spre Colin.

— Şi eu tot aşa, răspunde Colin, cu gura lui maliţioasă şi ochii vioi, contrazicând întrucâtva seriozitatea spuselor sale.

Abatele ne priveşte când pe unul, când pe celălalt, cu ochii lui negri, întunecaţi de bănuială.

— Nu cumva aţi venit să vă spovediţi, zice, întorcându-se spre mine.

— Nu, domnule părinte, răspund cu voce sigură. Şi adaug:

— M-am spovedit abia sâmbătă.

Ridicându-şi furios capul, îmi spune cu o privire plină de subînţelesuri:

— Şi vrei să zici că de sâmbătă n-ai mai păcătuit?

Mă simt tulburat. Din nefericire, abatele nu ignoră pasiunea mea incestuoasă pentru Adelaida. Sau, cel puţin, aşa cred eu că e de când părintele mi-a spus: Nu ţi-e ruşine! O femeie de vârsta mamei tale! Şi – nu ştiu de ce – a mai adăugat: Şi care cântăreşte de două ori cât tine. Pentru că de fapt dragostea nu-i o problemă de kilograme. Mai ales atunci când nu e vorba, decât de „gânduri urâte”.

— Ba da, zic eu, însă nimic important.

— Nimic important! răspunde, împreunându-şi mâinile cu indignare. Cam ce, de exemplu?

— Ei bine, zic la întâmplare, l-am minţit pe tata.

— Bun, bun, răspunde abatele Lebas. Şi pe urmă?

Mă uit la el. Doar nu vrea să mă spovedească aşa, deodată, fără voia mea, în mijlocul bisericii! Şi pe deasupra în faţa lui Colin!

— Nimic altceva, răspund eu cu hotărâre.

Abatele Lebas îmi aruncă o privire pătrunzătoare, însă caut să-i fac faţă cu nevinovăţia ochilor mei limpezi, astfel că el şi-i plecă fără putere pe-ai lui de-a lungul nasului.

— Şi tu! întreabă el, întorcându-se spre Colin.

— Eu la fel! răspunde Colin.

— La fel şi tu! bombăne abatele. L-ai minţit şi tu pe taică-tu. Şi găseşti că asta nu-i important!

— Nu, domnule părinte, zice Colin, eu am minţit-o pe mama, şi colţurile buzelor i se ridică spre tâmple.

Mă temeam ca abatele Lebas să nu explodeze şi să ne alunge din sfântul lăcaş. Dar a reuşit să se stăpânească.

— Prin urmare, zice el pe un ton aproape ameninţător, adresându-i-se tot lui Colin, ţi-a venit aşa ideea să intri în biserică şi să spui o mică rugăciune?

Dau să deschid gura ca să răspund eu, însă abatele Lebas mi-o taie scurt.

— Tu, Comte, să taci! Te cunosc eu! Eşti totdeauna gata cu răspunsul! Lasă-l pe Colin să vorbească!

— Nu, domnule părinte, răspunde Colin, nu a mea a fost ideea, ci a lui Comte.

— A! A lui Comte! Perfect! Perfect! Chiar e de necrezut, zice abatele Lebas cu o ironie gravă. Şi unde eraţi când i-a venit ideea asta?

— Pe drum, răspunde Colin. Mergeam aşa, fără să ne gândim la ceva rău, când, deodată, Comte mi-a zis ce-ar fi să ne ducem la biserică şi să spunem o scurtă rugăciune. Bună idee, am răspuns. Şi iată-ne, adaugă Colin, eu colţurile gurii ridicându-i-se fără voie.

— „Ce-ar fi să ne ducem la biserică să spunem o scurtă rugăciune!" parodiază abatele Lebas stăpânindu-şi furia.

Şi adaugă cu repeziciunea unei lovituri de sabie:

— Şi de unde veneaţi voi cu bicicletele pe drumul ăsta?

— De la Sept Fayards, răspunde Colin fără să ezite.

A fost o idee genială a micului Colin pentru că, dacă exista la Malejac o persoană căreia abatele Lebas nu putea să i se adreseze ca să verifice cum ne folosisem timpul, acesta era unchiul meu.

Privirea întunecată a abatelui Lebas se mută de la ochii mei transparenţi la zâmbetul în formă de gondolă al lui Colin. Se află în situaţia unui muschetar care, într-un duel, îşi vede sabia zburând la zece paşi: cel puţin aceasta era imaginea pe care mi-a provocat-o când am relatat după aceea *Cercului* convorbirea avută.

— Bun, rugaţi-vă, rugaţi-vă! zice în cele din urmă abatele Lebas pe un ton acru, aveţi şi unul şi altul mare nevoie!

Apoi ne întoarce spatele ca şi cum ne-ar abandona în ghearele necuratului. Şi, târându-şi paşii, cu spatele îndoit şi profilul lui greoi împins înainte, intră în sacristie, trântind uşa după el.

Când se aşterne din nou liniştea, îmi încrucişez braţele pe piept, îmi fixez ochii pe luminiţa de lângă tabernacol şi spun pe şoptite, dar în aşa fel încât să mă audă şi Colin:

— Iartă-mă, Doamne, că am păcătuit împotriva religiei.

Dacă în clipa aceea uşiţa tabernacolului s-ar fi deschis şi s-ar fi luminat şi o voce gravă şi clară cum e cea a crainicului de la radio ar fi spus copile, te iert, şi pentru ispăşire ai să spui de zece ori Tatăl nostru, n-aş fi fost deloc mirat. Dar nu s-a întâmplat nimic, aşa că m-am silit să iau propria mea voce drept a lui pedepsindu-mă singur să spun de zece ori Tatăl nostru. Pentru simetrie sunt gata să adaug şi zece Ave Maria, dar renunţ imediat zicându-mi că, dacă, din întâmplare, Dumnezeu e protestant, nu mi-ar fi deloc recunoscător pentru că i-am dat prea multă importanţă Sfintei Fecioare.

N-am spus de trei ori *Tatăl nostru* când Colin mi-a dat una cu cotul.

— Ce eşti nebun? Nu ne cărăm?

Întorc capul spre el privindu-l cu severitate.

— Răbdare! Trebuie să execut negreşit pedeapsa pe care mi-am dat-o.

Colin tace. Şi continuă să tacă şi după aceea. Ca un mut. Fără să se mire. Fără să ridice probleme.

Iar eu, problema pe care mi-o pun astăzi nu este cea a sincerităţii mele. La unsprezece ani, totul e joacă, nu e problemă. Ceea ce mă frapează, ceea ce reţin, este îndrăzneala de a mă fi gândit, peste capul abatelui Lebas, să stabilesc o legătură directă cu Dumnezeu.

Aprilie 1970: jalonul următor. Un salt de douăzeci de ani. Mi-este cam greu să-mi lepăd pantalonii scurţi, pentru a-i înlocui cu pantalonii lungi de om mare. Am treizeci şi patru de ani, sunt directorul şcolii din Malejac şi, în faţa mea, în bucătărie, unchiul stă şi îşi fumează pipa. Afacerea lui cu caii merge bine, prea bine chiar. Ca s-o extindă, caută să cumpere terenuri şi, la cele pe care le râvneşte, preţul se dublează când îşi face el apariţia, întrucât e considerat om bogat.

— Uite, Berthaud, de pildă. Îl ştii pe Berthaud. Doi ani m-a dus cu vorba. Şi ce bani mi-a cerut! De-altfel, ferma lui Berthaud e un rahat. Nu mă gândeam la ea decât în ultimă instanţă. Nu, Emmanuel, ceea ce mi-ar fi trebuit, îţi spun eu, e Malevil-ul.

— Malevil-ul!

— Da, zice unchiul, Malevil-ul.

— Dar cum, întreb eu uimit. Doar acolo nu-s decât copaci şi ruine.

— E, e, mă lămureşte unchiul, trebuie să-ţi explic ce înseamnă Malevil-ul. Malevil-ul înseamnă şaizeci şi cinci de hectare de teren de prima calitate, acoperite, de mai puţin de cincizeci de ani, de pădure tânără. Malevil-ul înseamnă o viţă care dădea cel mai bun vin din regiune încă de pe vremea bunicului. Totul trebuie replantat, bineînţeles, dar pământul e pământ. Malevil-ul are o pivniţă cum nu sunt două în Malejac: boltită, răcoroasă şi mare cât curtea şcolii. Malevil-ul înseamnă un zid împrejmuitor în care poţi construi cu piatră gata cioplită, pe care n-ai decât să te apleci şi s-o ridici, grajduri şi boxe câte vrei. În plus, Malevil-ul e alături. E lângă Sept Fayards. S-ar zice că-i o continuare a ei, adaugă el cu un umor inconştient, ca şi când castelul ar fi fost cel care ar fi aparţinut odinioară fermei.

E după masa de seară. Unchiul e aşezat în bucătărie, nu la masă, ci paralel cu ea, trăgând din pipă, cu cureaua de la pantaloni desfăcută din strânsoare cu o gaură pe burta lui suptă.

Mă uit la dânsul şi el bagă de seamă că l-am ghicit.

— Ei da! zice. Am scăpat afacerea.

Şi trage iar din pipă.

— L-am înjurat pe Grimaud.

— Grimaud?

— Omul de afaceri al contelui. Întrucât contele, care de altfel locuieşte la Paris, nu-l ascultă decât pe el şi nu face nimic fără dânsul. Grimaud a pretins un şperţ. El numea asta „onorariu de negociere”.

— Delicată expresie!

— Nu-i aşa? zice unchiul.

Şi trage iar din pipă.

— Mult?

— Două milioane.

— Bravo!

— Nu era puţin. Dar s-ar fi putut discuta. În loc să fac aşa, m-am apucat şi i-am scris contelui, iar contele, idiot cum este, i-a trimis scrisoarea lui Grimaud. Şi Grimaud a venit şi mi-a făcut reproşuri.

Se aude un oftat şi odată cu el se mai înălţă o pală de fum.

— A doua greşeală, dar de data asta ireparabilă: l-am repezit pe Grimaud. Dovadă că şi la şaizeci de ani mai face omul prostii. În afaceri nu trebuie să repezi niciodată pe nimeni, ţine bine minte, Emmanuel, nici chiar pe un escroc. Pentru că şi un escroc, aşa escroc cum este, are, totuşi, amorul lui propriu. Din ziua aceea Grimaud mi-a pus beţe-n roate. I-am mai scris contelui de două ori. Nu mi-a răspuns niciodată.

Tăcere. Îl cunosc prea bine pe unchiul ca să mă asociez prin cuvinte la regretele lui lăuntrice. Nu-i place să fie compătimit. De altfel, ridică din umeri, îşi întinde picioarele pe un scaun. Îşi înfige degetul mare de la mâna stângă în centură şi reia vorba:

— Am scăpat-o, am scăpat-o. La urma urmei pot să trăiesc şi fără Malevil. Şi nu trăiesc rău. Câştig destui bani şi mai ales fac ce-mi place. Nu am pe nimeni deasupra mea sau lângă mine care să mă bată la cap. Şi găsesc că viaţa e interesantă. Or, cum sănătatea mea e bună, asta mai poate să ţină încă douăzeci de ani. Nu vreau mai mult.

Dar, pe cât se pare, era prea mult. Discuţia asta a avut loc într-o duminecă seara. Dumineca următoare, pe când se întorcea de la un meci de fotbal de la La Roque, unchiul a fost ucis împreună cu părinţii mei într-un accident de automobil.

De la Malejac la La Roque nu sunt decât cincisprezece kilometri, însă a fost destul pentru ca un autocar să proiecteze într-un copac maşinuţa în care se aflau. În mod normal, unchiu-meu ar fi trebuit să se ducă la meci cu băieţii care lucrau la dânsul, în Peugeot-ul lui, dar acesta era în reparaţie la un garaj, iar camioneta Citroën, pe care o folosea pentru transportul cailor, era plecată fiindcă unul din clienţi insistase ca livrarea respectivă să-i fie făcută dumineca. Ar fi trebuit să mă aflu şi eu în maşina cu pricina, însă unul dintre elevii mei cei mari suferise chiar în dimineaţa aceea un accident grav căzând de pe motoretă şi mă dusesem în oraş la spital ca să văd cum îi merge.

Dacă abatele Lebas ar mai fi fost în viaţă, ar fi spus: Emmanuel, providenţa te-a salvat. Da, dar de ce tocmai pe mine? Ceea ce e înspăimântător în acest gen de afirmaţii e că ele nu fac decât să amâne problema. Mai bine ar fi să nu se spună nimic. Dar tocmai asta nu se poate. Întâmplarea e atât de stupidă, încât cu-atât mai puternică e dorinţa de a o pricepe cu orice preţ.

Cele trei corpuri mutilate au fost aduse la Sept Fayards unde le-am privegheat împreună cu Menou în aşteptarea surorilor mele. Privegherea avea loc fără nicio lacrimă, într-o linişte desăvârşită. Momo stătea jos pe podea într-un colţ al camerei şi răspundea „nu” la orice întrebare. Seara târziu caii au început să necheze: *Momo* uitase să le dea porţia de orz.

Menou s-a uitat la el, însă el a făcut din cap că „nu”, cu o expresie speriată. M-am ridicat şi m-am dus să le dau eu orzul.

Abia m-am întors în camera mortuară, că au şi sosit surorile mele venind cu maşina din oraşul de reşedinţă. Am rămas surprins de promptitudinea şi, mai ales, de îmbrăcămintea lor. Sunt îmbrăcate în negru din cap până-n picioare de parcă ar fi prevăzut de multă vreme decesul părinţilor lor. De cum trec pragul casei. Înainte chiar de a-şi scoate pălăriile şi voalurile, încep cu lacrimile şi bocetele. Bâzâie ca viespile într-un borcan.

Au amândouă o manie care mă scoate din sărite. Fiecare se face pe rând ecoul celeilalte. Ce spune Paulette, repetă Pélagie şi invers, întrebarea pe care o pune Pélagie, Paulette o reia imediat. Nimic mai dezgustător. Ai, în orice moment, două versiuni ale aceleiaşi nerozii.

De altfel se aseamănă bine una cu alta: molatece, de un blond spălăcit şi cârlionţate, exprimând o falsă blândeţe. Spun falsă, căci, cu toată înfăţişarea lor ovină, sunt aprige, să ştiţi.

— Şi de ce, behăie Paulette, tata şi mama nu sunt în patul lor la Grange Forte?

— În loc să fie aici la unchiul, completează Pélagie, de parcă n-ar avea propria lor casă.

— Săracul tata, dacă ar fi trăit, reia Paulette, ar fi fost tare amărât să nu fi murit la el acasă.

— După cum se vede, spun eu, n-a murit la el acasă, ci într-un accident de maşină. Şi pentru privegherea lor nu puteam să mă împart în două, o parte la Grange Forte şi alta la Sept Fayards.

— N-are a face, zice Paulette.

— N-are a face, repetă Pélagie, sărmanul tata n-ar fi fost deloc mulţumit să se afle aici. Şi nici mama.

— Mai ales, adaugă Paulette, cu sentimentele ei, pe care tu le ştiai, faţă de bietul unchiu.

Ce delicate erau! Şi „bietul” ăsta mă scoate din sărite pentru că nici ele nu-l iubeau mai mult pe unchiul.

— Când te gândeşti, reia Pélagie, că în timpul ăsta la Grange Forte nu-i nimeni care să vadă de animale.

— Iar vacile tatei sunt oricum înaintea cailor, zice Paulette.

N-a spus „caii unchiului”, pentru că unchiul e acolo, sub ochii ei. Îngrozitor de mutilat.

— Se ocupă Peyssou, zic eu.

Schimb de priviri între ele.

— Peyssou! zice Paulette.

— Peyssou! repetă Pélagie. A, da, adevărat. Peyssou!

Le întrerup cu asprime.

— Ei, da, Peyssou! Ce aveţi împotriva lui Peyssou?

Şi adaug cu perfidie:

— Nu i-aţi vrut întotdeauna răul lui Peyssou.

Nu replică însă. Sunt prea ocupate să dea drumul la o întreagă cohortă de suspine. Când le-a trecut, a avut loc o şedinţă dramatică de ştergere a ochilor şi de suflat nasul. Apoi Pélagie reîncepe atacul.

— În timp ce stăm aici, spune ea, schimbând o privire semnificativă cu soră-sa, Peyssou face ce vrea la Grange Forte.

— Îţi închipui, zice Paulette, că Peyssou o să se jeneze să scotocească prin sertare?

Dau din umeri continuând să tac. Au reînceput suspinele, suflatul nasului şi tânguielile. A trecut apoi o bucată de vreme până la reînceperea duetului. Dar a reînceput.

— Îmi fac sânge rău pentru bietele animale, zice Pélagie. Mă-ntreb dacă n-ar trebui să mă reped până acasă ca să mă liniştesc.

— Te-ai gândit bine, confirmă Paulette, fiindcă nu cred că Peyssou se ocupă de ele.

— A, da, adevărat, Peyssou! zice Pélagie.

În acea clipă, dacă cineva le-ar fi deschis surorilor mele inima, ar fi putut vedea imprimată acolo în mărime naturală cheia de la Grange Forte. Ele bănuiau, şi una şi cealaltă, că eu eram cel care o avea. Dar sub ce pretext să mă-ntrebe? Nu în legătură cu îngrijirea animalelor, bineînţeles.

Deodată, mă satur de bocetele lor alternate. Le-o retez scurt. Fără să ridic vocea, spun:

— Îl cunoaşteţi pe tata. N-ar fi plecat la un meci de fotbal fără să nu închidă totul. Când l-au adus, am găsit cheia asupra lui.

Şi după aceea rostind rar:

— Am luat-o eu. Şi nu m-am clintit de aici de când au fost aduşi părinţii, poate să v-o spună oricine. Cât priveşte mersul la Grange Forte, o să ne ducem poimâine toţi trei, după înmormântare.

Proteste din partea amândurora, cu o mare desfăşurare de voaluri negre.

— Dar avem încredere în tine, Emmanuel! Te cunoaştem. Şi-ţi închipui că numai la asta nu ne gândim! Mai ales într-un asemenea moment!

În dimineaţa înmormântării, Menou îmi cere s-o ajut să-l cureţe pe Momo. Am mai luat parte la acest fel de toaletă. Nu e o treabă uşoară. Pe Momo trebuie să-l iei prin surprindere, să-l despoi ca pe un iepure, să-l înmoi într-un ciubăr şi să-l ţii acolo, căci se zbate cu furie, strigând cu voce sălbatică: *Beumemeneveu bămănbae numbaabă* (Pentru numele lui Dumnezeu, lăsaţi-mă-n pace! Nu-mi place apa).

În dimineaţa asta se opune cu şi mai multă îndârjire decât de obicei. Pe dalele de piatră din curte ciubărul fumegă sub soarele de april. Îl ţin pe Momo de subsuori, în timp ce Menou îi dă jos pantalonii şi chiloţii. Dar de îndată ce picioarele îi ating pământul, Momo îmi pune o piedică. Cad, iar el, gol puşcă, începe să alerge cu picioarele-i slabe cu o viteză nemaipomenită. Ajuns la unul din stejarii mari din josul fâneţei face un salt, se agaţă, îşi asigură echilibrul şi, căţărându-se din creangă-n creangă, se pune în afară de pericol.

Sunt îmbrăcat cu haine bune şi, în orice caz, nu intenţionez să mă angajez într-un meci de urmărire a lui Momo, din copac în copac. Menou, cu sufletul la gură, vine lângă mine. Încep să parlamentez. Cu toate că am cu şase ani mai puţin decât Momo, el are o consideraţie de două ori mai mare faţă de mine decât faţă de unchiul şi am asupra lui o autoritate aproape de tată.

Totuşi nu reuşesc. Mă lovesc de un zid. Momo nu-şi mai strigă obişnuitul: *Beumemeneveu bămănbae numbaabă*! Nu zice nimic. Mă priveşte de sus gemând, cu ochii lui negri strălucind printre micile frunze primăvăratece.

Nu-mi spune nimic altceva decât *nuac* (nu mă duc), fără să ţipe, ci cu o voce scăzută şi cu hotărâre, legănându-şi capul, pieptul şi mâinile de la dreapta la stânga pentru a exprima mai bine negarea. Pledez în continuare.

— Dar, Momo, ai un pic de judecată! Trebuie să te speli, ca să mergi la biserică (am spus biserică, pentru că n-ar fi priceput cuvântul templu).

— *Nuac*! *Nuac*!

— Nu vrei să mergi la biserică?

— *Nuac*! *Nuac*!

— Dar de ce? De obicei îţi place să mergi la biserică. Aşezat pe o cracă, îşi agită amândouă mâinile şi, printre micile frunze lucioase ale stejarului, mă priveşte cu tristeţe. Asta e tot. Nu reuşesc să mai scot alt răspuns, în afară de acea privire.

— N-avem decât să-l lăsăm, zice Menou, hotărând să-i aducă hainele şi să le aşeze la rădăcina copacului. Tot n-o să coboare înainte de plecarea noastră.

Ea e gata de plecare şi începe să urce pajiştea. Arunc o privire la ceas. E timpul. Mă aşteaptă o lungă ceremonie socială care n-are decât o foarte slabă legătură cu ceea ce simt. Are dreptate, Momo. De ce nu pot şi eu, asemenea lui, să stau şi să gem într-un copac în loc să mă duc spre a oferi, alături de înlăcrimatele mele surori, o reprezentaţie grotescă de pietate filială?

O apuc şi eu în sus pe pajişte. Panta mi se pare greu de urcat. Privindu-mi picioarele, constat cu surprindere că tot câmpul e presărat cu tufe de iarbă nouă, de un verde intens. În câteva zile de soare au crescut cu o exuberanţă

neînchipuită. Îmi vine gândul că, în mai puţin de o lună, ar trebui să cosesc fânul împreună cu unchiul.

De obicei acest gând mă umplea de bucurie şi, lucru ciudat, bucuria începe chiar să-mi încolţească în suflet. Deodată însă simt un şoc. Mă opresc în mijlocul câmpului. Obrajii îmi sunt plini de lacrimi.

• CAPITOLUL II

Lucrurile se precipită. Următorul jalon este foarte apropiat. La un an după accident, maestrul Gaillac îmi telefonează ca să-mi spună să trec pe la biroul lui în oraş.

Când sosesc, notarul nu e acolo, şi primul secretar mă introduce în biroul lui, care e gol. Poftit să mă fac comod şi să-l aştept, mă aşez într-unul din acele fotolii de piele pe care înaintea mea luaseră loc atâtea dosuri, crispate de frica de a nu pierde ceva.

Timp pierdut. Moment gol. Ochii mei fac înconjurul încăperii. O găsesc foarte deprimantă. În spatele biroului maestrului Gaillac, ocupând întreg peretele, de sus până jos, o mulţime de sertăraşe pline cu documente perimate. Ele amintesc de acele mici casete în care se păstrează urnele cu cenuşă la columbar. Mania asta a oamenilor de a clasa totul!

Perdelele sunt de un verde-închis, verzi sunt şi pereţii tapetaţi cu stofă, verzi sertăraşele şi, în sfârşit, tot verde şi pielea de pe tăblia biroului. Iar pe birou, lângă o călimară monumentală poleită cu bronz, un bibelou macabru, care m-a fascinat întotdeauna: un şoricel mort, închis într-un bloc făcut dintr-o materie transparentă ca sticla. Şi şoricelul a fost clasat.

Presupun că a fost surprins în clipa când se pregătea să roadă vreun dosar şi că, drept pedeapsă, a fost condamnat la detenţiune până la moarte într-o bucată de plexiglas. Mă aplec şi îl ridic. Pe el şi celula sa. E destul de greu. Atunci îmi amintesc că, în urmă cu treizeci de ani, când l-am însoţit pe unchiul la notar, l-am văzut pe tatăl maestrului Gaillac folosindu-l drept presse-papier. Mă uit la această măruntă rozătoare condamnată la eternitate. Când maestrul Gaillac-fiul se va retrage la rândul lui, presupun că-l va lăsa moştenire propriului său fiu, ca şi casetele din columbar şi ca şi cimitirul de dosare din podul casei. Mă cam întristează aceste generaţii de notari care-şi trec una alteia acelaşi şoarece. Nu ştiu de ce, dar asta îmi face foarte pregnantă prezenţa morţii.

Maestrul Gaillac-fiul intră. Brunet, înalt, gălbejit şi de pe acum cărunt. Mi se adresează cu o curtoazie puţin obosită. Apoi, întorcându-mi spatele, deschide unul din sertăraşe, scoate un dosar şi din dosar o scrisoare sigilată cu ceară pe care, înainte de a mi-o da, o pipăie la mijloc cu un gest ostenit şi ascuns, de parcă s-ar mira de subţirimea ei.

— Poftim, domnule Comte.

Şi, cu vocea-i puţin molatecă, începe un lung comentariu, complet de prisos, pentru că eu văzusem pe plic scrisul apăsat al unchiului: A se înmâna nepotului meu Emmanuel Comte la un an după moartea mea dacă, aşa cum cred, s-a apucat de exploatarea fermei Sept Fayards.

Înainte de a mă întoarce acasă, mai am de făcut câteva drumuri prin oraş, încât toată după-amiaza scrisoarea unchiului rămâne în buzunarul de la haină. N-o deschid decât seara, după cină, la Sept Fayards, retras în micul birou de la mansardă. În timp ce deschid plicul cu ajutorul unui coupe-papier în formă de pumnal, cadou de la unchiul, mâna îmi tremură puţin.

„*Emmanuel*,

În seara aceasta, fără niciun motiv, pentru că starea sănătăţii mele e bună, mă gândesc la moarte, aşa că m-am hotărât să scriu scrisoarea de faţă. Încerc un simţământ ciudat la gândul că o vei citi când eu n-am să mai fiu şi că tu ai să continui să te ocupi de cai în locul meu. Dar, cum se spune. Într-o zi tot trebuie să mori. Dovadă că suntem proşti, căci eu unul nu-i văd necesitatea.

Printre bunurile pe care ţi le las nu este numai Sept Fayards, ci, de asemenea, Biblia şi dicţionarul Larousse în zece volume.

Ştiu bine că tu nu mai crezi (a cui e vina?), dar, cu toate astea, citeşte Biblia din când în când, în amintirea mea. În cartea asta nu trebuie să te opreşti asupra moravurilor, înţelepciunea ei contează.

Cât am fost în viaţă nimeni n-a deschis Larousse-ul în afară de mine. Când ai să-l deschizi, ai să vezi de ce.

În sfârşit, Emmanuel, vreau să-ţi spun că fără tine viaţa mea ar fi fost goală şi că mi-ai adus multă bucurie.

Îţi aminteşti de ziua când, după ce ai şters-o de acasă, m-am dus să te caut la Malevil? Te îmbrăţişez.

Samuel

Am citit şi am recitit scrisoarea. Generozitatea unchiului îmi dădea un sentiment de ruşine. Întotdeauna el a fost cel care mi-a dat totul, şi tot el îmi mulţumea. Expresia „mi-ai adus multă bucurie" îmi strângea inima. În fond, era o mică frază stângace, însă în dosul cuvintelor se simţea o afecţiune imensă, pe care nu vedeam cum aş fi putut-o merita.

Am recitit scrisoarea pentru a treia oară şi m-a izbit acel „a cui e vina". Şi de data asta recunoşteam maniera plină de subînţelesuri a unchiului meu. Îmi lăsa cea mai deplină libertate de alegere şi în rezolvarea acestei probleme. A tatălui meu era vina, pentru că trecuse la credinţa cea „rea"? A

mamei mele, cu inima ei seacă? A abatelui Lebas, cu sistemul lui inchizitorial în privinţa chestiunilor erotice?

Mă întrebam de ce se referea unchiul la vizita făcută la sediul *Cercului* de la Malevil, atunci, cu prilejul fugii mele? Pentru a-mi da ca exemplu una din acele zile în care îi adusesem „multă bucurie”? Sau avea în cap o altă idee pe care încă nu se hotărâse s-o dea la iveală? Cunoşteam prea bine preferinţa unchiului meu pentru câte o vorbă ocolită ca să mă grăbesc să rezolv problema.

Am scos din buzunar voluminoasa legătură de chei a unchiului şi am găsit imediat cheia de la dulapul de stejar. O ştiam bine. Era plată şi dantelată şi acţiona o broască de siguranţă ce închidea dulapul cu o bară de metal verticală care se bloca şi sus şi jos dintr-o dată. L-am deschis şi în faţa ochilor mi s-au înfăţişat, pe un singur rând, încadrate de rafturi pline cu dosare, dicţionarul Larousse şi Biblia, în total paisprezece volume, căci Biblia era şi ea monumentală, în patru volume, legată în piele maro lucrată în relief. Am scos cele patru volume, le-am aşezat pe o masă şi le-am răsfoit unul după altul. M-au uimit ilustraţiile. Aveau un aer de măreţie.

Artistul nu se gândise nicio clipă să înfrumuseţeze personajele sfinte. Dimpotrivă, le păstrase înfăţişarea aspră şi sălbatică de şefi de trib. Când îi vedeai aşa osoşi, slabi, cu trăsături din topor, desculţi, simţeai mirosul de oaie, de bălegar de cămilă, de nisip, de deşert. În jurul lor palpita o viaţă intensă şi viguroasă. Dumnezeu însuşi, în viziunea artistului, nu era altfel decât acei nomazi aspri, care-şi socoteau bogăţia după numărul copiilor şi al cirezilor. Mai mare şi mai sălbatic decât ceilalţi, el te făcea să-ţi dai seama, numai văzându-l, că-i crease pe acei oameni „după chipul şi asemănarea sa”. Dacă, bineînţeles, nu fusese invers.

Pe ultima pagină a Bibliei, am găsit, scrisă cu creionul de mâna unchiului, o lungă listă de cuvinte care m-au intrigat. Iată-le pe primele zece: *actodrome, albergier, aléochare, alpargate, anastome, bactridie, balanobuis, baobale, barbacou, barbastelle*.

Caracterul deliberat şi artificial al acestei liste mi-a atras atenţia. Am luat primul volum din Larousse şi l-am deschis la cuvântul *actodrome*. Acolo, între cele două foi, prinse cu două bucăţele de scoci în mijlocul paginii, era un bon de tezaur de zece mii de franci. Alte bonuri de tezaur de diferite valori erau aşezate în cele zece volume, în dreptul cuvintelor rare din lista întocmită de unchiul.

Totalul de 315.000 de franci m-a uimit fără să mă orbească. Acest dar postum nu mi-a dat niciun moment un sentiment de proprietate. Aveam mai degrabă impresia că sunt depozitarul acestui capital, aşa cum eram şi al

fermei Sept Fayards, cu obligaţia de a da socoteală unchiului despre felul în care urma să-l întrebuinţez.

Hotărârea am luat-o atât de repede, încât mă întrebam dacă nu cumva existase încă înainte de această descoperire. Am trecut imediat la executarea ei. Îmi amintesc că m-am uitat la ceasul de pe mână. Era nouă şi jumătate şi am avut un moment de încântare copilărească când am văzut că nu era prea târziu ca să dau un telefon. Am căutat numărul lui Grimaud în carnetul de adrese al unchiului şi l-am chemat la telefonul automat.

— Domnul Grimaud?

— Chiar el.

— Emmanuel Comte, fostul director al şcolii din Malejac.

— Cu ce vă pot fi de folos, domnule director? Vocea era prietenoasă, cea a unui om cumsecade, complet deosebită de cea la care mă aşteptam.

— Pot să vă pun o întrebare, domnule Grimaud? Castelul Malevil mai e de vânzare? A urmat o tăcere, după care, cu aceeaşi voce, însă ceva mai reţinută, mai circumspectă, un pic mai aspră, a răspuns.

— După câte ştiu eu, da.

La rândul meu am păstrat câteva clipe de tăcere, dar Grimaud a continuat:

— Pot să vă întreb, domnule director, dacă sunteţi rudă cu Samuel Comte de la Sept Fayards?

Mă aşteptam la această întrebare şi eram pregătit să-i răspund.

— Sunt nepotul lui, dar nu ştiam că unchiul meu vă cunoaşte.

— A, da, zise Grimaud cu aceeaşi voce dură şi prudentă. El v-a dat numărul meu de telefon?

— Unchiul meu a murit.

— Ah, nu ştiam, a spus Grimaud pe alt ton.

Tăceam ca să-l las pe el să vorbească, însă nu a mai adăugat nimic, nici condoleanţe, nici păreri de rău. Am reluat discuţia:

— Am putea să ne vedem, domnule Grimaud?

— Când vreţi, domnule director, a răspuns el, regăsindu-şi vocea melodioasă şi prietenoasă de la început.

— Mâine spre sfârşitul dimineţii ar fi bine?

Nu s-a prefăcut că-i foarte ocupat.

— Sigur, veniţi când vreţi dumneavoastră. Sunt totdeauna aici.

— La unsprezece e bine?

— Când voiţi, domnule director. Sunt cu totul la dispoziţia dumneavoastră. Poftiţi la unsprezece dacă vreţi.

Devenise deodată atât de îndatoritor şi de politicos, încât mi-au trebuit mai bine de cinci minute ca să termin o convorbire în care esenţialul fusese spus în două cuvinte.

Am închis telefonul cu ochii la perdelele roşii de la fereastra din biroul unchiului. Mă încercau, la fel de puternic, două sentimente contradictorii: eram fericit de hotărârea pe care o luasem şi stupefiat de enormitatea iniţiativei mele.

Un proprietar absent, un intermediar veros, un cumpărător hotărât: peste opt zile, Malevil-ul avea alt proprietar. Cei şase ani care au urmat au fost plini până la refuz de cele mai felurite activităţi.

Am atacat totul frontal: creşterea animalelor, de la Sept Fayards, defrişarea domeniului de la Malevil, refacerea castelului. Când m-am lansat în ultimele două acţiuni aveam treizeci şi cinci de ani, când le-am terminat, patruzeci şi unu.

Mă sculam devreme şi mă culcam târziu, părându-mi rău că nu aveam mai multe vieţi ca să le dăruiesc pe toate muncii la care mă înhămasem. În tumultul acestei activităţi Malevil-ul era recompensa, dragostea, nebunia mea. În vremea celui de-al doilea imperiu bancherii îşi aveau dansatoarele lor. Eu aveam Malevil-ul. Îmi aveam eu şi dansatoarea, după cum am să arăt mai încolo.

De altfel, cumpărarea Malevil-ului nu era o nebunie, ci o necesitate, dacă voiam să extind ceea ce începuse unchiul, pentru că, neajungând la un acord cu familia, am fost obligat să vând Grange Forte ca să le pot da surorilor mele partea lor de moştenire. În plus, la Sept Fayards nu aveam loc de ajuns pentru caii mei, al căror număr sporea mereu: erau caii pe care îi creşteam, cei pe care îi cumpăram pentru a-i revinde şi cei pe care îi primeam pentru întreţinere. Cumpărând Malevil-ul, intenţia mea era să-mi împart cavaleria în două: o parte la castel cu Menou, Momo şi cu mine, iar cealaltă, sub îngrijirea lui Germain, angajatul meu, la Sept Fayards.

Prin urmare, refacerea Malevil-ului n-a însemnat numai salvarea dezinteresată a unei capodopere de arhitectură feudală.

De altfel, aşa impresionant cum este şi cu tot ataşamentul meu faţă de el, recunosc fără greutate că Malevil-ul nu se distinge prin frumuseţe. Din punctul acesta de vedere el se deosebeşte, indiscutabil, de castelele din regiune, care sunt toate bine proporţionate, cu contururi frumoase şi se înscriu mult mai bine în peisaj.

Căci aici peisajul e plăcut, cu pâraie cristaline, cu livezi în pantă, cu coline verzi împădurite cu castani. Iar în mijlocul acestor blânde rotunjimi se înalţă Malevil-ul, sălbatic şi vertical.

Înălţat pe malul Rhunes-ului, care în evul mediu trebuie să fi părut un fluviu mare, castelul se ridică în mijlocul unei faleze abrupte ce-l domină spre nord cu masa ei înclinată. Faleza aceasta este inaccesibilă din orice direcţie şi sunt sigur că singurul drum de acces dinspre vest a fost special amenajat ca să se poată ajunge la platforma stâncoasă pe care s-a construit castelul cu burgul lui.

De cealaltă parte a râului, faţă în faţă cu Malevil-ul, se înalţă castelul Rouzies, tot feudal, dar feudal cu eleganţă, cu măsură, întărit şi el, însă înfrumuseţat de turnuri rotunde, bine distribuite, nu prea înalte, plăcute ochiului şi la care până şi meterezele par nişte ornamente.

Când îţi arunci o privire asupra castelului Rouzies îţi dai seama că Malevil-ul din faţa lui e străin de aceste locuri. Piatra din care e făcut provine din carierele regiunii, însă stilul lui arhitectonic este din altă parte. Malevil-ul e englezesc. A fost construit de cotropitori în timpul războiului de o sută de ani şi a slujit drept loc de adăpost şi de refugiu Prinţului Negru.

Englezilor, aflaţi departe de ceţurile lor, sigur că le-a plăcut ţinutul acesta, cu soarele lui luminos, cu vinul şi fetele sale oacheşe. Şi-atunci au căutat să-l păstreze. Această intenţie e prezentă peste tot. Castelul Malevil a fost conceput ca un loc întărit, inexpugnabil, în care un pumn de oameni înarmaţi puteau să ţină la respect o regiune întinsă.

Nimic rotunjit, nimic elegant. Totul funcţional. De pildă, cetăţuia de la intrare. Castelul Rouzies are o intrare boltită, străjuită de două turnuri mici, rotunde: lucrare cu linii elegante şi bine proporţionate. La Malevil englezii au practicat pur şi simplu o poartă cu bolta în semicerc în meterezele crenelate, iar alături au ridicat o clădire dreaptă, cu două etaje, al cărei zid înalt, gol şi sever, este străpuns de ferestruici lungi. E mare, pătrat şi, fără îndoială, foarte eficient din punct de vedere militar. La poalele meterezelor şi al cetăţuii au fost săpate în stâncă şanţuri de două ori mai late decât cele de la Rouzies.

Când treci poarta cetăţuii de la intrare nu intri într-un castel, ci într-o primă incintă de cincizeci de metri pe treizeci, în care se afla burgul. Era un şiretlic: castelul proteja burgul, dar, în acelaşi timp, îşi asigura şi el protecţia acestuia. Un inamic care ar fi reuşit să forţeze intrarea cetăţuii şi prima incintă trebuia să se angajeze într-o luptă nesigură pe nişte ulicioare strâmte.

Chiar dacă duşmanul câştiga această luptă, greutăţile lui nu se sfârşeau aici. El se lovea cu nasul de o a doua incintă, aflată, ca şi prima, între faleză şi culme şi care apăra, ca şi astăzi, castelul propriu-zis.

Acest zid crenelat este mult mai înalt decât primul, iar şanţurile din jur mult mai adânci. Şi ele nu-i oferă asediatorului comoditatea unui pod, ca cele

din prima incintă, ci obstacolul suplimentar al unei punţi mobile comandate de un mic turn pătrat.

Acest mic turn pătrat are eleganţă, însă, după părerea mea, constructorii englezi nu l-au făcut aşa anume. A fost absolut necesar să se construiască ceva pentru a adăposti mecanismul punţii mobile, iar constructorii au avut noroc: proporţiile s-au dovedit a fi bune.

Când se lasă puntea mobilă (şi am dat dispoziţii să fie refăcută), eşti strivit, în stânga, de masa unui formidabil foişor pătrat de patruzeci de metri înălţime, flancat de un turn tot de formă pătrată. Turnul acesta nu avea numai o funcţie defensivă. El servea şi de castel de apă, captând un izvor care ţâşneşte din faleză şi care, după ce umple rezervorul – nimic nu se pierde –, alimentează şi şanţurile.

La dreapta se află treptele ce duc la acea pivniţă imensă care l-a sedus pe unchiul, iar în faţă, în centru, în unghi drept cu foişorul, o surpriză! După atâta austeritate, o prea frumoasă locuinţă cu un etaj, flancată de un încântător turn rotund care adăposteşte o scară. Această locuinţă nu exista pe timpul Prinţului Negru. A fost construită mult mai târziu. În stilul Renaşterii. Într-o perioadă mai liniştită, de către un senior francez. A trebuit însă să-i refac şarpanta de lemn şi greoiul acoperiş din plăci de gresie pentru că ea a rezistat mai puţin bine vremii decât bolta de piatră a foişorului.

Aşa se prezintă Malevil-ul, englezesc şi colţuros. Dar mie îmi place aşa cum e. El avea pentru unchiul şi pentru mine, încă de pe vremea *Cercului,* farmecul suplimentar de a fi slujit drept azil. În timpul războaielor religioase, unui căpitan protestant care, în tot timpul vieţii lui, a ţinut acolo la respect, împreună cu însoţitorii săi, puternicele armate ale Ligii. Acest căpitan, care şi-a apărat cu atâta înverşunare principiile şi independenţa împotriva puterii constituite, a fost primul erou cu care m-am identificat.

Am spus că din burgul din prima incintă nu rămăseseră decât pietrele. Dar aceste pietre – din care am încă grămezi mari – mi-au fost de mare folos. Din ele am putut construi în partea de sud, folosind drept perete zidul de apărare (apără un vârf care se apăra şi singur foarte bine), şi tot aşa şi spre nord, boxe pentru caii mei.

Aproape în mijlocul primei incinte se află o scobitură mare şi adâncă în faleză. Există acolo nişte urme de activitate preistorică, insuficiente pentru a include grota în categoria monumentelor. Însă suficiente pentru a dovedi că Malevil-ul a servit drept refugiu oamenilor cu multe milenii înainte de a se fi construit castelul.

Am amenajat grota, construind la jumătatea înălţimii ei un planşeu pe care am depozitat cea mai mare parte din rezervele mele de fân. Sub planşeu am amenajat boxe pentru animalele pe care voiam să le izolez: cai cu

metehne, tauri furioşi, scroafe, vaci sau iepe pe punctul de a făta. Datorită faptului că în aceste boxe din grotă, curate, aerisite şi fără muşte, se aflau numeroase viitoare mame, Birgitta, despre care am să vorbesc mai departe şi despre care nu credeam că ar putea să aibă simţul umorului, a numit întregul ansamblu de acolo *Maternitatea*.

La foişor, capodoperă de trăinicie englezească, nu m-au costat decât planşeele şi închiderea orificiilor cu cercevele de piatră, făcute mai târziu de francezi, prin ferestre cu ochiuri mici lucrate în plumb. Dispoziţia celor trei etaje – parterul, primul etaj şi al doilea – este identică: un palier mare de zece metri pe zece, dând fiecare în două săli de cinci metri pe cinci. La parter am transformat cele două „mici" încăperi, una în cameră a cazanelor, cealaltă în cămară. La primul etaj am amenajat o cameră de baie şi una de locuit, iar la al doilea, două camere de locuit.

Datorită vederii frumoase ce se deschide la răsărit spre valea Rhunes-ului, mi-am plasat biroul la etajul al doilea şi, deşi e incomod, camera de baie la primul, în fostul sediu al *Cercului*. Colin m-a încredinţat că apa acumulată în turnul pătrat nu va putea să urce până la etajul al doilea prin simpla forţă a gravitaţiei şi eu voiam să evit zgomotul dezagreabil al unui motor de pompat la Malevil.

În încăperea de la etajul al doilea al foişorului, aflată lângă a mea, am găzduit-o pe Birgitta în vara anului 1976. Acesta este penultimul jalon şi, în nopţile mele fără somn, mă gândesc adesea la el.

Birgitta mai fusese angajată la Sept Fayards de unchiul meu cu câţiva ani înainte şi în 1976, pe la Paşti, am primit de la ea o scrisoare presantă prin care-şi oferea serviciile pentru lunile iulie şi august.

Vreau să arăt aici, ca o lămurire pe care ţin s-o aduc de la bun început, că adevărata mea înclinaţie a fost, cred, să alcătuiesc, împreună cu o parteneră afectuoasă, o pereche stabilă. Dar în această direcţie am dat greş. Este foarte posibil ca cele două căsătorii nereuşite pe care le-am avut sub ochi în copilărie – cea a tatălui meu şi cea a unchiului – să fi contribuit şi ele la acest eşec. În orice caz. În cel puţin trei rânduri lucrurile au mers destul de departe în sensul căsătoriei, dar pe urmă s-au oprit. În primele două cazuri din vina mea, în cel de-al treilea, din 1974, din vina alesei.

Şi 1974 a fost un jalon, dar pe acesta l-am smuls. Pentru o bucată de vreme fata aceea îngrozitoare mă dezgustase până şi de femei şi nu vreau să-mi mai amintesc de ea.

Pe scurt, traversam de doi ani un deşert, când a apărut Birgitta la Malevil. Nu că m-aş fi îndrăgostit de ea. O, nu! Departe de aşa ceva! Aveam patruzeci şi doi de ani, eram prea experimentat şi în acelaşi timp prea fragil din punct de vedere afectiv pentru a mă lăsa cuprins de acest gen de sentiment. Dar

tocmai pentru că treaba cu Birgitta se situa la un nivel mai coborât, îmi făcea bine. Nu ştiu cine a spus că inima poate fi vindecată cu ajutorul simţurilor. Cred că aşa este, pentru că mi s-a întâmplat şi mie.

Eram însă departe de a mă gândi la un asemenea tratament când am acceptat oferta Birgittei. Încă de la prima ei şedere la Sept Fayards îi făcusem unele avansuri pe care ea nu le-a luat în seamă. De altminteri, n-am împins prea departe aceste tentative, dându-mi seama că vânam pe domeniul unchiului. Dar, la scrisoarea primită în preajma Paştelui din 1976, i-am răspuns că era aşteptată. Din punct de vedere profesional îmi era de un mare ajutor. Era o călăreaţă înzestrată cu un anumit simţ al calului şi la ţesălat dădea dovadă de răbdare şi metodă.

Trebuie să recunosc că m-a uimit: s-a dedat faţă de mine, chiar de la prima masă luată împreună, la nenumărate cochetării. Era ceva atât de flagrant, încât până şi Momo a fost frapat. El a uitat să deschidă fereastra ca să-şi cheme, cu un nechezat afectuos, iapa preferată, Bel Amour, iar când Menou, luând de pe masă supa, a mormăit în dialect: după unchi, nepotul, el a strigat râzând: *Nememede, Emamuel* (nu te-ncrede, Emamuel!).

Birgitta era o bavareză cu păr auriu strâns ca o cască în jurul capului, ochii mici de culoare deschisă, faţa destul de ingradă şi maxilare greoaie. Dar avea un corp frumos, tare, plesnind de sănătate. Aşezată în faţa mea şi deloc obosită de lunga călătorie făcută, roză şi proaspătă de parcă atunci s-ar fi dat jos din pat, înghiţea una după alta feliile de şuncă, mâncându-mă şi pe mine din ochi. Era toată o provocare: privirile, surâsul, suspinele, felul în care apuca bucata de pâine şi îşi întindea bustul...

Aducându-mi aminte de vechea ei atitudine, nu ştiam ce să cred sau, mai degrabă, nu voiam să-mi închipui ceva foarte simplu. Dar Menou n-avea astfel de scrupule şi, la sfârşitul mesei, în timp ce împingea în farfuria Birgittei o bucată bună de tartă, a spus în dialect, fără să i se clintească un singur muşchi de pe faţa-i slabă: *colivia nu-i ajunge, acum îi trebuie pasărea*.

A doua zi am întâlnit-o pe Birgitta la *Maternitate*. Cobora fân prin oblonul de la pod. Am înaintat către ea fără un cuvânt, am luat-o în braţe (era la fel de înaltă ca mine) şi am început să palpez acel monument de sănătate ariană. Mi-a răspuns la îmbrăţişări cu un entuziasm care m-a surprins, deoarece o credeam interesată.

Şi era, într-adevăr, şi chiar pe două fronturi. Mi-am continuat atacul, însă am fost întrerupt de Momo, care, văzând că nu-i mai sosesc baloturile de fân, s-a căţărat pe scară, şi-a băgat capul zbârlit în deschizătura oblonului şi s-a pus pe râs strigând *Nememede, Emamuel*! Pe urmă a dispărut şi l-am auzit alergând spre cetăţuia de la intrare, probabil pentru a o preveni pe maică-sa de întorsătura pe care o luau evenimentele.

Birgitta s-a ridicat de pe balotul de fân pe care căzuse cu cocul ei de aur uşor desfăcut şi, privindu-mă cu ochii ei mici şi reci, mi-a spus în franceza-i muncită şi gramaticală:

— Nu m-aş da niciodată unui bărbat care are idei ca ale dumitale despre căsătorie.

— Unchiul meu avea aceleaşi idei, am zis eu, când mi-am revenit din uimire.

— Nu-i acelaşi lucru, zise Birgitta, întorcându-şi capul ruşinată. Unchiul dumitale era un om în etate.

Prin urmare, eu eram la vârsta însurătorii. Mă uitam la ea, distrându-mă în sinea mea de simplitatea de care dădea dovadă.

— Nu intenţionez să mă însor, am zis cu hotărâre.

— Nici eu, spuse ea, nu intenţionez să mă culc cu dumneata.

Nu i-am răspuns la provocare. Dar ca să-i arăt cât de puţin îmi păsa de speculaţiile ei abstracte, am reînceput s-o mângâi. Deodată chipul i s-a îmblânzit şi s-a lăsat în voie.

În zilele următoare n-am mai încercat s-o conving. O îmbrăţişam însă de fiecare dacă când puteam pune mâna pe ea şi mi-am dat seama că accepta pentru că ocaziile de felul ăsta aveau tendinţa să se înmulţească. Cu toate acestea, i-au trebuit încă trei săptămâni încheiate ca să renunţe la proiectul ei numărul unu şi să se axeze pe proiectul numărul doi. Dar chiar şi în acest caz nu a fost vorba de o abandonare anarhică, ci de o retragere metodic executată pe baza unui plan şi a unui orar.

Într-o seară, ducându-mă în camera ei (ajunsesem în acest punct), Birgitta mi-a spus:

— Mâine, Emmanuel, mă culc cu tine.

Am ripostat imediat:

— De ce nu acum?

Întrebarea era neprevăzută, aşa că a părut surprinsă şi chiar tentată, dar fidelitatea faţă de planul stabilit a triumfat.

— Mâine, a spus cu hotărâre.

— La ce oră? am întrebat ironic.

Dar ironia i-a scăpat Birgittei, aşa că a răspuns cu seriozitate:

— După masa de prânz.

Începând din acea după-masă (era în iulie 1976 şi era foarte cald), am instalat-o pe Birgitta în camera din foişor de lângă a mea.

Birgitta s-a dovedit încântată de această coabitare. Venea la mine în pat în fiecare dimineaţă în zori, la două după masa de prânz şi seara până la o oră târzie. O primeam cu bucurie, dar eram bucuros şi când era indispusă pentru că puteam atunci să dorm pe săturate.

Simplitatea asta a Birgittei o găseam odihnitoare. Ea cerea voluptatea asemenea unui copil care vrea o prăjitură. Şi când o căpăta, îmi mulţumea politicos. Insista mai ales asupra plăcerii pe care i-o produceau mângâierile mele (*Ach*! *Emmanuel*, *mâinile tale*!) Eram puţin mirat de această gratitudine, căci nu-i făceam nimic extraordinar şi nu-mi găseam niciun merit deosebit în faptul că o pipăiam.

Ceea ce îmi părea însă cu adevărat înviorător era faptul că, în afară de mâinile şi portofelul meu, eu nu mai existam pentru dânsa. Spun portofelul, fiindcă de câte ori ne duceam la oraş, ea se oprea în faţa vitrinelor cu „farafastâcuri", cum le spunea unchiul, şi, cu micii ei ochi, un pic porcini, dilataţi de poftă, îmi arăta ce-şi dorea.

Chiar şi oamenii simpli au complexitatea lor. Birgitta nu era inteligentă. Însă mă înţelegea bine şi, fără să fie fină, avea gust. Astfel, ştia precis când să se oprească şi ceea ce cumpăra nu era niciodată urât.

La început m-am întrebat un pic cât de morală era, dar mi-am dat seama destul de repede că investigaţiile mele erau fără obiect. Birgitta nu era nici bună, nici rea. Era ea. Şi, în definitiv, asta era de ajuns. Îmi plăcea în două ipostaze: când o strângeam în braţe. Şi când o părăseam, pentru că imediat o şi uitam.

Se apropia sfârşitul lui august şi i-am cerut Birgittei să mai rămână o săptămână. Spre surprinderea mea, a refuzat.

— E vorba de părinţii mei, mi-a răspuns.

— Îţi pasă ţie de părinţii tăi!

— Oh! zise Birgitta, ofensată.

— Păi nu le-ai scris niciodată.

— Fiindcă sunt leneşă la scris.

Nu era leneşă deloc, după cum s-a dovedit. Însă o dată fixată e o dată fixată şi planul e plan. Plecarea ei a rămas stabilită pentru 31 august.

În ultimele zile Birgitta a căzut pradă melancoliei. Era bine văzută la Malevil. Celălalt băiat angajat pe timpul verii o linguşea. Cei doi lucrători, şi în special Germain, îi admirau gabaritul. Lui Momo, cu amândouă mâinile în buzunare, îi curgeau balele privind-o. Şi chiar Menou, în afară de uşoara ei ostilitate de principiu faţă de desfrâul sexual, o aprecia. E o fată pe cinste, spunea ea, şi *descurcată* la treabă.

Cât despre Birgitta, ei îi plăcea la noi. Îi plăceau soarele, bucătăria, vinurile, farafastâcurile noastre şi mângâierile mele. Mă plasez la urmă pentru că nu ştiu ce loc ocupam în ierarhia lucrurilor bune. Dar toate astea, oricum, nu o făceau să-şi piardă simţul valorilor. A nu se confunda: pe de o parte, paradisul francez, pe de alta, viitorul ei german. Şi undeva, un Doktor în ceva, care într-o bună zi avea să-i ceară mâna.

28 august era într-o duminică şi Birgitta, cum nu era femeia care să-şi facă bagajele în ultimul moment, începu să-şi aranjeze lucrurile. A avut însă un moment de spaimă: şi-a dat seama că nu avea destul loc în valize ca să-şi pună toate cadourile primite. Duminică şi luni magazinele erau închise. Trebuia să aştepte până marţi, cu alte cuvinte „ultima clipă", lucru îngrozitor, ca să cumpere o valiză.

Am scos-o din încurcătură, dându-i una din valizele mele. Şi, la rugămintea ei stăruitoare, am aşternut pe o foaie de hârtie galbenă, prima care mi-a căzut în mână, descrierea făcută de mine, cu o seară înainte, la restaurant, a mângâierilor pe care aveam să i le ofer din belşug când avea să revină la Malevil. După ce am terminat descrierea, i-am adus-o. Cu toate că valoarea ei literară era scăzută, Birgitta a citit-o cu ochi strălucitori şi obraji îmbujoraţi. Mi-a făgăduit că după întoarcerea în Germania avea s-o recitească o dată pe săptămână în pat. Nu-i cerusem să-mi promită acest lucru. A făcut-o din proprie iniţiativă, vărsând o lacrimă şi aşezând cu grijă foaia mea galbenă printre cadourile pe care le lua cu ea.

Birgitta n-a putut să vină de Crăciun, ceea ce m-a decepţionat mai mult decât aş fi crezut. Oricum, Crăciunul nu era niciodată un foarte bun moment pentru mine. Peyssou, Colin şi Meyssonnier şi-l sărbătoreau în familie. Eu rămâneam singur cu caii. Şi iarna la Malevil, cu tot confortul pe care mi-l asigurasem, nu era prea ispititoare. Poate numai pentru o tânără pereche care şi-ar fi asigurat singură căldura între înaltele lui ziduri, dacă le-ar fi găsit romantice.

N-am suflat o vorbă despre starea mea de spirit, însă Menou a sesizat-o şi, la masă, într-o dimineaţă friguroasă cu zăpadă, celibatul meu a format obiectul unuia din acele lungi monoloage dojenitoare al căror beneficiar devenisem după moartea unchiului.

La câte noroace nu le dădusem cu piciorul! Şi, îndeosebi, lui Agnès, pe care o întâlnise în dimineaţa aceea la Adelaida, fiindcă venise să-şi petreacă sărbătorile la Malejac, la părinţii ei, şi care Agnès întrebase de mine, deşi era măritată cu librarul din La Roque. Fată solidă Agnès, ea mi-ar fi fost de mare folos. În sfârşit. Oricum, timpul nu era trecut. Au să se mai ivească ocazii. De pildă, la Malejac, toate fetişcanele astea. Puteam să aleg când voiam, în ciuda vârstei mele, având în vedere că acum eram bogat şi bărbat frumos încă şi că, orice s-ar zice, e mai bine să te însori cu o fată din ţinutul tău decât cu o nemţoaică. E drept că Birgitta era *descurcată* la treabă, dar nemţii, oricum, nu sunt oameni prea la locul lor. Dovadă că ne-au cotropit în trei rânduri. Şi chiar dacă franţuzoaica mea ar fi mai puţin bine decât nemţoaica, la urma urmei căsătoria nu înseamnă atât plăcerea cât copiii, că ce rost are să munceşti atâta dacă n-ai cui lăsa Malevil-ul.

În lunile care au urmat nu mi-am luat altă femeie, însă cel puţin mi-am găsit un prieten. Avea douăzeci şi cinci de ani şi se numea Thomas le Coultre. Îl întâlnisem în pădure la Sept Fayards în blugi, lângă o motocicletă mare Honda, cu genunchii murdari de pământ. Bătea uşurel cu ciocanul într-o piatră. Mi-a spus că pregătea o teză despre pietre pentru ciclul al treilea. L-am invitat la Malevil, i-am împrumutat de două sau de trei ori contorul Geiger al unchiului şi, când am aflat că nu se simţea bine în pensiunea din La Roque unde stătea, i-am propus o cameră la castel. A acceptat. De atunci nu m-a mai părăsit.

Thomas îmi place datorită rigorii spiritului şi, cu toate că nu înţeleg pasiunea lui pentru pietre, îi apreciez transparenţa caracterului. Îmi place şi fizicul lui: Thomas este frumos şi, ce e mai important, e că nu o ştie. Are nu numai trăsăturile, ci şi înfăţişarea senină şi serioasă a unei statui greceşti şi aproape aceeaşi imobilitate.

•

Aprilie 1977: ultimul jalon.

Când mă gândesc la acele câteva săptămâni de viaţă fericită care ne mai rămăseseră atunci, încerc un sentiment aproape sfâşietor de ironie, amintindu-mi că pentru membrii fostului *Cerc* şi pentru mine marea problemă a momentului, ţinta supremă, acţiunea care ne pasiona, marele şi importantul proiect pe care-l concepusem, era de a răsturna municipalitatea de la Malejac (412 locuitori) şi de a ne instala noi în locul ei la primărie. Dar noi eram dezinteresaţi! N-aveam în vedere decât binele obştesc!

În aprilie, apropiindu-se alegerile municipale, am fost cuprinşi de înfrigurare. În ziua de 15 sau 16, în tot cazul într-o duminică dimineaţa, am convocat opoziţia la mine, în marea sală a clădirii stil Renaştere, domnul Paulat, învăţătorul, având anumite scrupule, după câte spunea el, de a ne întruni în localul şcolii.

Tocmai terminasem de mobilat sala respectivă, eram mândru de ea şi, plimbându-mă în lung şi-n lat, o contemplam bine dispus în timp ce-mi aşteptam prietenii. Înconjurată de douăsprezece scaune cu spătarul înalt, îmbrăcate în tapiţerie făcută în punct de Ungaria, o masă mânăstirească de opt metri lungime ocupa centrul sălii. Între cele două ferestre cu cercevele de piatră, peretele era împodobit cu arme albe, vechi. Pe peretele din faţă se afla o vitrină cu documente, străjuită de două comode Ludovic al XV-lea rustic, aduse de la Grange Forte şi cărora Meyssonnier le înlocuise picioarele şi le reparase uşile. Mathilda Meyssonnier le lustruise cu dragoste şi culoarea caldă şi întunecată a lemnului de nuc. Îmi părea foarte frumoasă în contrast cu piatra aurie a pereţilor. Dalele mari de piatră, proaspăt spălate de Menou, străluceau şi ele. Şi cu tot soarele, ale cărui raze oblice

pătrundeau prin micile ochiuri de geam colorate, Menou, făcându-se a socoti că, „în încăpere aerul e rece", dar judecând de fapt că focul ar fi contribuit la măreţia decorului, aprinsese două focuri mari în şemineurile monumentale aflate unul în faţa celuilalt.

Am pus-o pe Menou să tragă clopotul din cetăţuia de la intrare când îi va auzi pe membrii *Cercului* oprindu-şi maşinile la parchingul din faţa primei incinte, Momo fiind postat ca paznic la maşinăria din cea de a doua incintă, cu consemnul de a lăsa în jos puntea mobilă peste şanţuri de îndată ce aveau să-şi facă apariţia amicii mei.

E adevărat că în toate acestea era un pic de teatru, dar, la urma urmei, nu era vorba despre un castel oarecare şi nici despre nişte prieteni oarecare.

De cum am auzit clopotul, am ieşit în goană din locuinţă urcând câte patru scările până la micul turn pătrat în care Momo învârtea troliul. Totul mergea de minune, cu un zornăit surd şi lugubru de lanţuri bine unse, care lăsau să coboare cu o încetineală plină de măreţie arborii pivotanţi la capătul cărora alte două lanţuri ţineau podul. Un sistem de scripeţi şi de contragreutăţi uşura la urcare şi frâna la coborâre întreaga operaţiune, iar Momo, plin de gravitate, cu corpul lui slab arcuit, ţinea braţele cabestanului aşa cum îl învăţasem pentru ca platforma să atingă pământul încetişor.

Prin ferestruica pătrată puteam să-i văd pe cei trei amici ai mei în prima incintă mergând în şir cu ochii ridicaţi spre noi şi străbătând cei cincizeci de metri care-i despărţeau de şanţuri. Înaintau tăcuţi şi cu încetineală de parcă ar îi fost pătrunşi şi ei de rolul ce le revenea în această scenă.

Plutea de altfel în aer un fel de aşteptare solemnă, subliniată de caii din boxe care, într-o lungă aliniere, îşi arătau de la aceeaşi înălţime capetele ieşite peste porţile boxelor şi îşi fixaseră cu teamă frumoşii lor ochi sensibili asupra punţii mobile ascultând scrâşnetul lanţurilor.

Când platforma a fost lăsată, am coborât să le deschid prietenilor mei poarta sau, mai precis, mica uşă din canatul drept al porţii.

— Asta da sosire! zise micul Colin cu zâmbetul lui în formă de gondolă, aţintindu-şi maliţios asupra mea ochii vii.

Uriaşul Peyssou, cu mutra despicată de un surâs larg, admira profilul puternic al arborilor pivotanţi, grosimea lanţurilor, soliditatea platformei îmbrăcate în fier. Meyssonnier nu spunea nimic. În inima lui austeră de membru al Partidului Comunist nu exista loc pentru asemenea copilării.

Peyssou a vrut să se caţăre imediat în micul turn pătrat şi să ridice personal puntea mobilă, operaţiune pe care s-a apucat s-o execute cu o desfăşurare de forţe complet inutilă, deoarece micul Colin, insistând să-l înlocuiască la mijlocul operaţiunii, a terminat-o fără efort. Bineînţeles că platforma, odată ridicată, trebuia coborâtă din nou pentru că domnul Paulat

nu sosise încă. Dar în acele momente a intervenit în termeni energici Momo, mormăind în felul lui (Lăsaţi-mă în pace, pentru numele lui Dumnezeu!), spre a-şi relua locul la maşinărie. Meyssonnier ne urma, însă fără să spună un cuvânt şi fără să participe, dezgustat de entuziasmul nostru reacţionar pentru arhitectura feudală.

De cum ne-am aşezat în jurul monumentalei mese din sala mare, Peyssou a şi început să mă întrebe ce mai ştiu despre Birgitta şi când o să-şi facă din nou apariţia frumoasa fată. La Paşti. La Paşti? repetă uriaşul Peyssou. Ei, atunci vezi să n-o prea laşi să se fâţâie pe vreo gloabă prin pădure că dacă o întâlnesc n-am să mă sfiesc să-i fac ceva pe cinste. Domnişoară, o să-i spun foarte politicos, calul dumitale îşi pierde o potcoavă. Nu cred, o să răspundă ea, foarte mirată, şi o să descalece. Ei, şi-atunci, îţi dai seama că de cum am s-o văd jos am s-o şi apuc şi hop, pe muşchi, cu cizme cu tot. Să iei seama la pinteni, a zis micul Colin.

Noi râdeam. Chiar şi Meyssonnier zâmbi. Gluma asta cu Birgitta nu era nouă. Peyssou o făcea de fiecare dată când ne întâlneam cu toţii. Or, Peyssou era la ora aceea un agricultor de vârstă mijlocie, om serios, care nu-şi înşela nevasta niciodată. Rămânea însă credincios ideii pe care ne-o făcusem despre el de pe vremea *Cercului* şi-i eram recunoscători pentru această fidelitate.

Conversaţia a căpătat un ton serios de îndată ce şi-a făcut apariţia domnul Paulat, succesorul meu la şcoală. Era îmbrăcat în negru, scofâlcit şi galben la obraz, şi avea palmele academice la butonieră. Fu primit cu politeţe, dovadă că nu era integrat. În contrast cu accentul nostru sud-vestic (asemănător întrucâtva cu cel din Centru), accentul lui dezagreabil şi mai ales franceza lui fără culoare, atonă, lipsită de savoare, ne stingherea. În plus, ştiam foarte bine că, deşi în principiu se asocia eforturilor noastre, era plin de rezerve şi de gânduri ascunse faţă de noi.

Lui Meyssonnier, de exemplu, îi dădea mâna cu vârful degetelor. Meyssonnier era membru al Partidului Comunist şi, în această calitate, totuna cu dracu.

Colin era un om cumsecade, desigur, dar un instalator, Peyssou un agricultor ignorant şi destul de redus, cât despre mine, să părăseşti şcoala pentru a te ocupa de cai!...

— Domnilor, zise domnul Paulat, daţi-mi voie mai întâi să-i mulţumesc, atât în numele dumneavoastră cât şi al meu, domnului Comte pentru bunăvoinţa de a ne acorda ospitalitate, deoarece, sincer vorbind, am apreciat că şcoala, depinzând de primărie în ceea ce priveşte întreţinerea, nu putea să adăpostească reuniunea noastră.

Tăcu, satisfăcut. Noi eram mult mai puţin. Căci totul ne-a părut deplasat în micul lui discurs, atât tonul cât şi conţinutul. Domnul Paulat uita un important principiu republican şi anume că şcoala laică aparţinea tuturor. El putea fi, deci, bănuit că sprijină opoziţia pe ascuns, păstrând în acelaşi timp în mod public raporturi bune cu primarul.

Mă uitam la tovarăşii mei în timp ce el vorbea. Meyssonnier îşi ţinea aplecată fruntea-i îngustă şi faţa ca o lamă de cuţit. Ochii lui, foarte apropiaţi unul de altul, erau invizibili, însă ştiam exact ce gândea în clipa aceea despre cel pe care-l avea în faţă.

Peyssou, vedeam după mutra lui de om cumsecade, nu-l aprecia nici el mai mult. Într-adevăr, aşa cum considera şi domnul Paulat, el nu era nici foarte inteligent, nici instruit. Însă, după părerea mea, avea o calitate necunoscută de domnul Paulat: o sensibilitate care-i ţinea loc de fineţe. Tendinţa învăţătorului de a împăca şi capra şi varza nu-i scăpa şi, în plus, îşi dădea bine seama de puţina consideraţie pe care i-o acorda acesta. Cât despre micul Colin, când i-am întâlnit ochii, aceştia au început să-i sclipească.

S-a făcut o linişte a cărei semnificaţie domnul Paulat n-a înţeles-o, pentru că a reînceput imediat să vorbească.

— Ne aflăm aici ca să discutăm despre o serie de evenimente care s-au petrecut recent la Malejac şi să formulăm un răspuns la aceste evenimente. Mai înainte însă, cred că ar fi bine să se precizeze faptele pentru că, în ceea ce mă priveşte, am auzit două versiuni asupra lor şi aş vrea să mă clarific.

Plasându-se astfel pe o poziţie de superioritate şi luându-şi rolul avantajos de arbitru, domnul Paulat a tăcut, lăsându-le altora onoarea de a se lansa în acuzaţii împotriva primarului. „Altora" era, evident, Meyssonnier, căruia i-a aruncat o privire semnificativă când a spus că ar fi bine să se precizeze faptele, ca şi cum „versiunea" lui Meyssonnier, pornind de la un comunist, n-ar fi putut decât să trezească neîncrederea unui om onest.

Meyssonnier a înţeles totul. Dar avea o rigiditate de spirit căreia îi corespundea o anumită lipsă de flexibilitate a limbajului astfel că, în răspunsul său, a lăsat să se vadă o agresivitate care aproape că părea să-i dea dreptate adversarului său.

— Nu există două versiuni, a spus el pe un ton tăios, nu există decât una, şi toată lumea de aici o cunoaşte. Primarul, un reacţionar înveterat, nu s-a dat în lături să intervină pe lângă episcopie ca să numească un preot la Malejac. Răspunsul episcopiei: da, cu condiţia să restauraţi prezbiteriul şi să-i faceţi instalaţie de apă. Primarul s-a supus neîntârziat ordinelor. S-a săpat un şanţ, a fost adusă apa de la un izvor şi s-a băgat o sumă de bani pentru amenajarea clădirii. Şi toate astea, bineînţeles, pe spinarea noastră.

Domnul Paulat a închis ochii pe jumătate şi, punându-şi coatele pe masă, şi-a împreunat vârfurile degetelor, inclusiv ale celor mari. Afişând acest simbol al echilibrului şi măsurii, spuse cu o imparţialitate zdrobitoare:

— Până aici nu văd nimic prea *condamnabil*.

Şi şi-a permis un surâs fin rostind cuvântul „condamnabil", spre a arăta că nu lua în întregime asupră-şi acest termen clerical.

— Domnul Nardillon are în spatele lui o majoritate catolică, la drept vorbind destul de slabă şi pe care noi sperăm s-o răsturnăm. Este normal ca el să încerce să-i dea satisfacţie aducând un preot la Malejac (nou surâs), în loc să împartă preotul cu La Roque, aşa cum s-a făcut până acum. Pe de altă parte, prezbiteriul este o construcţie veche din secolul XVII, cu lucarne sculptate şi uşă cu fronton şi ar fi fost păcat să fie lăsată să se părăginească.

Meyssonnier s-a înroşit şi şi-a lăsat în jos faţa devenită dură de parcă ar fi vrut să pornească la atac. Nu l-am lăsat însă şi am luat eu cuvântul.

— Domnule Paulat, am spus eu politicos, dacă majoritatea din Malejac vrea un preot rezident şi caută să şi-l asigure amenajând prezbiteriul, sunt şi eu de aceeaşi părere cu dumneavoastră: nu găsesc lucrul ăsta prea „condamnabil" (la care am schimbat surâsuri fine). Pe de altă parte, sunt de acord că o municipalitate are datoria de a nu lăsa în paragină monumente aflate în grija ei. Dar, în acelaşi timp, trebuie respectate anumite priorităţi. Fiindcă prezbiteriul nu era ameninţat de ruină. Acoperişul lui era chiar în stare perfectă. Şi e păcat că i s-au reparat planşeele *înainte* de a se repara acoperişul din curtea interioară a şcolii care primeşte pe toţi copiii din Malejac, fără deosebire de opinie. După cum e păcat că s-a tras apă numai la prezbiteriu *înainte* de a se aduce apă curentă în toate casele din Malejac, lucru care ar fi trebuit să se facă de multă vreme. Şi e şi mai regretabil că, trecând cu lucrarea de canalizare pentru prezbiteriu prin faţa casei unei văduve care n-are nici puţ, nici rezervor, primarul nu s-a gândit să facă un branşament ca s-o scutească pe această văduvă, care are cinci copii, să se ducă să ia apă de la pompă.

Domnul Paulat, cu ochii plecaţi în jos şi cu vârfurile degetelor împreunate, a clătinat din cap în mai multe rânduri, zicând:

— Evident.

Meyssonnier a vrut şi el să spună ceva, însă i-am făcut semn să stea liniştit, voind să-i las domnului Paulat timpul necesar pentru a-şi exprima cu claritate şi în public dezaprobarea. Dar el s-a mărginit să clatine din nou din cap, repetând cu un aer dezolat:

— Evident, evident.

— Ce-i mai rău, domnule director, spuse micul Colin, cu un respect pe care surâsul lui îl dezminţea, e că toate cheltuielile care au fost făcute pentru

prezbiteriu au fost făcute degeaba. Pentru că, după ce a plecat fostul preot din La Roque în urmă cu abia o săptămână, episcopia a numit, ca de obicei, un nou preot comun pentru La Roque şi Malejac, cu recomandarea, totuşi, de a se stabili la Malejac. Dar noul preot a preferat La Roque.

— De unde ştiţi dumneavoastră asta? a întrebat domnul Paulat uitându-se sever la Colin.

— Chiar de la noul preot, părintele Raymond, a răspuns Colin. După cum poate ştiţi, domnule Paulat, eu locuiesc la Malejac, însă îmi am micul meu atelier de instalaţii în La Roque şi primarul din La Roque mi-a comandat nişte lucrări la prezbiteriu.

Domnul Paulat a ridicat din sprâncene.

— Şi noul preot v-ar fi spus...

— Nu „mi-ar fi spus", domnule Paulat, condiţionalul nu-şi are aici locul. Mi-a spus.

Această bruftuială a fost administrată cu un zâmbet amabil şi fără ridicarea glasului. Pe faţa slabă şi gălbejită a domnului Paulat s-a observat o tresărire.

— Mi-a spus, a continuat Colin, că în privinţa locuinţei mi s-a dat să aleg între Malejac şi La Roque, opinându-se pentru Malejac. Dar Malejac, sunteţi de acord cred, e o fundătură. În La Roque, cel puţin, este tineret. Şi eu consider că locul meu e alături de tineri.

S-a făcut linişte.

— Evident, a spus domnul Paulat.

Asta a fost tot. Pe urmă Meyssonnier a început să vorbească despre „răspunsul" ce trebuia dat evenimentului, însă eu n-am mai fost atent pentru că „răspunsul" îl aveam gata pregătit şi în aşa fel încât să-l pună în încurcătură pe domnul Paulat. Aşteptam, deci, ca discuţia să se împotmolească pentru a-l propune şi, în aşteptarea acestui moment, o jumătate de ureche îmi era de ajuns.

Mă uitam la Colin cu ochi surâzători. Mă simţeam fericit că-i dăduse învăţătorului peste nas, şi încă atât de bine, în numele gramaticii şi al condiţionalului.

În timp ce vorbea Meyssonnier, eu băteam darabana cu degetele pe masă şi-mi ofeream câteva regrete. Înainte de sosirea domnului Paulat, lucrurile erau limpezi: la alegerile municipale, opoziţia ar fi prezentat o listă omogenă a Uniunii pentru Progres împotriva listei primarului şi ar fi ieşit cu o mică majoritate. Colin, Peyssou, Meyssonnier, eu şi alţi doi agricultori care împărtăşeau ideile noastre am fi devenit consilieri municipali şi Meyssonnier ar fi fost cooptat ca primar.

Cu toată apartenenţa lui la partid, Meyssonnier ar fi fost un bun primar. Era devotat, dezinteresat, lipsit de orice vanitate personală şi nici măcar pe jumătate atât de intolerant pe cât părea să fie. Cu el am fi introdus apă curentă la Malejac, am fi instalat lumină electrică la colţurile străzilor, am fi construit un teren de fotbal pentru tineret şi o staţie de pompare a apei din Rhunes pentru a permite cultivatorilor să-şi ude tutunul şi porumbul.

Cel puţin pentru moment, domnul Paulat ne încurca aceste planuri. Avea o concepţie urbană despre politică şi nutrea în secret un vis centrist. Să ai un picior în fiecare tabără şi să te aleagă stânga ca să guvernezi cu dreapta. La Malejac nu eram însă atât de pervertiţi.

Cum domnul Paulat se afla în faţa mea, mă uitam la el în timp ce dezbaterile continuau. Avea un ten de culoarea caramelei, nasul cârn, iar în profil ceva bleg şi flasc. Limba-i părea prea mare pentru gură: se vedea mereu apărând între buzele lui groase, făcându-i dicţiunea de neînţeles şi silindu-l să scuipe fără încetare. Cutele adânci din jurul gurii trădau o digestie proastă; iar deasupra gulerului alb ceafa vânoasă era roşie de bubuliţe. Prevedeam noi erupţii de bubuliţe, după ce aveam să termin cu dânsul.

În acelaşi timp însă mi-era şi milă de el. Am observat că genul acesta de oameni gălbejiţi, dispeptici şi buboşi nu sunt niciodată fericiţi. Se lasă pradă ambiţiei, adică nu se dedică lucrurilor care să le facă cu adevărat plăcere, ci acelora pe care alţii le găsesc importante.

Există momente în care trebuie să-i asculţi pe oameni şi altele în care urechea este inutilă şi e de ajuns să-i priveşti. Colin era scânteietor, asemenea unui vin bun. Domnul Paulat semăna cu un melc. Meyssonnier amintea pe unul din băieţii aceia eficienţi şi hotărâţi care asigură forţa armatelor sau a partidelor politice. Iar Peyssou, cu toată înfăţişarea lui ţărănească, vibra de fiecare dată, asemenea unei fete. Pentru moment însă nu mai vibra deloc. Se lăfăia pe scaunul Ludovic al XIII-lea şi, văzându-l cum se scobea în nări cu vârful degetului mare, mi-am dat seama că se plictisea rău şi că discuţia ajunsese la un punct mort.

Am prins din zbor câteva vorbe care mi-au confirmat impresia.

— În orice caz, trebuie să facem ceva, am spus eu, nu putem lăsa ca lucrurile să se petreacă în felul ăsta fără să acţionăm. Am de făcut o propunere pe care o supun votului dumneavoastră.

Am făcut o mică pauză, după care am continuat:

— Propun să-i trimitem primarului o scrisoare. De altfel, am şi pregătit-o şi, dacă-mi daţi voie, am să v-o citesc.

Şi imediat, fără să mai aştept permisiunea cerută, am scos scrisoarea din buzunar şi i-am dat citire.

— Nu! Nu! a început să strige domnul Paulat, cu o voce tremurândă, agitându-şi mâinile. Nu o scrisoare! Nu o scrisoare! Sunt cu totul împotriva acestui mod de a proceda!

Scuipa, se bâlbâia, era complet scos din fire. Evident, ceva scris şi mai ales îndreptat împotriva primarului, odată semnat, era greu de retractat.

Atunci domnul Paulat s-a angajat într-o luptă care a durat o oră şi jumătate, încercând să se retragă, refugiindu-se în chestiuni de procedură şi cerând amânarea dezbaterii. Am cerut să se voteze imediat în legătură cu acest punct. Domnul Paulat a cerut în prealabil să se voteze asupra oportunităţii votării, dar a fost de două ori înfrânt.

— Să vedem, domnule Paulat, am spus pe un ton conciliant, care sunt punctele din acest text cu care nu sunteţi de acord?

A protestat. Îl înghesuiam! Îi puneam cuţitul în gât! Era o adevărată tiranie!

— Şi pe urmă, adăugă el, nu mă pot pronunţa aşa, deodată! Textul e lung, ar trebui recitit!

— Iată o copie, i-am spus, întinzându-i peste masă o copie a scrisorii mele către primar. Hârtia galbenă, oricât de prins eram de discuţie, m-a făcut să mă gândesc o clipă la Birgitta.

Domnul Paulat avu un extraordinar joc de scenă.

— Nu! Nu! a spus el, refuzând şi cu capul, şi cu umerii, dar primind totuşi copia, iar când a avut-o în mâini, făcând gestul de a o refuza.

A reînceput pe un ton exasperat:

— De altfel, eu nu sunt partizanul textelor dinainte pregătite. Ştim prea bine cum uzează şi cum abuzează de acest procedeu anumite partide.

I-am făcut semn lui Meyssonnier să nu răspundă la această provocare.

— Acest text, am spus cu modestie, rezumă ideile pe care le-am discutat de o sută de ori. E clar, nu e lung, e moderat ca ton şi nu conţine nimic nou. Nu văd, prin urmare, ce nu vă place la el.

— Dar n-am spus că nu-mi place, a replicat domnul Paulat cu disperare. În general sunt de acord...

— Ei bine, atunci votaţi-l! i-o reteză Meyssonnier cu asprime.

Domnul Paulat nu băgă în seamă această întrerupere.

— Staţi puţin, domnule Paulat, am intervenit eu cu un surâs amabil, n-aţi vrea să ne spuneţi ce anume nu vă convine?

— Nu la unu şi jumătate după-amiază! zise Paulat, privindu-şi ceasul de la mână. Domnilor, reîncepu el cu voce tremurătoare, văd bine că sunteţi hotărâţi să-mi violentaţi scrupulele. Bine. Dar în cazul acesta am datoria să vă previn că nu veţi căpăta adeziunea mea.

O clipă s-a lăsat tăcere.

— Ei bine, să votăm, zise Colin. Eu sunt pentru.

— Pentru, zise Meyssonnier.

— Pentru, a spus Peyssou.

— Pentru, am spus şi eu

Ne uitam la domnul Paulat. Era galben şi crispat. Spuse, cu buzele strânse:

— Refuz să votez.

Uriaşul Peyssou s-a uitat la el uimit şi apoi, întorcându-şi spre mine mutra lui mare şi necioplită, m-a întrebat cu ochii holbaţi:

— Ce va să zică asta „refuz să votez"?

— Refuz pur şi simplu să votez, a răspuns acru domnul Paulat

— Dar are dreptul să facă asta? m-a întrebat Peyssou în culmea mirării, spunând „are" de parcă domnul Paulat n-ar mai fi fost de faţă.

Am dat din cap.

— Este cel mai strict drept al domnului Paulat.

— După părerea mea, a spus Peyssou, a refuza să votezi sau a vota contra e tot un drac.

— Ba deloc! deloc! zise domnul Paulat foarte agitat. Nu confundaţi. Eu nu sunt împotriva acestui text. Refuz să-l votez pentru că socotesc că nu mi s-a dat timp să-l dezbat.

Peyssou a întors încet capul spre el privindu-l în linişte cu un aer gânditor.

— În orice caz, zise el, nu sunteţi pentru. Dacă n-ar fi aşa, aţi fi votat pentru.

— Nu sunt nici pentru, nici contra, zise domnul Paulat, scuipând şi mai şi sub efectul emoţiei. Refuz să votez. E cu totul altceva.

Peyssou rumegă acest răspuns, cu ochii lui cenuşii fixaţi cu mirare asupra domnului Paulat. Meyssonnier se mişca pe scaun de parcă ar fi vrut să se ridice şi să vorbească, i-am făcut însă semn cu ochiul să nu se clintească. Ascultam. Colin asculta şi el, iar Meyssonnier ne imita. Aşteptam cu toţii urmarea, care n-a întârziat să vină.

— Un lucru nu înţeleg, reîncepu greoi Peyssou. De ce veniţi să vă întâlniţi cu noi dacă nu sunteţi nici pentru, nici contra.

Domnul Paulat păli şi se ridică.

— Dacă prezenţa mea vă displace, pot să mă retrag, răspunse abia auzit, de parcă s-ar fi înecat cu propria-i limbă.

M-am ridicat şi eu.

— Da de unde, domnule Paulat, Peyssou n-a vrut să spună nimic de felul ăsta etc...

Şi am continuat aşa cinci minute bune, turnând destul untdelemn pentru ca plecarea lui să se poată produce cât mai lin. Am reţinut însă că, în timp ce-

mi răspundea, domnul Paulat îndoise în patru copia scrisorii mele către primar şi o strecura în buzunar. I-am cerut-o imediat înapoi pentru „arhiva" mea. A avut o mişcare de ezitare, după care şi-a revenit şi mi-a înapoiat hârtia cu un zâmbet strepezit. Strepezeala asta a fost ultimul lucru pe care l-am mai văzut de la el.

După plecarea domnului Paulat, i-am însoţit pe amicii mei la parchingul din faţa primei incinte, fără să scot niciun cuvânt. Poate că, puţin obosit de acea lungă şedinţă, treceam printr-un moment de depresiune. Toate acestea erau, în fond, amănunte, foarte mici amănunte. Tot atât de neînsemnate erau şi alegerile municipale care-i pasionau pe compatrioţii noştri la începutul anului 1977. Şi nu mai puţin derizorii erau, poate, şi problemele care frământau atunci guvernul nostru şi care îi dădeau iluzia că e stăpân pe destinele noastre.

La micul parching din faţa Malevil-ului s-a produs un incident tehnic. Renault-ul lui Colin nu voia să pornească. Pe Colin l-a apucat disperarea. Trebuia să se ducă în oraşul de reşedinţă să-şi ia soţia şi cei doi copii care soseau cu rapidul de 14 şi 52. Or, era într-o zi de duminică, niciun garaj nu putea să-l depaneze şi abia mai avea timpul necesar să străbată cei şaizeci de kilometri ce ne despărţeau de oraş. A avut loc o scurtă discuţie. În cele din urmă am luat maşina mea şi l-am condus pe Colin la tren.

Mă opresc, recitesc fraza pe care am scris-o şi simt un fel de şoc. Desigur, prin conţinutul ei, n-are nimic care să uimească. „Am luat maşina mea şi l-am condus pe Colin la tren." Ce poate fi mai simplu? Şi totuşi, recitind-o, ceea ce simt este o ruptură înspăimântătoare. Maşina, trenul: aici, în aceste două cuvinte, e fisura ce ne împarte viaţa în două. În fapt prăpastia care separă cele două jumătăţi ale existenţei noastre este atât de iremediabilă, încât nu ajung să cred că – *înainte* – puteam să comit această succesiune de acte uimitoare: să-mi scot din garaj maşina, să mă opresc la o staţie de benzină ca să-mi umplu rezervorul, să conduc un prieten la gară, să mă întorc înapoi acasă la începutul după-amiezii, după ce am parcurs în două ore o sută douăzeci şi cinci de kilometri pe un drum absolut sigur, fără să mă ameninţe nimic în afară de viteza maşinii pe care o conduceam. Cât de îndepărtat îmi pare totul! Şi ce lume minunată era cea în care puteam face toate acestea!

Nu mă mai gândesc niciodată la ea, slavă Domnului! Doar atunci când îmi amintesc de câte ceva. Sau când zăbovesc ca acum pentru a descrie lumea aceea *dinainte*, atât de ocrotită, atât de copilăroasă, în care se trăia atât de uşor.

• CAPITOLUL III

Mă înşel. Scurtul drum făcut cu maşina până la gara din oraşul de reşedinţă împreună cu Colin nu e ultima amintire din lumea dinainte. O alta îmi răsare, exact dinainte de noaptea care s-a lăsat peste noi. Şi ştiu bine din ce motive era cât pe ce „să o uit".

Marţi primesc o scrisoare de la Birgitta. Fată ordonată, îmi scrie în fiecare duminică. Scrisorile ei sunt redactate într-o franceză simplă, gramaticală, plină de expresii idiomatice, folosite câteodată în contratimp.

Structura lor e întotdeauna aceeaşi. Într-o frază scurtă se interesează de viaţa mea, după care, pe patru pagini, mi-o relatează pe a ei. Într-o a treia parte abordează tema erotică.

Nici aceasta nu se modifică. Sâmbătă seara, înainte de a se culca, a recitit *foaia galbenă* şi, strecurându-se între cearşafuri, s-a gândit la mine şi la tot ce i-am scris pe *foaia galbenă* şi mai ales la îmbrăţişările mele (*Ach, Emmanuel, mâinile tale*!) şi s-a simţit „îngrozitor de excitată". După care, subliniază ea, s-a căznit mult să adoarmă.

De ce sâmbătă seara? Probabil pentru că, neavând de lucru duminecă dimineaţă, poate să-şi ofere o mică insomnie fără ca aceasta să dăuneze, a doua zi, randamentului.

Recunosc şi în aceasta conştiinciozitatea Birgittei. Îi citesc scrisoarea, o recitesc, sau mai degrabă recitesc pasajul erotic care, deşi ştiu că va urma şi mă amuză, are o înrâurire indiscutabilă asupra mea. Bun! E timpul să fiu şi eu cât de cât conştiincios şi să mă apuc de treabă. Mă scol şi, în clipa când îmi strâng scrisoarea, zăresc post-scriptumul.

Mă anunţă că se internează luni într-o clinică spre a se opera de apendicită, îmi dă adresa şi-şi exprimă speranţa că am să-i scriu.

Apendicele Birgittei îmi aduce aminte că şi eu trebuie să mă operez – mare neglijenţă, a spus doctorul – şi-mi notez că după Paşti, indiferent dacă am să fiu ocupat sau nu, trebuie să prevăd opt zile de imobilizare în care să scap şi eu de apendice. Îi scriu Birgittei şi telefonez la o parfumerie din oraşul de reşedinţă cerându-i să expedieze la clinica din München un flacon de Chanel No. 5.

Trece o săptămână fără nicio veste. Neliniştit şi temându-mă că s-ar fi putut ivi complicaţii, scriu din nou şi peste cincisprezece zile soseşte răspunsul.

Toate scrisorile Birgittei sunt simple, însă simplitatea acesteia din urmă e o capodoperă. În total zece rânduri.

Birgitta a cunoscut la clinică un tânăr care s-a îndrăgostit lulea de ea. Şi ea îl iubeşte. Se vor căsători. Fără îndoială că o să-i pară rău după îmbrăţişările mele, căci din punctul ăsta de vedere am răsfăţat-o, şi-ţi mulţumesc, de asemenea, Emmanuel, pentru cadouri. Te îmbrăţişez din toată inima, Birgitta.

P. S. Sunt foarte fericită.

Împăturesc scrisoarea, o vâr la loc în plic şi spun cu glas tare „exit Birgitta". Dar tonul ăsta uşuratic nu mă convinge şi acolo, aşezat la biroul meu, trec printr-un moment foarte prost. Simt un nod în gât, mâinile îmi tremură, am o impresie penibilă de pierdere, de eşec, de diminuare. Nu o iubesc pe Birgitta, dar între ea şi mine există totuşi o legătură. Am fost, cred, victima vechii distincţii creştine dintre dragoste şi desfrâu. Din cauză că nu o iubeam pe Birgitta, ataşamentul meu faţă de ea mi se părea neglijabil.

Or, nu e aşa. Morala mea era falsă, psihologia mea se înşela. Simt ceea ce sunt obligat să numesc o adevărată durere. Şi care mă găseşte pe picior greşit, pentru că de data asta am fost convins că mergeam la sigur. Îmi spusesem că dragostea pentru Birgitta era egală cu zero, că aveam pentru ea un pic de prietenie şi foarte puţină stimă (mai ales din cauza lipsei ei de suflet). De unde distanţa şi ironia faţă de ea, numeroasele şi întâmplătoarele cadouri.

Desfrâul, spunea abatele Lebas. Ei bine, desfrâul nu e ceea ce se crede. Abatele Lebas habar n-avea. De altfel, de unde ar fi putut el să ştie, biet fecior bătrân? Desfrâul e o legătură morală foarte puternică din moment ce te face să suferi atâta atunci când o rupi cu el. M-am ridicat de la masă şi m-am întins pe pat lăsându-mă pradă tristeţii. Îngrozitor moment! Şi când încerc să mă gândesc, continui să mă împotmolesc în această distincţie dintre trup şi suflet, cu toate că-mi dau bine seama că e falsă. Corpul gândeşte şi el! Gândeşte şi simte dincolo de tot ce se referă la suflet. Nu sunt gata să mă îndrăgostesc de Birgitta după această lovitură, o nu! deloc! Fata asta e un monstru de insensibilitate. O dispreţuiesc din toată inima – aşa cum mă îmbrăţişează ea. Mi se strânge însă inima la gândul că n-am să mai ţin niciodată în braţe trupul ei unduios. Spun „inima", ca în romane. Dar, fie că folosesc cuvântul acesta ori altul, ştiu bine ce simt.

Când mă gândesc acum la dezolarea ce mă cuprinsese, îmi pare aproape comică. Un mic necaz la scara unei vieţi neînsemnate şi din cale afară de ridicol în comparaţie cu ceea ce avea să urmeze. Căci tocmai în timpul

acestei mărunte drame intime a survenit „ziua evenimentului”, încremenindu-ne de groază.

În societatea de consum ceea ce consumă omul cel mai mult e optimismul. De când planeta a fost înţesată cu tot ce era necesar pentru a o distruge – şi odată cu ea, la nevoie, şi planetele cele mai apropiate –, lumea a ajuns în cele din urmă să doarmă liniştită. Lucru bizar, însuşi excesul de arme de distrugere îngrozitoare şi numărul în continuă creştere al naţiunilor care le deţineau apăreau ca un factor liniştitor. Faptul că după 1945 niciuna nu fusese încă folosită determina prezicerea că *nu se va îndrăzni* şi că nu se va petrece nimic. Se găsise chiar un termen şi se ajunsese la aparenţa unei înalte strategii pentru acea falsă siguranţă în care trăiam. I se spunea „*echilibrul terorii*”.

Trebuie spus, de asemenea, că în săptămânile care au precedat ziua Z nimic, dar absolut nimic, nu a lăsat să se prevadă ceva. Existau, într-adevăr, războaie, foamete şi masacre. Şi, pe ici pe colo, atrocităţi. Unele flagrante, în ţările subdezvoltate, altele mai voalate, la naţiunile creştine. Dar nimic, în general, care să nu se mai fi produs în cei treizeci de ani precedenţi. Toate acestea se situau, de altfel, la o distanţă comodă, la popoare îndepărtate. Oamenii erau emoţionaţi, desigur, erau cuprinşi de indignare, se semnau moţiuni, se ajungea chiar să se dea ceva bani. În acelaşi timp însă, în sinea sa după toate aceste suferinţe trăite prin intermediul altora, fiecare se liniştea. Moartea era întotdeauna pentru alţii.

Mijloacele de informare – am păstrat ultimele numere din *Le Monde* şi mai deunăzi le-am recitit – nu erau deosebit de alarmante. Sau erau, dar cu o scadenţă îndepărtată. Poluarea, de exemplu. Se prevedea că peste patruzeci de ani va împinge planeta la două degete de abis. Patruzeci de ani! Mi se pare că visez! Dacă i-am mai avea înaintea noastră!

Fapt este, şi o spun fără ironie, căci ar fi prea ieftină, că ziarele, radioul, televiziunea, niciunul din aceste importante mijloace care ne informau atât de bine sau, în tot cazul, atât de abundent, nu prevedeau în niciun fel şi în niciun moment evenimentul. Iar când s-a abătut asupra lumii, ele n-au mai putut să-l comenteze pentru că au dispărut.

De altfel e posibil ca evenimentul să fi fost imprevizibil. Înspăimântătoare eroare de calcul a vreunui om de stat, pe care statele sale majore îl făcuseră să creadă că deţinea arma absolută? Nebunie subită a vreunui factor de răspundere ori a vreunui executant, chiar la un nivel destul de coborât, care să fi dat vreun ordin pe care apoi nimeni nu l-a mai putut opri? Accident material care să fi antrenat prin reacţii în lanţ răspunsuri automate, acestea, la rândul lor, declanşând altele, ale părţii adverse, şi tot aşa până la nimicirea finală?

Ipotezele pot fi multiplicate. Niciodată nu se va şti adevărul: mijloacele de a-l cunoaşte au fost nimicite.

Întunericul începe în această zi de Paşti în care Istoria încetează să mai existe, lipsită fiind de obiect: Civilizaţia, al cărei mers îl descria, a luat sfârşit.

•

La ora opt, m-am dus să-mi iau poşta la cetăţuia de la intrare unde locuiau Menou şi Momo. Ca în fiecare dimineaţă, l-am găsit acolo pe factorul Boudenot, un băiat frumos, cu părul ondulat, de pe atunci puţin înroşit şi buhăit de vinul băut din fermă în fermă. Stătea la masa din bucătărie gustând şi din vinul meu, şi când am intrat şi-a ridicat de pe scaun jumătate de fesă ca să-şi arate respectul faţă de mine. I-am spus să nu se ridice, mi-am luat scrisorile de pe masă, iar Menou, scoţând un pahar din dulap, l-a umplut pentru mine. Tot ca în fiecare dimineaţă am refuzat-o şi, „*numai pentru ca să nu-l arunce*", l-a băut ea.

Înviorată, a trecut la lucruri serioase. Emmanuel, trebuie totuşi să te hotărăşti să tragi vinul în dimineaţa asta, pentru că în curând n-o să mai avem. Am ridicat nerăbdător din umeri. Haide acum, am spus eu, fiindcă la zece trebuie să mă duc cu Germain până la La Roque. Gata, eu plec, a zis Boudenot ridicându-se plin de tact. Îi văd şi acum părul negru ondulat, zâmbetul larg şi ochii veseli în timp ce-mi întinde pentru a doua oară mâna, bine înfipt pe picioare, cu vinul susurându-i în stomac, bucuros că vede atâţia oameni în fiecare dimineaţă şi că circulă în mica maşină galbenă a P.T.T.-ului, cu ţigara între buze şi cu fundul comod instalat în scaunul ei: bună meserie pentru un băiat frumos şi cu şcoală, care nu se-nşală când achită mandatele şi are să se „bucure" într-o bună zi de pensia lui. După care face stânga-mprejur şi-i văd spatele lat încadrându-se în deschizătura uşii joase.

Maşina lui galbenă a putut fi apoi identificată, strivită şi arsă: Din Boudenot însă n-a rămas nici cea mai mică urmă, nimic, nici măcar un os.

M-am dus la mine în cameră să-mi iau un pulover şi să-i telefonez lui Germain la Sept Fayards. I-am spus că n-aveam să vin înainte de zece şi jumătate ca să-l iau să mergem împreună la La Roque. În curtea celei de a doua incinte, ieşind din foişor, am întâlnit-o pe Menou şi i-am spus să se îmbrace cu ceva mai călduros, fiindcă în pivniţă era răcoare. A, a zis ea, mie nu mi-e frig. Mai degrabă lui Momo. În timp ce vorbea mă uitam la ea de sus în jos din pricina staturii ei foarte mici. În înfăţişarea ei din acea clipă m-a frapat un amănunt absurd. Era îmbrăcată cu un fel de bluză de lucru neagră, lustruită de atâta purtat, iar sub decolteul pătrat al bluzei am zărit, chiar pe piele, un şir de ace de siguranţă despre care m-am întrebat, mi-aduc aminte, la început cu uimire, ce căutau acolo şi, după aceea, pe ce erau înfipte, căci

de-un sutien nici nu putea fi vorba; ce-ar fi avut de susţinut, nenorocitul? Iaţi şi tu, Menou, i-am spus cu ochii aţintiţi la şirul de ace de siguranţă, ia-ţi un pulover. E rece în pivniţă şi n-are niciun rost să te îmbolnăveşti. Nu, nu, mie nu mi-e frig, a spus Menou, făcând pe austera ori pe grozava, n-aş putea să precizez.

Destul de prost dispus, îmi instalez aparatul de tras vin şi mă aşez pe scăunelul meu la douăzeci de paşi de Menou. Fiindcă pivniţa este imensă, „mai mare decât curtea şcolii". E luminată de becuri instalate în firide, iar în caz de pană de curent de lumânări mari, fixate în aplice. Nici prea uscată, nici prea umedă, temperatura ei se menţine atât iarna, cât şi vara, la plus treisprezece grade, după cum arată termometrul de perete de deasupra robinetului de apă. Cel mai bun frigider, spune Menou, care ţine acolo conservele şi, suspendată de bolţi, cârnăţăria.

În jurul robinetului Menou a rânduit cele „trebuincioase": aparatul de spălat sticle, fixat deasupra unui recipient alimentat cu apă, suportul pentru scurgerea sticlelor şi aparatul automat de înfundat dopuri. E în întregime absorbită de treabă şi într-o dispoziţie cu totul deosebită de a mea. Pentru ea, care nu bea, totuşi, decât cu măsură, trasul vinului e un ritual sacru, o veche sărbătoare, o întruchipare triumfală a belşugului nostru, făgăduiala unor bucurii viitoare. Pentru mine e o corvoadă. Dar o corvoadă de la care nu mă pot eschiva. Operaţiunea nu necesită decât două persoane, una la tras, cealaltă la astupat, însă niciuna din aceste două persoane nu poate fi Momo. Dacă trage, de cum porneşte sifonajul, se asigură de venirea vinului ducând furtunul la gură înainte de a-l introduce în gâtul sticlei. Dacă astupă, trage câte o duşcă din fiecare sticlă înainte de a-i pune dopul.

Prin urmare, eu mă ocup cu trasul, Menou cu astupatul, iar Momo cu transportul de la unul la altul şi, pe rând, cu sticlele goale şi cu cele pline. Dar, chiar şi aşa, incidentele sunt dese. Din când în când, o aud pe Menou strigând: *Momo, vrei un picior în fund*? N-am nevoie să ridic capul. Ştiu că Momo pune degrabă în coşul metalic sticla începută. O ştiu pentru că, desconsiderând acuzaţia martorului ocular, Momo mormăie indignat că n-a făcut nimic.

Când trag vinul, acesta urcă atât de repede în sticlă, încât cere o atenţie constantă. E uimitor, de altfel, cum o muncă manuală, chiar mecanică, aşa cum e asta, împiedică orice reflecţie utilă. Drept este că nici melodia anostă ce iese din tranzistorul pe care Momo îl poartă în bandulieră (cadou recent şi neinspirat oferit de Menou) n-ajută la concentrare.

Încet-încet am depăşit proasta dispoziţie iniţială. Însă fără să pun mult entuziasm în ceea ce făceam. Trasul vinului nu era o operaţie entuziasmantă, în afară doar dacă o făceai ca Momo. Dar trebuia făcută. Era

vinul meu. Eram destul de mândru de calitatea lui, destul de mulţumit cum lucram cu Menou, destul de plictisit în acelaşi timp de manevrele lui Momo şi de muzicuţa lui. Pe scurt, trăiam un moment absolut mediocru şi obişnuit, cu mici emoţii, contradictorii şi fugitive, cu idei sau proiecte de idei care nu mă interesau prea mult şi cu o doză foarte moderată de plictiseală reziduală.

Deodată se auziră bătăi puternice în uşă, ca în tragediile lui Shakespeare, şi Meyssonnier, urmat de Colin şi de uriaşul Peyssou, şi-a făcut o intrare destul de puţin dramatică, cu toate că era extrem de contrariat, după cum mi-am dat imediat seama, văzând că clipea des.

— Te-am căutat peste tot, zise el înaintând până la mine în fundul pivniţei, urmat de ceilalţi doi.

Am băgat de seamă enervat că lăsase deschise cele două uşi ale culoarului boltit care ducea la pivniţă.

— E mare şmecheria asta a ta! Din fericire, l-am întâlnit pe Thomas, care ne-a informat că eşti aici.

— Cum, am zis, întinzându-i mâna stângă peste umăr, cu ochii la nivelul vinului, Thomas n-a plecat încă?

— Nu, stătea la soare pe treptele foişorului şi-şi citea hărţile.

Meyssonnier spuse asta pe un anumit ton, căci un tânăr care-şi petrecea atâta timp studiind nişte pietricele îi inspira consideraţie.

— Respectele mele, domnule conte, zise Colin, care găsea amuzant să mi se adreseze aşa de când cumpărasem Malevil-ul.

— Salut, zise uriaşul Peyssou.

Eu nu mă uitam la ei. Aveam ochii aţintiţi la sticle, urmărind cum urca vinul. S-a lăsat o tăcere care mi s-a părut stânjenitoare.

— Ei, întrebă uriaşul Peyssou, simţind această jenă, se-ntoarce nemţoaica ta?

Iată un subiect fără probleme. Cel puţin aşa credea el.

— Nu vine, am răspuns vesel. Se mărită.

— Şi mie nu mi-ai spus nimic, remarcă Menou pe un ton de reproş. Ia te uită! reîncepu ea pe un ton ironic. Se mărită!

Vedeam că se simţea ispitită să facă morală, însă probabil că şi-a adus aminte de felul cum se măritase chiar ea, aşa că a tăcut.

— Nu se poate! zise uriaşul Peyssou. Se mărită? Ei, dacă-i aşa, îmi pare rău având în vedere ce voiam să-i fac.

— Rămâi fără ajutor, zise Colin.

Nu mă puteam întoarce să mă uit la Meyssonnier pentru că nivelul vinului urca foarte repede. Am remarcat însă că nu deschisese gura.

— O să am trei ajutoare la sfârşitul lunii, am spus eu după o clipă.

— Fete sau băieţi? întrebă Peyssou.

— Un băiat şi două fete.

— Două fete! zise Peyssou.

Dar n-a mai insistat, şi s-a lăsat iar o linişte apăsătoare

— Menou, du-te şi adu trei pahare pentru domnii.

— Nu te deranja, zise Peyssou, umezindu-şi buzele.

— Momo, zise Menou, du-te tu şi le adu, vezi bine că eu sunt ocupată.

De fapt, nu voia să părăsească pivniţa în momentul în care conversaţia promitea să devină interesantă.

— *Numee* (nu merg)!

— Vrei un picior în fund? zise Menou, ridicându-se cu un aer ameninţător.

Momo a făcut un salt ca să iasă din raza ei de acţiune şi a repetat, bătând furios cu piciorul în pământ: *Numee*!

— Ai să te duci! zise Menou, făcând un pas spre el.

— *Momo numee*! ţipă Momo sfidător, cu mâna pe clanţa uşii, gata de fugă.

Menou a măsurat distanţa care-l separa de ea şi s-a reaşezat liniştită.

— Dacă te duci, a spus ea pe un ton paşnic, acţionând mânerul aparatului de înfundat dopuri, îţi fac diseară cartofi prăjiţi.

Faţa plină de ţepi a lui Momo a fost cuprinsă de poftă, iar ochii lui mici şi negri, ochi vii şi naivi de animal, au devenit strălucitori.

— Îmi promiţi? bolborosi el grăbit pe limba lui, scărpinându-se cu o mână în coama neagră şi zbârlită.

— Îţi promit, zise Menou.

— *Mee,* răspunse Momo cu un zâmbet plin de încântare. Şi dispăru atât de repede, încât uită să închidă uşile în urmă-i. Se auzea bocănitul ghetelor lui ţintuite pe scări.

Uriaşul Peyssou se-ntoarse spre Menou.

— Nu s-ar putea spune că băiatul tău nu-ţi dă bătaie de cap, zise el politicos.

— De, are şi el puţintică voinţă! zise Menou cu un aer de mulţumire.

— În seara asta o să ai ceva treabă la bucătărie, zise Colin.

Fruntea de mort a lui Menou se încreţi.

— Oricum, zise ea în dialect, azi tot e zi de cartofi prăjiţi. Dar el, năvlegul, nu şi-a amintit!

De ce suna asta mai nostim în dialect decât în franceză, n-aş putea spune, poate din cauza intonaţiei.

— Şmechere-s femeile, zise micul Colin, cu zâmbetul lui în formă de gondolă. Te duc, uite-aşa, de vârful nasului!

— De toate vârfurile, adăugă Peyssou.

Se râse, şi toţi trei ne uitarăm cu simpatie la Peyssou. Ăsta era uriaşul Peyssou. Întotdeauna acelaşi. Întotdeauna cu câte o porcărioară.

Tăcere. La Malejac avea fiecare timp destul. Nu se intra cu una cu două în miezul subiectului.

— Nu vă deranjează, am zis eu, dacă am să continui să trag vinul în timp ce discutăm?

L-am văzut pe Colin îndemnându-l din priviri pe Meyssonnier, însă acesta continua să tacă. Faţa lui în formă de lamă de cuţit părea şi mai lungă şi clipea des.

— Bun, zise Colin. O să te punem la curent, dat fiind că aici, la Malevil, eşti totuşi ceva mai izolat. Ne-am ocupat un pic de scrisoarea primarului. A circulat, şi oamenii au reacţionat. În privinţa asta, totul e-n regulă. Dar cu Paulat s-a schimbat direcţia vântului. Lucrurile nu stau bine.

— Se agită nea Paulat?

— Păi da. Mai ales când a văzut că vântul suflă contra primarului. A explicat în stânga şi-n dreapta că e de acord cu scrisoarea. Ba lasă chiar să se-nţeleagă că el a redactat-o...

— Ei şi? am zis.

— Şi dacă n-a semnat-o, continuă Colin, e numai fiindcă n-a vrut să-şi pună iscălitura alături de cea a unui comunist.

— Dimpotrivă, am spus, ar fi de acord să figureze pe lista electorală alături de un comunist, cu condiţia să nu fie comunistul cap de listă.

— Asta-i! zise Colin. Ai înţeles.

— Şi primul, bineînţeles, am să fiu eu. Am să fiu ales primar, Paulat are să devină prim vice şi, cum eu sunt prea prins ca să mă ocup de primărie, o să pună el mâna pe ea.

M-am oprit din treabă şi m-am întors spre ei.

— Bun. Atunci? Ce ne privesc pe noi maşinaţiile lui Paulat? Nu ţinem cont de ele şi gata.

— Dar oamenii sunt cam de acord, adăugă Colin.

— De acord cu ce?

— Ca tu să fii primar.

Am început să râd.

— *Cam* de acord?

— E un fel de-a vorbi, spuse Colin. Sunt cu totul de acord.

M-am uitat la Meyssonnier şi am reluat umplutul sticlelor. În 1970, când demisionasem din postul de director al şcolii pentru a continua ceea ce începuse unchiul, oamenii din Malejac mă socotiseră imprudent. Iar când am cumpărat Malevil-ul, nu mai încăpea îndoială, Emmanuel, cu toată învăţătura lui, se dovedea la fel de nebun ca şi unchiul său. Dar cele şaizeci şi

cinci de hectare de mărăciniş des s-au transformat în păşune grasă. Şi la Malevil a fost replantată viţa de vie şi dădea un vin excelent. Din vizitarea castelului, se puteau câştiga bani buni. Şi, mai ales, revenisem la ortodoxia locală, cumpărând vaci. În şase ani de zile ajunsesem să mă ridic rapid în ochii concetăţenilor mei. Din nebun, devenisem şiret. Şi un individ şiret, care ştie să-şi conducă atât de bine afacerile, de ce n-ar şti să le conducă la fel de bine şi pe cele ale comunei?

Dar cetăţenii din Malejac se înşelau de două ori: prima dată, considerându-mă nebun. A doua oară, vrând să-mi încredinţeze primăria. Deoarece n-aş fi fost un bun primar din cauză că treaba asta nu mă interesa îndeajuns. Pe primarul cel bun, oamenii din Malejac, orbi cum au fost dintotdeauna, îl aveau sub ochii lor, dar nu-l vedeau.

Lăsând cele două uşi deschise, deşi, ce-i drept, avea mâinile ocupate, Momo s-a întors aducând nu trei pahare, ci şase, dovadă că nu intenţiona să fie dat uitării. Toate cele şase pahare erau vârâte unul într-altul, iar degetele lui murdare înfundate adânc în cel de deasupra. M-am ridicat.

— Dă-mi-le, i-am zis repede, luându-i-le. Şi, începând cu el, i-am dat paharul murdărit.

Am destupat o sticlă din 1975, cel mai bun după părerea mea, şi le-am turnat, cum stăteau în cerc, tuturor, acompaniat de obişnuitele refuzuri şi proteste. Cum am terminat, şi-a făcut intrarea Thomas, însă el a închis, bineînţeles, cu grijă cele două uşi în urma lui şi a înaintat spre noi cu chipul absolut imobil, semănând mai mult ca oricând cu o statuie greacă căreia i s-ar fi pus o cască de motociclist pe cap şi un impermeabil negru.

— Ia un pahar, i-am spus, întinzându-i-l pe al meu.

— Nu, mulţumesc, zise Thomas, nu beau dimineaţa.

— Bună ziua din nou, făcu uriaşul Peyssou, cu un surâs politicos.

Şi, cum Thomas se uita la el fără să-i răspundă nici la surâs, nici la salutul lui repetat, adăugă cu un aer stingherit:

— Noi ne-am mai văzut în dimineaţa asta.

— Acum douăzeci de minute, spuse Thomas, cu acelaşi chip imobil. Era absolut evident că nu vedea necesitatea de a spune din nou bună ziua din moment ce o făcuse o dată.

— Am venit să-ţi spun, zise Thomas uitându-se la mine, că azi nu vin la masă.

— Opreşte un pic muzicuţa aia, îi strigai lui Momo, că ne omori cu ea!

— Auzi ce-ţi spune Emmanuel? ţipă Menou.

Momo s-a îndepărtat puţin, strângând tranzistorul sub braţul stâng cu un aer sălbatic şi fără să reducă deloc tăria sunetului.

— Ai avut o idee bună de Crăciun! i-am spus lui Menou.

— Sărmanul, zise ea trecând imediat în cealaltă tabără. Trebuie să se distreze şi el un pic când îţi curăţă grajdurile!

M-am uitat la ea fără să scot o vorbă. Pe urmă m-am hotărât să zâmbesc, încruntând niţel din sprâncene, ceea ce însemna, sper, o recunoaştere a poziţiei avantajoase a lui Menou şi îmi salva, în acelaşi timp, autoritatea.

— Îţi spuneam că n-am să vin astăzi la masă, zise Thomas.

— Am priceput, am spus, şi cum Thomas făcea stânga-mprejur, m-am adresat lui Meyssonnier în dialect:

— Nu-ţi face griji, lasă că pentru alegeri o să se găsească un mijloc de a-l neutraliza pe nea Paulat.

În amintirea mea totul a rămas imobilizat începând din acea secundă, ca într-o scenă de la muzeul Grevin, unde personajele istorice sunt înţepenite pentru totdeauna în atitudinile lor cele mai cunoscute. În mijloc, grupul alcătuit din Meyssonnier, Colin, uriaşul Peyssou şi cu mine, cu paharele în mână şi feţele animate, toţi patru foarte preocupaţi de viitorul unui sat de 412 locuitori aflat pe o planetă care număra patru miliarde de fiinţe omeneşti.

Depărtându-se de grup cu paşi mari şi întorcându-i spatele, Thomas. Între Thomas şi noi, Momo privindu-mă încă sfidător, într-o mână cu paharul din care reuşise să golească mai bine de jumătate şi în cealaltă cu tranzistorul care continua să urle cântecul idiot al unei vedete de muzică uşoară. Lângă el, ca pentru a-l proteja, deşi mult mai mică, Menou, zbârcită ca o biată poamă trecută, dar cu ochii încă strălucitori de victoria repurtată asupra mea. Şi, în sfârşit, împrejurul şi deasupra noastră, pivniţa imensă şi bolţile-i mari cu nervuri luminate pe dedesubt, reflectând asupra capetelor noastre lumina şi atenuând-o.

Sfârşitul lumii, sau, mai degrabă, sfârşitul lumii în care trăisem până atunci a început în felul cel mai simplu şi mai puţin dramatic. S-a stins lumina electrică. Când s-a făcut întuneric, s-au auzit râsete, cineva a zis că e o pană, o brichetă a scăpărat de două ori şi s-a aprins, luminând faţa lui Thomas. Vrei să aprinzi lumânările? i-am spus înaintând spre el. Sau, mai bine, dă-mi mie bricheta să le aprind eu, fiindcă ştiu unde sunt aplicele. În orice caz mi-aş fi nimerit gura, se auzi vocea lui Peyssou. Iar cineva, poate Colin, a adăugat cu jumătate de glas, râzând uşor, că e destul de mare pentru asta. Cu flacăra brichetei pâlpâind, am trecut prin faţa lui Momo şi am remarcat că tranzistorul lui nu mai urla, deşi scala era în continuare luminată. Am aprins cele două aplice care se aflau mai aproape, în total patru lumânări, şi lumina, după întuneric, mi s-a părut aproape intensă, cu toate că lăsa întunecată cea mai mare parte a pivniţei. Aplicele fuseseră fixate destul de jos pentru a respecta conturul bolţilor şi umbrele noastre pe

ziduri păreau uriaşe şi frânte. I-am înapoiat bricheta lui Thomas, care a băgat-o în buzunarul impermeabilului şi s-a îndreptat spre uşă.

— Ţi-ai oprit, în sfârşit, comedia! i-am spus eu lui Momo.

— N-am oprit nimic, bolborosi Momo, privindu-mă cu un aer mustrător, de parcă i-aş fi deocheat aparatul. *Nomaage*!

— Nu mai merge! ţipă Menou indignată. Un tranzistor nou-nouţ! Şi doar ieri i-am schimbat bateriile în La Roque!

— Asta ar fi, într-adevăr, de mirare, zise Thomas, întorcându-se din drum şi apărând din nou cu obrazul în lumină. Adineaori mergea, ce naiba!

Şi întrebă:

— N-ai umblat cumva pe la baterii?

— Nu, nu, zise Momo.

— Dă-mi-l să mă uit, zise el, punându-şi hărţile pe un scăunel.

M-aşteptam să-l văd pe Momo cramponându-se de tranzistor, însă i l-a dat imediat lui Thomas, cu aerul unei mame neliniştite care-şi încredinţează medicului copilul bolnav. Thomas a stins becul de scală, l-a aprins din nou, a răsucit butonul până la intensitatea maximă, plimbând încetişor indicatorul de-a lungul posturilor. Se auzeau pocnituri violente, dar nu ieşea niciun sunet.

— Când s-a stins lumina ţi-a căzut jos? L-ai lovit? Momo făcu din cap că nu. Thomas scoase un briceag roşu din buzunar şi, cu lama cea mai mică, desfăcu şuruburile capacului. După ce-a scos capacul a apropiat tranzistorul de o aplică şi s-a uitat în aparat.

— Nu văd nimic dereglat, zise el. Totul pare în perfectă ordine.

A pus şuruburile unul după altul la loc şi credeam că o să-i dea înapoi lui Momo aparatul şi o să plece, dar n-a procedat aşa. A rămas nemişcat, cu faţa preocupată, plimbând indicatorul tranzistorului de-a lungul posturilor.

Stăteam, toţi şapte, tăcuţi, ascultând, dacă pot să mă exprim astfel, tăcerea tranzistorului, când izbucni o larmă despre care n-aş putea să vă dau o idee decât prin nişte comparaţii ce mi se par, toate, derizorii: bubuit de tunet, ciocane pneumatice, sirene care urlă, avioane care străpung bariera sunetului, locomotive dezlănţuite. În orice caz, ceva ce pocnea, zdrăngănea şi ţiuia, ceva extrem de ascuţit şi de puternic, atingând o intensitate de sunet care depăşea capacitatea de percepţie. Nu-mi dau seama dacă zgomotul, atunci când ajunge la un asemenea paroxism, este în stare să ucidă. Cred că ar fi putut s-o facă, dac-ar mai fi ţinut. Mi-am lipit, disperat, mâinile de urechi, m-am lăsat în jos, m-am încovrigat şi atunci am băgat de seamă că tremuram tot. Acest tremur convulsiv, sunt sigur, era un răspuns pur fiziologic la intensitatea vacarmului pe care organismul de-abia o putea suporta. Căci în momentul acela nu începusem încă să mă tem. Eram prea

prostit şi prea zdruncinat ca să gândesc. Nu-mi spuneam nici măcar că toată zarva aceea trebuie să fi fost nemaipomenită ca să răzbată până la mine, prin zidurile groase de doi metri, cu un etaj mai jos sub pământ.

Îmi apăsam tâmplele cu mâinile, tremuram şi mi se părea că ţeasta avea să-mi plesnească. Totodată, prin minte îmi treceau tot felul de idei prosteşti. Mă întrebam, indignat, cine-mi răsturnase paharul pe care-l vedeam culcat pe o rână, la doi metri de mine. Şi mă mai întrebam de ce Momo se întinsese pe burtă pe dale, cu faţa lipită de pământ, şi-şi acoperise ceafa cu mâinile, şi de ce Menou, care-l zgâlţâia de umeri, deschidea larg gura fără să scoată niciun sunet.

Spunând „zarvă, vacarm, tunet" nu dau nici cea mai slabă idee despre cât de uriaş era zgomotul. După câtva timp, pe care n-aş putea să-l precizez, a încetat. Câteva secunde, cred. Mi-am dat seama de asta când am încetat să mai tremur şi când Colin, care în tot timpul ăsta stătuse jos, la dreapta mea, îmi spuse la ureche ceva din care cu am desluşit cuvântul „tărăboi". Totodată am distins nişte scâncete slabe şi tânguioase. Era Momo.

Mi-am desprins cu precauţie mâinile de pe urechile-mi torturate şi scâncetele au devenit mai ascuţite; le auzeam printre bombănelile rostite în dialect de Menou. Apoi scâncetele încetară, Menou tăcu şi, după zarva inumană pe care o îndurasem, în pivniţă se aşternu o tăcere atât de adâncă, atât de nefirească şi de dureroasă, încât îmi venea să ţip. S-ar fi zis că mă sprijinisem pe zgomot şi că, după ce zgomotul încetase, mă aflam suspendat în vid. În acelaşi timp mă simţeam incapabil să mă mişc, iar câmpul meu vizual se îngustase; în afară de Menou şi de Momo, care erau lungiţi în faţa mea, nu vedeam pe nimeni, nici chiar pe Colin, deşi mai târziu mi-a spus că nu se clintise din loc.

Legat, nici eu nu ştiu cum, de tăcere, m-am simţit cuprins de un sentiment de groază. Am observat în acelaşi timp că mă înăbuşeam şi că sudoarea curgea şiroaie pe mine. Mi-am scos, sau mai degrabă mi-am smuls, puloverul cu guler întors pe care mi-l trăsesem peste cap înainte de a veni în pivniţă. Dar nu prea simţeam mare deosebire. Năduşeala continua să-mi îmbrobodească fruntea şi să-mi curgă de-a lungul obrajilor, pe la subsuori şi pe la şale. Mi-era o sete cumplită, buzele-mi erau uscate şi limba mi se lipise de cerul gurii. După o clipă am băgat de seamă că ţineam gura deschisă şi că gâfâiam scurt şi repede ca un câine, fără să izbutesc să alung impresia de sufocare pe care o resimţeam. În acelaşi timp mă încerca o oboseală nemaipomenită şi, stând jos, cu spatele sprijinit de un butoi, nu mă simţeam în stare nici să vorbesc, nici să mă mişc.

Nimeni nu scotea o vorbă. Pivniţa era acum tăcută ca un mormânt şi, în afară de gâfâitul respiraţiilor, nu se auzea niciun sunet. Acum îi distingeam

pe tovarăşii mei, dar era o imagine înceţoşată, asociată cu un sentiment de slăbiciune şi de greaţă, ca şi cum aş fi fost gata să leşin. Am închis ochii. Mi se părea că efortul de a privi în jurul meu mă sleieşte. Nu mă gândeam la nimic, nu-mi puneam nicio întrebare, nici măcar de ce simt că mă sufoc. Mă ghemuisem şi stăteam nemişcat în colţul meu, ca un animal care trage să moară, gâfâiam, năduşeam şi mă încerca un sentiment de spaimă îngrozitoare. Aveam să mor, eram absolut sigur.

Atunci am zărit chipul lui Thomas apărând în raza mea vizuală şi precizându-se puţin câte puţin. Thomas era gol până la brâu, palid, leoarcă de sudoare. Spuse într-o suflare: dezbracă-te. M-am minunat şi eu că nu mă gândisem la asta mai dinainte. Mi-am scos cămaşa şi maioul. Thomas mă ajută. Din fericire nu-mi pusesem cizmele de călărie, fiindcă atunci, cu tot ajutorul lui, n-aş fi izbutit să mi le scot. Cel mai mic gest mă istovea. Am încercat de trei ori să-mi trag pantalonii de pe mine până să reuşesc şi n-am izbutit decât datorită lui Thomas. El şi-a apropiat din nou gura de urechea mea şi mi-a şoptit:

— Termometrul... deasupra robinetului... sunt şaptezeci de grade.

L-am auzit limpede, dar mi-a mai trebuit o clipă până să înţeleg că, uitându-se la termometrul de deasupra robinetului de apă, constatase că temperatura se ridicase în pivniţă de la plus treisprezece la plus şaptezeci.

M-am simţit uşurat. Nu aveam să mor de o boală inexplicabilă: muream de căldură. Dar pentru mine expresia nu era deocamdată decât o figură de stil. Nu mi-am închipuit nicio clipă că temperatura ar mai putea să crească şi să devină ucigătoare. Nimic din experienţa mea de până atunci nu-mi putea da o idee despre ceea ce însemna să mori efectiv de căldură într-o pivniţă.

Am reuşit să îngenunchez şi, cu un efort îngrozitor, să ajung în patru labe până la hârdăul unde era aparatul de spălat sticle. M-am prins cu amândouă mâinile de hârdău şi, în timp ce inima-mi bătea în piept să se spargă, ochii mi se împăienjeneau şi eram pe jumătate sufocat, am izbutit să mă ridic şi să-mi cufund braţele şi capul în apă. Apa mi-a dat o senzaţie plăcută de răcoare, ceea ce dovedea, presupun, că n-avusese vreme să ajungă la temperatura din jur. Am stat aşa mult timp şi sunt sigur că m-aş fi înecat dacă mâinile mele, dând de fundul hârdăului, nu m-ar fi împins în sus ca să mă readucă la suprafaţă. Atunci am băgat de seamă că băusem din apa aceea murdară şi mirosind a vin pe care aparatul de spălat sticle o azvârlise în hârdău. După aceea am reuşit să mă ţin pe picioare şi să-mi văd limpede tovarăşii. În afară de Colin, care probabil că auzise ceea ce-mi spusese Thomas, toţi aveau hainele pe ei. Peyssou stătea cu ochii închişi şi parcă dormea. Momo, lucru ciudat, mai era cu puloverul pe el. Zăcea întins şi nemişcat, cu capul pe genunchii lui Menou. Iar ea, sprijinită de un butoi,

ţinea ochii închişi şi faţa-i uscăţivă era lipsită de viaţă. Meyssonnier se uită la mine cu nişte ochi în care se citea deznădejdea şi neputinţa. Am înţeles că mă văzuse bând, că voia să facă şi el la fel, dar că n-avea puterea să se târască până la hârdău. Atunci le-am spus:

— Scoateţi-vă hainele.

Aş fi vrut să fiu autoritar, dar glasul meu m-a surprins. Printre buze ieşea un glas subţirel, fără timbru, fără forţă. Cu o politeţe absurdă, am adăugat:

— Vă rog.

Peyssou nu mişcă. Menou deschise ochii şi încercă să-i scoată lui Momo puloverul, însă nu izbutea să ridice trunchiul fiului ei şi căzu înapoi, lac de sudoare, lângă butoi. Deschidea şi închidea gura într-un mod îngrozitor, cu greutate, ca un peşte care se sufocă. Meyssonnier se uita la mine şi degetele-i începuseră să descheie cămaşa, dar atât de încet, încât mi-am dat seama că n-o să ajungă niciodată la capăt.

Şi eu m-am prăbuşit din nou jos, lângă hârdău, gâfâind, dar cu ochii aţintiţi la Meyssonnier care mă privea cu disperare. Eram hotărât să-l ajut dacă aş fi găsit puterea s-o fac. Sprijinindu-mă într-un cot, am izbit unul din cele două coşuri metalice împărţite în şase compartimente cu care Momo făcuse naveta de la maică-sa la mine. Am numărat şase sticle. Dar mintea mea funcţiona atât de prost, că a trebuit să le mai număr o dată. Am apucat-o pe cea mai aproape de mine. Mi s-a părut foarte grea. Cu multă trudă am dus-o la gură şi am băut, mirându-mă cum de-am consumat apă murdară când în jurul meu era atâta vin. Licoarea era caldă şi acră. Am înghiţit cam jumătate din sticlă. Năduşeam atât de tare, că sprâncenele mele, deşi stufoase, nu izbuteau să oprească sudoarea. Îmi curgea neîncetat în ochi şi mă orbea. Totuşi am simţit că mai prind puţină putere şi m-am îndreptat spre Meyssonnier nu în patru labe, ci târându-mă pe partea stângă, cu sticla pe jumătate plină în mâna dreaptă.

Am observat că dalele ardeau sub şoldul meu. M-am oprit ca să-mi trag răsuflarea, în timp ce picăturile de sudoare îmi inundau faţa şi trupul de parcă aş fi ieşit din baie. Mi-am dat capul pe spate ca să pot vedea, şi am observat deasupra mea bolţile cu nervuri. Le vedeam prost din pricină că lumina lumânărilor era slabă, dar am avut impresia că străluceau de-atâta căldură, de parcă ar fi fost incandescente. Şi-acolo, pe când stăteam buimac, înăbuşindu-mă şi privind cum năduşeala curgea fără-ncetare de pe mine pe dalele fierbinţi, mi s-a năzărit că, închişi în această pivniţă, eram ca nişte pui puşi la cuptor, cu pielea gata să plesnească şi mustind de grăsimea topită. Şi chiar şi atunci, chiar în momentul în care ajunsesem să-mi fac o idee în general destul de exactă asupra situaţiei, am considerat-o ca pe o figură de stil, până într-atât de paralizată îmi era logica, încât nu mi-am închipuit nicio

clipă ce se petrecea afară. Ba, dimpotrivă, dacă aş fi avut forţa să deschid cele două uşi ale micului coridor boltit, să urc scara şi să ies, aş fi făcut-o, pe deplin convins că afară voi da de răcoarea pe care o lăsasem cu o oră mai înainte.

Am ajuns până la Meyssonnier, i-am întins sticla, dar mi-am dat seama că nu era în stare s-o apuce. Atunci am vârât gâtul sticlei între buzele-i uscate şi lipite una de alta. La început a curs mult vin pe de lături, dar, după ce i s-a umezit gura, buzele s-au strâns mai mult în jurul sticlei şi înghiţiturile au devenit mai dese. Am simţit o mare uşurare când am văzut sticla golindu-se, căci şi pentru mine era un efort îngrozitor să i-o ţin la gură şi de abia am mai avut putere s-o pun din nou jos după ce a isprăvit-o. Atunci Meyssonnier şi-a întors capul spre mine, fără să scoată o vorbă, dar cu o expresie de recunoştinţă atât de jalnică şi, în acelaşi timp, atât de copilărească, încât, din pricina stării de slăbiciune în care mă aflam, mi-a venit să plâng. Dar, în acelaşi timp, faptul că-i fusesem de folos mi-a redat puterile. L-am ajutat să se dezbrace. Odată treaba terminată, am pus hainele sub el şi sub mine, ca să ne izolăm de dalele fierbinţi, şi, după ce mi-am sprijinit capul, alături de al lui, de un butoi, probabil că am leşinat câteva secunde, căci m-am pomenit dintr-o dată întrebându-mă unde mă aflam şi ce făceam acolo. Totul în faţa mea era tulbure şi nedesluşit, aşa că am crezut că m-a orbit sudoarea. Făcând un efort nemaipomenit, mi-am trecut mâna peste ochi, dar tulburarea mai dăinui câteva clipe: nu mai aveam nici măcar forţa să mă obişnuiesc.

Când vederea mi s-a limpezit din nou, i-am văzut pe Colin şi pe Thomas agitându-se în jurul lui Peyssou ca să-l dezbrace şi să-i dea să bea şi, întorcând anevoie capul la dreapta, i-am zărit pe Momo şi pe maică-sa unul lângă altul şi complet goi, Menou cu ochii închişi şi închircită ca acele mici schelete din preistorie descoperite în tumuli. M-am întrebat cum de avusese puterea să se dezbrace şi mai ales să-l dezbrace pe fiul ei, dar am renunţat imediat să mă mai gândesc la asta; tocmai născocisem un plan care-mi solicita toate forţele: să mă târăsc spre hârdău şi să mă cufund în el. Cum am ajuns nu ştiu nici eu, fiindcă dalele erau încinse, dar parcă mă văd lângă hârdău, făcând eforturi disperate ca să mă cocoţ pe el, sprijinindu-mă cu mâna stângă de perete şi retrăgând-o de îndată, de parcă aş fi atins o placă de metal încinsă la roşu. Se pare, totuşi, că am reuşit, deoarece m-am pomenit stând în apă cu genunchii la bărbie şi proptindu-mi de ei capul, singurul care era la suprafaţă. Sunt sigur, fiindcă m-am gândit bine după aceea, că era cea mai fierbinte baie pe care o făcusem vreodată, dar, pentru moment, mă încerca o senzaţie uluitoare de răcoare. Îmi amintesc chiar că am băut de mai multe ori. Şi bănuiesc c-am şi aţipit, deoarece m-am trezit

dintr-o dată zvâcnind când am văzut uşa pivniţei deschizându-se şi în pragul ei apărând un om.

Îl privesc. Face doi paşi înainte şi se clatină pe picioare. E gol. Nu mai are deloc păr şi sprâncene, corpul îi e roşu şi umflat de parcă ar fi fost ţinut câteva minute în apă clocotită şi, un lucru care mi se pare cumplit şi îmi îngheaţă sângele în vine de groază, fâşii de carne sângerândă îi atârnă de pe piept, de pe şolduri, de pe picioare. Totuşi se ţine pe picioare, nu ştiu cum, mă priveşte şi, deşi faţa-i e toată o rană însângerată, îl recunosc după ochi: e Germain, lucrătorul meu de la Sept Fayards.

Îl strig:

— Germain!

Şi imediat, ca şi cum n-ar fi aşteptat decât chemarea aceasta, se prăbuşeşte, se rostogoleşte şi rămâne lungit pe spate, fără să mai mişte, cu picioarele întinse, cu braţele în cruce. În acelaşi timp, prin uşa deschisă năvăleşte spre mine un val de aer atât de fierbinte, încât mă hotărăsc să ies din hârdău şi să mă duc să o închid. Şi, lucru nemaipomenit, reuşesc, târându-mă sau mergând în patru labe, nu mai ştiu cum, dar mă împing cu toată greutatea în canatul greu de stejar care se urneşte şi aud, cu o imensă uşurare, clanţa închizându-se.

Gâfâi, sunt leoarcă de sudoare, dalele mă ard şi mă întreb cu o nespusă îngrijorare dacă voi izbuti să ajung înapoi la hârdău. Stau prostit în coate şi în genunchi, cu capul atârnând, la câţiva metri de Germain, şi n-am nici măcar forţa să mă duc la el. Dar e în zadar. O ştiu de pe acum. E mort. Şi-acolo, dintr-odată, deşi n-am nici măcar forţa să ridic capul, cu coatele şi genunchii arşi, luptând împotriva poftei care mă încearcă de-a renunţa şi de-a muri, privesc cadavrul lui Germain şi înţeleg, pentru prima oară, printr-o bruscă iluminare, că suntem înconjuraţi de un ocean de foc în care tot ceea ce este om, animal sau plantă a fost mistuit.

• CAPITOLUL IV

Am recitit ceea ce am scris şi o serie de lucruri pe care nu le-am sesizat înainte de a le aşterne pe hârtie îmi sar acum în ochi. De exemplu mă întreb cum de-a putut Germain, în agonie şi dezbrăcat de către foc – dezbrăcat chiar şi de propria-i piele, nenorocitul –, să găsească forţa necesară ca să ajungă până la noi. Presupun că, primind la Sept Fayards un mesaj urgent de la vreun client şi neputând să mă cheme la telefon pentru că mă ştia în pivniţă, s-a urcat pe motocicletă şi a fost surprins tocmai în momentul când intra în Malevil, adică într-un loc unde faleza îl proteja relativ de oceanul de foc. În această ipoteză el a fost lins, ca să spun aşa, de marginea uriaşei limbi de flăcări care s-a propagat fulgerător de la nord către sud. Aşa se explică, după părerea mea, faptul că n-a fost nimicit, asemenea celei mai mari părţi a oamenilor din Malejac, din care n-au mai rămas decât câteva oase înnegrite sub un morman de cenuşă.

Dacă Germain ar fi ajuns în curtea foişorului cu câteva secunde mai devreme, poate că ar fi scăpat cu viaţă. Într-adevăr, castelul propriu-zis a suferit destul de puţin, enorma faleză care-l domină la nord interpunându-şi masa între vâlvătaie şi el.

Alt lucru care mă frapează: începând din clipa în care a izbucnit în pivniţă uruitul de tren (încă o dată, această expresie îmi pare derizorie), urmat de acea oribilă căldură de cuptor, atât eu cât şi ceilalţi am simţit ca o paralizie a membrelor, a glasului şi chiar a minţii. Am vorbit foarte puţin, ne-am mişcat şi mai puţin şi, lucrul cel mai surprinzător, aşa cum de altfel am arătat, nu am avut nicio idee clară despre ceea ce se petrecea în afara pivniţei înainte de apariţia lui Germain. Chiar şi atunci am continuat să gândesc în termeni foarte neclari şi n-am tras nicio concluzie din întreruperea curentului electric, din muţenia posturilor de radio, din acel bubuit neomenesc şi din creşterea îngrozitoare a temperaturii.

În acelaşi timp cu facultatea de a judeca, am pierdut şi noţiunea timpului. Nici astăzi nu pot spune câte minute s-au scurs între momentul în care s-a stins lumina şi cel în care s-a deschis uşa ca să intre Germain. Asta se datoreşte, cred, faptului că am avut mai multe întreruperi în facultatea de a percepe, care n-a mai funcţionat decât cu intermitenţe şi foarte slab.

Am pierdut de asemenea simţul moral. Nu l-am pierdut imediat, pentru că mai întâi m-am căznit să-l ajut pe Meyssonnier. Dar asta a fost – dacă pot spune aşa – ultima sa licărire. După aceea nu mi-a mai venit ideea că era

foarte puţin altruist să acaparez singurul hârdău existent acolo, când m-am cufundat în el şi am rămas atâta timp în apă. Pe de altă parte, dacă n-aş fi procedat aşa, aş fi avut puterea să merg în patru labe ca să împing uşa pe care Germain o lăsase deschisă? Am remarcat atunci că niciunul dintre cei de acolo nu se mişca, deşi aveau toţi privirile fixate asupra uşii deschise cu o expresie de suferinţă.

Am spus că, năucit, în patru labe, cu capul atârnându-mi, deşi mă aflam la numai un metru de Germain, n-am avut puterea să merg până la el. Ar fi nimerit să spun mai degrabă curajul decât puterea, pentru că forţă am găsit în cele din urmă ca să mă întorc la hârdău. În realitate eram încă sub impresia terorii pe care o resimţisem când l-am văzut cu corpul umflat şi sângerând, cu fâşiile de carne pe jumătate desprinse de trup şi spânzurând ca zdrenţele unei cămăşi sfâşiate în cursul unei lupte. Germain era înalt şi puternic şi fie că eu eram ghemuit, fie că umbra lui, proiectată pe bolţi de lumânări, era nemăsurat de mare, mi s-a părut imens şi teribil de parcă moartea însăşi, şi nu una din victimele ei, şi-ar fi făcut intrarea acolo. Şi pe urmă el era în picioare, pe când slăbiciunea noastră nu ne lăsa să ne ridicăm de la pământ. În sfârşit, el se clătina, bălăbănindu-se când înainte, când înapoi şi fixându-mă cu ochii lui albaştri pătrunzători, şi în această clătinare mi s-a părut că văd o ameninţare, de parcă ar fi vrut să se năpustească asupra mea pentru a mă zdrobi.

Am ajuns la hârdău, dar, spre marea mea surprindere, am renunţat să mă bag în el deoarece, cufundând mâna în apă, am găsit-o prea caldă. Ar fi trebuit să-mi dau seama că senzaţia aceasta nu era decât o iluzie şi voia să spună, de fapt, că aerul dimprejur începea să se răcească, însă asta nu mi-a trecut prin minte şi nici măcar să consult termometrul de deasupra robinetului nu mi-a venit în cap. Nu aveam decât un gând; să mă feresc de atingerea dalelor de piatră. M-am cocoţat, nu fără greutate, pe două butoaie de vin alăturate. M-am instalat de-a curmezişul, în scobitura dintre cele două curbe, cu picioarele şi pieptul ridicate de o parte şi de alta. Lemnul aproape că mi-a dat o senzaţie de răcoare şi de confort, dar această impresie n-a durat mult pentru că sufeream îngrozitor, deşi durerile mele se deplasaseră acum. Transpiram mai puţin şi nu mă mai sufocam, însă palmele, genunchii, şoldurile şi fesele, pe scurt toate părţile corpului care fuseseră în contact cu solul mă dureau. Auzeam împrejurul meu gemete uşoare, mă gândeam în treacăt la tovarăşii mei cu un viu sentiment de nelinişte până când mi-am dat seama, ruşinat, că eu eram cel care geme. Abia mai târziu am realizat acest lucru. Nimic nu este mai subiectiv decât durerea, pentru că cea pe care o simţeam eu era de fapt disproporţionată

faţă de arsurile foarte superficiale care o provocau. De cum am căpătat puţină putere şi am început să acţionez din nou, am uitat de ele.

Dovadă, de asemenea, că nu erau grave, este că am adormit şi că am dormit o bucată de timp. Când m-am deşteptat am văzut că lumânările mari din aplice se consumaseră şi că cineva aprinsese altele ceva mai departe. Am avut atunci o senzaţie de frig ascuţit în tot corpul şi mai ales în spate. Dârdâiam. M-am uitat după haine, nu am dat de ele, şi mi-am schimbat fără voie intenţia, hotărându-mă să cobor de unde eram cocoţat ca să mă uit la termometru. Deplasarea a fost foarte penibilă. Muşchii îmi erau înţepeniţi, aproape tetanizaţi şi, la fiecare mişcare, palmele mă dureau. Termometrul arăta plus treizeci, însă degeaba îmi spuneam că era destul de cald şi că n-aveam niciun motiv să tremur de frig deoarece judecata n-a pus capăt dârdâielii. Întorcându-mă, l-am văzut pe Peyssou, în picioare, rezemat de un butoi, îmbrăcându-se. Lucru curios, nu-l vedeam decât pe el, deşi toţi ceilalţi cinci erau acolo. S-ar fi părut că, de oboseală, ochii mei refuzau să vadă mai mult de un obiect deodată.

— Te îmbraci? am întrebat eu, prosteşte.

— Da, a răspuns, cu o voce slabă, dar firească, mă îmbrac. Mă duc acasă. Yvetta mea trebuie să fie îngrijorată.

M-am uitat la el. Când Peyssou a amintit de soţia lui, în mintea mea s-a făcut deodată lumină. Acestei iluminări, lucru bizar, îi găseam o culoare, o temperatură şi o formă. Ea era albă, glacială şi îmi sfâşia inima ca un cuţit. Mă uitam la Peyssou cum se îmbrăca şi atunci am înţeles pentru prima dată cu adevărat evenimentul pe care-l trăiam.

— Ce ai de te uiţi la mine aşa? mă întrebă Peyssou pe un ton agresiv.

Am lăsat capul în jos. Nu ştiu de ce, mă simţeam îngrozitor de vinovat faţă de el.

— Nimic, dragă Peyssou, nimic, am zis cu voce slabă.

— Te-ai uitat la mine, spuse el pe acelaşi ton şi mâinile îi tremurau aşa de tare că nu reuşea să-şi îmbrace pantalonii.

N-am răspuns nimic.

— Te-ai uitat la mine, nu poţi să spui că nu, zise el iar, aruncându-mi o privire câinoasă şi cu o mânie pe care slăbiciunea lui o făcea demnă de milă.

Tăceam. Voiam să vorbesc, dar nu găseam nimic de spus. M-am uitat în jur pentru a căuta un sprijin. Şi atunci mi-am văzut tovarăşii. Sau, mai degrabă, i-am văzut rând pe rând, cu un efort repetat, dureros, care-mi dădea un început de greaţă.

Menou stătea jos, livid, cu capul lui Momo pe genunchi şi, cu o mişcare imperceptibilă, îi mângâia cu degetele-i slabe părul murdar. Meyssonnier şi Colin erau aşezaţi unul lângă altul, încremeniţi, pierduţi, cu ochii plecaţi.

Thomas, în picioare, rezemat de un butoi, ţinea într-o mână tranzistorul aprins de Momo şi cu cealaltă plimba fără încetare indicatorul, cu o încetineală extremă, de la un capăt la altul al scalei, explorând în zadar lumea în căutarea unei voci omeneşti. Chipul lui concentrat n-avea numai trăsăturile unei statui de piatră, ci şi culoarea, şi aproape consistenţa acesteia.

Niciunul din ei nu-mi răspunse la privire. Şi-mi aduc aminte că deodată m-am simţit extrem de pornit împotriva lor, stăpânit de acelaşi sentiment de ură neputincioasă cu care mă privise Peyssou. Asemenea copilului care, atunci când se naşte, ţipă de durere în clipa în care aerul îi pătrunde în plămâni, trăisem şi noi ceasuri nesfârşite concentraţi numai asupra noastră, iar acum ne era foarte greu să intrăm din nou în contact cu ceilalţi.

S-a născut în mine tentaţia de a-l lăsa pe Peyssou să facă ce vrea. Îmi spuneam cu o notă de vulgaritate: dacă aşa vrea el, lasă-l în pace, noroc bun. Am fost însă aşa de surprins de atâta josnicie, încât imediat am reacţionat în sens invers, începând să mă smiorcăi: Peyssou, dragul meu Peyssou.

Am lăsat capul în jos. Pluteam în cea mai totală confuzie. Reacţiile îmi erau excesive, nu mai eram eu.

Am spus, cu un fel de timiditate, ca şi cum m-aş fi simţit vinovat:

— Poate că e niţeluş cam periculos să ieşi acum.

De cum am pronunţat-o, această frază mi s-a părut aproape comică, pentru că subestimam complet situaţia. Dar şi aşa, ea l-a iritat pe Peyssou, care mi-a răspuns furios, cu dinţii strânşi, dar cu o voce tot atât de slabă ca a mea:

— Periculos? De ce periculos? Ştii tu că e vorba de ceva periculos?

Tonul lui era complet fals. Părea că joacă o comedie, îmi dădeam seama de asta şi îmi venea să plâng. Mi-am plecat fruntea şi din nou, din cauza oboselii, a istovirii, m-am simţit ispitit să las totul baltă. Ceea ce m-a împiedicat a fost, când am ridicat capul, privirea lui Peyssou. Era furioasă, dar exprima totodată o rugăminte. Mă implora să nu spun nimic, să-l las cât mai mult timp în această orbire a lui, de parcă vorbele mele ar fi însemnat întruchiparea îngrozitoarei lui nenorociri.

Eram sigur acum că înţelesese şi el, ca şi Colin, ca şi Meyssonnier. Ei însă încercau să ocolească înfiorătoarea lor pierdere lăsându-se cuprinşi de uimire, împietriţi, în timp ce Peyssou mergea înainte, negând totul, gata să alerge, cu ochii închişi, până la casa lui prefăcută în cenuşă.

Am început în minte mai multe fraze şi aproape că mă fixasem asupra uneia dintre ele: Vezi bine, Peyssou, judecând după temperatura de aici... Dar nu, nu puteam spune asta. Era prea limpede. Am plecat capul din nou şi am spus cu un aer încăpăţânat:

— Nu poţi să pleci aşa.

— Poate ai să mă împiedici tu? spuse Peyssou sfidător. Vorbea cu o voce stinsă şi făcea în acelaşi timp un efort vrednic de milă ca să-şi îndrepte umerii lui laţi.

Nu am răspuns nimic. Simţeam în nări şi în fundul gâtului un miros fad şi dulceag care mă îngreţoşa. Când cele două aplice cu câte două lumânări fiecare se stinseseră, cineva, poate Thomas, aprinsese aplica următoare, astfel că partea de pivniţă unde mă găseam, în apropierea robinetului de apă, era în bună măsură cufundată în umbră. Mi-a trebuit un moment ca să înţeleg că mirosul supărător venea de la corpul lui Germain, care, întins lângă uşă, abia se vedea.

Mi-am dat seama că uitasem până şi de existenţa lut Peyssou, ai cărui ochi nu-i părăseau pe ai mei, mereu cu acel aer de duşmănie şi de implorare, îmi urmări privirea şi, la vederea cadavrului, rămase o clipă înmărmurit. Pe urmă îşi întoarse privirea cu o mişcare repezită şi ruşinată de parcă s-ar fi hotărât să nege ceea ce văzuse. Acum era singurul dintre noi îmbrăcat şi, cu toate că drumul către uşă era liber şi că nu eram deloc în stare să-l opresc, nu se mişca din loc.

Am repetat cu o încăpăţânare lipsită de orice forţă:

— Dar bine, Peyssou, nu poţi să pleci aşa.

Am greşit vorbindu-i astfel, deoarece Peyssou păru să ia drept punct de sprijin fraza mea spre a-şi găsi un pic de curaj şi schiţă către uşă câţiva paşi piezişi, nehotărâţi şi stângaci, fără să ne întoarcă complet spatele, dar şi fără să meargă de-a-ndăratelea.

În clipa aceea am primit ajutor din partea cui m-aşteptam mai puţin. Menou deschise ochii şi spuse în dialect, de parcă s-ar fi aflat în bucătăria din cetăţuia de la intrare şi nu întinsă pe jos, goală şi palidă, într-o pivniţă:

— Emmanuel are dreptate, uriaşule, nu poţi să pleci aşa. Trebuie să iei o îmbucătură.

— Nu, nu, a răspuns Peyssou, tot în dialect. Mulţumesc în orice caz, dar n-am nevoie. Mulţumesc.

A rămas însă pe loc, prins în capcana invitaţiilor ţărăneşti cu ritualul lor complicat de refuzuri şi acceptări.

— Ba da, ba da, zise Menou, înaintând pas cu pas, potrivit ceremonialului obişnuit, n-o să-ţi prindă rău să iei ceva. Şi nici nouă. Domnule le Coultre, continuă ea în franţuzeşte, întorcându-se spre Thomas, sunteţi bun să-mi împrumutaţi briceagul?

— Dacă-ţi spun că n-am nevoie, zise Peyssou, căruia însă aceste vorbe îi mergeau la inimă şi care se uita la Menou cu o recunoştinţă de copil, ca şi cum s-ar fi agăţat de ea şi de universul familiar şi sigur pe care îl reprezenta.

— Ba da, ba da, zise Menou, sigură că avea să accepte. Haide, zise ea, săltând capul lui Momo de pe genunchi, stai niţel ca să mă ridic, şi cum Momo se agăţa de genunchii ei gemând, hai, termină, năvleagule, continuă ea în dialect, arzându-i una peste obraz. Nu ştiu de unde-şi lua aceste rezerve de forţă, pentru că atunci când s-a ridicat, goală, mărunţică şi scheletică, am fost din nou uimit văzând cât era de fragilă. Cu toate acestea, a desfăcut, fără s-o ajute nimeni, sfoara de nailon de care era atârnat unul din jamboanele de deasupra capetelor noastre, l-a dat jos şi l-a dezlegat, în timp ce Momo, alb la faţă şi îngrozit, se uita la ea scâncind ca un copil mic. Când s-a întors la el şi a pus jambonul, ca să-l taie, pe butoiul de deasupra capului lui Momo, acesta a încetat să se mai smiorcăie şi s-a apucat să-şi sugă degetul mare, de parcă s-ar fi întors brusc la vârsta copilăriei.

Mă uitam la Menou în timp ce tăia cu multă greutate pe butoi bucăţi mici, dar destul de groase, din jambon, ţinând cu putere briceagul în mâna-i slabă. Mai precis, mă uitam la trupul ei. Aşa cum bănuisem, nu purta sutien, iar în locul sânilor avea două pungi mititele, fleşcăite şi încreţite. În josul pântecului ei sterp, oasele bazinului ieşeau în afară, omoplaţii de asemenea, iar fesele, mai slabe decât cele ale unei maimuţe, erau de mărimea unui pumn. De obicei, când spuneam „Menou", aceasta însemna afecţiunea, stima şi sâcâiala prin care se caracterizau relaţiile dintre noi. Iar acum, când o vedeam goală pentru prima dată, îmi dădeam seama că „Menou" însemna, de asemenea, un corp, poate corpul singurei femei care supravieţuise şi, dându-mi seama de decrepitudinea ei, mă simţeam cuprins de o tristeţe fără margini.

Menou a luat bucăţile de jambon cu mâna dreaptă şi le-a împărţit, ca pe nişte cărţi de joc, începând cu mine şi terminând cu Momo. Acesta şi-a primit porţia cu un mic ţipăt sălbatic şi şi-a îndesat-o toată în gură, împingând-o cu degetele. Imediat s-a făcut stacojiu şi fără îndoială că s-ar fi înecat dacă maică-sa, desfăcându-i cu forţa maxilarele, nu i-ar fi vârât mâna ei mică până în gâtlej că să i-l destupe. După care, cu cuţitul lui Thomas, a tăiat în bucăţele felia de jambon, udă de bale, şi i le-a băgat în gură, una câte una, bombănindu-l şi arzându-i o palmă de fiecare dată când îi muşca degetele.

Priveam distrat această scenă, fără să zâmbesc şi fără să mă simt dezgustat. De cum am luat felia de jambon în mână, gura mi-a fost inundată de salivă şi, ţinând-o cu amândouă mâinile, m-am apucat să muşc din ea aproape cu aceeaşi lăcomie ca Momo. Era foarte sărată, dar ingurgitarea sării odată cu carnea în care era încorporată îmi dădea o satisfacţie neînchipuită. Am observat că tovarăşii mei, inclusiv Peyssou, mâncau toţi cu

aceeaşi lăcomie depărtându-se puţin unul de celălalt şi aruncând în jurul lor priviri aproape sălbatice, de parcă s-ar fi temut să nu le ia cineva porţia.

Am terminat de mâncat cu mult înaintea celorlalţi şi, căutând cu privirea stelajul cu sticle pline, am constatat că nu mai era niciuna. Prin urmare, nu fusesem singurul care-şi potolise setea, ceea ce m-a bucurat, pentru că începeam să am remuşcări că monopolizasem hârdăul atâta timp. Am luat două sticle goale, m-am dus la aparatul de umplut, am tras vin în ele şi, împărţind din nou paharele, de data aceasta fără să acord nici cea mai mică atenţie celui folosit de Momo, am turnat în toate. În timp ce beau, tot aşa cum mâncaseră, fără să spună un cuvânt, tovarăşii mei fixau cu ochii duşi în fundul capului şi clipind des jambonul aşezat pe butoiul de care se rezemase Menou când îl tăiase. Aceasta le-a înţeles privirile, dar nu s-a lăsat impresionată. Cum şi-a terminat de băut paharul, a învelit jambonul cu un gest hotărât şi l-a pus la locul lui, sus, deasupra capetelor noastre. Cu excepţia lui Peyssou, eram încă goi şi, în picioare, tăcuţi, aproape frânţi de oboseală, cu ochii fixaţi cu lăcomie pe carnea atârnată de bolta întunecată, nu ne deosebeam prea mult de hominienii care trăiseră, nu departe de Malevil, în grota munţilor de lângă Rhunes, pe vremea când omul abia ieşea din rândul primatelor.

Genunchii şi palmele tot mă mai dureau, dar îmi recăpătam puterea şi conştiinţa şi băgai de seamă cât de puţin vorbeam şi cu câtă grijă evitam să comentăm evenimentul. În aceeaşi clipă, şi pentru prima oară, am început să mă simt un pic ruşinat că eram în pielea goală. Cred că şi Menou încerca acelaşi simţământ, căci spuse cu jumătate de glas şi cu un aer de dezaprobare:

— Uite în ce hal mă aflu!

Vorbise în franţuzeşte, limba sentimentelor oficiale şi civilizate. Imediat începu să se îmbrace, imitată de toţi şi, în timp ce se îmbrăca, reîncepu în dialect, cu voce tare şi pe un cu totul alt ton: şi nici bine făcută nu-s ca să ispitesc pe cineva.

În timp ce mă îmbrăcam m-am uitat pe furiş la Colin şi la Meyssonnier şi cât am putut mai puţin la Peyssou. Faţa lui Meyssonnier se lungise, era scobită şi spână, iar din ochi clipea fără încetare. Cea a lui Colin mai păstra surâsul în formă de gondolă, însă ciudat de artificial şi de îngheţat, şi fără nicio legătură cu frica pe care o puteam citi în ochii lui. Cât despre Peyssou, care nu mai avea niciun motiv să rămână, întrucât băuse şi mâncase, nu dădea semne de plecare şi evitam cu grijă să am aerul că mă uit la el, pentru a nu-l pune iar în mişcare. Cu buzele lui groase tremurând, cu obrajii laţi frământaţi de ticuri, cu braţele atârnânde şi cu genunchii uşor îndoiţi, avea aerul unui om golit de orice voinţă şi speranţă. Am băgat de seamă că arunca

priviri dese către Menou, de parcă ar fi aşteptat de la ea să-i spună ce trebuia să facă.

M-am apropiat de Thomas. Îl vedeam destul de prost, acea parte a pivniţei fiind în umbră.

— După părerea ta, l-am întrebat cu voce scăzută, e periculos de ieşit?

— Dacă te referi la temperatură, nu. A scăzut.

— Mai e şi altceva?

— Bineînţeles. Reziduurile.

Mă uitam la el. Nu mă gândisem la reziduuri. Am reţinut, de asemenea, că Thomas nu avea nicio îndoială asupra naturii evenimentului.

— Prin urmare, am zis, e mai bine să aşteptăm? Thomas ridică din umeri. Faţa îi era lipsită de viaţă, iar vocea, stinsă.

— Reziduuri pot fi şi peste o lună, peste două, peste trei...

— Atunci?

— Dacă-mi dai voie să mă duc să iau din dulap contorul Geiger al unchiului tău, ne luăm o piatră de pe inimă. Cel puţin pentru moment.

— Dar dacă te duci, te expui!

Faţa lui rămase imobilă ca o stană de piatră.

— Ştii, a spus el cu aceeaşi voce fără expresie şi mecanică, oricum şansele noastre de supravieţuire sunt limitate. Nici floră, nici faună, aşa că nu se poate rezista prea mult timp.

— Mai încet, am zis, observând că, fără să îndrăznească să se apropie, tovarăşii mei păreau să tragă cu urechea.

Am scos din buzunar, fără o vorbă, cheia de la dulap şi i-am întins-o. Thomas şi-a îmbrăcat încet impermeabilul şi şi-a pus casca de motociclist, ochelarii lui mari etanşi şi mănuşile. Astfel echipat, avea un aer destul de lugubru, impermeabilul şi casca fiind negre.

— Te protejează? l-am întrebat cu voce stinsă, atingându-l cu mâna.

Ochii i-au rămas inexpresivi îndărătul lentilelor, însă pe chipul lui îngheţat a apărut o strâmbătură uşoară.

— Să zicem că, în orice caz, aşa-i mai bine decât cu pieptul gol.

De cum a ieşit, Meyssonnier s-a apropiat de mine.

— Ce vrea să facă? întrebă el cu o voce scăzută.

— Să măsoare radioactivitatea.

Meyssonnier mă privea cu ochii lui adânciţi în orbite. Îi tremurau buzele.

— Crede c-a fost o bombă?

— Da.

— Şi tu?

— Şi eu.

— Ah, exclamă Meyssonnier şi tăcu.

Nu s-a auzit nimic altceva decât acest „ah”, urmat de o tăcere profundă. Nu mai clipea şi-şi ţinea ochii plecaţi. Faţa lui lungă era ca de ceară. Am aruncat o privire către Colin şi Peyssou. Se uitau şi ei la noi, dar nu se apropiau. Chinuiţi de setea de a şti ce se petrecuse şi de spaima de a afla că se întâmplase tot ce putea fi mai rău, stăteau ca paralizaţi. Chipul lor părea a nu exprima nimic.

Thomas a revenit după zece minute cu receptoarele la urechi şi cu contorul Geiger la mână. Spuse laconic:

— În prima incintă negativ. Pentru moment.

Pe urmă îngenunche în faţa lui Germain şi plimbă contorul de-a lungul corpului lui.

— Tot negativ.

M-am întors spre tovarăşii noştri şi le-am spus pe un ton autoritar:

— Thomas şi cu mine o să ne urcăm pe foişor ca să ne facem o idee despre ce s-a întâmplat. Nu vă mişcaţi de aici. Ne întoarcem în câteva minute.

Mă aşteptam ca cei trei să protesteze, dar nu s-a întâmplat nimic de felul acesta. Erau în acea stare de uimire, de prostraţie şi de descumpănire în care indiferent ce ordin, dat pe un ton de comandă, este imediat acceptat. Eram sigur că n-aveau să se mişte din pivniţă.

Cum am ajuns în curticica mărginită de foişor, puntea mobilă şi locuinţa stil Renaştere, Thomas mi-a făcut semn să mă opresc şi a început să plimbe metodic contorul pe suprafaţa solului. Mă uitam la el cu gâtul uscat, fără să părăsesc uşa pivniţei. Imediat am fost învăluit de căldură, o căldură mult mai puternică decât cea care domnea în pivniţă. Totuşi, nu ştiu de ce, nu m-am gândit să mă asigur aruncând o privire pe termometru, pe care-l luasem cu mine.

Cerul era cenuşiu şi închis, luminozitatea foarte slabă. M-am uitat la ceas: 9 şi 10 minute. Buimac, cu mintea încâlcită, mă întrebam vag dacă era sfârşitul zilei Z, sau a doua zi dimineaţa. Întrebare absurdă, mi-am dat eu seama, după un efort de gândire care mi-a părut foarte dureros: de Paşti, la 9 seara, era doar întuneric. Era vorba, prin urmare, de dimineaţa zilei Z 2: petrecusem în pivniţă o zi şi o noapte.

Deasupra capetelor noastre nu vedeam nici cer albastru, nici nori, ci o perdea uniformă de un cenuşiu sumbru, care părea să ne închidă ca sub un capac. Cuvântul capac redă foarte bine impresia de penumbră, de apăsare şi de sufocare pe care mi-o dădea cerul. Am ridicat ochii. La prima vedere castelul nu avusese de suferit, în afară de acea latură a foişorului care depăşea un pic culmea falezei şi unde pietrele se înroşiseră.

Sudoarea începu din nou să-mi curgă pe faţă şi atunci mi-a venit în cap, în sfârşit, să mă uit la termometru. Arăta cincizeci şi ceva de grade. Străvechiul pavaj peste care Thomas îşi plimba contorul era presărat cu cadavre de coţofene şi porumbei pe jumătate carbonizate. Aceştia erau oaspeţii obişnuiţi ai foişorului şi câteodată mă plângeam de uguitul porumbeilor şi de ţipetele coţofenelor. Nu aveam de ce să mă mai plâng. Peste tot domnea liniştea. Doar undeva, în depărtare, se auzea un şir neîntrerupt de trosnituri şi şuierături, sesizabile numai când ciuleam urechea.

— Negativ, spuse Thomas, revenind spre mine, cu faţa acoperită de sudoare.

L-am înţeles, dar, nu ştiu de ce, laconismul spuselor lui mă enerva. A urmat un moment de tăcere şi, cum el nu se mişca, având aerul că asculta ceva foarte atent, l-am întrebat nerăbdător:

— Continuăm?

Thomas se uita la cer fără să răspundă.

— Ei, hai mai departe, am spus cu o iritare pe care nu mi-o puteam stăpâni. Iritarea aceasta, se datora, cred, marii mele oboseli, neliniştii şi căldurii. Să asculţi oamenii, să le vorbeşti şi chiar numai să-i priveşti, totul era penibil. Am adăugat:

— Am un binoclu, mă duc să-l iau.

În camera mea de la etajul al doilea al foişorului domnea o căldură infernală, însă totul mi-a părut intact, afară de plumbul de la ochiurile ferestrei care, pe alocurea, se scursese în afară, pe sticlă. În timp ce-mi căutam binoclul prin toate sertarele comodei, Thomas a ridicat receptorul telefonului şi, ducându-l la ureche, a apăsat pe furcă de mai multe ori. Cu obrajii inundaţi de sudoare, i-am aruncat o privire răutăcioasă, ca şi cum i-aş fi reproşat că prin încercarea lui îmi dăduse o scurtă licărire de speranţă.

— Mort, zise el.

Am ridicat furios din umeri.

— Trebuia totuşi verificat, zise Thomas pe un ton ce aducea a enervare.

— Uite-l, am spus eu, puţin jenat.

Şi totuşi, mă simţeam incapabil să-mi înfrânez acea duşmănie arţăgoasă şi neputincioasă pe care o simţeam faţă de semenii mei. Mi-am atârnat binoclul de gât şi am început să urc ultimul etaj al scării în spirală cu Thomas după mine. Era o căldură sufocantă. M-am împiedecat de mai multe ori pe treptele de piatră tocite, am căutat să mă ţin de rampă cu mâna dreaptă, dar palma a început să mă frigă. Binoclul mi se bălăbănea pe piept. Greutatea curelei care mă apăsa pe ceafă mi se părea de nesuportat.

Când ieşeai afară de pe scara în spirală a foişorului nu se vedea nimic din cauza zidului pătrat de aproximativ doi metri şi jumătate care se înălţa de

jur împrejurul terasei. Treptele de piatră fără contratrepte care ieşeau în afara zidului duceau la un parapet lat de un metru, însă fără balustradă. Parapetul ăsta, de unde se deschidea o privelişte largă, îl găsea unchiul periculos pentru mine când aveam doisprezece ani.

M-am oprit să-mi trag sufletul. Nici urmă de cer. Aceeaşi perdea de plumb bătând în cenuşiu se întindea cât vedeai cu ochii. Aerul era cât se poate de fierbinte şi genunchii îmi tremurau în timp ce urcam cu greutate ultimele trepte gâfâind şi cu sudoarea picurându-mi de pe frunte pe pietre. Nu m-am suit pe parapet. Nu eram prea sigur pe echilibrul meu. Stăteam în picioare pe ultima treaptă, iar Thomas, pe penultima.

Am aruncat o privire de jur împrejur şi am rămas cu gura căscată. Probabil că m-am clătinat pentru că am simţit mâna lui Thomas apăsându-mă pe spate şi lipindu-mă de zid.

Ceea ce am văzut în primul rând, n-aveam nevoie de binoclu ca să văd. Sept Fayards arsese de tot. Acoperişurile se prăbuşiseră, iar din ferestre şi uşi nu se mai vedea nimic. Nu mai erau în picioare decât bucăţi de zid înnegrite pe fondul cenuşiu al cerului şi ici şi colo câte un ciot de copac ieşind din pământ ca un ţăruş. Nu era nicio adiere de vânt. Un fum negru, gros, se ridica vertical din ruine şi, din loc în loc, se vedeau flăcări roşii în linii continui aproape de sol, ridicându-se şi coborându-se de parcă fierbeau.

Puţin mai departe, în dreapta, am recunoscut cu greu Malejac-ul. Clopotniţa dispăruse. Poşta de asemenea. Clădirea ei urâtă, cu etaj, era de obicei uşor de recunoscut deoarece se afla în prim plan pe drumul de coastă care ducea spre La Roque. Întreg satul părea să fi fost strivit de o lovitură de pumn şi făcut una cu pământul. Nici urmă de frunziş. Niciun acoperiş. Totul era de culoarea cenuşei, negru şi gri, în afară de câte o limbă scurtă de flacără care apărea ca să dispară, şi ea, aproape imediat.

Am dus binoclul la ochi şi l-am potrivit cu mâinile tremurânde. Colin şi Meyssonnier îşi aveau casa, primul în centrul comunei, al doilea puţin mai în afară, pe panta care coboară către Rhunes. Din prima n-am mai găsit nici urmă, dar am identificat-o pe a doua după un fragment din faţadă care rămăsese în picioare. Din ferma lui Peyssou şi din frumosul brădet care o înconjura nu mai rămăsese decât o moviliţă neagră.

Am dat drumul binoclului şi-am spus încet:

— N-a mai rămas nimic.

Thomas a lăsat capul în jos fără să răspundă.

Ar fi trebuit să spun că n-a mai rămas nimeni, deoarece era evident, de la prima privire, că, în afară de micul nostru grup, de jur împrejur întregul ţinut, cu toţi locuitorii săi, era mort. Vederea ce se deschidea din vârful foişorului o cunoşteam bine şi de multă vreme. Când unchiul îmi

împrumutase prima dată binoclul, petrecusem o după-amiază întreagă împreună cu cei din cadrul *Cercului,* culcat pe parapet (mai simt şi acum căldura plăcută a pietrei sub pulpele mele goale), ca să identificăm toate fermele ascunse printre coline. Şi toate astea bineînţeles cu mare lux de strigăte, înjurături şi provocări ca între bărbaţi. Ia, dobitocule, uită-te dacă aia nu-i Favelard, acolo, între Bories şi Volpinière! Ai orbul găinilor? Fac prinsoare pe un pachet de ţigări că aia-i Favelard! Cussac? Cussac, pe naiba! Pe ce vrei tu că nu-i Cussac! Cussac e colo, la stângă, lângă Galinat, doar o recunosc după magazia de tutun!

Acum priveam toate fermele astea pe care le văzusem întotdeauna acolo: Favelard, Cussac, Galinat, Bories, Volpinière şi multe altele mai îndepărtate, ale căror nume le cunoşteam, dar nu totdeauna şi pe proprietari, şi nu mai aveam în faţa ochilor decât ruine înnegrite şi păduri care continuau să ardă.

De păduri, prin locurile noastre, nu duceam lipsă. Vara, când te uitai din vârful foişorului, se vedea o nesfârşită şi proaspătă unduire de un verde-întunecat: erau pădurile de castani, punctate din loc în loc de pini sau stejari, iar în văi de şiruri de plopi plantaţi acolo pentru foloase viitoare şi care, până atunci, dădeau o frumoasă verticalitate peisajului – ca şi chiparoşii proveţali care se înălţau însă solitari pe lângă ferme, deoarece acesta era un arbore costisitor şi era pus pentru plăcere şi măreţie.

Acum, plopii, chiparoşii, stejarii şi pinii dispăruseră toţi. Cât despre imensele păduri de castani care acopereau coline întregi, lăsând doar câteva locuri pleşuve în vârf, spre a adăposti pe platouri şi pe pantele puţin înclinate pajişti şi case, din ele nu se mai vedeau decât flăcări şi, printre acestea, pari înnegriţi ce se prăbuşeau cu trosnete şi şuierături aşa cum auzisem când ieşisem din pivniţă. În acelaşi timp, maldărele de crăci căzute din copaci pe sol continuau să ardă cu flăcări, astfel încât linia de foc, urmând panta colinelor, îţi dădea impresia că arde însuşi pământul.

Pe drumul către Rhunes, puţin mai sus de castelul Rouzies, prăbuşit şi înnegrit, am zărit, carbonizat, un câine. L-am văzut până în cele mai mici amănunte, drumul fiind aproape, şi binoclul mărind mult. Ei, un câine mort, veţi spune, când şi-au pierdut viaţa atâţia oameni! E adevărat, însă există o deosebire între ceea ce se spune şi ceea ce se vede. Ştiam că în satele şi la fermele din jurul Malevil-ului sute de fiinţe arseseră ca nişte torţe, dar acest câine a fost singurul cadavru, în afară de păsările din curte, pe care l-am văzut şi, în împrejurările în care pierise, m-a frapat un amănunt îngrozitor. Sărmanul animal încercase să fugă de pe câmpul sau din curtea unde se aflase şi, apucând-o pe drumul pe care-l urma de obicei, picioarele îi fuseseră prinse în asfaltul topit al şoselei, aşa că pierise acolo, încleiat şi prăjit pe loc. Vedeam clar prin binoclu cele patru picioare înţepenite în pasta

negricioasă împrăştiată pe şosea care, în momentul când câinele se scufundase în ea, i se prinsese în jurul picioarelor formând în jurul fiecăruia câte un mic con şi ţintuindu-l acolo.

Fără să mă uit la Thomas, fără măcar să-mi dau seama că era acolo, ca şi cum după cele ce se petrecuseră relaţiile de la om la om deveniseră imposibile, am repetat cu jumătate de glas: e îngrozitor, îngrozitor, îngrozitor. Era o litanie maniacă, pe care nu reuşeam s-o opresc. Gâtul mi-era strâns ca într-o menghină, mâinile îmi tremurau, sudoarea îmi inunda ochii, eram cuprins de oroare, capul mi-era gol. Am simţit o adiere de vânt. Am tras cu sete aer în plămâni dar, în aceeaşi clipă, un miros pestilenţial de descompunere şi de carne arsă mi-a pătruns în corp cu atâta putere încât mi s-a părut că emana de la mine. Îmi venea să vărs. Cu toate că trăiam, aveam impresia că sunt propriul meu cadavru. Un miros acru, putred, dulceag se cuibărea în mine şi părea că nu avea să mă mai părăsească. Lumea nu mai era decât o groapă comună şi eu rămăsesem singur, cu însoţitorii mei, pe această grămadă de cadavre, ca să îngrop morţii şi să trăiesc cu mirosul lor.

O luasem razna şi mi-am dat seama, cred, pentru că m-am întors şi i-am făcut semn lui Thomas că vreau să cobor. Ajuns pe lespezile foişorului, unde înălţimea parapetului care ne înconjura împiedica vederea spre rugul din exterior, m-am aşezat pe vine, complet golit, inert. Nu ştiu cât timp am rămas în acea stare de prostraţie asemănătoare morţii. Era un fel de comă psihică, în care, fără a-mi fi pierdut cu totul cunoştinţa, nu mai aveam nici reflexe, nici voinţă.

Am simţit umărul lui Thomas alături de umărul meu şi, întorcând capul către el cu o încetineală care n-a uimit, i-am văzut privirea fixată asupra mea. Mi-a venit greu să mă uit la el şi, când am făcut-o, mi-am dat seama ce voiau să-mi spună ochii lui şi o spuneau cu atât mai intens cu cât, cufundat în aceeaşi stare ca şi mine, nu reuşea să scoată o vorbă.

Mă uitam la buzele lui Thomas. Erau albe şi uscate, şi când a izbutit să vorbească spre a nu pronunţa, totuşi, decât un singur cuvânt, a reuşit doar cu greu să le dezlipească.

— ... Soluţie...

Clipind, mă uitam la el, cu un efort foarte penibil, deoarece simţeam că sunt gata să cad din nou în fiece clipă în toropeală. Smulgându-mi cuvintele din gât, am exclamat, uimit de extrema slăbiciune a vocii mele:

— Ce... soluţie?

Răspunsul a întârziat atât de mult, încât am crezut că Thomas leşinase. Dar, din apăsarea umărului lui, am înţeles că îşi aduna forţele ca să vorbească. L-am auzit cu multă greutate.

— Să urcăm...

Şi, spunând aceasta, a schiţat un gest şovăielnic şi chinuit cu arătătorul spre parapet. Apoi a spus dintr-o suflare:

— Ne aruncăm... S-a terminat.

M-am uitat la el. Apoi mi-am întors privirea. Am recăzut în starea de pasivitate. Prin cap îmi treceau gânduri confuze. Totuşi, printre ele, a apărut o idee mai clară de care m-am agăţat. Dacă, asemenea lui Colin, Meyssonnier, Peyssou, aş fi avut nevastă şi copii, la ora actuală ei ar fi fost în viaţă, speţa umană n-ar fi fost condamnată să dispară, aş fi avut pentru cine lupta. Acum, trebuia să mă întorc în pivniţă, să le spun tovarăşilor mei că-i pierduseră pe toţi ai lor şi să aştept împreună cu ei dispariţia omului.

— Ei? întrebă Thomas cu o voce abia perceptibilă.

Am scuturat din cap.

— Nu.

— De ce? articulară buzele lui Thomas, fără să scoată un singur sunet.

— Din cauza celorlalţi.

Mi-a făcut bine să spun asta cu mintea în oarecare măsură mai clară. După care am început să tuşesc violent şi mi-a venit ideea că năuceala în care mă cufundasem se datora, poate, atât fumului înghiţit, cât şi teribilului şoc moral pe care îl suferisem. M-am ridicat cu greutate.

— Pivniţa.

Am pornit, fără să-l mai aştept pe Thomas, pe scara strâmtă în spirală poticnindu-mă şi am coborât sau, mai degrabă, m-am rostogolit până jos. Din fericire, în perspectiva unor vizite turistice la Malevil, fixasem o balustradă de fier în zid şi m-am agăţat de ea, dar palma mă ustura de fiecare dată când piciorul aluneca de pe o treaptă. În curticica dintre foişor şi locuinţă, Thomas m-a ajuns şi mi-a spus: caii. Am făcut semn din cap că *nu,* iuţind pasul şi înăbuşindu-mi un hohot. Gândul de a-i vedea mă îngrozea. Eram sigur că pieriseră toţi. Nu aveam decât un gând: să mă refugiez cât mai iute în vizuina mea.

Când am pătruns în pivniţă am început să tremur, atât mi s-a părut de rece, şi primul meu gest a fost să-mi iau puloverul şi să mi-l arunc pe umeri înnodându-i mânecile împrejurul gâtului. Colin trăgea vin în sticlă, Meyssonnier ducea sticlele pline lui Menou şi aceasta le astupa. Eram sigur că iniţiativa pornise de la Menou care, probabil, hotărâse că nu exista niciun motiv de a nu duce la capăt treaba începută. Oricum, văzându-i astfel ocupaţi, mi-a făcut tare bine. M-am dus şi am luat o sticlă, am băut, i-am trecut-o lui Thomas şi m-am sprijinit de un butoi, ştergând cu mâneca puloverului sudoarea care, cu toate că tremurasem de frig, îmi mai curgea pe faţă. Încet-încet am simţit că ideile încep să mi se orânduiască în minte.

După o clipă mi-am dat seama că tovarăşii mei se aflau în cea mai totală imobilitate şi mă priveau fără niciun cuvânt, cu o expresie de nelinişte şi implorare pe faţă. De altfel, ei ştiau acum ceea ce se petrecuse, deoarece nici Meyssonnier, nici Colin, nici Peyssou nu aveau curajul să-mi pună vreo întrebare. Simţeam că numai Menou voia să mă audă, totuşi se reţinea să spună ceva, cu ochii fixaţi asupra celor trei bărbaţi şi înţelegând ce însemna pentru ei tăcerea mea prelungită.

Nu pot preciza cât a durat. În cele din urmă am socotit probabil că era mai puţin crud să vorbesc decât să continui să tac şi am spus cu o voce joasă, privindu-i:

— N-am fost departe. Ne-am urcat în foişor.

Şi apoi, cu gâtul uscat:

— E, într-adevăr, aşa cum v-aţi închipuit. Nu mai există nimic.

Se aşteptau la asta şi, totuşi, de cum am deschis gura, parcă le-aş fi dat cu ceva în cap. Singurul care a reacţionat a fost Peyssou care, cu ochii holbaţi, a făcut trei paşi spre mine împleticindu-se şi, apucându-mă de mânecile puloverului, a strigat:

— Nu-i adevărat!

N-am răspuns. N-aveam curajul. I-am apucat însă lui Peyssou mâinile crispate pe puloverul meu, încercând să i le desprind. Din cauza efortului pe care l-am făcut, mânecile puloverului s-au desfăcut, descoperind binoclul pe care-l aveam în jurul gâtului. Peyssou l-a văzut, l-a recunoscut şi privirile i s-au fixat pe el cu spaimă. În acea clipă, sunt sigur, i-a revenit în minte întreagă acea după-amiază petrecută odinioară pe parapetul foişorului ca să identificăm cătunele din depărtare. O expresie de disperare i-a cuprins faţa, mâinile i s-au descleştat şi, sprijinindu-şi capul de umărul meu, a început să plângă cu sughiţuri, ca un copil.

S-a produs atunci în pivniţă o mişcare rapidă, la unison, fără nicio premeditare, degajând o emoţie care m-a tulburat şi care a fost, cred, hotărâtoare în a-mi reda pofta de viaţă. Mi-am petrecut braţele în jurul uriaşului Peyssou (era cu aproape jumătate de cap mai înalt decât mine) şi imediat Colin şi Meyssonnier l-au înconjurat, punându-i unul mâna pe umăr, celălalt pe ceafă, căutând să-l liniştească în felul lor simplu şi bărbătesc. Am fost uimit când i-am văzut consolându-l cu atâta dăruire pe tovarăşul nostru – căci şi ei pierduseră totul. În acelaşi timp, mi-am amintit, nu ştiu de ce, că ultima oară când Colin şi cu mine îl ţinusem tot atât de strâns pe Peyssou fusese la doisprezece ani pentru ca Meyssonnier să-i poată „închide pliscul”. Dar această amintire, departe de a-mi micşora emoţia, dimpotrivă, mi-a mărit-o. Eram acolo toţi trei în jurul acestui urs mare şi necioplit şi îi vorbeam, îl mângâiam, îl băteam pe umeri, îl înjuram cu voce scăzută. Hai,

prostule, termină. La care el răspundea cu gratitudine, printre lacrimi, lăsaţi-mă în pace, n-am nevoie de voi!

Suspinele s-au potolit încetul cu încetul şi grupul s-a împrăştiat.

— Ar trebui, totuşi, să mergem să vedem, zise Meyssonnier, palid, cu ochii duşi în fundul capului.

— Da, adăugă Colin cu un efort nemaipomenit, ar trebui să mergem.

Dar niciunul dintre ei nu se mişca.

— Nu ştiu dacă o să puteţi trece, a spus Thomas. Pădurile mai ard încă. Şi de aici până la Malejac nu sunt decât păduri, pe amândouă părţile. Fără să mai punem la socoteală radioactivitatea. Curtea este totuşi un spaţiu foarte bine protejat. Există un risc.

— Un risc? zise Peyssou desprinzându-şi capul dintre palme. Dar pentru ce să mai trăiesc?

Un moment de linişte.

— Dar noi? am zis eu privindu-l.

Peyssou a dat din umeri, a deschis gura, s-a răzgândit şi a tăcut. Umerii lui nu exprimau acelaşi lucru ca tăcerea. Ei voiau să spună: nu se poate, totuşi, compara. Însă tăcea pentru că ştia bine că eram şi noi în aceeaşi situaţie şi asta avea importanţă.

Atunci a luat cuvântul Menou. Ea n-a intervenit ca de obicei cu un monolog debitat cu jumătate de glas, ca pentru ea însăşi şi abia în al doilea rând pentru alţii, ori cu o mică reflecţie în dialect aruncată repede în conversaţie. A ţinut ceea ce însemna pentru ea un adevărat discurs şi a făcut-o în franceză, dovadă a importanţei pe care i-o dădea, dar fără să părăsească pentru asta aparatul de înfundat dopuri.

— Băiete dragă, a spus ea, privindu-l pe Peyssou, nu noi hotărâm dacă avem să trăim sau să murim. Dacă suntem în viaţă, atunci trebuie să continuăm. Viaţa-i ca munca. Mai bine să mergi până la capăt decât s-o laşi baltă când dai de greu.

După care apăsă pe pârghia aparatului, înfundând fără zgomot dopul în gâtul sticlei. Peyssou s-a uitat la ea, a deschis gura, dar s-a răzgândit şi n-a mai spus nimic. Credeam că Menou terminase, dar ea a aşezat o a doua sticlă sub pârghie şi a continuat:

— Tu îţi spui: Menou n-a pierdut nimic, ea îl are pe Momo al ei. Într-un fel, e adevărat. Dar chiar dacă l-aş fi pierdut pe Momo (a lăsat pârghia din mână şi s-a închinat) n-aş spune lucrul pe care l-ai spus tu. Tu trăieşti pentru că trăieşti, dragă băiete. Nu trebuie să te gândeşti mai departe. Moartea nu-i, totuşi, prietena omului.

— Ai dreptate, măicuţă, zise Colin.

Şi, într-adevăr, Menou i-ar fi putut fi mamă, având în vedere vârsta ei, însă nu se gândise nimeni până atunci la asta.

— Să mergem, zise Meyssonnier făcând câţiva paşi ţepeni spre uşă.

M-am aşezat în calea lui şi l-am luat la o parte.

— Tu şi Colin, i-am spus încet, căutaţi şi nu-l lăsaţi singur pe Peyssou. Înţelegi de ce. Cel mai bine ar fi să rămâneţi toţi trei împreună.

— Tot aşa m-am gândit şi eu, zise Meyssonnier.

Thomas înaintă şi el cu contorul Geiger în mână.

— Vin cu voi, îi spuse el lui Meyssonnier, în momentul în care Colin, urmat de Peyssou, ajunsese în dreptul nostru.

Toţi, trei s-au oprit şi s-au uitat la el.

— Nu există niciun motiv să vii, mai ales dacă sunt riscuri, i-a spus Colin lui Thomas, uitând că până atunci i se adresase cu dumneavoastră.

— O să aveţi nevoie de mine, zise Thomas arătând contorul.

A urmat o clipă de tăcere, după care Meyssonnier a spus cu voce răguşită:

— Trebuie să luăm corpul lui Germain şi să-l aşezăm, până când o să fie înmormântat, la intrarea primei incinte.

I-am mulţumit doar cu jumătate de gură, dar îi eram extrem de recunoscător că se gândise la Germain, mai ales că era şi el atât de frământat. Mă uitam la ei cum plecau. Thomas a luat-o înainte, cu receptoarele în jurul gâtului şi cu contorul la mână. După el mergeau Meyssonnier şi Peyssou, ducându-l cu greutate pe Germain. Colin încheia şirul, mai mic şi mai şubred ca oricând.

Uşa s-a închis, iar eu am rămas nemişcat lângă ea, temându-mă să nu li se întâmple ceva şi întrebându-mă dacă nu trebuia să mă duc cu ei.

— Nu mai am sticle umplute de astupat, a spus Menou, pe un ton liniştit, în spatele meu. Poate că-mi umpli altele.

M-am dus la scăunelul meu, m-am aşezat şi am început să umplu. Mi-era foarte foame, însă nu era să dau eu exemplu de indisciplină comportându-mă în chip de stăpân şi atingându-mă de jambon. Menou luase în primire proviziile, procedase bine şi avea să fie, fără îndoială, echitabilă.

— Hai, Momo, zise Menou băgând de seamă că eram pe cale de a nu mai avea sticle goale.

Şi cum Momo se ridicase şi umplea un coş, a adăugat fără să ridice vocea, însă pe un ton hotărât:

— Şi caută să nu mai bei pe drum, pentru că acum, dacă bei mai mult, iei porţia altora.

Mă gândeam că Momo o să rămână surd la acest îndemn, dar m-am înşelat. A ţinut seama de el. Sau poate că n-a înţeles decât tonul pe care îi vorbise mamă-sa.

— Ai fost econoamă azi dimineaţă cu jambonul, i-am spus lui Menou, după câteva clipe. Nu mi-a plăcut că au plecat cu burta goală.

Şi arătând spre bolţi:

— Mai ales cu toată cărnăraia asta.

— Suntem şapte, zise Menou, urmărindu-mi gestul cu privirea, şi când ceea ce atârnă acolo o să se termine, nu-i sigur că o să mai mâncăm vreodată carne de porc. Nici că o să mai bem vreodată vin. Nici că o să mai avem vreodată altă recoltă.

Mă uitam la ea. Menou avea şaptezeci şi şase de ani. Ea întrevăzuse cu luciditate perspectiva de a muri de foame, însă voinţa ei de a trăi rămăsese intactă.

Uşa pivniţei se deschise brusc şi apăru capul lui Thomas care striga, după cum se părea, cuprins de emoţie:

— Emmanuel! Mai ai animale vii!

Apoi dispăru. M-am ridicat uluit. Întrebându-mă dacă auzisem bine. Menou se ridică şi ea, se uită la mine şi-mi spuse în dialect, de parcă se îndoia că ar fi înţeles bine franceza lui Thomas:

— A spus că mai sunt animale vii?

— *Mee*! (merg eu) strigă Momo şi se repezi spre uşa pivniţei.

— Aşteaptă, aşteaptă! Am spus să mă aştepţi, strigă Menou, pornind pe urma lui cu toată viteza de care era în stare. Părea un şoricel bătrân aşa cum alerga cu picioarele ei slabe. Auzeam tropăind pe scară bocancii cu ţinte ai lui Momo. Am dat şi eu fuga, depăşind-o pe Menou şi ajungându-l pe Momo tocmai când trecea puntea mobilă şi intra în prima incintă. De Thomas şi ceilalţi trei, nici urmă. Thomas venise să mă avertizeze şi îi ajunsese, probabil în pas alergător, pe ceilalţi pe drumul către Malejac.

S-a auzit, la apropierea noastră, un amestec de nechezături, mugete şi grohăituri destul de slabe. Proveneau din grota pe care Birgitta o numise Maternitatea.

Am început să alerg din răsputeri, l-am depăşit pe Momo şi am ajuns, cu sufletul la gură, şiroind de sudoare şi cu inima bătându-mi cu furie. Se aflau acolo, în boxe separate, în fundul grotei, Bel Amour, iapa adorată de Momo, în vârstă de paisprezece ani şi gata să fete, Princesse, una din vacile olandeze ale lui Menou, în aceeaşi stare, şi iapa mea Amarante, prea tânără ca să se împerecheze, dar pe care o dusesem acolo pentru că era nărăvaşă. Şi, în sfârşit, o scroafă enormă, pe punctul de a făta, şi pe care Menou, fără învoirea mea, de care de altfel se lipsea, o botezase Adelaida.

Animalele suferiseră mult. Erau toate culcate pe o rână, foarte slăbite, suflau greu, dar, oricum, trăiau. Le ferise răcoarea şi adâncimea grotei. Nu m-am putut apropia de Bel Amour fiindcă Momo se şi aruncase de gâtul ei,

tăvălindu-se lângă ea în bălegar şi nechezând cu duioşie. Amarante a ridicat capul, care se odihnea pe paie, când am intrat în boxa ei, şi şi-a îndreptat nările spre degetele mele mirosindu-le. Sosind, Menou nu s-a oprit nicio clipă să-l mustre pe Momo că-şi strică hainele în bălegar ci s-a dus glonţ la Princesse s-o examineze, să o alinte şi să o căineze (Hai, bătrânica mea, hai, bătrânica mea). Pe urmă a trecut la scroafă, însă fără să se apropie prea mult de ea din cauză că era rea.

Am verificat adăpătoarele automate. Apa era caldă, însă funcţionau.

— Mă duc după orz, a mormăit Momo pe limba lui, urcând scara care ducea la etaj unde era depozitat fânul.

— Nu, nu! a zis Menou, nu orz! Tărâţe cu apă şi vin pentru toate. Ieşi de acolo, prostule, i-a spus ea lui Momo, ai pantalonii plini de balegă şi ai să puţi mai rău decât Adelaida!

Am lăsat-o pe Amarante şi am avut curajul să plec de la Maternitate şi să mă duc să mă uit în celelalte boxe. Mirosul m-a lămurit înaintea văzului. Am dus batista la nas pentru că duhoarea mă asfixia. Toate animalele pieriseră nu arse, ci sufocate de căldură. Lipite de faleză şi apărate de ea, boxele nu se aprinseseră. Însă plăcile de gresie care le acopereau probabil că se încinseseră, căci grinzile de dedesubt, făcute din stejar vechi recuperat, la fel de tare ca metalul, erau, cel puţin la suprafaţă, caramelizate.

Menou reveni cu două sticle de vin şi, amestecându-le cu apă şi tărâţe, făcu un păsat pe care îl turnă în ligheane. Am intrat în boxa Amarantei, care continua să stea culcată, şi, luând un pumn de păsat, i l-am băgat sub nas. L-a mirosit, a suflat pe nări şi, desfăcându-şi buzele cu dezgust, l-a mâncat fără poftă, în de-a sila. Când a terminat, am luat un al doilea pumn şi i l-am întins. Mânca foarte puţin şi cu o nesfârşită încetineală. Mi se părea un fel de ironie, pentru că tărâţele pe care ea le dispreţuia îmi făceau aproape poftă, de foame ce-mi era. De alături auzeam înjurăturile şi mângâierile pe care Momo le revărsa asupra lui Bel Amour pentru a o face să mănânce şi, pe un ton minor, încurajările cu care Menou o răsfăţa pe Princesse. Cât despre scroafă, Menou se mulţumise să-i împingă ligheanul sub nas şi, judecând după zgomotele pe care le scotea, numai ea îi onora mâncarea oferită.

— Merge, Menou? am întrebat ridicând vocea.

— Nu prea. Dar la tine?

— Nici la mine. La tine, Momo?

— *Moemită*! (e tâmpită), răspunse Momo furios.

— Dacă nu le putem explica, zise Menou. Vorba şi glagorea sunt, totuşi, un lucru de folos. Uite, la Princesse! Îi e foame, dar e atât de slăbită că nici nu-şi dă seama că-i flămândă.

Stând pe vine şi aproape anchilozat, aşteptam în continuare ca Amarante să sfârşească de linchit şi al doilea pumn. În acelaşi timp, mă trezisem şi eu înjurând-o drăgăstos, îmi dădeam seama că aceste animale reprezentau condiţia supravieţuirii noastre. Chiar şi caii, fără de care nu s-ar fi putut executa nicio muncă acum, când nu mai existau benzină şi motorină.

Amarante continua să mă refuze. Îşi odihnea capul pe jos cu un aer vlăguit şi cu o atitudine de renunţare care nu prevestea nimic bun. Am apucat-o de smocul de păr dintre urechi şi am silit-o să ridice capul oferindu-i păsatul în palma făcută căuş. Fără să se atingă de el, mă privea pierdută cu ochii ei mari, trişti şi blânzi, de parcă ar fi vrut să-mi spună lasă-mă odată, ce tot ai de nu-mi dai pace? Menou, incapabilă să stea locului, alerga de colo-colo cu pasul ei hotărât şi apăsat, mergea să vadă scroafa, revenea la Princesse şi monologa fără încetare pentru ea şi pentru mine.

— Uite la ticăloasa asta de Adelaida cum şi-a şi terminat mâncarea pe care i-am dat-o. Lacome-s animalele astea! Când mă gândesc la vacile pe care le-am pierdut ori era cât pe ce să le pierd la fătare! Şi tu, caii tăi, dintr-o mână de lucernă proaspătă ori de frunze de tisă. Caii, când crapă, e de la prea multă mâncare, vacile de la fătare. Dar scroafa asta, ţi-ai găsit să crape! Numai când te uiţi câte ţâţe are şi vezi ce puternică e. Lacomă cum este, e un monument. Îţi fată purceii cu duzina cât ai zice peşte. Şaisprezece mi-a făcut o dată, şaisprezece!

Eram foarte neliniştit din cauza Amarantei, dar văzând-o pe Menou cât de normal şi de la largul ei se mişca printre lucruri şi animale, pălăvrăgind de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, mi-am simţit moralul mult mai ridicat. Momo avea mai mult succes cu Bel Amour decât mine. Îmi dădeam seama de asta pentru că furia şi ameninţările fuseseră înlocuite cu mângâieri şi nechezaturi. Menou vârî capul pe uşa boxei.

— Merge, Emmanuel?

— Nu, deloc.

S-a uitat la Amarante.

— Am să-i dau apă cu vin şi zahăr. Ocupă-te tu de Princesse.

Am trecut în boxa Princessei. Unchiul îmi inoculase un pic prejudecata pe care o avea el în privinţa vacilor, însă buna şi marea Princesse, cu botul ei pătrat, m-a emoţionat. Stătea acolo, liniştită şi maternă, culcată pe o parte, lăsând să i se vadă pântecele enorm şi ugerele care aveau să ne hrănească. Numai uitându-mă la ea, slab cum eram, cu picioarele tremurânde şi cu stomacul ros de foame, simţeam o teribilă poftă de lapte. Amintindu-mi însă că nu fătase, am părăsit acest gând ruşinos. În mintea mea înfierbântată de post, ameţit cum eram, mă vedeam, asemenea lui Remus sau Romulus alăptaţi de lupoaică, culcat sub Princesse şi strângând cu voluptate între

buze marele uger umflat care ar fi împroşcat într-o clipă în fundul gâtului meu valuri de lichid cald.

Eram cufundat în acest vis când Menou s-a întors din cetăţuia de la intrare cu un kilogram de zahăr în mână, uşor de recunoscut după ambalajul lui cafeniu. Da, când era vorba de animale, nu se zgârcea deloc. M-am ridicat şi am întâmpinat-o fascinat. Mă uitam cu ochii ficşi şi cu gura plină de salivă la frumoasele bucăţi de zahăr albe şi strălucitoare pe care le lua cu mâna ei slabă şi neagră şi le arunca în căldarea cu apă. Menou a înţeles.

— Sărmanul meu Emmanuel, ţi-e foame!

— Da, destul.

— Nu-ţi pot da nimic înainte de întoarcerea celorlalţi.

— Dar nu ţi-am cerut nimic, am spus cu o mândrie care suna fals şi pe care, de altfel, n-a luat-o în seamă pentru că mi-a dat totuşi trei bucăţi de zahăr pe care le-am acceptat. I-a dat trei bucăţi şi lui Momo, care le-a îndesat pe toate în gura-i largă. Eu am avut grijă să rup fiecare bucată de zahăr în două ca să dureze cât mai mult. Am observat că pentru ea Menou n-a luat nicio bucată.

— Bine, Menou, dar tu?

— A, eu, a spus, eu sunt mică, n-am atâta nevoie ca voi.

Apa caldă cu zahăr şi îndoită cu vin i-a plăcut Amarantei. A băut-o cu nesaţ şi după aceea a acceptat şi tărâţele. Simţeam o plăcere nemaipomenită văzând-o cum mânca tot ce îi dădeam în palmă. În clipa aceea, îmi amintesc, mi-a venit ideea că până şi la ţară, deşi sunt iubite, nu se face totuşi mult caz de animale, de parcă ar fi absolut natural ca ele să se afle acolo ca să ne transporte, să ne slujească, să ne hrănească. Mă uitam la Amarante şi la colţul negru al pupilei ei strălucitoare, înconjurat de albul puţin speriat de pe lături, şi mă gândeam că nu suntem destul de recunoscători faţă de animale, că nu le mulţumim îndeajuns.

M-am ridicat. M-am uitat la ceas. Eram de trei ore acolo. Am ieşit din boxă cu picioarele tremurânde, aducându-mi aminte că-mi propusesem să-l înmormântez pe Germain înainte de întoarcerea celorlalţi. Menou şi Momo au venit după mine.

— Cred că-i în regulă, zise Menou.

N-ar fi spus pentru nimic în lume că animalele erau salvate de teamă că l-ar fi putut provoca pe Dumnezeu sau pe Diavol sau, în orice caz, forţa care pândea acum vorbele oamenilor pentru a-i pedepsi în clipa în care ar fi dovedit o prea mare speranţă.

• CAPITOLUL V

S-au întors la unu după-amiază, cu privirile pierdute, rătăcite, plini de cenuşă, cu mâinile şi feţele înnegrite. Peyssou era gol până la brâu. Făcuse din cămaşă o boccea în care pusese osemintele sau fragmentele de oseminte pe care le găsiseră în casele lor. N-am scos niciunul nicio vorbă, în afară de Meyssonnier, care mi-a cerut nişte scânduri şi unelte, şi n-au vrut nici să mănânce, nici să se spele până când n-au terminat de făcut o cutioară de şaizeci de centimetri lungime pe treizeci lăţime. Le mai văd şi acum chipurile în timp ce Meyssonnier, după ce a terminat cutia, a luat oasele unul câte unul şi le-a aşezat înăuntru.

S-a luat hotărârea să fie îngropată pe locul de parcare din faţa incintei, unde se termină stânca şi începe pământul, lângă mormântul lui Germain, pe care tocmai îl astupasem. Peyssou a săpat o groapă de şaizeci de centimetri aruncând pământul în stânga lui. Cutia era lângă el. Micimea ei avea ceva jalnic. Era greu de închipuit că în acel mic sicriu se afla ceea ce rămăsese din trei familii. Fără îndoială însă că tovarăşii mei nu voiseră să strângă şi cenuşa din jurul oaselor, temându-se că era amestecată cu cea a lucrurilor.

Am observat că, după ce a aşezat cutia în fundul gropii, Peyssou a pus pe ea pietre mari, de parcă s-ar fi temut să nu fie dezgropată de vreun câine ori de vreo vulpe. Precauţie complet inutilă din moment ce, după toate probabilităţile, întreaga faună fusese nimicită. Când a terminat de astupat groapa, Peyssou a aranjat pământul care mai rămăsese sub forma unei moviliţe dreptunghiulare potrivindu-i marginile cu lopata. Pe urmă s-a întors spre mine.

— Nu se poate să-i lăsăm aşa. Trebuie să le citim rugăciunile.

— Dar nu le ştiu, am spus eu, încurcat.

— N-ai o carte în care-s scrise?

Am zis că da.

— Poate te duci s-o cauţi.

Le-am spus în şoaptă:

— Dar tu îmi cunoşti ideile, Peyssou.

— N-are a face. Ai să le spui pentru ei, nu pentru tine.

— Rugăciuni! zise Meyssonnier, cu jumătate de glas, privindu-şi lungul nasului.

— Mathilda ta nu se ducea la slujbă? întrebă Peyssou, întorcându-se spre el.

— Ba da, zise Meyssonnier.

Toată discuţia asta se purta cu voce înceată, potolită, cu tăceri prelungite între replici.

— Yvetta mea, zise Peyssou cu ochii în pământ, se ducea la biserică în fiecare duminică, iar seara spunea Tatăl nostru şi Născătoare de Dumnezeu în cămaşă de noapte lângă pat (odată evocată, această amintire a devenit prea intensă. Vocea i s-a gâtuit şi a rămas împietrit două sau trei minute înainte de a continua). Bun, a continuat el, dacă ea era pentru rugăciuni, zic eu, în clipa în care ne părăseşte nu vreau s-o las fără. Şi nici pe copii.

— Are dreptate, a zis Colin.

Ce gândea Menou n-a aflat nimeni, pentru că n-a deschis gura.

— Mă duc să caut cartea de rugăciuni, am spus.

Am aflat după aceea că, în timpul cât am lipsit, Peyssou i-a cerut lui Meyssonnier să facă o cruce pentru mormânt şi că Meyssonnier a acceptat fără nicio împotrivire. Când m-am întors, Peyssou mi-a spus:

— Eşti foarte drăguţ, dar dacă îţi vine greu să le citeşti, o poate face Colin sau eu.

— Ba nu, pot foarte bine s-o fac din moment ce mi-ai spus că-i pentru ei.

Menou şi-a făcut comentariul când am rămas singuri. Dacă ai fi refuzat, Emmanuel, n-aş fi zis nimic, pentru că treaba asta cu religia e întotdeauna puţin delicată, însă nu ţi-aş fi dat dreptate. Şi pe deasupra le-ai citit foarte bine, mai bine decât preotul care le bolboroseşte aşa de repede că lumea nu înţelege nimic de parcă nici n-ar îi acolo. Tu ai pus suflet, Emmanuel.

Trebuia să ne aranjăm pentru noapte. I-am oferit lui Thomas canapeaua mea, deoarece în felul acesta se elibera camera de lângă a mea pentru Meyssonnier. Lui Colin şi Peyssou le-am dat-o pe cea de la primul etaj.

Întins pe patul meu, epuizat şi fără somn, ţineam ochii larg deschişi. Nu se vedea nici cea mai slabă lumină. Noaptea, de obicei, este o suprapunere de griuri. Acum era de culoarea cernelii. Nu distingeam nimic, nici chiar cel mai vag contur, nici măcar propria mea mână la trei centimetri de ochi. Lângă mine, sub fereastră, Thomas se sucea şi se răsucea în patul lui. Îl auzeam, dar nu-l vedeam.

O bătaie în uşă. Am tresărit şi am strigat mecanic „Intră". Uşa s-a deschis scârţâind. În întuneric toate zgomotele căpătau o intensitate anormală.

— Eu sunt, zise Meyssonnier.

M-am întors în direcţia vocii lui.

— Intră. Nu dormim.

— Nici eu, zise Meyssonnier fără rost.

Rămase nemişcat în prag, nu se hotăra să intre. Cel puţin aşa bănuiam, fiindcă nu distingeam nimic din el. Dacă am fi fost umbre de pe cealaltă lume tot n-am fi fost mai invizibili.

— Stai jos. Jilţul de la biroul meu e în faţa ta.

I-am perceput mişcările după zgomote. A închis uşa, a înaintat şi s-a împiedicat de fotoliu. Probabil că era desculţ, fiindcă a înjurat. Pe urmă am auzit arcurile obosite ale fotoliului scârţâind sub greutatea lui. Prin urmare nu era o umbră. Avea şi el un corp, ca şi al meu, prins între două spaime: aceea de a muri şi aceea, nu mai puţin puternică acum, de a trăi.

Credeam că Meyssonnier avea să vorbească, însă n-a spus nimic. Colin şi Peyssou erau împreună în camera de la primul etaj, eu şi Thomas, la al doilea, Meyssonnier era singur, în camera Birgittei. Nu putuse suporta şi întunericul, şi insomnia, şi singurătatea.

În acel moment mi-am amintit-o pe Mathilda lui şi certurile cu ea. Mă simţeam puţin vinovat, pentru că nu reuşeam să-mi amintesc numele celor doi băieţi ai lui. Cum mai putea Meyssonnier să trăiască, iată ce aş fi vrut să ştiu. În ce mă privea, în afară de Malevil şi de muncă, viaţa mea era goală. Dar el? Ce poate simţi un om când tot ceea ce a iubit se află într-o lădiţă sub pământ?

Stăteam gol pe pat şi transpiram. Ezitasem să deschid fereastra. Aerul din cameră era atât de înăbuşitor, încât la început o deschisesem larg. Dar n-am putut respira mult timp mirosul înţepător de ars. Afară, natura se consumase aproape toată în cel mai mare autodafé din câte au existat vreodată. Nu se mai vedeau flăcări, căci cel puţin ar fi luminat. Prin fereastră nu venea decât mirosul de mort al câmpiei carbonizate. După un minut îl rugasem pe Thomas să o închidă.

Nu mai exista nimic altceva în întunericul absolut al camerei decât respiraţia a trei oameni, iar afară, dincolo de zidurile înfierbântate, o planetă moartă. Fusese exterminată în plină primăvară, de îndată ce apăruseră cei dintâi muguri şi se născuseră primii pui de iepure în vizuinile lor. Niciun animal. Nicio pasăre. Nicio insectă. Pământul ars. Casele prefăcute în cenuşă. Ici şi colo, pari sfârtecaţi şi înnegriţi care înainte fuseseră copaci. Şi, în mijlocul tuturor acestora, o mână de oameni. Lăsaţi în viaţă, poate, ca nişte martori-cobai într-o experienţă? Era ceva derizoriu. În mijlocul acelui măcel, câţiva plămâni care pompau aer. Câteva inimi care pompau sânge. Creiere omeneşti active. Active pentru ce?

Când am vorbit, am făcut-o, cred, din cauza lui Meyssonnier. Nu mai puteam suporta să-l ştiu că se gândeşte, singur, aşezat în întuneric la biroul meu.

— Thomas!

— Da.

— Cum îţi explici că n-a existat radioactivitate?

— Poate că a fost o bombă cu litiu, a răspuns Thomas.

Şi a adăugat, cu o voce slabă, dar clară, aparent lipsită de emoţie.

— O bombă curată.

L-am auzit pe Meyssonnier mişcându-se în jilţ.

— Curată! zise el, cu o voce posacă.

— Adică fără reziduuri, se auzi vocea lui Thomas.

— Am înţeles, spuse Meyssonnier.

Din nou linişte. Doar respiraţiile, şi atât. Îmi apăsam tâmplele cu mâinile. Dacă bomba fusese curată, înseamnă că cel care o lansase avea intenţia să ne invadeze teritoriul. N-o să-l mai invadeze, pentru că fusese şi el la rândul lui distrus: o dovedea tăcerea posturilor de radio. Iar în ceea ce priveşte Franţa, nu se putea nici măcar presupune că avusese timpul să intre în război. Franţa fusese distrusă în cadrul unei strategii globale pentru a pune piciorul pe teritoriul ei. Sau pentru a-l împiedica pe adversar de a pune piciorul pe teritoriul ei. O mică precauţie prealabilă. Un mic pion sacrificat dinainte. Pe scurt, o „distrugere", cum se spune în termeni militari.

— Şi e de-ajuns o singură bombă, Thomas?

N-am adăugat „pentru a distruge Franţa". Dar el a înţeles.

— O singură bombă mare explodând pe verticala Parisului la altitudinea de patruzeci de kilometri, zise Thomas.

S-a oprit considerând inutil să continue. Vorbea cu o voce clară şi impasibilă, de parcă ar fi dictat unor elevi enunţul unei probleme. De mult ar fi trebuit să mă gândesc la asta, pentru copiii mei, când eram învăţător. Era totuşi un pic mai modernă decât problema cu cele două robinete. Dat fiindcă efectul suflului nu se propagă din cauza micii densităţi pe care o are aerul la mare altitudine şi ţinând seama de faptul că efectul căldurii este resimţit, din acelaşi motiv, la o distanţă care creşte proporţional cu altitudinea exploziei, la ce înălţime deasupra Parisului ar trebui să se producă explozia unei bombe de atâtea megatone pentru a distruge oraşele Strasbourg, Dunkerque, Brest, Biarritz, Port-Vendres şi Marsilia? Sau aş fi putut schimba, introducând două necunoscute în loc de una: să se calculeze numărul necesar de megatone şi, în acelaşi timp, înălţimea exploziei.

— Nu e numai Franţa, zise Thomas deodată. Întreaga Europă. Lumea. Dacă n-ar fi aşa, am fi putut prinde alte posturi.

În acea clipă îl revăd pe Thomas în pivniţă, cu tranzistorul lui Momo în mână, plimbând la nesfârşit indicatorul de-a lungul scalei. Precizia lui de matematician îi salvase viaţa. Fără acea tăcere inexplicabilă a posturilor, ar fi ieşit din pivniţă.

— Totuşi, am zis eu, să presupunem că ar exista un ecran între raza termică şi tine, un munte sau o faleză, ca la Malevil.

— Da, zise Thomas, local.

Acest „local”, în concepţia lui Thomas, era o restricţie. Eu n-am luat-o aşa. El mi-a confirmat ceea ce bănuisem de mai înainte. După toate probabilităţile existaseră în Franţa şi alte puncte care fuseseră cruţate şi, pe ici, pe colo, grupuri de oameni care scăpaseră. M-am simţit cuprins, în mod inexplicabil, de o speranţă plină de căldură. Spun inexplicabil, pentru că acum omul nu dovedise că merita să trăiască şi nici că era sigură convieţuirea cu el.

— Mă duc să mă culc, zise Meyssonnier.

Trecuseră aproape douăzeci de minute de când venise şi nu spusese nici trei cuvinte. Venise la noi ca să-şi alunge singurătatea, însă singurătatea o purta în el. Ea îl urmase în camera noastră şi o ducea acum în camera lui.

— Bună seara, i-am spus.

— Bună seara, zise şi Thomas.

Meyssonnier n-a răspuns. Am auzit scârţâitul uşii când s-a închis. Peste un sfert de oră m-am sculat şi m-am dus să bat la uşa lui.

— Thomas doarme, am spus eu minţind. Nu te deranjez?

— Nu, nu, a răspuns el cu voce stinsă.

Am înaintat bâjbâind până la micul birou de trestie pe care-l adusesem acolo pentru Birgitta. Am spus ca să curm tăcerea:

— E întuneric beznă.

La care Meyssonnier răspunse bizar cu aceeaşi voce surdă:

— Mă-ntreb dacă mâine o să se facă ziuă.

Am dat de micul fotoliu de trestie al Birgittei şi, la atingerea lui, mi-am reamintit. Ultima oară când şezusem acolo Birgitta era în picioare, goală între genunchii mei, şi eu o mângâiam. Nu ştiu dacă din cauza amintirii, însă în loc să mă aşez, am rămas în picioare, cu ambele mâini sprijinite de spătar.

— Nu te plictiseşti singur aici, Meyssonnier? Nu vrei să te instalez în aceeaşi cameră cu Colin şi Peyssou?

— Nu, mulţumesc, răspunse el cu aceeaşi voce slabă şi posomorâtă. Ca să-l aud pe Peyssou vorbind fără încetare de ai lui? Mulţumesc. Am şi-aşa destule de felul ăsta în cap.

Aşteptam, dar n-a mai scos nicio vorbă. Ştiam că n-avea să mai spună nimic. Niciun cuvânt. Nici despre Mathilda, nici despre cei doi băieţi. Şi atunci, deodată, mi-am adus aminte numele lor: Francis şi Gérard. Unul de şase, celălalt de patru ani.

— Cum vrei, i-am spus.

— Mulţumesc, Emmanuel, eşti drăguţ, zise el şi deprinderea de a fi politicos era atât de mare la el, încât, pentru a pronunţa formula obişnuită, şi-a regăsit, timp de câteva secunde, vocea normală.

— Ei, atunci mă duc, am spus.

— Nu te gonesc, răspunse el pe acelaşi ton. Eşti la tine acasă.

— Ca şi tine, am zis cu vioiciune. Malevil-ul e al nostru al tuturor.

Despre asta însă n-a făcut niciun comentariu.

— Bine, pe mâine.

— Da, zise el şi vocea i se stinse din nou. La patruzeci de ani, nu eşti prea bătrân.

Am aşteptat în linişte continuarea, dar n-a mai zis nimic.

— Prea bătrân pentru ce? am întrebat eu după o clipă.

— Păi, dacă supravieţuim, mai avem în faţă cel puţin treizeci de ani. Şi nimic, nimic.

— Vrei să spui fără femeie?

— Nu numai asta.

Voia să spună de fapt „fără copil", însă cuvântul propriu-zis nu l-a putut pronunţa.

— Haide, am zis eu, te las.

I-am căutat mâna pe pipăite şi i-am strâns-o. Abia a răspuns la apăsarea mea.

Ceea ce simţea el simţeam şi eu, aproape fizic, printr-un fel de contagiune, şi era atât de atroce, încât am răsuflat uşurat când m-am întors în camera mea. Dar ceea ce era aici, era poate şi mai rău. Cu un grad în plus de rezervă şi pudoare.

— Nu-i în regulă? zise Thomas cu jumătate de glas, şi i-am fost recunoscător pentru interesul lui faţă de Meyssonnier.

— Închipuieşte-ţi şi tu.

— Da, zise Thomas.

Şi adăugă:

— Aveam nişte nepoţi în arondismentul XIV.

Şi, de asemenea, ştiam, două surori şi rude. Toţi la Paris.

Am adăugat:

— Meyssonnier avea doi băieţi. Îi adora.

— Şi soţia?

— Mai puţin. Îi făcea scene din cauza politicii lui. Credea că asta îl făcea să-şi piardă clienţii.

— Şi era adevărat?

— Da, era adevărat. La Malejac, sărmanul Meyssonnier trebuia să lupte pe două fronturi. Împotriva primarului şi a taberei clericale. Iar acasă, împotriva nevestei.

— Înţeleg, zise Thomas.

Dar a spus-o cu o voce puţin uscată şi iritată, ca şi cum n-ar fi avut suferinţă disponibilă şi pentru Meyssonnier. Disponibili, de fapt, eram numai eu şi Menou întrucât nu pierdusem pe nimeni din cei apropiaţi. Pe surorile mele nu le număram printre cei apropiaţi.

În timp ce Thomas tăcea în întuneric, eu încercam să-mi folosesc insomnia spre a-mi insufla puţină speranţă. Mă gândeam la La Roque. Mă gândeam la La Roque pentru că acest mic târg, aflat la o distanţă de cincisprezece kilometri, era un vechi loc întărit, clădit în coasta unei coline, şi adăpostit la nord, ca şi Malevil-ul, de o faleză. Azi dimineaţă din foişor nu văzusem nimic în direcţia respectivă, însă La Roque în orice caz nu putea fi văzut de la Malevil decât atunci când vizibilitatea era foarte bună. Cât despre încercarea de a ajunge acolo pe jos pentru a şti precis cum stau lucrurile, aceasta nu ar fi fost cu putinţă încă multă vreme, judecând după timpul ce le fusese necesar lui Thomas şi celorlalţi ca să străbată kilometrul şi jumătate care ne despărţea de Malejac.

— Metroul sau parchingurile subterane, zise deodată Thomas.

În vocea lui, în cea a lui Meyssonnier şi, probabil, şi într-a mea, ceea ce domina era nu durerea, ci o uimire posacă. Iar eu, ceea ce resimţeam pe lângă această uimire era o amorţeală surdă. Gândurile îmi erau confuze şi se desfăşurau eu o nesfârşită încetineală. Nu reuşeam să le fac să se înlănţuie. Mi-au trebuit mai multe secunde pentru a înţelege ce voise Thomas să spună.

— Cunoşti parchingul de la Champs-Élysées? reluă Thomas cu aceeaşi voce slabă, însă bine articulată.

— Da.

— Şanse infime, zise Thomas. Cei care se vor fi aflat în parching sau în metro, da, poate că au fost salvaţi. Pentru moment. Dar după aceea?

— Cum, după aceea?

— Păi da, prinşi ca şoarecii. Alergând de la o ieşire la alta şi găsindu-le pe toate blocate de dărâmături.

— Poate nu pe toate, am zis eu.

Din nou tăcere şi cu cât tăcerea se prelungea, cu atât îmi dădea impresia bizară că se adâncea şi întunericul în care eram cufundaţi. În cele din urmă mi-am dat seama că Thomas, cântărind şansele de supravieţuire ale unui pumn de parizieni, se gândea la familia lui. Am repetat:

— Poate nu pe toate.

— Să presupunem că nu, zise Thomas. Dar asta nu face decât să amâne problema. La ţară, se trăieşte într-un sistem autarhic. Aveţi de toate: carne, cereale, conserve din belşug, dulceţuri, miere, butoaie de untdelemn şi chiar sare pentru a săra fânul. Dar la Paris?

— La Paris, există marile magazine alimentare.

— Dărâmate sau arse, zise Thomas cu o violenţă neaşteptată, decis parcă să-şi alunge orice speranţă.

Am tăcut. Da, avea dreptate. Dărâmate, arse sau jefuite. Jefuite de hoardele de supravieţuitori care se ucideau între ei. Şi deodată mi s-a înfăţişat într-o imagine instantanee grozăvia marilor aglomerări urbane nimicite. Tone de beton prăbuşite. Kilometri de imobile distruse. Un haos în care nu se mai găsea nimic, nici măcar o stradă. Orice deplasare cu neputinţă de făcut din cauza mormanelor de dărâmături. Pustiu, linişte, mirosul de ars. Şi, sub imobilele prăbuşite, cadavre cu milioanele.

Cunoşteam bine parchingul de la Champs-Élysées. Îmi parcasem şi eu acolo maşina vara trecută, când mă dusesem cu Birgitta pentru două zile la Paris. Şi aşa decorul era destul de neliniştitor. Mi-l imaginam lipsit de lumină şi pe supravieţuitori alergând disperaţi din subsol în subsol şi găsind toate ieşirile blocate.

Ajuns la acest punct, nu ştiu cum, de epuizare fără îndoială, am adormit şi am avut nişte coşmaruri îngrozitoare: parchingul subteran de la Champs-Élysées se confunda cu metroul, metroul cu reţeaua de canalizare şi supravieţuitorii cu şobolanii. Eram şi eu unul dintre aceşti şobolani şi, detaşat de mine, mă priveam cu oroare.

A doua zi dimineaţa, Momo ne trezi, bătându-ne în uşi. Pentru micul dejun, Menou ne pregătise o surpriză. Aşternuse pe lunga masă mânăstirească a locuinţei o faţă de masă bască vrâstată, puţin cârpită (cea mai uzată din cele douăsprezece feţe de masă pe care mătuşa le ţinea împăturite în dulap şi pe care Menou mi le păstra cu mare grijă de parcă aveam să trăiesc două secole), iar pe faţa de masă vin, pahare, pe farfurii câte o felie de tobă şi una de jambon – semn că economia mai slăbise de când Menou ştia că Adelaida trăia şi avea să fete –, iar lângă farfurii câte o felie mare de pâine de casă, unsă cu untură, având în vedere că era totuşi mai bine ca pâinea să fie terminată decât „risipită". Pâinea, veche de trei zile, era tare. Şi unt nu exista. Se topise în frigiderul rămas fără curent.

Când toată lumea a fost prezentă, m-am aşezat, lăsând pe fiecare să-şi aleagă locul. Thomas s-a aşezat la dreapta mea, Peyssou la stânga. În faţa mea Meyssonnier. În dreapta lui Colin, la stânga Momo şi lângă Momo, în capătul mesei, Menou. Nu ştiu dacă obişnuinţa începe cu primul act, însă de

atunci ordinea aceasta a rămas neschimbată, cel puţin atâta vreme cât am fost şapte la Malevil.

Mi se părea nereal să mănânc acest mic dejun, nu prea diferit de cele pe care Menou i le oferea în fiecare dimineaţă lui Boudenot, şi să-l mănânc cu cuţitul şi furculiţa, aşezat pe un scaun şi de pe o faţă de masă curată, în sala mare a locuinţei, fără nimic care să amintească de evenimentul pe care îl trăisem, în afară de plumbul topit şi scurs de-a lungul micilor pătrate de geam colorat de la ferestre şi de un strat cenuşiu de praf şi de cenuşă pe grinzile tavanului. Menou avusese însă grijă să măture şi să spele dalele pardoselii şi să frece cu grijă mobilele lucioase de nuc, ca şi cum prin curajul ei de a trăi şi de a le înnoda cu obiceiurile cotidiene voise să şteargă până şi amintirea evenimentului.

Nu putuse însă să şteargă expresia întipărită pe feţele tovarăşilor mei. Mâncau toţi trei fără să se uite la nimeni, fără să scoată o vorbă şi aproape fără să se mişte, ca şi cum privirile şi mişcările ar fi putut să destrame stupoarea în care erau cufundaţi şi datorită căreia suferinţa lor era încă anesteziată. Prevedeam că trezirea avea să fie îngrozitoare şi că avea să le pricinuiască, lui Peyssou în mod sigur, noi crize de disperare. După conversaţia cu Thomas şi coşmarurile care o urmaseră, mă gândisem toată noaptea şi ajunsesem la concluzia că singura metodă de a para dinainte şocul care-i aştepta era de a-i pune imediat la muncă şi de a mă înhăma şi eu alături de ei. Am aşteptat să termine de mâncat şi le-am spus:

— Ascultaţi, băieţi, vreau să vă cer un ajutor şi un sfat.

Au ridicat capul. Ce priviri posomorâte aveau! Şi, totuşi, vedeam bine că reacţionaseră la apelul meu. Spusesem „băieţi”, termen pe care nu-l mai folosisem la adresa lor de pe vremea *Cercului*. Rostind acest cuvânt, îmi asumam atitudinea de atunci şi contam că şi ei aveau să facă la fel. Şi pe urmă „băieţi” însemna, de asemenea, că urma să întreprindem împreună treburi mai dificile. Acesta era un al doilea apel ascuns în spatele primului.

Am reluat:

— Prima problemă. În prima incintă se află douăzeci şi unu de cadavre de animale: unsprezece cai, şase vaci şi patru porci. Las la o parte putoarea, nu sunt singurul care o simt, însă evident că în aceste condiţii nu se poate trăi. Am sfârşi prin a crăpa şi noi. Ei bine, iată, am continuat. Prima problemă şi cea mai urgentă: ce trebuie făcut ca să scăpăm de aceste tone de cadavre? (Am accentuat cuvântul „tone”). Din fericire, tractorul pe care îl parcasem la Maternitate n-a fost distrus. Am motorină, nu cine ştie câtă, dar am. Am funii şi chiar cabluri. Prin urmare, ce facem cu aceste cadavre?

Băieţii s-au însufleţit. Peyssou a propus să transportăm „sărmanele animale” până la groapa de gunoaie din apropiere de Malejac şi să le lăsăm

acolo. Dar Colin a făcut observaţia că pe la noi vânturile dominante suflând dinspre apus ne vor aduce fără încetare duhoarea de cadavre. Meyssonnier a sugerat să facem un rug la înălţimea şoselei, groapa de descărcare a gunoaielor fiind jos. Eu însă n-am fost de acord cu rugul pentru cele douăzeci şi unu de animale, fiindcă asta necesita o cantitate enormă de lemn. Or, de lemn aveam mare nevoie la iarnă, pentru gătit şi pentru încălzit. Şi tăiatul şi strânsul, de ici, de colo, adesea de foarte departe, ale trunchiurilor şi ramurilor pe jumătate arse şi adusul lor până aici avea să fie cu siguranţă una din sarcinile noastre cele mai grele.

Colin e cel care s-a gândit la cariera de nisip de pe Rhunes. Era aproape. Drumul până la ea cobora, ceea ce făcea căratul mai uşor. Iar peste animalele aşezate în groapa de exploatare puteam arunca de pe faleza care o domină o cantitate suficientă de nisip ca să le acopere.

Cineva, nu mai ştiu cine, a obiectat că astuparea cu nisip avea să dureze prea mult. Thomas s-a întors spre mine.

— Când aţi săpat şanţul prin care vine cablul electric la Malevil, nu mi-ai spus tu că Germain şi cu tine aţi folosit cartuşe de dinamită pentru porţiunile stâncoase?

— Ba da.

— Ţi-au mai rămas cartuşe, de-astea?

— O duzină.

— Mai multe decât ne trebuie, zise Thomas. Nu-i nevoie să aruncăm nisipul cu lopata. Mă însărcinez eu să fac să se surpe malul peste animale.

Ne-am uitat la el. Treaba era teoretic rezolvată, dar fiecare îşi dădea seama că punerea ei în practică avea să fie îngrozitoare.

Nu voiam să închei cu o perspectivă atât de negativă.

— Vom mai avea de luat, şi destul de repede, o hotărâre în legătură cu câmpul. Iată problema aşa cum o văd eu: trebuie riscată o reînsămânţare acum? Am orz în cantitate suficientă şi fân. Pe scurt, aveam mai mult decât de ajuns pentru douăzeci de animale spre a face legătura cu recolta viitoare. Bun, vă daţi seama că recolta '77!... Dar, pe de altă parte, cum nu mi-au mai rămas decât trei animale, am destul fân şi orz ca să rezist până în '78. Pentru scroafă am de asemenea tot ce trebuie şi chiar mai mult. Mai degrabă în privinţa noastră există o problemă. Am continuat:

— Pentru noi, problema este cea a pâinii. Nu am grâu, decât un pic de sămânţă.

Deodată atmosfera a devenit încordată şi feţele grave. Mă uitam la cei prezenţi. Groaza de a nu avea pâine le urca în pântece din străfundul veacurilor. Pentru că această lipsă n-o cunoscuseră niciodată nici ei, nici părinţii lor, nici măcar în timpul războiului. Unchiul îmi povestise adesea că

la noi se recursese din nou, prin 1940, la vechile cuptoare de brutărie şi se cocea clandestin pâine din belşug, cu tot Vichy-ul şi cartelele lui. Despre timpuri grele, da, spunea Menou, povestea destul de des bunicul. Dar vezi tu, Emmanuel, de lipsă de pâine nu l-am auzit vorbind niciodată.

Dovadă că tradiţia orală despre perioadele de foamete de pe vremuri se pierduse, dar nu şi spaima imemorială din subconştientul ţăranului.

— Ai dreptate, ce să zic, în legătură cu recolta de anul ăsta, spuse Peyssou. Când mă întorceam ieri de la Malejac, am scormonit puţin cu un băţ în ogorul în care am pus grâu (mi-a părut un semn bun că avusese acest reflex după ceea ce i se întâmplase). Şi n-am găsit nimic, zise el, desfăcând amândouă mâinile pe masă. Absolut nimic. Pământul parcă era ars. Numai praf.

— Sămânţa ta de grâu, pentru cât e? m-a întrebat Colin.

— Pentru două hectare.

— Hm, zise Meyssonnier.

Menou era în picioare, puţin mai la o parte, ca să-i lase pe bărbaţi să vorbească, însă numai urechi, cu privirea neliniştită, cu gâtul întins înainte. Nu era deloc hotărâtă să strângă masa, fiindcă asta ar fi însemnat să plece de lângă noi. Şi cum Momo făcea *tuu-tuu,* târându-şi picioarele mari în jurul mesei, îi arse una, ceea ce l-a determinat să se ducă mofluz într-un colţ.

— După părerea mea, zise Meyssonnier, nu rişti nimic arând şi însămânţând jumătate de hectar.

— Nu rişti nimic! zise uriaşul Peyssou cu vehemenţă, privindu-l pe Meyssonnier cu reproş. Nu rişti nimic decât să pierzi jumătate de hectar de sămânţă. Şi tu găseşti că asta înseamnă nimic, tâmplarule? (Felul ăsta de a te adresa oamenilor, numindu-i după profesia lor, era specific *Cercului* şi pe cât de afectuos, pe atât de ironic.) Eu îţi spun că pământul, aşa cum e el acum, nu-i în stare să dea un singur fir de păpădie toată vara. Chiar dacă l-ai uda.

După care lovi masa cu palma, cuprinzând apoi, ca o prelungire a acestui gest, paharul în adâncitura ei şi golindu-l dintr-o înghiţitură pentru a-şi întări spusele. M-am uitat la el cu uşurare: îl regăseam în această discuţie pe Peyssou al meu.

— Eu îi dau dreptate lui Peyssou, zise Colin. Locul de pe un câmp unde dai foc la buruieni de Paşti rămâne gol toată vara. Ca să crească ceva pe el trebuie să aştepţi primăvara următoare. Şi ce înseamnă un morman de iarbă care arde, faţă de ceea ce a suferit acum pământul?

— Totuşi, obiectă Meyssonnier, dacă ari adânc şi aduci ce-i dedesubt deasupra, nu există motive ca pământul să nu rodească.

Eu ascultam şi-i priveam. Nu argumentul lui Meyssonnier m-a convins, ci un alt considerent. Nu puteam să le redau familiile, însă puteam, cel puţin, să le ofer o activitate şi un scop. Dacă nu, după îngroparea cailor, aveau să se roadă în inactivitate.

— Ascultaţi, am spus. În principiu aş fi oarecum de acord cu ceea ce au spus Peyssou şi Colin. Dar se poate totuşi încerca, cu titlu experimental (am făcut o mică pauză pentru a permite acestui cuvânt important să-şi producă efectul). Şi fără ca asta să ne înghită prea multă sămânţă.

— Aşa am zis şi eu, a spus Meyssonnier.

Am continuat:

— Tocmai, am un mic loc lângă Rhunes, cinci mii de metri, nu mai mult, în josul braţului celui mai apropiat de faleză, însă unchiul l-a drenat cumsecade şi e sănătos. Toamna trecută l-am gunoit bine şi l-am arat cum trebuie ca să intre gunoiul în pământ. Aşa că am putea încerca să-l arăm încă o dată şi să însămânţăm grâul. Cinci mii de metri n-o să ne mănânce prea multe boabe. Şi o să-l putem şi uda dacă primăvara o să fie prea secetoasă, pentru că râul e aproape.

— Altceva mă frământă, am adăugat, mă îndoiesc că o să ne rămână destulă motorină pentru arat, după ce o să îngropăm animalele. Va trebui să prevedem construirea unui plug (m-am uitat la Meyssonnier şi la Colin) şi s-o învăţăm pe Amarante la tras (m-am uitat la Peyssou, pentru că el avusese un cal pe care-l folosea la lucratul viei).

— În ce priveşte locul tău, a zis Peyssou, cu un aer de concesie prudentă, aş fi curios să văd rezultatul. Dacă-ţi dă mâna să pierzi un pic de sămânţă!

Mă uitam la el.

— Nu zice „îţi" Peyssou, zi „ne".

— Oricum, răspunse Peyssou, Malevil-ul e al tău.

— Ba nu, am zis clătinând din cap, faza asta e depăşită. Să presupunem că mâine mă îmbolnăvesc şi mor sau că am un accident, şi-atunci ce se întâmplă? Există notar? Drepturi de succesiune? Un moştenitor? Malevil-ul aparţine celor care-l muncesc, asta-i tot.

— Sunt absolut de aceeaşi părere cu tine, spuse Meyssonnier, mulţumit că declaraţiile mele coincideau de data asta cu principiile lui.

— Totuşi, insistă Peyssou, neîncrezător.

Colin n-a zis nimic, dar mă privea cu umbra vechiului lui surâs. Avea aerul că spune de acord, de acord, dar ce schimbă asta?

— Atunci, am spus eu, ne-am înţeles? După ce îngropăm animalele, facem plugul şi semănăm lângă Rhunes?

S-a auzit un murmur de aprobare, eu m-am ridicat, iar Menou a început să strângă masa cu un aer de dezaprobare. Spunând că Malevil-ul e al

tuturor, o adusesem la nivelul comun şi o lipseam de autoritatea şi de gloria ei de singură stăpână, după mine. Totuşi, în zilele următoare, a ajuns la concluzia că colectivizarea Malevil-ului nu putea să fie decât o manieră politicoasă de a vorbi, spre a-i face pe invitaţii mei să se simtă în largul lor, şi s-a înseninat.

Nu vreau să vorbesc despre îngroparea animalelor pentru că a fost ceva oribil. Lucrul cel mai greu, poate, a fost scoaterea cailor din boxe, deoarece se umflaseră şi nu mai încăpeau pe uşi, aşa că a trebuit să dărâmăm zidurile.

A trebuit, de asemenea, să mă ocup de îmbrăcăminte, pentru că Meyssonnier, Colin şi Peyssou nu aveau decât hainele de lucru cu care fuseseră îmbrăcaţi când veniseră să mă vadă, în ziua evenimentului. Cu ceea ce rămăsese de la unchiul, am reuşit să-i asigur îmbrăcămintea lui Meyssonnier. Colin însă îmi da de furcă. A trebuit s-o conving pe Menou să-i pună la dispoziţie hainele bărbatului ei, pe care le păstra la naftalină de două decenii, fără nicio speranţă să le îmbrace vreodată Momo, care e mult prea mare. Dar ăsta nu era un motiv să le dea! Nu! Nici măcar lui Colin! Au trebuit să se pună toţi pe capul ei, să ţipe la ea şi s-o ameninţe că o să-i ia cu forţa hainele alea de la mijlocul secolului pentru ca, în cele din urmă, să cedeze. Dar atunci n-a făcut-o pe jumătate. Pentru că i le-a aranjat pe toate pe măsură lui Colin, care avea cu cinci centimetri mai puţin decât bărbatul ei. Ceea ce a impresionat-o. Trebuie să existe o solidaritate între bărbatul mic şi femeia mică, mi-a spus ea, fiindcă eu, aşa cum mă vezi, Emmanuel, n-am avut niciodată mai mult de un metru patruzeci şi cinci, şi încă ţinându-mă dreaptă.

Cât despre Peyssou, cazul lui era deznădăjduit. Era cu jumătate de cap mai înalt decât Meyssonnier şi decât mine şi teribil de lat în umeri, ceea ce îl împiedica să îmbrace vreuna din hainele mele. Bietul nostru uriaş era destul de neliniştit la gândul că s-ar putea pomeni într-o bună zi gol. Din fericire, problema s-a rezolvat, se va vedea mai încolo cum anume.

Menou bombănea de dimineaţa până seara din pricina tuturor comodităţilor pe care nu le mai avea. De zece ori pe zi apăsa pe întrerupătoare sau băga în priză, în virtutea obişnuinţei, râşniţa de cafea (mai avea câteva kilograme de boabe ca rezervă) şi de fiecare dată înjura cu un aer foarte nenorocit. Era foarte ataşată de maşina ei de spălat, de fierul de călcat, de grătarul electric, de radioul pe care-l asculta (sau nu-l asculta) în timp ce trebăluia în bucătărie, de televizor, la care se uita în toate serile până în ultimul minut, indiferent de program. Adora maşina şi, încă de pe vremea unchiului, născocea tot felul de pretexte ca să meargă până la La Roque în timpul săptămânii, fără a mai pune la socoteală târgul de sâmbăta. Până şi medicii – la care nu se ducea niciodată – începuseră să-i lipsească

din moment ce nu-i mai avea. Ambiţia ei de a bate recordul stabilit de mamă-sa şi de a „atinge suta” i se părea foarte compromisă şi se plângea de asta în toate zilele. Când mă gândesc, mi-a spus Meyssonnier, la toate idioţeniile pe care le debitau stângiştii despre societatea de consum. Ascult-o numai un pic pe Menou. Nimic nu-i mai rău pentru ea decât o societate în care nu mai există nimic de consumat!

Sau decât o societate în care nu se mai poate citi presa de partid. Lui Meyssonnier îi lipsea mult această presă. Şi, de asemenea, împărţirea lumii în două lagăre: cel socialist şi cel capitalist, ceea ce dădea vieţii sens şi savoare, primul luptând pentru adevăr, celălalt înotând în greşeli. Distrugerea şi a unuia şi a celuilalt îl lăsau pe Meyssonnier descumpănit. Optimist ca un adevărat militant, el îşi clădise viaţa pe perspectiva unui viitor fericit. Or, era evident că viitorul nu mai era fericit pentru nimeni.

Meyssonnier a găsit în cele din urmă în camera cazanelor o veche colecţie din *Le Monde* (1956, anul frontului republican!). Punând stăpânire pe ziare, mi-a spus cu dispreţ: *Le Monde*! Tu ştii ce părere am eu despre obiectivitatea lui *Le Monde*! Cu toate acestea a citit unul câte unul, cu pasiune, toate numerele, de la prima până la ultima pagină. Voia chiar să ne citească diferite pasaje. Dar Colin a ţipat fără pic de gentileţe: Puţin îmi pasă de Guy Mollet al tău şi de războiul lui din Algeria! Sunt douăzeci de ani de când s-au petrecut toate astea! Guy Mollet *al meu*! zise Meyssonnier cu indignare, întorcându-se spre mine.

Prin Menou am aflat că lucrurile nu mergeau prea bine între Colin şi Peyssou în camera lor şi, puţin câte puţin, mi s-a plâns fiecare în parte.

Peyssou se văita cam prea mult de pierderea familiei. Povestirile şi amintirile lui, care nu se mai sfârşeau, îl scoteau din fire pe Colin. Iar pe Colin, tu îl cunoşti, mi-a spus Peyssou, supărăcios, cum rar întâlneşti, iar acum şi acru, totdeauna gata să mă facă albie de porci. Pentru că nu mai poate să-şi fumeze pachetul de ţigări pe zi e pus tot timpul pe ceartă, îi sare ţandăra din nimic şi se tot leagă de statura mea. De parc-aş fi eu de vină.

L-am întrebat pe Meyssonnier dacă n-ar accepta să-l înlocuiască pe Colin în camera lui Peyssou. Fiindcă asupra unui punct eram hotărât: Peyssou nu trebuia să rămână singur.

— De fapt, a spus Meyssonnier, eu am fost totdeauna cel sacrificat. Încă de pe vremea *Cercului* toate treburile plicticoase pentru mine erau. Peyssou nu era de ajuns de inteligent, Colin n-avea suficient simţ de răspundere. Iar tu, foarte ocupat să comanzi. Nu-ţi mai spun de ceilalţi!

— Haide, haide, i-am spus râzând, ca secretar de celulă eşti obişnuit cu treburile plicticoase.

La asta n-a mai adăugat nimic.

— Uite, continuă el, eu pe Peyssou îl pun cu douăzeci de coţi deasupra lui Colin, deşi Colin a fost totdeauna slăbiciunea ta. Colin poate fi amabil, însă poate fi şi foarte dezagreabil. Peyssou e un băiat de aur. Totuşi, chiar dacă accept să merg în camera lui Peyssou, va trebui să-i cer să înceteze cu amintirile, pentru că de amintiri am şi eu capul tot aşa de plin.

A rămas nemişcat, apoi a început să clipească des, cu colţurile buzelor lăsate în jos şi cu trăsăturile alungite.

— Iar în privinţa amintirilor, aş vrea să-ţi povestesc despre una, şi după aceea am să încetez. N-aş vrea să pisez pe nimeni cu asta. În dimineaţa zilei Z, Francis, băieţelul meu, voia să vină cu mine la Malevil ca să vadă castelul şi eu îi şi făgăduisem că-l iau, când Mathilda a zis nu, fiindcă nu era bine să-l amestec la vârsta lui în politica asta a noastră. Am ezitat. Mi-aduc aminte că am ezitat. Pentru că puştiul părea foarte dezamăgit. Dar cum în seara dinainte mă certasem cu Mathilda din pricina politicii mele, şi tu ştii cum sunt femeile, că vorbeşti, vorbeşti şi apoi te superi, că altfel nu mai isprăveşti niciodată. Bun. Mi s-a făcut lehamite deodată de toate astea. Bine, am zis eu, ţine-ţi copilul, am să mă duc singur. Pe scurt, nu mai voiam o a doua scenă, mai ales la aşa de puţin timp de la prima. Am fost laş. Şi în felul ăsta Francis a rămas acasă. Se uita la mine cu lacrimile curgându-i pe obraji. Dacă n-aş fi fost aşa de laş, înţelegi, Emmanuel, Francis ar fi la ora asta aici.

După care rămase mut un minut întreg. Şi eu la fel. Dar cred că lui i-a făcut bine să-mi împărtăşească şi mie acest ghimpe care îl roade. Nu mai ştiu despre ce am vorbit după aceea, dar am vorbit. Şi în acel răstimp mă întreb cum să fac spre a-i spune uriaşului Peyssou să nu se mai văicărească atâta, deşi în fond are dreptate. Mi-a dovedit-o Meyssonnier.

Adelaida a aşteptat ca teribila noastră sarcină de gropari să ia sfârşit, după care a fătat. A făcut o duzină de purcei. Dat fiind că era mai inabordabilă decât oricând, nu s-a putut face o numărătoare exactă decât după ce s-a sculat şi atunci s-a văzut că fătase cincisprezece purcei, cifră considerabilă, dar care nu egala recordul ei precedent. Momo a fost cel care a declanşat alarma dând buzna, zbârlit, în sala mare a locuinţei în timpul mesei de prânz şi urlând cu braţele ridicate: „*Emamuel, Abebaiba atatat*!" (Emmanuel, Adelaida a fătat). Am lăsat baltă farfuriile şi am dat fuga la Maternitate, unde Adelaida, culcată şi gemând, a văzut deodată uşa boxei împodobindu-se cu şapte capete de oameni lacomi şi vorbăreţi. A grohăit şi a mormăit, dar, cum n-a intervenit nimic anormal, s-a pus din nou pe treabă şi a dat afară, unul după altul, şi ultimii purcei. Iar noi, cu bărbia sprijinită de stinghia peretelui despărţitor (la un metru cincizeci de la sol, căci fusese prevăzută pentru cai, iar Menou cocoţată pe două pietre puse una peste alta ca să ajungă), am început deodată să discutăm despre abundenţa acestor noi

resurse alimentare şi despre folosirea cea mai judicioasă pe care trebuia să le-o dăm. Căci, din nefericire, nu aveam cu ce să hrănim cincisprezece porci. Trebuia, prin urmare, ca o parte din ei să fie sacrificaţi după terminarea alăptării, perspectivă despre care se vorbea cu o falsă obiectivitate şi cu un aer de dezolare, în timp ce saliva ne şi inunda gurile la gândul unui purcel la frigare. Am notat atunci că lăcomia aceasta a noastră avea ceva febril. Ea nu era legată, ca înainte, de bucuria de a trăi, ci de teama de viitor. Evocarea chiolhanurilor de altădată juca acum un rol anormal în conversaţiile noastre, dovadă că frica de lipsuri continua în secret să ne tortureze.

La două zile după aceea, Princesse fătă un tăuraş, asigurând astfel, cu preţul unui viitor incest, supravieţuirea rasei. Lucrul n-a fost uşor, şi Menou a trebuit să pună mâna chemându-l pe Peyssou în ajutor. Acesta însă şi-a declinat competenţa. Ce-i drept, nici la el acasă nu se încumeta s-o facă de teamă să nu pricinuiască vreun rău. Yvetta era cea care ajuta vaca şi, când treaba era prea grea, se ducea să-l cheme pe nea Colin. Ei bine, atunci Colin, a zis Menou scurt. Eram toţi acolo, se înnoptase şi, ca să-i asigur lumină lui Menou, şedeam în boxă pe vine ţinând una din lumânările mari din pivniţă care mi se scurgea peste degete. Transpiram abundent din cauza emoţiei şi a mirosului puternic de bovine, care nu-mi plăcea. Naşterea a durat patru ore şi eram toţi muţi de spaimă. La un moment dat, incomodat în parte de animal, în parte de lumânare, i-am dat-o lui Meyssonnier s-o ţină şi din sfert în sfert de ceas a trecut din mână în mână până ce a ajuns din nou la mine. Momo era complet inutilizabil. Plângea în hohote în boxa lui Bel Amour la gândul c-o va pierde pe singura noastră vacă şi, cine ştie, poate şi pe Bel Amour, care era şi ea foarte aproape de soroc. Îşi exprima temerea cu voce tare, într-un fel de bocet şi, o dată sau de două ori, Menou a ridicat capul ca să-l certe, dar a făcut-o fără vigoarea obişnuită, fiind ea însăşi înfricoşată. Momo a simţit şi ţinu prea puţin seama de avertismentul matern, mărginindu-se să-şi înlocuiască bocetul cu mici gemete ritmate de parcă el era cel care năştea.

Când, în cele din urmă, tăuraşul apăru la lumină, într-o lume pentru moment fără păşuni, Menou, fără un prea mare efort de imaginaţie, l-a botezat Prince.

Restabilirea mamei şi sexul progeniturii ne-au risipit temerile şi ne-au redat optimismul, din nefericire ucis în faşă peste câteva zile când Bel Amour a dat naştere, ce-i drept fără niciun incident, unei mânze.

Bel Amour avea paisprezece ani, Amarante trei, iar Malice (aşa a botezat-o Momo, poate din cauză că ne decepţionase) o zi. Trei iepe de vârste diferite şi cu înfăţişări diferite, însă destinate să moară toate fără urmaşi.

Am avut atunci o seară tristă.

Îndată după îngroparea animalelor, care ne-a consumat ultima picătură de motorină, am hotărât ca restul de benzină – în afara unui bidon de cinci litri pe care l-am pus, pentru orice eventualitate, de o parte – să fie folosit la gater. Şi în timp ce Meyssonnier şi Colin fabricau un plug cu tracţiune animală din plugul pe care înainte îl trăgea tractorul meu, eu am început, împreună cu Peyssou şi Thomas, să fac provizii de lemne pentru iarnă, având grijă să nu ne atingem de trunchiurile care, chiar sfârtecate, mai aveau sevă în ele.

Amarante s-a arătat la fel de docilă la tras ca şi la călărit şi s-a lăsat destul de repede înhămată la oiştea pe care Meyssonnier o pusese la căruţă înainte de a se apuca de făcutul plugului. Lemnul înnegrit din care am făcut grămezi mari din loc în loc, adesea destul de departe de Malevil, a fost cărat până la castel şi aşezat într-una din boxele din prima incintă. Pentru lemnul ăsta, care arde aşa de repede, naturii îi trebuie un timp nesfârşit să-l producă, însă noi aveam marele avantaj că eram singurii consumatori şi aveam la dispoziţie o întindere vastă. Şi, atât din prudenţă cât şi pentru a avea o ocupaţie, n-am vrut să mă opresc înainte de a umple complet boxa şi chiar şi boxa alăturată, ceea ce, după cât am putut să-mi dau seama, ne asigura încălzirea pentru două ierni, cu condiţia să nu facem focul decât într-o încăpere şi tot acolo să şi gătim.

Din ziua evenimentului, un cer de un cenuşiu uniform şi întunecat atârna deasupra capetelor noastre. Era frig. Soarele nu mai apăruse. Şi nici ploaia. Din cauza uscăciunii, pământul acoperit de cenuşă era tot numai praf şi la cea mai mică adiere de vânt se ridicau nori negri care întunecau şi mai mult orizontul. La Malevil, apărat de lumea din afară de zidurile lui străvechi, când ne aflam unul lângă altul în jurul mesei, se mai simţea un pic de viaţă. De îndată însă ce ieşeam dintre metereze la strânsul lemnelor, ne cuprindea dezolarea. Peisajul cu aspect de cărbune, scheletele copacilor înnegriţi, perdeaua plumburie de deasupra capetelor, liniştea câmpiilor nimicite, totul ne strivea. Am remarcat că se vorbea puţin şi cu voce scăzută ca într-un cimitir. Când cenuşiul devenea mai puţin întunecat, speram să apară soarele, însă cerul se închidea din nou, înconjurându-ne de dimineaţa până seara cu o lumină de crepuscul palid.

Thomas credea că praful rezultat din exploziile atomice, îngrămădit în stratosferă în cantităţi considerabile, oprea razele soarelui. Dar, după părerea lui, nu era de dorit să plouă prea curând pentru că, dacă explodaseră *bombe necurate,* chiar la distanţe mari de Franţa, apa putea transporta elemente radioactive până la suprafaţa solului. De fiecare dată când ne îndepărtam de Malevil, el insista să luăm în căruţă impermeabile,

mănuşi, cizme şi pălării, subliniind în acelaşi timp insuficienţa acestei protecţii.

Seara, în casă, era atât de frig pentru acel anotimp, încât, după cină, se făcea câte un foc mic şi, aşezaţi în cerc în jurul unuia dintre cele două şemineuri monumentale, stăteam de vorbă câtva timp ca „*să nu ne culcăm ca nişte animale*" (Menou).

Eu participam la conversaţie, câteodată mai şi citeam, aşezat pe un mic scăunel scund, cu spatele sprijinit de peretele şemineului şi ţinând cartea într-o parte ca s-o lumineze flacăra. Menou se instala lângă pragul şemineului şi, când flacăra scădea prea mult, aşeza buştenii ori băga sub ei câte o rămurică din care-şi făcuse provizii sub banchetă.

În scrisoarea lui postumă, pe care o ştiam pe de rost, unchiul îmi recomandase să citesc Biblia, adăugând: „Nu trebuie să te opreşti asupra moravurilor, înţelepciunea ei contează". După moartea lui fusesem însă atât de ocupat cu Malevil-ul şi cu crescătoria, încât „n-avusesem timpul" s-o fac. Iar acum eram aproape mai obosit decât înainte, însă problema timpului, lucru bizar, se schimbase, timpul devenise mai uşor de manevrat, băgasem de seamă că puteam „să-l am" când voiam.

Seara în care Bel Amour a adus-o pe lume pe Malice – nu vreau să spun că numele ei a influenţat, însă, deşi ieşită dintr-o mamă atât de blândă, n-am avut niciodată o iapă mai nărăvaşă – a fost, cum am mai spus, tristă. Mai întâi, în timpul mesei a domnit o tăcere s-o tai cu cuţitul. Pe urmă, pe scaunele aşezate pentru taifas, Menou şi Momo lângă pragul şemineului stând unul în faţa celuilalt, iar eu citind, cu spatele sprijinit de peretele lui, tăcerea s-a prelungit aşa de mult, încât i-am fost recunoscător lui Colin când a spus că peste douăzeci şi cinci de ani nu va mai exista niciun cal.

— Peste douăzeci şi cinci de ani, pe naiba! zise Peyssou. Eu, ăsta care-ţi vorbeşte, am văzut la Giraud; nu ăla de la Volpinière, ci ăla de la Cussac, un jugan care mergea pe douăzeci şi opt de ani, puţin cam orb, e drept, şi cu ceva reumatism, care-l sâcâia la mers, dar îi era încă de ajutor la lucru în vie lui Giraud.

— Ei bine, să zicem treizeci de ani, spuse Colin, n-o să ne tocmim pentru cinci ani. Peste treizeci de ani, Malice va fi moartă. Şi Amarante. Iar sărmana Bel Amour nu va mai exista de mult.

— Taci odată, se răsti Menou la Momo, care era aşezat sau mai degrabă tolănit în faţa ei lângă şemineu şi care se pusese pe bocit când i se anunţase viitorul deces al lui Bel Amour. Nu-i vorba de ziua de mâine, ci de ce-o să fie peste treizeci de ani şi peste treizeci de ani unde ai să fii tu însuţi, prostănacule?

— Totuşi, zise Meyssonnier, Momo are patruzeci şi nouă de ani. Peste treizeci de ani o să aibă şaptezeci şi nouă. N-o să fie chiar aşa de bătrân.

— Ei, iaca ce vreau eu să-ţi spun, zise Menou. Mama a murit la nouăzeci şi şapte de ani, însă eu nu sper s-ajung aşa de bătrână, mai ales că acuma, fără medic, la cea mai neînsemnată gripă te-ai curăţat.

— Nu-i tocmai aşa, preciză Peyssou, chiar pe vremea când nu prea vedeai medicină la ţară, existau oameni care ajungeau la adânci bătrâneţe. De exemplu, bunicul.

— Bun, să spunem cincizeci de ani, zise Colin cu o nuanţă de exasperare în glas. Peste cincizeci de ani, o să ne ducem cu toţii, toţi cât suntem aici, afară, poate, de Thomas, care o să aibă şaptezeci şi cinci de ani. Ei bine, băiatule, adăugă el întorcându-se spre Thomas, ai să te distrezi bine când ai să rămâi singur-singurel la Malevil.

S-a lăsat o tăcere atât de grea, încât mi-am ridicat ochii de pe carte, din care, de altfel, nu putusem citi un singur rând în seara aceea. Aveam moralul foarte scăzut de la naşterea lui Malice. Nu o puteam vedea pe Menou, aşezată cum era în spatele meu, iar pe Momo, care stătea lungit în faţa ei, abia îl zăream din cauza flăcărilor şi-a fumului. Pe ceilalţi patru bărbaţi înşiraţi în faţa mea puteam însă să-i privesc în voie şi fără să-i stingheresc pentru că stăteam cu spatele la foc, de la care nu primeam căldura şi lumina decât din dreapta. Stânga îmi îngheţase atât de tare, încât, pe la mijlocul serii, m-am transportat cu scăunelul şi cu cartea de cealaltă parte a şemineului ca să-mi încălzesc şi cealaltă jumătate de trup.

Thomas era, ca de obicei, impasibil. Pe figura rotundă a lui Peyssou, cu gura lui mare, nasul borcănat, ochii rotunzi şi bulbucaţi şi fruntea atât de îngustă încât părul părea gata să se împreuneze cu sprâncenele, se citea, ca într-o carte deschisă, dezolarea. Dar amărăciunea micului Colin era parcă mai neliniştitoare. Căci fără să-i fi dispărut surâsul în formă de gondolă, acesta nu mai avea nimic vesel. Meyssonnier avea aerul şters al unei fotografii vechi uitate într-un sertar. Totuşi era în continuare aceeaşi lamă de cuţit, cu ochii lui cenuşii foarte apropiaţi unul de altul, fruntea strâmtă şi înaltă şi părul tăiat scurt. Sclipirea din ochi însă lipsea.

— Nu-i sigur, zise Peyssou întorcând capul spre Colin. Nu-i deloc sigur că Thomas, tinerel cum este, va rămâne ultimul aici. După acest calcul în cimitirul din Malejac n-ar trebui să fie decât bătrâni şi tu ştii bine că nu-i aşa. Spun asta fără să-l jignesc pe Thomas, adăugă el cu politeţea lui ţărănească, înclinându-se puţin către dânsul.

— Eu, în orice caz, spuse Thomas cu o voce egală, dacă rămân singur, nu-i nicio problemă: foişorul şi hop!

Mi-a fost ciudă pe el că a spus asta, în starea de deprimare în care se aflau toţi.

— Ei bine, vezi tu, băiete, zise Menou, eu nu spun ca tine. Eu, dacă ar fi să rămân singură la Malevil, nu mi-aş face seama atâta timp cât ar fi animale de îngrijit.

— E drept, zise Peyssou, animalele.

I-am fost recunoscător că a spus asta imediat şi pe acel ton.

— Animalele, adăugă micul Colin cu o vioiciune amară, în contrast cu veselia sprinţară şi şugubeaţă pe care o punea înainte în ceea ce spunea, s-ar descurca şi fără tine. Sigur, nu acuma, când totul e ars şi prăpădit, dar când iarba o să crească din nou, Adelaidei şi lui Princesse poţi să le deschizi poarta şi o să-şi găsească ele hrana.

— Totuşi, obiectă Menou, animalele îţi ţin şi ele tovărăşie. Uite, îmi aduc aminte de Paulina când a rămas singură în gospodărie, după ce bărbatu-su a căzut din căruţă lovit de dambla şi băiatul i-a fost ucis în războiul din Algeria. Ea îmi spunea: Menou, n-ai crede, dar le vorbesc animalelor mele toată ziua.

— Paulina era bătrână, răspunse Peyssou, şi cu cât eşti mai bătrân cu atât vrei să trăieşti. Deşi nu înţeleg de ce.

— Ai să vezi când ai să fi şi tu, răspunse Menou.

— N-am spus asta pentru tine, zise uriaşul Peyssou, totdeauna atent să nu jignească pe cineva, şi de altfel tu nu te poţi compara cu ea. Paulina aproape că nu se mai mişca. Pe când tu alergi, alergi.

— Ei da, zise Menou, alerg! Şi alerg aşa de bine că într-o bună zi am să ajung la cimitir. Dar taci odată, nătărăule, adăugă ea, adresându-i-se rar lui Momo, că nu-i vorba de ce-o să se întâmple mâine.

— Pe mine, zise Meyssonnier, e un lucru care mă uimeşte şi la care m-am gândit adesea, de când au fătat Adelaida şi Princesse. Peste cincizeci de ani n-o să mai fie niciun om pe pământ, însă vacile şi porcii or să mişune.

— E drept, zise Peyssou, proptindu-şi braţele puternice pe genunchii depărtaţi şi aplecându-se spre foc. M-am gândit şi eu la asta. Şi-ţi spun, Meyssonnier, e un gând pe care nu-l îndur: Malejac-ul cu păduri, cu câmpii, cu vaci şi fără niciun om.

S-a făcut linişte şi toate feţele, pline de o uimire întunecată, erau întoarse spre flăcări, de parcă s-ar fi putut întrevedea acolo viitorul aşa cum îl descrisese Peyssou: Malejac-ul cu păduri, cu câmpii, cu vaci şi fără niciun om. Mă uitam la tovarăşii mei şi mă vedeam în ei. Omul este singura specie animală care poate concepe ideea dispariţiei sale şi singura pe care această idee o face să fie cuprinsă de deznădejde. Ce rasă ciudată: atât de pornită să se distrugă şi atât de pornită să se conserve!

— Ceea ce înseamnă, zise Peyssou, ca şi cum ar fi tras o concluzie după multă gândire, că nu-i de ajuns să supravieţuieşti. Pentru ca asta să te intereseze, trebuie să existe şi o continuare.

Spunând aceasta probabil că se gândea la Yvetta şi la cei doi copii ai lui, pentru că obrazul i s-a împietrit deodată, a rămas nemişcat, cu braţele pe genunchi şi gura deschisă, uitându-se la foc cu o privire pierdută.

— Nu s-a dovedit că am fi singurii supravieţuitori, am spus eu după un timp. Ceea ce a protejat Malevil-ul a fost faleza care s-a interpus între nord şi noi. Se poate să mai existe şi alte locuri, şi poate chiar nu foarte departe de aici, care să fi beneficiat de aceeaşi apărare.

Nu voiam însă să le vorbesc de La Roque, nu voiam să le dau prea multă speranţă, de teama unei decepţii.

— Totuşi, zise Meyssonnier, o pivniţă ca la Malevil nu se întâlneşte prea des.

Am scuturat din cap.

— Nu atât pivniţa, cât faleza. Uite, animalele de la Maternitate au supravieţuit totuşi.

— Maternitatea, zise Colin, e o grotă foarte adâncă. Uite la grosimea pietrei pe care o are deasupra şi pe de lături. Şi pe urmă nu se ştie dacă nu cumva animalele au mai multă rezistenţă decât noi.

— Ei, uite, am zis, eu aş crede că rezistenţa morală este cea mai bună.

— După părerea mea, zise Thomas, ele au suferit mai puţin. Valul de căldură în Maternitate a fost, probabil, mai brutal, însă mai scurt. Aerul s-a răcorit mai repede. Acolo n-a existat atmosfera de cuptor pe care am avut-o noi în pivniţă.

Şi a adăugat privindu-mă:

— Da, sunt şi eu de aceeaşi părere cu tine. Ar trebui să existe cam peste tot supravieţuitori. Chiar şi în oraşe.

După care s-a oprit brusc, strângându-şi buzele de parcă ar fi vrut să se împiedice să mai spună ceva.

— Ei, uite, eu nu cred, zise Meyssonnier clătinând din cap.

Colin şi-a ridicat din nou sprâncenele, iar Peyssou a dat din umeri. În definitiv, ei se instalaseră în nenorocire şi nu mai voiau să audă vorbindu-se de nimic altceva, ca şi cum în disperarea lor profundă ar fi găsit un fel de siguranţă pe care nu voiau să rişte s-o piardă.

A urmat o tăcere foarte lungă. M-am uitat la ceas: era abia nouă. Focul era încă departe de a fi consumat raţia de lemne. Era păcat să pierdem toată acea căldură şi să ne ducem să ne culcăm atât de devreme în camerele îngheţate. Am reînceput să citesc, dar nu pentru mult timp.

— Şi ce citeşti tu, bietul meu Emmanuel? întrebă Menou.

Bietul era, în înţelesul ei, un termen afectuos, folosindu-l nu însemna că mă compătimea.

— Vechiul Testament.

Şi am adăugat:

— Istoria sfântă, dacă vrei.

Fiindcă eram sigur că Menou nu cunoştea din Biblie decât versiunea prescurtată şi îndulcită care-i fusese servită la catehism.

— A, da, zise Menou, acum recunosc cartea pe care unchiul tău o avea adesea în mână.

— Cum, zise Meyssonnier, citeşti, tu, asta?

— E o făgăduială făcută unchiului, am răspuns scurt.

După care am adăugat:

— Şi apoi o găsesc interesantă.

— Ei, Meyssonnier, zise Colin, cu ceva pe faţă care semăna cu vechiul lui surâs, uiţi că erai întotdeauna primul la catehism!

— Meyssonnier le tocea, zise Peyssou, cu o scurtă licărire de veselie în ochi. Îţi spunea totul pe de rost, ca în carte.

Şi apoi:

— Eu îmi aduc aminte mai ales de băieţelul ăla şi de fraţii lui care l-au vândut ca sclav. De unde se vede, continuă el după un moment de gândire, că totdeauna în familie ţi se fac cele mai mari porcării.

Un moment de tăcere.

— Şi dacă ai citi cu glas tare, zise Menou.

— Cu glas tare? am întrebat eu.

— Păi da, zise Peyssou, că şi mie mi-ar plăcea să ascult toate istoriile alea pe care le-am uitat.

— Unchiul lui Emmanuel, zise Menou, era totdeauna foarte drăguţ, sărmanul, şi-mi citea câteodată din cartea lui seara.

— Emmanuel, nu te lăsa rugat, zise Colin.

— Hai, zise Peyssou.

— Dar s-ar putea să vă plictisească, am zis eu, evitând să-l privesc pe Thomas.

— Ba nu, ba nu, zise Menou, şi-ar fi şi mai bine decât să spună fiecare ce-i trece prin minte sau să macine în cap ceea ce-l frământă.

Şi adăugă:

— Mai ales acum că nu mai e nici televizor.

— Ai mare dreptate, zise Peyssou.

M-am uitat alternativ la Meyssonnier şi la Thomas, însă niciunul nici celălalt nu mi-au răspuns la privire.

— Vreau, dacă toată lumea e de acord, am spus în cele din urmă.

Şi cum cei doi continuară să tacă şi să se uite la foc am zis:

— Meyssonnier?

Nu se aştepta la un atac atât de direct. Şi-a îndreptat bustul şi şi-a proptit spatele de spătarul scaunului.

— Eu, a răspuns el cu demnitate, sunt materialist, dar din moment ce nu sunt obligat să cred în Dumnezeu, nu mă plictiseşte deloc să ascult istoria poporului evreu.

— Thomas?

Destins, cu mâinile în buzunare şi picioarele întinse înainte, Thomas îşi ţinea ochii pe botul pantofilor.

— Din moment ce citeşti Biblia încet, zise el pe un ton neutru, de ce n-ai citi-o şi cu glas tare?

Era un răspuns în doi peri, însă m-am mulţumit cu el. Mă gândeam totodată că o asemenea lectură le-ar face bine tovarăşilor mei. În timpul zilei erau ocupaţi, dar seara era un moment neplăcut, fiindcă le lipsea căldura căminului. Existau tăceri greu de suportat şi în timpul acestora aproape că le puteam vedea gândurile învârtindu-se la nesfârşit în vidul existenţei lor. Şi pe urmă, acum, viaţa triburilor primitive din Biblie nu era chiar lipsită de asemănare cu ceea ce devenise viaţa noastră. Eram sigur că avea să-i intereseze. Speram, de asemenea, că încăpăţânarea de a trăi dovedită de evrei avea să le insufle o anumită forţă.

M-am transportat cu cartea închisă şi cu scăunelul lângă celălalt perete al şemineului ca să-mi încălzesc şi partea stângă. Menou a aruncat câteva vreascuri pe foc ca să am lumină, eu am deschis Biblia la prima pagină şi am început să citesc din Facere.

În timp ce citeam, m-am simţit cuprins de o emoţie amestecată cu ironie. Era vorba, fără nicio îndoială, de un poem măreţ. Cânta crearea lumii şi eu le-o citeam, într-o lume distrusă, unor oameni care pierduseră totul.

Nota lui Thomas

Atâta timp cât anumite amănunte sunt încă proaspete în mintea cititorului, aş vrea să semnalez două erori din relatarea lui Emmanuel.

1. Cred că Emmanuel, în pivniţă, şi-a pierdut cunoştinţa de mai multe ori, pentru că eu am stat mereu lângă el şi, cu toate acestea, în cea mai mare parte a timpului nu m-a văzut şi nu mi-a răspuns când i-am vorbit. În orice caz afirm că *nu l-am văzut niciodată cufundat în hârdăul de spălat sticle*. Şi nici altcineva nu l-a văzut. Probabil că Emmanuel s-a visat în situaţia aceea în delirul lui şi tot vis au fost remuşcările provocate de „egoismul" lui.

2. Nu Emmanuel a fost cel care a închis uşa pivniţei, după „înspăimântătoarea" apariţie a lui Germain, ci Meyssonnier. În starea de semi-conştienţă în care se găsea, Emmanuel probabil că i s-a substituit lui Meyssonnier căruia, lucru ciudat, îi descrie foarte exact mişcările, ca şi cum ar fi fost ale sale: în special felul cum Meyssonnier s-a târât în patru labe până la uşă, fără să se apropie însă de corpul lui Germain.

Aş vrea să adaug ceva:

Cu toate că sunt ateu, nu sunt anticlerical şi dacă m-am arătat un pic reticent atunci când Emmanuel a citit din Biblie în seara aceea, am făcut-o pentru că această ceremonie – poate că nu e termenul cel mai potrivit, însă nu găsesc altul – mi s-a părut că merge puţin cam prea mult în sensul unei situaţii deja existente: caracterul aproape religios al influenţei pe care Emmanuel o exercită asupra tovarăşilor lui. Cu atât mai mult cu cât Emmanuel a citit textul cu vocea lui frumoasă şi gravă vibrând de emoţie. Sunt de acord că Emmanuel este un om cu o imaginaţie foarte bogată şi că emoţia lui este mai ales de ordin literar. Dar tocmai asta găsesc eu că e periculos: confuzia.

A spune, cum o face Emmanuel, că Facerea este un „poem măreţ" înseamnă a uita un pic prea mult greşelile ştiinţifice în care abundă.

• CAPITOLUL VI

Acele prime săptămâni de după eveniment îmi lasă o impresie de cenuşiu – atât în exterior, cât şi în vieţile noastre – de durere surdă, de stagnare, de orizont închis, de eforturi ingrate. Pentru că muncim mult, adesea în scopuri lipsite de interes, dar pe care ni le fixăm din disciplină, ca şi datorită faptului că încercăm să ne organizăm spre a supravieţui, deşi fără multă dragoste de viaţă.

În timp ce Meyssonnier şi Colin sunt pe cale de a termina plugul la care urmează să o înhame pe Amarante, Thomas, Peyssou şi cu mine ne angajăm la o treabă mai puţin urgentă, însă cu scadenţă îndepărtată la fel de utilă: adunăm, numerotăm şi aranjăm într-o magazie toate obiectele metalice, inclusiv cele care, la prima vedere, puteau să pară neînsemnate, dar care, datorită faptului că nu se mai puteau fabrica, erau acum de o nepreţuită valoare.

Începând, bineînţeles, cu uneltele necesare la câmp şi în gospodărie. Cu acestea din urmă nu fusesem eu întotdeauna prea grijuliu, deoarece un cleşte lăsat să ruginească în iarbă sau pierdut era până atunci atât de uşor de înlocuit. De acum înainte însă trebuia să ne băgăm în cap că asemenea neglijenţe erau aproape nişte crime.

Magazia am instalat-o la parterul foişorului unde se aflau nişte stelaje pe care le făcusem pentru merele din livada care acum nu mai există. Am pus uneltele cele mai preţioase în cutii închise şi, cu asentimentul lui Thomas a fost desemnat, în unanimitate, magazioner. Aceasta însemna că din acel moment nu se mai lua nicio unealtă fără o însemnare scrisă despre cel ce o împrumută şi despre data împrumutului.

După terminarea acestei operaţii, îmi aduc aminte că într-o boxă neocupată din prima incintă depozitasem, în perioada restaurării Malevil-ului, nişte scânduri vechi pline de cuie menite să fie arse iarna în şemineuri. Ce greşeală! Acum s-a terminat cu risipa. Nimic nu mai era de aruncat: niciun capăt de hârtie, niciun ambalaj, nicio cutie de conserve, nicio sticlă de plastic, nicio bucată de funie ori de sfoară, niciun cui îndoit sau ruginit. „Lada de gunoi" nu mai avea obiect.

Am tras afară din boxă scândurile vechi din lemn de castan şi, cu cleştele şi ciocanul, am scos toate cuiele, străduindu-ne să nu le stricăm capul. După ce le-am îndreptat unul câte unul pe o piatră, le-am aranjat după mărime în magazie într-o cutie cu despărţituri. Am tăiat cu fierăstrăul, ca să

economisim benzina la gater, părţile putrede sau deteriorate (singurele destinate acum încălzitului), am curăţat cele două feţe de ipsosul sau de cimentul de pe ele şi le-am stivuit în boxă după mărimi, având grijă să stea în poziţie absolut orizontală, ca să nu se strâmbe în cursul iernilor viitoare.

Îmi făcusem, în vederea vizitelor turiştilor, provizii de lumânări uriaşe. Mai rămăseseră două duzini în pachete, plus patru, aproape neîntrebuinţate, în aplicele lor din pivniţă şi două consumate pe jumătate.

Am hotărât să le întrebuinţăm cu multă zgârcenie şi, dat fiind că aveam încă două butoaie de untdelemn, Colin a fabricat nişte opaiţe din cutii de conserve cilindrice. Înţepa una din marginile cutiei în aşa fel încât să-i facă un cioc ca să ţină fitilul, un simplu fir scos dintr-o frânghie de cânepă, şi, cu aparatul de sudat, a prevăzut fiecare cutie, în partea opusă ciocului, cu o mică toartă metalică tăiată din capac. A făcut atâtea opaiţe din acestea câte camere existau la Malevil, adică patru. La sfârşitul serii, fiecare îşi aprindea opaiţul cu un tăciune pentru a nu ajunge în camera lui prin beznă şi a avea lumină la culcare. Însărcinată cu distribuirea uleiului a fost Menou, deoarece tot ea răspundea şi de cel de-al doilea butoi, care trebuia să servească la gătit şi de care, pentru moment, nu ne atinsesem.

Cu ajutorul unei uluci de la acoperiş, pe care a curăţit-o şi a dat-o la rindea, Meyssonnier a făcut o măsură gradată, care ne-a permis să constatăm că, după două săptămâni, consumul de ulei din primul butoi era foarte redus. Potrivit calculelor lui Thomas, la ritmul acesta de consum, ne trebuiau şase ani ca să-l terminăm. După care urma să găsim o altă sursă de lumină, dat fiind că era puţin probabil să fi supravieţuit vreun nuc distrugerii florei.

Îmi mai rămăseseră de asemenea două lanterne electrice cu două baterii aproape noi. I-am încredinţat una lui Menou, pentru cetăţuia de la intrare, iar cealaltă am păstrat-o pentru foişor, stabilind că atât una cât şi cealaltă nu trebuiau folosite decât în cazul vreunui eveniment neprevăzut.

Thomas a sugerat o ameliorare a confortului din camera de baie prin depozitarea de bălegar de la cele trei iepe pe dalele platformei de la baza castelului de apă. Pe sub aceste dale şi în jurul lor trecea ţevăria instalaţiei de apă. Or, Thomas considera că, fermentând, bălegarul degaja destule calorii pentru a încălzi apa. La început am fost cu toţii sceptici, dar experienţa a reuşit. Fără a mai pune la socoteală comoditatea pe care ne-o aducea, aceasta era, în primitivismul în care căzusem, o primă treaptă, o primă victorie. Micul Colin jura că, dacă ar fi putut măcar dispune de magazinul lui din La Roque, ar fi reuşit să repună în funcţie încălzirea centrală pe baza aceluiaşi principiu.

Peyssou a fost foarte fericit să stea în cameră cu Meyssonnier, însă a trebuit să uzez de diplomaţie ca să-l conving pe Colin să stea singur în camera Birgittei. Ceea ce ar fi voit el, cred, ar fi fost să-l înlocuiască pe Thomas în camera mea. Dar am făcut pe surdul. Tovarăşii mei mă acuzau că prea îl cocoloşeam pe Colin şi că prea îi treceam totul cu vederea. Totuşi, nu eram atât de orbit încât să nu-i văd defectele. Eram convins că aş fi făcut o afacere destul de proastă schimbându-l cu Colin pe un tovarăş de cameră atât de calm, atât de discret, atât de reţinut cum era Thomas.

Şi apoi Thomas era şi aşa îndeajuns de izolat datorită tinereţii lui, originii lui orăşeneşti, deprinderilor lui de gândire, caracterului său, necunoaşterii dialectului. A trebuit să le spun lui Menou şi Peyssou să nu abuzeze de prima lor limbă – la ei franceza venea abia în al doilea rând – pentru că la masă, dacă începeau să vorbească în dialect, toată lumea se lăsa încetul cu încetul antrenată, şi Thomas ajungea repede să se simtă străin de viaţa noastră.

Trebuie spus, de asemenea, că Thomas îi descumpănea pe tovarăşii mei pentru că era pe cât de băţos, pe atât de aspru. Avea un fel de a fi rece. Vorbea scurt şi precis. N-avea maleabilitate. Şi mai ales, lipsindu-i humorul şi chiar simţul comicului într-o măsură nemaipomenită, nu râdea niciodată. Seriozitatea lui imperturbabilă, atât de rară la noi, putea să fie luată drept orgoliu.

Chiar şi cele mai vizibile calităţi ale lui Thomas nu-l făceau apreciat. Am observat că Menou nu-l admira deloc (ea care avea totuşi o slăbiciune pentru bărbaţii frumoşi, de pildă pentru factorul Boudenot). Dar dacă Thomas era un băiat frumos, nu era aşa cum se considera la noi. Statuia greacă şi profilul perfect nu fac parte din canoanele noastre. Puţin ne pasă că cineva are nasul mare şi bărbia din topor, dacă în spatele acestora se ascunde focul vieţii. Noi apreciem bărbaţii mari, solizi, cu zâmbetul pe buze, mucaliţi, oleacă fluşturatici.

Şi pe urmă, Thomas era un nou venit, nu aparţinea *Cercului*. Era exclus din amintirile noastre. Şi cum, pentru a compensa izolarea lui la Malevil, mă ocupam destul de mult de el, era pizmuit, mai ales de Colin, care-l împungea. Or, Thomas era complet incapabil să pareze mingea într-un ping-pong verbal. Gândea cu prea multă încetineală şi seriozitate. Nu replica. Tăcerea lui trecea drept dispreţ şi Colin, după ce-l luase în zeflemea, îi purta pică. Şi aici a trebuit să intervin, să-l potolesc pe Colin, să ung mecanismul.

Cititul Bibliei continua în toate serile, mult mai puţin monoton decât aş fi crezut, pentru că era întrerupt de schimburi vii de păreri. Peyssou, de exemplu, a fost foarte afectat de discriminarea pe care a trebuit s-o îndure Cain din partea Domnului.

— Tu găseşti că-i drept? m-a întrebat. Băiatul a trudit din greu la cultivatul legumelor, a săpat şi a udat, a plivit şi asta-i totuşi ceva mai greu decât să te plimbi cu oile, iar Domnul aici nu se uită la jertfa lui! Iar celălalt zvânturat, n-a făcut decât să stea după fundul oilor şi pentru asta, lui, toate darurile?

— Domnul, a spus Menou, bănuia de pe atunci că Abel o să fie ucis de Cain.

— Un motiv în plus, zise Colin, ca să nu bage zâzanie între fraţi prin nedreptăţi.

Meyssonnier se aplecă spre foc, cu coatele pe genunchi, şi spuse cu o satisfacţie ascunsă:

— Ţinând seama că era atoateştiutor, ar fi trebuit să prevadă omorul. Şi dacă l-a prevăzut, de ce nu l-a împiedicat?

Dar acest raţionament perfid n-a avut priză asupra tovarăşilor lui: era prea abstract.

Peyssou cu cât reflecta, cu atât se identifica mai mult cu Cain.

— Aşa-i întotdeauna, zise el. Oriunde te duci dai peste câte unu răsfăţat. De pildă domnul Le Coutellier la şcoală: Colin în rândul întâi, lângă sobă. Iar eu, pedepsit, în fundul clasei, cu mâinile la spate. Şi ce făcusem? Nimic.

— Lasă că exagerezi, zise Colin, cu surâsul lui ascendent. Le Coutellier te pedepsea ştii tu pentru ce.

— Totuşi, obiectă Peyssou, când eşti mereu oropsit te înrăieşti. Uită-te la acest vrednic Cain care cultivă morcovi şi-i dăruieşte Domnului. Aiurea, nicio privire. Asta dovedeşte, adaugă el cu amărăciune, că încă de pe vremea aceea cârmuirea nu se interesa de agricultură.

Cu toate că acum cârmuirea nu mai există, această observaţie a întrunit asentimentul general. După care s-a făcut tăcere şi mi-am putut continua lectura. Dar când am ajuns la momentul în care Cain şi-a cunoscut femeia şi aceasta i-a dăruit un copil numit Enoh, Menou m-a întrerupt:

— Dar asta de unde a ieşit, întrebă ea pe un ton arţăgos.

Era aşezată lângă pragul şemineului, în spatele meu, avându-l în faţă pe Momo pe jumătate adormit. Am întors capul peste umăr.

— Care asta?

— Femeia lui Cain.

Ne-am uitat unul la altul nedumeriţi.

— Poate că Domnul, zise Colin, fabricase în altă parte un alt Adam şi o altă Evă.

— Nu, nu! zise Meyssonnier, totdeauna partizan al preciziei, dacă ar fi făcut-o, cartea ar fi spus.

— Atunci era soră-sa? întrebă Colin.

— Sora cui? zise Peyssou, aplecându-se ca să-l privească în ochi.

— Sora lui Cain.

Peyssou se uită la Colin şi tăcu.

— Păi altfel n-avea cum, zise Menou.

— Ei, asta-i! răspunse Peyssou.

Scurtă tăcere. Ei, care aveau păreri atât de libere, e curios cum incestul îi făcea reticenţi. Poate tocmai pentru că erau la ţară.

Am reluat lectura, însă n-am mers prea departe.

— Enoh, zise Peyssou deodată, e un nume evreiesc. Şi adăugă cu un aer important şi doct: am cunoscut un băiat la regiment care se numea Enoh şi era evreu.

— Nu-i deloc de mirare, zise Colin.

— Şi de ce nu-i de mirare, zise Peyssou, aplecându-se iar pentru a-l privi.

— Pentru că părinţii lui Enoh erau evrei.

— Evrei? întrebă Peyssou, holbându-şi ochii, cu mâinile larg deschise pe genunchi.

— Şi bunicii de asemenea.

— Ce! zise Peyssou, Adam şi Eva erau evrei?

— Şi ce-i cu asta?...

Peyssou rămase un moment nemişcat, cu gura căscată şi ochii fixaţi asupra lui Colin.

— Păi şi noi, zise el în sfârşit, ne tragem din Adam şi Eva!

— Mda!

— Atunci şi noi suntem evrei?

— Mda, zise Colin, flegmatic.

Peyssou se lăsă pe speteaza scaunului.

— Ce vorbeşti, n-aş fi crezut.

Rumegând această descoperire probabil că a găsit în ea dovada unui nou renghi care i se juca, fiindcă la un moment dat a spus:

— Atunci de ce evreii se cred mai evrei decât noi?

Toată lumea râse, în afară de Thomas. Văzându-l cu buzele strânse, cu braţele încrucişate, cu bărbia în piept şi picioarele întinse drept înaintea lui, îţi dădeai seama că găsea puţin interesante aceste conversaţii şi cu atât mai puţin interesantă lectura care le stârnea. Cred că el s-ar fi dus să se culce imediat după masă, dacă n-ar fi avut nevoie, ca noi toţi, de puţină căldură omenească la sfârşitul zilei de muncă.

La început mi s-a părut uimitor că ajungem chiar să râdem în cursul acestor seri. Mi-am amintit însă de cele ce-mi spunea unchiul despre serile din timpul prizonieratului lui în Germania. Să nu-ţi închipui, Emmanuel, că în Prusia orientală stăteam în jurul sobei şi ne smiorcăiam. Dimpotrivă! Îi

uimeam pe nemţi cu veselia noastră. Povesteam, cântam, râdeam. În fond însă, înţelegi tu, Emmanuel, asta nu însemna nimic, era o veselie de mânăstire. În spatele ei era gol. Băieţii nu puteau înlocui totul.

Veselie de mânăstire, da, aşa este, ăsta-i cuvântul, şi-mi dau seama bine de tot în timp ce îi ascult pe tovarăşii mei discutând, cu primul volum al Bibliei pe genunchi. Şi cum partea stângă mi-e îngheţată (ce temperatură pentru luna mai!), mă ridic şi mă mut cu scăunelul şi cu cartea de cealaltă parte a şemineului, însă nu pot să rămân acolo mult timp din cauză că sunt prea aproape de Momo, căruia focul îi activează duhoarea şi asta mă incomodează. Îmi propun să-i sugerez mâine lui Menou o şedinţă de spălare.

În spatele tovarăşilor mei (îmi trebuie un mic efort ca să-l inclu printre ei şi pe Thomas, care este atât de diferit), le văd umbrele dansând până la grinzile mari ale tavanului. Nu reuşesc să disting fundul sălii, căci e prea îndepărtat, dar între două pâlpâiri ale flăcărilor zăresc la stânga mea, între cele două ferestre cu ochiuri pătrate, zidul de piatră aparentă împodobit cu arme albe. În spatele lui Peyssou, lunga masă mănăstirească strălucind pe cât o freca Menou cu cârpa, iar în dreapta cele două comode pântecoase de la Grange Forte. Şi pe jos, dalele late de piatră care acoperă bolţile pivniţei.

E un decor auster: piatră pe jos, pereţii de piatră, fără perdele, fără covoare, nimic cald, nimic care să amintească prezenţa unei femei. O lume de bărbaţi singuri, fără urmaşi, care-şi aşteaptă sfârşitul. Mânăstire, cu toate ale ei: muncă, „veselie", lecturi înălţătoare.

Nu ştiu cum, de la „evreii care se cred mai evrei decât noi" s-a trecut la problema dacă există supravieţuitori în La Roque. Se vorbeşte despre asta în fiecare seară. Se plănuieşte o deplasare într-acolo, cât mai curând, dar nu e aşa de uşor. De la Malevil la Malejac am curăţat noi, cu chiu cu vai, drumul de copacii culcaţi la pământ de incendiu, însă cei cincisprezece kilometri de la Malejac până la La Roque, prin pădurea de castani, sunt un drum foarte accidentat. După puţinul pe care l-am văzut, trebuie să fie blocat de rămăşiţele incendiului, şi noi nu mai dispunem de carburant ca să-l putem degaja. În mod normal, mergând pe jos, îţi trebuiau trei ore bune ca să ajungi în La Roque. Pentru a răzbate până acolo printre acele rămăşiţe, ne-ar trebui o zi întreagă şi apoi încă o zi pentru a ne întoarce la Malevil. Erau deci necesare patruzeci şi opt de ore pe care pentru moment – atâta vreme cât nu ne-am asigurat semănatul – nu ne putem permite să le pierdem.

Cel puţin asta e teza pe care o susţin eu. Cu cartea cea mare pe genunchi îi ascult pe tovarăşii mei şi nu suflu un cuvânt. Eu sunt cel care am enunţat primul ideea, trezindu-le speranţa de a găsi supravieţuitori în La Roque. Şi tot vorbind despre ea în fiecare seară, perspectiva a căpătat contur. Dar, pe măsură ce i-a câştigat pe ei, s-a estompat la mine. Nu-i îndemn deloc să

încerce expediţia. Ba, dimpotrivă. În timp ce Meyssonnier şi Colin lucrează la plug, eu prefer să rămân la Malevil împreună cu ceilalţi doi, ocupându-ne cu scosul cuielor din scândurile vechi şi cu aranjarea magaziei.

Îmi dau seama că, în ceea ce mă priveşte, bat în retragere şi sunt gata să renunţ. Mă închid în mine în fiecare zi, sunt de pe acum mai mult de jumătate călugăr. Şi, pe când ascult cu o ureche, credincios strategiei mele bazate pe o atenţie intermitentă, îmi reazem ceafa de peretele şemineului, întrebându-mă cu ce s-ar schimba lucrurile dacă aş fi cu adevărat credincios. Desigur, asta mi-ar pune noi probleme, printre care pe aceasta: de ce le-a lăsat Dumnezeu pe creaturile sale să-i distrugă creaţia? Dar să lăsăm la o parte planul ideilor. Cel puţin mi-ar încălzi inima? Nu ştiu. Nu cred. Toate astea sunt atât de departe de mine. Totul e atât de abstract. Când visez, nu visez lucruri legate de Dumnezeu.

Am două feluri de vise: unul în stare de trezie, deliberat, în timpul insomniilor mele, altul, involuntar, în somn. Când nu dorm, cu pieptul, cu pântecele şi cu coapsele apăsate cu putere pe saltea, mi-o închipui pe Birgitta. Când, în cele din urmă, o simt foarte vie, caldă şi catifelată în braţele mele, mă arunc asupra ei, o mângâi, o muşc. E puţin spus că o muşc, o sorb, o beau, o mănânc. Ăsta-i şi motivul pentru care, cred eu, dispare atât de repede şi mi-e din ce în ce mai greu s-o reînvii.

Dintre cele două feluri de vise cel mai puţin amăgitor este cel din timpul somnului, aproape întotdeauna acelaşi. Se face că cobor, într-o dimineaţă luminoasă, o scară la Cimiez, mai sus de Nisa. Scara asta o cunosc bine, cu toate că n-am coborât-o decât o singură dată în viaţa reală. E largă şi luminoasă, fiindcă soarele năvăleşte asupra ei prin nişte ferestre înalte. Şi în visul meu, în timp ce cobor, o fată urcă spre mine alergând, cu părul despletit şi braţele atârnându-i graţios de-a lungul corpului. Are un piept frumos pe care fuga îl face să palpite. Şi în timp ce trece pe palierul etajului de dedesubt în drum spre mine, soarele îi luminează părul din spate. Urcă ultimele trepte, cu capul ridicat către mine, nu o cunosc, însă îmi surâde prietenoasă cu amândoi ochii, cu toată gura. Asta-i tot, aici se opreşte visul. Dar eu mă simt, cum să spun? atât de împrospătat de această viziune, de parcă aş trage pe nări mirosul unor ciorchini de liliac.

Noaptea trecută, imediat după acest vis, m-am deşteptat şi revenirea a fost foarte penibilă. M-a cuprins o amărăciune îngrozitoare şi, în acelaşi timp, o durere fizică. Îmi simţeam cavitatea toracică îngustându-se în jurul inimii şi cum amândouă senzaţiile erau legate între ele, aveam impresia îngrozitoare că sunt cu totul singur. Singurătatea, ca să mă exprim mai corect, îmi apărea ca o durere localizată în piept, M-am aşezat pe pat, am început să respir metodic şi, spre marea mea mirare, am reuşit fără nicio

greutate. Inima, plămânii îşi continuau fiecare funcţiile, nimic nu mă durea, aveam doar un nod în gât şi acea impresie bizară de tensiune care urcă şi pe care o aştepţi să explodeze, lucru care se întâmplă, în cele din urmă, odată cu lacrimile care încep să curgă.

Şi, în timp ce îmi curg pe obraji fără niciun suspin, în mintea mea se repetă acelaşi refren istovitor: nu m-am căsătorit, n-am avut copii. La capătul vieţii mele – dispariţia rasei umane. Am să ajung acolo. Căci sunt deodată cuprins de convingerea absurdă că toţi tovarăşii mei, chiar şi Thomas, care are cu cincisprezece ani mai puţin decât mine, vor dispare înaintea mea, lăsându-mă singur. Şi mă văd bătrân şi încovoiat, învârtindu-mă la nesfârşit prin încăperile imense ale Malevil-ului, ascultându-mi ecoul paşilor în pivniţă, sub bolţi, în sala mare a locuinţei, în camera mea din foişor.

E prima noapte senină de la ziua evenimentului încoace, poate că s-a făcut chiar dimineaţă. Pe canapea, alături de mine, dar la un nivel mult mai coborât decât patul meu ţărănesc cu picioarele lui înalte, văd faţa lui Thomas, cu ochii închişi şi obrazul pe pernă, într-o atitudine destinsă, cu cearşaful tras până la bărbie şi, în spate, până la ceafă, ca să se apere de curentul de la fereastră. Îi admir încă o dată trăsăturile, nasul lui grecesc, conturul buzelor, linia obrajilor. Observ că în somn i-a dispărut expresia de severitate pe care o are când e treaz. Dimpotrivă, are în el ceva copilăresc, lipsit de apărare. Barba-i blondă creşte încet, aşa că nu se rade decât la două zile. Şi cum s-a ras azi dimineaţă, n-are fir de păr pe obraz. Mi se pare neted şi catifelat, cu un început de gropiţă aproape de colţul gurii, pe care nu am remarcat-o până acum niciodată. Părul lui blond buclat, tuns scurt când l-am cunoscut în lăstăriş, a crescut de când e la Malevil şi îi dă un aer aproape feminin.

Cu o mişcare bruscă mă sucesc în pat, îi întorc spatele. Cred că într-o zi va trebui să fac o reîmpărţire a camerelor, în aşa fel încât să existe o rotaţie şi să nu-l am întotdeauna pe Thomas la mine, pentru că asta-i camera cea mai comodă dintre toate. În acelaşi timp, încerc un bizar sentiment de nelinişte şi de culpabilitate căruia nu-i pot atribui o cauză, dar care mă ţine treaz între gânduri confuze şi scurte aţipiri. Acestea sunt întrerupte de coşmaruri atât de penibile şi de umilitoare, încât mă scol şi, luându-mi grămadă hainele de pe scaun, ies din cameră şi cobor la etajul următor în baie. Dar şi acolo fantasmele continuă, odioase şi neruşinate, până ce termin cu bărbieritul. Fac un duş, rămânând mult timp sub bătaia lui. Mi se pare că mă spăl de visele mele.

La ceasul meu de mână e ora cinci când cobor din foişor în curte. Ca în toate zilele de după cea a evenimentului e frig, iar cerul cenuşiu. Sunt

singurul care s-a sculat la Malevil. Paşii mei răsună pe pavaj. Foişorul enorm, zidurile de apărare, locuinţa mă apasă cu masa lor. Am în faţă două ore lungi de singurătate înainte de micul dejun.

Trec puntea mobilă şi de acolo în prima incintă şi la Maternitate. Bel Amour doarme în picioare şi mânza la fel, sprijinită de mama ei, însă, de cum ridic bărbia deasupra peretelui despărţitor al boxei, Bel Amour îşi ciuleşte urechile ei mici, deschide ochii şi, zărindu-mă, începe să sufle pe nări cu un uşor nechezat surd şi prietenos. Înaintează un pas spre mine, mânza, pe jumătate trezită, şovăie, dar înaintează apoi şi ea, împleticindu-se pe picioarele-i lungi şi subţiri până-şi găseşte sprijin lângă burta încă umflată a mamei sale. Bel Amour îşi trece capul de cealaltă parte a peretelui despărţitor şi-l pune fără ezitare pe umărul meu, în timp ce eu îi mângâi botul uitându-mă la mânză. Un pui de animal e întotdeauna înduioşător, ca şi puiul de om. Malice are aceeaşi pată albă pe frunte şi aceeaşi culoare murgă ca mama ei. Se uită şi ea la mine cu ochii ei frumoşi şi naivi şi cu un aer mirat. Aş vrea să intru în boxă ca s-o mângâi, dar nu ştiu dacă lui Bel Amour i-ar plăcea prea mult, aşa că rămân cu dorinţa. Bel Amour îşi pune falca şi pe urmă nările moi şi umede pe gâtul meu, suflând iar ca mai înainte. Se vede cât de colo că e fericită. E răsfăţată, bine hrănită şi are o mânză. Nu ştie că acesta e ultimul ei pui şi că specia ei, ca şi a noastră, este condamnată să dispară.

Ziua trece cu muncile noastre monotone. Iar seara, revăd scena, stau cu coatele sprijinite pe Biblie şi cu capul în palme, ascultând cu intermitenţe conversaţia despre La Roque. Focul a scăzut mult şi Menou, somnolentă, se ridică din colţul ei dând astfel semnalul de plecare. Se produce, ca de fiecare dată, mare zgomot de paşi şi de scaune, aşezate la loc în jurul mesei. Menou, cu vătraiul în mână, aranjează focul cu artă ca să mai găsească jăratec a doua zi şi, în timp ce mai zăbovesc în picioare, cu Biblia închisă sub braţ, râzând şi flecărind cu tovarăşii mei, mi se face frică să mă întorc în pat cu gândurile învârtindu-se în cap ca un deţinut în curtea închisorii.

Îmi aduc bine aminte de seara aceea şi de frica pe care o încercam la gândul unei noi nopţi de insomnie. Îmi aduc bine aminte, căci a doua zi s-a produs o schimbare şi totul a început să se mişte.

Ca într-o tragedie clasică, evenimentul s-a anunţat prin semne, mesaje şi prevestiri. Era la fel de frig ca în zilele precedente, cerul era închis şi orizontul posomorât. La micul dejun, de la naşterea lui Prince, aveam câte un pic de lapte, nu chiar câte o ceaşcă pentru fiecare, dar şi aşa a trebuit ca Thomas să insiste mult, în numele dieteticii, pentru ca toată lumea să bea, deoarece nici lui Meyssonnier, nici lui Colin, nici lui Peyssou nu le plăcea. Momo, dimpotrivă, îl savura. Apucând ceaşca cu mâinile lui murdare şi

scoţând dinainte mici grohăieli de plăcere, îşi fixa ochii negri şi strălucitori asupra lichidului şi se bucura câteva secunde de culoarea lui albă ca zăpada înainte de a-l duce la gură şi de a-l înghiţi atât de repede şi cu atâta lăcomie încât i se scurgea câte o dâră albă de fiecare parte a bărbiei, până pe gâtul negru, printre ţepii bărbii nerase de cincisprezece zile.

— Menou, am zis eu când Momo şi-a pus jos ceaşca, va trebui să ne hotărâm astăzi pentru curăţatul odraslei.

Îmi alesesem în aşa fel cuvintele încât cel în cauză să ignore până în ultima secundă operaţia care, pentru a reuşi, presupunea luarea prin surprindere.

— De o bucată de vreme îmi spun şi eu acelaşi lucru, zise Menou, tot aluziv, fără să se uite la Momo. Dar singur ştii cum e. Şi adăugă:

— Când vrei, o facem.

— Bine, atunci după micul dejun. Când se duce Peyssou să lucreze locul de lângă Rhunes cu Amarante. În patru, ar trebui totuşi să fie suficient.

Sunt sigur că Momo nu sesizase nici cuvântul „curăţat", nici cuvântul „odraslă" şi de altfel tocmai din acest motiv le folosisem. Avusesem, de asemenea, grijă, ca şi Menou, să nu mă uit la el în timpul schimbului de cuvinte. Cu toate acestea, infailibilul lui instinct i-a dat de veste. S-a uitat alternativ la maică-sa şi la mine, s-a ridicat brusc, răsturnându-şi scaunul, şi a strigat cu un glas plin de furie: *Beumemeneveu bămănbae numbaabă*! (Pentru numele lui Dumnezeu, lăsaţi-mă-n pace! Nu-mi place apa!) Şi, apucând cu amândouă mâinile felia de jambon de pe farfurie, o rupse la fugă şi ieşi.

— V-a tras în piept, zise uriaşul Peyssou râzând. Acum s-a zis pentru astăzi.

— Ba nu, răspunse Menou, nu-l cunoşti. O să uite. Orice idee îi intră în cap pe o ureche şi-i iese imediat pe cealaltă. Din cauza asta nu-şi face griji niciodată. Nu ţine minte nimic.

— Ei, are baftă, zise Colin, cu umbra vechiului lui surâs. Pentru că eu am capul plin de idei. Şi mi se-nvârt, mi se-nvârt. Aş prefera să fiu idiot.

— Idiot nu-i, precizează Menou cu energie. Unchiul lui Emmanuel spunea că Momo e inteligent. Vorbirea îi lipseşte. Din cauza asta nu poate reţine.

— N-am vrut să te jignesc, spuse Colin politicos.

— Nu ţi-am luat-o nici eu în nume de rău, răspunse Menou adresându-i un surâs. Ochii ei vii îi luminau capul de mort cocoţat pe gâtu-i slab. Şi unde crezi că poate fi găsit Momo după micul dejun? Am să-ţi spun: în boxa lui Bel Amour ca s-o mângâie. Îl laşi să iasă de acolo şi gata. Toţi patru pe el, e o jucărie.

— O jucărie! am zis eu. M-aş lipsi de jucăria asta. Trebuie să fim atenţi la picioarele lui. Meyssonnier şi cu mine îl prindem fiecare de câte o mână şi îl culcăm. Tu, Colin, îi prinzi piciorul drept, iar Thomas piciorul stâng. Atenţie că loveşte cu picioarele şi are multă putere în ele.

— Când mă gândesc că în felul ăsta m-aţi muiat şi pe mine odată, zise Peyssou cu mutra lui mare şi rotundă despicată de un surâs. Ticăloşilor, adăugă el cu duioşie.

S-au auzit râsete care însă au fost întrerupte brusc. Uşa s-a deschis cu zgomot şi a apărut Momo, surescitat la culme şi nebun de bucurie, ţipând şi dansând pe loc, cu braţele ridicate:

— *Ocioe, Ocioe*! urla el.

Cu toate că devenisem cel puţin tot aşa de expert în limbajul lui Momo ca şi mamă-sa, nu l-am înţeles. Mă uitam la Menou, dar nici ea nu înţelegea mai bine. În limbajul lui Momo „mă doare" se spunea „doe" şi de altfel bucuria lui excludea orice idee de cădere sau de rănire.

— *Cioe*? zise în cele din urmă Menou, ridicându-se, ce-i asta? *Cioe*?

— *Cioe, beumemeneveu,* strigă Momo, ţopăind mânios, indignat că nu pricepea nimeni ce spune.

— Stai, Momo, am zis, ridicându-mă şi eu şi înaintând către dânsul, explică-te! Ce-i asta, *cioe*?

— *Cioe*! urlă Momo, ca şi cum intensitatea ţipătului ne-ar fi putut ajuta să-l înţelegem.

Pe de o parte din cauza surescitării, pe de alta din cauza ciudei de a nu se fi făcut înţeles, scotea mici sunete răguşite, tropăia, cu lacrimi în ochi şi bale la gură. Ne uitam unul la altul. Chiar ţinând seama de excitabilitatea lui obişnuită, eram puţin miraţi de frenezia care îl cuprinsese.

— *Cioe*! urlă el din nou. Şi, ridicând deodată braţele la orizontală, începu să le agite de sus în jos, ca şi cum ar fi zburat.

— Cioară? zisei eu la întâmplare.

— *A*! *A*! zise Momo cu faţa luminată de mulţumire şi strigă: *Bu Emamuel*! *Bu Emamuel*! (Ce bun e Emmanuel!) şi m-ar fi îmbrăţişat la iuţeală dacă nu l-aş fi ţinut la distanţă cu mâna întinsă.

— Să vedem, Momo, eşti sigur? Există o cioară la Malevil?

— *A*! *A*!

Ne uitam unul la altul, complet neîncrezători. Din ziua evenimentului nu se mai auzise o pasăre.

— *Ha*! *Ha*! strigă Momo, trăgându-mă de braţul care îl ţinea la distanţă. M-am lăsat târât şi imediat începu să alerge cât îl ţineau picioarele. Mă ţineam după el precedat de bocănitul bocancilor, lui ţintuiţi pe dalele de piatră şi urmat la rândul meu de toţi cei de acolo, inclusiv de Menou, şi la

mai mică distanţă decât s-ar fi putut crede, după cum mi-am putut da seama când am ajuns în prima incintă.

L-am văzut pe Momo rămânând nemişcat pe puntea mobilă. M-am oprit. Cioara era acolo, cam la douăzeci de metri, în faţa Maternităţii, deloc slabă ori rănită, cu penele negre-albăstrui strălucind de sănătate, ţopăind greoaie şi ciugulind cu ciocul ei mare câte un grăunte de ici-colo. La vederea noastră a rămas nemişcată şi, aşezându-se în profil, ca să ne privească cu micul ei ochi negru şi vigilent, se întinse, fără să reuşească însă să-şi îndrepte curbura spatelui, astfel că avea aerul unui bătrân încovoiat, cu mâinile la spate, cu capul puţin într-o parte, cu aerul înţelept şi circumspect. Niciunul din noi nu se mişca şi această imobilitate probabil că a făcut-o să se teamă căci şi-a desfăcut largile aripi albăstrui şi a pornit în zbor razant scoţând un singur „craa", după care, luând puţin câte puţin înălţime, a aterizat pe acoperişul cetăţuii de la intrare şi s-a ascuns în spatele hornului de după care a scos peste o secundă ciocul ei mare şi un ochi pătrunzător fixat asupra grupului nostru.

Am înaintat în curte, cu capul ridicat şi ochii fixaţi pe ceea ce lăsa să se vadă din ea.

— Uite, zise uriaşul Peyssou, dacă mi-ar fi spus cineva că într-o bună zi o să fiu încântat să văd o cioară, n-aş fi crezut.

— Şi să o vezi de-aşa aproape, zise Menou. Căci Dumnezeu ştie cât de neîncrezătoare şi de şirete sunt vietăţile astea, că nu te lasă să te apropii la mai puţin de o sută de metri de ele fără să n-o şteargă.

— Numai dacă eşti în maşină, zise Colin

Cuvântul „maşină" avu efectul unui duş rece, căci aparţinea lumii dinainte, însă răceala se împrăştie repede datorită bucuriei generale, bucurie ascunsă sub un val de vorbe, dar nu mai puţin vie. S-a căzut de acord că în ziua evenimentului, fie din întâmplare, fie din instinct, cioara se aflase într-una din numeroasele grote cu care erau presărate falezele din regiune (şi unde calviniştii se refugiau în timpul războaielor religioase). Ea avusese înţelepciunea să se înfunde şi să stea acolo cât durase incendiul. După scăderea temperaturii, se hrănise ciugulind din hoituri, poate şi din cele ale cailor noştri. Dar în privinţa motivelor care o împingeau să caute tovărăşia noastră s-a angajat o dispută serioasă.

— Îţi spun eu, declară Peyssou, că-i mulţumită c-a dat din nou peste oameni, fiindcă acolo unde există oameni ştie că o să fie totdeauna ceva de halit.

Dar această teză materialistă n-a plăcut decât pe jumătate şi, lucru ciudat, tocmai Meyssonnier a combătut-o!

— Într-adevăr, caută grăunţe, a spus el competent, cu picioarele răşchirate, cu mâinile în buzunare şi nasul în vânt, dar asta nu explică de ce e aşa de familiară. Pentru că tot orzul care se risipeşte la Maternitate – Amarante, de exemplu, este atât de lacomă încât împrăştie de fiecare dată un sfert pe jos – ar putea să vină să-l ia noaptea.

— Ai dreptate, zise Colin. Cioara e prudentă când e în stol, din cauză că omul atunci o atacă. Singură însă o îmblânzeşti cum vrei. Adu-ţi aminte de cizmarul din La Roque...

— *A*! *A*! strigă Momo, care îşi amintea de cizmar.

— Este o vietate cu cap, replică Menou. Mi-aduc aminte de unchiul lui Emmanuel că, într-un an, văzând paguba pe care o făceau, a pus pocnitori într-un lan de porumb. Şi paf! în fiecare ceas. Ei bine, n-ai crede, în cele din urmă ciorilor nu le mai păsa de pocnitori. Nici nu mai zburau. Ciuguleau liniştite porumbul.

Peyssou începu să râdă.

— Vai, ticăloasele! observă el cu respect. Cât sânge rău mi-au mai făcut! Doar o dată, o singură dată, am reuşit şi eu să omor una. Cu carabina de 22 a lui Emmanuel.

A urmat, apoi, pe mai multe voci, un lung elogiu al ciorii, al inteligenţei, longevităţii, eventualei ei familiarităţi cu omul, aptitudinilor sale lingvistice. Şi când Thomas, puţin mirat, a făcut observaţia că totuşi era un dăunător, nimeni n-a răspuns la o remarcă atât de deplasată. Mai întâi pentru că unui dăunător i se putea declara război pe vremuri, însă fără ură, chiar cu un fel de consideraţie amuzată pentru şiretenia lui şi în ideea că, în fond, toată lumea trebuie să mănânce. Şi, de asemenea, pentru că cioara aceasta, venită anume ca să ne dea speranţa în existenţa altor supravieţuitori, în altă parte, era binecuvântată şi se cuvenea să-i dăm în fiecare zi mica ei porţie de grăunţe, ea aparţinând deja Malevil-ului.

Peyssou a fost cel care a pus capăt discuţiei. În seara precedentă plugul fabricat de Meyssonnier şi de Colin fusese transportat la locul de pe malul Rhunes-ului şi acum Peyssou era nerăbdător s-o ducă acolo pe Amarante şi să înceapă aratul. În timp ce el se îndreptă spre boxă cu mersul lui legănat, i-am făcut cu ochiul lui Meyssonnier şi, într-o clipită, Momo a fost imobilizat cu amândouă mâinile şi picioarele ţinute cu putere şi apoi ridicat în aer şi transportat în viteză, ca un balot, până la foişor, cu Menou pe lângă noi dând foarte repede din picioarele ei mici şi slabe şi, de fiecare dacă când fiul ei urla *numbaabă,* repetând, cu un uşor râs fericit, că trebuie, totuşi, îngălatule! Căci pentru dânsa spălatul lui Momo, practicat fără încetare de la prima lui baie, timp de aproape jumătate de secol, nu era o corvoadă, cu toate că se

prefăcea a se plânge, ci un rit matern care o înduioşa încă, în pofida vârstei băiatului ei.

La recomandarea mea, nimeni nu făcuse duş în dimineaţa aceea, aşa că s-a putut umple baia cu apă călduţă, iar Momo a fost înmuiat în ea, în timp ce Meyssonnier s-a apucat să-i radă barba. Bietul Momo, copleşit de numărul celor din jur şi demoralizat, nu mai opunea rezistenţă, aşa că, la un moment dat, am putut s-o şterg, reamintindu-i lui Colin să aibă grijă să închidă în urma mea uşa cu zăvorul, pentru a preveni o evadare neaşteptată. M-am dus în camera mea ca să iau binoclul şi m-am urcat în foişor.

În timpul cât discutasem în prima incintă mi se păruse că cenuşiul cerului era mai puţin cenuşiu şi speram să pot zări La Roque. Era însă o iluzie, după cum mi-am dat seama de la prima ochire. Binoclul nu a făcut decât să-mi confirme acest lucru. Cerul era de plumb, vizibilitatea nulă, orice culoare absentă. Câmpiile, pe care nu exista un fir de iarbă, semănăturile, pe care nu se vedea un fir de grâu păreau acoperite de o pulbere cenuşie uniformă. Înainte, când veneau să mă vadă locuitori de la oraş şi admirau panorama de sus, din foişor, ei lăudau *liniştea* de la Malevil. Dar această linişte nu era linişte, slavă Domnului, decât pentru orăşean. O maşină în depărtare pe drumul Rhunes-ului, un tractor care ara, un ţipăt de pasăre, un cocoş încăpăţânat, un câine care latră zelos, iar vara, bineînţeles, lăcustele, greierii, albinele în via tânără. Acum da, e linişte. Iar cerul şi pământul, nimic altceva decât plumb, cărbune şi întuneric. Şi, în plus, nemişcarea. Cadavrul unui peisaj. O planetă moartă.

Cu ochii lipiţi de binoclu, scrutam colţul unde ar fi trebuit să se afle La Roque fără să disting altceva decât un cenuşiu şi fără să-mi pot măcar da seama dacă era vorba de pământ sau de bolta ce ne apăsa de deasupra. Am lăsat treptat în jos binoclul până la locul de lângă Rhunes unde Peyssou trebuia să are cu Amarante. Cel puţin acolo urma să apară o fărâmă de viaţă. Am căutat iapa, ca fiind obiectul cel mai uşor de reperat şi, enervându-mă niţel din cauză că nu reuşeam să o găsesc, am luat binoclul de la ochi. Cu ochiul liber am zărit plugul înţepenit în mijlocul lotului şi, lângă el, întins nemişcat pe pământ, Peyssou cu braţele în lături. Iar Amarante nu se vedea nicăieri.

Am coborât ca un nebun cele două etaje pe scara în spirală, m-am năpustit la uşa camerei de baie, am apăsat pe clanţă, uitând că era încuiată cu zăvorul, şi, bătând cu furie cu amândoi pumnii în lemnul masiv, am urlat: veniţi iute că i s-a întâmplat ceva lui Peyssou!

Fără să-i mai aştept pe tovarăşii mei, am început să alerg. Ca să ajung la arătură, trebuia să cobor drumul de pe flancul falezei până unde începea terenul neaccidentat, de acolo să apuc la stânga, unde drumul face o cotitură

în formă de ac de păr, şi, revenind pe la poalele castelului, s-o iau în jos pe albia fostului pârâu până la primul braţ al Rhunes-ului. Alergam din răsputeri, cu tâmplele zvâcnind, incapabil să-mi imaginez vreo explicaţie. Amarante era atât de supusă şi de blândă, încât nu puteam crede că făcuse vreun rău celui care o mâna ca să fugă. Şi ca să fugă unde? pentru că nu mai exista un singur fir de iarbă, iar la Malevil avea fân şi orz cât poftea.

La un moment dat, am auzit în urmă răsunând pe pământul pietros paşii tovarăşilor mei care căutau să mă ajungă. Cu o sută de metri înainte de locul de lângă Rhunes am fost ajuns şi depăşit de Thomas, care alerga cu paşi mari şi foarte repezi, astfel că m-a întrecut mult. L-am văzut de departe îngenunchind lângă Peyssou, întorcându-l cu băgare de seamă şi ridicându-i capul.

— Trăieşte! a strigat el în direcţia mea.

M-am aplecat şi eu, vlăguit, cu răsuflarea tăiată. Peyssou a deschis ochii, însă privirea îi era vagă, nu reuşea să-şi revină, nasul şi obrazul stâng îi erau mânjite cu pământ, iar la ceafă sângera din abundenţă, pătându-i cămaşa lui Thomas care îl susţinea. Colin, Meyssonnier şi Momo, acesta din urmă complet gol şi cu apa curgând de pe el şiroaie, au ajuns când examinam rana lui Peyssou, mare, însă evident superficială. Apoi a sosit şi Menou, care luase cu ea o sticlă de rachiu din cetăţuia de la intrare şi halatul meu de baie cu care l-a înfăşurat pe Momo mai înainte chiar de a-i arunca vreo privire lui Peyssou.

Am turnat puţin rachiu pe rană şi Peyssou a mormăit ceva. După aceea i-am turnat o înghiţitură zdravănă în gură şi, cu batista îmbibată cu alcool, i-am şters faţa de pământul cu care era mânjită.

— Nu se poate ca Amarante să-i fi făcut aşa ceva, zise Colin, ţinând seama şi de felul în care a fost trântit.

— Peyssou, l-am întrebat în timp ce îi fricţionam tâmplele cu rachiu, mă auzi? Ce s-a întâmplat? Şi am spus din nou: în orice caz, Amarante nu zvârle.

— Aşa-i, zise Menou. Chiar când se joacă, e un animal care nu ştie să dea din fund.

Privirea lui Peyssou s-a limpezit şi a spus încet, dar clar:

— Emmanuel.

I-am dat o a doua înghiţitură de rachiu şi i-am fricţionat din nou tâmplele.

— Ce s-a întâmplat? l-am întrebat, tamponându-i obrajii şi încercând să-i reţin cu ochii privirea, care avea tendinţa să se cufunde din nou în neant.

— A suferit un şoc puternic, zise Colin, ridicându-se. Dar o să-şi revină. A şi început să arate mai bine.

— Peyssou! M-auzi! Peyssou!

Am ridicat capul.

— Menou, dă-mi cordonul de la halatul meu de baie.

Cum mi l-a dat, l-am pus pe genunchi, am împăturit în patru batista, am îmbibat-o cu alcool, am aplicat-o cu băgare de seamă pe rana care continua să sângereze din belşug şi, rugând-o pe Menou să-i ţină compresia, i-am legat-o cu cordonul, după ce am petrecut-o şi în jurul frunţii. Menou făcea tot ce-i spuneam fără să scoată o vorbă, cu ochii pe Momo, care cu siguranţă „avea să moară", după ce alergase gol şi ud prin frig.

— Nu ştiu, zise deodată Peyssou.

— Nu ştii cum s-a întâmplat?

— Nu.

Şi a închis din nou ochii. Imediat i-am dat câte o palmă peste obraji.

— Vino să vezi, Emmanuel, zise Colin.

Era în picioare lângă plug, cu spatele la noi, dar cu capul întors peste umăr, cu chipul răscolit şi cu ochii aţintiţi într-ai mei.

M-am ridicat şi m-am dus lângă el.

— Uită-te la asta, spuse încet.

Când o înhămasem prima oară pe Amarante ne dădusem seama că ne trebuie o curea cu cataramă ca s-o putem prinde de oişte. În loc de curea folosisem o frânghie de nailon pe care o înfăşurasem de mai multe ori şi o înnodasem împrejurul lemnului. Frânghia fusese tăiată.

— Treaba asta a făcut-o un om, zise Colin.

Era palid, iar buzele îi erau uscate. Şi continuă:

— Cu un cuţit.

M-am uitat cu atenţie la cele două capete ale frânghiei. Era limpede că fusese tăiată pentru că nu era nici roasă, nici destrămată. Am lăsat capul în jos fără să rostesc un cuvânt. Mi-era cu neputinţă să spun ceva.

— Cine a deshămat-o pe Amarante, zise Colin, a desfăcut cataramele de la opritoare şi catarama stângă de la chingă, însă când a dat de nodurile din partea dreaptă şi-a pierdut răbdarea şi a scos cuţitul.

— Dar înainte de asta, am zis eu cu un tremur în glas, l-a lovit pe la spate pe Peyssou.

Am băgat atunci de seamă că Menou, Meyssonnier şi Momo se strânseseră în jurul nostru. Se uitau toţi la mine. Şi Thomas se uita la mine, cu un genunchi în pământ şi cu celălalt întins, sprijinindu-l pe Peyssou.

— E, asta-i, zise Menou, aruncând în jurul ei o privire îngrozită şi apucându-l pe Momo de braţ ca să-l tragă spre ea.

S-a lăsat linişte. Mă simţeam cuprins de un început de frică şi, în acelaşi timp, de ceva care aducea a bătaie de joc. Dumnezeu ştie cu câtă ardoare, cu câtă dragoste, cu ce elan, aproape disperat, ne rugasem în sinea noastră să

mai existe şi alţi oameni care să fi supravieţuit. Ei bine, acum eram siguri: mai existau şi alţii.

• CAPITOLUL VII

Am luat carabina de 22 pe care mi-o dăruise unchiul când împlinisem cincisprezece ani, iar Thomas puşca de vânătoare cu ţeava dublă. Am stabilit ca ceilalţi să rămână la Malevil cu puşca cu repetiţie. Armamentul era redus, însă Malevil-ul îşi avea meterezele, zidurile de apărare şi şanţurile lui.

În momentul în care ne-am angajat în cotitura în formă de ac de păr de pe drumul de la Malevil către Rhunes, am aruncat o privire lungă spre castelul cuibărit în faleză. Am băgat de seamă că şi Thomas a făcut la fel. Nu era nevoie să ne comunicăm impresiile. Cu fiecare pas ne simţeam mai descoperiţi, mai vulnerabili. Malevil era fortăreaţa noastră, „cuibul nostru crenelat". Până atunci ne protejase de toate relele, inclusiv de ultimele rafinamente ale tehnicii. Ce coşmar să-l părăsim şi, de asemenea, ce coşmar drumul ăsta lung, unul în spatele celuilalt! Cerul cenuşiu, pământul cenuşiu, cioturile negre ale foştilor copaci, tăcerea, nemişcarea morţii. Şi, la capătul drumului, singurele fiinţe care mai trăiau în acest peisaj ne aşteptau, stând la pândă, ca să ne ucidă.

Eram convins că furtul iepei, date fiind urmele clare de pe solul prăfuit şi ars, însemna că hoţii anticipaseră urmărirea noastră şi că undeva, într-un punct dezgolit al orizontului, ne aştepta o capcană. Dar n-aveam de ales. Nu puteam admite ca unul dintre noi să fie doborât şi să ni se fure un cal. Dacă nu voiam să rămânem pasivi, trebuia să începem prin a ne angaja în jocul agresorului.

Între clipa în care îl zărisem pe Peyssou întins în nesimţire pe câmpul de lângă Rhunes şi cea în care am părăsit Malevil-ul nu se scursese mai mult de jumătate de ceas. Fără îndoială că hoţul pierduse mult din avans luptându-se cu Amarante. Vedeam locurile unde iapa refuzase să meargă bătând pasul pe loc ori învârtindu-se în cerc. Cu toate că era blândă, ea se ataşase de grajdul de la Malevil, de Bel Amour, a cărei boxă era vecină cu a ei şi pe care o putea vedea printre şipcile care le separau, în plus, era un animal tânăr şi se speria încă de orice, de o băltoacă, de o gură de aspersor, de pietrele de care se împiedeca, de o bucată de ziar luată de vânt. Urmele de paşi alături de urmele de copite arătau limpede că omul nu îndrăznise să o încalece fără şa. Dovadă că neastâmpărul calului anglo-arab îl speriase şi că nu era un bun călăreţ. Uimitor era faptul că Amarante, cu toată împotrivirea, consimţise să-l urmeze.

Lunca Rhunes-ului e o câmpie lată de vreo sută de metri între două rânduri de coline altă dată împădurite. Cele două braţe ale râului curg de la nord la sud, iar drumul vicinal merge pe marginea lor, paralel cu colinele dinspre răsărit. Hoţul nu apucase pe drumul drept pe care putea fi văzut de departe, ci pe la poalele colinelor dinspre vest, a căror linie sinuoasă îl ascundea în mai mare măsură vederii. Oricum, consideram că pericolul nu era prea mare atâta timp cât agresorul mai era pe drum. El şi tovarăşii lui nu s-ar fi angajat într-o acţiune înainte de a fi dus iapa la loc sigur, într-un grajd sau într-un loc împrejmuit.

În tot acest timp am rămas totuşi în gardă, cu arma nu pe umăr, ci în mână, scrutând alternativ solul şi orizontul. N-am schimbat un cuvânt cu Thomas. Cu toată răcoarea, tensiunea mă făcea să transpir, în special la mâini, şi, deşi Thomas, cel puţin în aparenţă, fusese tot atât de calm ca mine, am observat o pată umedă pe locul unde purtase arma atunci când, ca să-i fie mai comod, o pusese cu patul pe umăr, ţinând-o de ţeavă.

Mergeam de o oră şi jumătate când urma lăsată de Amarante a părăsit Rhunes-ul întorcându-se în unghi drept înspre vest, între o colină şi o faleză. Orientarea şi dispoziţia locului erau aceleaşi ca la Malevil: la nord faleza, iar la piciorul falezei un curs de apă care la Malevil dispăruse, dar care aici mai exista sub forma unui mic râu abundent şi repede, însă deloc adânc. Se vedea clar că nu se întreprinsese nimic pentru lărgirea albiei astfel că, prin revărsările ei, inundase în întregime micuţa câmpie, lată de vreo patruzeci de metri, dintre colină şi faleză. Îmi aduc aminte că din acest motiv unchiul interzisese acel loc pentru caii de la Sept Fayards. De altfel, încă de pe vremea *Cercului,* nu îndrăzneam să ne hazardăm în acea mlaştină în care nici măcar un tractor nu intrase vreodată.

Asta nu înseamnă că nu ştiam cine locuia acolo, într-o grotă a falezei, închisă printr-un zid presărat cu ferestre. Nişte oameni care treceau drept brutali, puţin vorbăreţi, bănuiţi de moravuri dubioase şi care, ce era mai rău, făceau braconaj pe terenurile vecinilor. Domnul le Coutellier le spunea, din pricina locuinţei lor, „troglotipi", nume care ne incinta pe vremea *Cercului*. Pentru Malejac însă, aceştia erau pur şi simplu „veneticii" şi chiar – culme a confuziei, căci tatăl lor era originar din nord – „ţiganii". De altfel, erau cu atât mai îngrijorători cu cât nu erau văzuţi niciodată la Malejac: se aprovizionau la Saint-Sauveur. Şi, desigur, cu atât mai de temut cu cât nu se ştia aproape nimic despre ei, nici măcar din câte persoane le era format tribul. Capul familiei, despre care unchiul îmi povestise că semăna, ca ţinută şi fizionomie, cu omul din Cro-Magnon, făcuse, pare-se, în două rânduri puşcărie: o dată pentru loviri şi rănire şi a doua oară pentru că îşi violase fata. Pe aceasta, singurul membru al familiei pe care-l cunoşteam, cel puţin după nume, o

chema Catie şi slujea la primarul din La Roque. Se spunea că e o fată frumoasă cu o privire foarte obraznică şi cu o purtare care dădea loc la bârfeli. Aşadar, dacă se produsese un viol, faptul n-o scârbise de bărbaţi.

Ferma troglodiţilor avea un nume care ne intriga încă de pe vremea *Cercului*: Etang. Ne intriga, bineînţeles, din cauză că acolo nu exista niciun iaz, ci doar mlaştina închisă între faleză şi o colină abruptă. Nu exista nici lumină electrică, nici drum. Un fel de gâtuitură umedă, unde nu se ducea niciodată nimeni, nici chiar factorul care lăsa poşta, mai bine zis o scrisoare pe lună, la Cussac, o fermă frumoasă de pe coastă. De la factorul Boudenot se aflase, cel puţin, cum îi chema: Wahrwoorde. După părerea generală, nu era un nume creştin. Boudenot spunea despre capul familiei că era un „sălbatic", dar că nu era sărac, ci, dimpotrivă. Avea vite şi pământ bun pe coastă.

L-am ajuns pe Thomas, l-am oprit apucându-l de mână şi i-am spus încet la ureche:

— Aici este. Acţionez eu.

A aruncat o privire în jurul lui, s-a uitat la ceas şi a spus pe acelaşi ton:

— Nu s-a terminat încă sfertul meu de oră.

— Lasă asta. Eu cunosc locurile.

Şi am adăugat:

— Ţine-te cam la zece metri de mine.

L-am depăşit, am luat puţină distanţă şi, făcându-i semn, la nivelul şoldului, cu mâna dreaptă larg deschisă, ca să se oprească, m-am oprit şi eu. Am scos binoclul din toc şi, ducându-l la ochi, am cercetat terenul. Câmpia îngustă urca în pantă lină între colină şi faleză, întretăiată transversal de taluz şi de pereţi de piatră seacă. Colina era la fel de dezgolită şi de înnegrită ca toate cele văzute până acolo. Câmpia însă, bine apărată de faleza dinspre nord şi, de asemenea, datorită poziţiei ei retrase, se putea spune că suferise ceva mai puţin. Prezenta aspectul unui loc în care vegetaţia arsese, dar nu fusese carbonizată, şi în care solul, poate pentru că fusese înaintea evenimentului saturat de apă, nu căpătase acel aspect cenuşiu şi prăfos pe care-l avea peste tot. Se vedeau chiar, pe ici, pe colo, tufe de iarbă îngălbenite şi doi sau trei arbori desfrunziţi şi înnegriţi, însă în picioare. Mi-am pus binoclul la loc şi am continuat să înaintez cu băgare de seamă. Dar mă aştepta o altă surpriză: pământul era tare şi rezistent sub picioare. Sub efectul căldurii din ziua evenimentului, apa probabil că ţâşnise din pământ asemenea aburului dintr-un ceainic. Şi cum de atunci nu mai plouase, mlaştina secase.

În timp ce mintea clară înregistra toate aceste amănunte cu o limpezime perfectă, corpul îmi juca diferite feste: palmele îmi transpirau abundent, inima îmi bătea foarte repede, tâmplele îmi zvâcneau, iar când mi-am băgat

binoclul în toc am constatat un uşor tremur al mâinilor, ceea ce era de rău augur pentru cazul când ar fi trebuit să trag cu puşca. M-am căznit să inspir încet şi adânc, ritmându-mi respiraţia cu paşii. Privirea mi-o aţinteam când pe urma lăsată de Amarante, când pe câmpia din faţa mea. Nicio adiere de vânt, niciun zgomot, nici măcar în depărtare. Înaintea mea, la zece metri, un mic perete de piatră seacă.

Totul s-a petrecut foarte repede. Am văzut o grămăjoară de bălegar care mi s-a părut a fi proaspăt. M-am oprit şi m-am aplecat ca să-l examinez; mai precis, aveam intenţia să-l ating cu dosul mâinii ca să văd dacă mai era cald. În aceeaşi clipă a şuierat ceva pe deasupra capului meu. Peste o secundă Thomas apăru lângă mine, şi el pe vine, cu o săgeată în mână. Vârful ei negru şi foarte ascuţit era plin de pământ.

În aceeaşi clipă se auzi un nou şuierat, la fel de intens ca şi primul. M-am culcat la pământ şi am început să mă târăsc până la peretele de piatră. Credeam că-l lăsasem pe Thomas pe loc, atât de repede mă târâsem, însă, spre marea mea surprindere, când mi-am pus carabina alături şi m-am întors spre stânga, l-am găsit lungit cât era de mare, încercând să amenajeze în perete un dispozitiv de ochit din pietrele prăvălite. Lucru bizar, luase cu el săgeata. Era acolo, lângă el, cu ampenajul ei de pene galbene şi verzi, singurele pete de culoare în acel peisaj. Mă uitam la ea şi nu-mi venea să cred! Troglodiţii trăgeau în noi cu un arc!

Am aruncat o privire rapidă pe deasupra peretelui. La cincizeci de metri de noi, tăind valea strâmtă, se înălţa un alt perete de piatră. În mijloc, un nuc mare, ars, dar în picioare. Amplasamentul lor era bun, însă comiseseră o greşeală: ar fi trebuit să ne lase să trecem de micul perete şi să ne atace la loc deschis. Trăseseră prea devreme, încurajaţi, fără îndoială, de oprirea mea în momentul în care dădusem peste grămăjoara de bălegar.

Am auzit din nou un şuierat şi, nu ştiu de ce, mi-am strâns picioarele. A fost un reflex minunat, pentru că săgeata care părea să vină din cer s-a înfipt adânc în pământ, la cincizeci de centimetri de picioarele mele. Probabil că de data asta fusese trasă cu înclinarea voită pentru a da o anumită curbură traiectoriei. Iar reperul celui ce trăgea, după cum mi-am dat seama imediat, era dispozitivul de ochire al lui Thomas. I-am făcut semn lui Thomas să mă urmeze şi m-am depărtat cu câţiva metri spre stânga, târându-mă de-a lungul zidului.

O săgeată şuieră exact în axa dispozitivului pe care tocmai îl părăsisem, dar la un metru de precedenta. Începând din clipa în care s-a înfipt în pământ am început să număr rar, unu, doi, trei, patru, cinci. La cinci un nou şuierat: prin urmare cel care trăgea avea nevoie de cinci secunde ca să ia săgeata, să o pună în coardă, să ochească şi să-i dea drumul. Şi nu existau

două arcuri, ci numai unul. Săgeţile veneau una după alta, niciodată împreună.

Am scos luneta de la carabină. Din cauză că mărea, ea nu permitea decât o ochire foarte lentă. Am spus în şoaptă: Thomas, du-te de cealaltă parte a dispozitivului de ochire şi după ce am să trag de două ori înalţă capul deasupra peretelui, trage şi tu repede cele două focuri şi schimbă-ţi imediat locul. El s-a depărtat. L-am urmărit cu privirea. De cum s-a postat, am tras piedica, m-am aşezat în genunchi cu faţa foarte aproape de pământ şi cu carabina în mâini aproape paralelă cu zidul. Apoi m-am ridicat brusc, punând în acelaşi timp arma la umăr, mi-am îndreptat bustul şi, părându-mi că zăresc capătul arcului în spatele nucului, am tras două focuri, după care am dispărut. Imediat, în timp ce-mi părăseam locul, am auzit cele două bufnituri ale puştii lui Thomas, mult mai puternice decât sunetele slabe şi seci ale împuşcăturilor mele.

Aşteptam răspunsul. Dar nu mai venea. Deodată, spre marea mea uimire, l-am văzut pe Thomas, la vreo zece metri de mine, ridicându-se şi rămânând în picioare într-o atitudine destinsă, sprijinit de perete şi cu arma culcată pe antebraţ. Dacă e cu putinţă să urli şoptind, atunci este exact ceea ce am făcut:

— Culcă-te!

— Au înălţat un drapel alb, zise el calm, întorcând capul spre mine cu o încetineală exasperantă.

— Culcă-te! am strigat eu furios.

M-a ascultat. M-am dus la dispozitivul de ochire şi am aruncat o privire pe deasupra peretelui advers. Arcul, de data asta foarte vizibil, era fluturat, fără să se vadă însă şi mâna care-l flutura, cu o batistă albă la capăt. Am dus binoclul la ochi şi am examinat peretele de la un capăt la celălalt. N-am văzut nimic. Am lăsat binoclul, mi-am făcut mâinile pâlnie în jurul gurii şi am spus în dialect:

— Ce vrei, bă, cu cârpa aia albă?

Niciun răspuns. Am repetat întrebarea în franceză.

— Să mă predau! răspunse în franceză o voce tânără.

Am strigat:

— Pune-ţi arcul după cap, ţine-l cu amândouă mâinile şi fă-te-ncoace!

S-a făcut linişte. M-am uitat din nou cu binoclul. Arcul şi drapelul alb nu se mai mişcau. Thomas îşi târşâi un picior pe pământ, schimbându-şi poziţia. I-am făcut semn să rămână nemişcat şi am ascultat cu toată atenţia. Nu se auzea niciun sunet.

Am aşteptat un minut întreg şi am strigat fără să las jos binoclul.

— Ei, ce aştepţi?

— N-o să trageţi în mine? se auzi vocea.

— Bineînţeles că nu.

S-au mai scurs câteva secunde, după care am văzut un om apărând din spatele peretelui, foarte mare prin binoclu, cu arcul după cap, ţinut cu amândouă mâinile, aşa cum îi indicasem. Am lăsat binoclul şi am luat carabina.

— Thomas?

— Da.

— Când o să ajungă aici, aşază-te la dispozitivul de ochire şi fii atent. Nu scăpa din ochi peretele.

— Bun.

Omul se mărea încetul cu încetul. Mergea iute, aproape că alerga. Spre marea mea surprindere, era tânăr, cu părul vâlvoi, blond spre roşu. Neras. S-a oprit de cealaltă parte a peretelui nostru. I-am spus:

— Aruncă arma aici, lângă noi, treci dincoace de perete, pune-ţi mâinile pe ceafă şi aşază-te în genunchi. Nu uita că am opt gloanţe în încărcător.

S-a supus. Era un băiat înalt şi voinic, îmbrăcat cu nişte blugi decoloraţi, o cămaşă în carouri cârpită şi o haină veche de culoare cafenie, descusută la umăr şi cu un buzunar spânzurând. Era palid şi-şi ţinea ochii în jos.

— Uită-te la mine.

Şi-a ridicat pleoapele şi am fost surprins de privirea lui. Nu era deloc ceea ce m-aşteptam. Nimic şiret, nici aspru. Dimpotrivă. Avea nişte ochi căprui cu luciri aurii, aproape copilăreşti, care se potriveau cu trăsăturile lui rotunde, nasul paşnic şi gura mare cu buze cărnoase. Urme de prefăcătorie nici atât. I-am spus să se uite la mine şi se uita. Cu ruşine, cu spaimă, ca un copil care se aşteaptă să fie certat. M-am aşezat la doi metri de el cu ţeava puştii în direcţia lui. L-am întrebat fără să ridic vocea:

— Eşti singur?

— Da.

Răspunsul venise mult prea repede.

— Fii atent. Repet: eşti singur?

— Da. (O uşoară ezitare înainte de a spune da.)

Am schimbat brusc subiectul:

— Câte săgeţi ţi-au mai rămas?

— Acolo sus?

— Da.

S-a gândit puţin.

— Vreo douăsprezece, a răspuns cu un aer nesigur.

S-a corectat

— Poate nu chiar atâtea.

Ciudat arcaş, care nu se gândise să-şi numere muniţia! Am spus:

— Să zicem că zece.

— Zece, da, poate zece.

Mă uitam la el şi deodată am zis cu o voce rapidă şi brutală:

— Păi dacă ţi-au rămas zece săgeţi, de ce te-ai predat?

S-a înroşit, a deschis gura şi, cu ochii îngroziţi, a rămas fără grai. Nu se aşteptase la această întrebare. Îl prinsese pe picior greşit. Se pierduse cu totul, incapabil să găsească un răspuns, incapabil chiar să mai scoată o vorbă. I-am spus cu asprime.

— Întoarce-te cu spatele şi pune mâinile pe creştet.

S-a răsucit cu greutate pe genunchi.

— Aşază-te pe vine.

S-a supus.

— Acum ascultă. Vreau să-ţi pun o întrebare. Una singură. Dacă mă minţi, îţi zbor creierii.

I-am pus ţeava carabinei în ceafă.

— Eşti atent?

— Da, a răspuns abia auzit.

Îi simţeam ceafa tremurând la capătul ţevii.

— Acum ascultă bine. N-am să-ţi pun de două ori aceeaşi întrebare. Dacă minţi, trag.

Am făcut o pauză şi, cu acelaşi ton repezit şi brutal, l-am întrebat:

— Cine era cu tine în spatele peretelui?

Mi-a răspuns cu o voce şoptită:

— Tata.

— Şi mai cine?

— Nimeni.

I-am apăsat cu putere arma în ceafă.

— Şi mai cine?

A răspuns fără ezitare:

— Nimeni.

De data asta eram sigur că nu mă minţea.

— Tatăl tău are alt arc?

— Nu. Are o puşcă.

L-am văzut pe Thomas întorcându-se surprins. I-am făcut semn să-şi reia supravegherea şi am repetat uimit:

— Are o puşcă?

— Da, are o puşcă de vânătoare cu două ţevi.

— Tatăl tău avea puşca şi tu arcul?

— Nu. Eu n-aveam nimic.

— De ce?

— Tata nu mă lasă să mă ating de puşcă.

— Dar de arc?

— Nici de arc.

— De ce?

— N-are încredere.

Frumoase relaţii de familie. În mintea mea începea să se precizeze o anumită imagine despre troglodiţi.

— Tatăl tău ţi-a spus să te predai?

— Da.

— Şi să spui că eşti singur?

— Da.

Iar noi, bineînţeles, odată cu terminarea ostilităţilor, aveam să ne ridicăm, destinşi şi încrezători, ca s-o recuperăm pe Amarante şi nimerind drept sub nasul tatălui, care ne aştepta în spatele peretelui cu puşca lui cu ţeavă dublă. Câte un foc pentru fiecare.

Mi-am strâns buzele şi i-am spus pe un ton dur:

— Desfă-ţi cureaua.

S-a supus şi apoi, fără să i-o cer, şi-a pus din nou mâinile pe cap. Docilitatea lui îmi inspira un pic de milă: cu toată statura lui şi umerii laţi, nu era decât un puştan. Un puştan terorizat de tatăl lui şi acum de mine. I-am spus să-şi pună mâinile la spate şi i le-am legat cu cureaua. Numai când am terminat, mi-am amintit de sfoara din buzunar, de care m-am servit ca să-i leg picioarele, şi, dezlegând batista de la capătul arcului, i-am pus-o căluş. Toate astea le-am făcut cu promptitudine şi hotărâre, dar în acelaşi timp dedublându-mă şi asistând la propriile mele acte ca şi când aş fi fost un actor într-un film. M-am dus apoi şi m-am lăsat în genunchi lângă Thomas.

— Ai auzit?

— Da.

A întors capul spre mine. Era puţin palid. A spus încet, într-un fel care la el însemna emoţie:

— Mulţumesc.

— Pentru ce?

— Pentru că mai înainte m-ai pus să mă culc.

N-am zis nimic. Mă gândeam. Tatăl trebuia acum să ştie că stratagema lui fusese dejucată, însă n-avea el să părăsească lupta doar pentru atâta lucru. Iar noi nu puteam nici să rămânem acolo, nici să mergem mai departe.

— Thomas, am zis eu la repezeală.

— Da?

— Supraveghează tu peretele, faleza şi colina. Vreau să încerc să-l înconjor pe după colină.

— Ai să fii descoperit.

— La început, nu. Tu, de cum vezi ceva, chiar ţeava unei arme, trage. Şi nu te opri. Fie numai ca să-l silim să plece capul.

Am plecat târându-mă de-a lungul peretelui în direcţia colinei. După câţiva metri, mâna cu care ţineam carabina a început să-mi transpire şi inima să-mi bată repede. Eram însă mulţumit de felul în care dejucasem stratagema trogloditului. Mă simţeam plin de încredere şi concentrat.

Colina dintre cei doi pereţi opuşi descria un fel de ieşitură care dispărea în micuţa câmpie printr-un contrafort rotunjit. Contam pe acea ieşitură ca să mă ascund de privirea tatălui, în timp ce mă căţăram ca să ajung deasupra lui. Dar nu prevăzusem greutatea urcuşului. Panta era foarte abruptă, terenul pietros şi fărâmicios, iar vegetaţia nemaiexistând n-aveai de ce te apuca. A trebuit să pun carabina în bandulieră ca să mă pot servi de ambele mâini. În zece minute eram leoarcă de sudoare, picioarele îmi tremurau şi gâfâiam în aşa hal, încât a trebuit să mă opresc ca să-mi trag sufletul. Stăteam în picioare ţinându-mă cu greu agăţat cu amândouă mâinile şi cu vârful piciorului de o protuberantă. Puteam să văd la câţiva metri deasupra mea vârful ieşiturii, mai precis locul unde se pierdea în relieful colinei. Când aveam să ajung în acel punct aveam să fiu expus privirilor omului din spatele peretelui şi mă întrebam îngrozit cum aveam să reuşesc să-mi desprind arma de pe umăr şi să ochesc fără să-mi pierd echilibrul. Stăteam acolo, cu ochii înecaţi de sudoare, cu mâinile şi picioarele tremurându-mi în urma efortului brutal pe care-l făcusem, cu pieptul palpitând din cauza respiraţiei şi atât de descurajat, încât eram pe punctul de a-mi abandona proiectul şi de a coborî. În acel moment, cu tâmplele zvâcnind, mi-a venit în minte, nu ştiu de ce, Germain. Mai precis, mi-a venit în minte imaginea lui Germain în cămaşă, în curtea de la Sept Fayards, tăind lemne. El era mare şi voinic şi, cum suferea de un emfizem, avea, când făcea un efort mai mare, o respiraţie foarte deosebită, sacadată, sufocată, şuierătoare. Şi, în timp ce respiraţia mea se liniştea şi tâmplele-mi încetau să mai zvâcnească, mi-am dat deodată seama de un fapt care m-a întors pe dos. Ceea ce auzeam eu era respiraţia lui Germain, şi nu a mea, cu care o confundasem la început. O auzeam clar, venea din cealaltă parte a ieşiturii, despărţită de mine prin grosimea celor câţiva metri de pietriş. Era tatăl, care tocmai străbătea de cealaltă parte a ieşiturii un drum ce se întâlnea cu al meu.

Sudoarea m-a năpădit din cap până-n picioare şi am crezut că inima o să mi se oprească. Dacă tatăl ajungea înaintea mea în vârf avea să mă vadă el primul. Eram pierdut. În orice caz eram blocat, nu mai aveam timp să cobor.

Mi-am dat deodată seama că viaţa mea avea să se hotărască în două ori trei secunde şi că singura mea şansă era să mă avânt înainte şi să mă arunc asupra lui. Am început din nou să urc cu o energie nebunească, fără să mă mai uit la pietrele care se rostogoleau sub picioarele mele, convins că omul, asurzit de zgomotul propriei lui răsuflări, nu mă auzea.

Am ajuns în vârf, eram disperat, eram aproape sigur că aveam să găsesc acolo ţeava armei lui îndreptată spre mine, atât de aproape mi s-a părut respiraţia omului, la fel de zgomotoasă ca foalele la fierărie. M-am căţărat. N-am văzut pe nimeni. Parcă mi s-a luat o greutate de o tonă de pe piept. Şi imediat, în clipa următoare, am avut încă un noroc cu totul neaşteptat: la niciun metru de mine am găsit un ciot de arbore destul de solid care mi-a permis să-mi proptesc genunchiul stâng şi să mă ţin în echilibru pe pantă, cu piciorul drept întins cât era de lung şi sprijinit de o piatră. Mi-am trecut cureaua carabinei peste cap, am pus mâna pe armă, am tras piedica şi mi-am pregătit-o cu patul sub braţ, gata s-o duc la umăr. Auzeam răsuflarea zgomotoasă şi sufocată care se apropia şi, cu ochii fixaţi spre locul de unde, la nici zece metri de mine, urma să apară capul omului, am rezistat ispitei de a arunca o privire către micuţa câmpie din vale şi către Thomas, aflat în spatele peretelui lui. Mă sileam, concentrat şi nemişcat, să mă destind şi să-mi reglez respiraţia.

Aşteptarea, care cred că n-a ţinut mai mult de câteva secunde, mi s-a părut nesfârşită. Genunchiul stâng îmi înţepenea în spatele buşteanului şi simţeam în toţi muşchii, inclusiv cei ai feţei, o încordare dureroasă de parcă m-aş fi transformat încetul cu încetul în stană de piatră.

A apărut întâi capul, apoi umerii, apoi pieptul. Din cauza efortului sau căutând un punct de sprijin pentru picioare, omul avea faţa aplecată şi nu mă vedea. Am dus arma la umăr, am fixat patul în scobitura claviculei, mi-am culcat obrazul pe el şi mi-am ţinut respiraţia. În acel moment s-a întâmplat un lucru pe care nu-l prevăzusem. La capătul liniei de ochire aveam inima tatălui. La distanţa aceea eram sigur de ţintă. Dar degetul îmi rămânea nemişcat pe trăgaci. Nu reuşeam să apăs pe el.

Omul a ridicat capul şi privirile ni s-au încrucişat. În aceeaşi clipă, cu o repeziciune neaşteptată, a ridicat arma. S-a auzit un şir de pocnete înfundate şi am putut vedea gloanţele pătrunzându-i în cămaşă şi sfârtecându-i-o. Un val de sânge, care mi s-a părut neverosimil de violent şi de puternic, a ţâşnit din rană, ochii i s-au dat peste cap, gura i s-a deschis într-un efort frenetic de a aspira, după care corpul s-a prăvălit pe spate. L-am auzit rostogolindu-se de-a lungul pantei pe care urcase însoţit de zgomotul pietrelor pe care le antrena în cădere şi al cărui ecou prelung răsuna în strungă.

Coborând, am văzut că Thomas trecuse dincolo de perete şi traversase micul câmp în diagonală, cu arma sub braţ, ca să vadă cadavrul. Ajuns jos, m-am dus mai întâi să-l dezleg pe băiat. Când m-a văzut, a rămas mut de uimire şi de teamă. Ideea invincibilităţii tatălui lui îi era atât de adânc înrădăcinată în minte, încât nu-i venea să creadă că eram în viaţă. Şi refuza de asemenea să mă creadă când i-am spus că tatăl lui e mort. N-ai decât să vii să vezi, i-am spus eu, împingându-l uşor înainte cu ţeava carabinei.

Pe când mă îndrept spre locul unde se află corpul, mă încrucişez pe drum cu Thomas care se întoarce din inspecţie. A recuperat cartuşiera şi puşca tatălui, pe care o duce pe umărul stâng, cel din dreapta fiind ocupat cu propria lui armă. Drept în inimă, zice el, puţin palid. Mai multe gloanţe în acelaşi loc. În timp ce-mi vorbeşte, scot încărcătorul carabinei. E gol. Am tras, prin urmare, cinci gloanţe. Însă Thomas clatină din cap când îi spun cum mi s-a părut că le-am văzut străpungându-i pielea. La viteza cu care ies din ţeava, ochii mei nu au putut să le urmărească. Ceea ce am văzut au fost sfâşieturile succesive ale cămăşii după ce gloanţele au perforat-o unul câte unul. Poţi fi liniştit, zice el, a murit pe loc. Şi adaugă: te las, mă duc să recuperez săgeţile. Nu uit că sunt magazioner. După care face o încercare puţin forţată de a zâmbi şi se îndepărtează.

E destul de tulburat şi, când văd corpul, mă simt şi eu la fel. Ce era în pieptul ăla! Şi faţa aceea albă, golită de sânge, de neuitat. Nu reuşesc să fac nici cea mai slabă legătură între apăsarea neînsemnată a degetului meu pe trăgaci şi distrugerea pe care a operat-o. Îmi spun că ticălosul care a apăsat pe buton pentru a declanşa războiul atomic a avut, probabil, aceeaşi impresie, dacă, bineînţeles, a supravieţuit în adăpostul lui betonat.

Trogloditul pare să aibă cam cincizeci de ani. Foarte robust. Un bărbat mare, blond-roşcat, îmbrăcat cu un pantalon cafeniu de catifea reiată, foarte murdar, şi cu o haină zdrenţuită de aceeaşi culoare. Mă uit la corpul acela mare, atât de plin de forţă şi atât de lipsit de viaţă. Mă uit pe urmă şi la băiatul lui. Nu vădeşte nici urmă de tristeţe. Pare uimit şi, în acelaşi timp, uşurat. Se întoarce brusc spre mine, mă priveşte cu un respect plin de teamă şi, apucându-mi mâna dreaptă, se apleacă să mi-o sărute. Îl opresc. Nu vreau un asemenea transfer. Dar, văzând cum frica şi descumpănirea i se oglindesc pe faţă, îl întreb cum îl cheamă. Se numeşte Jacquet (diminutiv de la Jacques). Jacquet îi spun cu voce stinsă, du-te să-l ajuţi pe Thomas să strângă săgeţile.

Trebuie să rămân singur. Simt că leşin. Picioarele îmi sunt moi, ochii tulburi. Mă aşez la poalele pantei, la trei metri de troglodit, dar, cum răul nu-mi trece, mă întind cât sunt de lung şi închid ochii. Mă simt foarte rău. Pe urmă încep deodată să transpir. Sunt cuprins de o senzaţie puternică şi

plăcută de prospeţime. Renasc. Mă simt tot aşa de slăbit, însă acum e slăbiciunea naşterii, nu cea a morţii.

Peste câteva clipe mă aşez şi mă uit la troglodit. Unchiul îl compara cu omul din Cro-Magnon. Are ceva din acesta. Maxilarul inferior ieşit în afară, fruntea îngustă, arcadele pronunţate. Altfel însă, spălat, bărbierit, cu unghiile tăiate şi părul tuns scurt, cu corpul lui robust încins într-o uniformă nouă, n-ar fi părut mai primitiv decât un brav ofiţer superior din trupele de şoc. Nici mai tont. Nici mai puţin versat în acel ansamblu de şiretlicuri animalice denumite arta războiului: capcana, ambuscada, falsa capitulare, fixarea duşmanului în centru pentru a-l lovi apoi din dreapta.

Mă ridic şi mă duc la cei doi. Nu şi-au dat seama că-mi fusese rău. Au crezut că-mi trăgeam sufletul. Thomas îmi întinde arcul. Îl examinez. E o armă înaltă de cel puţin un metru şaptezeci care mi se pare mult mai bine concepută decât cea pe care o oferisem Birgittei.

Thomas a terminat cu strânsul săgeţilor. Face din ele un mic mănunchi pe care îl leagă cu frânghia de nailon.

— E acolo jos, zise Jacquet cu ochii plecaţi, fără să facă vreo altă aluzie la Amarante.

Ne urcăm din nou pe pajiştea îngustă presărată ici-colo cu tufe de iarbă îngălbenită care, deşi urâte, îmi fac plăcere. Mă uit la Jacquet, la capul lui mare, blond-roşcat şi la trăsăturile-i blânde. Îi surprind ochii copilăreşti fixaţi asupra mea. Cum am spus, sunt căprui-aurii, însă, lucru curios, irisul ocupă aproape tot spaţiul, aşa că nu are decât puţin alb, ceea ce, cu sprâncenele lui ridicate, îi dă un aer umil, trist, rugător ca al unui câine. Al unui câine care a făcut o poznă şi care ar fi foarte dornic să fie iertat şi să i se vorbească. E plin de bunăvoinţă, de supunere, de afecţiune, gata să se ofere. Şi e tot atât de plin şi de forţă, o forţă de care abia îşi dă seama şi care emană din gâtul lui de taur, din umerii lui largi şi din braţele-i lungi învelite în muşchi, mereu încordaţi. Iar, la capătul braţelor, nişte mâini mari, care par pe jumătate strânse pe un miner invizibil şi nu ajung să se desfacă. Merge între Thomas şi mine, legănându-se, uitându-se când la mine, când la celălalt, dar mai ales la mine, dat fiind că am aproape vârsta la care aş fi putut să-i fiu tată.

Îi arăt arcul pe care îl duc în mâna dreaptă şi îi spun în franceză (ştiind acum că nu cunoaşte dialectul):

— Cum se face că tatăl tău folosea un asemenea instrument?

E atât de fericit că-i vorbesc şi atât de dornic să mă informeze încât se bâlbâie un pic. Vorbeşte o franceză neutră, pe care nu o simt nici colorată, nici ritmată de fondul dialectului. Iar accentul nu e nici cu totul de aici, nici cu totul din nord. Probabil că influenţa tatălui şi cea a mediului şcolar

dăduseră naştere acelui amestec curios. Pe scurt, cum se spune pe aici, un „venetic”.

— A învăţat în nord, zise el, rotunjind cuvintele. La o asociaţie de tir. Zicea că fusese campion.

Şi adaugă:

— La săgeţi, el a cioplit vârfurile – pentru vânătoare.

Mă uit la el uimit.

— Pentru vânătoare! Vâna cu asta? De ce nu cu puşca?

— Puşca se aude, zise Jacquet cu un zâmbet aducând a complicitate. Ştie, probabil, că nu sunt vânător şi că pădurea mea e deschisă tuturor.

Nu zic nimic. Cred că încep să înţeleg viaţa de toate zilele a troglodiţilor: lovituri şi răniri, viol în familie, braconaj, în general neluarea în seamă a legii. Iar treaba cu săgeata mi se părea foarte ingenioasă. Mult mai sigură decât un laţ, pentru că laţul rămâne, poate fi observat de un paznic de vânătoare, pe când săgeata e chestie de o secundă, ucide aproape în linişte, nu sperie vânatul şi nu-i alarmează pe vecini. Aceştia, când începea sezonul de vânătoare, probabil că nu prea mai găseau mare lucru în pădurile lor.

Cum nu spun nimic, Jacquet crede că această tăcere a mea înseamnă dezaprobare şi adaugă cu o umilinţă calculată, ca să mă dezarmeze, pe mine, stăpânul de la Malevil, care nu cunoscuse niciodată foamea.

— Dacă n-ar fi fost asta, n-am fi mâncat carne în fiecare zi.

E sigur că el mâncase în fiecare zi. E de-ajuns să mă uit la el. Profitase din plin de vânătoarea tatălui. Dar, cu toate acestea, un lucru mă uimeşte: un iepure doborât în goana lui de o săgeată?

Băiatul precizează:

— Tata, zice el cu mândrie, nimerea fazanul în plin zbor!

În felul ăsta aflam, în sfârşit, unde se duceau fazanii unchiului. El dădea drumul la două-trei perechi în fiecare an, dar nu le mai găsea niciodată, nici pe acestea, nici puii lor.

Furat de elan, Jacquet adaugă:

— De regulă ar fi trebuit să vă nimerească de la prima săgeată.

Încrunt din sprâncene, iar Thomas zice pe un ton sec:

— Nu-i un lucru de laudă.

De altfel cred că e timpul să imprim discuţiei o notă mai puţin relaxată. Spun sever:

— Jacquet, tu l-ai lovit pe tovarăşul nostru şi ai furat calul?

Se roşeşte, lasă în jos capul lui mare blond-roşcat şi începe să se legene cu un aer nefericit.

— Tata mi-a spus să fac aşa.

Şi imediat continuă:

— Dar el mi-a spus să-l şi omor şi eu nu l-am ascultat.

— De ce?

— Pentru că-i păcat.

Răspunsul era neaşteptat şi-l reţin. Continui să-l interoghez pe Jacquet care-mi confirmă bănuielile în legătură cu planul tatălui lui: să ne atragă la el în etape şi şi să ne ucidă pe toţi cinci ca să poată pune mâna pe Malevil. Uluitor! După ziua Z, putea să aibă Franţa întreagă, însă ceea ce voia el era Malevil-ul, chiar cu preţul a cinci omoruri. Căci pe „servitori" nu i-ar fi ucis, zice fiul său. Şi nici pe nemţoaica mea.

— Care nemţoaică?

— Cea care se plimba călare prin pădure.

Mă uit la el. Serviciu de informaţii defectuos şi un mobil suplimentar care nu trebuie subestimat. Castelul şi castelana. Măcel sălbatic cu uciderea seniorului şi violarea ulterioară a castelanei. Seniorul sau seniorii. Fiindcă aflam că Thomas, Colin, Peyssou, Meyssonnier şi cu mine eram pentru tatăl lui Jacquet „domnii de la Malevil" şi că el vorbea adesea despre noi, care nu-l văzusem niciodată, cu ură şi cu duşmănie. La ordinul său, fiul lui ne spiona. Mă opresc, mă postez în faţa Jacquet şi mă uit în ochii lui:

— Ţi-a trecut vreodată prin minte că ai fi putut să ne previi ca să împiedici aceste asasinate?

Stă în picioare în faţa mea, cu ochii plecaţi şi mâinile la spate, plin de căinţă. Mă întreb dacă n-ar fi în stare să se ducă să se spânzure dacă i-aş sugera una ca asta.

— Ba da, a zis el, însă tata ar fi aflat şi m-ar fi ucis.

Căci, bineînţeles, tatăl nu era numai invincibil, ci şi atotştiutor. Mă uit la el: complicitate la asasinat, atentat contra unuia dintre tovarăşii noştri, furtul unui cal.

— Ei bine, Jacquet, ce să facem cu tine?

Cu buzele tremurând, înghiţind în sec, se uită la mine cu ochii lui buni şi înspăimântaţi şi spune resemnat:

— Nu ştiu. Poate o să mă ucideţi.

— Este exact ce-ai merita, zice Thomas, palid de furie, cu buzele strânse.

Mă uit la el. Cred că i-a fost foarte teamă pentru mine când am escaladat colina. Iar acum mă găseşte prea indulgent.

— Nu, zic eu. N-o să te ucidem. Mai întâi pentru că e păcat să ucizi, cum ai spus tu. Dar o să te luăm la Malevil şi o să te lipsim de libertate o bucată de timp.

Nu mă uit la Thomas. Mă gândesc, nu fără un uşor amuzament, cât trebuie să-l fi dezgustat folosirea noţiunii atât de „clericale" de păcat. De altfel, ce pot face decât să-i vorbesc lui Jacquet într-un limbaj pe care-l înţelege?

— Singur? zice Jacquet.

— Cum singur?

— Mă duceţi singur la Malevil?

Şi, cum mă uit nedumerit la el, adaugă:

— Pentru că mai e şi mama-mare...

Am impresia că are de gând să continue enumerarea, însă se opreşte.

— Dacă mama-mare o să vrea să ne urmeze, o s-o luăm şi pe ea.

Îmi dau seama că altceva îl preocupă. Nu e, cred, faptul că are să fie lipsit de libertate, căci faţa lui, pe care se citeşte totul, se întunecă şi se întunecă chiar mai mult decât atunci când credea că avea să fie ucis. Pornesc din nou şi vreau să-i mai pun câteva întrebări când, în liniştea strungii pustiite şi golite de vegetaţie pe care o străbatem trecând printre cadavrele verticale ale copacilor înnegriţi ce se înalţă din loc în loc în mijlocul tufelor îngălbenite şi al pământului ars, se aude, destul de aproape, un nechezat.

Nu e un nechezat oarecare. Şi nici cel al Amarantei, ci nechezatul triumfător, imperios şi tandru, al unui armăsar care, înainte de a monta o iapă, se învârte împrejurul ei ca s-o intereseze sau, cum spunea unchiul, ca s-o zădărască.

— Aveţi un cal?

— Da, zice Jacquet.

— Şi nu l-aţi tăiat?

— Nu. Tata era contra.

Îi arunc o privire lui Thomas. Nu-mi cred urechilor. Sunt în culmea bucuriei! Bravo şi pentru tată o dată! Încep să alerg ca un copil. Întrucât mă încurcă, îi întind arcul lui Jacquet, care îl ia fără să se mire, alergând şi el lângă mine, cu gura-i mare larg deschisă. Thomas, bineînţeles, se distanţează de noi din câteva salturi, mărindu-şi avansul cu fiecare secundă, cu atât mai mult cu cât eu îmi încetinesc efortul simţind că mi se taie răsuflarea.

Dar am ajuns. Trunchiuri mari de castani, înnegrite, dar în picioare, înalte de vreun metru şi cincizeci, cu două rânduri de sârmă ghimpată, închid în faţa „casei troglodite" (3/4 grotă, 1/4 casă) un ţarc de o mie de metri. În mijloc, priponită de scheletul unui copac, fremătând, dar nu îndărătnică, se află Amarante cu părul ei roib înfiorat şi coama-i blondă aruncată înapoi cu o nelinişte cochetă. Cine s-ar fi gândit că acest sacrilegiu, cu toate că încă nu a fost comis, are să mă umple de bucurie! Un cal greoi de tracţiune împerecheat cu o iapă anglo-arabă! Nu c-ar fi urât acest soţ de rând. Cenuşiu-închis, aproape negru, are o crupă enormă, membre scurte şi groase, un piept puternic, un gât de nu-l pot cuprinde nici cu amândouă braţele. De fapt, ca statură, nu e lipsit de asemănare cu stăpânii locului. Şi se învârte în jurul Amarantei cu ochii aprinşi, agitându-se şi sărind, cu o

agilitate greoaie, nechezând sălbatic. Sper că e conştient de onoarea nemaipomenită ce-i revine şi că ştie să facă deosebirea necesară între o grăsană greoaie de aceeaşi rasă cu el şi graţioasa Amarante pe care necesităţile supravieţuirii o silesc să se plece în faţa asalturilor lui, în floarea vârstei (abia împlinise trei ani) şi cu un lung şir de strămoşi distinşi în urma ei.

El îi face, în tot cazul, o curte aprinsă, însă lipsită de brutalitate, muşcându-i buzele, lipindu-şi capul de cel al Amarantei, apoi întorcându-se cu capul în sens invers, lingând-o sub coadă, prezent într-o clipă pe celălalt flanc, punându-i după aceea enormul lui cap pe gât, retrăgându-şi-l, revenind din nou la crupă, antrenând, puţin câte puţin, iapa în greoiul său dans seducător, comunicându-i aţâţarea lui şi impunându-i, fără a o brusca, autoritatea, forţa şi mirosul lui.

De unde cunoaşte el momentul precis când Amarante e gata să-l accepte, fără zvârlituri sau alte acte de apărare? Armăsarul se ridică măreţ pe picioarele dinapoi, bătând aerul cu picioarele dinainte ca să-şi păstreze echilibrul, cu lunga-i coamă neagră agitată şi, apropiindu-se astfel, ridicat, stângaci şi formidabil, de Amarante, se lasă pe şalele ei. Ea se clatină cu un geamăt sub greutatea acelei tone de muşchi. Dar rezistă, totuşi, şocului, cu coada ridicată cu bunăvoinţă, permiţându-i să-i cuprindă şalele cu picioarele lui mari şi puternice. Amarante se propteşte pe picioarele dinainte, încordate şi tremurânde, ca să reziste la zguduirile violente pe care i le imprimă partenerul ei. În această clipă armăsarul mi se înfăţişează din profil şi pot spune că n-am văzut niciodată mai bine exprimată ideea de forţă decât de acest cap superb întins, cu coama-i neagră agitată, nările dilatate şi ochii semeţi, scânteietori, aprinşi, fixaţi fără să vadă nimic înaintea lor. Bag de seamă că nu muşcă gâtul iepei ca s-o ţină sub el şi că rămâne blând în momentul când triumfă.

Când împerecherea se încheie, rămâne nemişcat, cu picioarele dinapoi tremurând uşor. Capul îi cade gata să atingă cu buzele coama Amarantei. Rămâne în această poziţie un minut întreg, cu o expresie de epuizare, cu buzele căzute şi focul din ochi stingându-se spre a lăsa loc tristeţii. În cele din urmă se depărtează cu greutate de iapă şi, reaşezându-se pe cele patru picioare, lasă să i se scurgă o mică parte din sămânţa de care se eliberase. După care se scutură şi, ridicând deodată capul, redevine el însuşi şi porneşte în jurul ţarcului într-un galop puternic, avântându-se cu un nechezat războinic spre noi, de parcă ar vrea să ne zdrobească. Abia la un metru de locul unde ne aflăm, face brusc un ocol, ca să ne evite, aruncându-ne cu ochiul lui mândru şi zglobiu o privire ştrengărească, după care se îndepărtează spre fundul ţarcului, fără să se mai întoarcă. Mult timp după ce

am plecat de acolo mi-a rămas în urechi ritmul celor patru copite grele bătând pământul. În peisajul acela mort şi mut, ropotul surd de copite mi se părea la fel de exaltant ca un început de viaţă.

Nu e una, ci, lipite, două case ale troglodiţilor, prima slujind drept locuinţă, iar a doua, presupun, drept staul de vite, şură pentru fân şi cocină pentru porci. Construite cu iscusinţă, ele au un ieşind de zid de aproape un metru şi un acoperiş cu streaşină până la gura grotei pe care se înalţă şi un horn. La staul, cărămizile au rămas nedrişcuite, dar la casă sunt tencuite destul de îngrijit. La nivelul parterului casa are o uşă cu geam şi o fereastră, iar la cel al etajului alte două ferestre. Toate sunt cu sticla intactă şi au obloane masive pe care se mai văd urme de vopsea roşie. În ansamblu, cu toate că a fost realizată cu economie, casa nu arată sărăcăcios.

Deasupra streşinii şi a unui sfert din acoperiş mai sunt vreo cincisprezece metri de faleză. Partea de sus a acesteia, rotunjită, domină casa, adăpostind-o de ploaie şi dându-i chiar un aer de intimitate. Dar în acelaşi timp această surplombă inspiră şi o anumită nelinişte. Te poţi aştepta oricând ca acel dâmb să se crape şi să se năruie peste casă. Probabil însă că el dăinuie de milenii în periculosul lui echilibru. Iar Wahrwoorde, instalându-se acolo, se gândise că o să mai rămână aşa şi pe durata scurtei clipe a unei vieţi de om.

Dispoziţia de ansamblu e identică cu cea a maternităţii noastre (numai că eu nu i-am făcut un ieşind) şi ea a fost cea care – în ziua evenimentului – le-a salvat viaţa troglodiţilor.

Nu mai văd altă instalaţie în afară de o căsuţă aflată în ţarc şi care seamănă cu un cuptor de pâine.

Devin conştient de o prezenţă şi de o privire. În picioare, în pragul casei, o bătrână voluminoasă, îmbrăcată cu o bluză de lucru neagră destul de murdară, se uită la noi cu un aer de mirare superstiţioasă. Întrebându-mă dacă e mama inamicului meu, înaintez şi îi spun încurcat:

— Bănuieşti, probabil, ce s-a întâmplat şi că nu de plăcere mă aflu acum aici.

Îşi pleacă încet capul fără să răspundă imediat şi, după cum îmi dau seama, fără pic de tristeţe. E mică de stat, cu faţa buhăită, obrajii lăsaţi şi un gât atât de gros şi de flasc, încât îi prelungeşte bărbia până la pieptul enorm care se bălăbăneşte la cea mai mică mişcare ca doi saci de ovăz pe spinarea unui măgar. În această masă de grăsime sclipesc nişte ochi negri destul de frumoşi, iar deasupra unei frunţi un pic cam înguste se ridică din toate părţile o claie de păr de nestăpânit, deasă şi stufoasă, creaţă şi de un alb strălucitor.

— Cred că s-a petrecut ce-mi închipui eu de vreme ce te afli aici, spune ea cu seninătate.

Nici urmă de emoţie şi, lucru ciudat, accentul din părţile noastre şi chiar aceeaşi turnură de frază.

— Crede-mă că-mi pare rău, spun eu, dar n-aveam de ales. Care pe care.

Răspunsul ei e cel puţin neaşteptat.

— Intră, zice ea, dându-se la o parte din prag, poate iei ceva cu noi.

Şi adaugă în dialect, suspinând şi ridicând din umeri!

— Slavă Domnului, nu era fiul meu.

Mă uit la dânsa.

— Cunoşti dialectul?

— Doar sunt de-aici, răspunde ea tot în dialect.

Şi îşi îndreaptă corpul cu o mişcare trufaşă, care imprimă un balans considerabil sacilor de oväz despre care am amintit, voind parcă să spună: „nu sunt o sălbatică".

— M-am născut în La Roque, continuă ea. Îl cunoşti pe Falvine din La Roque?

— Cizmarul cu cioara îmblânzită?

— E fratele meu, zise Falvina pătrunsă de un sentiment de mare respectabilitate. Poftim intră, dragul meu, adaugă ea, simte-te ca la tine acasă.

Dar nici chiar într-un membru al familiei Falvine, soră a unui cizmar onorabil, originar din La Roque, nu am totală încredere. Iau arma, bag un încărcător în ea şi, închizând chiulasa, introduc glonţul pe ţeava. După aceea, în loc să trec eu primul, o împing, sub pretextul politeţii, pe Falvine înaintea mea. Când îi ating spatele, am senzaţia că-mi vâr mâna în untură.

Nimic suspect. Ciment pe jos, cârpit pe porţiuni întregi cu piatră, pereţii din fund şi cei laterali construiţi din piatra albă-gri a grotei. A fost lăsată în starea ei naturală fără să i se niveleze neregularităţile. Nicio urmă de umezeală. Tavanul, alcătuit din grinzi şi din podeaua etajului, unde duce, probabil, uşiţa din colţul ieşindului de zid. Pe peretele din faţă o fereastră, uşa cu geam. Şi vatra. În interior cărămizile nu sunt tencuite, aşa că se mai vede mortarul dintre ele. În vatră arde un foc potolit. Sub fereastră, o etajeră cu cizme. Un dulap mare în stil Ludovic al XV-lea rustic, pe care îl deschid, murmurând de formă un „îmi dai voie"? Lenjerie în dreapta, veselă în stânga. În mijlocul încăperii o „masă mare de fermă"; cum spun parizienii, care însă pun în jurul ei laviţe pentru a asigura elementul pitoresc, în timp ce noi preferăm scaunele fiindcă sunt mai confortabile. Număr şapte scaune făcute din împletitură de pai, însă numai patru în jurul mesei. Celelalte stau pe lângă pereţi. Nu ştiu dacă are vreo importanţă, dar îmi notez aceste amănunte. Mă îndrept spre capătul mesei. Acolo îmi închipui că trebuie să se fi aşezat tatăl şi acolo mă aşez şi eu cu carabina între picioare şi spatele spre

fundul grotei. De acolo pot avea sub ochi amândouă uşile. Îi fac semn lui Thomas să se aşeze la dreapta mea ca să nu-mi împiedice vederea spre cele două intrări, în timp ce Jacquet se aşază modest, din proprie iniţiativă, la capătul celălalt al mesei, cu spatele la geam.

Când îmi scot din buzunar pacheţelul cu jambon pe care mi l-a dat Menou înainte de plecare, Falvina se arată foarte ofensată şi începe să bâzâie în jurul meu. Că de ce vreau să mănânc pe masă şi nu pe farfurie. Că să-mi facă un ou la tigaie ca să-l mănânc cu jambonul. Că o să accept o înghiţitură de vin! Accept totul, afară de vin, pe care-l bănuiesc o poşircă, şi cer în locul lui lapte din care îmi toarnă din abundenţă într-o ceaşcă cu flori, întovărăşindu-l cu un potop de vorbe: că tocmai în ajunul evenimentului au vândut viţelul, că nu ştiu ce să mai facă cu laptele, că sunt inundaţi de el şi că şi după ce-l prefac în unt tot le mai rămâne şi pentru porc.

Cu toate acestea fac ochii cât cepele când o văd punându-mi pe masă pâine coaptă în casă şi unt.

— Pâine! Aveţi pâine!

— Da, pâine coaptă de noi, zice Falvina, că noi am făcut totdeauna pâinea aici, pentru că Wahrwoorde, totdeauna original, semăna grâu ca să aibă tot anul şi să-i şi prisosească. Chiar dacă făina trebuia măcinată cu râşniţa de mână, fiindcă la Etang n-ai curent electric. Şi untul la fel, îl facem în putinei, bătându-l cu mâna. Wahrwoorde nu voia să cumpere nimic.

În timp ce tai felii din pâinea pe care o ţine în sertarul de la capătul mesei, împărţind la toţi aşa cum probabil că făcea şi capul familiei când mai era în viaţă, meditez la cele spuse de ea. În definitiv, sălbaticul acela de Wahrwoorde voia să trăiască în colţul lui, din resursele lui, în mod autarhic. Nici chiar amorul extraconjugal nu ieşea din cadrul familiei.

Cu toate acestea, când fac aluzie la cele petrecute cu Catie, Falvina îi dă o interpretare deosebită.

— În privinţa asta, zice ea cu pudoare, nu există nici e îndoială. Numai că cea care provoca era biata Catie. Pe de altă parte, ea nu era totuşi fiica lui. Ca şi Mietta. Astea erau fetele fiicei mele Raymonde.

La auzul numelui de Mietta, mi se pare că Jacquet, la capătul mesei, înalţă capul şi se uită cu teamă la Falvina. Dar această privire nu durează decât o secundă, dispărând atât de repede, încât aproape că mă îndoiesc că am văzut-o.

Abia gust din pâine. Vreau să aştept oul promis. Dar gustul pâinii de ţară bine unsă cu unt (şi cei de la Etang sărează untul, nu ca puţinii de pe aici care mai făceau unt) îmi pare delicios, dându-mi în acelaşi timp o uşoară melancolie pentru că îmi aminteşte de viaţa dinainte.

— Şi cine coace pâinea aici? întreb pentru a-mi arăta gratitudinea.

— Până de curând, zice Falvina oftând, Louis. Dar de la moartea lui, Jacquet.

Falvina vorbeşte, vorbeşte, dând mereu târcoale prin încăpere, gâfâind şi oftând, învârtindu-se în mod inutil şi rostind zece vorbe acolo unde una singură ar fi de ajuns. Ca să prăjească trei ouă, căci pentru ea, în mod ostentativ, nu a pus (presupun că, din când în când, îşi face ea câte unul când rămâne singură, însoţindu-l cu câte un „strop de vin"), îi trebuie o jumătate bună de ceas, timp în care, dacă nu mă hrănesc, căci aştept oul ca să-l mănânc cu jambon, sunt cel puţin bine informat.

Falvina, singurul punct în care se aseamănă cu Menou, este o babă amatoare de genealogie. A trebuit să ajungă până la străbunici ca să-mi explice că fiica ei Raymonde a avut două fete din prima căsătorie, Catie şi Mietta, şi că, după ce a rămas văduvă, s-a recăsătorit cu Wahrwoorde, care s-a nimerit să fie văduv şi el cu doi băieţi, Louis şi Jacquet.

— Şi ce părere am eu despre căsătoria asta, îţi dai seama, mai ales că bietul meu Gaston murind şi el a trebuit să vin să trăiesc aici, cum s-ar zice ca sălbaticii, fără electricitate, fără apă în casă, şi chiar fără gaze, pentru că Wahrwoorde nici nu voia s-audă de aşa ceva, la el mâncarea se făcea pe vatră, ca pe vremuri. Pâinea pe care o mănânci în străini, zise ea în dialect ridicând ochii spre cer, e foarte amară. Cu toate că în zece ani nu i-am mâncat multă lui Wahrwoorde.

Frază care-mi confirmă pe loc bănuielile cu privire la mâncatul ei pe ascuns, cu titlu de compensaţie faţă de tirania ginerelui. Bineînţeles că fiica ei Raymonde murise, ca şi bietul Gaston, în parte din cauza mizeriilor pe care i le-a făcut bănuieşti cine, în parte din cauza unei proaste digestii, dispariţia ei făcând pâinea străinului şi mai amară.

Toate acestea m-au însoţit până am terminat jambonul, oul şi laptele, fără ca Falvina, aferată ca o găină care n-are nimic de făcut, să se aşeze o singură dată cu noi la masă sau să ia măcar o bucăţică, ficţiunea abstinenţei ei continuând şi după moartea lui Wahrwoorde. Şi aşa guralivă cum e, nu mi-a spus totul. La noi, şi presupun că şi în alte părţi, există două metode de disimulare: să taci sau să vorbeşti mult.

— Jacquet, zic eu ştergând cuţitul unchiului cu miezul ultimei mele felii de pâine, du-te şi ia un târnăcop şi o lopată şi înmormântează-l pe tatăl tău. Thomas o să te supravegheze.

Şi adaug închizând cu zgomot cuţitul şi punându-l în buzunar:

— Am văzut că n-avea ghete rele. Ai face bine dacă le-ai lua. O să ai nevoie de ele.

Jacquet, puţin aplecat şi cu capul în jos pentru a-şi mărturisi supunerea, se ridică. Mă ridic şi eu, cu carabina în mână, şi, apropiindu-mă de Thomas, îi

spun încet să-mi dea puşca tatălui, să n-o păstreze decât pe a sa, să-l pună pe băiat să meargă înaintea lui şi, în timpul cât o să sape, să se ţină la distanţă de el şi să nu-l slăbească din ochi. Totodată bag de seamă că Jacquet, profitând de convorbirea mea între patru ochi, se apropie de Falvina şi îi şopteşte ceva la ureche.

— Ei, Jacquet! spun pe un ton autoritar.

Tresare, se roşeşte şi, fără să spună o vorbă, cu braţele spânzurând la capătul umerilor lui puternici, iese pe uşă urmat de Thomas. De cum ies, îmi îndrept privirea gravă către Falvina.

— Jacquet l-a rănit pe unul dintre ai noştri şi ne-a furat un cal. Nu, nu-l apăra, Falvina, ştiu bine că i s-a poruncit să facă aşa. Dar, pe de altă parte, merită totuşi o pedeapsă. O să-i confiscăm bunurile şi o să-l luăm cu noi prizonier la Malevil.

— Şi eu? zice Falvina, pierdută.

— Te las să alegi. Vii să stai cu noi la Malevil sau rămâi aici? Dacă rămâi aici am să-ţi las ce-ţi trebuie.

— Să rămân aici? ţipă ea, terorizată. Ce să fac aici?

Urmează un potop de vorbe pe care le ascult cu atenţie şi care mă intrigă pentru că lipseşte unicul cuvânt la care m-aş fi aşteptat de la ea, cuvântul „singură".

Căci rămasul „singură" la Etang trebuia s-o înspăimânte. Şi ea, care spunea totul, cuvântul acesta nu l-a rostit. Ridic nasul şi încep să adulmec aerul ca un câine de vânătoare. Fără rezultat. Totuşi femeia asta îmi ascunde ceva. Am ştiut-o de la început. Ceva sau mai bine zis pe cineva. Nu o mai ascult. Şi, pentru că flerul nu mă ajută, recurg la ochi. Mă uit prin încăpere, controlând-o cu de-amănuntul. În faţa mea, pe peretele de cărămidă netencuită al ieşindului, se află, la aproximativ patruzeci de centimetri de la pardoseală, o scândură pe care e înşirată toată încălţămintea celor din casă. Opresc vorbăria Falvinei, spunându-i scurt:

— Fiica ta Raymonde e moartă. Louis de asemenea. Jacquet îl înmormântează pe Wahrwoorde. Catie este la La Roque. Aşa-i?

— Da, răspunde Falvina, surprinsă.

Mă uit la ea şi o întreb de parcă aş fi plesnit-o cu un bici:

— Şi Mietta?

Falvina deschide gura ca un peşte. Nu-i las timp să se reculeagă.

— Da, Mietta. Unde e Mietta?

Clipeşte de mai multe ori şi răspunde cu voce slabă:

— Era şi ea la La Roque. Dumnezeu ştie ce i s-a...

I-o retez.

— La cine era?

— La primar.

— Ca şi Catie?

Primarul avea două femei de serviciu.

— Nu, stai, mă-nşel. La han.

Tac. Las ochii în jos. Mă uit la pulpele ei enorme.

— Suferi de picioare?

— Şi încă cum! zice ea gâfâind, dar liniştită, fericită de această schimbare a subiectului. Din cauza circulaţiei. Uite (şi ridică rochia ca să mi le arate), varice şi toate alea!

— Când plouă porţi cizme?

— Niciodată. N-aş putea! Mai ales de când cu flebita...

La capitolul picioare e inepuizabilă. De data asta nici nu mă mai prefac că o ascult. Mă ridic cu carabina în mână şi, întorcându-i spatele, mă îndrept spre etajera cu cizme. Se află acolo trei perechi de cizme de cauciuc galbene, măsură mare, 44 sau 46, şi, alături, o altă pereche, mult mai mici, negre, cu tocurile mai înalte, cam numărul 38, nu mai mari. Schimb carabina în mâna stângă, iau cizmele cele mici cu dreapta, mă întorc şi de unde sunt, fără să înaintez, le ridic deasupra capului şi le arunc la picioarele Falvinei, fără să-i spun un cuvânt.

Falvina se dă înapoi un pas, uitându-se la cele două cizme culcate pe ciment ca la nişte şerpi gata să muşte, îşi duce mâinile grase la faţă şi le pune pe obraji. Devine stacojie. Nici nu îndrăzneşte să mă privească.

— Adu-o aici, Falvina.

Un moment de tăcere. Se uită la mine. Se potoleşte. Expresia i se schimbă. În mijlocul feţei ei buhăite, ochii negri exprimă o obrăznicie vicleană.

— Nu preferi să te duci tu singur? întreabă ea cu subînţeles.

Şi cum nu-i răspund, obrajii ei căzuţi se revarsă de fiecare parte a gurii, lăsând să-i apară într-un surâs pofticios dinţii mici şi ascuţiţi. Mă întreb dacă la urma urmelor Falvina asta poate fi suportată. Da, din punctul ei de vedere, e un lucru foarte natural. L-am învins şi l-am ucis pe tată. Iată-mă deci la rândul meu tată înconjurat de un respect religios. Totul îmi aparţine, inclusiv Mietta. Eu însă sunt gata să renunţ, nu fără părere de rău şi mai mult din raţiune decât din motive de virtute, la dreptul meu seniorial.

Îi spun fără să ridic vocea:

— Ţi-am spus să te duci după ea.

Surâsul îi dispare, lasă capul în jos şi pleacă. Pleacă tremurând ca o piftie. Umerii, şoldurile, fesele, pulpele enorme, toate tremură.

Mă întorc şi mă aşez în capul mesei cu faţa la uşă. Mâinile puse pe scândura de stejar înnegrit de leşie îmi tremură. Încerc aproape disperat să mă controlez. Ştiu bine că ceea ce are să apară în faţa mea peste o clipă e o

foarte mare bucurie şi, în acelaşi timp, o foarte mare primejdie. Ştiu bine că această Mietta, care urmează să trăiască singură într-o comunitate de şase bărbaţi, fără a-l mai socoti pe Momo, are să ne pună probleme teribile şi că eu n-am voie să comit nici măcar o singură greşeală dacă vreau ca viaţa să nu devină imposibilă la Malevil.

— Iat-o pe Mietta, zice Falvina, împingând-o înaintea ei în încăpere.

O sută de ochi să am şi tot n-ar fi destui ca s-o privesc. Să tot fi avut douăzeci de ani. Şi cât de înşelător este acest nume Mietta. De la bunica ei a moştenit ochii negri şi părul bogat, la ea ca pana corbului. Ca înălţime are cel puţin cu zece centimetri mai mult, umerii largi şi bine tăiaţi, sânul înalt şi bombat ca un scut, coapsa rotundă şi piciorul musculos. Desigur, dacă mi-ar arde de criticat, aş putea găsi că are nasul un pic cam mare, gura puţin cam largă, bărbia o idee prea puternică. Dar nu, alta e situaţia, admir la ea totul, inclusiv rusticitatea.

Nu le văd, dar îmi dau seama, după mişcarea pe care mi-o transmit, că mâinile îmi tremură de ţi-e mai mare dragul. Le ascund sub masă, rezemându-mi pieptul şi umerii de marginea ei şi obrazul de ţeava puştii, şi, cu glasul pierit, o mănânc pe Mietta din ochi. Înţeleg ce-a simţit Adam găsind într-o bună dimineaţă lângă el o Evă proaspăt ieşită de sub strungul care o modelase. Nu există om mai împietrit de admiraţie, nici mai plin de tandreţe decât mine. În grota aceasta, în fundul căreia mă ascunsesem luptând cu puşca în mână ca să supravieţuiesc, Mietta răspândeşte lumină şi căldură. Bluza-i cârpită plesneşte pe ea, fusta de pânză roşie decolorată, uzată şi pe alocuri găurită de molii îi flutură deasupra genunchiului. Are pulpele un pic cam groase, asemenea femeilor sculptate de Maillol, iar picioarele ei goale şi puternice sunt bine sprijinite pe pământul din care pare că-şi trage puterea. E un magnific animal uman această viitoare mamă de oameni.

Mă smulg din contemplare, mă îndrept în scaun, apuc marginea mesei cu amândouă mâinile, cu degetele mari deasupra şi celelalte dedesubt, şi spun:

— Stai jos, Mietta.

Vocea mea îmi pare slabă şi răguşită. Bag de seamă că după aceea devine mai fermă. Mietta se aşază fără să spună o vorbă pe locul unde a stat mai înainte Jacquet, despărţită de mine de toată lungimea mesei. Are ochi frumoşi şi blânzi. Se uită la mine fără nicio jenă, cu aerul acela grav pe care-l au copiii când privesc un străin venit în casă.

— Mietta (îmi place numele ăsta de Mietta), o să-l luăm pe Jacquet cu noi.

Ochii ei de culoare închisă sunt cuprinşi de nelinişte, astfel că adaug imediat:

— Nu te speria. N-o să-i facem niciun rău. Şi dacă bunica ta şi cu tine nu vreţi să rămâneţi singure la Etang, puteţi veni cu noi la Malevil.

— Ei, nu zău, să rămânem singure la Etang! zice Falvina, îţi sunt foarte recunoscătoare, dragul meu...

— Mă cheamă Emmanuel.

— Ei bine, Emmanuel, mulţumesc.

Mă întorc spre Mietta.

— Şi tu, Mietta, eşti de acord?

Înclină capul fără să scoată un cuvânt. Nu e vorbăreaţă, dar vorbesc ochii în locul ei. Privirile ei nu mă părăsesc deloc, judecându-l şi cântărindu-l pe noul stăpân. Hai, Mietta, fii liniştită, la Malevil n-ai să ai parte decât de prietenie şi de tandreţe.

— De unde vine numele ăsta de Mietta?

— Pe ea o cheamă de fapt Maria, zice Falvina, însă la naştere era foarte mică, fiindcă s-a născut înainte de soroc, biata, la şapte luni. Şi Raymonde o striga totdeauna Mauvietta. Iar Catie a noastră, care avea trei ani pe vremea aceea, i-a zis „Mietta" şi de atunci aşa a rămas.

Mietta nu spune nimic, însă poate fiindcă mă interesez de numele ei îmi surâde. Poate că are trăsăturile un pic prea greoaie, cel puţin după canoanele frumuseţii de oraş, dar când zâmbeşte, faţa i se luminează, devenind neînchipuit de blândă. Are un zâmbet încântător, sincer şi încrezător.

Uşa se deschide şi intră Jacquet urmat de Thomas. Gând dă cu ochii de Mietta, Jacquet se opreşte, se face palid, se uită la ea şi, întorcându-se spre Falvina, strigă furios, gata parcă să se arunce asupra ei:

— Dar, îţi spusesem...

— Ei, domol! îi zice Thomas, care-şi ia foarte în serios rolul de gardian.

Înaintând ca să-şi potolească prizonierul, o zăreşte pe Mietta, pe care nu o putuse vedea din cauza corpului lui Jacquet, şi rămâne încremenit. Mâna pe care voia s-o pună pe umărul lui Jacquet îi cade în jos.

Intervin fără să ridic vocea:

— Jacquet, nu bunica ta mi-a spus că Mietta se ascunsese. Eu am descoperit-o.

Jacquet se uită la mine cu gura căscată. Nu pune nicio clipă la îndoială ceea ce spun eu. Mă crede. Mai mult chiar: se căieşte că a încercat să-mi ascundă ceva. Am luat locul tatălui: sunt infailibil şi atotştiutor.

— Te credeai mai şiret decât domnii de la Malevil! zise Falvina cu ironie.

Iată-mă şi la plural. „Dragul meu" sau domnii. Niciodată tonul just. Mă uit la Falvina. O bănuiesc puţin de josnicie. Dar nu vreau s-o judec prea repede. Cine n-ar fi corupt după zece ani de sclavie la troglodit?

— Jacquet, când ai plecat să-l îngropi pe taică-tău, ce i-ai şoptit bunicii?

Cu mâinile la spate, capul în piept şi ochii în pământ, răspunde cu umilinţă:

— Am întrebat-o unde e Mietta şi mi-a răspuns că în şură. Iar eu i-am zis să nu spună nimic domnilor.

Mă uit la el:

— Deci sperai să fugi de la Malevil ca să vii aici şi s-o ştergi cu ea.

Jacquet e stacojiu. Răspunde încet:

— Da.

— Şi unde te-ai fi dus? Cu ce ai fi hrănit-o?

— Nu ştiu.

— Şi mama-mare? Ar fi rămas la Malevil? Falvina, care se ridicase la intrarea celor doi bărbaţi (reflex inspirat de Wahrwoode?), a rămas în picioare lângă Mietta şi, fiindcă e, probabil, obosită, se sprijină de masă cu amândouă mâinile.

— Nu mă gândisem la mama-mare, spune Jacquet încurcat.

— Aşa, vasăzică! oftează Falvina şi o lacrimă mare îi alunecă pe obraz.

Bănuiesc că plânge uşor, însă Jacquet e, desigur, preferatul ei. Are de ce să fie îndurerată.

Mietta îşi pune o mână pe mâna Falvinei, înalţă capul spre ea şi începe să dea din cap cu aerul că spune: eu însă nu te-aş fi părăsit. Grozav aş fi vrut să aud glasul Miettei, însă pe de altă parte am înţeles de ce nu este vorbăreaţă, spune totul din priviri. Probabil că a luat obiceiul acestor mimici de pe timpul lui Wahrwoorde şi a liniştei pe care o impunea acesta. Am continuat.

— Jacquet, îi ceruseşi Miettei consimţământul la acest plan?

Mietta dă energic din cap, la care Jacquet se uită la ea distrus.

— Nu, răspunde el cu o voce abia auzită.

Linişte.

— Mietta, zic eu, vine cu noi la Malevil de bună voie. Bunica de asemenea. Şi, începând din această clipă, Jacquet, nimeni n-are dreptul să spună: Mietta este a mea. Nici tu. Nici eu. Nici Thomas. Nici nimeni de la Malevil. Ai înţeles?

Jacquet încuviinţează din cap. Continui:

— De ce ai încercat să-mi ascunzi prezenţa Miettei la Etang?

— Ştii bine de ce, răspunde el cu voce stinsă.

— Ţi-era teamă să nu mă culc cu ea?

— A, nu de asta, fiindcă dacă ea vrea e dreptul tău.

— Atunci ca să nu o silesc?

— Da, zise el încet.

După părerea mea motivul invocat e cu totul în favoarea lui. Nu la el se gândea, ci la Mietta. Cu toate acestea simt că trebuie să fiu puţin mai sever.

Jacquet mă dezarmează cu ochii lui buni de câine. E o greşeală. Trebuie să-i impun o anume conduită din moment ce are să trăiască alături de noi.

— Ascultă, Jacquet. Tu trebuie să înţelegi un lucru. Numai la Etang se ucide, se violează, se lovesc oamenii şi se fură calul vecinului. La Malevil nu se face nimic de felul acesta.

Cu ce aer primeşte el această dojană! Iar eu nu cred că sunt prea înzestrat pentru morală. Ceea ce vrea să însemne, presupun, că nu sunt un sadic: umilirea altuia nu-mi face plăcere.

I-o tai scurt:

— Calului tău cum îi spui?

— Malabar.

— Bine. Du-te şi înhamă-l pe Malabar la căruţă. Astăzi n-o să putem transporta decât o parte din lucruri. Mâine o să venim din nou cu Malabar şi în plus cu Amarante înhămată la căruţa noastră. O să facem atâtea drumuri câte o să trebuiască.

Jacquet se îndreaptă imediat spre uşă, fericit că i se dă de făcut o treabă. Destul de prost dispus, pe cât se pare, Thomas se răsuceşte pe călcâie gata să-l însoţească. Îl opresc.

— Nu-i nevoie, Thomas. Îţi închipui c-ar mai încerca să fugă acum?

Thomas rămâne pe loc, încântat că se poate uita în continuare la Mietta. Şi începe s-o contemple iarăşi. Găsesc destul de idiot aerul lui fascinat, uitând că şi eu m-am comportat probabil, la un moment dat, la fel. Cât despre Mietta, minunaţii ei ochi nu-i părăsesc pe ai mei sau, mai exact, buzele mele, cărora, de cum încep să vorbesc, pare să le urmărească cea mai mică mişcare.

Continui. Am grijă ca totul să fie limpede.

— Mietta, un lucru aş vrea să-ţi spun. La Malevil nimeni n-o să te silească să faci ceea ce n-ai să vrei.

Şi cum nu răspunde, o întreb:

— Ai înţeles?

Tăcere.

— Bineînţeles că a priceput, zise Falvina.

Insist, agasat:

— Las-o pe ea să vorbească, Falvina.

Falvina se întoarce spre mine:

— Păi nu poate să-ţi răspundă. E mută.

• CAPITOLUL VIII

Întoarcerea aceea la Malevil odată cu căderea nopţii! Mergând în frunte, călăream pe deşeuate pe Amarante, cu carabina în bandulieră, ţeava în diagonală pe piept şi cu Mietta în spate, ţinându-mă de mijloc, căci în ultimul moment îmi dăduse a înţelege, prin una din mimicile ei, că i-ar plăcea să meargă călare. Înaintam la pas, deoarece Malabar, care mi-ar fi urmat iapa până la capătul pământului, o lua la trap de fiecare dată când Amarante se distanţa mai mult, imprimând în felul acesta căruţei o mişcare prea vie. Or, în aceasta, în afară de Falvina, Jacquet şi Thomas, se aflau o grămadă imensă de saltele şi alimente. Şi, mai ales, legată la spate cu o funie, mergând târâş-grăpiş, o vacă cu un pântece enorm pe care Falvina nu voise s-o lase la Etang, nici măcar pentru o noapte, deoarece, spunea ea, era gata-gata să fete.

Am luat-o peste platou şi pe la fosta fermă Cussac, transformată în cenuşă, pentru că nici nu se punea problema să trecem cu căruţa peste pereţii de piatră care barau micul şes în drum spre Rhunes. De altfel, Jacquet mă asigurase că drumul, cu toate că era mai lung, nu era blocat de trunchiurile arse; el îl străbătuse de mai multe ori, când, trimis de tatăl lui, venise să ne spioneze până în apropiere de Malevil.

După ce căruţa a străbătut, nu fără greutate, drumul în pantă până la ferma Cussac, am intrat pe drumul asfaltat şi, cum începea să se lase noaptea, m-am simţit ispitit să o iau înainte ca să-mi liniştesc tovarăşii de la Malevil. Dar când l-am văzut sau, mai bine zis, când l-am auzit pe Malabar că începe să galopeze în urma Amarantei pe asfalt, în timp ce vaca mugea în spatele căruţei, fiindcă funia întinsă o strângea de gât, mi-am domolit iapa şi am lăsat-o la pas. Biata vacă şi-a revenit cu greu din emoţie, cu toate încurajările Falvinei, periculos aplecată în spatele căruţei. Am aflat astfel că i se spunea Marquise, ceea ce o plasa pe scara nobiliară mult sub Princesse a noastră. Unchiul pretindea că pe vremea Revoluţiei, când începuse vânătoarea de foşti, răsculaţii din ţinutul nostru au luat obiceiul de a-şi boteza în bătaie de joc animalele cu astfel de titluri. Era o răzbunare neînsemnată, conchidea Menou, după tot răul pe care ni l-au făcut, că încă în timpul lui Napoleon al III-lea, n-ai crede, Emmanuel, a existat un conte în La Roque care şi-a spânzurat vizitiul pentru că nu se supusese unei porunci, şi n-a stat pentru asta nici măcar o zi la închisoare.

Mă aflam, în timp, cu mult înainte de Revoluţie, când am zărit de departe foişorul castelului luminat de torţe. Revăzându-l, mi-am simţit inima plină

de căldură. Şi atunci mi-am dat bine seama ce simţea seniorul din evul mediu când, după ce se războise departe, se întorcea acasă, întreg şi biruitor, aducând cu el carele pline de pradă şi de prizonieri. Desigur, acum situaţia era alta. Eu n-o violasem pe Mietta şi ea nu era prizoniera mea. Dimpotrivă, o eliberasem. Prada, însă, era considerabilă şi compensa cu mult cele trei guri în plus de hrănit: două vaci, dintre care, una, Marquise, gata să fete, iar alta, bună de lapte, lăsată provizoriu la Etang, în tovărăşia unui taur, a unui vier şi a două scroafe (nemaipunând la socoteală un porc sub formă de şuncă şi cârnaţi), de două sau de trei ori mai multe găini decât avea Menou şi, mai ales, o cantitate apreciabilă de grâu, dat fiind că Wahrwoorde obişnuia să-şi facă pâinea în casă. Ferma lui trecea drept săracă, deoarece el nu cheltuia nimic. În realitate, aşa cum am mai spus, avea câteva parcele bune pe platoul de lângă Cussac. Şi, în seara aceea, nu aduceam la Malevil nici a zecea parte din bogăţiile de la Etang. Socoteam că aveau să fie necesare întreaga zi următoare şi celelalte şi încă numeroase drumuri cu cele două căruţe pentru a aduce toate lucrurile şi animalele.

Curios cum lipsa automobilului schimba ritmul vieţii: de la Cussac la Malevil, cu calul, era necesară o oră. În timp ce cu maşina aş fi făcut zece minute. Şi ce de gânduri în acea uşoară legănare pe Amarante fără şa. Îi simţeam căldura şi sudoarea, iar în spatele meu pe Mietta ţinându-mă cu braţele de mijloc, cu faţa lipită de gâtul meu şi cu sânii împungându-mi spinarea. Câte daruri îmi oferea! Şi ce încetineală plină de înţelepciune! Pentru prima dată din ziua evenimentului mă simţeam fericit. În sfârşit, nu fericit, sau nu tocmai. Mă gândeam la Wahrwoorde aflat acum sub pământ, cu gura şi ochii plini de ţărâna care-i apăsa pieptul. Viclean feudal! Energic paria! Trăind după legea lui şi neacceptând alta. Şi înconjurat numai de masculi. Pentru că era un lux excepţional să găseşti adunaţi într-o fermă atât de mică un vier, un armăsar şi un taur. Într-un loc unde toţi agricultorii nu creşteau decât femele, astfel că toate vacile noastre erau însămânţate artificial, Wahrwoorde respecta masculul. În cazul lui nu era numai autarhia. Eu vedeam în asta un cult cvasi-religios pentru animalul viril dominant. El însuşi era super-masculul şeptelului uman de la Etang considerând că toate femeile familiei îi aparţineau, inclusiv fiicele vitrege, de cum intrau în pubertate.

Ne apropiem de Malevil şi mi-e din ce în ce mai greu s-o reţin pe Amarante, care trece mereu la trap. Dar din cauza bietei Marquise, care merge în spatele căruţei, cu pântecele ei mare bălăbănindu-se între picioarele-i scurte, o strunesc ţinând ferm frâul în mâini şi coatele lipite de corp. Mă întreb ce gândeşte iapa mea despre ziua asta. Furată, deflorată şi adusă înapoi acasă. Ei, acum înţeleg eu de ce l-a urmat pe cel ce-a furat-o: a

simţit la el mirosul armăsarului. La rândul ei şi Bel Amour a simţit la Maternitate apropierea noastră, căci ajunge până la noi un nechezat îndepărtat căruia îi răspunde Amarante şi, după ce trece momentul de surpriză (Ce? O a doua iapă!), vocea puternică a lui Malabar. Seara care se lasă e încărcată de mirosurile animalelor care se deplasează, se cheamă şi îşi răspund. Numai noi nu simţim nimic. Cel puţin cu nasul, deoarece Mietta îmi îmbrăţişează spatele pe toată lungimea, lipită de mine, cu coapsele, pântecele şi sânii. Când Amarante îşi dă drumul la trap, Mietta se lipeşte şi mai tare de mine, prinzându-se cât poate de bine cu mâinile strânse una de alta de pântecele meu. E fără îndoială pentru prima dată că încalecă direct, fără şa. Nu va uita asta uşor. Eu nici atât. Toate aceste curbe din spatele meu trăiesc, palpită şi-mi ţin cald. Mă simt ocrotit, învelit, adăpostit. Dacă aş putea să nechez şi eu, în loc să gândesc! Şi să nu mă tem de viitor la sânul fericirii mele prezente!

La Malevil era o risipă de torţe. Două pe foişor şi două înfipte în ferestruicile zidurilor cetăţuii. Inima îmi tresaltă la vederea minunatului meu castel, atât de măreţ, atât de bine apărat. Şi, în timp ce urcăm panta abruptă care duce la el, admiram în clarobscurul torţelor silueta imensului foişor vertical şi, drept în faţa mea, cetăţuia de la intrare prelungită de zidul de apărare pe care imediat îşi fac apariţia, întinzându-şi gâtul printre creneluri, umbre pe care nu reuşesc încă să le identific. Cineva flutură o torţă pe deasupra parapetului. Nu ştiu care strigă:

— Tu eşti, Emmanuel?

Îmi pare rău că n-am şa şi scări. M-aş înălţa în ele.

— Eu sunt! Şi Thomas! Aducem lume cu noi! Exclamaţii. Cuvinte nedesluşite. Aud scrâşnetul surd al celor două aripi ale grelei porţi de stejar care se deschide. Ţâţânile sunt bine unse, lemnul este cel care geme pentru că a fost pus în mişcare. Trec pragul şi-l recunosc pe purtătorul torţei: Momo.

— Momo, să închizi poarta după vacă!

— *Emamuel*! *Emamuel*! strigă Momo aţâţat la culme.

— O vacă! strigă Menou, râzând bucuroasă. Uite că ne aduce o vacă!

— Şi un armăsar, strigă Peyssou.

Ce erou sunt! Ce de exclamaţii în jurul meu! Văd siluete negre agitându-se. Nu le disting încă feţele. Bel Amour, care, din boxa ei, acum la câţiva metri de noi, a simţit armăsarul, nechează cu nările umflate şi bate din copită în uşă, făcând un zgomot infernal la care îi răspund Malabar şi Amarante. Mă opresc în faţa Maternităţii pentru ca Bel Amour, văzând caii, să se liniştească. Nu ştiu dacă i-a văzut, însă în tot cazul se potoleşte. În ce mă priveşte, nu văd de la mână până la gură, pentru că Momo, purtătorul de

torţă, s-a dus să închidă poarta, iar Menou, care are lanterna electrică (prima oară o foloseşte de când i-am încredinţat-o), examinează vaca de la capătul convoiului. Toţi ceilalţi s-au adunat în jurul Amarantei şi acum îl disting pe Peyssou, datorită pansamentului alb din jurul capului. Cineva, Colin cred, după înălţime, a apucat hăţurile iepei şi, cum ea îşi apleacă uşor capul, îmi petrec piciorul drept pe deasupra gâtului ei şi sar jos, metodă care nu-mi place deloc, fiindcă o găsesc teatrală, însă nu pot face altfel cu Mietta în spatele meu, din ale cărei mâini mă desprind. De cum pun piciorul jos, Peyssou mă înhaţă sărutându-mă fără nicio ruşine. Destul, melcule! Nu mă mai îmbăloşa! Pasere, veselie, împunsături, insulte, ghionturi zdravene. În sfârşit, îmi amintesc de Mietta. O dau jos de pe cal, apucând-o de talie. Atârna ceva! Zic: iat-o pe Mietta.

În clipa aceea Momo se întoarce, fluturându-şi torţa, şi-atunci, deodată, apare şi Mietta din umbră, cu toate sinuozităţile ei, aureolată de coama-i neagră. Se lasă o tăcere mormântală. Cei trei rămân înmărmuriţi. La fel şi Momo, cu torţa tremurându-i în mână. Priviri strălucitoare şi fixe. Niciun zgomot decât cel al respiraţiilor. Iar la câţiva metri de noi, monologul lui Menou, care, la capătul convoiului, întâmpină vaca străină cu tandreţe şi în dialect. A, frumoasă şi mândră, şi mare, gata să feţi, şi asudată, sărăcuţa, te-au pus să alergi în starea în care eşti, cu viţelul pe drum!

Întrucât cei de faţă continuă să tacă şi niciunul nu mişcă un deget, iau iniţiativa de a-i prezenta unul după altul. Ăsta-i Peyssou. Ăsta-i Colin. Ăsta-i Meyssonnier. Ăsta-i Momo. Fiecăruia Mietta îi întinde mâna şi i-o strânge. Dar fără un cuvânt. Înmărmurirea persistă. Doar Momo izbucneşte brusc. Dansând pe loc, începe să strige: *Memienna*! *Memienna*! (derivare de la Mietta, probabil) şi, fluturându-şi torţa, ne lasă în întuneric, îndreptându-se spre maică-sa. Iat-o. Şi, cum torţa e plecată împreună cu Momo, nu se ştie unde, poate ca să vadă vaca, Menou îşi îndreaptă lampa asupra Miettei, pe care o cercetează de sus în jos. Umerii rotunzi, pieptul bombat, coapsele puternice, picioarele musculoase, totul e examinat.

— Ei, da! zice ea. Ei, da!

Nu scoate o vorbă în plus. Mietta, mută, rămâne mută. Amicii mei, stane de piatră în continuare. Dar, din felul în care Menou întârzia cu lampa de-a lungul trupului robust al Miettei, îi simt aprobarea. Cel puţin pentru vigoarea, aptitudinea de a face copii, puterea ei de muncă. Din punct de vedere al moralei însă, Menou nu se pronunţă în niciun fel. În afară de acel „ei, da", „ei, da", nu zice nimic. Tace. Niciun cuvânt. Îi recunosc prudenţa. Şi misoginismul. Ştiu foarte bine ce gândeşte: dar ţâţele ei nu trebuie să vi se urce la cap, băieţi. O femeie e o femeie. Şi femei bune sunt prea puţine.

Nu-mi dau seama dacă Mietta e stingherită de acea dublă linişte, cea datorată gurii căscate a amicilor şi cea lipsită de politeţe a lui Menou, însă Thomas salvează situaţia sărind jos din căruţă. Mă uit la el cum ia, culmea! cele două puşti de la prizonierul nostru, cocoţat încă în căruţă. Iată-l în mijlocul nostru, încărcat de arme şi foarte bine primit. Poate nu ca mine, în delir. Sau ca Mietta, cu răsuflarea tăiată. Dar îşi are şi el partea lui de împunsături, de palme date peste spate şi de ghionturi. E chiar prima oară când îmi văd prietenii înghiontindu-l, dovadă că este, în sfârşit, complet integrat. Sunt mulţumit. Iar el, încântat, răspunde la aceste efuziuni cât poate de bine, un pic bătos încă, un pic stângaci, ca orăşeanul care n-are gestul destul de spontan şi nici destul de promptă insulta amicală.

— Şi tu, Emmanuel, cum te simţi? întreabă Menou.

Mă uit la ea, mică de tot, cu capul ei de mort înălţat şi cu trupu-i mărunt ridicat pe vârfurile picioarelor, fără un dram de carne pe ea. Prefer însă această uscăciune dezmăţului de carne al Falvinei.

— Fericit, îi răspund în dialect, că nu te ocupi numai de vacă!

O apuc de coate, o ridic ca pe o pană şi o sărut pe amândoi obrajii, descriindu-i puţin ferma de la Etang, pe Wahrwoorde şi familia acestuia. Chestia cu Wahrwoorde n-o miră deloc. Ştia dinainte de ce reputaţie se bucura.

— Mă duc, zice în cele din urmă. Cât descărcaţi din căruţă eu vă pregătesc masa.

Şi iat-o depărtându-se, cu paşi mărunţi şi repezi, în direcţia casei, neagră în întuneric, cu cercul de lumină al lămpii dansând în faţa ei şi apărând şi mai mică pe puntea mobilă şi lângă cel de al doilea zid de apărare. Îi strig:

— Menou! Pregăteşte masa pentru nouă persoane. Mai avem două în căruţă!

Nu ne trebuie mai mult de jumătate de ceas, opt câţi suntem, ca să descărcăm, cel puţin provizoriu, aranjând totul la Maternitate, în afară de saltele pe care am hotărât să le duc în locuinţă în vederea cazării celor trei noi sosiţi. Totul se desfăşoară în ordine, afară de micile nazuri ale lui Malabar, pe care Jacquet, în picioare chiar sub nările lui, trebuie să-l strunească de hăţuri, şi de câteva înjurături adresate lui Momo care, în loc să ne ţină nouă torţa, se apleacă spre a se uita între picioarele lui Malabar. Dar pentru numele lui Dumnezeu, Momo, ce naiba faci? *Cămaa*! *Cămaa*! strigă Momo. Momo, ţine torţa, sau îţi ard un picior în dos! Dar, *cămaa, cămaa*! răspunde Momo. Şi, ridicându-se, începe să-şi fluture braţul liber ca să ne demonstreze proporţiile care-l impresionează. E de mirare că Peyssou nu face niciun comentariu. Trebuie însă să se abţină din cauza Miettei.

După ce terminăm cu îngrijitul şi închiderea animalelor – pe Malabar l-am pus în boxa unde îmi ţineam armăsarul înainte de ziua evenimentului şi a cărei uşă nu o poate nici sparge, nici sări ca să se ducă la iepe – trecem în incinta a doua, ducând saltelele la primul etaj al locuinţei şi coborând apoi imediat la parter, în sala mare, unde găsim focul aprins, masa pusă şi, surpriză, tronând în mijlocul lungii mese mânăstireşti şi apărându-ne drept supremă manifestare a luxului şi tehnicii iluminatului, o veche lampă cu ulei a unchiului, pe care Colin a găsit-o şi a reparat-o în timpul absenţei noastre.

Menou însă nu ne face o primire strălucitoare de căldură şi lumină. Cum mă aflam în fruntea micii trupe, ea se întoarce către mine, neagră şi slabă, cu buzele strânse, scrâşnind din dinţi şi îmi aruncă o privire tăioasă. În spatele meu, grupul se opreşte. Noii veniţi, terorizaţi. Cei vechi, atenţi şi amuzându-se discret.

— Unde-s ceilalţi doi? zice ea cu furie-n glas. Cei de la Etang, veneticii! Ca şi cum nu erau şi aşa destule guri!

Caut s-o liniştesc. Încep să-i enumăr bunurile pe care i le-am adus, fără a mai pune la socoteală grâul „care" puteam să-l prefacem în pâine şi hainele pentru Peyssou, având în vedere că Wahrwoorde era de aceeaşi statură. Şi, în sfârşit, ajutor la treabă. Drept care îl scot pe Jacquet din grup şi i-l arăt.

Impresie bună. Menou are slăbiciune pentru băieţii frumoşi şi, în general, pentru sexul tare. Cu un bărbat, în nouă cazuri din zece, să ştii, Emmanuel, te înţelegi, că-i soi bun. Şi-apoi umeri şi braţe ca ale lui Jacquet! Ca şi Miettei, nici nu-i întinde mâna, nici nu-i spune bună ziua (un venetic de la Etang, vă închipuiţi: o cârpă nu se transformă cât ai clipi în ştergar). Îi face, distantă, un mic semn din cap. În privinţa spiritului de castă, Menou bătea de la mare distanţă până şi o ducesă.

— Şi uite...

Dar n-am mai apucat s-o prezint şi pe Falvina, şi nici măcar să-i rostesc numele, fiindcă Menou o şi zăreşte şi, înainte s-o pot opri, izbucneşte, în dialect, convinsă că „venetica" nu o înţelege:

— Doamne sfinte! Dar asta ce mai e, Emmanuel? Ce mi-ai adus aici? Ce-mi pui în cârcă! O momâie de şaptezeci de ani (cu toate că ea însăşi, dacă-mi aduc bine aminte, are şaptezeci şi cinci). Tânăra, mai treacă-meargă, pentru că îmi dau seama de micile servicii pe care o să ţi le facă! Dar scroafa asta bătrână, şi aşa de grasă că nici nu-şi mai poate mişca fundul, şi care n-o să fie bună decât să facă pe musafirul la bucătărie şi să n-aducă niciun folos decât să se îndoape mai mult decât i se cuvine! Şi bătrână, adaugă ea cu dezgust, că mi se face greaţă numai când mă uit la ea cu zbârciturile astea pe faţă! Şi toată grăsimea asta de-ai zice că-i un borcan de untură deşertat pe o farfurie!

Falvina se face stacojie, simte că se înăbuşă, lacrimi mari şi rotunde, pe care eu i le mai văzusem, se rostogolesc pe obrajii căzuţi şi încreţiţi. Spectacol trist, care însă îi scapă lui Menou, pentru că ea se preface că nu se uită la străină şi că nu mi se adresează decât mie.

— Şi pe deasupra nici măcar nu-i de pe la noi, momâia asta bătrână, e o venetică, o sălbatică la fel ca fiul ei! Un bărbat care s-a culcat cu propria lui fiică! Şi cine ştie dacă nu şi cu mamă-sa?

Această acuzaţie gratuită depăşea în asemenea măsură orice limită, încât îi dă Falvinei forţa să protesteze.

— Dar Wahrwoorde nu-i fiul meu! E ginerele meu! ţipă ea în dialect.

Se face linişte. Menou, stupefiată, se întoarce uitându-se pentru prima oară la ea ca la o fiinţă omenească.

— Vorbeşti în dialect, zice ea, jenată totuşi.

Schimb de priviri şi râsete înfundate la cei ai casei.

— Ce te miri? zice Falvina, doar sunt născută în La Roque! Poate l-ai cunoscut pe Falvine cu prăvălioara de lângă castel. Sunt sora lui.

— Doar nu Falvine cizmarul?

— Ba da!

— Păi mi-e văr de-al doilea! zice Menou.

Uimire! Va trebui lămurit de ce Menou n-o cunoştea pe Falvina şi n-o văzuse niciodată. Dar o să ajungem încetul cu încetul şi acolo. Am toată încrederea.

— Sper, zise Menou, că ceea ce am spus, n-o s-o iei drept o jignire, fiindcă nu ţi se adresa ţie.

— N-am luat-o ca o jignire, răspunde Falvina.

— Mai ales în privinţa grăsimii, adaugă Menou. Mai întâi că asta nu-i vina ta. Şi-apoi asta nu înseamnă că mănânci mai mult decât altul (ceea ce poate fi luat, la alegere, ca o amabilitate sau ca o punere în gardă).

— N-am luat-o ca o jignire, repetă Falvina, blândă ca un miel.

Ei, cele două momâi au să se înţeleagă. Pe baza unei sfinte ierarhii. Nu-i nevoie să mă întreb cine are să fie mai mare în coteţ, nici care din cele două bătrâne găini are s-o împungă pe cealaltă. Strig vesel:

— La masă! La masă!

Mă aşez la mijloc, făcându-i semn Miettei să se aşeze în faţa mea. Uşoară foială. După un moment de şovăială, Thomas se aşază, ca de obicei, la dreapta mea şi Meyssonnier la stânga. Momo încearcă să se aşeze la stânga Miettei. Însă tentativa lui e sugrumată în faşă de Menou, care îl cheamă cu severitate lângă dânsa şi-l plasează la dreapta ei. Peyssou se uită la mine. Îi zic: ce mai aştepţi, gloabă? La care se hotărăşte, emoţionat şi încurcat, să se aşeze la dreapta Miettei. Colin, în aparenţă mai la largul lui, se instalează la

stânga ei. Cum Jacquet mai stă în picioare. Îi indic locul de lângă Meyssonnier, sigur că o să-i fie pe plac, pentru că în felul acesta o poate vedea pe Mietta fără să se aplece. Nu mai rămâne decât un tacâm, lângă Peyssou, şi i-l arăt Falvinei. Cu toate că nu a fost nimic premeditat, se nimereşte să fie foarte bine. Peyssou, totdeauna politicos, îi va face din când în când un pic de conversaţie.

Mănânc ca un căpcăun, însă de băut, beau ca de obicei, cu cumpătare, cu atât mai mult cu cât ziua nu s-a terminat încă, dat fiind că după-masă trebuie să ţinem sfat, având hotărâri de luat. Bag de seamă cu plăcere că lui Peyssou i-au revenit culorile în obraji. Mă abţin să-l întreb cum îi merge cu ceafa, în faţa lui Jacquet, paralizat de ruşine şi neîndrăznind nici măcar să se uite la el. Fără îndoială că m-a aşteptat pe mine ca să-i scot pansamentul, însă am să i-l mai las până a doua zi de teamă să nu reînceapă să sângereze în timpul nopţii pe pernă. Falvina, cu nasul în jos, nu deschide gura, ceea ce cred că o costă enorm, şi se preface că abia gustă din jambon ca să-i facă impresie bună lui Menou. Efort zadarnic însă, pentru că aceasta nici nu-şi ridică măcar nasul din farfurie.

Singura care pare cu totul naturală e Mietta. Este adevărat că ea e centrul spre care se îndreaptă în permanenţă întreaga căldură şi atenţie a mesei, însă nu se simte deloc, stingherită din această cauză, după cum aş jura că nici nu se făleşte cu asta. Se uită pe rând la fiecare, nestingherită, cu gravitatea unui copil. Câteodată surâde. Ne surâde fiecăruia, pe rând, fără să-l omită pe Momo, pe care sunt uimit că-l văd atât de curat, uitând însă că, în chiar dimineaţa aceea, l-am muiat în cadă.

La masă, cu toate că e veselie, există, în acelaşi timp, un pic de reţinere pentru că nu vreau să povestesc ce s-a petrecut la Etang de faţă cu noii-veniţi care, tăcuţi şi modeşti cum sunt, ne deranjează, totuşi, un pic: am impresia că ceea ce se spune de obicei spontan ar suna fals spus în faţa lor. Şi pe urmă se simte la ei o altfel de tradiţie. Astfel, când s-au aşezat la masă, şi-au făcut toţi trei semnul crucii. Nu ştiu de unde li se trage acest obicei, fără îndoială că nu de la Wahrwoorde! Asta a făcut, de altfel, o impresie bună asupra lui Menou, care e totdeauna gata să-i considere pe „venetici" drept nişte sălbatici dinainte de Cristos.

Meyssonnier, din stânga, mi-a dat una cu cotul, iar Thomas se uită la mine cu un aer foarte contrariat.

Amândoi se simt mai mult ca oricând în minoritate, fiind singurii la care ateismul reprezintă o a doua religie. Colin şi Peyssou, cu toate că-şi însoţeau rar soţiile la biserică înainte de eveniment – practica aceasta li se părea, probabil, puţin bărbătească –, se împărtăşeau de Paşte. Cât despre mine, nici catolic, nici protestant, am fost crescut între aceste două credinţe, produs

hibrid a două educaţii. Ele se stânjeniseră reciproc. Imense eşafodaje de credinţă se năruiseră în mine. Cred că într-o bună zi va trebui să fac un inventar pentru a-mi da seama de ceea ce a mai rămas. Nu cred însă că am s-o fac vreodată. În tot cazul, sunt foarte prudent în acest domeniu, şi nu numai în ceea ce priveşte preoţii. În lipsa inventarului amintit mai înainte, aş spune că simt o atracţie sentimentală pentru obiceiurile religioase ale înaintaşilor mei. Pe scurt, nu sunt rupte toate firele. Pe de altă parte, îmi dau bine seama că atracţie nu înseamnă adeziune.

Nu răspund la cotul lui Meyssonnier şi mă fac că nu văd privirea lui Thomas. Are să înceapă la Malevil, pe lângă lupta pentru Mietta, şi un război religios? Pentru că celor doi atei ai noştri nu le-a scăpat faptul că cei trei noiveniţi întâreau clanul clerical de la Malevil. Şi asta îi nelinişteşte, dat fiind că în acest domeniu nu mai sunt siguri nici de mine. După terminarea mesei îl trimit pe Jacquet să aprindă focul în locuinţă, iar când se întoarce mă ridic şi le spun noilor-sosiţi:

— În seara asta o să vă culcaţi toţi trei la primul etaj, pe saltele. Mâine o să vedem cum ne organizăm.

Falvina se ridică, destul de încurcată, pentru că nu ştie cum să se despartă de noi şi Menou n-o ajută deloc, nearuncându-i nici măcar o privire. Mietta e mult mai la largul ei, poate pentru că nu trebuie să spună nimic, însă, destul de mirată totuşi, şi ştiu bine de ce.

— Duceţi-vă, duceţi-vă, zic eu întinzând ambele mâini. Vă însoţesc.

Ca să scurtez, îi împing de la distanţă spre uşă, dar, trecând pragul, nimeni, nici dintre cei noi, nici dintre cei vechi, nu murmură un bună seara. La primul etaj, ca să-mi justific prezenţa, mă fac că verific dacă ferestrele sunt bine închise şi dacă saltelele nu sunt prea aproape de foc. Ei, somn uşor, spun cu aceeaşi mişcare a braţelor, destul de necăjit că mă despart de Mietta în felul ăsta neutru şi distant, evitându-i până şi privirea care mi se pare că se fixează asupra mea cu un aer întrebător.

Plec. Dar Mietta nu mă părăseşte. O iau cu mine în gând în timp ce cobor scara turnului şi mă întorc în sala mare unde Menou a strâns masa, şi prietenii mei, pe scaune împrejurul focului, cu al meu la mijloc, mă aşteaptă. Mă aşez dându-mi imediat seama că prezenţa Miettei umple până la refuz odaia şi că nimeni nu poate să se gândească la altceva. Primul care o evocă, şi aş fi putut paria pe asta, e Peyssou.

— Frumoasă, spune el pe un ton neutru. Dar nu prea vorbeşte.

— E mută.

— Nu se poate! zice Peyssou.

— *Eemunta*! strigă Momo, înduioşat şi, în acelaşi timp, conştient că nu mai ocupă ultimul loc la Malevil pe scara îndemânării lingvistice.

Un moment de tăcere. Ne gândim cu milă la Mietta.

— *Mama*! *Eemuntă*! strigă Momo, înălţându-se mândru lângă şemineu.

Menou împleteşte de partea cealaltă a şemineului. Ce va face după ce-şi va termina lâna? O să desfacă, asemenea Penelopei, ceea ce a terminat de făcut?

— Nu-i nevoie să ţipi, zice ea fără să ridice capul. Am auzit. Eu nu-s surdă.

Am spus un pic cam sec:

— Mietta nu e surdă. E mută.

— Ei, în felul ăsta, zice Menou, n-o să vă certaţi cu ea.

Oricât de scârbiţi ne simţim de cinismul acestei replici, nu vrem să-i dăm apă la moară lui Menou. Tăcem. Şi cum tăcerea se prelungeşte, încep să povestesc ce am făcut la Etang.

Trec repede peste epopeea militară. Nu mă întind prea mult nici asupra relaţiilor de familie din sânul tribului Wahrwoorde. Mereu preocupat să nu-i dau apă la moară lui Menou. Vorbesc mai mult despre Jacquet, despre atacul lui asupra lui Peyssou, de complicitatea lui pasivă, de teroarea exercitată de tată asupra fiului. Conchid că trebuie să-i aplicăm, ca principiu, o pedeapsă privativă de libertate ca să-şi dea bine seama că a săvârşit un rău. Şi să nu mai fie tentat să-l repete.

— Cum vezi tu această captivitate? întreabă Meyssonnier.

Ridic din umeri.

— Sigur că n-o să-l punem în lanţuri. O să-l obligăm numai să nu părăsească Malevil-ul şi teritoriul Malevil-ului. În rest va fi tratat ca oricare altul dintre noi.

— Ei, poftim, poftim! exclamă Menou cu indignare. Dacă vrei să ştii părerea mea...

— Dar nu ţi-o cer, îi răspund pe un ton tăios.

Sunt mulţumit că am pus-o la locul ei. Nu mi-a plăcut felul în care a lăsat-o să plece pe Falvina, fără să-i adreseze un cuvânt. La urma urmelor Falvina e vara ei de-a doua. Ce înseamnă jignirea asta? Iar în ce mă priveşte, găsesc că şi-a cam luat nasul la purtare. Faptul că mă consideră drept un stăpân de origine divină n-o împiedică să încerce mereu să mă foarfece, aşa cum făcea şi cu unchiul. Chiar pe Dumnezeu, când i se roagă, nu se poate împiedeca să nu-l bruftuiască.

— Sunt de acord cu felul în care înţelegi tu treaba asta, zice Meyssonnier.

Sunt toţi de acord. De acord şi cu punerea la punct a lui Menou, le-o citesc în ochi.

Discutăm despre durata pedepsei lui Jacquet. Proporţiile sunt diferite. Cel mai aspru, din cauză că s-a temut pentru mine, a fost Thomas: zece ani. Cel mai indulgent Peyssou: un an.

— Nu-i prea scump craniul tău, zice Colin cu vechiul lui zâmbet.

El propune cinci ani şi confiscarea tuturor bunurilor lui. Se pune la vot. Se admite. Îmi revine misiunea ca, a doua zi, să-i comunic lui Jacquet condamnarea lui.

Ridic problema securităţii. Nu se ştie dacă nu există şi alte grupuri de supravieţuitori rătăcind sub cerul liber cu scopuri agresive. Trebuie ca de acum înainte să ne păzim. În timpul zilei nu mai are să iasă nimeni decât înarmat. Noaptea urmează să avem doi oameni la cetăţuia de la intrare, în afară de Menou şi Momo. Există o odaie cu şemineu, neocupată, la etajul al doilea al cetăţuii. Propun introducerea unei permanenţe în echipe de câte doi. Tovarăşii mei aprobă ideea, însă încep să discute cu însufleţire despre frecvenţa schimburilor şi alcătuirea echipelor. După douăzeci de minute cad de acord ca Peyssou şi Colin să facă de serviciu la cetăţuie în zilele cu soţ şi Meyssonnier şi Thomas în zilele fără soţ. Colin propune, şi toţi se declară de acord, ca eu să nu părăsesc foişorul pentru a asigura rezistenţa în cea de a doua incintă, în cazul în care prima ar fi capturată prin surprindere.

Fac observaţia că, dacă doi dintre noi se culcă în permanenţă la cetăţuie, asta înseamnă că se eliberează o încăpere în foişor. Propun să i se atribuie Miettei cea de lângă camera de baie de la primul etaj.

La auzul numelui Miettei animaţia încetează şi se face linişte. Această cameră, numai Thomas nu ştie, e vechiul sediu al *Cercului*. Şi încă de pe vremea *Cercului* ne propusesem, dar nu izbutisem, să avem o fată ca să ne facă bucătăria şi să „ne satisfacă pasiunile”. (Această frază era a mea, o găsisem într-un roman şi a avut un mare efect, nimeni neştiind bine ce însemna asta „pasiune”.)

— Şi ceilalţi doi? întrebă, în sfârşit, Meyssonnier.

— După părerea mea, să rămână unde sunt.

Tăcere. Toţi înţeleg că statutul Miettei la Malevil nu poate fi cel al Falvinei sau al lui Jacquet. Dar asupra acestui statut nu s-a spus nimic. Şi nimeni nu s-a oferit să-l definească.

Cum tăcerea se prelungeşte, mă hotărăsc să vorbesc.

— Bun, zic eu, a sosit momentul să vorbim deschis despre Mietta. Bineînţeles, cu condiţia ca ceea ce vom discuta să nu iasă de aici.

Mă uit la cei de faţă. Sunt de acord. Dar cum Menou rămâne impasibilă, cu nasul în împletitură, adaug:

— Şi tu, Menou, va trebui să păstrezi secretul.

Ea îşi înfige andrelele în împletitură, o strânge şi se ridică.

— Eu mă duc la culcare, zice ea cu buzele strânse.

— Nu ţi-am cerut să pleci.

— Oricum, mă duc la culcare.

— Hai, Menou, nu face pe supărata.

— Nu fac pe supărata, zice ea întorcându-mi spatele, ghemuită în faţa vetrei ca să-şi aprindă opaiţul şi mormăind ceva de neînţeles, dar care, dacă judec după ton, nu trebuie să fie prea amabil la adresa mea.

Tac.

— Poţi să rămâi. Menou, zice Peyssou, amabil ca totdeauna. Avem încredere în tine.

Mă uit la el într-un fel semnificativ şi continui să tac. De fapt nu-mi displace că pleacă. Cât despre ea, continuă să bodogănească ceva de neînţeles. Desluşesc cuvintele orgoliu şi neîncredere. Îmi dau seama despre cine e vorba, însă persist în mutismul meu. Remarc că în seara asta, aprinsul opaiţului durează foarte mult. Aşteaptă, probabil, să-i spun să rămână. Va fi dezamăgită.

Aşa şi este, dezamăgită şi, pe deasupra, furioasă.

— Hai, Momo, zice ea scurt.

— Dar lasă-mă-n pace, pentru numele lui Dumnezeu! zice, pe limba lui, Momo, pe care conversaţia îl interesează.

Dar Momo şi-a ales rău momentul ca s-o înfrunte! Menou îşi trece opaiţul din mâna dreaptă în cea stângă şi, cu dreapta ei mică şi uscată, îi arde o palmă straşnică. După care îi întoarce spatele, iar el o urmează supus. Mă întreb încă o dată cum mai poate accepta acest nătăfleţ mare să fie bătut la patruzeci şi nouă de ani de minuscula lui mamă.

— La revedere, Peyssou, zice Menou, părăsind cercul nostru, la revedere şi somn uşor.

— Şi ţie la fel, răspunde Peyssou, un pic jenat de această politeţe selectivă.

Menou pleacă cu Momo în urma ei care. Ieşind, trânteşte uşa cu violenţă. Îndreaptă astfel împotriva mea agresivitatea mamei sale la adresa lui. Iar a doua zi o să facă pe bosumflatul faţă de mine, ca şi dânsa. O jumătate de secol de viaţă nu i-a tăiat încă cordonul ombilical.

— Bun, zic eu, Mietta. Să vorbim despre Mietta. La Etang, în timp ce Jacquet şi Thomas îl îngropau pe Wahrwoorde, aş fi putut foarte bine să mă culc cu ea şi, întorcându-mă aici, să spun: Mietta îmi aparţine, e femeia mea, nimeni nu se atinge de ea.

Mă uit la ei. Nicio reacţie, cel puţin în aparenţă.

— Şi dacă n-am făcut-o, asta nu înseamnă că altul poate s-o facă. Cu alte cuvinte, Mietta nu trebuie să fie, după părerea mea, proprietatea exclusivă a nimănui. De fapt ea nu e proprietatea cuiva. Mietta îşi aparţine. Ea are raporturile pe care le vrea ea, cu cine vrea ea şi când vrea ea. Sunteţi de acord?

Tăcere prelungită. Nimeni nu suflă o vorbă şi nici măcar nu-mi aruncă o privire. Instituţia monogamici e atât de adânc înrădăcinată în ei şi generează, în mintea lor, atâtea reflexe, amintiri şi sentimente, încât nu pot accepta şi nici măcar concepe un sistem care s-o excludă.

— Există două posibilităţi, zice Thomas.

Ei, pe el îl aşteptam!

— Ori Mietta va alege pe unul dintre noi, excluzându-l pe oricare altul...

Îl întrerup.

— Declar pe loc că nu voi accepta această situaţie, chiar dacă aş fi eu beneficiarul ei. Şi dacă oricare altul va fi beneficiarul, am să-i refuz categoric exclusivitatea.

— Îmi dai voie? spune Thomas. N-am terminat.

— Da, termină, Thomas, îi spun eu amabil. Te-am întrerupt, dar nu te împiedic să vorbeşti.

— Tot e bine, zice Thomas.

Zâmbesc şi eu, fără să spun o vorbă. Acest procedeu îmi reuşea întotdeauna pe vremea *Cercului* şi constat că îmi reuşeşte încă: oponentul este discreditat de răbdarea mea şi de propria lui susceptibilitate.

— A doua posibilitate, zice Thomas, însă e clar că i-am tăiat puţin din elan, Mietta se culcă cu toată lumea, ceea ce ar fi complet imoral.

— Imoral? zic eu. De ce imoral?

— Dar e evident, răspunde Thomas.

— Nu-i deloc evident. Nu vreau să accept o idee popească drept ceva evident.

Să-i atribui lui Thomas o „idee popească"! Savurez în treacăt această mică porcărie. Însă în problema aflată în dezbatere are un aer atât de sigur şi totodată atât de necopt, drăguţul de Thomas!

— Nu e o idee popească, spune Thomas pe un ton mânios, care îl deserveşte în cel mai înalt grad. Acum n-o să susţii că o femeie care se culcă cu toată lumea nu-i o curvă.

— Greşeşti, îi răspund. Curvă este o femeie care se culcă pentru bani. Banii sunt cei care fac lucrul imoral şi nu numărul partenerilor. Femei care se culcă cu toată lumea găseşti peste tot. Chiar şi la Malejac. Şi nimeni nu le dispreţuieşte.

Tăcere. Se poate auzi musca. Ne gândim toţi la Adelaida. Cu excepţia lui Meyssonnier, care se logodise de la o vârstă fragedă cu Mathilda lui, Adelaida ne-a ajutat pe toţi să trecem hopul adolescenţei. Îi eram recunoscători. Şi sunt sigur că până şi Meyssonnier, virtuos cum e, nutreşte totuşi unele regrete.

Thomas probabil că a simţit că mă bizui pe forţa unor amintiri comune, căci a tăcut. Iar eu continui, aproape sigur acum că voi avea câştig de cauză.

— Nu-i o problemă de morală, ci de adaptare la împrejurări. În India, Thomas, există caste în care cinci fraţi, de pildă, se asociază pentru a se căsători cu o singură femeie. Fraţii şi această unică soţie formează o familie permanentă, care-şi creşte copiii fără să se întrebe ai cui sunt. Ei fac lucrul ăsta pentru că nu pot să întreţină fiecare câte o femeie. Dar dacă ei recurg la acest gen de organizare din cauza marii lor sărăcii, nouă el ne este impus, mi se pare, de necesitate, Mietta fiind aici singura femeie aptă să procreeze.

Tăcere. Thomas, care se simte învins, cred, a renunţat să mai discute, iar ceilalţi nu par dispuşi să vorbească. Dar cum trebuie totuşi să se pronunţe, mă uit la ei cu un aer întrebător şi spun:

— Deci?

— Nu mi-ar plăcea aşa ceva, zice Peyssou.

— Ce aşa ceva?

— Sistemul tău de acolo, din India.

— Nu-i vorba să-ţi placă, e o necesitate.

— Totuşi, zice Peyssou, să împărţi o femeie cu mai mulţi, eu unul zic nu.

Tăcere.

— Eu sunt de părerea lui, zice Colin.

— Şi eu la fel, zice Meyssonnier.

— Şi eu, zice Thomas cu un surâs exasperant.

Mă uit la foc. Mi se întâmplă ceva uimitor; sunt pus în minoritate! Sunt învins! De când luasem, dacă pot spune aşa, şefia conducerii colegiale a *Cercului,* la vârsta de doisprezece ani, era pentru prima oară când se întâmpla un asemenea lucru. Şi, cu toate că îmi dau seama că e un sentiment copilăresc, mă simt foarte umilit. În acelaşi timp, nu vreau să o arăt şi vreau să reîncep să vorbesc, să continui, să trec la ordinea de zi ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Dar nu reuşesc. Mi-e gâtul uscat. Capul mi-e absolut gol. Nu numai că am fost înfrânt, dar tăcerea mea mă face să-mi pierd prestigiul.

Cel care mă salvează şi, desigur, fără să vrea, e Thomas.

— Ei bine, vezi, zice el fără pic de eleganţă, monogamia a câştigat.

E adevărat că ceva mai înainte am intrat un pic în el. Probabil că „ideea popească" îl apăsa pe suflet.

Remarca lui Thomas e primită cu răceală. Mă uit la tovarăşii mei. Sunt roşii la faţă, stingheriţi şi cel puţin tot atât de încurcaţi ca şi mine de eşecul pe care l-am suferit. Mai ales, cum avea să-mi spună mai târziu Colin, la sfârşitul unei zile în care ne făcuseşi atâtea servicii.

Stingherealа lor m-a reconfortat.

— Sunt gata, spun, să consider părerea voastră ca un vot şi să mă supun. Dar trebuie bine precizat ce înseamnă acest vot. Înseamnă oare că Mietta va fi obligată să-şi aleagă un singur partener şi să-l păstreze?

— Nu, zice Meyssonnier. Deloc. N-o s-o obligăm. Însă dacă ea o să se ţină cu un singur bărbat, n-o să facem nimic ca s-o împiedecăm.

Bun. E clar. Şi tot clară şi deosebirea stilistică. Eu am spus „partener", iar el a spus „bărbat". Sunt ispitit să-i spun comunistului Meyssonnier că are o concepţie mic-burgheză despre căsătorie. Dar mă abţin cu stoicism. Mă uit la ceilalţi trei.

— E bine aşa?

E bine aşa. Trebuie să respectăm căsătoria. Fără adulter, nici măcar consimţit. Morala convenţională nu a murit. După părerea mea, acest sistem respectabil nu poate să funcţioneze cu niciun chip într-o comunitate de şase bărbaţi care au de împărţit o singură femeie. Dar nu poţi avea dreptate opunându-te tuturor. Poziţia tovarăşilor mei mi se pare maximalistă şi lipsită de logică: să preferi să rămâi celibatar până la sfârşitul zilelor dacă nu poţi avea o femeie numai pentru tine. E adevărat că fiecare speră să fie el alesul.

Tac. Dar mă nelinişteşte viitorul. Mi-e teamă de frustrări, de gelozii, poate chiar de pornire spre crimă. Şi, de asemenea, de ce să n-o spun, încerc un puternic regret de a nu o fi luat eu pe Mietta la Etang când mi s-a oferit prilejul. Nu prea sunt recompensat pentru că mi-am controlat „pasiunile", cum spuneam pe vremea *Cercului*.

A doua zi, în zori, după o noapte foarte proastă, sunt deşteptat de clopotul din cetăţuia de la intrare care bătea tare. E un clopot mare de biserică pe care l-am cumpărat la o licitaţie şi pe care-l montasem în pridvor pentru a permite vizitatorilor şi turiştilor să-şi anunţe sosirea. Însă clopotul ăsta face un asemenea vacarm, că se aude de departe – mi s-a spus că chiar din La Roque – încât instalasem la poartă o sonerie electrică, acum inutilă.

Mă întreb ce s-a putut întâmpla de sună atât de puternic şi de lung. Sar din pat, îmi pun pantalonii peste pijama, cizmele pe picioarele goale şi, luând carabina, urmat de Thomas, care se înarmează şi el, mă reped pe scara în spirală până la parter şi, trecând puntea mobilă, ajung alergând la prima incintă.

Tot castelul s-a adunat acolo, îmbrăcat de mântuială în faţa Maternităţii. Nu s-a întâmplat nimic rău, ci dimpotrivă: Marquise cea adusă de la Etang a fătat un viţel într-un colţ al boxei şi e pe cale să mai fete unul în colţul celălalt. Însărcinat de mamă-sa să ne anunţe vestea, Momo, înnebunit de entuziasm, a găsit de cuviinţă ca într-o astfel de împrejurare să sune clopotul. Îi trag o înjurătură zdravănă. Îi reamintesc ordinele mele precise şi

repetate. Întorcându-mă spre Falvina, o felicit pentru cei doi viţei, care de altfel sunt viţele. Falvina e mai mândră decât dacă i-ar fi făcut chiar ea şi trăncăneşte fără încetare în boxă cu Menou, gata amândouă să dea ajutor, dar în mod inutil, deoarece a doua progenitură e şi ea acolo, rotunjoară, plină de bale şi înduioşătoare. Comentariile lui Peyssou, Meyssonnier, Colin şi Jacquet sunt dominate de referirile făcute de Peyssou cu voce răsunătoare la toate cazurile, rare, dar memorabile, în care văzuse sau aflase că o vacă fătase gemeni. Stăm cu toţii rezemaţi de peretele despărţitor al boxei, cu bărbiile aplecate, şi cu Mietta printre noi.

E îmbrăcată sumar, cu părul încâlcit, purtând încă cu ea căldura patului. La vederea ei inima începe să-mi bată ca unui idiot. Bun. Să admirăm mai degrabă viţeii. Sunt roşu-închis la culoare şi nu aşa de mici cum s-ar fi putut crede.

— N-ai fi zis, remarcă Peyssou, văzând-o pe mamă, că o să fete doi, pentru că nu era mai umflată decât ca pentru unul.

— Am văzut vaci care erau mai umflate decât asta, confirmă Menou. Şi uite că asta a făcut doi şi încă frumoşi. Te şi miri unde au încăput.

— Poţi zice că ai noroc, îi spune Peyssou Falvinei (nu ştiu de ce considerăm toţi că Falvinei îi revine meritul pentru un animal care, de fapt, aparţine acum Malevil-ului, dacă nu, poate, pentru a compensa primirea pe care i-o făcuse Menou). Dacă o vacă fată gemeni, reîncepe Peyssou cu o gravitate curtenitoare, cred că n-ai poftă s-o vinzi, Falvina. Dimpotrivă, dacă vinzi cei doi viţei la opt zile umfli cam la şaizeci de miare. Fără să mai pui la socoteală laptele pe care îl capeţi după aceea. O vacă cum e asta înseamnă aur. Şi s-ar putea să şi mai fete iar doi.

— Şi viţeii ăştia cui îi vinzi acum, nătărăule? întreabă Colin.

— Asta aşa, ca să vorbim, face Peyssou cu un aer meditativ şi cu ochii pe jumătate închişi. Probabil că visează la un grajd model, într-o lume mai bună, cu staţie de muls electric şi numai cu vaci specializate în producţia de gemeni.

Uită s-o privească pe Mietta. E adevărat că în dimineaţa asta, după votul din seara precedentă, nu ne uităm la ea decât pe furiş. Fiecăruia îi e teamă să nu aibă aerul că-şi împinge prea mult pionii în prezenţa celuilalt.

Număr: Princesse, Marquise şi cele două nou-născute, pe care ne hotărâm să le botezăm Comtesse şi Baronne ca să completăm toată scara nobiliară. Ah, am uitat-o pe Noiraude, mai puţin aristocratică, însă în plină perioadă de lactaţie şi fără viţel, pe care am lăsat-o la Etang. Iată Malevil-ul în posesia a cinci vaci, a unui taur adult şi a unui tăuraş pe nume Prince. Urmează să-l ţinem şi pe acesta, căci nu putem să ne îngăduim riscul de a rămâne cu un singur mascul. În materie de cai, avem trei iepe: Amarante, Bel Amour,

mânza acesteia, Malice, şi armăsarul Malabar. Nu mai pun la socoteală porcii, prea numeroşi acum ca să-i mai putem creşte pe toţi. Încerc, gândindu-mă la toate aceste animale, un cald sentiment de siguranţă, abia temperat de teama ca nu cumva câmpul să nu mai vrea să le hrănească nici pe ele, nici pe noi. E curios cum, odată cu dispariţia banilor, falsele nevoi au dispărut şi ele. Ca în timpurile biblice, noi gândim în termeni de hrană, de pământ, de animale şi de conservare a tribului. Iată, pe Mietta, de exemplu. N-o privesc ca pe Birgitta. Cu Birgitta, ca şi cum ar fi fost de la sine înţeles, disociam sexualitatea de scopul ei final, în timp ce pe Mietta nu o concep decât fecundă.

Chiar folosind amândouă căruţele ne trebuie patru zile ca să cărăm totul de la Etang. Orăşenii se plâng de mutări, dar ei nu ştiu ce de lucruri se pot strânge într-o fermă în decursul unei vieţi, toate folositoare şi, în cea mai mare parte, greu de transportat. Bineînţeles, fără a mai pune la socoteală animalele, furajele şi cerealele.

În sfârşit, într-a cincea zi a putut fi reluată munca pe mica parcelă de la Rhunes, prilej cu care am pus în aplicare noile măsuri de siguranţă. Jacquet ara, în timp ce unul dintre noi făcea, cu rândul, de pază, înarmat cu carabina, pe colina care domina Rhunes-ul dinspre vest. Dacă santinela avea să vadă unul sau mai mulţi indivizi suspecţi, consemnul era să tragă în aer şi să nu se arate, ceea ce i-ar fi dat timp lui Jacquet să se refugieze la castel cu calul şi nouă să ajungem cu puştile la locurile întărite, puşti care, împreună cu cea a lui Wahrwoorde, erau acum trei şi cu carabina patru.

Era destul de puţin. M-am gândit atunci la arcul lui Wahrwoorde, care se dovedise o armă redutabilă şi precisă în lupta la mică distanţă. Birgitta mă învăţase teoria tirului, mult mai delicată decât s-ar crede la prima vedere, şi, în mijlocul scepticismului general, am început să fac exerciţii pe drumul care ducea la prima incintă. Cu puţină stăruinţă am obţinut rezultate satisfăcătoare şi mi-am mărit, încetul cu încetul, distanţa. La patruzeci de metri ajungeam să nimeresc, în zilele când eram în formă, cu o săgeată din trei, drept în ţintă. Nu eram Wilhelm Tell, nici măcar Wahrwoorde, însă în fond era mai eficace decât ceea ce putea face, de la aceeaşi distanţă, o puşcă de vânătoare care, de la cincizeci de metri în sus, împrăştie în foarte mare măsură plumbii. Eram uimit, de asemenea, de puterea de pătrundere a săgeţii, care se înfigea atât de bine în ţinta groasă pe care o împletisem că trebuia uneori să trag cu amândouă mâinile ca s-o scot.

În faţa acestor rezultate, la tovarăşii mei s-a deşteptat spiritul de competiţie şi antrenamentul cu arcul a devenit distracţia noastră favorită. În scurt timp am fost chiar ajuns şi întrecut de micul Colin care, la şaizeci de

metri, nimerea cu regularitate cu toate cele trei săgeţi ţinta. Începând chiar, încet-încet, să le apropie de centru.

Dintre noi cinci, dintre noi şase adică, punându-l la socoteală şi pe Jacquet, căruia însă nu i se permitea încă să tragă, Colin era cel mai mic şi cel mai puţin robust. Eram atât de obişnuiţi cu el, încât micimea asta ni se părea că ţine de însăşi esenţa lui şi îi spuneam micul Colin chiar în faţă. Nu ne gândeam că s-ar fi putut ofensa pentru că nu protestase niciodată împotriva acestei porecle. Şi atunci, pe neaşteptate, văzând imensa fericire pe care i-o procura superioritatea lui asupra noastră cu arcul în mână, mi-am dat seama că suferise întotdeauna din cauza înfăţişării lui fragile. Însuşi arcul era mai mare decât el. Dar când îl lua în mână, ceea ce i se întâmpla adesea, deoarece începuse să se exerseze mai mult decât oricare dintre noi, era rege. După masa de prânz îl vedeam aşezat lângă una din cele două ferestre cu ochiuri mici din sala mare buchisind din micul manual de tir cu arcul pe care Birgitta mă pusese să-l cumpăr şi pe care nu-l deschisesem niciodată. Pe scurt, micul Colin a devenit marele nostru arcaş. Am început chiar să-i spun aşa, remarcând câtă plăcere îi făcea cuvântul „mare", chiar în sens figurat.

El l-a determinat pe Meyssonnier să confecţioneze, cu ajutorul lui, încă trei arcuri. După el, fiecare trebuia să-şi aibă propriul lui arc şi îl puteai auzi lamentându-se că nu mai avea forja cea mică din La Roque (el se ocupase şi de lăcătuşerie şi de instalaţii) ca să ne facă vârfuri de săgeţi. Îi încurajam toate iniţiativele pentru că mă gândeam la timpul când, nemaiavând cartuşe şi nici din ce le fabrica, armele noastre n-or să ne mai folosească la nimic, într-o lume în care, după toate probabilităţile, violenţa nu avea să dispară din lipsă de arme de foc.

Trecuse o lună de când Momo trăsese clopotul ca să anunţe, în zori, naşterea celor doi gemeni ai lui Marquise, când într-o seară, către orele şapte, în timp ce mă pregăteam să închid camera mea din foişor ca să cobor în locuinţă, cu Biblia sub braţ, şi Thomas, aflat pe palier, îmi spunea că aveam o înfăţişare de cleric, iar eu, cu mâna dreaptă, răsuceam cheia, dar aveam capul întors spre Thomas ca să-i răspund, se auzi deodată clopotul răsunând din nou, nu tare, ca data trecută, ci cu două note grave şi o a treia mai slabă, după care a urmat o linişte insolită şi apăsătoare. Am rămas ţintuit pe loc. Nu putea fi Momo. Nu era stilul lui. Am redeschis uşa, am pus Biblia pe masă, mi-am luat carabina şi i-am dat o puşcă lui Thomas.

Fără un cuvânt. Cum Thomas, de îndată ce am ajuns pe platou, mi-a luat-o înainte fiindcă fugea mai repede, am alergat până la cetăţuia de la intrare. Nu era nimeni acolo. Menou şi Momo trebuie să fi fost în locuinţă, prima pregătind masa de seară, iar Momo învârtindu-se în jurul ei în speranţa de a ciuguli câte ceva. Cât despre Colin şi Peyssou, care urmau să se culce în

seara aceea în cetăţuia de la intrare, ei nu erau deloc obligaţi să se afle acolo în timpul zilei. Mi-am dat atunci seama, trecând în goană prin odăile goale ale cetăţuii, iar Thomas rămânând afară ca să supravegheze poarta, cât de insuficiente erau măsurile noastre de securitate. Zidurile primei incinte, mult mai puţin înalte decât ale celei de a doua, puteau fi escaladate cu o scară sau cu o funie prevăzută cu un cârlig. Cât despre şanţuri, peste ele nu se trecea pe o punte mobilă, cum era cea de la a doua incintă, ci pe un pod care permitea apropierea de zidurile de apărare şi escaladarea lor atunci când eram adunaţi cu toţii în locuinţă la masă.

Am ieşit iarăşi din cetăţuie şi i-am spus lui Thomas, pe şoptite, să o ia pe scara zidului de apărare şi să ţină sub observaţie de sus pe vizitator sau pe vizitatori prin deschizăturile meterezelor de deasupra porţii. L-am aşteptat să ajungă şi apoi m-am apropiat tiptil de ferăstruică, am deschis-o încetişor doi sau trei milimetri şi mi-am apropiat ochiul cu prudenţă.

Cam la un metru de mine (trecuse, deci, podul), am văzut un om de vreo patruzeci de ani, călare pe un măgar mare, cenuşiu, cu puşca în bandulieră ivindu-se deasupra umărului stâng. Era cu capul gol, cu pielea şi părul foarte întunecate, îmbrăcat într-un costum de culoarea antracitului destul de prăfuit şi, amănunt care m-a izbit, purta atârnată oblic pe piept o cruce de argint ca episcopii. Mi s-a părut că era înalt şi viguros. Avea întipărită pe figură o expresie de mare calm şi am băgat de seamă că nici n-a clipit când, ridicând ochii spre metereze, l-a zărit pe Thomas care-l supraveghea de acolo cu puşca la ochi.

Am deschis complet şi cu zgomot ferăstruica şi am strigat cu putere:

— Ce doreşti?

Tonul brutal nu l-a impresionat pe vizitator. N-a tresărit, s-a uitat la ferăstruică şi a spus eu o voce gravă şi hotărâtă:

— Ei bine, mai întâi să vă văd şi pe urmă să rămân noaptea asta la castel. N-aş vrea să mă întorc noaptea pe drumul pe care l-am parcurs până aici.

Am observat că se exprima bine, cu eleganţă chiar, articulând clar şi cu un accent care, fără să fie chiar cel de aici, se apropia. Am continuat:

— Mai ai altă armă decât puşca?

— Nu.

— Ar fi foarte bine dacă ai spune adevărul. După ce intri o să te percheziţionăm.

— Am un cuţitaş, dar nu-l consider armă.

— E cu opritoare?

— Nu.

— Cum te cheamă?

— Fulbert le Naud. Sunt preot.

N-am făcut niciun comentariu în legătură cu calitatea lui de preot.

— Ascultă, Fulbert. Scoate chiulasa de la puşcă şi pune-o în buzunarul hainei.

S-a supus imediat remarcând pe un ton neutru:

— Sunteţi neîncrezători.

— Avem motive. Am fost atacaţi.

Am continuat:

— Ascultă, am să-ţi deschid. Intri pe poartă fără să descaleci, te opreşti la zece metri şi nu te dai jos decât când îţi spun eu.

— Am înţeles.

Am ridicat capul.

— Thomas, continuă să-l supraveghezi.

Thomas a încuviinţat din cap. Am luat carabina în mâna dreaptă, am ridicat piedica, am împins cele două zăvoare de la poartă, am deschis-o către mine şi am aşteptat. De cum a trecut Fulbert, am închis poarta atât de repede, că l-am lovit pe măgar peste crupă. Măgarul a făcut un salt înainte şi apoi s-a dat brusc într-o parte încât era să-l răstoarne pe vizitator. La Maternitate caii au început să necheze, măgarul şi-a ciulit urechile lui lungi şi a început să tremure puţin pe picioare când l-a oprit Fulbert.

— Descălecă, am spus în dialect şi dă-mi chiulasa.

S-a executat, dovadă că cunoştea dialectul. Am pus chiulasa în buzunar. Eram aproape sigur de inutilitatea acestor măsuri de siguranţă în împrejurarea dată, însă neîncrederea are ceva comun cu celelalte virtuţi: nu e eficientă decât cu condiţia să nu se admită nicio excepţie.

Thomas a venit din proprie iniţiativă şi a luat măgarul de căpăstru, ducându-l în boxă la Maternitate. L-am văzut luând o găleată ca să-i dea de băut. M-am oprit ca să-l aştept şi m-am întors spre Fulbert.

— De unde eşti?

— Din Cahors.

— Dar înţelegi dialectul!

— Nu înţeleg totul. Există diferenţe de vocabular.

Chestiunea cred că-l interesa pentru că îndată a început să compare anumite cuvinte din dialectul nostru şi al său. În timp ce vorbea, şi vorbea foarte bine, îl priveam. Nu era înalt, cum crezusem. Însă era bine proporţionat şi avea o eleganţă în înfăţişare care îl făcea să pară înalt. Cât despre fizionomia lui, nu ştiam ce să cred. L-am lăsat să-şi termine comparaţiile filologice şi l-am întrebat:

— Vii de la Cahors?

El a zâmbit şi am băgat de seamă că avea un zâmbet destul de seducător.

— Nu, vin din La Roque: Acolo mă aflam când a căzut bomba.

Mă uitam la el uimit.
— Există, deci, supraviețuitori în La Roque?
— Da, sigur, a zis el, există.
Şi a adăugat, la fel de calm:
— Vreo douăzeci.

Nota lui Thomas

Capitolul pe care l-aţi citit este marcat de o omisiune atât de flagrantă, încât voi întrerupe relatarea lui Emmanuel pentru a o pune la punct. Am citit şi capitolul următor ca să mă asigur că Emmanuel, aşa cum obişnuieşte câteodată, n-a revenit mai târziu pentru a explica împrejurarea în care este vorba. N-a făcut-o însă. N-a suflat o vorbă. S-ar zice că a uitat.

Mai întâi, pentru că despre ea e vorba, aş vrea să spun un cuvânt cu privire la Mietta. După toate efuziunile lirice ale lui Emmanuel, n-aş vrea să am aerul că o depoetizez. Mietta este o fată de la ţară ca atâtea altele. Desigur, e o fată sănătoasă şi voinică şi are din plin, şi ferme, toate sinuozităţile care-i plac atâta lui Emmanuel. Dar a lăsa să se înţeleagă că Mietta e frumoasă mi se pare foarte exagerat. În ochii mei ea nu-i mai frumoasă decât femeia care se spală a lui Renoir, din care Emmanuel are o reproducere la capul patului, sau decât fotografia Birgittei trăgând cu arcul, aflată pe biroul din camera noastră (destul de surprinzător, în fond, că Emmanuel a păstrat această fotografie după odioasa scrisoare pe care i-a adresat-o ea ca să-l anunţe că se căsătoreşte).

Nici în privinţa „inteligenţei" Miettei nu împărtăşesc părerea lui Emmanuel. Mietta a fost născută înainte de termen şi a rămas mută, ceea ce înseamnă că are o leziune pe creier care i-a interzis exerciţiul vorbirii şi, ca urmare, i-a limitat reprezentarea despre lume. Nu susţin că Mietta ar fi idioată şi nici măcar debilă mintal, pentru că lui Emmanuel nu i-ar fi prea greu să enumere toate exemplele din care reiese că Mietta a dat dovadă de abilitate în raporturile ei cu alte persoane. Dar de aici până la a pretinde că Mietta este „foarte inteligentă", cum mi-a afirmat-o Emmanuel în mai multe rânduri, este un pas pe care, cel puţin eu, n-am să-l fac. Mietta, deşi isteaţă, este, totuşi, foarte simpluţă. Asemenea copiilor, nu sesizează realitatea decât pe jumătate. Restul este vis şi roman, fără nicio legătură cu faptele.

S-ar putea crede că n-o agreez pe Mietta. Dimpotrivă, o apreciez mult. E generoasă, plină de bunătate şi n-are în ea nici cea mai mică doză de egoism. Dacă aş da crezare unora din acele parascovenii aş spune că are în ea stofă de sfântă.

A doua zi după deliberarea în care Emmanuel a fost pus în minoritate în legătură cu proiectul lui de poliandrie, la Malevil s-a produs o anumită încordare, deoarece fiecare se întreba pe cine va alege Mietta ca „bărbat" (Meyssonnier) sau ca „partener" (Emmanuel). Situaţia era de aşa natură, încât niciunul dintre noi nu mai îndrăznea să o privească, cum a observat atât de bine Emmanuel, de frică să nu pară că vrea să le-o ia celorlalţi. Ca deosebire faţă de privirile cu care o străpungeam fără ruşine în seara precedentă!

Nu pot să spun ce gândea Mietta despre brusca noastră rezervă. Pentru că are ochi de copil „transparenţi şi insondabili" (îl citez pe Emmanuel, însă asta o spune în capitolul următor). Totuşi, trebuie să arăt că, în cursul celui de al doilea transport de la Etang, uriaşul Peyssou, mai deschis decât ceilalţi, observa, resemnat, că, evident, „ea" avea să-l aleagă pe Emmanuel. Aceasta a spus-o de faţă cu Colin, Meyssonnier şi cu mine, ceilalţi fiind ocupaţi cu împachetarea lucrurilor din casa troglodiţilor. Nu fără tristeţe, noi am opinat toţi trei că lucrul ăsta era, într-adevăr, evident.

A venit seara. După masă, lectura Bibliei s-a desfăşurat cu trei fervenţi auditori în plus, însă fără multă atenţie, cred, din partea bărbaţilor de la Malevil. Emmanuel stătea sprijinit cu spatele când de unul, când de celălalt perete al şemineului, iar Mietta în mijlocul semicercului, cu faţa şi corpul luminate şi înroşite de flăcările jucăuşe din vatră. Îmi aduc aminte de acea seară, de aşteptarea mea, de aşteptarea noastră, ar trebui să spun, şi de vocea lui Emmanuel, caldă şi bine timbrată, dar care mă exaspera prin încetineala ei. Nu ştiu dacă din cauza oboselii de peste zi, a enervării generate de incertitudine sau a complicităţii penumbrei, însă rezerva pe care ne căznisem s-o păstrăm în timpul zilei dispăruse. Aveam cu toţii ochii ţintuiţi pe Mietta, complet destinsă şi atentă la lectură. Cu toate acestea, nu părea să ne ignore privirile. Îşi încrucişa din când în când privirea cu cele ale noastre şi atunci ne zâmbea. A zâmbit astfel în mod echitabil fiecăruia dintre noi. Emmanuel a vorbit despre zâmbetul ei şi e adevărat că era foarte atrăgător, deşi era acelaşi pentru toţi.

Când lectura s-a terminat, Mietta s-a ridicat şi, cu cea mai mare naturaleţe, l-a luat pe Peyssou de mână şi a plecat cu el.

Cred că Peyssou a fost foarte mulţumit că era atât de puţină lumină în sala mare, focul fiind acoperit de cenuşă. Şi a fost şi mai mulţumit că ne-a întors spatele şi nu i s-a văzut faţa. Iar noi, noi am rămas în faţa focului consternaţi şi tăcuţi, în timp ce Menou ne aprindea opaiţele mormăind comentarii injurioase la adresa celor rămaşi cu buzele umflate.

Dar nu ne aflam la capătul surprizelor. În seara următoare Mietta l-a ales pe Colin. După aceea, pe mine. A patra zi pe Meyssonnier. A cincea pe

Jacquet. Într-a şasea din nou pe Peyssou. Şi a continuat în felul acesta, în ordinea arătată, fără să-l aleagă niciodată pe Emmanuel.

Nimeni n-avea poftă de râs şi totuşi situaţia ţinea de comedie. Ridicolul ne atingea pe toţi. Campionul poliandriei se pomenise exclus de la practica preconizată. Iar partizanii rigizi ai monogamiei acceptau fără ruşine împărţirea.

Asupra unui punct nu exista niciun mister: Mietta acţiona spontan, fără să fi cunoscut nimic din discuţiile noastre şi fără să fi consultat pe nimeni.

Cât despre ordinea în care Mietta îşi alegea partenerii, s-a văzut după puţin timp că urma pur şi simplu ordinea locurilor de la masă. Rămânea însă această extraordinară enigmă: de ce Emmanuel – pe care-l adora – era înlăturat de la alegere?

Pentru că îl adora, şi asemenea unui copil, fără să-i fie ruşine să o arate. De cum intra în sala mare, n-avea ochi decât pentru el. Când vorbea el, îi sorbea cuvintele. Când pleca, îl urmărea cu privirea. Mietta putea fi imaginată fără nicio greutate turnând parfumuri scumpe pe picioarele lui Emmanuel şi ştergându-i-le apoi cu părul ei lung. Această comparaţie nu constituie o dovadă că m-am lăsat prins de ambianţa religioasă a lecturilor de seară. Am împrumutat-o de la micul Colin.

Când mi-a venit rândul pentru a treia oară, m-am hotărât să-mi uşurez inima şi să-i pun Miettei întrebarea în intimitatea camerei ei. Cu toate că Mietta dispune de un arsenal de gesturi şi de mimici prin care reuşeşte să se facă înţeleasă (şi, în afară de asta, ştie să şi scrie), nu e totdeauna uşor să ai o convorbire cu ea pentru motivul că n-ar fi foarte decent să-i reproşezi mutismul ca unei femei pe care bănuieşti că o face în mod deliberat. Cum am întrebat-o de ce nu s-a oprit cu alegerea şi asupra lui Emmanuel, chipul ei a devenit de piatră, şi Mietta s-a mărginit să scuture capul de la dreapta la stânga. I-am pus această întrebare sub mai multe forme, dar răspunsul a fost acelaşi.

Mi-am schimbat atunci unghiul de atac. Am întrebat-o dacă nu cumva nu-l iubeşte pe Emmanuel. Negare viguroasă şi repetată prin mişcări ale capului, clipiri şi pleoape lăsate peste ochii ei tandri, buze întredeschise, chipul transportat. Imediat am pus din nou întrebarea: atunci de ce? Ochii i s-au închis, gura de asemenea şi a scuturat din nou din cap de la dreapta la stânga. Nu ne mai înţelegeam. M-am ridicat, am luat din buzunarul hainei un carneţel în care notam ieşirile şi intrările uneltelor din magazie şi pe o foaie, la lumina slabă a opaiţului, am scris cu litere mari de tipar DE CE EMMANUEL NU? I-am întins Miettei creionul şi carnetul. Ea a pus carnetul pe genunchii ridicaţi, a muiat creionul în gură şi a scris dându-şi multă

osteneală: „aşa”. Şi, gândindu-se un pic, a adăugat şi un punct după „aşa”, ca să-mi demonstreze, presupun, că răspunsul era definitiv.

Emmanuel, urmărit în permanenţă de ideea securităţii, hotărâse să ţină cele trei puşti de vânătoare, carabina, muniţiile, cele două arcuri şi săgeţile în camera noastră, încuind de fiecare dată uşa şi punând cheia în fundul unui sertar în magazie, ascunzătoare cunoscută de noi doi şi de Meyssonnier.

Într-o după-amiază, vrând să mă schimb – Emmanuel îmi dăduse prima lecţie de călărie şi eram leoarcă de sudoare – m-am dus să iau cheia din ascunzătoare. Scara în spirală a foişorului nu e uşor de urcat şi, simţindu-mă obosit, am urcat-o încet, cu mâna stângă ţinându-mă de coloana de piatră în jurul căreia se învârt treptele. Am ajuns astfel la etajul al doilea şi, oprindu-mă să răsuflu pe palier, am văzut cu uimire, la celălalt capăt al sălii mari care precede cele două camere, pe Mietta cu urechea lipită de gaura cheii de la uşa noastră părând să asculte cu toată atenţia. Or, eu ştiam foarte bine că odaia e goală, mai întâi pentru că abia mă despărţisem de Emmanuel, lăsându-l în faţa Maternităţii, şi apoi pentru că o încuiasem eu însumi cu o oră şi jumătate mai devreme, când venisem să-mi încalţ cizmele pentru călărie.

M-am apropiat de ea şi am întrebat-o cu mirare: ce faci aici, Mietta? A tresărit, s-a îndreptat şi a roşit, uitându-se în jurul ei cu un aer speriat, de parcă s-ar fi pregătit de fugă. Am fost însă imediat lângă ea, am apucat-o de mână şi i-am spus: dar, Mietta, n-ai ce auzi aici, camera asta-i goală! S-a uitat atât de neîncrezătoare la mine. Încât am scos cheia din buzunar, am descuiat uşa şi, ţinând-o strâns de mână, am tras-o înăuntru, nu fără ca ea să-mi opună o rezistenţă serioasă. Dar, de cum a intrat şi şi-a dat seama că, într-adevăr, încăperea era goală, a rămas locului uimită. Apoi, fără să ţină seama de întrebările mele, cu sprâncenele încruntate, a deschis şifonierul şi probabil că a recunoscut hainele lui Emmanuel şi pe ale mele pentru că, neglijându-le pe acestea, a început să le mângâie pe primele cu palma. După aceea a deschis pe rând toate sertarele comodei şi faţa i s-a luminat puţin câte puţin. Când a terminat s-a uitat la mine cu un aer întrebător şi cum eu nu ziceam nimic, destul de surprins de acea percheziţie, şi-a îndreptat arătătorul spre canapeaua de lângă fereastră şi pe urmă spre pieptul meu. Am încuviinţat din cap. În acea clipă, întorcându-şi de jur împrejur privirea, a zărit pe biroul lui Emmanuel fotografia Birgittei trăgând cu arcul şi, apucând-o cu violenţă şi uitându-se la mine cu ochii larg deschişi, începu s-o fluture cu mâna dreaptă arătându-mi-o cu stângă. Atunci, nu ştiu cum, dar prin atitudine, prin poziţia corpului, prin înclinarea capului, prin expresia trăsăturilor, prin gesturile mâinilor, a ajuns nu să-mi pună întrebarea, pentru că nu i-a ieşit niciun sunet de pe buze, ci să mi-o mimeze, să mi-o

joace, aproape să mi-o danseze. Această întrebare era atât de clară, încât mi s-a părut aproape că o aud: şi-atunci unde e nemţoaica?

Totul a devenit clar. La Etang, după cum se ştie, se credea că Birgitta mai era cu noi. Această eroare nu dispăruse din mintea Miettei. Dimpotrivă, ea interpretase rezerva lui Emmanuel faţă de ea în seara întoarcerii la Malevil ca pe o dovadă că inima lui era dată altcuiva. Şi cum nu o văzuse nicăieri pe Birgitta în castel, îşi imaginase că Emmanuel o ţinea sechestrată.

Faptul că odaia lui Emmanuel, unde nu ştia că dormeam şi eu, era singura încuiată cu cheia, îi întărise această idee. Nu se oprise o secundă la imposibilităţile materiale care se opuneau tezei ei. Aşadar, ea nu-l alesese pe Emmanuel, desigur, ca să respecte această pasiune nebunească a lui.

În orice caz, chiar în acea seară, după terminarea lecturii, Mietta şi-a reparat greşeala. În afară de uşurarea pe care am resimţit-o cu toţii, eu am avut o diabolică plăcere suplimentară când l-am văzut pe Emmanuel părăsind sala mare cu Biblia lui groasă într-o mână şi cu Mietta, dacă se poate spune aşa, în cealaltă.

• CAPITOLUL IX

Fulbert ne-a adus două veşti bune. Marcel Falvine, fratele Falvinei noastre, era în viaţă şi tot aşa Catie, sora mai mare a Miettei. Pe de altă parte, atelierul de instalaţii şi lăcătuşerie al lui Colin de pe *scurtătură* era intact.

Nu atât pentru a-l onora, cât pentru a putea observa în voie uimitorul lui chip, l-am plasat pe oaspetele nostru în faţa mea la masă, împingând-o pe Mietta cu un loc şi separând-o, spre marea lui nemulţumire, de Peyssou.

Noul venit avea un păr negru, abundent şi suplu, fără cea mai mică urmă de tonsură în creştet. Era alb de tot pe la tâmple şi-i cădea în bucle mari şi distinse în faţă, ca un fel de cască sau de coamă, punându-i în valoare fruntea mare şi ochii magnifici, care străluceau de viaţă şi de şiretenie. Din nenorocire, pupilele, un pic descentrate, arătau un strabism îngrijorător. Păcat, de asemenea, că partea de jos a feţei se termina în formă de bot, accentuând şi mai mult aerul de falsitate pe care strabismul îl dădea ochilor.

Dar acesta nu era singurul contrast la Fulbert. De pildă, mâinile. Erau mari şi puternice cu degete spatulate. Mâini de muncitor, care nu păreau să aparţină aceleiaşi persoane cu frumoasa lui voce onctuoasă şi dicţiunea sa studiată.

Pe urmă slăbiciunea lui atât de uimitor distribuită. Sub ochi, acea dublă proeminenţă, plăcută la vedere la copii, pe care noi o numim obraji, dar pe care medicii o denumesc cu mai puţină poezie bulele de grăsime ale lui Bichat, aceşti obraji sau bule, cum vreţi să le spuneţi, se topiseră complet la Fulbert lăsând de fiecare parte a nasului o dramatică adâncitură care te trimitea cu gândul la o tuberculoză în ultimul stadiu şi îi dădeau o înfăţişare înşelătoare de bolnav sau de ascet. Spun înşelătoare şi iată de ce: în momentul când se pregătea să părăsească Malevil-ul, Fulbert, obişnuit cum era să trăiască din resurse locale, m-a rugat „*frăţeşte*" (în numele tatălui nostru comun, cred) să-i cedez (acesta a fost termenul pe care l-a folosit) una din cămăşile mele, a lui fiind uzată. Puţin mirat, totuşi, că trebuia să suport singur ponoasele acestei fraternităţi, m-am executat. Iar Fulbert a procedat pe loc la schimbarea ei, arătând cu acest prilej un tors dezvoltat, musculos, voinic şi chiar rotofei, care nu părea să aparţină aceluiaşi corp cu capul descărnat.

În timpul primei mese pe care a luat-o cu noi, Fulbert a pretins că este ascet şi bolnav. El ne-a mărturisit la început că a „*trăit totdeauna cu puţin*", că nu avea „*nevoie*" şi că era „*obişnuit cu sărăcia*". Peste câteva clipe a făcut

noi paşi pe calea confidenţelor. Era „*ros de o boală necruţătoare*”, dar, din fericire, necontagioasă (ca să ne liniştească probabil). Era, spunea el cu indiferenţă, „*cu un picior în groapă*”. Între timp însă mânca cât patru şi pălăvrăgea fără oprire cu vocea lui frumoasă de bariton vibrând de vitalitate. De asemenea, din timp în timp, între două înghiţituri, strecura câte o privire către vecina lui din stânga. Şi interesul lui păru să se dubleze când află că era mută.

În ce mă priveşte, începusem să-mi pun unele mici întrebări în legătură cu Fulbert. După câte povestea despre viaţa lui dinainte de ziua evenimentului – şi, cel puţin în aparenţă, nu se arăta reticent în mărturisiri, cu toate că acestea erau întotdeauna cam vagi – străbătuse întreg centrul şi sud-vestul Franţei, locuind când la părintele Cutare, când la doamna X, când la milostivii călugări din Y, şi totdeauna ca invitat. Când l-a surprins ziua Z, se afla de opt zile la bunul preot din La Roque, care şi-a încredinţat sub ochii lui sufletul în mâinile Domnului.

Aşadar n-avusese parohie, amicul nostru Fulbert, nici casă? Şi din ce trăia? În cele ce povestea nu era vorba decât de doamne milostive care-i subvenţionau „*nevoile*” (nevoile acelea pe care nu le avea) şi-i făceau mii de daruri, disputându-şi tovărăşia lui. Despre aceasta mi se părea că frumosul Fulbert nu vorbea fără cochetărie şi părea conştient de farmecele lui.

Era îmbrăcat într-un costum cenuşiu destul de uzat, dar care, după ce l-a curăţat de praf, arăta foarte curat, cu o cămaşă al cărei guler, deloc ecleziastic, ajunsese efectiv la urzeală şi o cravată împletită, cenuşiu-închis. Iar pe piept arbora, atârnată oblic de o panglică neagră, o superbă cruce de argint, pe care, după părerea mea, niciun preot, afară doar dacă avea rang de episcop, nu şi-ar fi permis s-o poarte.

— Dacă eşti din Cahors, am spus (mă hotărâsem, în ciuda maiestăţii lui, să-l tutuiesc în continuare), probabil că ţi-ai făcut studiile la seminarul cel mare?

— Da, sigur, răspunse Fulbert, lăsându-şi pleoapele grele peste ochii saşii.

— În ce an ai intrat?

— Mă întrebi nişte lucruri! zise Fulbert cu ochii mereu în jos şi cu un râs uşurel de băiat bun. E atâta vreme de atunci! Vezi că nu mai sunt un om tânăr, a adăugat el cu cochetărie...

— Ei, am spus eu, fă un efort să-ţi aminteşti. Totuşi, pentru un preot contează anul în care a intrat în seminar.

— Într-adevăr, zise Fulbert cu vocea lui frumoasă şi gravă. E o dată importantă.

Şi cum eu tăceam, a reluat, silit de această tăcere a mea:

— Păi să vedem... Trebuie să fi fost prin 56... Da, confirmă el, după un nou efort mintal, în 56...

— Aşa mă gândeam şi eu, am zis bucuros. Ai intrat la seminarul, cel mare din Cahors odată cu prietenul meu Serrurier.

— Numai că... eram foarte mulţi în seminar, zise Fulbert cu un surâs uşor. Nu cunoşteam pe toată lumea.

— Ei, nu în primul an, am reluat eu. Şi pe urmă, un tip ca Serrurier nu poate trece nebăgat în seamă. Un metru nouăzeci şi patru şi roşu ca focul.

— A da, bineînţeles, acum când îl descrii, zise Fulbert. Era reticent şi păru foarte uşurat când l-am întrebat iar despre La Roque.

— După bombă, a spus cu tristeţe, a trebuit să facem faţă unei situaţii foarte dureroase.

Am reţinut, în trecere, cuvântul „*dureros*". Nu l-am auzit niciodată decât din gura preoţilor sau a celor care-i imită. La aceştia este aproape un termen profesional. Şi, cu tot sensul său dezagreabil, pare să le dea un fel de satisfacţie. Am auzit spunându-se că preoţii tineri nu-l folosesc. În acest caz, cu atât mai bine. Este un cuvânt care, datorită complezenţei lui, îmi repugnă. Durerea – mai ales cea a altora – nu e, totuşi, ceva care se degustă sau care poate servi drept podoabă sufletelor alese.

Fulbert se delecta cu această „*situaţie foarte dureroasă*". Ea constase, pentru supravieţuitori, în îngroparea a ceea ce mai rămăsese din cei morţi. Şi noi cunoscusem acea situaţie, dar nu vorbeam niciodată despre ea.

Fiindcă nu ne scutea de niciun amănunt, l-am întrebat, pentru a schimba subiectul, cum trăiau oamenii în La Roque.

— Bine şi rău, a răspuns el, dând din cap şi plimbându-şi frumoşii lui ochi melancolici în jurul mesei. Bine din punct de vedere spiritual, rău din punct de vedere material. Din punct de vedere spiritual, zise el închizând pe jumătate ochii şi băgând o bucată mare de jambon în gură, trebuie să spun că am mari satisfacţii. Participarea la slujbele religioase este remarcabilă.

Observând la Meyssonnier şi la mine o oarecare mirare (căci în La Roque exista o municipalitate socialist-comunistă), a continuat:

— Poate vă surprinde, însă în La Roque toată lumea asistă la liturghie şi toată lumea se împărtăşeşte.

— Şi cui îi atribui tu asta? întrebă Meyssonnier cu o voce contrariată şi încruntând din sprâncene.

Cum se afla la stânga mea, am întors capul ca să-l privesc. Am fost frapat de severitatea profilului său prelung. Era, evident, uimit de ceea ce auzise. Cu toate că ziua evenimentului redusese la zero speranţele sale, Meyssonnier continua să măsoare lumea în primării de cucerit prin unirea forţelor de stânga. I-am dat o uşoară lovitură de picior pe sub masă. Există

momente când poţi fi deschis şi altele mai puţin propice pentru asta. Neîncrederea mea în Fulbert creştea din minut în minut. Nu mă îndoiam de influenţa lui asupra supravieţuitorilor din La Roque şi o găseam alarmantă.

— După bombă, zise Fulbert cu frumoasa lui voce gravă care părea să se bucure ascultându-se, oamenii s-au retras în ei înşişi şi şi-au făcut un examen de conştiinţă. Suferinţele fizice şi mai ales cele morale pe care le-au îndurat au fost atât de mari, încât îşi pun întrebarea dacă n-a fost vorba de un blestem generat de greşelile, de păcatele lor, de nepăsarea lor faţă de Dumnezeu, de uitarea îndatoririlor lor – şi îndeosebi a îndatoririlor lor religioase. Şi pe urmă trebuie spus că existenţa noastră a tuturor a devenit atât de precară, încât instinctul nostru este de a ne întoarce către Domnul pentru a-i cere ocrotire.

Ascultând acest discurs, am început să-l bănuiesc pe Fulbert că făcuse tot ce-i stătuse în putinţă ca să intensifice sentimentul de vinovăţie al enoriaşilor lui în scopul de a-l îndrepta apoi către roţile morii sale. L-am simţit pe Thomas agitându-se la dreapta mea. Temându-mă de o explozie şi din partea lui, i-am făcut un semn pe sub masă. Eram hotărât: niciun fel de ceartă cu Fulbert pe teme religioase. Cu atât mai mult cu cât datorită ochilor lui catifelaţi, deşi puţin saşii, frumosului lui cap de ascet şi glasului profund de om cu „*un picior în groapă*" (dar cu celălalt, desigur, bine înfipt, cu toate degetele, pe pământ), Fulbert le cucerise pe cele trei femei în mai puţin de două ceasuri şi produsese o impresie profundă asupra lui Jacquet, Peyssou şi chiar a lui Colin.

După masă, în timp ce comesenii erau aşezaţi în cerc în jurul focului, Fulbert a revenit asupra greutăţilor materiale din La Roque.

La început, cei din La Roque priviseră viitorul cu optimism, pentru că marea băcănie şi mezelărie de lângă micul atelier al lui Colin scăpaseră de incendiu care, în ziua evenimentului, pustiise partea de jos a oraşului. Dar s-a văzut că aceste rezerve aveau să se termine într-o bună zi şi că La Roque n-avea să le poată reînnoi din cauză că fermele din jurul târgului fuseseră distruse împreună cu toate animalele de care dispuneau. La castel, ai cărui proprietari, locuind la Paris, puteau fi consideraţi morţi, rămăseseră câţiva porci, un taur, cinci cai de călărie şi furajul necesar pentru a-i hrăni. La Courcejac, micul cătun dintre La Roque şi Malevil, care fusese şi el cruţat şi care număra şase persoane, toate vacile, afară de una care hrănea o viţea, pieriseră. Această pierdere era cu atât mai dureroasă cu cât în La Roque existau doi copii mici şi o orfană de vreo doisprezece ani, a cărei sănătate cerea o îngrijire specială. Până atunci se recursese, pentru hrănirea acestora, la laptele condensat de la băcănie, însă acum rezerva se apropie de sfârşit.

Fulbert şi-a lăsat discursul fără concluzie. Ne uitam unul la celălalt. Şi cum nimeni nu scotea un cuvânt, i-am pus câteva întrebări oaspetelui nostru. Am aflat astfel că cei din La Roque bănuiseră de la început că la Malevil existau supravieţuitori, pentru că Malevil-ul, ca şi La Roque şi Courcejac, era adăpostit de faleză. Bănuiala aceasta le fusese confirmată în urmă cu aproximativ o lună, când, într-o dimineaţă, li se păruse că au auzit clopotul nostru. Am aflat, de asemenea, că dispuneau, pentru apărare, de vreo zece puşti de vânătoare, de „cartuşe în mare cantitate" şi de câteva carabine.

Am ciulit urechile când Fulbert a amintit din nou de caii de călărie, însă nu m-am interesat de ei. Îi cunoşteam bine. Eu îi vândusem familiei Lormiaux. Aceştia erau nişte industriaşi parizieni care cumpăraseră foarte scump un castel istoric în ruină, cheltuiseră sume nebuneşti ca să-l restaureze şi veneau acolo o lună pe an. În timpul acelei luni îşi puseseră în cap să facă pe castelanii şi să călărească. Călăreau prost toţi trei, însă le trebuiseră nici mai mult, nici mai puţin decât trei anglo-arabi, cu toate eforturile mele, la urma urmelor meritorii, de a le vinde nişte cai ceva mai puţin scumpi. Pe de altă parte, înainte de ziua Z, nu-i puteam, totuşi, împiedica pe snobi să mă facă să câştig bani. În afară de cei trei cai de rasă, familia Lormiaux a mai cumpărat două iepe albe, însă despre acestea am să vorbesc mai încolo.

Am remarcat că Fulbert, de obicei atât de locvace, răspundea cu zgârcenie la întrebările mele. Am conchis că descrierea condiţiilor materiale din La Roque comporta o concluzie, dar, cu toată cutezanţa lui, Fulbert nu îndrăznea sau nu reuşise încă s-o formuleze. Iar eu tăceam cu ochii aţintiţi la foc.

Peste câteva clipe Fulbert a tuşit uşor, nu pentru că s-ar fi simţit încurcat, ci pentru că, având un picior pe cealaltă lume, îi venea mai greu să revină la lumea de aici spre a se ocupa de treburi omeneşti.

— Trebuie să spun, reîncepu el, că sunt foarte preocupat de soarta celor doi copilaşi şi de sărmana noastră orfană. E o situaţie foarte dureroasă din care nu văd nicio ieşire. Fără lapte nu văd cum vom putea izbuti să-i creştem.

A lăsat din nou să se aştearnă tăcerea. Toate privirile erau îndreptate către el, şi nimeni n-avea curajul să vorbească.

— Ştiu bine, a spus el apoi, cu vocea-i profundă, că ceea ce vreau să vă cer o să vă pară enorm, însă la urma urmelor împrejurările sunt excepţionale, darurile lui Dumnezeu inegal împărţite şi, ca să trăim, ca să supravieţuim chiar, va trebui să ne amintim că suntem fraţi şi că trebuie să ne întrajutorăm.

Îl ascultam. Luat în sine, tot ce spunea era adevărat. Dar în gura lui totul suna fals. Aveam impresia că acest om, care făcea apel la sentimente umane, nu le resimţea.

— Vă fac această cerere, a continuat el, în numele bieţilor noştri copii din La Roque. Am văzut că aveţi mai multe vaci. V-am fi profund recunoscători dacă ne-aţi putea ceda una.

Tăcere mormântală.

— Ceda? am întrebat eu. Să „cedăm" ai zis? Ai, prin urmare, în vedere o compensaţie.

— La drept vorbind, nu, a răspuns Fulbert cu un aer de superioritate. N-am avut în vedere o tranzacţie comercială. Am conceput totul mai degrabă ca pe o datorie creştinească sau chiar ca pe o îndatorire de a asista nişte oameni în primejdie.

Iată-ne deci preveniţi. Dacă refuzăm, vom fi în ochii lui Fulbert nişte oameni fără inimă şi fără morală.

— Atunci, am zis eu, nu-i vorba de a ceda, ci de a da.

Fulbert dă din cap şi toţi, cu excepţia lui Thomas, ne uităm unii la alţii cu uimire. Să le ceri unor ţărani să *dea* o vacă! Ăştia-s orăşenii!

— N-ar fi mai simplu, am spus cu o voce blândă (dar nu la fel de suavă ca a lui Fulbert, totuşi), să-i luăm la Malevil pe cei doi copilaşi şi pe orfană şi să-i hrănim aici?

Mietta e aşezată între Fulbert şi mine şi, când mă întorc spre Fulbert ca să-i pun întrebarea, îi zăresc faţa blândă şi văd că proiectul unei creşe la Malevil o umple de bucurie. Îi surâd, atunci ea mă priveşte timp de o secundă cu ochii ei frumoşi de copil, transparenţi şi insondabili, după care îmi înapoiază brusc surâsul. Şi mi-l înapoiază, dacă pot îndrăzni să o spun, însutit, de parcă ar fi adunat în ea toată afecţiunea pentru a mi-o dărui dintr-o dată.

— Ar fi foarte posibil în ceea ce priveşte orfana, spune Fulbert, căci ea ne pune o problemă grea. Are treisprezece ani, dar e atât de slabă şi de mică, încât pare de zece, are crize de astmă şi pe deasupra are şi un caracter dificil. E trist s-o spun, dar e greu să găseşti în La Roque pe cineva care să se ocupe de ea.

Frumosul lui cap de ascet se cufundă pentru un scurt moment în melancolie. Meditează asupra egoismului oamenilor şi simt că ne avem şi noi partea noastră în această meditaţie. Dar nu pierde din vedere propunerea noastră şi reîncepe cu un suspin:

— Cât despre copilaşi, din nenorocire, e imposibil să vi-i încredinţăm. Mamele lor nu vor să se despartă de ei.

Deoarece nu putuse şti dinainte că noi aveam vaci, nici că îi vom face propunerea de a lua copiii la noi, Fulbert nu le putuse consulta pe mame. În consecinţă îl bănuiesc că minte şi că în La Roque nu există numai copii care ar fi fericiţi să aibă lapte.

Merg puţin mai departe:

— În cazul ăsta suntem gata să primim şi mamele la Malevil odată cu copiii.

El clătină din cap.

— Ştiţi, nu-i posibil. Fiecare din ele are un soţ şi alţi copii. Nu se poate fărâmiţa aşa o familie.

În acelaşi timp, făcând un gest cu mâna, respinge cu energie sugestia mea. După care nu mai spune nimic. Ne-a închis fără milă în acea dilemă: ori dăm o vacă, ori copiii vor muri. Şi aşteaptă.

Tăcerea se prelungeşte.

— Mietta, zic eu, vrei să dai camera ta pentru noaptea asta lui Fulbert?

— Ba nu, protestează destul de slab Fulbert, n-aş vrea să deranjez pe nimeni. O mână de fân în staul îmi e de ajuns.

Resping politicos acest proiect evanghelic.

— După drumul lung pe care l-ai făcut, îi spun lui Fulbert ridicându-mă, ai nevoie să te odihneşti. Şi în timpul cât ai să dormi, noi o să discutăm cererea ta. O să-ţi dăm răspunsul mâine dimineaţă.

Se ridică şi el şi se îndreaptă din şale, privindu-ne cu ochi gravi şi scrutători. Îi susţin privirea cu indiferenţă şi, după câteva clipe, întorc capul fără grabă.

— Mietta, spun, în noaptea asta te culci cu Falvina.

Ea încuviinţează din cap. Fulbert a renunţat să mă mai fascineze. Îşi îndreaptă privirea părintească spre credincioşii lui, ridicându-şi mâinile larg deschise.

— La ce oră aţi vrea, întreabă el, să fac slujba mâine dimineaţă?

Consultări din priviri. Menou propune ora nouă şi toţi acceptă, afară de Thomas şi Meyssonnier, care nu participă la dezbatere.

— La nouă, spune Fulbert cu măreţie. Ei bine, să spunem la nouă. De la şapte şi jumătate la nouă am să fiu la mine în cameră (remarc în treacăt acest „la mine") ca să-i spovedesc pe cei care vor să se împărtăşească.

Aşa, prin urmare, ne-a luat în mână cu trup şi suflet. Acum poate să se ducă la culcare.

— Mietta, spun eu, condu-l pe Fulbert în camera ta. Şi schimbă-i cearşafurile.

Fulbert ne dă grav „bună seara", spunându-ne fiecăruia, unul după altul, pe nume, cu vocea lui frumoasă de bariton. Apoi se îndreptă, urmând-o pe

Mietta, care o ia înainte cu un pas energic, spre uşa sălii mari. Micul Colin e foarte întristat când o vede plecând în felul acesta, deoarece îi venea rândul să fie invitat de Mietta[1] tocmai în această seară şi acum nu mai putea fi din lipsă de cameră. O urmăreşte din ochi, puţin gelos pe Fulbert. Şi eu, la rândul meu, amintindu-mi anumite priviri schimbate în timpul mesei, mă întreb dacă am făcut bine spunându-i Miettei să-l conducă pe oaspetele nostru. Mă uit la ceas: 10 şi 20. Îmi propun să-l consult din nou când se va întoarce Mietta.

După ce uşa se închide, pe feţele tuturor se citeşte uşurarea. Presiunea exercitată de Fulbert asupra noastră atinsese un asemenea grad, încât abia mai putea fi suportată. Odată plecat, ne simţim eliberaţi. Eliberaţi numai pe jumătate, pentru că Fulbert lasă în urmă-i cererile ştiute.

Nu citesc pe feţe numai uşurare, ci şi destulă tulburare şi sentimente amestecate. Mă felicit că i-am împiedicat pe Meyssonnier şi pe Thomas să declanşeze la masă o ceartă religioasă, pentru că ar fi dus cu siguranţă la scindarea Malevil-ului, sporind şi mai mult confuzia.

Mă uit pe rând la fiecare din tovarăşii mei. Gorgonă sau Meduză, Menou împleteşte lângă foc, cu faţa de nepătruns, cu ochii plecaţi şi cu buzele strânse. Momo, pe care nimic nu-l mai interesează din momentul în care Mietta a părăsit încăperea, împinge în foc cu piciorul un buştean pe jumătate ars şi atunci mamă-sa îl întreabă cu glas scăzut şi plin de furie, dar fără să ridice ochii, dacă vrea să capete un picior în fund ca să stea liniştit şi să nu-şi ardă scrabele. Falvina suflă şi oftează printre pieile şi zbârciturile ei, cu pântecele susţinut de genunchiul drept care se sprijină pe cel stâng, cu sânii lăsaţi peste burtă şi încreţiturile pieii gâtului revărsându-i-se pe sâni. Nu s-a mai văzut nici auzit un asemenea lucru, iată ce vrea să spună oftatul ei. Prizonierul Jacquet, căruia Colin îi spune în glumă „şerbul" şi care, în mai puţin de o lună, a reuşit să mă facă să cad în capcana unor raporturi cvasi-filiale datorită faptului că mă urmează peste tot şi-mi urmăreşte toate mişcările cu ochii lui blânzi căprui-aurii, atât de asemănători cu cei ai unui câine, Jacquet se uită, bineînţeles, la mine şi gândurile lui sunt simple şi odihnitoare: dacă Emmanuel dă vaca, are dreptate s-o dea. Dacă n-o dă, nu greşeşte cu nimic. Ţi-e mai mare jalea să te uiţi la mutra rotundă, cumsecade şi rău cioplită a lui Peyssou, pe care nasul stă înfipt ca un cuţit ţărănesc într-un cartof, chinuită cum e de incertitudine. Îl văd cum încearcă să împace veneraţia lui născândă pentru Fulbert cu caracterul scandalos al cererilor

[1] De remarcat cum Emmanuel comunică aici cititorului, printr-o întorsătură de frază şi ca pe ceva implicit, poliandrismul Miettei. (Nota lui Thomas)

acestuia. Colin nu e nici el mai liniştit, cu toate că o arată mai puţin. Se uită mereu la uşă, agitat şi frustrat din motivele pe care le-am arătat.

În privirea lui Thomas, dimpotrivă, nu se citeşte nici cea mai mică incertitudine: Fulbert e un infam. Sunt sigur că gândeşte aşa, cu toate că nu sesizează absolut deloc sacrilegiul pe care Fulbert l-a comis în ochii tovarăşilor noştri cerând vaca. A îndrăznit să se atingă de vacă! Cea mai sfântă valoare a noastră. O vacă nu coincide pentru noi cu valoarea ei comercială. Nicidecum! Dacă noi cerem bani atunci când ea trece în stăpânirea altuia asta se întâmplă numai pentru a ne manifesta, prin intermediul monedei, respectul cvasi-religios pe care i-l datorăm.

Cât despre Meyssonnier, el resimte cu putere cele două infamii comise de Fulbert: infamia, să spunem teoretică, ca reprezentant al „*religiei, opiumul poporului*" şi cealaltă, faptică, cerând cu un cinism fără margini cedarea fără plată a unei vaci. Mă uit la el. Cât de puţin s-a schimbat de pe vremea când eram şcolari. Aceeaşi faţă prelungă ca o lamă de cuţit, cu fruntea strâmtă şi părul ca peria, ochii cenuşii foarte apropiaţi unul de altul şi care clipesc des când e emoţionat. Şi cum din ziua evenimentului nu s-a mai putut duce la frizerul din La Roque, părul, în virtutea obişnuinţei, a crescut drept, drept în sus, iar faţa prelungă i s-a lungit şi mai mult.

Uşa sălii mari se deschide. E Mietta. Mă uit la ceas: 10 şi 25. Cinci minute. N-ar fi avut timpul material, chiar supraapreciindu-l (sau subapreciindu-l) pe Fulbert. În timp ce înaintează spre noi în penumbra sălii mari, unduind, dar fără fanfaronadă, Mietta împrăştie un val de căldură care o precede şi ne învăluie. Mulţumim, Mietta. Văd pe faţa lui Colin şi după zâmbetul care-i reapăruse că e foarte uşurat. Căci dacă marele nostru arcaş nu s-a putut bucura în această seară de prezenţa Miettei, cel puţin nu i-a suflat-o nimeni.

Suntem toţi şi niciodată până atunci nu avusesem o plenară împreună cu cele trei femei, cu Momo şi cu „şerbul". Ne democratizăm. Îmi propun să i-o spun lui Thomas.

Menou se apleacă să înteţească focul, deoarece, la terminarea mesei, monumentala lampă cu ulei a fost stinsă din motive de economie şi singura noastră sursă de lumină au rămas flăcările din vatră. Fără vătrai şi fără cleşte, apropiind cu pricepere doar buştenii, Menou reuşeşte să înteţească focul şi, ca şi cum n-ar aştepta decât acest semn ca să se înflăcăreze el însuşi, Meyssonnier izbucneşte:

— Când l-am văzut pe popă venind, zice el amestecând în furia lui franceza cu dialectul, am bănuit că nu vine numai de dragul ochilor noştri. Totuşi n-aş fi crezut. E ceva, adaugă el cu indignare, de parcă nicio altă expresie n-ar putea reda enormitatea evenimentului. Şi repetă de mai multe ori la rând: e ceva, bătându-se pe genunchi cu palma.

După care continuă mânios:

— Stătea acolo liniştit pe dosul lui de parcă-ar fi fost Dumnezeu Tatăl în persoană şi deodată îţi cere vaca de parcă ţi-ar fi cerut un chibrit să-şi aprindă pipa! Vaca pe care ai crescut-o şi ai îngrijit-o de două ori pe zi ani de zile, şi iarna, când robinetul era îngheţat, ai cărat găleţile de apă de la bucătărie, la grajd ca s-o adapi, şi veterinarul care te-a costat, fără să mai pui la socoteală medicamentele, şi grija pentru paie şi pentru fân când scădeau în şură, şi te întrebai dacă are să-ţi ajungă până la recolta nouă. Nu mai spun despre sângele rău care ţi-l faci când fată. Şi-atunci? reluă el energic. Îţi spune de câteva ori Tatăl nostru şi-ţi înşfacă vaca! Ne întoarcem la evul mediu? Acolo am ajuns? Vine clerul şi-ţi cere dijma? De ce nu şi birul şi corvoada, dacă-i vorba?

Acest discurs, cu toată lipsa lui de pioşenie, face impresie, chiar şi asupra celor evlavioşi. La ţară lumea îşi mai amintea de stăpânii de odinioară, şi chiar cei care mergeau la biserică se temeau de puterea preotului. Eu tac. Aştept. Nu vreau să fiu pus în minoritate a doua oară.

— Totuşi sunt acolo nişte copii, observă Colin.

— E drept, zice Thomas, dar de ce să nu fie aduşi la Malevil? Îmi vine greu să cred că există mame care să nu consimtă să se despartă de ei ca să le asigure supravieţuirea.

Nu e rău ce spune Thomas. Sobru şi logic, doar puţin prea abstract, poate, pentru a convinge.

— Şi totuşi asta ne-a spus Fulbert, intervine Peyssou cu enorma lui bună-credinţă.

Meyssonnier ridică din umeri spunând cu violenţă:

— Fulbert ne-a spus tot ce-a vrut!

Aici mi se pare că merge un pic prea departe pentru auditoriul lui, făcându-l pe ocolite pe Fulbert mincinos. Or, în afară de Thomas şi de mine, nimeni din cei de faţă nu este încă dispus să accepte o astfel de judecată. Urmează o tăcere îndelungată. Nu fac nimic ca s-o întrerup.

— Trebuie să recunoaştem că lucrurile sunt prost alcătuite, zice în cele din urmă Menou, punându-şi împletitura pe genunchi şi netezind-o cu palma pentru că avea tendinţa să se sucălească. Cei din La Roque sunt douăzeci şi la douăzeci de oameni n-au decât un singur taur şi cinci cai, aşa că sunt în pom.

— Nimeni nu te împiedică să le dai vaca ta, zice Meyssonnier în derâdere.

Asta nu-mi place. Atenţie. Al meu şi al tău mi se par noţiuni foarte periculoase. Intervin.

— Nu sunt de acord cu acest fel de exprimare. Aici nu există vaca lui Menou, nici vaca de la Etang, nici caii lui Emmanuel. Există animalele de la

Malevil şi gata. Şi animalele de la Malevil aparţin Malevil-ului, adică nouă tuturor. Dacă există cineva care gândeşte altfel, n-are decât să-şi ia animalul sau animalele şi să plece.

Am vorbit cu multă îndârjire şi declaraţiei mele îi urmează o tăcere un pic silită.

— Şi asta ce vrea să însemne, Emmanuel? întreabă micul Colin după o clipă.

— Înseamnă că dacă trebuie să ne separăm de un animal, trebuie să hotărâm cu toţii.

Am spus să ne „separăm", n-am spus să „dăm". Nuanţa nu scapă nimănui.

— Trebuie să ne punem în pielea lor, zice Falvina, şi atunci ne-am uitat toţi la ea cu mirare, pentru că de o lună, de când e aici, Menou a strunit-o atât de tare, încât ezită să-şi mai deschidă pliscul. Încurajată de atenţia noastră, oftează adânc ca să-şi recapete suflul din cutele în care se pierde şi adaugă:

— Dacă există trei vaci pentru zece oameni la Malevil şi niciuna pentru douăzeci în La Roque, nu încape îndoială că într-o zi se va ajunge la invidie.

— Nu spui nimic altceva decât ce am spus şi eu, face Menou cu o voce jignitoare, ca să i-o reteze Falvinei.

Iar eu, sătul de această teroare, i-o retez lui Menou.

— Bine spus, Falvina.

Pungile obrajilor i se revarsă, se lăţeşte toată, se uită de jur-împrejur şi zâmbeşte satisfăcută.

— Un cal ni s-a furat, zice Peyssou, fără să jignesc cu asta pe nimeni, adaugă el văzându-l pe bietul Jacquet ghemuindu-se pe scaun. De ce nu ni s-ar fura şi o vacă de la păşune?

— Una? întreb eu. De ce nu toate trei? În La Roque există cinci cai şi ar fi de-ajuns cinci oameni călare. Vin, îi ucid pe cei care le păzesc, şi adio vaci!

Sunt mulţumit că am adus vorba despre cai şi ştiu eu bine de ce.

— Suntem înarmaţi, zice Colin.

Mă uit la el.

— Şi ei sunt. Şi mai bine decât noi. Noi avem patru puşti. Cei din La Roque au zece. Şi, după cum spunea Fulbert, o mare cantitate de cartuşe. Ceea ce nu e cazul cu noi.

Tăcere. Ne gândim cu teamă ce ar însemna un război între La Roque şi noi.

— Nu pot crede aşa ceva despre oamenii din La Roque, zice Menou scuturând din cap. Sunt oameni de aici. Şi-s de treabă.

Am făcut un semn către cei trei noi.

— De treabă? Şi ăştia nu sunt de treabă? Şi cu toate astea ai văzut.

Şi adaug în dialect:

— E de-ajuns un măr stricat ca să-ţi putrezească tot coşul.

— Ce-i drept e drept, zice Falvina, cu atât mai bucuroasă că-mi poate întoarce răspunsul cu cât în felul acesta o contrazice fără niciun risc pe Menou. Dar şi Menou, şi Colin, şi Peyssou se declară de acord cu mine.

— Ai dreptate, Emmanuel, spune Meyssonnier la rândul lui, ridicându-şi ochii către cer şi cu un deget îndreptat spre foişor pentru ca nimeni să nu aibă vreo îndoială. Şi repetă în dialect: e de-ajuns un măr stricat ca să-ţi putrezească tot coşul.

Îl văd pe Thomas aplecându-se spre Meyssonnier pentru a-i traduce dictonul în franceză şi aprobându-l. Prestigiul stereotipurilor milenare! Proverbul meu a întrunit unanimitatea. Fulbertiştii şi antifulbertiştii sunt de acord. Nu ne deosebim decât în legătură cu identitatea mărului stricat. Pentru unii e precisă, pentru alţii nedeterminată.

După acest succes nu mai scot un cuvânt. Conversaţia se învârte în cerc. Discuţia se împotmoleşte şi o las să se împotmolească. Simt oboseala în voci, în atitudini, în enervare. Cu atât mai bine că au obosit. Eu am să aştept.

Dar nu aştept prea mult pentru că, după o tăcere prelungită, Colin zice:

— Ei bine, dar tu, Emmanuel, ce părere ai despre asta?

— Ei, eu, răspund, am să mă alătur părerii generale.

Se uită toţi la mine. Sunt dezorientaţi de această modestie. Afară de Thomas care mă priveşte cu ironie. Dar nu spune nimic. A făcut progrese. A devenit mai prudent.

Tac. Dar, potrivit calculelor mele, ei încep să insiste.

— Totuşi, Emmanuel, zice Peyssou, ai şi tu cât de cât o părere.

— Da, răspund, am şi eu o părere. Dar părerea mea este, mai întâi, că cineva ne şantajează cu copilaşii ăia mici. (Şi acest „cineva” e mărul cel stricat, dar neprecizat în continuare.) Pentru că, la urma urmelor, te vezi tu, Menou (şi aici trec la dialect), cu Momo mic, în braţe, fără o picătură de lapte ca să-l hrăneşti, şi refuzând să-l încredinţezi unor oameni care au, ba având chiar îndrăzneala să le spui: nu laptele pentru Momo îl vreau, ci vaca!

N-am spus altceva decât ce spusese Thomas cu câteva clipe mai înainte, dar mai concret. Aceleaşi flori, dar nu acelaşi buchet. I-am convins, le-o citesc pe feţe.

— Bun, spun eu pe urmă, când o să ne ducem la La Roque o să clarificăm treaba asta şi o să le întrebăm pe mame cum stau lucrurile. Rămâne, cum aţi spus, că noi avem trei vaci şi cei din La Roque niciuna. Şi, pornind de la asta, vă daţi seama că cineva îi poate aţâţa împotriva noastră („cineva” mereu impersonal) şi le poate băga tot felul de idei în cap. Şi aceste idei, vă

închipuiţi, nu pot fi decât rele, având în vedere că ei sunt mai numeroşi şi mai bine înarmaţi decât noi.

Tăcere.

— Atunci, zice Peyssou mai descumpănit ca oricând, tu crezi, Emmanuel, că trebuie să le dăm vaca?

Strig imediat:

— Să le-o dăm? Nu! Niciodată! În niciun caz să le-o dăm. N-o să ne punem în situaţia, vorba lui Meyssonnier, să le plătim dijmă. Ca şi cum li s-ar cuveni! Ca şi cum ar fi dreptul oraşului de a fi hrănit pe gratis de sat! Asta ar mai lipsi! De altfel, cei din La Roque nici nu ne-ar mai respecta dacă am fi atât de tâmpiţi încât să le dăm o vacă.

Privirile strălucesc toate de indignare. Unanimitate absolută atât la fulbertişti cât şi la antifulbertişti. Mii de generaţii de ţărani mă susţin, mă însoţesc şi mă îndeamnă. Simt terenul solid sub picioare şi merg mai departe.

— După părerea mea, trebuie să-i obligăm să plătească vaca. Şi încă scump! Având în vedere că nu-i de vânzare. Ei sunt cei care vor s-o cumpere.

După o pauză le fac cinic cu ochiul, având aerul de a le spune că nu degeaba sunt nepot de geambaş şi geambaş eu însumi. Spun apăsat:

— O să le cerem pentru vacă doi cai, trei puşti şi cinci sute de cartuşe.

Fac o a doua pauză ca să pun mai bine în valoare caracterul exorbitant al pretenţiilor mele. Tăcere. Consultări active din priviri. Reuşita mea – mă aşteptam – e destul de precară.

— În ce priveşte puştile, înţeleg, spune Colin. Ei au zece şi să le luăm trei. Le rămân şapte. Iar noi, cu cele patru puşti pe care le avem şi cu cele trei pe care le luăm, o să facă şapte. O să fim la egalitate. Şi cu cartuşele e o idee bună, pentru că avem atât de puţine.

Tăcere. Mă uit la ei. Cu toate că niciunul nu voia s-o spună, prima parte a schimbului li se părea de neînţeles. Mă simt destul de obosit, dar cu un pic de efort reiau:

— Evident, vă gândiţi: cai, avem destui: Malabar, Amarante, Bel Amour, fără s-o mai punem la socoteală pe Malice. Şi pe urmă caii nu dau lapte. Bun. Dar uitaţi-vă un pic la situaţia reală a cailor la Malevil. Malice, pentru moment, inutilizabilă. Bel Amour de asemenea, având în vedere că o hrăneşte pe Malice. Rămân doi cai pentru încălecat sau pentru lucru: Malabar şi Amarante. Eu cred că doi cai de călărie pentru şase oameni valizi nu-i de ajuns. Pentru că un lucru trebuie să-l ştiţi bine (mă aplec înainte şi accentuez cu putere): va trebui ca toţi cei de aici să învăţaţi să călăriţi. Toţi! Şi am să vă spun de ce: înainte de ziua evenimentului, la ţară, băiatul sau chiar fata care nu învăţase să conducă era un neisprăvit. Acum va fi un

neisprăvit cel care n-o să ştie să călărească şi n-o să aibă cal. În timp de pace, ca şi în timp de război. Pentru că dacă o să ne batem, ca să poţi cădea ca trăsnetul peste adversar sau ca să poţi fugi, dacă eşti învins, n-ai alt mijloc decât calul. Acum calul înlocuieşte totul: motocicleta, maşina, tractorul şi auto-mitraliera. Fără cal la ora actuală nu însemni nimic. Nu eşti decât un biet pifan şi atât.

Pe Menou şi pe Falvina nu ştiu dacă le-am convins. Pe bărbaţi, da. Nu cu argumentul războinic, ci cu cel al poziţiei sociale. Omul fără cal e considerat drept un neisprăvit. Exact cum era considerat înainte de ziua evenimentului agricultorul fără tractor. Ah, nebunia aceea cu tractorul în regiunea noastră! Un tractor şi chiar două pentru o proprietate de zece hectare! Se cumpăra pe credit unul nou de 50 CP păstrându-l pe cel vechi de 20 CP ca auxiliar. La fel ca vecinul! Nu puteai să te laşi mai prejos. Pentru zece hectare cultivabile şi restul pădure!

Nebunia e şi ea bună la ceva din moment ce am putut opera transferul de prestigiu de la tractor la cal.

Se trece la vot. Şi femeile votează pentru. Scot un oftat de uşurare şi de oboseală. Mă ridic, toţi ceilalţi mă imită şi, în vacarmul care urmează, mă apropii de Meyssonnier şi de Thomas spunându-le pe şoptite că vreau să le vorbesc amândurora la mine în cameră. Încuviinţează. Cer să se facă linişte şi spun:

— Intenţionez să asist mâine la liturghie şi să mă împărtăşesc, dacă Fulbert îmi îngăduie, deoarece n-am intenţia să mă şi spovedesc.

Declaraţia mea produce uimire. Ea îi înfurie pe unii (care însă se abţin, pentru că au să mă vadă imediat între patru ochi) şi îi bucură pe alţii. Îndeosebi pe Menou, pentru un motiv special. Deoarece se certase rău de tot înaintea evenimentului cu preotul din Malejac pentru că nu voise să-i dea împărtăşania lui Momo fără spovedanie. Acum ea nădăjduieşte că, dacă Fulbert îmi va ceda, fiul ei va putea să se strecoare prin breşa făcută de mine.

Continui:

— Cei care vor să se spovedească vor trebui să fie foarte prudenţi dacă cineva o să le pună (mereu „cineva") întrebări indiscrete despre Malevil.

Tăcere.

— Ce fel de întrebări? zice deodată Jacquet, cuprins de frică să nu spună prea mult, ştiindu-se slab şi influenţabil.

— Ei bine, întrebări despre armele pe care le avem şi, de asemenea, despre rezervele de vin, de grâne şi de carne.

— Şi ce trebuie să spun dacă o să mi se pună astfel de întrebări? zice Jacquet, plin de bunăvoinţă.

— Ai să spui: asta nu ştiu. Întreabă-l pe Emmanuel.

— Ia ascultă la mine, zice uriaşul Peyssou, cu mutra despicată de un zâmbet şi punând braţul lui mare pe umărul puternic al lui Jacquet (se înţeleg foarte bine ăştia doi de când cel din urmă l-a lovit pe primul). Ia ascultă la mine, ca să fii sigur că nu o zbârceşti, răspunde cam aşa la orice întrebare. De pildă: Fulbert te-ntreabă: fiule, ai păcătuit cu vreo femeie? Tu ai să-i răspunzi: deh, nu ştiu. Întreabă-l pe Emmanuel.

Toţi râd. Râd cu Peyssou care e încântat de gluma lui şi râd de Jacquet şi cu el dimpreună. Primeşte câţiva ghionti, „şerbul", şi e încântat. La Malevil e, oricum, altă atmosferă decât la Etang.

Peste câteva minute întrevederea cu Thomas şi Meyssonnier în camera mea se dovedeşte destul de încordată. Îmi reproşează cu energie că intru în jocul lui Fulbert (şi, lucru oribil, că vreau să mă împărtăşesc) în loc să-l arunc afară pe acest preot abuziv. Le explic poziţia mea. Îmi e teamă de un conflict armat cu La Roque, acesta e fondul problemei. Şi nu vreau să ofer nici cel mai mic motiv material sau religios – pentru a-l aţâţa. Iată de ce îi cedam vaca, făcând însă în aşa fel încât să le slăbesc puterea de foc. Şi iată, de asemenea, de ce mă supun voinţei majorităţii. Cât despre Fulbert, sunt aproape sigur că nu-i preot. Seminaristul roşcat cu numele de Serrurier l-am inventat pe de-a-ntregul şi Fulbert şi-a amintit de el! Pe scurt, un impostor, un aventurier, un om complet lipsit de scrupule. Şi cu atât mai periculos. Dacă aţi fi înţelepţi, tu şi Thomas, aţi asista şi voi la liturghie. N-o să fie o liturghie adevărată, dat fiind că Fulbert nu-i preot, şi n-o să fie o împărtăşanie adevărată, că n-a fost sfinţit.

Mi se pare că nu pot merge mai departe cu eforturile mele de convingere şi gust în secret această culme a ironiei: îi conving să asiste la liturghie, asigurându-i că este „falsă".

În acest moment se aude o zgârietură la uşa camerei. Nu o bătaie, ci o zgârietură. Înmărmuresc, mă uit la cei doi oaspeţi, apoi la ceas. Ora unu. În liniştea aceea o nouă zgârietură. Apuc carabina din rastelul pe care Meyssonnier mi l-a amenajat pe peretele din faţa patului, le fac semn lui Meyssonnier şi lui Thomas să se înarmeze, trag zăvorul şi crap puţin uşa. E Mietta.

Îi surâde lui Thomas, pe care se aştepta să-l găsească acolo, şi lui Meyssonnier, a cărui prezenţă o umple de mirare, şi imediat începe să-mi vorbească cu mâinile, cu buzele, cu ochii, cu sprâncenele, cu spatele, cu picioarele şi chiar cu părul. E o metodă spontană ce nu are nimic comun cu limbajul manual al surzilor şi muţilor pe care nu l-a învăţat niciodată şi pe care, de altfel, nici nu l-aş fi priceput. Ea îmi comunică lucruri surprinzătoare. Când l-a însoţit pe Fulbert, după masă, în camera lui, acesta

i-a cerut să vină la el după ce toată lumea are să se culce (un deget descriind un cerc pentru a spune „toată lumea” şi palmele puse sub obrazul aplecat pentru a spune „să se culce”). E încredinţată că o cheamă pentru a face dragoste (aici un gest de o cruditate de nedescris). Văzând lumină la mine (degetul mic al mâinii drepte ridicat şi cealaltă mână desenând o aureolă la extremitatea degetului mic pentru a indica flacăra), ea a venit să mă-ntrebe dacă eram de acord.

— Nu mă opun, spun în cele din urmă. Faci ce vrei, Mietta. Nimeni nu te forţează nici într-un sens, nici în celălalt.

— Bun, mă duc, spune mimica ei, din politeţe şi gentileţe. Dar fără niciun entuziasm.

— Prin urmare nu-ţi place, Mietta?

Privire încrucişată şi mâini împreunate (Fulbert), apoi mâna dreaptă pe inimă şi, în sfârşit, arătătorul de la aceeaşi mână clătinat cu vigoare de la dreapta la stânga prin faţa nasului. După care iese, închizând uşa în urma ei. Rămânem toţi trei în picioare în faţa uşii închise.

— Ei, ce să zic, individul ăsta... spune Thomas.

— Te-ai fi putut opune, zice Meyssonnier, cu un aer sever şi sprâncenele încruntate.

Ridic din umeri.

— În numele a ce? Ştii bine că principiul este de a o lăsa să facă ce vrea.

Mă uit la ei. Sunt furioşi şi jigniţi ca nişte soţi înşelaţi. E un sentiment paradoxal şi poate chiar puţin comic, pentru că noi nu suntem geloşi unii pe alţii. Probabil pentru că totul se petrece în interiorul grupului, în văzul şi cu ştiinţa tuturor. Nu există nici înşelătorie, nici destrăbălare. Aranjamentul nostru comportă chiar o latură instituţională absolut liniştitoare. Pe când Fulbert nu numai că nu aparţine grupului nostru, dar a procedat cu cea mai josnică făţărnicie. Thomas şi Meyssonnier îmi atrag atenţia că, dacă Mietta n-ar fi fost atât de loială, ei nici n-ar fi aflat de „adulterul” ei. Nu pronunţă cuvântul, pentru că au totuşi simţul ridicolului, însă în mintea lor treaba nu e prea departe de asta. E suficient să-i vezi cum clocotesc de furie.

— Ce ticălos! zice Meyssonnier, şi, cum franceza pare să nu-i ajungă, o spune şi în dialect.

Thomas încuviinţează, ieşind şi el o dată din impasibilitatea lui.

— În tot cazul, zice Meyssonnier pe un ton ameninţător, ai să vezi mâine când am să le spun lui Colin şi lui Peyssou cum şi-a petrecut Fulbert noaptea.

Strig speriat:

— N-ai să le spui!

— Păi cum? zice Meyssonnier. Au şi ei dreptul să ştie, nu găseşti?

E adevărat, au şi ei dreptul să ştie cum au fost înşelaţi. Mai ales Colin, care a fost înşelat de două ori.

— Şi am să-i spun şi lui Jacquet, adaugă Meyssonnier cu pumnii strânşi. Şerbul are aceleaşi drepturi ca şi noi.

Intervin din nou, încercând să salvez ce mai putea fi salvat.

— Spune-i lui Colin, zic eu, dar nu lui Peyssou. Sau aşteaptă până când o să plece Fulbert. Îl cunoşti pe Peyssou, ar fi în stare să-i pocească mutra!

— Ar face foarte bine, zice Thomas, cu dinţii strânşi.

Despre Mietta niciun cuvânt şi, sunt chiar sigur, niciun gând rău, dimpotrivă, certitudinea că vicleanul de Fulbert a abuzat de simţul datoriei şi al ospitalităţii sărmanei fete. Sunt de asemenea sigur că, dacă le-aş propune să meargă să-i trezească imediat pe Colin, Peyssou şi Jacquet şi să forţăm toţi uşa lui Fulbert spre a-l arunca afară cu măgarul lui cu tot, propunerea ar fi primită cu aclamaţii. Nedorind sub niciun motiv să trăiesc această scenă, mă mulţumesc să mi-o imaginez. Şi când mi-i închipui pe cei şase soţi înşelaţi năvălind în cameră şi molestându-l pe amantul femeii lor încep să râd.

— Nu-i nimic de râs, zice Meyssonnier sever.

— Hai, spun eu, du-te la culcare. Ce s-a întâmplat, s-a întâmplat.

Acest truism liniştitor nu are niciun efect asupra lui, sau mai bine zis asupra lor, pentru că Thomas, chiar dacă e mai tăcut, e la fel de furios.

— Ceea ce mă dezgustă, spune Meyssonnier, e gândul că a încercat să profite de infirmitatea fetei. Şi-a zis: e mută şi n-o să spună nimic.

— Şi cum să asist mâine la liturghie, adaugă el ridicând vocea, şi să-l aud debitând toate idioţiile alea despre păcat, ştiind ce ştiu! Hai că mă duc să mă culc, adaugă el, văzându-mă nerăbdător.

Şi pleacă cu privirea în pământ. Cât timp mă dezbrac rămân încruntat pentru a-l determina pe Thomas să tacă. Nu fac o dramă din cele întâmplate. Mai întâi Fulbert nu e preot. Şi, de altfel, chiar dacă un preot se culcă cu o femeie, la urma urmei, de ce n-ar face-o? Iar dacă o face pe ascuns, nenorocitul, e păcatul lui.

Nu-i port pică lui Fulbert că ne-a suflat-o pe Mietta pentru o noapte. A doua zi am să folosesc fără ruşine acest incident împotriva lui, însă pentru alte motive. Fiindcă sunt sigur că e un om lipsit de suflet şi de sentimentul dreptăţii, care nu vrea binele celor de la Malevil şi împotriva căruia am să refac unitatea noastră. Unitate în care problema religioasă a fost cât pe ce să facă o breşă în această seară.

După ce sting opaiţul mă culc, dar, aşa cum mă aşteptam, nu reuşesc să adorm. Nici Thomas nu izbuteşte să adoarmă. Îl aud întorcându-se mereu pe

canapea. Face o tentativă să-mi vorbească, dar o resping violent. Dacă n-am somn, vreau să am măcar linişte.

• CAPITOLUL X

După micul dejun, în timp ce Fulbert îi primeşte pe penitenţi în camera „lui", mă duc la Maternitate ca să-l încalec pe Malabar şi să mă ocup în continuare de dresarea lui. Mai trebuie timp până când greoiul cal de tracţiune are să devină, cu toată strădania mea, un cal bun de călărie. Are gura prea puţin sensibilă, înţelege numai când vrea el ce i se cere şi nu e deloc uşor să-l opreşti. Mă jeneză, de asemenea, lăţimea spinării lui, care mă sileşte să-mi depărtez picioarele mai mult decât sunt obişnuit şi-mi face strânsoarea mai puţin eficace. E atât de greoi acest Malabar că, atunci când îl încalec, am impresia că sunt un cavaler din evul mediu. Nu-mi mai lipseşte decât armura care, de altfel, nu l-ar stingheri. Sunt sigur că uriaşul armăsar ar fi în stare să ducă o greutate de două şi chiar de trei ori mai mare decât a mea. Are o rezervă de forţă de necrezut şi când galopează îmi dă întotdeauna impresia că şarjează. De altfel, dacă lăţimea spinării lui mă miră, în schimb n-am nimic de zis despre confortul pe care mi-l oferă. Mă simt straşnic de bine călare pe el, iar dacă e vorba de străbătut o distanţă mai lungă, la care viteza are puţină importanţă, l-aş recomanda feselor sensibile pe Malabar.

Pe Jacquet şi pe Momo îi găsesc curăţind boxele şi, în momentul în care pun şaua pe Malabar, văd că Momo i-a dat din nou lui Bel Amour de două ori mai multe paie decât celorlalţi doi cai. Nu e vorba că sunt nedreptăţiţi ceilalţi, ci că Bel Amour are prea mult. Îl înjur pe Momo, îl pun să ia înapoi jumătate din aşternut, îl fac de două parale pentru favoritismul lui, care înseamnă, în acelaşi timp, risipă. Îi promit că, dacă îl mai prind, îi dau câteva picioare în fund.

Ameninţare absolut rutinieră. Mi-o transmisese unchiul şi, ca şi el, n-am pus-o niciodată în practică. S-ar putea crede că, devenită atât de teoretică, îşi pierduse toată eficacitatea. Dar nu e aşa, pentru că ea continuă să producă un anumit efect asupra lui Momo în calitate de expresie maximă a supărării celui ce-i ţine loc de părinte. Căci, cu toate că Momo are câţiva ani mai mult decât mine, el consideră că, moştenind averea unchiului, am moştenit şi puterea părintească pe care acesta o exercita asupra lui.

În timp ce îl cert, trec, ca în fiecare dimineaţă, prin boxe, ca să verific funcţionarea adăpătoarelor automate. Noroc că la Malevil distribuirea apei se face prin forţa gravitaţiei căci, dacă am fi depins de o pompă, ziua Z, punând capăt electricităţii, ne-ar fi lipsit pentru totdeauna şi de apă.

Când intru în boxa Amarantei, ea începe să-mi facă figurile obişnuite, mă împinge cu capul în spate, îşi pune nările umede pe ceafa mea, îmi apucă mâneca între dinţi. Dacă ar avea mâini, m-ar gâdila. În acelaşi timp pândeşte cu coada ochiului o găină care a intrat în boxa ei pe uşa pe care am lăsat-o deschisă. Din fericire văd găina la timp şi, înainte ca Amarante s-o poată ucide cu o lovitură de copită, îi dau iepei un ghiont zdravăn în crupă, gonind-o cu piciorul spre ieşire pe biata idioată împănată.

Arunc o privire şi către măgarul mare şi cenuşiu al lui Fulbert sau, mai degrabă, spre găleata de apă a acestuia, întrucât se află în singura boxă fără adăpătoare. Terminându-mi rondul, iau în mână sau, mai precis, în scobitura vechii mele mănuşi, fiindu-mi teamă de marele ei cioc ascuţit, câteva boabe de orz şi imediat – de unde o fi ştiut că sosise momentul? unde se ascunsese până atunci? – cioara noastră, ieşită nu se ştie de unde, se lasă la picioarele mele. După ce dă câteva târcoale prudente în jurul meu, în poziţia ei favorită de bătrân avar cocoşat cu mâinile la spate, se ridică până la umărul meu stâng, se aşază pe el şi începe să ciugulească din palmă fără să înceteze o clipă să mă privească dintr-o parte eu ochiul ei ager. Şi după ce îşi sfârşeşte masa nu pleacă de pe umărul meu nici chiar când intru să pun şaua pe Malabar. Spun Malabar şi nu Amarante, pentru că cioara n-a intrat niciodată în boxa iepei. Şi ăsta e încă un lucru care mă miră; de unde ştie ea că Amarante, blândă cu oamenii, e periculoasă pentru păsări?

În timp ce-i pun zăbala lui Malabar (şi cioara se plimbă pe spinarea lui lată), vine Menou ca s-o mulgă pe Noiraude şi, adresându-mi-se pe nevăzute din boxa vecină, începe să se plângă că nu-i ajutată. Îi atrag atenţia că Falvina şi Mietta nu pot să spele şi să şteargă vesela rămasă de aseară în sala mare şi în acelaşi timp să mulgă vaca în grajd şi că, de altfel, pentru vacă, e mai bine să fie mulsă de aceeaşi mână. Observaţia mea e urmată de o tăcere după care în boxa unde se află Menou se aude un lung şir de bombăneli injurioase şi nelămurite din care se pot, totuşi, distinge cuvintele „slăbiciune", „fată frumoasă" şi „fese", ceea ce îmi îngăduie să reconstitui sensul general.

Tac, dar Menou trece, cu vocea ridicată, la alte plângeri. Că Falvina, când sunt eu de faţă, se preface că ciuguleşte câte un pic de mâncare, dar că de fapt se îndoapă pe ascuns (mă întreb cum, pentru că Menou are cheile de peste tot) şi că tot îndopându-se aşa, la grăsimea ei, n-are să ajungă la adânci bătrâneţe. Aici, o paranteză, ca să-mi spună că ni se termină săpunul şi zahărul şi că ar trebui să cerem din La Roque când o să fie dusă vaca acolo. Iar apoi, revenind la subiectul ei de predilecţie – sfârşitul apropiat al Falvinei – Menou mi-l descrie dinainte ca pe o sufocare groaznică din cauza grăsimii.

Îl scot pe Malabar înşeuat din boxă spunând, ca să pun capăt acestei necrofilii, că tocmai soseşte şi Falvina. Jacquet a auzit tot din boxa vecină, însă ştiu că n-are să-i spună nimic bunicii lui. Şi iat-o, într-adevăr, pe Falvina înaintând foarte repede în direcţia mea ca să-şi arate hărnicia şi, în acelaşi timp, să-mi facă o mică conversaţie înainte de a încăleca. După saluturile cuvenite, începe să se vaiete şi mă vaiet şi eu cu ea de vreme. De la bombă, cerul e cenuşiu, frig, ploaie deloc şi nicio rază de soare. Dacă o să ţină aşa, moare totul, spune Falvina. Vorbe absolut inutile, pentru că ne gândim toţi de o sută de ori pe zi la soarele care nu se arată şi la ploaia care nu vine. Din ziua evenimentului, aceasta este spaima noastră permanentă.

În acea clipă apare Menou care îi ordonă pe un ton sec să continue mulsul. Am muls-o pe Noiraude, îi spune ea Falvinei pe acelaşi ton, dar pe Princesse, nu. Să nu uiţi că nu trebuie să-i mulgi decât doi-trei litri din cauza lui Prince. Eu mă duc la Fulbert. Şi porneşte, slabă şi dispreţuitoare. Mă uit cum se depărtează sacul ăsta aşa de mic de oase călcând viguros pe picioarele-i mari în direcţia foişorului şi mă-ntreb ce păcate are ea de mărturisit, în afara celor câtorva mici porcării făcute Falvinei.

Falvina, răsuflând încă greu din cauza alergăturii, îmi urmăreşte privirea şi zice:

— Menou, dacă te gândeşti la ea, n-atârnă prea mult. Patruzeci de kilograme şi astea cu bunăvoinţă. Ca să spun aşa, nici n-are trup. Dacă presupui că ar cădea bolnavă şi că doctorul (care doctor?) ar pune-o la regim, din ce-ar trăi? Şi nu mai e nici tânără. Are cu şase ani mai mult ca mine, dar şase ani la vârsta noastră contează. N-aş fi vrut să-ţi spun, Emmanuel, însă de când sunt la Malevil, parcă a şi slăbit. Are momente când se pierde. Să-ţi aduci aminte ce ţi-am spus, Menou are să sfârşească din pricina capului. Uite, alaltăieri vorbeam un pic cu dânsa şi mi-am dat seama că era cu mintea aiurea, pentru că nici nu mi-a răspuns.

În timpul acestui discurs, sub pretextul de a-l plimba puţin pe Malabar şi de a-l dezmorţi înainte de încălecare, am îndepărtat-o pe Falvina de Maternitate pentru că Momo repetă tot ce aude. Asta-i chiar distracţia lui de predilecţie. Repetă, împodobind, sau, mai de grabă, agravând ce a auzit şi urmăreşte cu ochii lui negri şi strălucitori nemulţumirea interlocutorului. Eu n-am să sfârşesc din pricina capului: o ascult pe Falvina şi, prin mici mormăieli, caut să-i arăt că o ascult. Nu-i prima dată când fiecare din cele două bătrâne mi-anunţă decesul celeilalte. La început, mă amuza. Acum, trebuie să spun că mă întristează. Mă gândesc că omul e un animal ciudat, dacă doreşte cu atâta uşurinţă moartea aproapelui său.

În timp ce urc din fundul cetăţuii de la intrare spre a doua incintă, ţinându-l în continuare pe Malabar, iar Falvina răsuflă din greu la stânga

mea, ţinând pasul, o văd pe Mietta trecând puntea mobilă şi îndreptându-se către mine. Cei patruzeci de metri pe care-i avem de făcut şi unul şi celălalt ca să ne întâlnim prilejuiesc un moment agreabil. E îmbrăcată cu o bluză albastră, decolorată, cârpită, mototolită, dar curată şi cu nişte umflături plăcute, şi cu o fustiţă de lână albastră, foarte cârpită şi aceea, şi care îi ajunge până deasupra genunchiului, lăsându-i descoperite picioarele băgate fără ciorapi în nişte cizmuliţe negre de cauciuc. Picioarele şi braţele îi sunt goale, robuste şi roşii. Mietta nu e friguroasă, pentru că eu, îmbrăcat cu pantalonii mei vechi de călărie şi cu un pulover cu guler pe gât, abia încep să mă încălzesc. Părul ei bogat, atât de asemănător cu cel al bunicii, dar foarte negru, îi cade în valuri pe umeri, iar ochii ei blânzi, strălucind de nevinovăţie animală, mă privesc cu afecţiune în timp ce mă opreşte şi mă sărută pe amândoi obrajii, lipindu-se de mine cu toată lungimea corpului ei, nu ca să-şi facă ei plăcere, ci ca să-mi facă plăcere mie. Îi sunt recunoscător pentru această generozitate ştiind, asemenea tuturor celor de aici, că Mietta nu cunoaşte voluptatea. Sunt sigur că dacă cineva i-ar deschide inima ei naivă, ar găsi chiar o anumită mirare faţă de mania bărbaţilor de a pipăi persoanele de sex opus.

Falvina se eclipsează cu o discreţie greoaie şi acum e rândul lui Malabar să primească dezmierdările buzelor şi mâinilor Miettei. Observ în treacăt, nu fără gelozie, că îl sărută pe gură, ceea ce nu face niciodată cu bărbaţii. După terminarea manifestărilor de tandreţe se postează în faţa mea şi începe mimica. În primul rând, îmi aduce la cunoştinţă că el (ochi încrucişaţi, mâini împreunate) şi ea (degetul mare spre inimă) au făcut, aşa cum bănuise ea (arătătorul spre frunte), dragoste (gest indescriptibil). E indignată (strâmbătură de dezgust), mai ales fiind vorba de un (mâini împreunate), dar ceea ce o indignează cu deosebire (strâmbături de mare silă) e că el (ochi încrucişaţi, mâini împreunate) i-a propus (amândouă mâinile întinse cu palmele în sus ca un platou) să plece cu el (picioare mimând mersul, mâna dreaptă strângând o mână închipuită) la La Roque (gest larg cu braţul spre depărtări) ca să-l servească (gestică mimând frecatul şi spălatul). Ce perfidie! (pumni pe şolduri, sprâncene încruntate, buza de jos răsfrântă în chip de dezgust, picioare călcând şarpele). Ea a refuzat (negare violentă cu capul) şi l-a părăsit (întoarcere pe jumătate, cu spatele duşmănos şi fesa iritată). A făcut bine?

Dar cum rămân tăcut, uimit de îndrăzneala lui Fulbert, ea reia ultima mimică.

— Da, Mietta, ai făcut foarte bine, spun eu mângâind-o cu mâna stângă pe ceafă sub părul-i des şi frumos, în timp ce cu dreapta îl îndemn la drum pe Malabar, care devine nervos. Pe neaşteptate, din mers, ea mă sărută de mai

multe ori pe obraz şi la un moment dat cred chiar că are să mă sărute pe gură ca pe Malabar. Dar nu, iat-o plecând să ajute la Maternitate, de unde tocmai iese Falvina rostogolindu-se ca o minge, legănându-şi şoldurile umflate ca o corabie în direcţia foişorului.

Consider că Fulbert s-a întrecut cu gluma şi că toată treaba ia o întorsătură proastă pentru el. Mă scutur însă de aceste gânduri, concentrându-mă asupra trebii începute. Urc în şa şi încep să călăresc pe Malabar jur-împrejurul curţii în trei feluri, neîntrebuinţând decât frâul pentru întors şi insistând mai ales asupra trapului. Pintenii mei n-au rotiţe zimţate şi-i folosesc cu multă măsură. De asemene-a, chiar când face pe încăpăţânatul, nu recurg aproape niciodată la cravaşa care sunt sigur că nu-i face niciun rău, dar pe care are aerul s-o considere drept o jignire. După jumătate de ceas sunt leoarcă de sudoare din cauza efortului depus pentru a putea stăpâni un animal atât de mare.

Pe când mă învârtesc împrejurul curţii, îl văd cu coada ochiului pe Jacquet îndreptându-se spre foişor cu braţele atârnând, cu palmele pe jumătate deschise, cu umerii lui grei înainte. Sunt obosit şi Malabar la fel. Descalec şi duc armăsarul la Maternitate. Apare Colin cu dinţii strânşi. Intră cu mine în boxă şi, văzând că scot fileul şi şaua de pe cal şi le pun pe peretele despărţitor dintre boxe, ia fără un cuvânt un şomoiog de paie din aşternut şi se apucă să frece cu furie spinarea udă de sudoare a armăsarului, încep să fac şi eu la fel, de partea cealaltă, dar fără furie, aruncându-i marelui arcaş câte o privire pe deasupra greabănului capului în aşteptarea exploziei. Şi, într-adevăr, se porneşte. A stat de vorbă cu Meyssonnier şi cu Thomas care aranjau în magazie prada de la Etang şi Meyssonnier i-a spus cum îşi petrecuse noaptea Mietta. Îl ascult. Principala mea funcţie la Malevil este să ascult. După ce se potoleşte îl sfătuiesc să se poarte cu chibzuinţă. Încep să fiu neliniştit. Situaţia se prezintă aproape îngrijorător de prost pentru Fulbert. Mă întreb dacă nu trebuie să-i diminuez înfrângerea ca să ne despărţim fără scandal.

— L-ai văzut pe Peyssou? îl întreb eu la sfârşit.

— Nu.

— Ei bine, dacă îl vezi, să nu-i spui nimic. Auzi, să nu-i spui nimic.

Încuviinţează cu neplăcere şi, în timp ce mă pregătesc să atârn fileul şi şaua la locul lor, măgarul cenuşiu al lui Fulbert începe să zbiere gata să-mi spargă timpanul. Micul Colin se ridică în vârful picioarelor şi aruncă o privire în boxa lui. Ei, ce-i, zice el cu dispreţ, te crezi armăsar, caraghiosule? Îţi închipui că iepele noastre sunt pentru tine, măgarule? Ce-ar fi dacă te-am zvârli în şanţ pe tine şi pe stăpân-tu? În apa rece ca gheaţa! Asta v-ar mai răcori fundul!

Râd din pricina amalgamului celor spuse de el şi-mi prelungesc râsul cu prudenţă ca să diminuez cât mai mult seriozitatea propunerii. În orice caz, zice Colin, niţel calmat de propria lui glumă, poţi să fii sigur că n-am să mă duc să mă spovedesc. Îl lovesc uşor cu palma pe omoplat şi mă îndrept spre foişor ca să mă schimb.

Sub puntea mobilă, mă întâlnesc cu Menou care mi se pare îngrijorată. Mă opresc şi ea ridică spre mine micu-i cap de mort cu ochi vioi. Tocmai voiam să-ţi spun, Emmanuel, zice ea, că, după spovedanie, Fulbert mi-a spus că-i îngrijorat de felul cum ne îndeplinim îndatoririle religioase, că, desigur, n-o să putem merge în toate duminicile până la La Roque, că-i prea departe, şi că, în situaţia asta, se întreabă dacă să nu pregătească un vicar şi să-l trimită să stea la Malevil.

Mă uit la ea cu gura căscată. M-am gândit eu, a spus Menou, că asta n-o să-ţi facă deloc plăcere.

Deloc plăcere! Ce eufemism! Îmi dau bine seama ce se ascunde în spatele acestei bunăvoinţe. Ca şi Colin, dar din alte motive, strâng o clipă din dinţi, în timp ce urc scara în spirală a foişorului. Când ajung la primul etaj, una din cele două uşi se deschide şi apare Fulbert, conducându-l pe Peyssou. Jacquet, în picioare pe palier, îşi aşteaptă rândul.

— Bună ziua, Emmanuel, spune Fulbert cu oarecare răceală. (Ştie că nu am intenţia să mă spovedesc.) Aş putea să te văd câteva minute în camera mea înainte de liturghie?

— O să te aştept într-a mea, răspund eu. La etajul doi, cea din dreapta.

— În regulă, zice Fulbert.

Mica mea izbucnire nu i-a ştirbit deloc măreţia. Cu un gest dintre cele mai graţioase îi face semn lui Jacquet să intre.

— Peyssou, îi spun eu pe loc, vrei să-mi faci un serviciu?

— Cu plăcere, răspunde Peyssou.

— Du-te în camera de lângă a mea şi curăţă, te rog, puştile. Fă-le lună! Muc şi sfârc!

Limbajul ăsta militar îi place, se declară de acord, iar eu sunt fericit, nu pentru că voi avea puşti curate, fiindcă sunt şi aşa, ci pentru că-l scot pe Peyssou din circulaţie până la liturghie. Situaţia e oricum destul de complicată ca să mai am vreo problemă şi cu Peyssou.

Ajuns în cameră, îmi scot puloverul şi maioul şi, cu torsul gol, încep să mă dichisesc. Sunt cât se poate de îngrijorat şi de nervos. Mă gândesc neîncetat la întrevederea pe care urmează să o am şi-mi adresez şi mie sfaturi de moderaţie. Deschid mai multe sertare şi, ca să-mi alung gândurile, îmi acord o mică plăcere, alegându-mi o cămaşă. Cămăşile sunt luxul meu. Am două duzini bune, de lână, de bumbac şi de poplin. Menou le întreţine. Vă

închipuiţi că n-ar îngădui ca „altcineva” să le nenorocească la spălat sau să le ardă la călcat.

Abia mă închei că se şi aude o bătaie în uşă. E Fulbert. Probabil că l-a expediat pe Jacquet. De cum intră, privirea îi cade pe sertarele deschise şi, cu acest prilej, are loc episodul „*cererii frăţeşti*” despre care am relatat.

Mă execut, dar fără nicio tragere de inimă. Fiecare cu slăbiciunile lui: eu, ţin la cămăşile mele. E drept că a lui, dacă n-o are decât pe asta, a ajuns să-şi arate urzeala şi că pare foarte fericit când şi-o schimbă pe loc cu una de-a mea. Rămân uimit, după cum am mai spus, când îl văd pe Fulbert dezbrăcat. Pentru că, în contrast cu faţa lui slabă, torsul îi e planturos. Nu că n-ar avea muşchi, însă muşchii îi sunt înveliţi ca la boxerii de culoare. Totul la el e înşelător, chiar şi aparenţa.

Îi cedez cu amabilitate fotoliul de la biroul meu, însă această amabilitate mă avantajează pentru că, aşezat pe canapea, stau cu spatele la lumină şi în felul ăsta nu-mi vede faţa.

— Mulţumesc pentru cămaşă, Emmanuel, spune el demn. Şi, în timp ce termină de încheiat gulerul şi-şi înnoadă cravata de tricot cenuşiu, mă priveşte cu ochi gravi, gravitate atenuată printr-un zâmbet suav. E foarte inteligent Fulbert ăsta. Subtil chiar. Cred că simte că ceva nu e în regulă, că planurile lui sunt în pericol, că eu reprezint o primejdie pentru el: privirea îi e ca o antenă lungă care se învârte cu prudenţă împrejurul persoanei mele.

— Îmi dai voie să-ţi pun câteva întrebări? spune el în cele din urmă.

— Pune.

— Am auzit prin La Roque că erai destul de indiferent în privinţa religiei.

— E adevărat. Eram cam indiferent.

— Şi că duceai o viaţă nu prea exemplară.

Îşi îndulceşte fraza cu un surâs uşor, însă eu nu-i răspund la acest surâs.

— Ce se înţelege în La Roque printr-o viaţă nu prea exemplară?

— Nu prea exemplară în privinţa femeilor.

Reflectez puţin. Nu vreau să las ca asta să treacă aşa. Şi nu vreau nici scandal şi nici ruptură. Caut o replică minimă.

— Tu ştii, Fulbert, spun în cele din urmă, cât e de greu pentru un bărbat în putere ca tine sau ca mine să se lipsească de femei.

Spunând asta, ridic ochii şi mă uit la el. Nici nu se clinteşte. Rămâne impasibil. Chiar prea. Căci în numele „*bolii necruţătoare*” şi al „*piciorului în groapă*”, trebuia să protesteze împotriva vigorii pe care i-o atribui. Dovadă că nu acest aspect al frazei mele l-a atins.

Zâmbeşte brusc.

— Te deranjează să răspunzi la întrebările mele, Emmanuel? N-aş vrea să am aerul că te spovedesc împotriva voinţei tale.

Iarăşi nu-i răspund la zâmbet. Îi spun grav şi rece:

— Nu mă deranjează. O nouă întrebare:

— Când te-ai împărtăşit ultima dată?

— Când aveam cincisprezece ani.

— Se spune că ai fost puternic influenţat de unchiul tău, care era protestant.

N-are să mă prindă el la înghesuială! Am respins energic bănuiala de erezie.

— Unchiul meu era protestant. Eu, sunt catolic.

— Totuşi ai devenit destul de indiferent.

— Am fost, într-adevăr.

— Nu mai eşti?

— Ar trebui să ştii.

Spun asta fără bunăvoinţă şi frumoşii lui ochi saşii clipesc puţin.

— Emmanuel, spune cu vocea lui cea mai profundă, dacă faci aluzie la lecturile tale de seară din Vechiul Testament, trebuie să-ţi spun că, deşi recunosc puritatea intenţiilor tale, nu cred că ele sunt foarte bune pentru tovarăşii tăi.

— Ei mi-au cerut să le citesc.

— Ştiu, a zis el enervat.

Nu răspund nimic şi nici nu cer vreo explicaţie. De altfel, explicaţia o cunosc.

— Intenţionez, reîncepe Fulbert, să pregătesc un vicar în La Roque şi, cu învoirea ta, să-l numesc la Malevil.

Mă uit la el cu prefăcută uimire.

— Dar bine, Fulbert, cum poţi tu sfinţi un preot dacă nu eşti episcop?

Îşi pleacă ochii cu umilinţă.

— În vremuri normale nu, bineînţeles, nu pot. Acum însă împrejurările nu sunt normale. Trebuie, totuşi, ca biserica să-şi continue existenţa. Ce s-ar întâmpla dacă aş muri mâine? Cine mi-ar urma?

E de o asemenea neruşinare încât mă hotărăsc pe loc să reacţionez. Zâmbesc.

— Bineînţeles, spun eu, zâmbind mereu. Bineînţeles, îmi dau scama că, la ora actuală, nu mai pot fi urmate cursurile marelui seminar din Cahors, cu sau fără Serrurier.

Aici, se trădează. Cu toate că faţa îi rămâne imobilă, ochii, timp de jumătate de secundă, îi fulgeră. De ajuns de periculos, Fulbert ăsta! Fiindcă am simţit în acea scurtă privire o violenţă şi o ură abia reţinute. Am simţit, de asemenea, că nu era laş. Şi că o sfidare mai făţişă l-ar găsi gata de ripostă.

— Ştii doar, continuă el cu un calm desăvârşit, că la începuturile bisericii episcopii erau aleşi de adunarea credincioşilor. Bazându-mă pe acest precedent, aş putea, prin urmare, foarte bine să-l supun pe candidatul meu alegerii credincioşilor din La Roque.

— Din Malevil, zic cu pe un ton sec. Din Malevil, pentru că ar urma să oficieze la Malevil.

Nedând nicio importanţă întreruperii mele, preferă să se întoarcă pe un teren mai solid.

— Am văzut, spune cu un aer grav, că n-ai venit să te spovedeşti. Eşti din principiu împotriva spovedaniei?

Din nou capcana ereziei!

— Deloc, zic energic. Aş zice mai degrabă pentru că pe mine personal spovedania nu mă ajută.

— Nu te ajută? se miră el, prefăcându-se scandalizat.

— Nu.

Şi cum continui să tac, îmi spune pe un ton mai blând:

— Explică-te, te rog.

— Ei bine, chiar după ce sunt iertat de păcate, eu continui să mi le reproşez.

Lucrul acesta e de altfel adevărat. Este adevărat că am o conştiinţă nenorocită, care nu se lasă curăţată. Îmi mai amintesc şi acum de un fapt precis de acum cincisprezece ani, care mi-a arătat clar inutilitatea spovedaniei la mine. O faptă foarte crudă, deşi copilărească, pentru care mai am remuşcări abia atenuate şi acum, după douăzeci de ani.

În timp ce reflectez astfel, îl aud pe Fulbert debitând fraze profesionale. Le debitează, după cât mi se pare, cu multă înflăcărare. Când un laic se apucă să facă pe preotul, e mai preot decât toţi preoţii din lume.

Fulbert îşi dă, probabil, seama că nu-l ascult decât pe jumătate, pentru că se opreşte brusc.

— Pe scurt, zice el, nu vrei să te spovedeşti.

— Nu.

— În cazul ăsta nu ştiu dacă am să te pot împărtăşi aşa cum doreşti.

— De ce?

— Ştii doar, zice el cu un pic de asprime în vocea-i suavă, că trebuie să ţi se dea iertarea de păcate ca să poţi primi împărtăşania.

— Totuşi, îi răspund, cred că în privinţa asta exagerezi un pic. Destui preoţi în Franţa, înainte de ziua evenimentului, nu mai legau împărtăşania de spovedanie.

— Dar greşeau, zice Fulbert pe un ton tăios.

Buzele i se strâng, ochii îi scânteiază. Mă uimeşte. Fapt bizar, acest impostor e dublat de un fanatic. Un integrist de tip fascizant.

Interpretându-mi greşit tăcerea, începe să mă atace.

— Nu-mi cere imposibilul, Emmanuel. Cum aş putea să-ţi dau împărtăşanie fără iertare?

— Ei bine, în cazul ăsta, zic eu uitându-mă în ochii lui, să mergem să ne rugăm lui Dumnezeu să ne ierte pe amândoi. Eu, după toţi anii ăştia în care am trăit departe de cele sfinte, şi tu, după noaptea pe care ai petrecut-o la Malevil.

E cea mai tare lovitură pe care pot să i-o dau fără să se producă o ruptură deschisă. Dar probabil că Fulbert are o tărie ieşită din comun, deoarece nici nu se mişcă şi nu spune nimic. Pare chiar să nu fi auzit. Într-un sens, această tăcere îl acuză, pentru că, dacă vrea să pară nevinovat, trebuie să-mi ceară lămuriri despre ceea ce înţeleg prin „noaptea petrecută la Malevil".

— Ne vom ruga, Emmanuel, zice el imediat cu o voce profundă. Avem totdeauna nevoie să ne rugăm. Iar eu am să mă rog mai ales pentru ca tu să accepţi primirea la Malevil a preotului pe care vreau să ţi-l trimit.

— Asta nu depinde deloc de mine, zic eu cu energie, ci de noi toţi. Hotărârile sunt luate cu majoritate de voturi şi, când sunt pus în minoritate, mă supun.

— Ştiu, ştiu, zice el, ridicându-se. Şi, uitându-se la ceas, adaugă: e timpul să mă ocup de liturghie.

Mă ridic şi eu, informându-l despre ceea ce vreau în schimbul vacii pentru La Roque. Când îi spun de puşti, aruncă o privire la rastelul pe care Meyssonnier l-a instalat în camera mea, pare uimit că-l vede gol, dar nu zice nimic. Dimpotrivă, reacţionează de ajuns de puternic când îi vorbesc de cai.

— Doi! spune el tresărind. Doi! Mi se pare că-i mult. Să nu-ţi închipui, Emmanuel, că nu mă interesează caii. De fapt i-am cerut lui Armand să-mi dea lecţii de călărie.

Îl cunosc bine pe Armand. Era factotumul castelului. Numai că mai degrabă întinde mâna după bacşişuri decât să muncească. Mai mult, e prefăcut şi brutal. Şi ştiu cum călăreşte. La castel sunt trei cai şi două iepe, însă familia Lormiaux (şi Armand când nu erau ei acolo) nu călărea decât caii. De iepe le era frică şi ştiu foarte bine de ce.

— Cei doi cai la care m-am referit sunt iepele. Nimeni n-a putut să le încalece. De altfel, l-am sfătuit pe Lormiaux să nu le cumpere. Probabil că ţi-a spus Armand. Dar dacă vrei să le ţii, ţine-le, treaba ta.

— Totuşi, zice Fulbert, să le dăm pe amândouă? Pentru o singură vacă? Şi pe deasupra puştile? Condiţiile tale mi se par cam grele.

Răspund pe un ton niţel cam sec:

— Nu-s ale mele, ci ale Malevil-ului. Au fost stabilite aseară cu unanimitate de voturi şi nu le pot schimba cu nimic. Dacă nu-ţi convin, nu facem târgul.

Ameninţarea asta tipică de geambaş îl impresionează şi îl sperie. Se vede după aerul lui că are să cedeze. Nu vrea să se întoarcă în La Roque cu mâinile goale. Dar se uită din nou la ceas, se scuză şi iese din cameră cu paşi grăbiţi.

Rămas singur, iau hotărârea să mă „fac frumos", cum zicea mama, pentru liturghie (Ah! şedinţele acelea în care li se făceau bucle frumoase surorilor mele!). Îmi scot cizmele şi pantalonii de călărie şi mă îmbrac, cum zice Menou, cu „*costumul de înmormântare*". E drept că la ţară, în ultima vreme, erau cinci înmormântări la o căsătorie. Chiar înainte de căderea bombei, colţul ăsta de ţară era pe cale de a se stinge.

Sunt mulţumit, deşi nu cu adevărat. Totuşi bilanţul e foarte pozitiv. Am dejucat presiunile şi manevrele lui Fulbert, nu m-am spovedit şi, cu toate acestea, sunt sigur că nu are să mă înlăture de la împărtăşanie, şi pe ceilalţi nici atât. Asta înseamnă că l-am împiedicat să lege la Malevil împărtăşania de un interogatoriu de tip inchizitorial, aşa cum a făcut, probabil, în La Roque. Am diminuat ceea ce ar fi devenit în nişte mâini atât de puţin scrupuloase o putere de temut şi am realizat acest lucru fără să mă poată prezenta în La Roque ca pe un necredincios sau un eretic.

Trocul cu vaca este unul din elementele cele mai importante de înscris în creditul meu. Mai mult pentru cai decât pentru puşti. Pentru că sunt sigur că Fulbert are să-mi dea cele două iepe. Oricât de inteligent este, rămâne un orăşean lipsit de instinctul ţărănesc. Nu-şi dă seama că, primind de la el cele două iepe, posed, în afară de unicul armăsar, toate iepele din regiune. El nu înţelege că, după moartea celor trei cai, va depinde de mine în ceea ce priveşte remonta şi că îmi cedează monopolul creşterii cailor în condiţiile în care calul reprezintă o forţă de muncă foarte importantă şi, de asemenea, o forţă militară. Prin urmare el şi-a slăbit forţa, iar eu mi-am întărit-o cu mult. Din acest punct de vedere, după părerea mea, nu mai am a mă teme de nimic. În afară de trădare. Ştiind cu cine am de-a face, nu exclud această posibilitate. Îmi amintesc sclipirea de ură din ochii lui atunci când am făcut aluzie la impostura lui şi la noaptea petrecută cu Mietta. Pentru că am fost constrâns să-mi joc cărţile, să mă descopăr, să răspund la şantajul lui printr-un contra-şantaj. Cunosc acest gen de individ: n-are să mi-o ierte niciodată.

Tocmai când termin cu legatul cravatei, intră Thomas ca o furtună. Pe faţa lui nu se vede nici cea mai mică urmă din calmul obişnuit. E roşu şi agitat. Fără un cuvânt trece în spatele meu, deschide şifonierul lui şi îşi scoate

impermeabilul, casca de motociclist, ochelarii etanşi, mănuşile şi contorul Geiger.

— Unde te duci?

— Barometrul coboară. Cred că va ploua.

— Nu se poate! zic, aruncând o privire spre fereastră. Mă îndrept către ea şi o deschid larg. Cerul, cenuşiu încă de dimineaţă, s-a întunecat mult, iar în aer pluteşte acea nemişcare şi aşteptare care preced întotdeauna ploaia. Dar, în fiecare zi de după căderea bombei, ne-am dorit atâta să plouă, încât acum nu-mi vine să mai cred. Mă întorc şi mă uit la Thomas.

— Şi pentru ce tot calabalâcul?

— Ca să verific dacă ploaia nu-i radioactivă.

Mă uit la el şi când îmi recapăt în cele din urmă vocea, nu mi-o mai recunosc, atât e de schimbată.

— Ar putea fi? După atâta timp de la ziua Z?

— Bineînţeles. Dacă există praf radioactiv în stratosfera, ploaia o să-l aducă cu ea. Şi fii sigur că ar fi o catastrofă. Apa de la castelul nostru de apă ar fi contaminată, grâul pe care l-ai însămânţat de asemenea şi noi înşine dacă ne expunem la ploaie. Rezultatul e moartea, peste câteva luni sau peste câţiva ani. Moartea în doze mici.

Mă uit la el cu buzele uscate. Nu mă gândisem la aşa ceva. Asemenea tuturor celor de la Malevil, doream să plouă ca să reînvie pământul. Nu mi-am dat seama că, dimpotrivă, ploaia putea, după două luni, să desăvârşească opera bombei.

Această moarte lentă cu efect întârziat e îngrozitoare. În clipa aceea îngheţ de frică. Nu cred în diavol, însă, dacă aş crede, cum să nu-l consider pe om satanic?

— Ar trebui să ne adunăm cu toţii, continuă Thomas foarte agitat. Şi mai ales să le recomandăm oamenilor să nu iasă afară când va începe să plouă.

— Păi sunt toţi adunaţi, spun eu. În sala mare, pentru liturghie!

— Atunci hai acolo, zice Thomas, repede, până nu începe ploaia.

Nu-i momentul de făcut ironii, astfel că abia îmi trece prin minte gândul că, la urma urmei, Thomas are să asiste la liturghie. El iese, eu după dânsul, dar pe scară, la primul etaj, îmi aduc aminte că l-am uitat pe Peyssou în camera de alături de mine cu puştile. Urc din nou singur, mă duc la el, îi explic în două cuvinte situaţia şi cobor în goană. La parter, traversând magazia, îl strig pe Meyssonnier, dar nu dau de el. Probabil că l-a prevenit Thomas şi l-a luat cu el. Traversez curtea la iuţeală, ajung la sala mare, a cărei uşă e deschisă, intru şi Peyssou o trânteşte în urma mea.

Văd de la prima aruncătură de ochi că toată lumea e acolo. Însă, înnebunit cum sunt, număr şi iar număr şi-mi ies unsprezece persoane, cu una mai mult! Număr din nou până ce îmi dau seama că al unsprezecelea e Fulbert.

Thomas a apucat să-i avertizeze. Se uită toţi la mine, palizi, fără să sufle o vorbă. Fulbert e alb la faţă, pe cât îmi pot da seama, pentru că stă cu spatele la cele două ferestre cu ochiuri mici, scaunele noastre aflându-se în faţa lui, pe două rânduri, de partea cealaltă a mesei mânăstireşti. Nu ştiu cine avusese ideea de a încadra micul lui altar portativ cu două lumânări enorme luate de la aplicele din pivniţă, dar nu fusese o idee rea, pentru că afară se întunecă din ce în ce mai tare şi în interior nu mai pătrunde decât o lumină ştearsă ca de sfârşitul lumii.

În primul rând se află un scaun liber lângă Mietta, dar, tocmai în clipa când vreau să mă aşez pe el, îmi dau seama că urmează să-l am ca vecin în stânga pe Momo şi, cu toată neliniştea nebună de care sunt cuprins, reflexul obişnuit se produce. Mă întorc din drum şi mă îndrept spre rândul al doilea ca să mă aşez lângă Meyssonnier. Peyssou, care a intrat în urma mea, ocupă scaunul ocolit de mine.

Cred că niciodată o liturghie n-a fost mai puţin ascultată, cu toată vocea frumoasă a lui Fulbert şi răspunsurile lui Jacquet, care îi serveşte drept ajutor. Pentru că noi avem cu toţii ochii aţintiţi, dar nu asupra celui care oficiază, ci asupra ferestrelor din spatele lui, cu un amestec de speranţă şi de nelinişte. Şi deodată simt sudoarea şiroindu-mi pe spate, căci mi-au venit în minte animalele. Noi avem vin. Dar animalele? Ce au să bea ele dacă va fi contaminat castelul de apă? Cât priveşte pământul, dacă are să fie umplut de praf radioactiv, antrenat atât la suprafaţă cât şi în adâncime de ploaie, cine poate spune când are să se oprească înaintarea otrăvii în boabe? Sunt mirat că Thomas nu mi-a vorbit niciodată despre temerile lui. În ce siguranţă înşelătoare ne-a făcut să trăim tăcerea lui de la ziua Z încoace! Şi eu care credeam că singura catastrofă naturală care poate acum să ne ameninţe este numai o secetă nesfârşită ce ar seca râurile şi ar preface în praf ţărâna. Niciodată însă nu mi-am închipuit că ploaia pe care o aşteptam în fiecare zi, zi după zi, ar putea să ne aducă moartea.

Mă uit la Meyssonnier care şi-a întors capul spre mine şi ceea ce citesc în ochii lui nu e atât spaima, cât o imensă uimire. Îl înţeleg perfect! Pentru noi, ţăranii, chiar dacă se întâmplă să bombănim împotriva timpului prost, de exemplu, când e câte un iunie ploios care face să putrezească fânul, ştim bine că ploaia e un prieten care ne ajută să trăim şi fără de care n-am avea nici recolte, nici fructe, nici păşuni, nici izvoare. Iar acum trebuie să pricepem ceea ce e de neînchipuit: că ploaia poate omorî pe cei pe care-i hrăneşte.

Ochii lui Meyssonnier se îndreaptă spre fereastră şi ai mei la fel. Deşi pare cu neputinţă, s-a întunecat şi mai mult. Colina de pe celălalt mal al Rhunes-ului, dezgolită, înnegrită, cu trei cioturi de arbori în vârf, pare o Golgotă învăluită în obscuritate. O lumină palidă, razantă, lasă să i se desluşească conturul despărţit de cerul negru printr-o linie alburie. Colina e de un cenuşiu-închis, însă deasupra ei îngrămădirea de nori are culoarea cernelii, cu dâre mai puţin sumbre pe ici pe colo. Spectacolul, ameninţător, se schimbă din moment în moment. Mă simt ca hipnotizat. Lucru ciudat, nu mă rog, nu-l ascult pe Fulbert şi, cu toate acestea, un fel de legătură în mintea mea se stabileşte între ceea ce văd şi ceea ce spune el. În această clipă uit cine e Fulbert, impostura şi vicleniile lui, singurul lucru care contează este vocea lui. Cu toate că nu-l ascult, acest fals preot îşi rosteşte liturghia foarte bine, cu gravitate, cu emoţie. N-o ascult, însă ştiu ce exprimă: spaima de acum două mii de ani, aceeaşi pe care o trăiam şi noi în clipa aceea, cu ochii aţintiţi asupra ferestrelor.

Norii sunt atât de negri şi de joşi, încât sunt sigur că ploaia are să izbucnească. Minutele care o preced sunt interminabile. Nu se grăbeşte deloc! Aşteptarea devine atât de chinuitoare, încât aproape că doresc ca ploaia să fi sosit, să termine cu noi, şi contorul lui Thomas să ne anunţe condamnarea la moarte. Îi arunc o privire lui Meyssonnier care stă lângă mine şi îi văd mărul lui Adam ridicându-se pe gâtul lui slab. Înghite în sec. Cum scaunul lui e un pic mai retras decât al meu, îl văd pe Thomas din profil, desfăcându-şi cu gravitate buzele strânse şi umezindu-şi-le cu limba. Ştiu bine că nu sunt singurul care-şi simte sudoarea şiroindu-i la subsuori şi umezindu-i palmele. Tuturor li se întâmplă la fel. Dacă aş avea nasul destul de fin, aş simţi mirosul de transpiraţie şi de frică ce emană din cele unsprezece corpuri nemişcate.

În ureche am, neîntrerupt, liturghia lui Fulbert, melodia, nu cuvintele, căci nici nu mă străduiesc măcar să le percep. Reuşesc însă să discern în vocea frumoasă şi gravă a oaspetelui nostru o şovăială, un tremur. Ei bine, şi Fulbert şi eu avem ceva comun. Şi vreau să i-o spun. Pentru că toată această încordare, toată această ură nu servesc la nimic, pentru că ploaia care vine are să ne împace şi ştim bine cum.

Totuşi, când porneşte, cu toate că o aşteptăm, ploaia este ca o descărcare electrică. Tresărim, după care se face o linişte şi mai profundă. Vocea lui Fulbert îşi pierde şi mai mult din suavitate, e aspră şi răguşită, dar rezistă. Lui Fulbert nu-i lipseşte nici îndrăzneala şi, cred eu, nici credinţa. Mai târziu, mi-a trecut prin minte că impostura lui se datora, poate, unei vocaţii ratate. Momentan însă capul mi-e gol, şi ascult. Ploaia loveşte cu atâta furie în geamuri, cu plesnituri atât de duşmănoase şi de puternice, încât uneori

acoperă vocea lui Fulbert. Totuşi, oricât de încordată îmi pare, n-o las să-mi scape, mă agăţ de ea ca de un fir pe care îl urmăresc în întuneric. Pentru că e întuneric, mai întuneric ca oricând, cu toate că cele două ferestre sunt albe de ploaie. Sala mare nu mai e luminată decât de cele două lumânări mari a căror flacără tremură din cauza vântului care intră pe sub uşi şi ferestre. Umbra lui Fulbert pe perete pare imensă. Numai un pic de lumină sclipeşte pe lamele săbiilor şi ale halebardelor care îl împodobesc, totul e lugubru şi am impresia că suntem toţi unsprezece îngrămădiţi într-o catacombă, fugind de moartea care pluteşte deasupra şi împrejurul nostru.

Ploaia se potoleşte puţin, apoi un prim fulger luminează cele două ferestre şi tunetul începe să se rostogolească la răsărit, îndărătul colinei pe care o avem în faţă. Cunosc bine furtunile din părţile noastre, sunt înspăimântătoare. Încă din copilărie mă tem de ele. Crescând, m-am învăţat, nu să-mi înving, ci să-mi ascund frica pe care mi-o provoacă. Frica ştiută se adaugă la cea de-acum, şi mi-e greu să-mi stăpânesc tremurul mâinilor în timp ce privesc zigzagurile fulgerului luminând cele trei cioturi de arbori din vârful colinei şi aştept bubuitul care are să urmeze. În acelaşi timp vântul începe să sufle nebuneşte. E vântul de răsărit. Îl recunosc după vuietul de sub bolta pe jumătate distrusă unde vrusesem să-mi fac biroul şi după felul în care zgâlţâie fără încetare uşile şi ferestrele şi fluieră în scobiturile falezei. Ploaia reîncepe să cadă cu furie, iar vântul o aruncă în geamuri ca pe mii de lănci. Ai impresia că urmează să se spargă dintr-un moment într-altul. Fulbert, în spatele căruia se află, are probabil, aceeaşi senzaţie, pentru că îşi bagă gâtul între umeri şi-şi încordează spatele de parcă uraganul se va năpusti asupra lui. Cu toate acestea, între bubuiturile sălbatice de afară îi aud mereu vocea.

Bag amândouă mâinile în buzunare şi-mi încordez ceafa. Fulgerele se apropie cu o cruzime metodică. Tunetul nu se mai rostogoleşte, ci izbucneşte. Ai zice că Malevil-ul a devenit o ţintă pe care fulgerele o încadrează cu o precizie plină de răutate, asemenea unui tir de artilerie, înainte de a o nimici complet. Pe cerul negru nu se mai văd zigzaguri albe, săgeţi frânte, linii curbe, ci doar la ferestre, din când în când, o strălucire de gheaţă, orbitoare, urmată de un pocnet foarte puternic şi foarte înfundat asemenea unui obuz care explodează. Urechea abia mai poate suporta atâta zgomot. Îţi vine să alergi, să fugi, să te ascunzi. Între două fulgere, în infimele clipe în care furtuna se potoleşte, vocea lui Fulbert, devenită atât de firavă şi de tremurătoare încât pare că pâlpâie asemenea flăcărilor lumânărilor, e singurul meu punct de sprijin. Aud, de asemenea, un geamăt surd şi-mi trebuie oarecare timp să înţeleg, aplecându-mă în faţă, că Momo e cel care

geme astfel cu capul lui mare şi zburlit lipit de pieptul uscat al lui Menou şi protejat de cele două braţe scheletice ale mamei sale.

Brusc, furtuna se îndepărtează. Se aud bubuituri îndepărtate, dar sunt aproape liniştitoare în comparaţie cu cele dinainte. Devin mai potolite şi mai rare în timp ce vijelia ajunge la paroxism. Muşchii gâtului, ai braţelor şi ai umerilor mă dor din cauza încordării prin care vreau să-mi stăpânesc tremurul. Încerc să mă destind. Ploaia nu mai e zgomotoasă, dar toarnă cu găleata. Ochiurile ferestrelor sunt inundate asemenea unui parbriz de maşină sau unui hublou lovit de valuri. Zgomotul nu mai e un răpăit duşmănos, ci un şir de lovituri surde care întrerup vocea îndepărtată a lui Fulbert şi gemetele lui Momo. Simt pe cineva atingându-mi cotul. E Meyssonnier. Mă întorc spre el. Mă fascinează felul dureros în care i se zbate în gât mărul lui Adam în timp ce-mi vorbeşte, fără să aud însă un singur sunet. Mă aplec, îmi lipesc aproape urechea de gura lui şi aud: Thomas vrea să-ţi vorbească. Cum sunt în picioare – i-am imitat mecanic pe cei din primul rând şi, asemenea lor, ne-am ridicat şi ne-am aşezat – trec prin faţa lui Meyssonnier şi mă apropii de Thomas gata-gata să-l ating. El îşi desprinde buzele cu greutate şi bag de seamă că un fir de salivă groasă, aproape solidificată, îi rămâne suspendat între ele în timp ce îmi spune: cum încetează ploaia, mă duc să văd. Aprob, dând din cap, şi mă întorc la locul meu, mirându-mă că a simţit nevoia să-mi spună ce voia să facă, într-atât mi se părea de normal acel lucru. Nu mă aştept să se expună ploii care, sunt convins, e încărcată cu pulbere mortală. Spaima mea a ajuns la o asemenea intensitate, încât a ucis orice speranţă.

Cele două ferestre sunt în permanenţă înecate de apă, dar, lucru ciudat, par mai luminoase ca înainte. S-ar zice că suntem luminaţi de o pânză de ploaie. Dincolo de această pânză nu se mai distinge nimic decât o opacitate alburie. Am impresia absurdă că potopul a umplut mica vale a Rhunes-ului până la înălţimea noastră, minând faleza prin toate faliile ei. Bag de seamă cu uimire, dar fără să sesizez semnificaţia faptului, că un pahar cu vin şi o farfurie pe care sunt puse bucăţi de pâine circulă printre noi. Îi văd pe Thomas şi pe Meyssonnier bând pe rând şi înţeleg că sunt, fără să-şi dea seama, pe cale de a se împărtăşi. Fără îndoială că sunt fericiţi să-şi umezească gura uscată cu o înghiţitură de vin. Probabil însă că şi-au dat şi ei seama şi s-au oprit, deoarece, odată cu paharul, mi-au întins şi farfuria cu bucăţelele de pâine fără să se atingă de ea.

Atunci văd că Jacquet e în picioare lângă mine. Îşi dă seama de încurcătura în care mă aflu şi îmi ia farfuria din mână. Şi cum duc cu lăcomie paharul la buze, se apleacă şi îmi şopteşte la ureche: lăsaţi şi pentru mine. Bine a făcut, pentru că eram gata să beau tot. După ce am băut, mi-a întins

farfuria şi, în afară de ceea ce-mi revine, apuc cu un gest rapid şi bucăţelele de pâine cuvenite vecinilor mei. E un simplu reflex de apărare, nu vreau ca Fulbert să ştie că doi dintre noi au refuzat împărtăşania. Sunt mirat că acest reflex mai funcţionează şi că mă mai gândesc să pregătesc viitorul când, în mintea mea, niciunul din cei de faţă nu mai are niciun viitor. Jacquet a văzut ce-am făcut la adăpostul spatelui lat al Falvinei, care mă apăra de ochii lui Fulbert. Se uită la mine cu ochii lui naivi şi cu o umbră de dezaprobare în ei, însă ştiu că nu va spune nimic.

Toate acestea se petrec ca ceva tulbure, de parcă creierul mi-ar fi inundat şi el de ploaia care loveşte în geamuri. Am impresia bizară a ceva ce-am mai văzut, de parcă aş mai fi trăit această scenă şi acest spectacol într-o existenţă anterioară; lumina palidă, ferestrele inundate de apă, panoplia cu arme dintre cele două ferestre, Fulbert, căruia abia îi disting contururile şi faţa scobită, masiva masă mânăstirească şi noi, grupaţi în spatele ei, tăcuţi, încovoiaţi, roşi de spaimă. O mână de oameni pierduţi pe o planetă goală. Jacquet s-a întors la locul lui. Fulbert şi-a reluat slujba, iar Momo, odată cu trecerea furtunii, a încetat să mai geamă şi, cu toate că abia a înghiţit împărtăşania, şi-a plasat din nou capul sub protecţia braţelor mici şi neînduplecate ale lui Menou. E ciudat cum toate acestea îmi par familiare, şi tot familiară îmi pare şi această mare încăpere seniorială care, în penumbră, abia luminată de ferestrele palide şi de cele două lumânări mari, mă trimite cu gândul la o criptă în care parcă ne veghem viitoarele noastre morminte. În semiobscuritate, maiestuosul păr negru al Miettei reţine o trâmbă de lumină şi deodată îmi trece prin minte, strângându-mi inima, gândul că venirea ei printre noi nu era utilă şi că Mietta nu va mai da viaţă nimănui.

Liturghia se termină şi ploaia continuă să cadă din abundenţă. Deşi vântul zguduie cu putere cele două ferestre, nu reuşeşte să le deschidă, ci doar să facă să intre puţină apă, din care se formează mici băltoace pe pardoseală, lângă perete; îmi vine ideea să-l rog pe Thomas să plimbe pe deasupra acestor băltoace contorul Geiger, dar o resping imediat. Am impresia că dacă precipit lucrurile verdictul are să fie nefavorabil. Sunt conştient că e o dovadă de pură superstiţie din partea mea, dar cedez. Singur cu mine însumi, câte mici laşităţi nu-mi îngădui, eu, care mă umflu în pene cu curajul meu! Întârziind astfel momentul adevărului, mă întorc spre Menou rugând-o, cu o voce calmă, să înteţească focul. Pe voce sunt stăpân, aparenţele sunt salvate, numai interiorul mi-e slab. De altfel focul e foarte necesar. Remarc cu voce tare că, de când am început să ne mişcăm, în încăpere domneşte un frig sepulcral.

Flăcările izbucnesc. Toţi se strâng în jurul focului, muţi de spaimă. La un moment dat nu mai pot suporta tăcerea. Îmi iau avânt. Încep să mă plimb în

lung şi în lat, tălpile mele de crep nefăcând niciun zgomot pe pardoseală. Geamurile sunt aşa de inundate de apă, încât îmi dau impresia că Malevil-ul a fost înecat şi că va începe să plutească asemenea unei corăbii. Încordarea provocată de spaimă era atât de puternică, încât mă forţa să mă refugiez în absurd şi-mi genera alte idei, toate la fel de stupide. Ca, de pildă, aceea de a lua o sabie din panoplia dintre cele două ferestre şi de a sfârşi mai repede, străpungându-mi cu ea corpul ca un împărat roman.

În aceeaşi clipă vântul se înteţeşte şi ploaia se opreşte. Probabil că mă obişnuisem cu zgomotul trâmbelor de apă pe geamuri, deoarece, când încetează, am o senzaţie de linişte, cu tot urletul vântului şi zăngănitul ferestrelor. Văd că grupul din jurul focului se întoarce spre ele în bloc, ca şi cum toate aceste capete ar aparţine aceluiaşi corp. Thomas se desprinde de grup şi, fără un cuvânt, fără să-mi arunce o privire, se apropie de scaunul pe care şi-a lăsat calabalâcul şi, cu gesturi lente şi competente de profesionist, îşi îmbracă impermeabilul, îl încheie cu grijă şi îşi pune pe rând ochelarii etanşi, casca şi mănuşile. Pe urmă, luând contorul Geiger, cu receptoarele împrejurul gâtului, se îndreaptă spre uşă. Ochelarii de motociclist care nu-i lasă liberă decât partea de jos a feţei îi dau un aer de robot neînduplecat, care-şi îndeplineşte sarcina tehnică fără să se sinchisească de oameni. Impermeabilul lui e negru şi tot negre casca şi cizmele.

Mă reîntorc la grupul din jurul focului. Mă contopesc cu el pentru că, aşteptând, simt această nevoie. Focul arde cu flacără mică. Mereu grija pentru economie a lui Menou. Ne strângem în jurul flăcării mici şi zgârcite, cu spatele la uşa de unde trebuie să ne vină condamnarea. Menou s-a aşezat lângă şemineu, iar Momo la fel, în faţa ei, de cealaltă parte a focului, uitându-se când la mine, când la dânsa. Nu ştiu ce-i poate evoca în minte o expresie ca „pulberi radioactive". În tot cazul el se încrede în mama lui şi în mine ca oameni care ştiu de ce le e frică. E palid. Ochii lui negri strălucitori sunt ficşi, iar el tremură din toate mădularele. Noi, cei normali, am fi la fel dacă n-am fi învăţat să ne controlăm.

Tovarăşii mei nu mai sunt palizi, ci cenuşii. Stau în picioare între Meyssonnier şi Peyssou şi bag de seamă că sunt cam ţepeni, cu spatele încovoiat, capul plecat, mâinile înfundate adânc în buzunare. De cealaltă parte a lui Peyssou, Fulbert, cenuşiu şi el la faţă, îşi ţine ochii în jos, ceea ce îi ia orice urmă de viaţă de pe faţa descărnată şi-i dă mai mult ca oricând o înfăţişare de cadavru. Falvina şi Jacquet îşi mişcă buzele. Presupun că se roagă. Micul Colin pare chinuit şi agitat, cască şi-şi înghite fără încetare saliva, respiră cu greutate. Doar Mietta pare aproape senină. Niţel neliniştită, însă pentru noi, nu pentru ea. Se uită pe rând la fiecare şi

schiţează mici zâmbete consolatoare care alunecă pe feţele noastre plumburii.

Vântul încetează şi, cum nimeni nu spune niciun cuvânt, iar focul nu mai trosneşte, ci pâlpâie doar, în încăpere se instalează o linişte apăsătoare. Ceea ce se petrece după aceea este atât de rapid, că abia îmi mai amintesc cum se trece de la o stare la alta. Situaţii de tranziţie există numai în cărţi. În viaţă, nu. Uşa sălii mari se deschide cu zgomot şi apare Thomas cu ochi de nebun, fără cască şi fără ochelari, strigând cu o voce ascuţită, pe un ton triumfător: Nu există nimic! Nimic!

E foarte puţin clar şi totuşi înţelegem. Dăm năvală. Ajungem toţi odată la uşă şi abia dacă putem trece. Când ieşim, ploaia porneşte din nou. Plouă cu găleata, dar nouă ne e totuna! Afară de Fulbert, care se adăposteşte sub streaşina micii uşi a turnului, şi de Falvina şi Menou, care i se alătură, toţi ceilalţi râdem şi ţipăm în ploaie. De altfel e călduţă, sau aşa ni se pare. Curge şiroaie peste noi şi face să lucească dalele negre şi vechi de sute de ani pe care păşim. De pe meterezele foişorului cad de-a lungul bătrânelor pietre mici cascade care, mai jos, se contopesc cu şuvoiul de apă. Cerul e de un cenuşiu-albicios şi un pic roz. De două luni nu l-am mai văzut atât de luminos. Mietta îşi scoate dintr-o mişcare bluza, oferindu-şi ploii pieptul tânăr care n-a cunoscut niciodată sutienul. Râde, tropăie şi-şi leagănă şoldurile, cu ambele braţe ridicate, fluturându-şi cu o mână părul spre cer. Sunt sigur că şi noi am fi dansat dacă tradiţia primilor oameni nu s-ar fi pierdut. În lipsa dansului, discutăm.

— Ai să vezi, strigă Peyssou, dacă acum grâul nostru n-o să încolţească.

— N-ajunge ploaia, zise Meyssonnier. Nu fiindcă i-a lipsit apa n-a răsărit niciun firicel! De soare are nevoie!

— Păi soare o să fie mai mult decât trebuie! zise Peyssou, ale cărui speranţe nu mai au margini. Ploaia o să-l facă să apară. Nu-i aşa, Jacquet? adaugă el, dându-i o palmă peste spate.

Jacquet încuviinţează zicând că soarele o să iasă, dar fără să îndrăznească să răspundă la lovitură cu una asemănătoare.

— Ar fi timpul, zise marele arcaş. Suntem în iunie şi e frig ca în martie.

Ploaia nu slăbeşte deloc. După primele minute de nebunie, ne-am pus toţi la adăpost, afară de Mietta, care continuă să danseze şi să cânte, cu toate că nu-i iese niciun sunet de pe buze, şi de Momo, care, la câţiva paşi de ea, stă nemişcat, dar cu capul pe spate şi gura deschisă ca să primească ploaia pe care o lasă să-i curgă şiroaie pe faţă. Din minut în minut, Menou strigă la el să intre în casă că altfel are s-o mierlească (prezicere totdeauna dezminţită, pentru că are o sănătate de fier) şi că, dacă nu intră, îl aşteaptă un picior în fund. Însă el se află la douăzeci de metri de ea, puntea mobilă e lăsată, aşa că

poate să o şteargă într-o clipită şi, sigur de impunitate, nici măcar nu-i răspunde. Soarbe ploaia cu deliciu, cu un ochi aţintit pe sânii goi ai Miettei.

— Lasă-l în pace! intervine Peyssou. Mereu după el! Unde mai pui că oleacă de apă îi face bine. Nu ca să te jignesc, Menou, dar fiu-tău pute ca un porc. În timpul slujbei, sărmanul, chiar m-a supărat.

— Dacă nu-l pot spăla singură, zise Menou. E prea puternic, doar ştii bine.

— Pentru numele lui Dumnezeu, spune Peyssou, oprindu-se jenat şi aruncându-i o privire lui Fulbert, pe care Falvina îl chestiona în legătură cu fratele ei, cizmarul din La Roque, şi cu nepoată-sa, Catie. Acum îmi aduc aminte! Haimanaua asta nu s-a spălat din ziua când am fost – voia să spună „doborât", însă s-a oprit la timp. Din nefericire, am înţeles cu toţii. Jacquet la fel. Şi-ţi era milă să-i vezi faţa bleaga.

— Întră în casă, Momo! ţipă Menou cu furie neputincioasă.

— N-ai să-l faci să intre, zise Meyssonnier cu bun-simţ, atâta timp cât Mietta îşi face duşul, Momo îşi clăteşte ochii.

Râdem toţi, afară de Menou. Ea are oroarea sacră a ţăranului faţă de nuditate. Subţiindu-şi buzele, spune:

— Fata asta-i o păgână, de-şi arată aşa ţâţele la toată lumea.

— Ei, zice Colin, doar toată lumea de aici le ştie, afară de Momo.

Şi, spunând asta, se uită cu îndrăzneală la Fulbert. Dar Fulbert, absorbit de convorbirea cu Falvina, nu aude nimic sau se preface că n-aude. Şi cum Peyssou îmi aruncă o privire întrebătoare, teama dinainte îmi revine şi iau hotărârea să bruschez un pic lucrurile şi să grăbesc plecarea preotului. Îi strig Miettei să intre în casă şi lui Menou să ne facă un foc mare. Auzi Menou, un foc mare. Vă închipuiţi însă că nu se mai gândeşte acum la economie pentru că trebuie să-şi usuce odrasla! Iar Mietta se ţine după noi, cu bluza în mână continuându-şi cu toată inocenţa jocul (fără ca Fulbert, după cum remarc, să îndrăznească nici s-o dojenească, dar nici s-o privească), Momo o urmează înăuntru imediat, foarte fericit la ideea de a o vedea întinzându-şi bluza la flăcările din vatră. Ceea ce fata şi face. Suntem toţi acolo, cu hainele aburinde, şi o înconjurăm prăjindu-ne şi noi la foc, la focul ăsta diavolesc, şi cu gândurile nu prea departe de dracul, după cum bag de seamă.

Mietta se uită la mine şi îşi aşază bluza pe un scaun scund, pentru că, spre a-mi vorbi, are nevoie de mâini. Vrea să-mi facă nişte reproşuri, aşa că mă trage la o parte. O urmez. Începe mimica. Îmi păstrase un scaun lângă ea pentru liturghie, dar văzuse (un deget pe-o pleoapă) că, în ultima clipă, mă strecurasem în rândul al doilea (gest cu mâna înfăţişând un peşte care, în ultima secundă, îşi schimbă direcţia).

O liniştesc. Nu din cauza ei am fugit, ci din cauza lui Momo, şi ştie ea bine de ce. Îmi confirmă că, într-adevăr, Momo... (nasul strâns între degetul mare

şi cel arătător). E şi ea mirată. Îi descriu greutăţile pe care le întâmpinăm ca să-l spălăm, necesitatea de a-l ataca prin surprindere, numărul mare de participanţi la operaţie, energia necesară, şiretenia şi forţa cu care Momo ne dejoacă încercările. Ea mă ascultă cu atenţie şi râde chiar. Şi deodată, oprindu-se în faţa mea, cu mâinile în şolduri, cu un aer plin de hotărâre şi scuturându-şi coama neagră, îmi declară că pe viitor ea o să-l spele pe Momo.

După aceea vine rândul lui Menou să mă întrebe, în şoaptă, dacă e cazul să servească vreo gustare „la lume" (se gândeşte mai ales să-şi hrănească odrasla, ipocrita, ca să prevină „răceala"). Îi răspund în acelaşi mod că prefer să aştept plecarea preotului şi că până atunci să-i pregătească lui Fulbert un pachet cu o turtă şi un kilogram de unt pentru cei din La Roque.

Tot Malevil-ul e de faţă la cetăţuia de la intrare când Fulbert, profitând de o înseninare, porneşte încălecând modest pe măgarul lui cenuşiu. Despărţirea se face în mod nuanţat. Meyssonnier şi Thomas au fost reci ca gheaţa. Colin, la limita impertinenţei. Eu, cu multă blândeţe, însă distant cu familiaritate. Singurii cu adevărat cordiali sunt cele două bătrâne şi, cel puţin deocamdată, Peyssou şi Jacquet. Mietta nu se apropie, iar Fulbert dă impresia că a uitat-o. Ea e angajată într-o discuţie foarte însufleţită cu Momo, la douăzeci de paşi de noi. Întrucât e cu spatele spre mine, nu-i pot vedea mimicile, însă ceea ce spune determină opoziţia puternică a lui Momo pentru că îi aud obişnuitele onomatopee de refuz. Totuşi nu o ia la goană, cum ar face cu mamă-sa şi cu mine. Stă ţintuit locului în faţa ei, cu ochii fascinaţi şi chipul ca înţepenit, şi mi se pare că refuzurile lui pierd puţin câte puţin din forţă şi frecvenţă.

Îi dau lui Fulbert, surâzându-i amabil, chiulasa puştii. O introduce la loc şi îşi pune arma în bandulieră. N-a pierdut nimic din calmul şi demnitatea lui. Înainte de a încăleca pe măgar, îmi comunică, cu un suspin care apreciază cu tristeţe măsura caritătii omeneşti, că primeşte condiţiile puse de mine în legătură cu cedarea vacii către parohia din La Roque, deşi el le găseşte mult prea grele. Îi răspund că aceste condiţii nu sunt ale mele, însă primeşte această afirmaţie cu un scepticism care, dacă judec puţin, nu mă miră deloc, pentru că şi el a acceptat condiţiile mele fără să-şi fi consultat enoriaşii. Nu îndrăznesc să zic concetăţenii, dat fiind că a vorbit de parohie şi nu de comună. Un lucru e sigur: el hotărăşte singur în toate problemele din La Roque şi îmi atribuie şi mie aici aceeaşi putere.

Fulbert ne ţine după aceea un mic discurs asupra caracterului evident providenţial al ploii, care ne-a adus salvarea atunci când noi ne aşteptam cu toţii condamnarea. Vorbind, face cu amândouă braţele întinse înainte şi ridicate în mai multe rânduri de jos în sus un gest care nu-mi plăcea nici

măcar la papa Paul al VI-lea, dar care la Fulbert îmi pare absolut caricatural. În acelaşi timp ne studiază pe fiecare cu frumoşii lui ochi saşii. Şi-a notat totul cu privire la comportamentul nostru diferit faţă de el şi nu va uita nimic.

Când îşi termină discursul cu îndemnul general să ne rugăm, ne reaminteşte că se gândeşte să ne trimită un vicar, ne binecuvântează şi pleacă. Colin trânteşte imediat în urma lui cu insolenţă poarta grea întărită în fier. Eu plescăi dezaprobator din limbă, dar nu scot o vorbă. De altfel, nici n-am timp să spun ceva pentru că Menou începe să urle, cuprinsă de nelinişte.

— Unde-i Momo?

— Hai, că doar nu s-o fi pierdut, zise Peyssou. Unde vrei să fie?

— L-am văzut acum o clipă, spun eu, discutând cu Mietta în faţa Maternităţii.

Menou s-a şi dus la Maternitate, strigându-l: Momo! Momo! Dar la Maternitate nu e nimeni.

— A, mi-aduc aminte acum, zice Colin. Momo al tău a pornit-o în goană în direcţia punţii mobile cu Mietta. Se ţineau de mână. Doi copii, ai fi zis.

— Ah, Doamne! strigă Menou. Începe să alerge şi ea, iar noi după dânsa, pe jumătate amuzaţi, pe jumătate intrigaţi. Şi fiindcă îl iubim totuşi pe Momo, ne împărţim pe echipe ca să-l căutăm care în castel, care în pivniţă, care la rezerva de lemne, care la parterul locuinţei. Deodată îmi amintesc de planurile Miettei şi strig:

— Vino încoace, Menou! Să-ţi spun unde-i fiu-tău! O iau cu mine spre foişor. Toţi se ţin după noi şi, la primul etaj, traversând vastul coridor, mă opresc în faţa uşii de la baie încercând s-o deschid, dar e încuiată. Bat cu pumnul în blana groasă de stejar.

— Momo! Eşti aici?

— *Beumemeneveu bămănbae*! îl aud strigând pe Momo.

— E cu Mietta, zic eu. N-o să iasă aşa de repede.

— Dar ce-i face? Ce-i face? strigă Menou neliniştită.

— În tot cazul nu-i face niciun rău, zice Peyssou.

Şi începe să râdă cu hohote, plesnindu-l cu putere peste spate pe Jacquet şi dându-şi şi lui câteva peste coapse. Ceilalţi îl imită toţi. E de mirare. Nu sunt deloc geloşi pe Momo. Doar Momo e unul dintre cei de la Malevil, lucrul ăsta nu trebuie uitat. Face parte dintre ei. Chiar dacă e un pic arierat, este unul dintre ai noştri. Nu se poate compara.

— Îl spală, zic eu. Mi-a spus chiar ea că o s-o facă.

— Trebuia să-mi spui şi mie, îmi reproşează Menou. L-aş fi supravegheat mai bine.

Proteste. Doar n-o să se ducă s-o împiedice pe Mietta să-l spele! Pentru că Momo pute ca un ţap. Toată lumea n-o să aibă decât de câştigat dacă Mietta îl curăţă. Fără să mai pui la socoteală riscurile de îmbolnăvire. Şi păduchii!

— Momo n-a avut niciodată păduchi, zise Menou ofensată. Aici însă minte, fără să convingă pe nimeni. Se află acolo, în faţa uşii, slabă şi palidă, alergând încolo şi încoace ca o găină care şi-a pierdut puiul. Nu mai îndrăzneşte în faţa noastră să-l cheme pe Momo, nici să bată în uşă. De altfel ştie foarte bine ce are să-i răspundă.

— Veneticii ăştia, reîncepe ea furioasă. M-am gândit eu bine, încă din prima zi, că nu te poţi aştepta la nimic bun de la ei. Sălbaticii nu sunt totuşi oameni de pus sub acelaşi acoperiş cu creştinii.

Falvina îşi şi pregăteşte spinarea, resemnată. Tot asupra ei are să cadă. E sigură. Jacquet, e băiat, lui nu-i spune nimic Menou. Mietta e foarte protejată. Dar ea, sărmana!

— Venetici, zic cu severitate. De unde le scoţi? Doar Falvina ţi-e vară!

— Halal vară! zice Menou cu dinţii strânşi.

— Ei că tu eşti mai brează, dacă o iei aşa. Îi răspund în dialect. Hai, du-te mai degrabă şi adu-i schimburi curate lui Momo al tău. Şi poţi să-i dai pantalonii numărul trei, pentru că ăştia-s numai zdrenţe.

Când, în cele din urmă, uşa băii se deschide, Colin vine după mine în camera mea, unde duceam armele şi le aranjam pe rastel, ca să văd spectacolul.

Momo e aşezat pe scăunelul împletit, învelit în halatul meu de baie cu flori albastre şi galbene pe care-l cumpărasem cu puţin înainte de ziua evenimentului. Cu privirea jucăuşă, zâmbind cu gura până la urechi, Momo străluceşte, în timp ce Mietta, în picioare la spatele lui, îşi contemplă opera. E de nerecunoscut, Momo al nostru. Cu tenul luminat cu mai multe tonuri, bărbierit, tuns şi pieptănat, tronează pe scăunel, parfumat ca o curtezană, pentru că Mietta a turnat pe el conţinutul unei sticle de Chanel, uitată în dulap de Birgitta.

Puţin mai târziu am în camera mea o convorbire destul de importantă cu Peyssou şi Colin, după care ei pleacă până la Rhunes. Peyssou nutreşte, probabil, speranţa fantezistă că grâul va încolţi imediat. Ori poate că e reflexul agricultorului care vrea să-şi vadă câmpul după furtună, fără vreo intenţie precisă. Cât despre mine, mă îndrept spre sala mare. Ploaia nevinovată şi plecarea mai puţin nevinovatului Fulbert m-au făcut să fiu bine dispus, aşa că fluier în timp ce mă duc spre Menou. E singură, nu-i văd decât spatele, stă cu nasul aplecat deasupra unei cratiţe.

— Ei, ce ne faci bun de mâncare, Menou?

Zice, fără să se uite la mine:

— Ai să vezi.

După care se întoarce, ţipă uşor şi ochii i se umplu de lacrimi.

— Te luasem drept unchiul tău.

Mă uit la ea emoţionat.

— Ai intrat, ca şi el, în odaie fluierând şi întrebând: ei, ce ne faci bun de mâncare, Menou? Şi aceeaşi voce. M-ai întors pe dos.

Şi în continuare:

— Cât era de vesel, unchiul tău, Emmanuel. Îi plăcea viaţa. Ca şi ţie. Un pic cam prea mult chiar, adăugă ea, amintindu-şi că, odată cu bătrâneţea, devenise virtuoasă şi misoginã.

— Ei, ei, zic eu, ghicindu-i gândurile. Doar n-o să te superi pe Mietta că ţi-a spălat feciorul. Nu ţi l-a luat! Ţi l-a curăţat.

— Mda, răspunde ea, mda.

Mă simt deodată foarte fericit că mi-a vorbit de unchiul şi că m-a comparat cu el. Şi cum de vreo lună, din cauza înţepăturilor la adresa Falvinei, pe care le găseam totuşi excesive, mi se întâmplase destul de des s-o reped, îi surâd. E foarte impresionată de zâmbetul meu şi-mi întoarce spatele. Baba asta încăpăţânată nu e lipsită de inimă, chiar dacă inima ei e ascunsă sub o crustă groasă.

— Şi tu, Emmanuel, a zis ea, după o bucată de vreme, pot să te întreb de ce n-ai vrut să te spovedeşti? Totuşi e bine să te spovedeşti. Te curăţă.

N-aş fi crezut să am în acea seară o discuţie teologică cu Menou. Mă instalez înaintea focului, cu mâinile în buzunare. Nu e o zi obişnuită. Mai am pe mine costumul de înmormântare. Mă simt aproape tot aşa de demn ca şi Fulbert.

— În legătură cu spovedania, pot să-ţi pun o întrebare, Menou?

— Dă-i drumul, zice ea, doar ştii bine că între noi nu există ocolişuri.

Cu capul ei mic de mort înfipt în trupu-i slab, mă măsoară cu atenţie de jos în sus, ţinând în mână un polonic. E, într-adevăr, foarte mică, Menou. Şi redusă la minimum. Dar ce privire! Isteaţă, ageră, neînduplecată!

— Când te-ai dus să te spovedeşti, Menou, i-ai spus lui Fulbert că ţi s-a întâmplat să fii un pic rea cu Falvina?

— Eu! zice ea indignată. Eu, rea cu Falvina? Asta-i bună! Ce să-mi audă urechile! Asta-i culmea! Eu, care-mi câştig raiul îndurând zi de zi povara asta grea.

Se uită la mine şi continuă, cuprinsă parcă deodată de un scrupul:

— Rea, da, pot să fiu, dar nu cu Falvina. Uite, cu Momo sunt eu afurisită! Pentru că-s tot timpul cu gura pe el, îl bruftuiesc, îi fac zile fripte. Şi-l mai şi ating, la vârsta lui, săracul de el! Aşa că după aceea am re-muşcări, cum i-am spus şi lui Fulbert.

Şi adaugă cu un aer auster:

— Dar asta nu mă iartă.

Încep să râd.

— De ce râzi? mă întreabă ea, oarecum jignită.

Dar în acea clipă intră uriaşul Peyssou împreună cu Colin în sală şi sosirea lor mă împiedică să-i mai răspund. Păcat. Când o să se ivească ocazia, am să-i spun totuşi lui Menou că spovedania a curăţit-o alături de drumul.

În seara aceea, după masa luată în comun şi foarte la largul nostru datorită plecării oaspetelui pe care-l avusesem, ţinem o şedinţă plenară în jurul şemineului.

La început se hotărăşte să nu-l acceptăm în niciun caz pe vicarul pe care ni-l destinează Fulbert. Pe urmă, la propunerea lui Peyssou şi a lui Colin, sunt ales cu umanitate de voturi abate al Malevil-ului.

Nota lui Thomas

Am citit acest capitol şi, ca să mă asigur, şi următorul. Emmanuel n-o să mai spună nimic despre şedinţa plenară care, la propunerea lui Peyssou şi Colin şi cu unanimitate de voturi, l-a ales abate al Malevil-ului.

Presupun că cititorul e un pic mirat. Şi eu. Şi ai şi de ce, când citeşti, rezumat în trei rânduri, rezultatul unei şedinţe care a durat trei ceasuri.

De asemenea se poate pune întrebarea cum le-a venit lui Peyssou şi Colin ideea să facă o asemenea propunere şi, mai ales, cum se face că Meyssonnier şi cu mine am votat pentru.

Răspund la aceste două întrebări.

1. Iată mai întâi mărturia lui Colin pe care, a doua zi după vot, m-am dus să-l interoghez la magazie, în timp ce Emmanuel îl dresa pe Malabar în prima incintă. Redau ce mi-a spus Colin cuvânt cu cuvânt:

— Bineînţeles că Emmanuel este cel care ne-a cerut, lui Peyssou şi mie, să-l propunem ca abate al Malevil-ului. Îţi închipui că ideea asta nu ne-a venit nouă! El ne-a cerut să-l propunem, în camera lui, după baia lui Momo! Iar argumentele le cunoşti. Au fost destul repetate ieri seară. Primul: nu trebuia lăsat să ni se impună spionul pe care Fulbert căuta să ni-l strecoare. Al doilea: nu trebuiau lipsiţi de liturghie cei de la Malevil care doreau să o aibă. Fără asta jumătate din Malevil avea să meargă duminica la La Roque, iar jumătate avea să rămână la castel. Aici n-ar mai exista unitate, s-ar crea o situaţie foarte nesănătoasă.

— Dar, la urma urmei, ştii bine, zic eu, că Emmanuel nu-i credincios.

— Ei, de asta, spune Colin, nu sunt chiar atât de sigur ca tine! Ţi-aş spune chiar că, după părerea mea, Emmanuel a avut întotdeauna o predispoziţie

destul de mare pentru religie. Adevărul este că ar fi vrut să fie propriul lui duhovnic.

După care mă priveşte cu faimosul lui zâmbet şi adaugă:

— Ei, şi a reuşit.

În mărturia lui Colin cred că trebuie făcută o deosebire între *faptul* că Emmanuel s-a aranjat pe şest cu Colin şi cu Peyssou să fie propus abate şi *comentariul* că a avut întotdeauna o predispoziţie destul de mare pentru religie.

Faptul, coroborat de Peyssou, nu poate fi tăgăduit. Comentariul poate fi discutat. În orice caz, eu aş fi înclinat să-l discut.

2. Cu prilejul alegerii a avut loc nu o votare, ci două. Prima votare. Au fost pentru: Peyssou, Colin, Jacquet, Menou, Falvina şi Mietta. Abţineri: Meyssonnier şi cu mine.

Emmanuel a primit foarte prost abţinerile noastre. Nu ne dădeam seama ce făceam! Şi-i slăbeam poziţia! Fulbert avea să prezinte oamenilor din La Roque cele două abţineri ale noastre ca pe o moţiune de neîncredere! Pe scurt, subminăm unitatea Malevil-ului! Cât despre el, dacă persistăm, n-are să accepte să fie abate al Malevil-ului, are să-i lase câmp liber prepusului lui Fulbert şi nu se va mai ocupa de nimic.

Pe scurt, trebuie spus, şi asta minimalizând totul, că Emmanuel a exercitat o anumită presiune asupra noastră. Şi întrucât, pe de o parte, ceilalţi începeau să ne privească ca pe doi şerpi încălziţi la sânul Malevil-ului şi cum reieşea totuşi clar că Emmanuel era supărat şi că era, într-adevăr, capabil să lase totul baltă am sfârşit prin a ceda. Am revenit asupra celor două abţineri, am acceptat principiul unei a doua alegeri şi a doua oară am votat pentru.

În felul acesta Emmanuel a obţinut unanimitatea pe care o dorea.

• CAPITOLUL XI

În noaptea care a urmat alegerii mele a plouat cu găleata, aşa că am rămas treaz ore de-a rândul, nu din cauza zgomotului pe care-l făcea ploaia, ci datorită sentimentului aproape personal de gratitudine pe care mi-l provoca. Mi-a plăcut întotdeauna apa vie, însă era vorba de o iubire neglijentă. Omul se obişnuieşte cu ceea ce îl face să trăiască şi sfârşeşte prin a crede că totul vine de la sine. Dar nu-i adevărat, nimic nu este dat pentru totdeauna, orice poate să dispară. Conştiinţa acestui lucru, revederea apei mi-au dat impresia că sunt convalescent.

Mi-am ales pentru dormit camera în care mă aflu pentru că fereastra ei înaltă cu ochiuri mici dă, la răsărit, spre Rhunes şi, de cealaltă parte a văii, spre încântătorul castel Rouzies, acum în ruină. Prin această fereastră intră a doua zi soarele, deşteptându-mă. Nu-mi cred ochilor. Aşa cum a prevestit Peyssou, totul vine în acelaşi timp. Mă scol, îl scutur pe Thomas cu putere şi privim împreună prima apariţie a soarelui din ultimele două luni de zile.

Îmi amintesc de o excursie de douăzeci şi cinci de kilometri, făcută noaptea, pe bicicletă, cu tovarăşii mei din cadrul *Cercului,* plus un urcuş de o oră şi jumătate, nu mai puţin, ca să ajungem în punctul cel mai înalt al departamentului (512 m) spre a vedea răsăritul soarelui. E unul din lucrurile pe care le faci la cincisprezece ani, cu o beţie pe care, pe urmă, n-o mai ai. Şi e păcat. Ar trebui să trăim dând mai multă atenţie vieţii, căci nu-i prea lungă.

— Hai, îi zic eu lui Thomas. Mergem să punem şeile pe cai şi să privim totul de la Poujade.

Ceea ce şi facem, fără să ne spălăm şi să mâncăm. Colina Poujade, aflată mai sus de Malejac, este cea mai înaltă din împrejurimi. Încalec pe Malabar şi o las, ca de obicei, pe Amarante lui Thomas, Malabar cerând încă destulă atenţie, în timp ce Amarante este blândeţea personificată.

Mi-a rămas în minte acea plimbare făcută la revărsatul zorilor la Poujade împreună cu Thomas: nu că s-ar fi întâmplat ceva – n-a fost nimic decât soarele şi noi – şi nici că s-ar fi spus ceva important. Nici n-am deschis gura. Nici măcar ce se vedea de la Poujade nu era frumos: un ţinut pustiit de foc, ferme în ruină, câmpuri înnegrite, schelete de copaci. Dar deasupra tuturor acestora era soarele.

Cât am urcat până în vârful colinei, soarele, ajuns deasupra orizontului, şi-a schimbat culoarea din roşu în roz şi din roz în alb-roşcat. Cu toate că

dădea suficientă căldură, te puteai încă uita la el fără să clipeşti, atât era de voalat. Pământul îmbibat de apă fumega de pretutindeni, degajând un abur care părea şi mai alb în comparaţie cu negrul pământului ars.

Cu caii unul lângă altul şi faţa către răsărit, aşteptăm în tăcere pe colina Poujade să iasă soarele din aburii aceia. Când iese, deodată, şi iapa, şi armăsarul îşi ciulesc în acelaşi timp urechile de parcă ar fi fost surprinşi de ceva neobişnuit. Amarante, speriată, scoate chiar un uşor nechezat şi îşi întoarce capul spre Malabar. Acesta îi muşcă uşor gura, ceea ce pare s-o liniştească. Cum capul iepei e întors către mine, bag de seamă că clipeşte din ochi cu o repeziciune uimitoare, mult mai repede, pe cât mi se pare, decât un om. E drept că Thomas, ca şi cum pleoapele nu i-ar fi de-ajuns, îşi duce mâna streaşină la ochi. Fac la fel. Strălucirea e aproape de nesuportat. Ne dăm seama, după durerea pe care o simţim, că am trăit de două luni de zile încoace într-o penumbră de pivniţă. Cu toate acestea, după ce m-am acomodat, jena e înlocuită de euforie. Pieptul mi se dilată. Lucru ciudat, trag aerul cu putere de parcă lumina ar fi ceva care se respiră. Am, de asemenea, impresia că ochii mi se deschid mai mari ca oricând şi că eu însumi mă deschid odată cu ei. În acelaşi timp, scăldându-mă în această lumină, încerc un sentiment nemaipomenit de eliberare, de uşurare. Îl întorc pe Malabar ca să simt căldura soarelui în spate şi pe ceafă. Şi ca să-mi expun la soare toate părţile corpului, încep să mă învârt la pas pe vârful colinei, urmat îndeaproape de Amarante, care nu-i mai cere învoire lui Thomas să-l imite pe armăsar. Mă uit la pământul de la picioarele mele. Frământat şi pătruns de ploaie, nu mai e doar praf. A recăpătat o înfăţişare vie. În nerăbdarea mea, caut chiar urma vreunui vlăstar proaspăt şi mă uit la copacii mai puţin arşi de parcă aş putea să zăresc vreun mugure.

A doua zi se ia hotărârea să-l sacrificăm pe Prince, tăuraşul. La Malevil îl avem acum pe Hercule, taurul de la Etang. În La Roque există, de asemenea, un taur. Păstrarea lui Prince nu mai are niciun rost şi apoi, întrucât urmează să o dăm pe Noiraude celor din La Roque, iar Marquise îşi hrăneşte gemenii, ne trebuie laptele muls de la Princesse.

„Sacrificarea" – ăsta e termenul ipocrit care se foloseşte în revistele de specialitate pentru uciderea unui animal – a fost un lucru îngrozitor. Pentru că de cum i se ia viţelul, Princesse începe să scoată nişte mugete de-ţi rupe inima. Mietta, care l-a alintat pe Prince până în ultima clipă, se aşază pe pavaj plângând cu lacrimi fierbinţi. Faptul a avut şi un efect fericit, deoarece aceste „sacrificări" îl aţâţau până atunci pe Momo în cel mai înalt grad, făcându-l să scoată ţipete sălbatice tot timpul cât dura ruşinoasa operaţie. Văzând-o pe Mietta plângând, Momo a tăcut, a încercat s-o mângâie şi, nereuşind, s-a aşezat lângă ea şi s-a pus şi el pe plâns.

Prince avea mai bine de două luni şi, după ce Jacquet l-a desfăcut în bucăţi, s-a luat hotărârea să dăm jumătate din el celor din La Roque, cerându-le în schimb zahăr şi săpun. Am luat de asemenea două turte şi unt, însă acestea ca daruri. Şi totodată trei drugi mari pentru ridicatul trunchiurilor de copac care, în ziua evenimentului, baraseră, probabil, drumul.

Plecăm miercuri, de cum se face ziuă, în căruţa trasă de Malabar, eu cu inima strânsă că părăsesc Malevil-ul chiar pentru o zi. Colin – fericit că-şi revede atelierul, Thomas – mulţumit că schimbă peisajul. Suntem toţi trei înarmaţi, cu puşca în bandulieră.

Cei de la Etang nu mai pot de bucurie că au să-i revadă pe Catie şi pe unchiul lor Marcel. Mietta, cu părul spălat din ajun, îmbrăcată într-o rochiţă imprimată pentru care o complimentăm cu toţi (bezele înflăcărate de mulţumire). Jacquet e ras şi pieptănat. Iar Falvina nu mai poate de bucurie, dat fiind că plăcerii de a-şi revedea fratele i se adaugă cea de a scăpa pentru câteva ceasuri de treburile casnice şi de tirania lui Menou.

Fericire prea mare pentru ea căci, de cum părăsim Malevil-ul, se apucă, vorba lui Colin, să turuie ca o moară neferecată. Înţelegem cauza euforiei ei şi nimeni n-are inima s-o repeadă. Preferăm, la primul trunchi de copac întâlnit în cale, să coborâm toţi patru din căruţă cu Mietta după noi şi să nu ne mai urcăm în ea decât la coborâşuri, lăsându-l pe Jacquet să îndure singur potopul de vorbe. În orice caz, nu e cu putinţă să se meargă la trap. Noiraude e legată la spatele căruţei şi merge cum poate. Ne trebuie mai bine de trei ceasuri ca să străbatem cei cincisprezece kilometri care ne despart de La Roque. În tot acest timp Falvina nu se opreşte, cu toate că n-o ascultă nimeni. O dată sau de două ori ciulesc urechea ca să-mi dau seama de mecanismul fluxului. N-are nimic misterios: un lucru îl atrage pe altul, prin simplul joc al asociaţiei de idei. Conversaţia Falvinei se desfăşoară ca un şirag de mătănii. Sau, mai exact, ca hârtia igienică. Tragi de un capăt şi se desfăşoară de la sine.

La orele opt ajungem în faţa porţii sudice din La Roque. Acolo găsim deschisă mica uşă tăiată în poartă. N-am decât s-o împing ca să pătrund înlăuntru, să trag zăvoarele şi să dau la o parte cele două laturi ale ei. Mă aflu în oraş, dar nu e nimeni prin apropiere. Strig. Nu răspunde nimeni. E drept că poarta dă în partea de jos a oraşului care, fiind arsă şi distrusă, nu este de mirare că nu e locuită. Faptul însă că poarta nu e nici păzită şi nici măcar încuiată dovedeşte inconştienţa lui Fulbert.

La Roque este un târguşor căţărat pe o înălţime, apărat de o faleză, închis complet de metereze în partea de jos şi având în vârf un castel. Există o duzină întreagă de târguri de acest fel în Franţa, toate îndrăgite înainte

vreme de turişti, însă La Roque e unul dintre cele mai omogene, deoarece toate casele lui sunt vechi, niciuna n-a fost stricată, iar meterezele sunt întregi, cu două porţi frumoase, flancate de turnuri rotunde, una la sud – cea prin care intrasem – şi alta la apus, dând spre şoseaua departamentală care duce la capitala regiunii.

Când intri prin poarta sudică te găseşti în faţa unui labirint de străduţe înguste care se deschid către strada mare. Aceasta e niţel mai largă decât celelalte, dar i se spune aşa din cauza prăvăliilor. Strada mare are şi un alt nume: *traversa*.

Prăvăliile sunt foarte frumoase pentru că, atunci când a intervenit modernizarea, direcţia monumentelor publice a interzis să se facă vreo modificare la faţade. Restul este din piatră aparentă aurie cu joante foarte discrete, acoperişurile din plăci de gresie, iar părţile refăcute din plăci de gresie noi, luminoase şi calde, alternând cu petele cenuşii-negre ale plăcilor vechi. Pietrele mari şi inegale ale pavajului au, ca şi casele, patru sute de ani vechime şi sunt minunat lustruite de cei pe care i-au văzut păşind.

Această stradă principală urcă foarte abrupt până la poarta castelului, împodobită, monumentală, însă fără cetăţuie la intrare, fără metereze, fără deschizături pentru ochit, acest fel de apărare nemaifiind la modă în epoca târzie în care a fost construit. Poarta propriu-zisă a fost vopsită de familia Lormiaux într-un verde-închis, ceea ce, la prima vedere, uimeşte deoarece în La Roque toate obloanele sunt vopsite, potrivit tradiţiei, în roşu-închis. Castelul este închis şi el de ziduri de care au fost rezemate case de aceeaşi vechime, adică din secolul XVI, când a fost reconstruit pe locul unei cetăţi arse. În faţa castelului se află o mică esplanadă de cincizeci pe treizeci de metri de unde se deschide o vedere largă – pe vreme frumoasă se vede chiar Malevil-ul – şi unde familia Lormiaux a cărat o cantitate enormă de pământ pentru a amenaja o peluză în stil englezesc. În spatele castelului se află faleza care îl domină şi-l adăposteşte.

Ieşind de pe străduţele asfaltate, copitele lui Malabar şi roţile căruţei fac un zgomot de toată frumuseţea pe pietrele pavajului de pe strada mare. Încep să apară capete la ferestre. Îi spun lui Jacquet să oprească în faţa măcelăriei lui Lanouaille, ca să descărcăm jumătatea de viţel. Abia ne oprim, că oamenii şi ies pe la porţi.

Îi găsesc slăbiţi şi, mai ales, destul de stingheriţi. Mă aşteptam la o primire exuberantă. Şi, cu toate că ochii încep să sticlească atunci când Jacquet ia în spate jumătatea de viţel şi o atârnă, ajutat de Lanouaille, de un cârlig, acea licărire se stinge îndată. Acelaşi fenomen se repetă când scot cele două turte şi untul şi i le dau lui Lanouaille, care le primeşte, după cum îmi dau seama, cu o oarecare ezitare şi cu un aer puţin speriat, în timp ce ceilalţi locuitori,

roată în jurul nostru, se uită la pâine cu priviri lacome, dar încărcate de tristeţe.

— Nouă ne dai toate astea? mă întreabă Marcel Falvine, pe un ton răstit, aproape violent, desfăcându-se din îmbrăţişarea surorii şi a nepoatei sale şi înaintând spre mine, cu şorţul lui de piele bălăbănindu-se la fiecare pas.

Mirat de agresivitatea tonului lui, mă uit la el. Îl cunosc de multă vreme, şi cel mai adesea l-am văzut în prăvălioara lui cu calapodul între genunchi, reparând încălţăminte. E un om de vreo şaizeci de ani, aproape chel, cu ochi foarte negri şi un nas mare cu un neg pe nara dreaptă. Dar ce mă izbeşte cel mai mult la el e contrastul dintre picioarele lui scurte şi strâmbe şi umerii uriaşi.

— Bineînţeles, îi spun. E pentru voi toţi.

— În cazul ăsta, zice Marcel cu o voce puternică întorcându-se spre Lanouaille, n-avem ce aştepta. Fă împărţirea imediat. Începând cu turtele.

— Nu ştiu dacă domnul părinte o să fie de acord, zice Fabrelâtre. Ar fi mai bine să aşteptăm.

Fabrelâtre e proprietarul magazinului de mărunţişuri din La Roque. Lung ca o lumânare albicioasă, are nişte trăsături flasce, o mustăcioară cenuşie şi ţepoasă sub nas, iar ochii clipesc mereu în spatele ochelarilor de sârmă.

— O să i se pună deoparte ce i se cuvine, zice Marcel fără să-l privească, cu un gest violent al braţului. Şi la fel partea lui Armand, a lui Gazel şi a Josephei. Fiţi pe pace, n-o să fie nimeni nedreptăţit. Hai, Lanouaille, ce dracu mai aşteptţi!

— Degeaba înjuri, zice Fabrelâtre pe un ton autoritar.

Tăcere. Lanouaille se uită la mine ca pentru a-mi cere părerea. Lanouaille e un tânăr de douăzeci şi cinci de ani, la fel de solid ca Jacquet, cu obraji plini şi o privire sinceră. După cât îmi pot da seama, el e de acord cu Marcel, dar nu îndrăzneşte să treacă peste opoziţia lui Fabrelâtre.

Suntem înconjuraţi de vreo douăzeci de persoane. Mă uit la feţele acelea, unele cunoscute, altele necunoscute, şi pe toate citesc foamea, frica şi tristeţea. Îmi dau seama că trebuie să intervin şi în ce sens anume. Aştept însă să sesizez mai bine situaţia.

Cineva face câţiva paşi înainte. E Pimont, care ţinea un debit de tutun-papetărie-ziare în La Roque. Îl cunosc bine şi mai bine încă pe nevastă-sa, Agnès. Amândoi sunt oameni de treizeci şi cinci de ani, Pimont, fost centru înaintaş al echipei care o bătuse pe cea de la Malejac în ziua în care unchiul şi părinţii mei fuseseră omorâţi în accidentul de maşină. Mic, vioi, îndesat, cu părul tuns scurt, surâzător. Acum însă surâsul i-a dispărut.

— Nu există nici motiv să amâni împărţirea, zice el pe un ton încordat. Garantăm cu toţii că o să fie dreaptă şi că n-o să fie omis nimeni.

— Ar fi totuşi mai politicos să aşteptăm, zice Fabrelâtre pe un ton sec, clipind în spatele ochelarilor lui de sârmă.

Bag de seamă că nici Pimont, nici Marcel, nici Lanouaille nu se uită la Fabrelâtre când vorbeşte. Văd, de asemenea, că Marcel, vioi şi clocotitor cum este, nu a reacţionat totuşi când Fabrelâtre l-a mustrat în public pentru înjurătura lui. Văzând privirile neliniştite şi înfometate cu care mulţimea fixează cele două turte, îmi e limpede că toţi sunt pentru împărţirea imediată. Dar, afară de Marcel şi de Pimont, nimeni nu a îndrăznit să vorbească. Fabrelâtre cel flasc, şters şi amorf, ţine în şah douăzeci de oameni!

— Hai, zice deodată bătrânul Pougès adresându-i-se lui Lanouaille în dialect (şi imediat îmi dau seama că Fabrelâtre nu înţelege dialectul), împarte-o, băieţaş, că-mi lasă gura apă după turta asta!

Despre bătrânul Pougès am să vorbesc mai încolo. A intervenit pe un ton de glumă, însă nu i s-a alăturat nimeni. Se face tăcere. Lanouaille se uită la mine şi apoi la marea poartă verde-închis a castelului, de parcă s-ar teme să n-o vadă deschizându-se brusc.

Cum tăcerea se prelungeşte, înţeleg că a sosit momentul să intervin.

— Ce mai discutaţi atâta, zic eu cu un surâs jovial. Faceţi o problemă din nimica toată! Dacă vi se pare că e vreo încurcătură, n-aveţi decât să hotărâţi cu majoritatea voturilor celor de faţă. Ia să vedem, continuu eu ridicând vocea, cine e pentru împărţirea imediată?

Un moment de uimire. După care Marcel şi Pimont ridică mâna. Marcel cu o violenţă reţinută, iar Pimont mai aşezat, însă cu hotărâre. Lanouaille lasă ochii în jos cu un aer jenat. După o clipă, bătrânul Pougès înaintează cu un pas şi ridică arătătorul de la mâna dreaptă privindu-mă cu un aer complice, însă fără să-şi depărteze degetul de piept, în aşa fel încât Fabrelâtre, în faţa căruia se află, să nu poată să-l vadă. Acest mic şiretlic mă scârbeşte şi nu-i număr votul.

— Doi pentru, zic eu, dar el nu protestează. Şi-acum cine este împotrivă?

Singur Fabrelâtre ridică degetul şi Marcel rânjeşte, însă tot fără să-l privească. Pimont surâde cu un aer batjocoritor.

— Cine se abţine?

Nimeni nu se mişcă. Îmi plimb privirea peste cei de faţă. E de necrezut: nici măcar nu îndrăznesc să se abţină.

— Cu două voturi contra unu, spun eu cu o voce calmă, a fost votată împărţirea imediată care o să se facă sub supravegherea donatorilor. Thomas şi Jacquet răspund de asta.

Thomas, care duce o conversaţie însufleţită cu Catie (pe care o s-o examinez mai târziu în voie), înaintează urmat de Jacquet, şi mulţimea,

supusă, se dă la o parte dinaintea lor pentru a-i lăsa să intre în dugheana lui Lanouaille. Îi arunc o privire rapidă lui Fabrelâtre, galben şi dezumflat. Trebuie să fie tare prost dacă s-a pretat la votul meu şi a votat şi el, lăsând astfel să se vadă cât e de izolat. Îmi dau seama că neghiobul ăsta nu înseamnă nimic. În spatele porţii verzi se află forţa care conduce jocul.

Lanouaille, plin de sârg, se pune pe treabă şi, în timp ce taie turtele, o văd pe Agnès cu copilul în braţe stând mai la o parte şi lăsându-şi soţul să se aşeze la coadă. Mi se pare puţin slăbită, însă tot aşa de plăcută la vedere, cu părul blond strălucind în soare şi ochii de un căprui-deschis care îmi dau totdeauna impresia că sunt albaştri. Mă apropii. Revăzând-o, simt redeşteptându-mi-se vechea slăbiciune pentru ea. Iar ea, la rându-i, mă priveşte cu ochi afectuoşi şi trişti de parcă mi-ar fi spus: ei, bietul meu Emmanuel, dacă te-ai fi hotărât acum zece ani, azi aş fi fost la Malevil. Aşa e, într-adevăr. Iată încă un lucru pe care nu l-am făcut în viaţă. Şi mă gândesc adesea la asta. În timp ce ne comunicăm astfel gândurile, încep şi conversaţia. Îl mângâi pe copil pe obraz, pe copilul care ar fi putut fi al meu. Aflu de la Agnès că e fetiţă şi că merge pe opt luni.

— Se pare, Agnès, că dacă nu v-am fi dat vaca n-ai fi vrut să-ţi încredinţezi fetiţa celor de la Malevil. E adevărat?

Îmi aruncă o privire plină de indignare.

— Cine ţi-a spus asta? Nici n-a fost vorba de aşa ceva!

— Ştii bine cine.

— A, ăla! spune ea cu furie reţinută. Dar am băgat de seamă că şi ea începe să vorbească mai încet.

În clipa aceea îl zăresc cu coada ochiului pe Fabrelâtre îndreptându-se pe furiş spre poarta verde.

— Domnule Fabrelâtre! strig cu voce puternică.

El se opreşte, se întoarce şi toţi ochii se îndreaptă spre el.

— Domnule Fabrelâtre! zic surâzând jovial şi îndreptându-mă spre el, mi se pare foarte imprudent să plecaţi în timp ce se face distribuirea!

Surâzând în continuare îl apuc de braţ, fără ca el să reacţioneze, şi-i spun pe un ton indiferent:

— Nu vă duceţi să-l sculaţi pe Fulbert. După cum ştiţi, e un om cu sănătatea şubredă. Are nevoie de mai mult somn.

Îi simt braţul moale şi fără muşchi tremurând sub al meu şi, fără să-l las din strânsoare, îl conduc cu paşi mărunţi spre dugheană.

— Dar domnul părinte trebuie să fie anunţat de sosirea dumneavoastră, răspunde el cu o voce surdă.

— Nu-i nicio grabă, domnule Fabrelâtre. E abia opt şi jumătate. Duceţi-vă să-l ajutaţi pe Thomas la împărţirea raţiilor.

Şi lumânarea asta mare ascultă! Se supune! E destul de moale şi de prost ca să participe la împărţirea împotriva căreia s-a pronunţat. Marcel, cu braţele încrucişate pe şorţul lui de piele, îşi permite să facă haz în gura mare, dar singur. Nimeni nu-l imită în afară de Pimont. Însă la Pimont mi-e acum ruşine să mă uit după privirile un pic cam prea tandre pe care le-am schimbat cu soţia lui.

Vreau să mă îndrept spre Catie când mă opreşte bătrânul Pougès. Îl cunosc bine. Dacă amintirile mele sunt exacte, trebuie să aibă şaptezeci şi cinci de ani. E mic de stat, nu prea gras, are păr puţin, dinţi la fel şi foarte puţină poftă de muncă. Singurul lucru pe care îl are din belşug e mustaţa, de un alb gălbejit, care-i cade, după moda galică, de amândouă părţile buzelor şi de care e mândru, cred, căci şi-o netezeşte bucuros, cu un aer hâtru. Eu, Emmanuel, îmi spunea el când îl întâlneam la Malejac, cu toate că nu prea arăt, i-am dus pe toţi. Mai întâi pe nevastă-mea, care a mierlit-o. Una la mână. O viperă, ai cunoscut-o. Pe urmă, la şaizeci şi cinci de ani, pensia de agricultor şi, imediat după aceea, mi-am dat ferma ca viajeră. Şi stau în bună pace în La Roque şi iau din două părţi, aşa că trăiesc, cum s-ar spune, pe socoteala prinţesei. Şi nu fac nimic. De zece ani aşa merge! Şi nu s-a terminat. La nouăzeci de ani am să mor, ca taică-meu! Aşa că mai am încă cincisprezece ani de viaţă bună! Şi de plătit, plătesc alţii!

Îl întâlneam pe Pougès cu mustaţa lui la Malejac, fiindcă străbătea în fiecare zi, chiar şi pe zăpadă, cu bicicleta cei cincisprezece kilometri care despart La Roque de Malejac ca să bea două pahare de vin alb la cârciuma pe care Adelaida o deschisese la un moment dat lângă băcănie. Două pahare, nu mai mult. Pe unul îl plătea el. Pe celălalt i-l oferea ea, totdeauna fată cumsecade cu clienţii vechi. Şi până şi acolo Pougès profita. Vinul gratuit îl bea pe-ndelete.

— Dar cum se face, mă întreabă Pougès cu glas scăzut, trăgându-se de mustaţă şi privindu-mă cu un aer şiret, că n-ai numărat şi votul meu?

— Nu te-am văzut, îi spun eu cu un zâmbet uşor. Probabil că n-ai ridicat mâna destul de sus. Data viitoare o să trebuiască să fii mai hotărât.

— Totuşi, zice el, luându-mă la o parte, am votat pentru. Ţine minte, Emmanuel, că am votat pentru. Nu sunt de acord cu ceea ce se petrece aici.

Dar nici să ia atitudine, sunt sigur.

— Cred că-ţi lipsesc, zic eu politicos, micile plimbări cu bicicleta şi cele două păhărele de vin alb de la Malejac.

Se uită la mine şi dă din cap.

— Plimbările nu-mi lipsesc, fiindcă, poate n-ai să mă crezi, Emmanuel, dar eu mă plimb şi acum cu bicicleta în fiecare zi pe şosea. Mai degrabă îmi lipseşte locul unde să mă odihnesc. Fiindcă din vinul de la castel, poţi să şi

crapi că ticăloşii ăia nu-mi dau nici măcar un degetar, continuă el cu furie stăpânită.

— Ascultă, îi spun în dialect. Acum, că drumul e liber, de ce nu te-ai repezi din când în când până la Malevil? Pentru că Menou nu ţi-ar refuza un păhărel rubiniu din via noastră care nu-i cu nimic mai prejos decât cel alb al Adelaidei.

— Păi nu te refuz, zice el abia ascunzându-şi sentimentul de triumf aproape obraznic pe care i-l dă gândul acestei consumaţii neplătite. Eşti cu adevărat drăguţ, Emmanuel! Şi n-am să spun la nimeni, mai ales că ar exista unii care ar vrea să abuzeze!

După care-mi pune amical o mână pe braţ, îmi zâmbeşte şi îmi face cu ochiul trăgându-se de mustaţă şi plătindu-mi astfel dinainte tot vinul pe care avea să-l bea de la mine. Ne despărţim apoi mulţumiţi unul de celălalt, el de a-şi fi găsit o nouă prinţesă, eu de a fi stabilit o legătură regulată şi discretă cu La Roque.

În prăvălioara lui Lanouaille împărţirea se apropie de sfârşit. De îndată ce-şi primeşte partea de pâine şi unt, fiecare se întoarce în grabă la casa lui de parcă s-ar teme să nu i-o ia cineva înapoi în ultimul moment.

— Şi-acum, îi spun lui Lanouaille, tranşează şi carnea fără întârziere.

— Asta o să ia timp, zice Lanouaille.

— Oricum, dă-i drumul.

El se uită la mine – băiat drăguţ, voinic, dar foarte timid – şi apoi ia din cârlig jumătatea de viţel, o aruncă pe tejghea şi începe să-şi ascută cuţitul. În prăvălie nu mai rămân decât Marcel, Thomas, Catie şi o fetiţă pe care o ţine de mână.

După ce s-a terminat împărţirea, Jacquet s-a dus să-i dea o mână de ajutor lui Colin care, la câţiva metri mai încolo, îşi încarcă fierăria în căruţă. Falvina şi Mietta, pe care nu le văd nicăieri, sunt, probabil, pe la prieteni, în târg. Cât despre Noiraude, pe care, lucru ciudat, toată lumea a cam dat-o uitării la vederea turtelor, stă legată de un belciug la dreapta marii porţi verzi, cu botul băgat într-un braţ de fân pe care Jacquet a avut bunul simţ să-l aducă.

În sfârşit, acum pot să o examinez pe Catie. E mai înaltă şi mai puţin rotundă decât Mietta, desigur sub influenţa revistelor de modă şi a cultului slăbitului propagat de ele. Are, ca şi sora ei, un nas şi o bărbie un pic cam pronunţate, ochii negri frumoşi, dar foarte machiaţi, o gură sângerie din cauza fardului şi un păr mai puţin bogat, însă aranjat. E îmbrăcată în nişte blugi foarte strânşi pe corp, o bluză bălţată, un cordon lat cu cataramă aurie, iar la urechi, la gât, la mâini şi pe degete are o mulţime de bijuterii fantezi. Aranjată şi împodobită cum e, pare ieşită dintr-o pagină a revistei *Mademoiselle Age Tendre,* iar atitudinea ei degajată, dezinvoltă şi

nepăsătoare, cu un braţ sprijinit de un perete al prăvăliei şi cu bazinul ieşit şi proiectat înainte, mi se pare copiată după manechinele din catalogul magazinului La Redoute.

După părerea mea, Catie nu are privirea atât de dulce ca a Miettei, însă probabil că e încărcată de o agresivitate sexuală foarte eficace judecând după felul în care l-a înhăţat, reţinut şi îmbătat pe Thomas doar în câteva minute. Acum el stă în picioare în faţa ei pierdut cu totul. Când ne-am dat jos din căruţă, Catie şi-a făcut probabil dintr-o ochire alegerea, fixându-se asupra celui care-i sta acum în faţă cu o repeziciune şi o forţă care, după părerea mea, nu-i lasă celui în cauză nicio speranţă.

— Emmanuel, mi se adresează Marcel, nu o cunoşti pe nepoţica mea.

Îi strâng mâna nepoţelei, îi spun câteva cuvinte, ea îmi răspunde, dar în timpul acestei ceremonii sociale mă învăluie cu o privire expertă şi rapidă. Sunt judecat, măsurat şi cântărit, nu din punct de vedere moral, şi cu atât mai puţin intelectual, ci doar ca eventual partener în singura activitate care i se pare importantă în viaţă. Şi cred că primesc o notă bună. După care, Catie îşi întoarce privirile la Thomas. Ceea ce mă surprinde în această treabă este repeziciunea extraordinară şi aproape brutală cu care ce petrece procesul de înstăpânire a lui Thomas. E drept că nimic nu este normal în viaţa pe care o ducem din ziua evenimentului. Dovadă, felul în care se pune în La Roque problema împărţirii. Dovadă, de asemenea, faptul că niciunul dintre noi n-a găsit de cuviinţă să-şi dea jos puşca de pe umăr, nici măcar Colin, pe care, probabil, îl stinghereşte serios în timp ce încarcă căruţa.

— Şi tu? o întreb pe fetiţa pe care Catie o ţine de mână şi care, plictisită de intensele schimburi de priviri ce au loc pe deasupra capului ei, se amuză de la o vreme urmărindu-mi toate mişcările. Cum te cheamă?

— Evelyne, răspunde ea, fixând asupra mea cu gravitate nişte ochi albaştri, încercănaţi şi înfundaţi în orbite, care-i umplu mai bine de jumătate din faţa-i slabă, încadrată de un păr lung, blond, complet ţeapăn şi care-i cade până la coate. O apuc cu amândouă mâinile de subsuori şi o ridic până în dreptul feţei ca s-o sărut, iar ea îşi petrece imediat picioarele pe după şoldurile mele, cuprinzându-mă în acelaşi timp cu braţele slabe de gât. În timp ce mă sărută şi ea, cu o expresie de fericire pe faţă, se agaţă de mine cu mâinile şi cu picioarele cu o forţă care mă surprinde.

— Ascultă, spune Marcel, întorcându-se spre mine, aş vrea să te văd o clipă în atelierul meu înainte de venirea ticăloşilor ălora.

— Cu plăcere, îi răspund. Voi doi, spun adresându-mă lui Catie şi lui Thomas, duceţi-vă să-l ajutaţi pe Colin la încărcatul căruţei. Dă-te jos, Evelyne, lasă-mă, zic făcând un efort ca să mă desprind din braţele ei mici şi slabe, în timp ce Catie îl ia pe Thomas de mână şi-l trage după ea.

— Nu, nu, spune Evelyne, lipindu-se de mine. Du-mă aşa până la Marcel.

— Dacă te duc, te dai jos?

— Îţi promit.

— N-ai s-o scoţi la capăt cu puştoaica dacă cedezi, spune Marcel.

Şi adaugă:

— Stă la mine de la căderea bombei. Catie se ocupă de ea. Şi, crede-mă, câteodată e foarte neplăcut, pentru că suferă de astmă. Şi nopţile ei de criză nu-s un fleac.

Prin urmare aceasta e orfana de care a vorbit Fulbert şi de care „nimeni din La Roque nu e dispus să se ocupe". Ce om respingător. Minte cu uşurinţa cu care respiră, chiar şi atunci când nu e nevoie.

Marcel nu mă duce în atelier, unde am putea fi văzuţi, ci într-o minusculă sufragerie a cărei fereastră dă spre o curte nu cu mult mai mare. Îi observ imediat liliacul. Adăpostit între patru ziduri, s-a îngălbenit, dar a scăpat de pârjol.

— Ai văzut, spune Marcel, căruia i se poate citi plăcerea în ochii lui negri. Are muguri! Liliacul meu n-a pierit, o să-şi revină. Dar stai jos, Emmanuel.

Mă supun şi Evelyne mi se instalează imediat între picioare. Îmi apucă degetele mari cu câte o mână şi, întorcându-mi spatele, şi le încrucişează pe piept. După care se potoleşte.

Aşezându-mă, mă uit la rafturile de deasupra comodei de nuc, pe care sunt aranjate cărţile lui Marcel. Nu sunt decât cărţi din colecţiile de buzunar şi în ediţii populare. Pentru că cele de „buzunar" se pot cumpăra oriunde, iar pentru a intra în posesia celor în ediţii populare nu eşti nevoit să calci într-o librărie. Mi-aduc aminte cum mă uimise Marcel odată, când aveam doisprezece ani, înainte de a lua o carte pe care voia să i-o arate unchiului, l-am văzut săpunindu-şi îndelung mâinile sub robinetul de la bucătărie. Când a revenit, am constatat că nu erau mai albe ca înainte. Mâini mari, tăbăcite ca tovalul, şi cu urme negre în adâncimile pielii.

— Nu-ţi pot oferi nimic, bietul meu Emmanuel, spune aşezându-se în faţa mea.

Şi începe să-şi clatine capul cu tristeţe:

— Ai văzut?

— Am văzut.

— Uite, să fim drepţi. La început Fulbert a fost util. El a fost cel care ne-a pus să îngropăm morţii. Într-un fel, ne-a redat chiar curajul. Dar puţin câte puţin, împreună cu Armand, a început să strângă şurubul.

— Şi voi n-aţi reacţionat?

— Când am vrut să ne opunem, era prea târziu. La început am fost prea încrezători. Fulbert ştie să vorbească. Ne-a spus: toată marfa din băcănie

trebuie transportată la castel, pentru a evita jaful, având în vedere că proprietarii sunt morţi. Bun, lucrul ăsta părea raţional şi s-a făcut. La fel s-a procedat şi cu mezelurile. După care ne-a spus: oamenii nu trebuie să aibă puşti asupra lor pentru că, până la urmă, o să se ucidă între ei. Deci trebuie să le adunăm. Tot la castel. Bun, nici lucrul ăsta nu era o prostie. Şi pe urmă ce sens avea să păstrăm armele, dacă nu mai era vânat? Şi într-o bună zi, vezi tu, ne-am pomenit că totul era la castel: furajele, grânele, caii, porcii, mezelurile, articolele de băcănie şi puştile. Nu mai vorbesc de vaca pe care ne-ai adus-o. Şi acum uite. Castelul este cel care împarte raţiile zilnice oamenilor. Şi raţiile variază de la o persoană la alta, înţelegi? Şi, de asemenea, de la o zi la alta, după bunul plac al patronului. Aşa ne ţine în mână Fulbert. Prin raţii.

— Şi Armand ce face acolo?

— Armand? E mâna care execută. El e teroarea. Fabrelâtre e serviciul de informaţii. Ăsta-i mai degrabă un dobitoc, zic eu, după cum ţi-ai putut da şi tu seama.

— Şi Josepha?

— Josepha e cea care face menajul. Are cam cincizeci de ani. Nimic care să-ţi bucure ochiul la ea. Şi totuşi nu face numai menajul, dacă înţelegi ce vreau să spun. Locuieşte la castel împreună cu Fulbert, Armand şi Gazel. Gazel e vicarul pe care Fulbert vrea să ţi-l trimită după ce o să-l modeleze bine.

— Şi ce fel de om e Gazel ăsta?

— E o muiere, spune Marcel, începând să râdă şi-mi pare bine că râde, fiindcă totdeauna l-am văzut vesel în dugheana lui, cu ochii negri vioi, cu negul fremătând, cu umerii herculeeni scuturaţi de un râs pe care trebuie să şi-l reţină din cauza cuielor ţinute în gură şi luate unul câte unul spre a le bate în pingele. Şi cum îmi mai place felul lui de a le fixa cu siguranţă, fără să rateze măcar unul, şi cu ce viteză!

— Gazel, reia el, e un văduv de vreo cincizeci de ani. Dacă vrei să te distrezi, du-te să-l vezi la el acasă, la zece dimineaţa, pregătindu-se să-şi facă menajul, cu părul băgat sub un turban ca să nu i se umple de praf, şi să-l vezi ce mai freacă, şi şterge, şi lustruieşte, şi toate astea inutil, pentru că locuieşte la castel. Şi ce mulţumit e. Pentru că, în felul ăsta, nu murdăreşte la el acasă.

— Şi altfel?

— Ei, de fapt nu-i un băiat rău, însă ce vrei, crede în ce face. Şi îl venerează pe Fulbert. Totuşi, dacă o să vină la Malevil, să nu te încrezi în el.

Mă uit la Marcel.

— N-o să vină niciodată la Malevil. Cei de acolo m-au ales duminecă seara abate al Malevil-ului.

Evelyne îmi dă drumul la degete, se întoarce spre mine şi mă priveşte stăruitor cu un aer speriat, dar ceea ce-mi citeşte pe faţă probabil că o linişteşte, deoarece îşi reia imediat vechea poziţie. În ceea ce-l priveşte pe Marcel, acesta îşi holbează ochii şi cască gura mare pentru ca, în clipa următoare, să izbucnească în hohote de râs.

— Eşti exact ca unchiu-tău! zice el între două hohote de râs. Ce păcat că nu locuieşti în La Roque! Ne-ai fi scăpat de acest parazit. Să ştii, zice el, redevenind serios, că m-am gândit şi eu la nişte măsuri mai tari. Dar aici nu pot conta decât pe Pimont. Şi Pimont, să se atingă el de un preot!

Îl privesc în tăcere. Tirania lui Fulbert trebuie să fie foarte apăsătoare pentru ca unui om ca Marcel să-i treacă prin cap asemenea gânduri.

— Spune, mă întreabă, duminica trecută nu i-ai dat lui Fulbert pâine când a plecat de la Malevil?

— Pâine şi unt!

— Ei bine, asta s-a aflat datorită Josephei, care, din fericire, trăncăneşte.

— Dar pâinea era pentru voi toţi.

— Ei, păi am înţeles!

Îşi desface mâinile negre şi tăbăcite.

— Uite, spune el, uite unde am ajuns. Dacă mâine Fulbert hotărăşte să crapi, apoi crapi. O simplă bănuială că nu vrei să vii la liturghie sau să te spovedeşti şi ai încurcat-o. Porţia ta se micşorează. Nu, nu ţi-o suprimă! Ţi-o reduce. Puţin câte puţin. Şi dacă mârâi, te pomeneşti cu Armand care îţi face o scurtă vizită la domiciliu. E, mie nu! continuă Marcel, îndreptându-şi spatele. De mine Armand se mai teme un pic. Din cauza ăstuia.

Şi din buzunarul şorţului de piele scoate cuţitul ascuţit ca un brici cu care croieşte talpa. Nu-l zăresc decât o clipă, căci îl şi pune la loc.

— Ascultă, Marcel, îi spun eu. Noi doi ne cunoaştem de mult. L-ai cunoscut şi pe unchiul, el te stima. Dacă vrei să vii să stai la Malevil cu Catie şi Evelyne, te primim cu multă plăcere.

Evelyne nu se întoarce, însă, încleştându-şi mâinile pe degetele mele mari, îmi strânge braţele pe pieptul ei cu o forţă uluitoare.

— Îţi mulţumesc, zice Marcel, în timp ce ochii negri i se umplu de lacrimi. Îţi mulţumesc din suflet. Dar nu pot primi din două motive: în primul rând din pricina decretelor lui Fulbert.

— Decrete?

— Ei da, închipuie-ţi: Domnul emite decrete de unul singur, fără să se consulte cu nimeni. Şi ni le citeşte duminica din amvon! Primul decret îl ştiu pe de rost: proprietatea particulară este desfiinţată în La Roque şi toate bunurile mobile, magazinele, alimentele şi proviziile existente în incinta fortăreţei aparţin parohiei din La Roque.

— Nu se poate!

— Stai puţin! N-am terminat. Al doilea decret: niciun locuitor din La Roque n-are dreptul să părăsească localitatea fără autorizaţia consiliului parohial. Şi acest consiliu, numit de el, este alcătuit din Armand, Gazel, Fabrelâtre şi el însuşi!

Sunt uluit. Prudenţa de care am dat dovadă în privinţa lui Fulbert mi se pare acum mult depăşită. În plus, am văzut şi am auzit destule de trei sferturi de oră încoace pentru a avea certitudinea că regimul lui Fulbert n-ar găsi decât puţini apărători în cazul în care s-ar strica relaţiile cu Malevil-ul.

— Îţi dai seama, spune Marcel, că consiliul parohial n-o să-mi dea niciodată autorizaţia de plecare. Un cizmar e prea folositor. Mai ales acum.

Spun cu violenţă:

— Ducă-se dracului Fulbert cu decretele lui cu tot. Hai, Marcel, îţi faci bagajul şi te iau cu mine!

Marcel dă din cap cu tristeţe.

— Nu. Şi să-ţi spun adevăratul motiv. Nu vreau să-i părăsesc pe cei de aici. Ştiu bine că nu prea sunt curajoşi. În orice caz însă, fără mine ar fi şi mai rău. Eu şi Pimont îi mai frânăm puţin pe aceşti domni. Şi nu vreau să-l părăsesc pe Pimont. Ar fi prea urât.

Continuă:

— Dimpotrivă, dacă vrei să le iei pe Catie şi pe Evelyne, ia-le. Şi aşa Fulbert o sâcâie de o bucată de vreme pe Catie ca să vină să-i facă menajul la castel. M-ai înţeles! Fără să-l mai pun la socoteală pe Armand, care-i dă târcoale.

Îmi smulg degetele mari din mâinile Evelynei, o răsucesc spre mine şi, apucând-o de umeri, o întreb:

— Eşti în stare să-ţi ţii gura, Evelyne?

— Da.

— Atunci, bagă de seamă! Să faci tot ce-o să-ţi spună Catie şi să nu sufli o vorbă, auzi?

— Da, răspunde ea cu gravitate, asemenea unei soţii care jură credinţă.

Ochii ei mari, albaştri, măriţi şi mai mult de cearcănele din jurul lor, fixaţi cu solemnitate asupra mea, mă amuză şi în acelaşi timp mă mişcă. Căutând să-i imobilizez amândouă braţele ca să nu se mai agaţe de mine, mă aplec şi o sărut pe amândoi obrajii.

— Mă bizui pe tine, îi spun ridicându-mă.

În clipa aceea se aud dinspre stradă frânturi de glasuri, apoi zgomotul paşilor cuiva fugind pe pavaj şi în cămăruţă apare Catie gâfâind şi strigându-mă din uşă: veniţi repede! Armand se ia la bătaie cu Colin!

Catie dispare imediat. Ies la iuţeală din încăpere, însă băgând de seamă că Marcel se ţine după mine, îi spun din pragul uşii:

— Dat fiind că vrei să rămâi aici, zic eu în dialect, e mai bine să nu te amesteci şi s-o păzeşti pe fetiţă ca să nu ni se încurce printre picioare.

Când ajung la căruţă, Armand se afla într-o situaţie foarte proastă şi vocifera: Jacquet şi Thomas i-au imobilizat braţele. (Thomas ajutându-se de o cheie.) Iar Colin stă în faţa lui, roşu ca un rac, şi agită pe deasupra capului o bucată de ţeava de plumb.

— Ei, ce se petrece aici? întreb pe un ton din cele mai paşnice.

Întorcându-i spatele lui Colin, mă interpun între el şi Armand.

— Băieţi, daţi-i drumul lui Armand. Lăsaţi-l să se explice un pic.

Thomas şi Jacquet se supun, destul de mulţumiţi, în fond, de intervenţia mea, deoarece trecuse o bucată de timp de când îl imobilizaseră pe Armand şi, cum Colin nu se decidea să-l lovească, se aflau într-o poziţie delicată.

— El e de vină, zice Armand, foarte uşurat şi el, arătându-l pe Colin. Amicul tău m-a insultat.

Mă uit la el. S-a îngrăşat Armand de când nu l-am mai văzut. Singurul dintre cei din La Roque. E înalt, mai înalt chiar decât Peyssou. Umerii lui largi şi gâtul puternic indică multă forţă. Şi, cu reputaţia pe care o avea înainte de căderea bombei, era de-ajuns să-şi facă apariţia la un bal pentru ca sala să se golească.

De altminteri, din cauza acestei însuşiri nu a găsit nicio fată dispusă să se mărite cu el, cu toate că la castel avea leafă lunară, locuinţă, încălzire şi lumină gratuite. Aşa că, în lipsă de soţie, a trebuit să se mulţumească cu tot felul de mardale şi de hoaşte de prin târg care până la urmă l-au umplut de acreală. E adevărat că, din pricina ochilor lui spălăciţi, genelor şi sprâncenelor albe, nasului turtit, bărbiei ieşite şi coşurilor de pe obraz, nu prea e atrăgător. Dar nu despre asta e vorba. Şi cel mai urât bărbat îşi găseşte nevastă. Ceea ce displace la Armand, pe lângă brutalitatea lui, e că nu-i place munca. Îi place numai să inspire frică. Lumea nu poate să-l sufere şi pentru că îşi dă aere de administrator şi de paznic de vânătoare, când, de fapt, nu e niciuna, nici alta. Şi-a compus, de altfel, o uniformă pe jumătate militară care-i îndepărtează şi ultimele simpatii: un chipiu vechi, o haină de catifea neagră cu nasturi aurii, un pantalon de călărie, tot negru, şi cizme. Şi puşcă. Nu trebuie uitată puşca. Chiar şi când vânătoarea e oprită.

— Te-a insultat? îl întreb. Ce ţi-a spus?

— Mi-a spus fac ceva pe tine, zice Armand înciudat. Fac ceva pe tine şi pe decretul tău.

— Ai spus tu asta? îl întreb răsucindu-mă şi profitând de faptul că sunt cu spatele către Armand pentru a-i face cu ochiul lui Colin.

— Da, zice Colin încă roşu la faţă. I-am zis şi...

Îi tai vorba.

— Necioplitule, nu ţi-e ruşine! îi zic cu voce puternică în dialect. Retrage imediat ce-ai spus, doar n-am venit aici ca să fim grosolani cu oamenii.

— Bine, mă execut, îmi retrag cuvintele, spuse Colin intrând în joc. Dar, pe de altă parte, el mi-a zis „măi, popo mic".

— Ai zis tu asta? îl întreb răsucindu-mă spre Armand şi fixându-l cu severitate.

— M-a scos din sărite, răspunde Armand.

— Ei bine, recunoaşte, recunoaşte că ai mers cam departe. Căci „popo mic" este mult mai rău decât „fac ceva pe tine". Şi după toate cele, noi suntem aici invitaţii preotului din La Roque. Totuşi, Armand, nu trebuie să exagerăm. V-am adus o vacă, jumătate de viţel, două turte, un kilogram de unt şi tu ne spui popo mic!

— Lui i-am zis popo mic, răspunde Armand.

— Noi sau el, tot aia-i. Hai, Armand, fă ca şi el, retractează.

— Dacă asta poate să-ţi facă plăcere, spune Armand foarte nemulţumit.

— Bravo! spun eu, simţind că era poate imprudent să merg mai departe cu pretenţiile. Ei uite! Acum că v-aţi împăcat şi se poate vorbi calm, despre ce-i vorba? Ce e cu decretul ăsta?

Armand îmi explică, dându-mi astfel răgaz să-mi pregătesc răspunsul.

— Şi tu, bineînţeles, îi spun lui Armand când a terminat, ai vrut să aplici decretul preotului tău, împiedicându-l pe Colin să-şi mute magazinul. Având în vedere că magazinul lui, conform decretului, aparţine acum parohiei.

— Aşa este, răspunde Armand.

— Ei bine, dragă băiete, zic, îţi dau dreptate. Nu ţi-ai făcut decât datoria.

Armand se uită la mine surprins şi cu oarecare neîncredere, genele lui albe clipind peste ochii-i spălăciţi. Şi continui:

— Numai că, vezi tu, Armand, există o dificultate. Şi la Malevil s-a dat un decret. Conform acestui decret toate bunurile care aparţineau locuitorilor Malevil-ului aparţin acum castelului de la Malevil, oriunde s-ar afla ele. Magazinul lui Colin din La Roque aparţine deci acum Malevil-ului. Sper că n-ai să afirmi contrariul, îi spun lui Colin cu severitate.

— Nu te contrazic, spune Colin.

— După-părerea mea, continui, e un caz special. Decretul preotului tău nu i se aplică lui Colin, pentru că el nu este din La Roque, ci din Malevil.

— Poate, zice Armand pe un ton obraznic, însă asta o hotărăşte domnul părinte şi nu eu.

— Ei bine, îi spun luându-l de braţ, gest ce a avut drept scop să-i faciliteze o ieşire onorabilă, ai să te duci să-i explici asta lui Fulbert din partea mea,

spunându-i în acelaşi timp că suntem aici şi că s-a făcut cam târziu. Voi, le-am spus eu peste umăr, continuaţi să încărcaţi până la noi ordine. Fără să mă laud, spun eu pe un ton confidenţial, după ce ne-am îndepărtat cu câţiva paşi, pot zice că te-am scos dintr-un impas, Armand, băieţii ăştia sunt dintre cei duri, iar micul Colin, cel mai dur dintre toţi; mare minune că nu ţi-a despicat ţeasta în două, nu atât pentru că l-ai făcut „popo mic" înţelegi, ci „mic". Acest „mic" nu-l iartă el. Totuşi, Armand, spun strângându-i braţul cu putere, La Roque şi Malevil n-o să se ia la harţă pentru un morman de fiare, care nu mai pot sluji nimănui! Presupunând că Fulbert nu vrea să recunoască dreptul Malevil-ului asupra magazinului lui Colin şi că lucrurile se încurcă, şi că se ajunge la un schimb de focuri, ar fi prea stupid să ne ucidem pentru asta, nu-i aşa? Iar în ce vă priveşte, dacă împărţiţi puştile de la castel oamenilor de aici, nu-i foarte sigur că o să le folosească împotriva noastră.

— Nu văd ce-ţi permite să spui asta, zice Armand, oprindu-se şi uitându-se la mine alb de frică şi de furie.

— Păi uită-te în jurul tău, băiete. Cearta voastră a făcut ceva zarvă. Şi uite, uite! N-a ieşit nimeni în stradă! Am zâmbit: nu se poate spune că locuitorii din La Roque ţi-au sărit în ajutor când îi aveai pe cap pe cei trei băieţi ai mei.

Tac ca să-l las să înghită acest hap amar şi el îl înghite în tăcere, odată cu ultimatumul meu voalat.

— Hai, te las, îi spun. Contez pe tine ca să-i explici situaţia lui Fulbert.

— O să văd ce pot face, spune Armand, încercând să adune în jurul lui cât putea de bine zdrenţele amorului lui propriu.

• CAPITOLUL XII

Plecarea lui Armand a fost ca un semnal. Capetele au apărut din nou la ferestre. În minutele următoare toţi locuitorii din La Roque invadaseră strada mare. În parte pentru că porţia de turtă şi de unt pe care abia o înghiţiseră le redase un anumit tonus, în parte pentru că înfrângerea lui Armand, observată de după ferestre, le ridicase moralul, atitudinea lor se schimbase. Totuşi, frica nu le dispăruse, după cum mi-am putut da seama din privirile ce i le aruncau pe furiş lui Fabrelâtre precum şi din faptul că nimeni nu comenta cearta şi nici nu îndrăznea să-i dea o mână de ajutor lui Colin şi nici măcar să se apropie de căruţă. Toţi vorbeau însă mai tare, gesticulau cu mai multă vioiciune. Şi se simţea o aţâţare stăpânită în priviri. Am urcat cele două trepte ale prăvăliei lui Lanouaille, am bătut din palme şi am anunţat cu glas puternic:

— Intenţionez ca, înainte de a pleca cu cele două iepe, să fac cu ele câteva tururi de manej pe esplanada castelului pentru a le destinde. De fapt, cum n-au fost călărite de foarte mult timp, prevăd că o să-mi dea ceva bătaie de cap. Dacă asta vă interesează, vreţi să-i cer lui Fulbert permisiunea să fiţi acolo de faţă?

Toate mâinile se ridică deodată şi e o explozie de bucurie care mă surprinde. Deşi n-am prea mult timp la dispoziţie, stau să observ acea bucurie, într-atât o găsesc, în fond, demnă de milă. Viaţa locuitorilor din La Roque este prin urmare atât de pustie şi de tristă, încât perspectiva de a vedea un bărbat călare îi aduce într-o asemenea stare. Simt în mâna mea stânga o mânuţă caldă. E Evelyne. Mă aplec.

— Du-te şi caut-o pe Catie la căruţă şi spune-i că o aştept la unchiul ei. Iute.

Aştept ca Fabrelâtre să plece şi mă duc la casa cizmarului. Vine şi Marcel peste câteva secunde. E şi el mai vesel.

— Să ştii că le faci o plăcere celor din La Roque cu reprezentaţia, Emmanuel! Ceea ce ne omoară aici, nu-i numai nedreptatea, ci şi plictiseala. Lumea n-are nimic de făcut. Eu, cel puţin, mai lucrez ceva în meseria mea. Mă rog, atât timp cât o să mai am piele. Dar ceilalţi? Pimont, Lanouaille, Fabrelâtre? Şi agricultorii care n-au să poată semăna înainte de octombrie? Şi nu tu radio, nu tu televizor, nici măcar un patefon. La început oamenii se duceau la biserică, nu de alta, dar ca să fie împreună şi ca să le vorbească cineva. În primele zile, Fulbert a înlocuit televizorul. Din nenorocire, te

saturi repede de ce spune preotul, mereu acelaşi lucru. N-ai crede, dar suntem toţi dispuşi să ne ducem zilnic la castel ca să curăţăm bălegarul cailor. A devenit chiar o recompensă curăţatul bălegarului! După părerea mea, tirania lui Fulbert ar fi mult mai suportabilă dacă ne-ar da măcar o treabă cât de mică de făcut. Nu ştiu ce anume. De pildă, să degajăm partea de jos a oraşului, să aşezăm piatra în grămezi, să recuperăm cuiele. Dar toate astea să le facem în comun, în echipe. Pentru că nenorocirea aici e că nu există niciun fel de viaţă colectivă. Nimic. Fiecare numai pentru el. Fiecare îşi aşteaptă ciolanul de ros, ca Grivei! Dacă situaţia asta mai continuă, în curând n-o să mai fim oameni.

N-am timp să-i răspund. Precedată de Evelyne, care imediat se postează lângă picioarele mele, Catie intră ca o vijelie.

— Catie, spun, am foarte puţin timp şi n-am să-l irosesc cu un discurs. Ai fi dispusă să vii să locuieşti la Malevil împreună cu Evelyne? Unchiul tău e de acord.

Ea se înroşeşte şi o expresie lacomă îi inundă faţa. Dar îşi revine imediat.

— Ei, păi, ştiu eu, spune ea afectat, lăsându-şi ochii în jos.

— Nu prea pari încântată, Catie. Poţi să refuzi dacă vrei. Eu nu forţez pe nimeni.

— Nu, nu, zise Catie, numai că mi-e neplăcut să-l părăsesc pe unchiul.

— Ia te uită, zice Marcel.

— Dacă îţi vine atât de greu, spun, atunci poate că ar fi mai bine să rămâi. Să renunţăm.

În acel moment înţelege că-mi bat joc de ea, zâmbeşte şi îmi spune cu o îndrăzneală ţărănească care îmi place mai mult decât aerele pe care şi le-a dat până atunci:

— Râzi de mine? Aş fi foarte mulţumită să plec cu voi!

Mă pun pe râs, într-adevăr, şi Marcel la fel. Probabil că a remarcat şi el micile dialoguri şi privirile lungi de dinaintea prăvăliei măcelarului.

— Atunci, vii? zic. Fără prea multe regrete?

— Nu-ţi vine prea greu să-ţi părăseşti unchiul? zice Marcel.

Râde şi ea, deschis, cu elan, şi râsul ei propagându-se de la un capăt la celălalt al corpului face să i se scuture umerii, pieptul, şoldurile. Acest spectacol îmi place şi ochii-mi întârzie mai mult asupra lui. Bineînţeles că-şi dă imediat seama de aceasta şi îşi înteţeşte micul ei dans, aruncându-mi în acelaşi timp ocheade.

Continui:

— Ascultă-mă bine, Catie. N-ai, desigur, nicio îndoială că, dacă i s-ar cere lui Fulbert permisiunea, nu ţi-ar da-o. Tu şi Evelyne, veţi pleca pe ascuns. Peste câteva minute locuitorii târgului se vor duce, probabil, pe esplanadă ca

să asiste la exerciţiile pe care vreau să le fac cu caii. Tu n-ai să-i urmezi. Ai să rămâi în camera ta, chipurile ca s-o îngrijeşti pe Evelyne, cuprinsă de o criză de astmă. Din momentul în care toată lumea o să fie la castel, ai să pregăteşti bagajul tău şi al Evelynei, ai să-l duci la căruţă şi ai să-l ascunzi cu grijă sub sacii goi în care am adus turtele. După care o să ieşiţi pe jos prin poarta de la sud, o s-o apucaţi pe drumul către Malejac şi o să ne aşteptaţi cu cinci kilometri mai încolo, la răscrucea de la Rigoudie.

— O ştiu, confirmă Catie.

— Să nu vă arătaţi până nu vă daţi seama că suntem noi. Şi tu, Evelyne, să asculţi de tot ce-o să-ţi spună Catie.

Evelyne încuviinţează din cap fără să spună nimic şi privindu-mă cu o pasiune mută. Se face tăcere.

— Îţi mulţumesc, Emmanuel, spune Catie, cu emoţie. Pot să-i spun şi lui Thomas?

— Nu-i spune nimic. N-ai timp. Şterge-o cu Evelyne în camera ta.

Şi, într-adevăr, o şterge, nu fără să se întoarcă spre a vedea dacă sunt atent la ieşirea ei.

— Atunci, Marcel, te las, nu vreau să mă găsească Fulbert la tine. Asta te-ar compromite.

Marcel mă îmbrăţişează. Dar abia ies pe coridor că mă întorc şi scot din buzunar un pachet pe care i-l pun pe masă.

— Fă-mi plăcerea şi primeşte-l. O să compenseze niţel micşorarea raţiei când Fulbert o să afle de fuga lui Catie.

În stradă mă trezesc acostat de o doamnă înaltă şi masivă, îmbrăcată într-un pulover albastru şi un pantalon larg. Are un păr sârmos, scurt şi încărunţit, maxilare puternice şi ochii albaştri.

— Domnule Comte, mi se adresează ea cu o voce gravă şi bine articulată, daţi-mi voie să mă prezint: Judith Médard, profesoară de matematică, celibatară. Spun celibatară şi nu domnişoară bătrână ca să preîntâmpin eventuale confuzii.

Găsesc începutul plăcut şi, cum n-are nicio urmă de accent de pe aici, o întreb dacă e din La Roque.

— Sunt normandă, îmi răspunde, apucându-mă de braţul drept şi strângându-mă cu mâna-i puternică. Locuiesc la Paris. Sau, mai degrabă, locuiam la Paris, pe vremea când exista un Paris. Am, de asemenea, o casă în La Roque, ceea ce mi-a permis să supravieţuiesc.

O nouă apăsare pe biceps. Fac o mişcare discretă ca să mă eliberez din strânsoarea acestei vikinge, însă aş jura că, fără să-şi dea seama, îşi încleştează şi mai tare falangele pe muşchiul braţului meu.

— Ceea ce mi-a permis să supravieţuiesc, continuă ea, şi să fac cunoştinţă cu o foarte curioasă dictatură teocratică.

Iată, în sfârşit, o persoană care nu se lasă terorizată de urechile lui Fabrelâtre. Ele se târăsc, clăpăugele, la mai puţin de cinci metri în urma noastră, însă vikinga nu le acordă nicio atenţie.

— Fiţi atent, continuă cu vocea-i puternică şi articulată, eu sunt catolică (a treia apăsare pe braţ). Dar un asemenea reprezentant al clerului n-am văzut prea des. Iar despre pasivitatea concetăţenilor ce să mai zic? Acceptă orice! Parcă şi-ar fi pierdut atributele virile!

În ceea ce o priveşte, aceste atribute par a nu-i lipsi, cu toate că aparţine sexului opus. Pentru că se ţine bine înfiptă în pantalonul ei, cu maxilarele pătrate ieşind din puloverul cu guler pe gât şi ochii albaştri strălucitori. Şi-i sfidează în gura mare pe cei de la putere pe strada principală din La Roque.

— Cu excepţia unuia, zice ea, a lui Marcel. Ăsta, da, ăsta-i un bărbat adevărat!

Oare tot aşa-i strânge bicepşii şi lui Marcel? E în stare. Şi are şi ce strânge. La şaizeci de ani trecuţi, Marcel e numai muşchi şi există femei – şi nu numai celibatare – cărora le place contactul cu asemenea muşchi.

— Domnule Comte, reîncepe ea cu vocea-i de tribun, vă spun bravo. Bravo pentru împărţirea imediată a alimentelor (apăsare pe braţ), singura şansă pentru noi de a ne căpăta partea cuvenită. Şi bravo, de asemenea, că v-aţi împotrivit S.S.-istului local (nouă apăsare). Nu mă sculasem încă, fiindcă altfel v-aş fi susţinut.

Deodată se apleacă spre mine. Spun se apleacă, pentru că îmi face impresia că mă depăşeşte ca înălţime cu cel puţin trei sau patru centimetri şi îmi spune la ureche:

— Dacă într-o zi o să încercaţi ceva, domnule Comte, împotriva acestui jalnic individ, am să vă ajut.

A spus: am să vă ajut cu voce scăzută, dar cu multă energie. Apoi se îndreaptă şi, văzând că Fabrelâtre e aproape în spatele ei, îmi lasă braţul, se întoarce brusc şi îl izbeşte cu umărul, ceea ce face ca lumânarea aia mare să se clatine.

— Aer! Aer! exclamă Judith, cu vocea-i puternică şi o largă mişcare de braţe... Ce dracu! E destul spaţiu în La Roque!

— Scuzaţi, doamnă, zice Fabrelâtre molâu.

Dar ea nici nu se mai uită la el. Îmi întinde mâna ei lată, i-o strâng şi plec cu dureri în biceps. Sunt mulţumit că mi-am descoperit acest aliat.

Cobor până la căruţă. Încărcarea s-a făcut foarte repede şi se apropie de sfârşit. Corbul, care se dusese să ciugulească fărâmituri până şi de sub picioarele lui Lanouaille, se plimbă cu un aer doct pe spinarea lată a lui

Malabar. La apropierea mea, scoate un croncănit amabil, vine să se cocoaţe pe umărul meu şi începe să-mi facă fiţe. Thomas, roşu şi încordat, cu ochii neliniştiţi îndreptaţi mereu spre cizmărie, mă ia la o parte şi mă întreabă:

— Ce se întâmplă? De ce ne-a părăsit Catie?

Îmi place expresia „ne-a".

— Evelyne are o criză de astmă şi Catie rămâne lângă ea.

— E absolut necesar?

— Bineînţeles că e necesar! spun eu şocat. E foarte dureroasă o criză de astmă! Cel bolnav are nevoie de îngrijire.

Îşi lasă în jos ochii cu un aer încurcat şi apoi, ridicându-i deodată cuprins de entuziasm, îmi spune cu o voce surdă:

— Spune-mi, ai vedea vreun inconvenient ca să vină şi Catie la Malevil, alături de sora şi de bunica ei?

M-am uitat la el. „Alături de bunica ei" sună, după părerea mea, şi mai frumos decât „ne-a".

— Aş vedea un inconvenient foarte mare, răspund eu cu gravitate.

— Care?

— Acela că Fulbert interzice părăsirea localităţii şi s-ar opune categoric la plecarea ei. Ar trebui s-o răpeşti.

— Ei şi? întreabă el cu o voce vibrantă.

— Cum, ei şi? Vrei să rişti o ruptură cu Fulbert din cauza unei fete?

— Poate nu s-ar ajunge până acolo.

— Ba da! Închipuie-ţi că Fulbert are cârlig la mititica asta. I-a cerut să vină să-l servească la castel.

Thomas se îngălbeneşte.

— Un argument în plus.

— Un argument în plus, pentru ce?

— Pentru a o sustrage acestui individ.

— Ascultă, Thomas, eşti extraordinar. Nici nu i-ai cerut părerea lui Catie. Poate îl place pe Fulbert.

— Sunt sigur că nu.

— Şi pe urmă, adaug eu, în fond nici n-o cunoşti pe Catie. Nu-i niciun ceas de când ai întâlnit-o.

— Se prezintă foarte bine.

— Din punct de vedere moral?

— Da, bineînţeles.

— Dacă asta-i părerea ta, lucrurile se schimbă. În general am încredere în obiectivitatea ta.

Subliniez cuvântul obiectivitate. Degeaba. Şi în condiţii normale Thomas e impermeabil la umor. Cu atât mai mult acum.

— Atunci, eşti de acord? mă întreabă el neliniştit. O luăm?

De data asta mă uit la el foarte serios.

— Trebuie să-mi promiţi un lucru, Thomas. Că n-o să iei nicio iniţiativă în această problemă.

Ezită, însă ceva din tonul şi din privirea mea îl face să reflecteze, aşa că îmi spune:

— Îţi promit.

Îi întorc spatele, îl fac pe corb să-şi ia zborul, deoarece îl găsesc prea greu pentru umărul meu, şi o iau în sus pe strada mare. În fund marea poartă verde se deschide şi conversaţiile se opresc brusc.

Primul care trece pragul este Armand, cu o mutră arţăgoasă şi închisă. Urmează apoi un tip foarte nostim, pe care nu-l cunosc, dar pe care îl recunosc ca fiind Gazel după descrierea lui Marcel. Şi, în sfârşit, apare Fulbert.

Bun artist! Nu se mulţumeşte să-şi facă apariţia. Îşi face intrarea. Lăsându-i lui Gazel grija de a închide poarta după el, se opreşte plimbându-şi privirea peste mulţime cu un aer părintesc. E îmbrăcat cu acelaşi costum cenuşiu-închis, cu cămaşa pe care i-am „cedat-o", cu cravata de tricot gri. Iar pe piept are crucea a cărei extremitate o ţine între degetul mare şi arătătorul de la mâna stângă, de parcă şi-ar trage inspiraţia din ea. Soarele face să-i strălucească părul negru şi-i accentuează masca ascetică iluminată de frumoşii lui ochi saşii. Şi nu face pe măreţul, Fulbert. Dimpotrivă, îşi ţine corpul un pic mai retras în comparaţie cu capul, tocmai ca să arate puţinul caz pe care-l face de persoana lui. Cu ochii fixaţi asupra locuitorilor târgului, are un aer de umilinţă, de răbdare, gata de suferinţă.

De cum mă vede urcând către el printre cei adunaţi acolo, iese din imobilitate şi porneşte spre mine cu braţele şi palmele întinse şi cu o expresie de bucurie şi frăţietate.

— Bun venit în La Roque Emmanuel, spune el eu frumoasa-i voce gravă, luându-mi mâna dreaptă în mâna lui dreaptă şi punând deasupra şi mâna-i stângă, ca şi când ar fi ţinut o comoară. Ce bine îmi pare că te revăd! Bineînţeles că nu-i nicio problemă, continuă el, lăsându-mă, cu părere de rău, să-mi retrag mâna. Colin nefiind locuitor al acestui târg, se înţelege de la sine că decretele din La Roque nu i se aplică. Prin urmare poate să-şi mute magazinul.

Lucrul ăsta a fost spus foarte repede şi pe un ton foarte nepăsător, ca şi cum problema nici nu s-ar fi pus.

— Iată şi vaca, continuă cu încântare, întorcându-se spre ea şi ridicând braţele de parcă ar fi vrut s-o binecuvânteze. Nu e o minune că bunul

Dumnezeu a creat un animal care din fân şi iarbă poate da lapte? Cum îi spuneţi?

— Noiraude.

— Noiraude o să ne dea lapte alb, a continuat el cu un uşor zâmbet bisericesc, pe care însă numai Gazel şi Fabrelâtre îl preiau asemenea unui ecou. Dar uite-i şi pe prietenii tăi, Emmanuel. Bună ziua, Colin. Bună ziua, Thomas. Bună ziua, Jacquet, zice el cu bunătate, dar fără să înainteze şi fără să le strângă mâna, arătând astfel că pune o anumită distanţă între stăpân şi însoţitori. Miettei şi Falvinei se mulţumeşte să le facă un mic semn din cap. Ştiu şi că ne-ai adus daruri frumoase, Emmanuel, îmi spune întorcându-şi către mine ochii negri, umezi de bunătate. Pâine, carne, unt!

La fiecare exclamaţie, amândouă braţele i se ridică în acelaşi timp în aer.

— Cele două turte şi untul le-am adus în dar, precizez eu cu voce hotărâtă, însă carnea, nu. Vino să vezi, Fulbert.

O iau eu înainte până la măcelărie.

— După cum vezi, nu-i puţină. Jumătate de viţel. I-am spus lui Lanouaille să nu mai aştepte şi să-l tranşeze având în vedere că ziua se anunţă călduroasă şi că nu mai există frigidere.

Şi continui:

— Cât priveşte pâinea şi untul, repet, le-am adus în dar. Viţelul însă, nu. Pentru viţel, Malevil-ul aşteaptă de la voi un echivalent în zahăr şi săpun.

Cel puţin trei lucruri îi displac lui Fulbert în ceea ce am spus: că i-am zis Fulbert în fieful lui, tranşarea viţelului, care e ireversibilă, şi faptul că i-am cerut respectivele produse de băcănie. Dar nu lasă deloc să i se vadă nemulţumirea. Admiră cu gingăşie viţelul.

— Este prima carne proaspătă pe care o s-o mâncăm de la căderea bombei, zice el cu frumoasa-i voce de bariton, plimbându-şi ochii melancolici de la mine la însoţitorii mei şi apoi la concetăţenii lui, care continuă să tacă. Mă bucur pentru toţi. Cât despre mine, după cum bine ştii, Emmanuel, am foarte puţine nevoi. Îţi dai seama că un om în starea în care sunt eu, cu un picior în groapă, nu mai poate înghiţi mare lucru. Dar, pe de altă parte, atât cât am să trăiesc, mă consider un contabil al slabelor rezerve existente în La Roque, aşa că ai să mă ierţi dacă am să procedez cu zgârcenie faţă de tine.

— Darurile sunt daruri, spun eu cu răceală. Dar schimbul e schimb. Dacă schimburile între Malevil şi La Roque trebuie să continue, contravaloarea nu poate fi derizorie. Mi se pare că nu sunt prea pretenţios dacă cer zece kilograme de zahăr şi cincisprezece pachete de detergent pentru jumătate de viţel.

— O să vedem, Emmanuel, zice Fulbert cu blândeţe. Nu ştiu bine cât zahăr mai avem (şi-l văd fulgerându-l cu privirea pe Gazel, care e gata să vorbească), însă vom face imposibilul ca să te satisfacem, să ne apropiem cât de cât de satisfacerea cererilor tale. Ţi-ai dat seama că noi trăim în cea mai desăvârşită sărăcie. Nimic comun, desigur, cu îndestularea care domneşte la Malevil (aici îşi priveşte enoriaşii cu un aer plin de subînţeles). Va trebui să ne scuzi, Emmanuel, că nu vă putem nici măcar invita la dejun.

— În orice caz, spun eu, intenţionam să plecăm imediat după luarea în primire a cailor, puştilor şi articolelor de băcănie. Mă rog, nu chiar imediat. Trebuie ca înainte de a pleca să dezmorţesc puţintel iepele.

Îl pun la curent cu proiectul meu în legătură cu esplanada.

— Dar e un lucru minunat! zice Fulbert ispitit imediat de ideea de a face pe mărinimosul fără să-l coste nimic. Din păcate, avem prea puţine distracţii în parohie. Reprezentaţia ta va fi binevenită, Emmanuel, mai ales dacă nu-i prea periculoasă pentru tine. Ei bine, să mergem, zice el cu un gest mare şi generos al ambelor braţe, pentru a lăsa enoriaşii să vină la el. Să nu pierdem timpul dacă eşti grăbit. Dar n-o văd pe Catie, continuă el, în timp ce Gazel şi Armand deschid larg, în urma semnului ce li-l face, amândouă aripile porţii, iar locuitorii înaintează pe aleea castelului, însufleţindu-se un pic, dar fără să ridice vocea.

— Am auzit adineauri că Evelyne are o criză de astmă şi Catie o îngrijeşte, zic.

Şi, ca să evit orice întârziere, o apuc cu paşi grăbiţi pe alee.

Vrând să las caii pentru sfârşit, îi cer mai întâi lui Fulbert să-mi dea puştile; cartuşele şi articolele de băcănie. Fulbert mă dă în primire vicarului, după ce îi înmânează legătura lui de chei şi îi spune încet câteva cuvinte. Jacquet şi Colin mă urmează cu doi saci mari în mână.

Nu ştiu dacă în faimoasa pereche de comici americani Stan era cel mare şi Bran cel mic, însă Gazel mă face să mă gândesc la cel mic. Are acelaşi gât lung, faţa slabă, bărbia ascuţită, ochii bulbucaţi şi un aer tâmp. Spre deosebire însă de actorul american, părul lui cărunt nu e zbârlit, ci foarte bine pieptănat, cu bucle făcute cu fierul, cum erau cele ale surorilor mele. Are umeri înguşti, talia subţire, şolduri late şi e îmbrăcat cu o bluză de infirmier de un alb imaculat strânsă nu la nivelul buricului, cum ar fi făcut un bărbat, ci mult mai sus. Vocea nu-i e nici de bărbat, nici de femeie, ci neutră.

Străbat alături de el un nesfârşit coridor cu dale de marmură.

— Gazel, îi spun eu, după câte ştiu, Fulbert are intenţia să te hirotonisească preot.

— Nu, nu, nu chiar aşa, îmi răspunde Gazel cu vocea lui ciudată. Domnul părinte vrea să mă supună votului credincioşilor din La Roque.

— Şi să te trimită la Malevil?

— Dacă o să mă vreţi, răspunde Gazel cu o umilinţă care, lucru curios, nu sună prea fals.

— N-avem nimic împotriva ta, Gazel. Dar, pe de altă parte, presupun că o să-ţi fie neplăcut să părăseşti castelul din La Roque şi căsuţa ta din târg.

— Da, spune, Gazel, cu o sinceritate care mă uimeşte. Mai ales casa.

— Ei bine, îi spun eu, n-o să trebuiască s-o părăseşti. Am fost ales de către credincioşi duminică seara în unanimitate abate la Malevil.

Aud un râs uşor în urma mea, presupun că e Colin, dar nu mă întorc. Cât despre Gazel, el se opreşte şi se uită la mine cu ochii lui bulbucaţi care-i dau mereu un aer mirat atât din cauza proeminenţei lor cât şi din cauza distanţei anormale dintre sprâncene şi pleoape. Asta-i dă lui Gazel un aer tâmp, deşi înşelător, pentru că nu e prost. Mai bag de seamă la el o umflătură într-o parte a gâtului lui lung. E, cred, un început de guşă şi sunt surprins pentru că de asta suferă la noi mai ales femeile în vârstă. Oricum, pe cât se pare, niciuna din glandele bietului băiat nu funcţionează normal.

— Şi i-aţi spus domnului părinte? întreabă Gazel cu vocea-i subţiratică.

— Încă n-am avut prilejul.

— Cred că domnul părinte o să fie foarte contrariat, spune Gazel, reluându-şi mersul pe culoar alături de mine.

Ceea ce vrea să însemne, presupun, că el nu e deloc. Perspectiva de a părăsi La Roque şi de a nu mai putea să-şi deretice în fiecare dimineaţă casa, şi aşa curată, i se pare îngrozitoare. În fond nu-i antipatic, Gazel. Un maniac blând care-şi adoră preotul şi visează să intre direct în rai cu buclele lui frumoase, cu bluza-i albă fără nicio pată, cu sufleţelul curat şi, odată ajuns acolo, să se arunce fără întârziere la picioarele fecioarei Maria. Inofensiv. Sau poate că nu. În orice caz nu de tot, dacă a acceptat un stăpân ca Fulbert şi închide ochii la nedreptate.

Uşa pivniţei este închisă de două ori cu cheia şi Gazel o descuie. Acolo a înghesuit Fulbert avuţiile smulse celor din La Roque prin persuasiune. Pivniţa e împărţită în două. În partea în care ne aflăm se găsesc: bunurile necomestibile. Într-o altă pivniţă, separată de prima printr-o uşă încuiată cu un lacăt enorm, se află produsele de băcănie, mezelurile, vinul. Acolo Gazel nu-mi dă voie să intru. Ce văd, văd fiindcă arunc în grabă două ochiri când intră şi când iese.

Puştile se află în prima pivniţă, aranjate pe un rastel, iar pe o etajeră care se întinde pe toată lungimea rastelului se găsesc muniţiile, sortate cu cea mai mare grijă.

— Uite, zice Gazel cu vocea lui fără timbru. Alege.

Sunt uimit de atâta generozitate. Îmi dau seama imediat că ea se datorește ignoranței atât a lui Fulbert, cât și a lui Gazel, dar nu las deloc să mi se vadă uimirea și-i arunc o privire și lui Colin, ca să nu facă vreun comentariu. Număr unsprezece puști, în cea mai mare parte puști ușoare de vânătoare, dar printre care văd strălucind, asemenea unui pur sânge în mijlocul unor mârțoage nenorocite, un minunat Springfield pe care Lormiaux îl cumpărase, probabil, pentru o vânătoare de lux în junglă. Armă scumpă. În stare să doboare un bivol de la o sută cincizeci de metri (cu doi ori trei ochitori de nădejde bine pitiți și gata să sară oricând în ajutorul clientului neîndemânatec). Nu o iau imediat. Verific mai întâi munițiile. Calibrul corespunzător se află acolo și în cantitate mare. Celelalte două alegeri le fac rapid: o pușcă de 22 cu bătaie lungă și cu lunetă care aparținuse, probabil, băiatului lui Lormiaux și, în al treilea rând, cea mai bună pușcă de vânătoare cu două țevi. Și pentru acestea sunt muniții din belșug. Sunt puse toate în fundul sacului în care vâr și cele trei puști spunându-i lui Jacquet să le lege ca să nu se izbească una de alta în timpul transportului. După aceea Gazel ia al doilea sac, rugându-ne să rămânem unde suntem – așa-i regula, zice el scuzându-se și intră singur în pivnița cu articole de băcănie de unde iese imediat întinzându-mi sacul plin.

Puțin mai târziu, în boxa cailor, am cu Armand unele dificultăți. Cele două iepe, despre ale căror particularități voi vorbi mai târziu, cred că nu prea mâncaseră mult din ziua evenimentului încoace. Le găsesc cu burțile destul de supte și pe deasupra murdare și, nevoind să încalec animale pline de bălegar cum erau, pierd ceva timp curățindu-le și țesălându-le sub privirea indiferentă a lui Armand. Nu mă părăsește niciun moment, dar nici nu mă ajută. Nu intervine decât atunci când mă vede îndreptându-mă spre șelărie unde aleg două șei pe care le pun una după alta pe peretele despărțitor.

— Ce vrei să faci cu șeile astea? întreabă el pe un ton obraznic.

— Să le pun pe iepe, bineînțeles.

— A, nu, spune el. Nu sunt de acord! Am ordin să-ți dau iepele, dar nu șeile. Sau atunci le aduci înapoi aici după ce termini.

— Și cum vrei să duc caii la Malevil? Să-i încalec direct? Asemenea cai?

— Asta nu mă interesează. N-aveai decât să-ți aduci echipament.

— La Malevil am șei pentru caii care mi-au rămas, dar pentru ăștia nu.

— Cu atât mai rău.

— Ascultă, Armand, nu vă las fără șei. Vă rămân trei șei pentru cei trei cai.

— Și când o să se uzeze? Cu ce-o să le înlocuim? Mai ales că nu le-ai luat pe cele mai urâte. Șei de la Hermès cumpărate la Paris cu papa Lormiaux! Două sute de mii de franci bucata. Nu te-ai înșelat! Ai ochi! Dar și eu am!

Nu-i răspund. Mă apuc iar să ţesăl una din iepe. Nu e Armand omul căruia să-i stea la inimă interesele patronului lui, indiferent dacă e vorba de Lormiaux sau de Fulbert. De unde opoziţia lui? O mică răzbunare pentru magazinul lui Colin?

— Nu văd de ce atâta zel, îi spun la un moment dat. Lui Fulbert puţin îi pasă de şei.

— De acord, zice Armand. Pe Fulbert, tot ce nu-i haleală, nu-l interesează. Pe de altă parte, dacă îi spun: atenţie, nu trebuie să dai şeile, fac două sute de mii de franci fiecare, să fii sigur că n-ai să le ai. În orice caz nu pe gratis.

Înţeleg două lucruri din acest discurs. Mai întâi o mică încercare de şantaj. Şi apoi, lipsa totală de respect a lui Armand pentru preotul lui. Ceea ce lasă să se întrevadă o împărţire secretă a puterii între cei doi pungaşi, urmaţi de Gazel şi de Fabrelâtre, însă la distanţă, fără ca aceştia să aibă vreun cuvânt de spus.

— Ascultă, Armand, zic ridicându-mă, cu peria într-o mână şi ţesala în cealaltă, n-o să te duci să-i spui lui Fulbert.

— Că mi-o fi ruşine!

— N-ai niciun interes.

— Dar nici să n-o fac.

Aşadar e clar. Îi surâd uşor ca să-i demonstrez că am înţeles şi că sunt gata de un sacrificiu. Dar nu mişcă deloc. Mă apuc din nou să perii iapa. Părul ei alb beneficiază din plin de lunga negociere cu Armand. Acum poate să rivalizeze cu bluza lui Gazel.

Armand, cu amândouă coatele sprijinite de peretele despărţitor, se uită la mine cu genele-i albe clipind peste ochii lui şterşi.

— Ai o şevalieră de aur frumoasă, zice el în cele din urmă.

— Vrei să vezi cum îţi vine?

O scot din deget şi i-o întind. El, ţuguindu-şi buzele groase cu un aer lacom, o încearcă de mai multe ori şi reuşeşte în cele din urmă s-o vâre pe degetul cel mic. După care îşi pune mâna pe marginea peretelui despărţitor şi se cufundă în contemplare. Pun imediat peria şi ţesala la loc şi aşez şeile pe iepe. Nu se mai rosteşte niciun cuvânt.

Cele două iepe le cumpărasem de la un cascador care trebuise să-şi înceteze activitatea. Una purta numele de Morgane, cealaltă Mélusine, nume care nu-mi plăceau, dar care, pe un afiş, ar fi fost, probabil, de efect. Amândouă sunt de o albeaţă imaculată, au coada lungă şi coama stufoasă.

Domnul Lormiaux le-a văzut la mine şi a vrut să le cumpere odată cu cei trei anglo-arabi. În zadar i-am spus că erau cai de circ sau de film şi, prin urmare, periculoşi pentru cine nu le cunoştea limbajul. El s-a încăpăţânat şi,

arogant cum era, m-a somat să închei târgul. Sau toţi cinci, sau niciunul. Le-am cedat. E un fel de a spune, pentru că a trebuit să plătească un preţ bun.

Credeam că Lormiaux avea să se sature de ţinut în grajd cai pe care să nu îndrăznească să încalece. Dar n-a fost aşa. S-a împăunat chiar cu ei. În vara anului 1976 a rugat-o în două rânduri pe Birgitta să-i călărească în faţa invitaţilor lui. Îi plătea 200 de franci de şedinţă. E drept că fiecare şedinţă comporta căderi. Dar la preţul acela, Birgitta, care nu era dezinteresată, ar fi fost dispusă să cadă în fiecare după amiază.

Locuitorii din La Roque erau toţi pe terasa castelului când am ieşit pe esplanadă cu Morgane, urmat de Armand, care o ducea pe Mélusine. M-am apropiat de ei şi le-am spus să nu se agite şi să nu ţipe dacă aveam să cad. Recomandare de prisos. În acel moment înlocuiam televizorul aşa că toţi cei de faţă intraseră bine în rolul lor de spectatori pasivi. Bucuria copilărească de pe feţele lor slabe şi privirile pe care nu încetau să le arunce pe furiş către Fulbert, de parcă s-ar fi simţit aproape vinovaţi că se distrau, îmi strângeau inima.

Ziua evenimentului veştejise, însă nu distrusese, peluza de pe esplanadă aşa că am făcut două tururi pe jos cu Morgane prin iarba uscată încercând din ochi şi cu piciorul consistenţa terenului. Nu era rău pentru că ploaia muiase pământul, dar nu atât încât să-l fi făcut spongios. Am încălecat şi am făcut două tururi la pas, apoi un al treilea cu o întreagă serie de figuri ca să mă asigur că Morgane nu uitase nimic din ce ştiuse să facă. Am început un al patrulea tur dându-i iepei semnalul sau mai bine zis semnalele pentru figura următoare. Am strâns picioarele pe ambele laturi, am apucat amândouă hăţurile cu mâna stânga şi, trăgându-le brusc, am ridicat în acelaşi timp mâna dreaptă înainte: Morgane a început atunci să facă o serie de salturi care le dădeau celor de faţă impresia că voia să mă arunce din şa. De fapt ea nu făcea decât să se supună. Cu toate că mă zdruncina foarte tare, nu eram expus nici unui pericol, chiar atunci când făceam cu mâna dreaptă gesturi disperate în aer de parcă abia mai reuşeam să mă menţin pe spinarea acestui cal nărăvaş.

Am făcut trei serii de astfel de salturi alternate cu faze mai calme şi, după un tur la pas, am descălecat.

Flancat de Fabrelâtre şi de Gazel, Fulbert, care se aşezase în primul rând, sprijinindu-se cu un aer blajin de balustradă de piatră, a strigat un bravo scurt şi a schiţat un gest de parcă ar fi vrut să aplaude. S-a petrecut atunci ceva neaşteptat. Gestul lui Fulbert a fost acoperit de entuziasmul celor aflaţi acolo. Aplaudau din toate puterile şi au continuat să aplaude mult timp după încetarea gestului formal de curtoazie. Ocupat cu potrivirea frâului Mélusinei, am prelungit această operaţie observându-l cu coada ochiului pe

Fulbert. Era palid, strângea din buze şi avea o privire neliniştită. Şi cu cât bătăile din palme stăruiau – de fapt cu totul disproporţionate faţă de scurtul spectacol pe care-l dădusem – cu atât părea să aibă impresia că mă aplaudau în semn de protest împotriva lui.

Am încălecat. Cu Mélusine problema se punea altfel. Cu ea trebuia să cazi. Ce animal bun şi frumos era Mélusine! Şi ce de bani trebuie să-i fi adus cascadorului când, la turnarea câte unui film de acţiune, se prăbuşea sub gloanţele duşmane. Pregătirea a fost destul de lungă. Trebuia să aibă toţi muşchii încălziţi ca să poată cădea fără nicio primejdie. De cum am simţit-o încălzită, mi-am scos piciorul din scări şi am încrucişat curelele înaintea şeii. Apoi am făcut un nod la hăţuri ca să le scurtez şi ca Mélusine să nu se împiedice cumva în cădere. După care am luat-o la galop. Am hotărât ca prima cădere să aibă loc la curba din faţa liniei drepte din imediata apropiere a castelului astfel că, în momentul în care am ajuns la începutul curbei, am tras direct de frâu în stânga aplecându-mi corpul de cealaltă parte, ceea ce a dezechilibrat-o imediat. Iapa s-a lăsat la pământ ca fulgerată de gloanţele duşmane. Am făcut un salt peste coamă şi m-am rostogolit şi eu pe câmpul de bătaie. S-a auzit un oh! de uimire şi pe urmă un a! când m-am ridicat. În acest timp Mélusine era întinsă pe o parte, ca moartă, cu capul lipit de pământ şi cu ochii închişi. M-am apropiat de ea, am apucat hăţurile, am plescăit o dată din limbă şi s-a ridicat imediat.

N-am executat decât două căderi. La a doua, care n-a fost dintre cele mai plăcute, am hotărât că-i dădusem destul timp lui Catie şi că-i distrasem de-ajuns pe locuitorii din La Roque. Am descălecat şi, nu fără răutate şi cu un aer provocator, i-am întins hăţurile lui Armand care, din amor propriu, le-a luat. Cum o ţinea şi pe Morgane, s-a trezit cu amândouă mâinile imobilizate.

A fost un delir. Aplauzele au întrecut în intensitate – aş spune chiar în violenţă voită – pe cele care salutaseră primul meu număr. Şi, pe de o parte, fiindcă-l vedeam pe Armand deocamdată neutralizat, şi, pe de alta, fiindcă entuziasmul sportiv le oferea un alibi comod, cei de faţă începură să alerge pe scară invadând esplanada şi înconjurându-mă spre a mă aclama. Fulbert a rămas singur pe terasă, flancat de Gazel şi Fabrelâtre, mic grup fără însemnătate şi izolat. Armand era jos, însă era foarte ocupat cu cele două animale pe care înaintarea bruscă a mulţimii le speriase, aşa că se lupta cu ele întorcându-mi spatele. Încurajaţi de încurcătura lui, locuitorii nu se mai mulţumeau cu aplauzele, ci începură să scandeze numele meu, parcă ar fi avut loc un plebiscit. Unii chiar, având grijă să nu fie văzuţi de Fulbert, care stătea nemişcat şi tăcut pe terasă, însă cu ochii atenţi şi scânteietori, începură să strige intenţionat: „Mulţumim pentru împărţeală, Emmanuel!”

Situaţia avea un caracter insurecţional tăinuit care m-a izbit. Mi-a venit ideea să profit pentru a răsturna pe loc puterea lui Fulbert, însă Armand era înarmat. Ca să pot încăleca, îi dădusem arma mea lui Colin, care era foarte prins într-o discuţie cu Agnès Pimont. Thomas era pierdut în gândurile lui, iar pe Jacquet nu-l vedeam nicăieri. De altfel, îmi spuneam eu, şi-mi spun şi acum, treburile astea nu trebuie improvizate. M-am desprins de mulţime şi m-am îndreptat spre Fulbert.

El a coborât scara terasei venind în întâmpinarea mea, cu Gazel şi Fabrelâtre în urma lui. Avea o privire rece şi imperios fixată nu asupra mea, ci asupra celor care, cu o secundă mai înainte, mă înconjuraseră şi mă aclamaseră şi care acum, la apropierea lui, tăcuseră şi începuseră să se depărteze. M-a felicitat cu răceală şi fără să se uite la mine deoarece ochii lui alergau peste tot printre enoriaşi pentru a-i readuce pe calea cea bună. Oricât de odios îmi era, trebuie să spun că îi admiram calmul şi ascendentul. M-a condus în tăcere până la poarta castelului, dar nu mai departe. S-ar fi zis că-i repugna, mergând mai departe, să rămână singur, după plecarea mea, în mijlocul enoriaşilor lui.

La despărţire, onctuozitatea i-a dispărut. Nu s-a mai întrecut în vorbe alese şi nici nu m-a mai invitat să-l vizitez. De cum a ieşit ultimul cetăţean şi, de asemenea, caii duşi de Colin, poarta verde s-a închis în urma lui, a lui Gazel, Fabrelâtre şi Armand. Am conchis că urma să se ţină pe loc un consiliu parohial pentru a stabili măsuri imediate de supunere a enoriaşilor.

Jacquet o luase înainte şi ne aştepta cu căruţa şi Malabar în afara oraşului, temându-se de agitaţia armăsarului la vederea celor două iepe pe străduţa îngustă în mijlocul mulţimii. Când să trecem prin poarta dinspre sud, am observat pe zidul unuia dintre cele două turnuleţe rotunde care o flancau o cutie cu literele P.T.T. Îşi pierduse frumoasa ei culoare galbenă şi acum nu mai avea niciuna, plesnită şi înnegrită toată şi cu inscripţia ştearsă cum era.

— Uite, îmi atrage atenţia Marcel, care mergea lângă mine, cheia e încă deasupra. Sărmanul factor a fost carbonizat tocmai în momentul când se ducea să ridice scrisorile. Metalul cutiei s-a înroşit, dar până la urmă a rezistat.

A băgat cheia în broască şi a întors-o. Uşiţa se deschidea şi se închidea perfect. L-am luat pe Marcel deoparte şi am apucat-o pe drumul spre Malejac.

— Ia cheia şi păstreaz-o. Dacă o să am să-ţi comunic ceva, am să pun mesajul în cutie.

El aprobă din cap. Mă uit prietenos la ochii lui negri şi inteligenţi, la negul care-i freamătă pe vârful nasului, la umerii enormi, dar neputincioşi să-l scape de tristeţea pe care o văd cum îl cuprinde. Îi mai vorbesc câteva

minute. Ştiu cât de singur are să se simtă Marcel odată întors acasă, fără Catie, fără Evelyne şi cu puţin plăcuta perspectivă de a face faţă în următoarele zile duşmăniei lui Fulbert şi micşorării raţiilor. Dar nu reuşesc să mă concentrez. Mă gândesc prea mult la Malevil şi sunt grăbit să mă întorc acolo. Fără zidurile Malevil-ului împrejurul meu mă simt tot atât de vulnerabil ca un melc fără cochilie.

În timp ce vorbim, îmi plimb privirile peste oamenii din jurul nostru, toţi supravieţuitorii din La Roque fără excepţie, inclusiv cei doi copii, cel al Mariei Lanouaille, soţia tânărului măcelar, şi cel al lui Agnès Pimont. Mietta aleargă complet extaziată de la unul la altul, în timp ce Falvina, epuizată de atâta sporovăială prin târg, s-a şi instalat în căruţă împreună cu Jacquet care-l ţine cum poate pe Malabar, agitat şi nechezând.

Cetăţenii din La Roque au, sub soarele luminos al amiezii, un aer fericit, ieşiţi pentru câteva minute dintre pereţii lor înăbuşitori. Bag totuşi de seamă că, şi în absenţa lui Fabrelâtre, nu fac niciun comentariu, nici asupra bunului lor păstor, nici asupra distribuirii alimentelor, nici asupra punerii la punct a lui Armand. Bănuiesc că, printr-un joc de mici perfidii şi indiscreţii calculate, Fulbert a reuşit să instaureze un climat de delaţiune, de neîncredere şi nesiguranţă. Observ chiar că niciunul nu îndrăzneşte să se apropie de Judith, de Marcel şi de Pimont de parcă autoritatea bisericească i-ar fi pus sub interdicţie. Nu mă mai înconjoară nici pe mine, aşa cum o făcuseră pe esplanadă, de parcă răceala pe care mi-o arătase Fulbert la despărţire ar fi fost suficientă pentru a face periculoasă apropierea de mine. Şi îndată după aceea, când le voi lansa un la revedere colectiv – acel la revedere pe care Fulbert s-a abţinut să mi-l adreseze – ei îmi vor răspunde din priviri, însă de departe, fără a se încumeta la vreun gest sau la vreo vorbă. E limpede că din nou se punea şaua pe ei. Ei ştiu prea bine că Fulbert are să-i facă să plătească scump acea împărţeală echitabilă. Şi, cu toate că pâinea şi untul aduse de mine n-au fost încă digerate, poate că-mi şi purtau pică...

Atitudinea lor mă întristează, însă nu sunt supărat pe ei. Există o logică îngrozitoare a servituţii. Îl ascult pe Marcel – Marcel, care a rămas cu ei ca să-i apere! – căruia nimeni din La Roque nu-i mai adresează o vorbă în afară de Pimont şi Judith. Judith asta e un dar al cerului! Egeria revoluţiei! Ioana d'Arc a noastră! – cu excepţia faptului că nu e fecioară şi în legătură cu care a ţinut să „preîntâmpine eventuale confuzii". Probabil că a remarcat tristeţea lui Marcel, pentru că a venit lângă el şi i-a luat imediat în primire bicepsul, pe care el i l-a abandonat, după cât mi s-a părut, cu o reală plăcere, ochii lui negri plimbându-se cu recunoştinţă peste vastele proporţii ale vikingei.

Pimont mi se pare mai puţin ostracizat. Îl văd discutând cu doi bărbaţi care am impresia că sunt agricultori. O caut din ochi pe Agnès. Iat-o. Colin, care a încredinţat-o pe Morgane lui Thomas, tăcut şi nervos, şi care o stăpâneşte cu greu pe Mélusine, găseşte totuşi posibilitatea să poarte o conversaţie foarte animată cu Agnès. Odinioară am fost rivali. Dar s-a retras din proprie iniţiativă, iar pe urmă, cum spune Racine, „şi-a mutat inima în altă parte". Aşa că Agnès, când m-am îndepărtat de ea, s-a trezit singură, după ce avusese doi curtezani. Avea de ce să fie înăcrită, dacă ar fi fost capabilă de acreală. Bag de seamă că-i face tot felul de graţii lui Colin în timp ce se fereşte de Mélusine, iar Mietta, profitând de distracţia ei, îi giugiuleşte copilul. Lucru curios, nu mă simt deloc gelos. Emoţia pe care am încercat-o revăzând-o se şi epuizase.

Îl las pe Marcel, mă apropii de Thomas şi îi spun încet:

— Încalecă pe Morgane.

Se uită speriat la mine şi la Morgane.

— Ai înnebunit? Nu, după ceea ce am văzut!

— N-ai văzut decât circ. Morgane e cuminţenia întruchipată.

Îi explic în două cuvinte *semnalele pe care nu trebuie să le dea* şi, deoarece Malabar nu mai poate fi ţinut, o iau pe Mélusine din mâinile lui Colin, o încalec şi o pornesc un pic înainte, urmat imediat de Thomas. De cum ajung la prima cotitură revin la pas, temându-mă ca Malabar să nu meargă prea repede dacă pierde din ochi iepele. Thomas se aliniază imediat lângă mine fără să scoată o vorbă şi arborând o mină care, de data aceasta, nu mai e impasibilă.

— Thomas?

— Da, spune el cu o ardoare reţinută.

— La următoarea cotitură o apuci cu Morgane la trap şi o iei înainte. La cinci kilometri de aici e o încrucişare de drumuri cu o cruce de piatră. Mă aştepţi acolo.

— Din nou mistere, spune Thomas, prost dispus, dar dându-i totuşi o mică lovitură de călcâi lui Morgane, care porneşte imediat în trapul ei regulat.

Gândindu-mă un pic, mă iau după el şi-l ajung din urmă.

— Thomas!

— Da (în continuare prost dispus şi fără să se uite la mine).

— Dacă vezi ceva care te surprinde, nu uita că eşti pe Morgane şi nu ridica mâna dreaptă, fiindcă altfel te trezeşti pe jos.

Se uită la mine cu uimire, apoi pricepe. Faţa i se luminează brusc şi, uitând de frica pe care i-o inspira Morgane, porneşte în galop. Nebunul! Pe asfalt! Măcar de-ar fi luat-o pe alături!

O reţin pe Mélusine. La cincizeci de metri în urma mea Malabar începe să coboare o mică pantă şi nu e momentul să meargă prea repede. Nu-mi pare rău că sunt singur, ca să recapitulez situaţia după vizita în La Roque. Nici măcar cincisprezece kilometri distanţă de Malevil. O altă lume. Un alt fel de organizare. Toată partea de jos a oraşului, pe care faleza dinspre nord n-a protejat-o sau n-a protejat-o îndeajuns, distrusă. Trei sferturi din populaţie nimicită. Nicio umbră de viaţă colectivă, cum a remarcat atât de bine Marcel. Foame, lipsă de ocupaţie, tiranie. Şi, în plus, nesiguranţă. Locul foarte prost apărat, cu toate că are posibilităţi de apărare. Arme suficiente, dar care, de frică, nu sunt împărţite locuitorilor. Pământul cel mai bun din canton, dar ale cărui produse vor fi inechitabil împărţite. Mic târg nenorocit, înfometat şi învrăjbit, ale cărui şanse de supravieţuire sunt mediocre.

Nu-mi mai e frică de cei din La Roque. Acum ştiu că Fulbert nu are să reuşească niciodată să-i asmuţă împotriva mea. Mi-e însă frică pentru ei, le plâng de milă. Şi în acea clipă, scuturat de trapul Mélusinei, iau hotărârea să-i ajut din toate puterile mele în săptămânile şi lunile următoare.

Privirea îmi cade apoi pe frâu şi mă mir văzându-mi mâna fără şevalieră. Îmi revine în minte scena din boxă. Ce idiot Armand ăsta! Era ca şi cum i-aş fi dat o piatră luată de pe jos! Parcă la două luni de la ziua evenimentului aurul mai avea vreo valoare! Nu ne mai aflăm în stadiul acela sau, dacă preferaţi, încă nu ajunsesem la stadiul acela. Ne-am întors la un stadiu mult mai primitiv decât cel al metalului preţios, la schimbul în natură. Vremea bijuteriilor şi a monedei este încă departe, foarte departe de noi: poate nepoţii noştri o vor cunoaşte. Noi nu.

Mélusine îşi ciuleşte urechile, se scutură şi, la cotitura care urmează, la câţiva metri de noi, în mijlocul drumului, se zăreşte o siluetă foarte mică, cu părul luminat din spate de soare. Opresc iapa.

— Eram sigură că ai să dai de mine, zice Evelyne, înaintând fără teamă şi părând mică şi plăpândă alături de calul puternic. I-am lăsat singuri pe cei doi. Voiau să se sărute, ce mai! Parcă nici n-aş fi fost acolo!

Descalec râzând:

— Hai la ei.

O cocoţ în partea din faţă a şeii, unde ocupă foarte puţin loc.

— Apucă-te cu amândouă mâinile de oblânc.

Încalec din nou şi trec frâul de o parte şi de alta a trupuşorului ei. Creştetul ei nu depăşeşte bărbia mea.

— Sprijină-te de pieptul meu.

Pornesc cu Mélusine la trap, dar simt că Evelyne tremură.

— Merge?

— Mi-e puţin frică.

— Sprijină-te mai bine. Nu sta ţeapănă, lasă-te în voie!

— Zdruncină tare.

— Nu poţi să cazi, braţele mele îţi servesc de apărătoare.

Mă aranjez astfel încât s-o strâng ceva mai mult şi fac două sau trei sute de metri în tăcere.

— Ei, acum merge?

— Da, spune ea cu o voce schimbată şi vibrantă, e formidabil! Sunt logodnica Seniorului şi el mă duce la castelul lui.

Probabil că şi-a imaginat lucrul ăsta ca să-şi înfrângă teama. Când îmi vorbeşte îşi întoarce capul spre mine şi îi simt respiraţia pe gât. După puţin timp spune:

— Ar trebui să cucereşti La Roque şi Courcejac.

— Cum să le cuceresc?

— Cu arma în mână.

Expresia această era probabil o amintire lăsată de ultima lecţie de istorie. Ultima pentru totdeauna.

— Şi ce s-ar schimba cu asta? întreb.

— I-ai străpunge cu sabia pe Armand şi pe preot, iar tu ai deveni regele ţinutului.

Izbucnesc în râs.

— Iată un program care îmi convine de minune. Mai ales „străpunsul cu sabia".

— Atunci ai s-o faci? întreabă Evelyne, întorcându-se spre mine şi învăluindu-mă într-o privire solemnă.

— Am să mă gândesc.

Mélusine începe să necheze, şi Malabar, care ne urmează la trap la vreo treizeci-patruzeci de metri, îi răspunde. După cotitură o zăresc pe Morgane cu bărbia sprijinită drept pe capul lui Thomas, în timp ce acesta o sărută cu foc pe Catie.

— Vai, ce caraghioşi sunt toţi trei, zice Evelyne.

— Emmanuel, spune Thomas, privindu-mă cu ochii pierduţi, pot s-o iau şi pe Catie pe cal?

— Nu, nu poţi.

— Dar tu ai luat-o pe Evelyne.

— Nu-i aceeaşi greutate. Nu-i acelaşi volum. Şi nici...

Era să adaug: nici acelaşi călăreţ, dar m-am abţinut din cauza lui Catie.

În acel moment Malabar ne ajunge din urmă foarte excitat şi, fiindcă Jacquet nu-l mai poate stăpâni, trebuie să coboare Colin şi să ţină calul până ce Catie se urcă lângă bunică-sa. Cei de la Etang sunt bucuroşi, dar nu şi

uimiţi, pentru că Mietta a descoperit, la plecarea din La Roque, valizele ascunse sub saci şi, deschizându-le, a recunoscut lucrurile surorii ei.

— Hai, Thomas, spun eu, s-o luăm înainte. Malabar n-o să mai poată fi stăpânit dacă rămânem în apropiere.

De îndată ce avansul mi se pare suficient, revin la pas.

— Emmanuel, îmi spune Thomas, gâfâind de parcă ar fi alergat. Catie ar vrea să ne căsătoreşti mâine.

Mă uit la el. Niciodată n-a fost atât de frumos. Statuia greacă în interiorul căreia a trăit închis până atunci prinsese viaţă. Focul vieţii îi ţâşneşte din ochi, din nări, din buzele întredeschise. Repet neîncrezător:

— Catie ar vrea să vă căsătoresc?

— Da.

— Şi tu?

Mă priveşte cu stupoare:

— Natural că şi eu.

— Nu-i chiar aşa de natural. Doar eşti ateu.

— Dacă-i vorba pe-aşa, spune el pe un ton acru, nici tu nu eşti un preot adevărat.

— Te-nţeli, îi răspund imediat. Fulbert nu-i un preot adevărat, pentru că minte. Eu însă nu mint. Eu nu sunt un impostor. Îndeplinirea misiunii mele se bazează pe credinţa celor care m-au ales. Alegerea mea a fost generată de credinţa lor. Iată de ce iau foarte în serios actele religioase pe care ei le aşteaptă de la mine.

Thomas mă priveşte cu gura căscată.

— Dar tu însuţi, îmi spune după puţin timp, nu eşti credincios.

Îi răspund sec:

— N-am discutat niciodată despre sentimentele mele religioase. În orice caz faptul că sunt sau nu credincios n-are nicio legătură cu autenticitatea funcţiilor mele.

După o scurtă tăcere, spune cu o voce tremurândă:

— Şi refuzi să ne căsătoreşti pentru că sunt ateu?

Îi strig:

— Nu, bineînţeles că nu. Căsătoria ta este valabilă chiar numai pentru că o doreşti. Voinţa ta şi a lui Catie este cea care vă uneşte.

Şi continui:

— Poţi, deci, să fii liniştit, am să vă căsătoresc. E o nebunie, dar am să vă căsătoresc.

El mă priveşte scandalizat:

— O nebunie?

— Bineînţeles. Te căsătoreşti deoarece Catie, fidelă ideilor lumii dinainte, nu se concepe decât măritată. Chiar dacă n-are intenţia să-ţi fie fidelă.

El tresare şi trage atât de puternic de frâu, încât Morgane se opreşte. Mélusine se opreşte şi ea.

— Mă-ntreb ce te face să afirmi asta?

— Ei, nimic. E o ipoteză.

Ating uşor iapa cu călcâiele sub coaste. Thomas mă imită.

— Şi, după părerea ta, e o nebunie, pentru că o să mă înşele? întreabă Thomas mai curând cu îngrijorare decât cu ironie.

— E o nebunie. Oricum o iei. Doar cunoşti poziţia mea: monogamia nu-şi are locul într-o comunitate unde există două femei şi şase bărbaţi.

Se face tăcere.

— O iubesc, zice Thomas.

Dacă n-aş ţine frâul, aş ridica braţele spre cer.

— Dar şi eu o iubesc! Şi Meyssonnier! Şi Colin! Şi Peyssou, de cum o s-o vadă!

— N-am spus-o în sensul ăsta, zice Thomas.

— Ba da! În sensul ăsta! Pentru că nu sunt nici două ceasuri de când o cunoşti.

Aştept răspunsul lui, dar de data asta Thomas, vorbăreţ de obicei, n-are chef de discuţie.

— Pe scurt, zice el pe un ton arogant, ne căsătoreşti sau nu?

— Vă căsătoresc.

După care îmi spune un mulţumesc şi se închide ca o stridie. Mă uit la el. N-are chef de vorbă. Are mai degrabă chef să fie singur şi să se gândească la Catie a lui, dat fiind că Malabar îl împiedică să se afle lângă ea. Pe faţă i se vede un fel de lumină care îi iese prin toţi porii. Sunt impresionat de această mare efuziune intimă. Îl invidiez pe tânărul ăsta şi, în acelaşi timp, îmi e un pic milă de el. Probabil că nu a cunoscut multe fete dacă una cum e Catie l-a impresionat atât de mult. Să-i lăsăm aceste clipe fericite. Inima are să-l doară fără-ndoială destul de curând. O strunesc pe Mélusine şi trec înaintea lui Thomas, sub pretextul de a o face să alerge pe marginea drumului. Thomas mă urmează.

Vreme de un ceas nu se aude alt zgomot decât tropotul surd al copitelor pe pământ şi, în urma noastră, la oarecare distanţă, ţăcănitul sec al copitelor lui Malabar pe asfalt şi uruitul căruţei.

De ce oare inima începe să-mi bată nebuneşte de fiecare dată când revăd Malevil-ul? La cinci sute de metri de cetăţuia de la intrare îl văd apărând pe Peyssou, eu arma la umăr şi cu mutra despicată de un surâs. Mă opresc.

— Ce faci aici? S-a întâmplat ceva?

— Numai lucruri bune, zice el, lăţindu-şi surâsul. Şi adaugă pe un ton triumfător:

— Grâul de la Rhunes a încolţit!

• CAPITOLUL XIII

Într-adevăr, a încolţit.

Abia apuc să mănânc o felie de jambon, pe care Menou nu prea voise să mi-o taie pe motiv că-i dădusem partea mea lui Marcel, că Peyssou ne şi ia la câmpul de lângă Rhunes. Mergem cu paşi mari Colin, Jacquet şi, bineînţeles, Evelyne, care nu mă mai părăseşte. Avem puştile la umăr fiindcă, deşi nu ne mai temem de La Roque, nu înţelegem să renunţăm la măsurile de securitate.

De departe, coborând drumul pietros al vechiului torent, nu se vede nimic altceva decât arătura. Un bun ogor negru care şi-a pierdut aspectul prăfos şi mort dinainte de căderea ploii. Dar ca să poţi observa micile vlăstare trebuie să te apropii bine de tot. Sunt mici, foarte mici! Dacă au câţiva milimetri. Totuşi, la vederea acestor minuscule firicele de un verde fraged care ies din pământ, îţi vine să plângi de bucurie! E drept că am muncit mult pe parcela aceasta şi că nu ne-am zgârcit cu gunoiul. Dar când mă gândesc că plouase abia cu patru zile în urmă şi că soarele se arătase doar de trei zile, iar grâul a încolţit şi răsărit atât de repede, sunt uimit de viteza cu care a crescut. Pipăi pământul cu dosul mâinii. E călduţ ca un trup omenesc. Parcă îi şi simt pulsaţia sângelui.

— Acum e salvat, exclamă triumfător Peyssou.

Acest „salvat" presupun că se referea la pământ, la locul de lângă Rhunes sau la grâu.

— Mda! zice Colin, a răsărit, nu se poate spune că nu, dar... Ba chiar o să şi crească destul de repede.

— În cincisprezece zile e sus, îl întrerupse Peyssou cu autoritate.

— Bun, să zicem că da, însă gândeşte-te un pic cât de întârziat e timpul. Nu se ştie dacă grâul ăsta o să ajungă la maturitate.

Această presupunere i s-a părut un sacrilegiu lui Peyssou.

— Nu fi prost, Colin, zice el cu severitate. Un grâu care porneşte aşa de repede, înseamnă că vrea să câştige timpul pierdut.

— Cu condiţia... intervine Jacquet.

Peyssou, necruţător, se întoarce spre el cu mutra-i mare, înăsprită.

— Cu ce condiţie?

— Să continue să fie soare, precizează şerbul cu îndrăzneală.

— Şi să plouă, adaugă Colin.

Scepticismul ăsta îl enervează pe Peyssou care ridică din umerii lui largi.

— Măcar atâta să avem şi noi, un pic de soare şi de ploaie, după tot ce-am îndurat. Şi, ridicându-şi capul mare, se uită la cer cu aerul de a-l lua ca martor al modestiei cererilor lui.

În faţa câmpului de lângă Rhunes, alături de tovarăşii mei şi cu mâna mică a Evelynei în mâna mea, încerc acelaşi sentiment de gratitudine, nedesluşit, dar puternic, pe care l-am mai simţit şi atunci când a început să plouă. Îmi dau bine seama: mi se poate spune că gratitudinea mea presupune prezenţa, dincolo de univers, a unei forţe binevoitoare. Da, dar foarte vagă. De exemplu, dacă nu m-aş teme de ridicol, aş îngenunchea bucuros pe câmpul de lângă Rhunes şi aş spune: îţi mulţumesc, pământ călduţ. Îţi mulţumesc, soare cald. Vă mulţumesc mlădiţe verzi. De aici până la a simboliza pământul şi mlădiţele, asemenea celor din vechime, prin nişte fete frumoase şi goale nu-i decât un pas. Tare mi-e teamă că n-am să fiu un abate prea ortodox.

După noi, tot Malevil-ul se va duce la Rhunes ca să admire grâul, chiar şi Thomas cu Catie, mână în mână. Ei se feresc acum din calea oricui, iar dacă se întâlnesc cu cineva nici nu-l văd. De la sosire, Thomas face onorurile casei şi asta cere timp, dată fiind mărimea castelului, numărul mare al diferitelor unghere şi al motivelor de a zăbovi peste tot.

După-amiază mă ocup de Malabar cu Evelyne în boxă alături de mine. Stă rezemată de peretele despărţitor, cu păru-i blond şi ţeapăn căzut peste faţă şi cu cearcăne sub ochii albaştri, şi mai înfundaţi în orbite. Pare slabă şi obosită şi tuşeşte fără încetare. Are o tuse uşoară care îi zgârie gâtul şi mă nelinişteşte, căci Catie, revenită pentru o clipă cu picioarele pe pământ, m-a prevenit, în urmă cu câteva minute, că tusea asta anunţă o criză de astmă.

Deodată apare Thomas, roşu şi grăbit.

— Cum? zic eu. Fără Catie?

— După cum vezi, răspunde el stânjenit.

Şi tace. Ies din boxă ca să duc şaua la şelărie şi Thomas mă urmează fără un cuvânt. Ia te uită, are ceva să-mi spună. Şi încă ceva mai gingaş din moment ce e singur. Cu siguranţă că ea l-a trimis.

Închid uşa boxei, mă sprijin de ea şi, cu amândouă mâinile în buzunare, îmi privesc cizmele.

— Se pune problema camerei, zice în cele din urmă Thomas, cu o voce cam ştearsă.

— A camerei, repet eu, ce cameră?

— A camerei pentru Catie şi pentru mine, când o să fim căsătoriţi.

— O vrei pe-a mea? îl întreb în doi peri.

— Ei nu, zice Thomas indignat. Doar n-o să ţi-o luăm noi.

— Atunci pe a Miettei?

— Nu, nu, Mietta are nevoie de cameră.

Bine că n-a dat-o uitării. Dar se şi depărtase oarecum de ea. O simţeam după ton. Şi de mine la fel, deşi pe un alt plan. Cum s-a schimbat Thomas. Sunt fericit, întristat, gelos. Mă uit la el. E chinuit de nelinişte. Haida-de, destul cu tachinăriile!

— Dacă înţeleg bine, zic surâzând, şi faţa i se luminează deodată, ai vrea camera de la etajul al doilea, cea de lângă mine. Aşa este?

— Da.

— Şi ai vrea să le cer celor care stau în ea s-o şteargă de-acolo şi să se instaleze definitiv la etajul al doilea în cetăţuia de la intrare.

Thomas tuşeşte uşor.

— Da, în sfârşit, dar nu s-o şteargă de-acolo, nu asta-i expresia pe care aş fi folosit-o.

Râd de această măruntă ipocrizie.

— Bun. Am să văd ce pot face. Asta-i tot? îl întreb bine dispus. Nu ai nimic altceva să-mi ceri?

— Nu.

— De ce n-a venit şi Catie eu tine?

— O intimidezi. Te găseşte rece.

— Cu ea?

— Da.

— Ei, nu pot fi mai drăguţ cu viitoarea ta soţie! Din moment ce-ţi va fi soţie!

— O, nu sunt gelos, zice Thomas cu un zâmbet uşor.

Ia te uită, ce sigur e de el, cocoşelul.

— Du-te. Am să văd.

Thomas pleacă, iar eu mă pomenesc, nu ştiu cum, cu o mână mică şi călduţă într-a mea.

— Crezi, mă întreabă Evelyne, ridicând spre mine o faţă neliniştită, că sânii mei au să crească? Aşa cum sunt ai lui Catie? Sau ai Miettei, care sunt şi mai mari?

— Nu fi neliniştită, Evelyne, au să crească.

— Crezi? Vezi că sunt aşa de slabă, zice ea cu disperare, punându-şi mâna stânga pe piept. Uite, sunt dreaptă ca un băiat!

— N-are a face dacă eşti slabă sau grasă, au să crească.

— Eşti sigur?

— Absolut sigur.

— Atunci e bine, adaugă ea cu un suspin care se transformă în tuse.

În clipa aceea se aude foarte discret clopotul la cetăţuia de la intrare. Tresar. Cât ai clipi am şi ajuns la poartă, împingând ferestruica cu câţiva

milimetri. E Armand pe unul din caii de la La Roque, cu privirea întunecată şi puşca în bandulieră.

— A, tu eşti, Armand, spun pe un ton amabil. Va trebui să aştepţi puţin până mă duc după cheie.

Închid ferestruica. Cheia e, bineînţeles, în broască, însă vreau să-mi acord un mic răgaz. Mă îndepărtez cu paşi grăbiţi şi îi spun Evelynei:

— Du-te în casă şi spune-i lui Menou să aducă un pahar şi o sticlă de vin la cetăţuie.

— Armand vrea să mă ia înapoi? întreabă Evelyne, palidă şi tuşind.

— Nici vorbă. De altfel, e simplu. Dacă vrea să te ia înapoi, o să te apărăm cu sabia în mână.

Râd şi râde şi ea cu glas subţire şi apoi tuşeşte.

— Ascultă, spune-le lui Catie şi lui Thomas să nu se arate. Şi rămâi şi tu cu ei.

Ea pleacă, iar eu mă duc la magazie, la parterul foişorului. Sunt acolo toţi, cu excepţia lui Thomas, şi aranjează materialul lui Colin.

— Avem o vizită: Armand. Aş vrea ca Peyssou şi Meyssonnier să se ducă la cetăţuia de la intrare cu câte o puşcă fiecare. Pură precauţiune, fiindcă nu-i deloc ameninţător.

— As vrea să-l văd şi eu pe animalul ăsta, zice Colin.

— Nu, nici tu, nici Jacquet, nici Thomas, şi ştii de ce.

Colin începe să râdă. E plăcut să-l vezi atât de vesel. Mica lui convorbire cu Agnès Pimont îi priise.

În timp ce traversez curtea celei de a doua incinte, îl văd pe Thomas ieşind din casă ca o vijelie.

— Vin şi eu.

— Cum? îl întreb cu asprime. Doar ţi-am trimis vorbă să nu vii.

— Păi e soţia mea, nu? zice el cu ochii scânteietori.

Îmi dau seama după aerul lui că n-am să-l conving să cedeze.

— Vino, dar cu o condiţie: nu deschizi gura.

— Îţi promit.

— Orice am să spun, tu nu deschizi gura.

— Doar ţi-am promis!

Iuţesc pasul către poartă. Acolo, agit puţin cheia în broască înainte de a deschide. Iată-l pe Armand. Îi strâng mâna, mâna pe al cărei deget mic se află şevaliera mea. Iată-l cu ochii lui şterşi, cu sprâncenele albe, cu mutra lui plină de coşuri şi cu uniforma-i paramilitară. Lângă el îl recunosc pe frumosul şi sărmanul meu Pharaon. Îl mângâi şi îi vorbesc. Spun sărmanul pentru că e vrednic de milă cu un călăreţ care-i maltratează în aşa hal gura. Găsesc în buzunar, cu toată economia noastră severă, o bucată de zahăr pe

care buzele lui o apucă imediat. Şi cum tocmai atunci îşi face apariţia Momo, aducând, împreună cu Menou, paharele şi sticlele, i-l încredinţez pe Pharaon spunându-i să-i scoată zăbala şi să-i dea un căuş de orz, risipă care o face pe Menou să mormăie.

Iată-ne instalaţi în bucătăria din cetăţuie, împreună cu Peyssou şi Meyssonnier care au venit şi ei, plini de bunăvoinţă, dar înarmaţi. De cum apucă Armand paharul plin, destul de încurcat, nu de pahar, desigur, ci de ce avea să ne spună, atac eu, hotărât să rezolv repede toată treaba.

— Sunt încântat că te văd, Armand, zic ciocnind cu el (nu intenţionez să-mi termin paharul, deoarece la ora aceasta nu beau niciodată, iar Momo are să fie încântat să înghită restul), fiindcă tocmai voiam să trimit un curier să-l liniştească pe Marcel. Sărmanul Marcel trebuie să fie neliniştit.

— Prin urmare sunt aici? spune Armand, ezitând între constatare şi tonul acuzator.

— Bineînţeles, unde voiai să fie? Şi-au calculat bine lovitura! Le-am găsit la răspântia de la Rigoudie, cu valizele în mână. Cea mare mi-a spus: vin să stau cincisprezece zile cu bunica. Pune-te în locul meu: nu mă răbda, totuşi, inima să le trimit înapoi.

— N-aveau dreptul, zice Armand cu arţag.

E momentul să-i dau o mică lovitură peste bot, păstrând însă un ton liniştit. Ridic mâinile.

— N-aveau dreptul! N-aveau dreptul! Cum vine asta. Armand? Să n-ai dreptul să stai cincisprezece zile cu bunica?

Thomas, Meyssonnier, Peyssou şi Menou se uită la Armand cu o dezaprobare mută. La fel îl privesc şi eu. Familia la un loc! Legături sfinte pentru noi!

Ca să-şi ascundă încurcătura, Armand îşi bagă nasul turtit în pahar şi-l goleşte.

— Încă unul, Armand?

— Nu te refuz.

Menou bombăne, dar îl serveşte. Ciocnesc cu el, dar nu beau.

— Unde au greşit, spun eu, echitabil şi rezonabil, e că nu i-au cerut aprobarea lui Marcel.

— Şi lui Fulbert, zice Armand, ajuns la jumătatea celui de-al doilea pahar.

Dar eu nu vreau să-i fac această concesie.

— Lui Marcel, care l-ar fi informat pe Fulbert.

Armand nu e atât de idiot încât să nu înţeleagă nuanţa. Dar nu se poate hotărî să vorbească la Malevil despre decretele din La Roque. Continuă să-şi bea paharul şi-l pune gol pe masă, Momo n-are să găsească o picătură.

— Bun, şi-atunci? întreabă Armand

— Atunci, zic ridicându-mă, peste cincisprezece zile o să le aducem înapoi la La Roque. Poţi să-i spui din partea mea lui Marcel.

Nu îndrăznesc să arunc nicio privire spre locul unde se află Thomas. Armand se uită la sticlă, dar cum nu dau niciun semn că aş avea intenţia să-i ofer un al treilea pahar, se ridică şi, fără un cuvânt de rămas bun ori de mulţumire, iese din bucătărie. După părerea mea nu e nimic altceva decât stângăcie: când nu-i sperie pe oameni, nu ştie ce relaţii să aibă cu ei.

Momo tocmai îi pune zăbala unui cal fericit. Căuşul de la picioarele lui e cât se poate de gol şi de lins. Călăreţul şi calul pleacă, ambii îngreunaţi, dar cel din urmă plin de gratitudine. N-are să uite Malevil-ul.

— La revedere, Armand.

— La revedere, bombăne Armand.

Nu închid poarta imediat. Mă uit cum se depărtează. Vreau să fie destul de departe ca să nu audă atunci când Thomas are să explodeze. Împing încet la loc cele două laturi ale porţii, trag zăvorul şi întorc cheia uriaşă în broască.

Izbucnirea e mai violentă decât mă aşteptam.

— Ce înseamnă porcăria asta? ţipă Thomas, venind spre mine cu ochii ieşiţi din orbite.

Mă îndrept din şale, mă uit la el fără să-i spun o vorbă, îi întorc spatele, îl las acolo şi pornesc spre puntea mobilă. În spatele meu îl aud pe Peyssou luându-l la rost:

— Ei, măi băiatule, n-aveai nevoie de atâta învăţătură ca să fii aşa de prost. Doar îţi dai scama că Emmanuel n-o să le trimită înapoi! Ce, nu-l cunoşti?

— Păi atunci, răcneşte Thomas (pentru că răcneşte!) de ce toate aiurelile astea?

— N-ai decât să-l întrebi, zice Meyssonnier cu asprime.

Aud pe cineva fugind în urma mea. E Thomas. Mă ajunge şi merge în rând cu mine. Mă fac că nu-l văd, privind drept spre puntea mobilă. Merg repede, cu mâinile în buzunare şi cu bărbia ridicată.

— Te rog să mă scuzi, spune el cu o voce lipsită de intonaţie.

— Puţin îmi pasă de scuzele tale, nu suntem într-un salon.

Început puţin promiţător. Dar ce altceva poate face decât să insiste.

— Peyssou spune că n-o să le trimiţi pe fete înapoi.

— Peyssou se înşală. Mâine te cunun şi peste cincisprezece zile o trimit pe Catie înapoi la La Roque ca să se dea la ea Fulbert.

Asta, cu toate că e de un gust îndoielnic, are totuşi darul să-l potolească.

— Dar pentru ce toată comedia asta? întreabă pe un ton plângăreţ, neobişnuit la el. Nu înţeleg nimic.

— Nu înţelegi nimic pentru că nu te gândeşti decât la tine.

— Nu mă gândesc decât la mine?

— Dar la Marcel? La el, te gândeşti?

— De ce să mă gândesc la Marcel?

— Pentru că el o s-o încaseze.

— Ce o să încaseze?

— Represiunile, micşorarea raţiilor etc.

Un moment de tăcere.

— Ah! nu ştiam, a spus Thomas destul de pocăit.

Continui:

— De asta i-am strâns mâna gunoiului ăstuia şi i-am prezentat totul ca pe o escapadă a două ştrengăriţe, ca să-l dezvinovăţesc pe Marcel.

— Şi ce-o să se întâmple peste cincisprezece zile?

Idiotul, mai era un pic neliniştit.

— Păi, se înţelege de la sine. Îi scriu lui Fulbert că tu şi Catie v-aţi îndrăgostit unul de altul, că v-am căsătorit şi că, bineînţeles, Catie trebuie să rămână cu soţul ei.

— Şi ce-o să-l împiedice pe Fulbert, în clipa aceea, să treacă la represiuni împotriva lui Marcel?

— De ce-ar face-o? A intervenit o împrejurare neprevăzută care-l va dezarma. N-a fost nimic pus la cale. Marcel e în afară de orice bănuială.

Şi adaug cu o oarecare răceală.

— Iată motivul tuturor aiurelilor ăstora, cum le spui tu.

Tăcere îndelungată.

— Eşti supărat, Emmanuel?

Ridic din umeri şi mă îndrept spre Peyssou şi Meyssonnier. Mai am de rezolvat problema camerei. Ce băieţi buni sunt! Nu numai că acceptă să se lase deposedaţi, dar o fac bucuroşi. Ei, gândeşte-te la copiii ăştia, zise Peyssou înduioşat, uitând că abia îl făcuse pe unul dintre ei prost.

A doua zi sunt toţi şi mai înduioşaţi când îi cunun pe Catie şi Thomas în sala mare a locuinţei. Aranjamentul e acelaşi ca la slujba lui Fulbert: eu cu spatele la cele două ferestre, masa servind de altar şi, de partea cealaltă, în faţa mea, tovarăşii aşezaţi pe două rânduri. Menou, nesperat de risipitoare, a aranjat două lumânări mari pe masă, cu toate că timpul e frumos şi soarele intră în valuri prin cele două ferestre cu ochiuri mici, desenând două cruci impresionante pe lespezile pardoselii. Tuturor, chiar şi bărbaţilor, le lucesc ochii. Şi toţi, inclusiv Meyssonnier, se împărtăşesc la momentul respectiv. Menou lăcrimează, am să arăt mai departe de ce. Foarte diferite sunt lacrimile Miettei, care plânge în linişte, eu obrajii ei proaspeţi şiroind. Ei, da, sărmana Mietta. Văd şi eu că această glorie şi pompă acordată unei fete care nu se dă mai multora constituie o nedreptate.

După ceremonie îl iau pe Meyssonnier la o parte şi ne plimbăm puţin în prima incintă. Se petrece în el o schimbare subtilă. Are aceeaşi figură prelungă, serioasă, ochii foarte apropiaţi unul de celălalt şi un fel de a clipi la nesfârşit când e emoţionat. Nu, ceea ce îl schimbă, e părul. În lipsa frizerului, la început i-a crescut, aşa cum am spus, drept în sus, iar acum, lungindu-se şi mai mult, îi cade pe spate dându-i fizionomiei curba care îi lipsea.

— Am văzut că te-ai împărtăşit şi tu, spun cu o voce neutră. Pot să te-ntreb de ce?

Faţa lui onestă se înroşeşte uşor şi începe să clipească, ca de obicei.

— Am ezitat, spune el după un moment. Pe urmă însă m-am gândit că, abţinându-mă, s-ar putea să-i ofensez pe ceilalţi. N-am vrut să fac opinie separată.

— Ai avut dreptate, îi răspund. De ce să nu i se acorde acest sens împărtăşaniei? O participare.

Se uită la mine mirat.

— Vrei să spui că tu îi dai acest înţeles?

— Sigur. Conţinutul social al împărtăşaniei mi se pare foarte important.

— Cel mai important?

Întrebare cu substrat. Mi se pare că Meyssonnier e pe cale să mă atragă spre ale lui. Îi răspund că nu, dar fără să argumentez.

— Şi eu, spune Meyssonnier, vreau să-ţi pun o întrebare: ai aranjat să fii ales abate de Malevil numai ca să-l îndepărtezi pe Gazel?

Dacă întrebarea mi-ar fi fost pusă de Thomas, m-aş fi gândit de două ori înainte de a răspunde. Ştiu însă că Meyssonnier n-are să judece prea repede. Are să rumege încet ceea ce aveam eu să spun şi să tragă apoi concluzii prudente. Îi răspund cântărindu-mi cuvintele:

— Să zicem, dacă vrei, că, după părerea mea, orice civilizaţie are nevoie de un suflet.

Meditează la această afirmaţie, care e totodată o restricţie. Meyssonnier e lent, merge pas cu pas, dar nu e un spirit uşuratic. Îmi cere să precizez.

— Sufletul civilizaţiei noastre actuale, aici, la Malevil?

Intonaţia lui pune ghilimele la cuvântul suflet, de parcă l-ar apuca de departe, cu un cleşte.

— Da.

— Vrei să spui că acest suflet este credinţa majorităţii oamenilor care trăiesc la Malevil?

— Nu numai atât. Este şi sufletul care corespunde actualului nostru nivel de civilizaţie.

De fapt e puţin mai complicat. Schematizez ca să nu-l şochez. Totuşi l-am şocat. Roşeşte un pic şi clipeşte, semn că are să contraatace:

— Dar acest „suflet”, cum îi zici tu, ar putea fi foarte bine o filosofie. De exemplu, marxismul.

Asta e!

— Marxismul se referă la o societate industrială. E fără utilitate într-un comunism agrar primitiv.

Se opreşte din mers, se postează în faţa mea şi începe să mă privească. Pare foarte impresionat de ceea ce spusesem. Mai ales că am făcut-o fără pasiune, ca şi cum aş fi enunţat un fapt oarecare.

— Aşa defineşti tu mica noastră societate de la Malevil? Un comunism agrar primitiv?

— Cum altfel?

Meyssonnier răspunde cu un aer destul de nefericit:

— Dar acest comunism agrar primitiv nu-i adevăratul comunism?

— Nu eu trebuie să te învăţ.

— E un regres?

— Ştii bine că da.

Curios. Cu toate că nu sunt marxist, are aerul că se încrede mai mult în judecata mea decât într-a lui. Şi pare foarte uşurat.

— E un regres în sensul că ştiinţa şi tehnologia au fost nimicite. Ca urmare existenţa este mai nesigură, mai ameninţată. Totuşi asta nu înseamnă că suntem mai nenorociţi. Dimpotrivă.

Regret imediat ce-am spus, deoarece îmi dau seama pe moment că bărbatul din faţa mea pierduse tot ce avea cu două luni înainte. Dar Meyssonnier nu are aerul că-şi aduce aminte şi nici că ar fi şocat de cele auzite. Se uită la mine şi încuviinţează încet cu capul, fără să spună o vorbă. A simţit şi el că de la eveniment încoace dragostea de viaţă s-a intensificat, iar plăcerile sociale sunt mai vii.

Tac şi eu. Mă gândesc. S-au schimbat valorile, asta e totul. De exemplu Malevil-ul. Înainte, Malevil-ul era ceva cam artificial: un castel restaurat. Îl stăpâneam singur. Eram mândru de el şi, atât din vanitate, cât şi din interes, intenţionam să-l deschid pentru vizitare. Astăzi, Malevil-ul e cu totul altceva. Este un trib cu pământuri, animale, rezerve de fân şi de cereale, cu tovarăşi uniţi asemenea degetelor de la mână şi cu femei care au să ne facă copii. E, de asemenea, adăpostul nostru, ascunzătoarea noastră, cuibul nostru de vultur. Zidurile lui ne apără şi ştim că vom fi înmormântaţi între ele.

În aceeaşi seară, la masă, Evelyne, tuşind fără încetare, îl deposedează pe Thomas de locul lui de la dreapta mea. El se mută cu un scaun, fără nicio obiecţie, cu Catie la dreapta lui. Acum suntem doisprezece la masă. Celelalte locuri rămân neschimbate, cu excepţia locului lui Momo, care, nu ştiu cum, l-a luat pe cel al lui Menou la capătul opus al mesei, ea aflându-se acum la

stânga lui Colin. Momo se bucură în felul acesta de o poziţie strategică de invidiat. La iarnă are să stea cu spatele la foc. Şi mai ales are o perspectivă frumoasă către Catie, vecina lui din stânga, şi spre Mietta, de cealaltă parte a mesei. Îndopându-se, le priveşte când pe una, când pe cealaltă. Nu e deloc aceeaşi privire. Pe Catie o priveşte cu un fel de surpriză fericită, ca un sultan care zăreşte o figură nouă în haremul lui. Pe Mietta – cu adoraţie.

În orice caz, Catie n-are aerul că e incomodată de vecinătatea lui Momo. Ei nu-i displace să fie admirată. Mai degrabă îi găseşte prea rezervaţi pe tovarăşii lui Thomas. Cu Momo avea ce-şi dorea. În privirile lui se împleteşte inocenţa unui copil cu indecenţa unui satir. De altfel, vecinătatea lui Momo nu mai e supărătoare. De când îl spală Mietta, nu-ţi mai mută nasul din loc. În afara faptului că bagă în gură bucăţi enorme, pe care le îndeasă apoi cu degetele, e foarte prezentabil. De altfel, Catie intervine energic, îi ia farfuria, îi taie şunca mărunt, îi rupe pâinea în bucăţele, după care îi pune farfuria în faţă. El o lasă, încântat, să facă toate astea. Când Catie a terminat, Momo întinde braţul său lung de maimuţă, o bate uşor de două sau trei ori pe umăr şi-i spune: *dăută, dăută* (drăguţă, drăguţă). Menou nu intervine deloc.

E drept că, aducându-le la Malevil pe Evelyne şi pe Catie, mă temeam de reacţia lui Menou. Aceasta a fost însă foarte moderată. „Bietul meu Emmanuel, mi-a spus ea, ne aduci încă două fuste şi două iepe". Cu alte cuvinte, alte guri inutile. Dar Menou se teme mai puţin de foamete de când a încolţit grâul de la Rhunes. Şi, mai ales, o căsătorie la Malevil o face să se simtă în al nouălea cer. Întotdeauna i-au plăcut nunţile. Când avea loc câte una la Malejac, chiar atunci când era vorba de oameni pe care nu-i prea cunoştea, lăsa totul baltă la Sept Fayards şi dedea fuga cu bicicleta la biserică. Idioata asta bătrână, spunea unchiul, s-a dus iar să tragă un ropot de plâns. Şi nu se înşela. Menou se posta în faţa uşii bisericii, dar nu intra, din cauza certei cu preotul, care îi refuzase împărtăşania lui Momo, şi, de cum apărea tânăra pereche, lacrimile începeau să-i curgă şiroaie. M-a uimit întotdeauna această reacţie la o femeie atât de realistă.

Momo e fascinat şi de Evelyne, însă Evelyne nu-i acordă nicio atenţie. Ea nu mă slăbeşte din ochi nicio clipă. Îi găsesc aţintiţi asupra mea de fiecare dată când întorc capul şi chiar atunci când nu-l întorc tot îi simt. Am senzaţia că obrazul meu drept are să se aprindă de atâta privit. De cum las furculiţa şi-mi pun mâna dreaptă pe masă, o lăbuţă mi se şi strecoară sub ea.

După masă, imediat ce mă scol şi fac câţiva paşi prin sala mare ca să mă destind, Catie vine la mine.

— Vreau să-ţi vorbesc.

— Ce spui, zic, nu te mai intimidez?

— După cum vezi, spune ea zâmbind.

Afară de ochi, care n-au aceeaşi blândeţe animală, seamănă mult cu sora-sa. În vederea căsătoriei, îşi dăduse jos cârpele ei ţipătoare şi-şi pusese o rochie bleumarin dintre cele mai simple, cu un mic guler alb. Arată mult mai bine aşa. Pe faţă i se citeşte triumf şi fericire. Aş prefera să nu văd decât fericire. Dar răspândeşte totuşi raze care învăluie pe oricine în căldura lor. Există în asta, cred eu, o anumită generozitate. Desigur, nimic comun cu Mietta, care nu e decât generozitate. Dar, în sfârşit, nu uit cum Catie i-a tăiat şunca lui Momo la masă şi că, în mai multe rânduri, s-a aplecat neliniştită spre Evelyne, care tuşea.

— Tot mă mai găseşti rece? o întreb cuprinzând-o de gât şi sărutând-o pe obraz.

— Oho! strigă Peyssou. Bagă de seamă, Thomas!

Râsete. Catie îmi întoarce sărutul, de altfel jumătate pe gură, şi se desprinde fără nicio grabă şi încântată de acest nou trofeu. La rândul meu, sunt şi eu destul de mulţumit. Faptul că nu am să mă culc niciodată cu Catie dă relaţiilor dintre noi o plăcută libertate.

— Mai întâi, spune ea, mulţumesc pentru cameră.

— Trebuie să le mulţumeşti celor care ţi-au dat-o.

— Am şi făcut-o, răspunde Catie cu dezinvoltură. Ţie îţi mulţumesc, Emmanuel, pentru intervenţie. Mulţumesc mai ales pentru că m-ai primit la Malevil. În sfârşit, continuă ea cu un aer pe neaşteptate încurcat, mulţumesc pentru tot.

Îmi dau seama că face aluzie la mica discuţie pe care trebuie să i-o fi relatat Thomas şi surâd.

— Aş vrea să-ţi spun, adaugă coborând vocea, că Evelyne va avea cu siguranţă o criză în noaptea asta. De două zile tot tuşeşte.

— Şi când o apucă criza, ce-i de făcut?

— Nu cine ştie ce. Tu o să fii lângă ea, o s-o linişteşti, dacă ai apă de colonie, o să-i pui pe frunte şi pe piept.

Remarc acest „tu”. Văd însă pe faţa lui Catie că ce e mai dificil de spus nu a fost spus. Mă hotărăsc s-o ajut.

— Vrei să mă ocup eu de ea în noaptea asta?

— Da, răspunde ea uşurată. Bunica, îţi dai seama, o să-şi piardă cumpătul, o să se-nvârtă pe loc, o să trăncănească fără încetare, adică tocmai pe dos de ce ar trebui să facă.

Bună descriere a Falvinei. Încuviinţez cu capul.

— Deci, continuă ea, dacă Evelyne o să aibă o criză, bunica o să poată veni să te cheme?

Clatin din cap.

— N-o să poată. Noaptea poarta foişorului e închisă pe dinăuntru.

— Şi nu se poate, pentru o seară?...

Îi spun pe un ton sever:

— În niciun caz. Consemnele privitoare la securitate nu admit excepţii.

Catie mă priveşte foarte decepţionată.

— Există o soluţie, îi spun eu. Să o instalez pe Evelyne în camera mea, pe canapeaua lăsată liberă de Thomas.

— Faci tu asta! zice ea bucuroasă.

— De ce nu?

— Numai că, te previn, spune Catie cu onestitate. Dacă o instalezi în camera ta, s-a zis. N-o să mai vrea să plece de-acolo.

Zâmbesc.

— Nu te nelinişti. O să plece într-o bună zi.

Zâmbeşte şi ea. Văd limpede că e extrem de uşurată.

Evelyne, care în noaptea sosirii ei la Malevil dormise împreună cu Falvina şi Jacquet la etajul al doilea al locuinţei, e cuprinsă de-o bucurie nebună la vestea că are să doarmă în camera mea. Dar n-are timp să-şi guste bucuria. De cum se culcă pe canapea şi Mietta, care m-a ajutat să-i fac patul, iese din cameră începe criza. Evelyne se sufocă. Nasul i se subţie, fruntea îi e inundată de sudoare. Nu mai văzusem pe nimeni cuprins de o criză de astmă şi ceea ce mi se înfăţişează e înfiorător: o fiinţă omenească care nu mai poate să respire. Îmi trebuie câteva secunde ca să-mi stăpânesc emoţia. Ăsta e primul lucru pe care trebuie să-l fac deoarece Evelyne mă priveşte îngrozită şi, pentru a o calma, trebuie să-mi regăsesc eu însumi calmul. O rezem cu spatele de perne. Însă acestea nu ţin, canapeaua neavând spetează. O iau în braţe şi o transport pe patul meu. E un pat mare, de două persoane, moştenit de la unchiul, cu o spetează tapisată, de care o sprijin pe Evelyne. Evit s-o privesc. Auzind cum luptă ca să-şi recapete suflul am impresia că are să se sufoce. Opaiţul luminează slab. Însă noaptea nu e întunecoasă şi îi văd clar trăsăturile crispate. După ce deschid larg fereastra, iau din dulap ultima mea sticlă de colonie, stropesc cu ea o mănuşă de baie şi îi şterg fruntea şi partea de sus a pieptului. Ea nu se mai uită la mine. E incapabilă să vorbească, îşi aţinteşte ochii drept înainte şi, cu capul dat pe spate şi obrajii uzi de sudoare, tuşeşte şi gâfâie. Cum părul pare s-o jeneze deoarece îi cade mereu pe frunte, iau din sertarul biroului o bucăţică de sfoară şi i-l leg.

Asta-i tot ce am pentru a o îngriji: o sticlă de apă de colonie şi un capăt de sfoară. Nu am niciun dicţionar medical, cunoştinţele mele în acest domeniu sunt nule şi mă tem că Larousse-ul în zece volume al unchiului nu-mi poate fi de niciun folos. Cu greutate, căci opaiţul luminează slab, citesc totuşi articolul despre astmă. Nu găsesc în el decât nume de medicamente

dispărute: beladonă, atropină, novocainã. Evident, nu era să-mi indice leacuri băbeşti. Or, tocmai de aşa ceva am nevoie.

Mă uit la Evelyne. Îmi dau seama cât de lipsiţi şi de neputincioşi suntem. Mă gândesc, de asemenea, ce s-ar întâmpla dacă aş avea o nouă criză de apendicită şi cum am neglijat să mă operez atunci când puteam s-o fac.

Mă aşez lângă Evelyne. Ea îmi aruncă atunci o privire atât de înspăimântată, încât simt un nod în gât. Îi vorbesc, îi spun că are să treacă îndată şi, când ochii ei nu mă mai fixează, încep s-o observ. Constat imediat că îi e mai greu să-şi golească pieptul decât să inspire. Nu ştiu de ce, dar îmi închipuisem contrariul. Dacă înţeleg bine, ea se asfixiază de două ori: odată pentru că nu expulzează destul de repede aerul viciat şi, a doua oară, pentru că nu inspiră de ajuns de iute aer proaspăt. Însă blocarea pare să împiedice mai degrabă expiraţia decât inspiraţia. Pe deasupra, mai e şi tusea. Presupun că aceasta are ca scop îndepărtarea a ceea ce împiedică respiraţia. E o tuse seacă, ce-o scutură şi o epuizează. Şi nu expectorează absolut nimic.

Privind cum se lasă şi se ridică pieptul ei slab, îmi vine o idee. Ce-ar fi dacă aş ajuta-o să respire prin mijloace mecanice? Fără a o culca pe spate, ci aşa cum se găseşte, într-o poziţie care-i permite să tuşească şi, la nevoie, să scuipe. Mă aşez pe pat, mă sprijin de spetează şi, luând-o în braţe, o pun între picioarele mele cu spatele spre mine. După aceea o apuc de partea de sus a braţelor însoţind mişcarea ei de expirare printr-o dublă mişcare. Îi împing umerii înainte şi-i înclin în acelaşi timp toracele. Pentru inspiraţie, procedez invers, îi aduc umerii spre spate şi-i trag bustul înspre mine până ce spatele ei îmi atinge pieptul.

Nu ştiu dacă ceea ce fac e util. Nu-mi dau seama dacă un medic n-ar găsi eforturile mele ridicole. Probabil însă că o reconfortez pe Evelyne, cel puţin din punct de vedere moral, pentru că, la un moment dat, îmi spune cu un glas stins, abia auzit, mulţumesc, Emmanuel.

Continui. Ea se lasă complet în mâinile mele dar, nu după mult timp, constat că, în pofida extremei slăbiciuni a bustului, îl găsesc mai greu de manevrat. Probabil că, obosit cum sunt, mă mai prinde somnul, căci observ deodată că opaiţul s-a stins din cauză că s-a terminat uleiul, fără însă să fi băgat de seamă când se stinsese.

Pe la mijlocul nopţii, cred, căci îmi pusesem ceasul pe birou şi pierdusem complet noţiunea timpului, Evelyne e cutremurată de un acces prelungit de tuse şi-mi cere, cu o voce stinsă, o batistă. Aud cum scuipă îndelung, curăţindu-şi gâtul. Accesul de tuse revine de câteva ori şi, de fiecare dată, expectorează. După aceea se lasă pe pieptul meu, epuizată, dar uşurată.

Când deschid din nou ochii e ziuă, soarele inundă odaia, iar eu sunt întins de-a latul patului într-o poziţie incomodă, cu Evelyne culcată în braţele mele

şi dormind adânc. Probabil că am alunecat în somn din poziţia în care mă aşezasem, şi am rămas culcat fără să mă răsucesc prea mult. Când mă scol, şoldul stâng îmi este înţepenit, iar la gât am un început de cârcei. Întrucât Evelyne e la fel de contorsionată ca şi mine, o întind în pat şi-i dezleg chiar bucăţica de sfoară cu care i-am prins părul fără s-o trezesc. Are ochii încercănaţi, obrajii scofâlciţi, tenul alb şi, dacă n-ar respira, ai putea crede că e moartă.

La ora unsprezece o deştept aducându-i din locuinţă, pe o tavă mică, o cană de lapte cald cu zahăr şi o felie de pâine cu unt. Dar până să înghită Evelyne ceva! Cu chiu şi vai reuşesc s-o fac să mănânce aproape tot, dar asta alternând linguşirile cu ameninţările. Ameninţarea, căci pluralul este exagerat, e că, dacă nu mănâncă, începând din seara aceea, îi mut culcuşul la etajul doi. Asta merge pentru două sau trei înghiţituri, dar deodată, cu o vioiciune nemaipomenită, întoarce ea şantajul împotriva mea. Refuză cu hotărâre să mai mănânce dacă nu-i promit că are să rămână în camera mea. Până la urmă ajung la un compromis. Cu fiecare înghiţitură de lapte ea câştigă o zi şi cu fiecare îmbucătură de pâine cu unt, o alta. Ne punem de acord, după oarecare tocmeală, asupra a ceea ce se înţelege prin înghiţitură şi prin îmbucătură.

Când Evelyne îşi termină micul dejun, eu îi datorez douăzeci şi două de zile de ospitalitate. Deoarece mi-e frică să nu rămân complet dezarmat pe viitor, îmi rezerv dreptul de a-i reduce aceste zile dacă nu are să-şi mănânce porţia la masa următoare. Ia te uită, zice ea, ce şiret! Şi ce te-ar împiedica să-mi tot pui mâncare în farfurie? Îi promit să nu trişez şi că partea ei are să fie fixată în raport cu vârsta prin consensul celor prezenţi. Probabil că Evelyne are în trupul ei mic şi gingaş rezerve de vitalitate, căci după noaptea pe care a petrecut-o este vioaie şi veselă în tot timpul acestei scene. Numai la sfârşit se vede că e puţin obosită. Vrea chiar să se scoale, însă mă opun. Trebuie să doarmă până la amiază, când am să vin s-o iau. Îmi promiţi că ai să vii, Emmanuel? Îi promit şi, în timp ce mă îndrept spre uşă, mă urmăreşte cu privirea, capul ei cu faţa palidă abia atingând perna. Are nişte ochi imenşi. Fără trup şi aproape fără faţă, e numai ochi.

Când cobor din nou ducând ceaşca goală pe tavă, găsesc un mic grup în curtea din faţa foişorului. Thomas, Peyssou, Colin, cu mâinile în buzunare, şi Mietta, care pare să mă aştepte. Şi, într-adevăr, abia m-a văzut, că-mi şi ia tava din mână şi se întoarce pe călcâie pentru a o duce înapoi în locuinţă, nu fără să-mi arunce din mers o privire care mă surprinde.

— Uite, zice Peyssou, voiam să-ţi spunem, Emmanuel, că am terminat de aranjat fierăria lui Colin. Şi acum ne plictisim.

— Şi Meyssonnier?

— Meyssonnier, îmi spune Peyssou, are o treabă. Se ocupă cu fabricarea arcului pe care i l-ai comandat. Jacquet şi Momo îngrijesc animalele. Dar noi, ce să facem? N-o să ne petrecem timpul tot uitându-ne cum creşte grâul.

— Uite, spune Colin cu surâsul lui în formă de gondolă, am putea oricând să le spunem femeilor să stea în pat dimineaţa şi să le ducem noi micul dejun.

Râsete.

— Colin, îi spun, vrei un picior în fund?

— Oricum, ce-i drept, adaugă Thomas, e deprimant să nu faci nimic.

Îl privesc. Nu pare deprimat. Mai degrabă somnoros. Şi nu chiar atât de dornic să muncească, cel puţin nu în dimineaţa asta. Faptul că e acolo şi participă la corul şomerilor, în timp ce-şi doreşte atât de mult să fie în altă parte, se datorează mai curând încercării lui de a nu părea că se ţine de fusta nevestei. Continui:

— Aţi făcut bine că mi-aţi spus. Am în rezervă un întreg program. Primo: lecţii de călărie pentru toată lumea. Secundo: lecţii de tir. Terţio: înălţarea zidului de apărare al cetăţuii de la intrare, care nu depăşeşte înălţimea unei scări.

— Lecţii de tir? întreabă Colin. Asta înseamnă să risipim muniţiile şi nu avem chiar aşa de multe.

— Ba, deloc. Ştii carabina aia mică pe care mi-a dat-o unchiul. Am regăsit-o. E în hambar împreună cu o cantitate mare de alice. Tocmai cât trebuie pentru antrenament.

Peyssou se frământă în legătură cu zidul de apărare. Tatăl său fusese zidar, el însuşi se descurca foarte bine cu micile reparaţii şi în ceea ce priveşte zidul de apărare nu zice ba. Mai ales că ciment aveam, adus cu prada de la Etang. De nisip nu se poate spune că ducem lipsă, şi nici de pietre. El s-a şi gândit la toate astea, totuşi...

— Totuşi, zice el, n-ar trebui să stricăm aspectul. Dacă înălţăm zidul, înseamnă că suprimăm crenelurile. N-o să arate bine fără creneluri. Ochiului o să-i lipsească ceva.

— Sunt sigur că o să te descurci, spun eu. Există, fără îndoială, posibilitatea de a împăca şi ochiul, şi apărarea.

El face o grimasă care exprimă îndoială şi dă din cap cu un aer sever. Dar îl cunosc bine pe Peyssou, e încântat. Are să se gândească zi şi noapte la zid. Are să facă planuri, să creeze. Iar după ce treaba are să fie terminată, de fiecare dată când, întorcându-se de la câmp, are să se apropie de cetăţuia de la intrare, are să gândească, fără s-o spună însă vreodată cuiva: eu, Peyssou, am făcut asta.

— Thomas, spun, arată-le cum se pune şaua pe cal; ia cele trei iepe, dar pe Bel Amour, nu. Vă ajung din urma la Maternitate.

Intru în locuinţă şi, în fundul sălii mari, le zăresc pe cele patru femei – cele două bătrâne şi cele două tinere – foarte aferate. Familia Falvinei deţine acum o majoritate absolută: trei contra una. Dar Menou e în stare să se apere. Când deschid uşa tocmai termină s-o boscorodească pe Falvina. Cele două tinere tac, una pentru că e mută, cealaltă din prudenţă.

— Mietta, poţi să vii o clipă?

Mietta vine fuga. Ies cu ea afară şi închid uşa în urma mea. Are pe ea fustiţa de lână cârpită şi bluza uzată cu mâneci scurte – dar totul foarte curat – şi e desculţă. Tocmai spălase pardoseala în locuinţă şi nu apucase să se încalţe. Mă uit la picioarele ei goale pe pavajul curţii, apoi la impunătoarea ei coamă neagră şi, în sfârşit, la ochii care, prin blândeţea lor, aduc atât de bine cu cei ai cailor. Pe urmă mă întorc cu privirea la picioare. Nu ştiu de ce la vederea lor mă simt emoţionat cu toate că, de fapt, n-au nimic emoţionant: sunt mari şi solide. Poate mai degrabă pentru că, goale cum sunt, completează imaginea de copil sălbatic pe care mi-o sugerează Mietta în această dimineaţă. Îmi spun că e o Evă a epocii de piatră, care revine către mine din adâncurile vremii. Idee idioată. Supraestimare sexuală, ar spune Thomas. Parcă nu tot despre supraestimare e vorba şi la el, în acest moment!

— Mietta, eşti supărată?

Dă din cap. Nu e supărată.

— Ce ai?

O nouă negare. N-are nimic.

— Dar Mietta, m-ai privit ciudat mai înainte.

Stă în faţa mea docilă şi impenetrabilă.

— Hai, Mietta, vorbeşte, spune-mi ce nu-i în regulă! Ochii ei, fixaţi asupra mea cu blândeţe, îmi par a exprima un uşor reproş.

— Explică-te odată, Mietta, ce se petrece?

Ea mă priveşte ţinându-şi braţele nemişcate de-a lungul trupului. Niciun gest, nicio mimică. E de două ori mută.

— Mietta, ar trebui să-mi spui dacă ceva nu-i în regulă, doar ştii cât de mult te iubesc.

Ea încuviinţează cu gravitate din cap. Ştie.

— Atunci?

Nicio mişcare.

— Mietta!

O apuc de umeri, mă apropii de ea şi o sărut pe obraz. Atunci deodată, mă cuprinde cu braţele, mă strânge foarte tare, dar fără să mă sărute, şi, desprinzându-se pe loc, mă părăseşte şi se întoarce alergând la locuinţă.

Scena s-a consumat atât de repede, încât rămân câteva secunde cu ochii pironiţi la uşa grea de stejar pe care n-a apucat s-o închidă în urma ei.

Când mă gândesc la cele două luni care au urmat acestei dimineţi, ceea ce mă frapează în mod deosebit este încetineala cu care s-au scurs. Nu se poate spune că ducem lipsă de activitate. Tirul, călăria, înălţarea zidului din prima incintă (noi îi servim drept salahori uriaşului Peyssou) şi, în plus, pentru mine, lecţiile de gimnastică, de aritmetică şi de ortografie cu Evelyne.

Suntem foarte ocupaţi şi totuşi nimic nu ne zoreşte. Dispunem de mult timp liber. Ritmul vieţii e lent. Lucru ciudat, cu toate că zilele au acelaşi număr de ore, ne par infinit mai lungi. În fond, toate maşinile destinate să ne uşureze munca, automobilele, telefonul, tractorul, maşina de tocat, râşniţa pentru boabe, fierăstrăul circular, o uşurau, e adevărat. Dar ele aveau şi darul de a accelera timpul. Omul voia să facă prea multe lucruri prea repede. Maşinile erau totdeauna prezente, totdeauna la îndemână şi îl zoreau.

De exemplu, înainte, pentru a mă duce până la La Roque ca să-l anunţ pe Fulbert că Thomas şi Catie s-au căsătorit – presupunând că n-aş fi vrut s-o fac prin telefon – mi-ar fi trebuit nouă minute şi jumătate de mers cu maşina şi asta din cauza numeroaselor cotituri. De data aceasta am făcut drumul călare împreună cu Colin, care a ţinut să mă însoţească, fără îndoială ca s-o revadă pe Agnès, şi ne-a trebuit mai bine de o oră. Iar odată ajunşi acolo, după ce i-am înmânat mesajul lui Fabrelâtre pentru că Fulbert nu era încă sculat, n-a putut fi vorba să plecăm imediat înapoi deoarece caii, după cincisprezece kilometri de drum, trebuiau să se odihnească puţin. Mai mult, la întoarcere, nevoind să-i fac să meargă prea mult pe asfalt, am luat-o pe scurtătura din pădure, care, datorită trunchiurilor de arbori căzuţi ce îngreunau trecerea, ne-a făcut să întârziem mult. Pe scurt, plecaţi dimineaţa devreme, ne-am întors la prânz, obosiţi, dar destul de mulţumiţi, Colin pentru că vorbise cu Agnès, iar eu pentru că văzusem lăstari verzi răsărind ici-colo din pământ şi chiar pe trunchiurile unor arbori care păreau morţi.

Remarc că şi mişcările noastre sunt mai lente. S-au adaptat la ritmul nostru de viaţă. Nu descaleci aşa cum ieşi dintr-un automobil. Nu mai e vorba să trânteşti portiera şi să urci scara în fugă pentru a răspunde la telefonul care tocmai sună. Descalec la intrare, o duc pe Amarante la pas în boxă, îi dau jos şaua, o şterg şi o aştept să i se usuce bine năduşeala înainte de a-i da să bea. În total, o jumătate bună de ceas.

Nu e exclus ca, dispărând medicina, viaţa să devină mai scurtă. Dacă omul trăieşte însă mai lent, dacă zilele şi anii nu mai trec pe lângă el cu o viteză înspăimântătoare, dacă în sfârşit are timp să trăiască, mă întreb ce a pierdut!

Chiar şi relaţiile dintre oameni s-au îmbogăţit considerabil datorită acestui ritm încetinit al vieţii noastre. Ehei! dacă m-aş apuca să compar! Iată, de pildă, Germain, bietul Germain, care a murit sub ochii noştri în ziua evenimentului. Cu toate că a fost colaboratorul meu cel mai apropiat timp de mai mulţi ani, nu l-am cunoscut, ca să zic aşa, sau, ceea ce e şi mai rău, l-am cunoscut doar atât cât să mă pot folosi de el. Îngrozitor acest „a se folosi", când e vorba de un om. Dar asta e, eram ca toată lumea, eram grăbit. Mereu telefoanele, corespondenţa, maşina, vânzările anuale de cai de călărie în marile oraşe, contabilitatea, hârţoagele, perceptorul... Trăind într-un asemenea ritm, relaţiile umane dispar.

La începutul lui august, ne vizitează bătrânul Pougès care, plecat cu bicicleta din La Roque în mica lui plimbare zilnică, a ajuns până la noi. Salut performanţa acestui om de şaptezeci şi cinci de ani: treizeci de kilometri dus şi întors de drumuri accidentate pentru a bea două pahare de vin. După părerea mea, le-a meritat. Dar nu se poate spune că Menou îl primeşte cu braţele deschise. Îi iau sticla din mână şi o expediez în casă. Ce i-am făcut? mă întreabă, tânguindu-se, moş Pougès, trăgând de vârfurile mustăţii lui lungi. Nimic, îi răspund, nu te uita la ea, idei de babă! De fapt, ştiu ce-i reproşează Menou: că în urmă cu patruzeci şi şapte de ani îl atrăsese pe defunctul ei soţ la Adelaida, cu urmările cunoscute pentru pacea căsniciei ei şi pentru numele date scroafelor. O jumătate de secol n-a domolit pizma lui Menou. Ei, ai curaj nu glumă, îmi spune ea seara înainte de cină, dacă-l primeşti pe ăsta în vizită. Un leneş, un beţiv, care aleargă după fuste. Ei, Menou, Pougès nu mai aleargă el acum, decât cel mult cu bicicleta. Iar de băut nu bea cu mult mai mult decât tine.

Pougès mă pune la curent cu noutăţile din La Roque. Duminică la capelă, în mijlocul predicii, Fulbert a denunţat duplicitatea mea, chiar aşa se exprimase, şi mai spusese un cuvânt nu prea politicos la adresa lui Catie. Mi-am zis imediat: e o provocare. Din fericire, Marcel stătea lângă Judith, cu care cred că se înţelege bine. Pe scurt, când a văzut că roşeşte, l-a înşfăcat de braţ, s-a întors spre Fulbert şi i-a spus în plină predică: „Domnule părinte, îmi cer scuze, dar eu vin la biserică ca să aud vorbindu-se despre bunul Dumnezeu şi nu ca să ascult relatarea certurilor dumneavoastră personale cu domnul Comte pe tema unei tinere fete". Şi tu ştii cum vorbeşte ea: ironic şi sec. Politicoasă, dar cu voce de plutonier. În sănătatea ta!

— În sănătatea ta!

— A doua zi, i-a micşorat raţia. Atunci ea a făcut înconjurul târgului cu raţia în mână ca s-o arate oamenilor şi i-a spus lui Fabrelâtre: domnule Fabrelâtre, spuneţi-i domnului părinte că-i mulţumesc pentru postul la care mă pune. Dar dacă mâine nu capăt o raţie normală, mă duc să cerşesc la Malevil. Ei bine, n-o să crezi, Emmanuel, dar a doua zi a căpătat o raţie ca toată lumea.

— Ceea ce dovedeşte că, băgat unde trebuie, morcovul îşi face efectul, i-am spus privindu-l.

— Ei, da! răspunde evaziv Pougès, scoţându-şi batista din buzunar şi ştergându-şi cu grijă, de ambele părţi, lunga lui mustaţă îngălbenită.

Şi asta n-a făcut-o numai din motive de curăţenie, dacă se poate spune aşa, ci pentru a-mi da de înţeles că paharul lui e gol. I-l umplu ochi pentru a doua oară. Apoi înfund dopul în gâtul sticlei cu un pocnet sec. Ca să-şi ia gândul.

Cât durează sorbitul primului pahar, Pougès îmi face conversaţie. La al doilea însă consideră, probabil, că mi-a plătit îndeajuns şi tace. Al doilea e, ca să spun aşa, paharul gratuit, ca la Adelaida. E necesară o anumită reculegere. Iar eu profit de tăcerea lui ca să-i scriu o scrisoare lui Marcel pe care Pougès urmează s-o pună în cutia de scrisori de la turn, prevenindu-l pe destinatar printr-un cuvânt. În felul acesta va evita să se compromită. Îl sfătuiesc pe Marcel în această scrisoare să organizeze două feluri de opoziţie: una pe faţă şi curtenitoare, desfăşurată de Judith împotriva lui Fulbert. Cealaltă, clandestină şi injurioasă, împotriva lui Fabrelâtre.

Dintre noi toţi, Peyssou fusese cel care avusese dreptate când spusese că grâul de la Rhunes avea „voinţa" să câştige timpul pierdut. La 15 august, e drept, cu multă întârziere, spicele s-au format, iar pe la 25 sunt pe jumătate coapte. Şi tot Peyssou a fost cel care, într-o după-amiază, a observat pe liziera cea mai apropiată de Rhunes tulpini răsturnate, spice mâncate şi urme de labe.

— E un bursuc, zice el, şi încă unul mare. Uite la distanţa dintre labe.

— Bursucul mănâncă porumb, spune Colin, sau struguri.

Peyssou ridică din umeri.

— Nici nu merită să răspund, spune el, răspunzând. În lipsă de porumb îţi dai seama! Animalul ăsta murdar, în ziua bombei trebuie să fi fost în vizuina lui. Bursucul sapă adânc.

— Şi ce-a mâncat de atunci? întreabă Jacquet.

Peyssou ridică din nou din umeri.

— N-a mâncat, a dormit.

Mă gândesc că Peyssou are dreptate. E drept că în regiunile noastre, unde frigul e moderat şi hrana se găseşte cu uşurinţă, bursucul nu mai intră în

hibernare. Probabil însă că el îşi păstra, pentru cazurile de foamete, facultatea de a vegeta în fundul vizuinii şi de a trăi modest din rezervele lui de grăsime în aşteptarea unor zile mai bune.

Consiliu de război. Înainte oamenii se mulţumeau să aprindă un foc mocnit la marginea lanului ca să îndepărteze bursucul. Dar acest procedeu nu ni se pare de-ajuns de radical. Nu vrem doar să gonim dihania, ci-i vrem pielea. Ura ţăranului faţă de dăunătorul care vrea să-i fure recolta ne întărâtă mai puternic ca oricând.

Pe panta colinei, de cealaltă parte a Rhunes-ului, cam la douăzeci de paşi de lanul de grâu, amenajăm un mic adăpost săpat în pământ şi acoperit cu nuiele sprijinite pe patru pari. Acoperişul nu e destinat numai să-l ascundă pe cel ce stă la pândă, ci şi să-l adăpostească de ploaie şi de vânt. Iar Meyssonnier, căruia îi datorăm planul adăpostului, împinge rafinamentul până la a aşeza pe fundul gropii un grătar rudimentar cu scopul de a-l izola de sol pe cel ce stă acolo. Pentru că, spune el, prin cizma de cauciuc, oricât de groasă ar fi, tot îţi pătrunde umezeala în corp.

Se formează echipe care urmează să vegheze pe rând, noaptea, în mica noastră cazemată. Nu sunt excluse nici femeile, cele două tinere cel puţin, care, în ultimele două luni, au fost învăţate să tragă şi care se descurcă destul de bine. Catie urma, bineînţeles, să intre în echipă cu Thomas, iar Mietta, deşi mă aşteptam să mă aleagă pe mine, îl alege pe Jacquet. Aceasta îl determină pe Peyssou să-l ia pe Colin în lipsa lui Jacquet, iar pe mine să-l iau pe Meyssonnier. Evelyne – şi probabil că Mietta a prevăzut lucrul acesta – îmi face o scenă ca să intre în echipă cu mine şi, fiindcă mă împotrivesc, începe chiar o grevă a foamei care mă sileşte să capitulez.

Trec opt zile. Nici urmă de bursuc. Cu tot mirosul lui urât, are, pare-se, nasul bun şi ne-a simţit. E drept că, din punctul lui de vedere, probabil că noi suntem cei care mirosim urât. Oricum, continuăm să rămânem la pândă.

În felul acesta timpul se scurgea încet, asemenea unui fluviu. Mă deştept în zori odată cu lumina zilei. De când s-a făcut atât de frumos, las fereastra deschisă. Când mă trezesc îmi place să privesc cum se întinde vegetaţia pe colina din faţă. E de neînchipuit. Cine ar fi crezul, în urmă cu două luni, că avea să vadă atâta iarbă şi atâtea frunze, nu pe copaci, căci foarte puţini supravieţuiseră, ci pe un număr neînchipuit de mare de tufe care, profitând de distrugerea vecinilor lor mai mari, se înmulţiseră vertiginos. Mă uit de asemenea la Evelyne, care doarme pe canapeaua lui Thomas. Sistemul de zile de ospitalitate pentru fiecare bucăţică de pâine şi înghiţitură de lapte i-a asigurat dreptul de a rămâne în camera mea timp de două luni, după ce o primisem numai pentru o noapte. Nu îndrăznesc însă să pun capăt învoielii noastre, fiindcă i-a priit mult. Faţa i s-a colorat, obrajii i s-au rotunjit, a

căpătat muşchi. Şi dacă, în pofida previziunilor mele, pieptul i-a rămas plat, cel puţin s-a întărit. A învăţat să călărească mai repede decât toţi ceilalţi deoarece se urcă pe cal fără pic de frică, repede, strângând cu picioruşele pântecele calului pentru a-l îndemna s-o ia la galop şi porneşte cu cosiţele-i blonde fluturând. Am obligat-o să-şi împletească părul la călărie de când, odată, încălecând pe Morgane şi ridicând mâna dreaptă ca să-şi dea părul pe spate, a declanşat o serie de salturi care au făcut-o să se izbească de un copăcel, din fericire fără nicio urmare.

Chiar în momentul în care Evelyne, simţindu-mi privirea asupra ei, deschide ochii, se aude o împuşcătură. Apoi a doua şi, peste un sfert de secundă, a treia. Într-o clipă trec de la uimire la nelinişte. Peyssou şi Colin şi-au petrecut noaptea la pândă lângă Rhunes, dar la ora asta se pregătesc să se întoarcă. N-o să se aventureze bursucul în grâu după ce se crapă de ziuă. Şi dacă ar fi aşa, lui Colin şi lui Peyssou nu le-ar trebui trei cartuşe ca să-l răpună. Mă scol şi-mi trag în grabă pantalonii.

— Evelyne, dă fuga la cetăţuia de la intrare şi spune-i lui Meyssonnier să-şi ia puşca, să deschidă şi să mă aştepte.

De o lună am hotărât ca fiecare să-şi aibă arma lui şi să şi-o ţină în cameră. În felul acesta, în cazul unui atac în timpul nopţii, dispuneam de trei puşti la cetăţuia de la intrare, trei la foişor şi una, cea a lui Jacquet, în locuinţă, afară de cazurile când acesta se află în camera Miettei, aşa cum se întâmpla în dimineaţa asta.

Evelyne o şterge desculţă şi în cămaşă, iar când ies din cameră apare şi Thomas în pragul camerei lui în pijama, cu pieptul gol.

— Ce se-ntâmplă?

— Luaţi-vă amândoi puştile şi postaţi-vă la cetăţuia de la intrare. Nu vă mişcaţi de acolo. Rămâneţi să păziţi Malevil-ul. Repede, repede! N-are rost să vă mai îmbrăcaţi!

Cobor la iuţeală scara în spirală, trezindu-mă faţă-n faţă cu Jacquet, care iese din camera Miettei. Reacţia lui a fost mult mai promptă decât a lui Thomas: are pantalonii pe el şi arma în mână. Nu schimbăm nicio vorbă. O luăm la fugă unul lângă celălalt.

Când ajungem în mijlocul primei incinte, se aude un al patrulea foc dinspre Rhunes. Mă opresc, introduc glonţul pe ţeava şi trag în aer. Sper că cei de acolo au să înţeleagă că asta înseamnă că sosim. O iau din nou la goană. Îl văd înaintea mea pe Meyssonnier, cu arma în mână, gata să deschidă poarta. Îi strig de departe:

— Du-te! du-te! Te ajung!

Jacquet, care a continuat să alerge când m-am oprit ca să-mi descarc arma, e acum înaintea mea. Ies după el pe poartă şi încep să cobor când aud

în spatele meu un gâfâit. Mă întorc şi o văd pe Evelyne, desculţă şi în cămaşă, alergând din toate puterile să mă ajungă.

Mă apucă o furie nebună. Mă opresc, o apuc de o mână, o scutur şi strig:

— Pentru numele lui Dumnezeu! Ce faci aici? Întoarce-te! Întoarce-te!

Strigă şi ea, cu ochii ieşiţi din orbite:

— Nu! Nu! Vreau să viu cu tine!

— Întoarce-te!

Mutând puşca din mâna dreaptă în mâna stângă. Îi trag două palme. Ea se supune asemenea unui animal bătut, începe să meargă de-a-ndăratelea spre poartă, dar cu o încetineală exasperantă, uitându-se la mine cu ochi îngroziţi. Urlu iar:

— Întoarce-te!

Pierd secunde preţioase! Şi Catie şi Thomas, care încă n-au ieşit! Şi n-am în seama cui s-o dau. Nici măcar în seama lui Menou, care se luptă sub poarta larg deschisă cu Momo pe care-l ţine cu amândouă mâinile de cămaşă.

O apuc pe Evelyne de mijloc şi, aruncând-o pe un umăr, o iau în goană înapoi până la poartă, unde o depun ca pe un pachet.

În aceeaşi clipă văd rupându-se cămaşa lui Momo care, eliberat, se avântă înainte, coborând în fugă drumul către Rhunes.

— Momo! Momo! ţipă Menou disperată, luând-o şi ea la goană.

Şi cei doi care nu mai apar! Imposibili oameni! Probabil că ea se fardează, iar el o aşteaptă.

O las acolo pe Evelyne şi încep să alerg pe drum depăşind-o pe Menou, care fuge cu picioarele ei mici şi slabe strigând întruna: Momo! Momo! Îmi dau însă seama că nu voi putea să-l ajung. Fuge aşa cum fug copiii, aproape fără să-şi desprindă picioarele de pământ, însă foarte repede şi cu un suflu inepuizabil.

La cotitura în formă de ac de păr de lângă albia râului o pot vedea, fără să mă întorc, pentru că în acel loc drumul merge aproape paralel cu el însuşi, pe Menou alergând cât poate de repede şi, în urma ei, pe Evelyne care o ajunge! Mă simt demoralizat la culme de acest şir neaşteptat de acte de indisciplină. Nu ştiu de ce, acum sunt convins că şi Thomas şi Catie au să-şi părăsească postul şi să vină după noi. Malevil-ul are să rămână fără apărători. Toate bunurile noastre, toate rezervele, toate animalele părăsite la dispoziţia oricui vrea să intre! Sunt disperat şi, în timp ce alerg cu inima zvâcnind şi scrâşnind din dinţi, gâtul mi se strânge de simt că-mi vine rău. Sunt înnebunit de furie şi de teamă.

Când cobor la Rhunes îi văd, destul de departe şi cu spatele spre mine, stând în şir nemişcaţi şi cu arma în mână, pe Peyssou, Meyssonnier, Colin şi

Jacquet. Nu face niciunul nicio mişcare. Nu spun nimic. Par înmărmuriţi. Ce-i înmărmureşte nu ştiu, pentru că nu le văd decât spatele. În orice caz, nu au atitudinea unor oameni ameninţaţi sau obligaţi să se apere, ori cărora le este frică de ceva. Sunt muţi, prefăcuţi parcă în statui, şi nici măcar zgomotul pe care-l fac alergând nu-i determină să se întoarcă.

Ajung în cele din urmă lângă ei, fără ca asta să-i ajute să-şi revină din uimire, fără ca măcar să-mi facă loc lângă ei. Şi-atunci văd şi eu.

Cam la zece metri de noi, mai în jos, vreo douăzeci de indivizi în zdrenţe, în ultimul grad de slăbiciune, nu palizi, ci de-a dreptul galbeni, cu pielea feţei atârnându-le, unii chiar atât de slabi încât nici n-au puterea să se uite cu ochii şi aruncă nişte priviri încrucişate de ţi se face frică, stau chirciţi sau culcaţi în grâul nostru şi înghit lacomi, cu mici schelălăieli sfioase, spicele pe jumătate coapte. Nu-şi dau nici măcar osteneala să scoată boabele din învelişul lor, le mănâncă cu totul. Bag de seamă că au în jurul gurii pete verzi, dovadă că, înainte de a da de grâul nostru, au încercat să mănânce iarbă. Ai fi zis că sunt nişte animale scheletice. În ochii lor încrucişaţi străluceşte teama şi lăcomia. Ne aruncă priviri piezişe, grăbindu-se să-şi umple boturile cu spice. Când se îneacă, scuipă în pumni ce au în gură şi apoi înghit din nou. Printre ei sunt şi femei. Se deosebesc doar prin lungimea părului, pentru că îngrozitoarea lor slăbiciune face să dispară orice semn de apartenenţă la celălalt sex. Niciunul nu are puşcă. Dar văd lângă ei, aşezate pe spice, furci şi reteveie.

Spectacolul e atât de jalnic, încât îmi trebuie oarecare timp ca să-mi dau seama că au apucat să distrugă un sfert din recoltă şi că au s-o dea gata pe toată dacă nu intervenim. În afară de ce mănâncă, distrug şi mai multe spice călcându-le şi culcându-se pe ele. Iar grâul ăsta pe care-l părăduiesc sau îl mănâncă înseamnă viaţa noastră. Dacă grâul Malevil-ului poate fi distrus fără oprelişte, atunci şi locuitorii lui au să devină o bandă de vagabonzi hămesiţi ca atâtea altele. Pentru că sunt convins că aceasta nu e decât prima pe care o întâlnim. Reapariţia vegetaţiei a determinat-o să pornească la drum în căutare de hrană.

Peyssou e alături de mine. Nu pare să fie conştient de prezenţa mea. Faţa îi e scăldată-n sudoare.

— Am încercat tot ce se poate încerca, spune Colin, cu vocea sugrumată de durere şi de furie. Le-am vorbit, i-am înjurat. Am tras în aer. Am aruncat cu pietre în ei. Închipuie-ţi că puţin le-a păsat de pietre. Şi-au apărat capul cu o mână şi au continuat să înghită.

— Dar ce-i cu oamenii ăştia? întreabă Meyssonnier cu o uimire pe care în altă împrejurare aş fi găsit-o comică. Şi de unde vin?

Le strigă în dialect cu o furie neputincioasă:

— Plecaţi de aici, pentru numele lui Dumnezeu! Vedeţi bine că ne prăpădiţi grâul! Noi ce-o să mâncăm?

— Ei, zice Colin, ori că e dialect, ori că e franceză nici nu răspund măcar! Înfulecă. Şi noi care ne făceam sânge rău pentru un bursuc!

— Dar dacă am intra în ei cu patul puştii, zice în cele din urmă Peyssou, cu o voce gâtuită.

Fac nu din cap. Nu trebuie să te încrezi în slăbiciunea lor. Din partea unei fiinţe hăituite te poţi aştepta la orice. Şi pe urmă patul puştii împotriva furcii înseamnă o luptă inegală. Nu. Ştiu bine care e singura hotărâre logică ce trebuie luată. Şi o ştiu şi tovarăşii mei. Dar sunt incapabil s-o pun în aplicare. Aşa cum stau acolo, la marginea lanului de grâu, cu arma în mână, cu piedica ridicată, cu un glonte pe ţeavă şi cu degetul pe trăgaci, e prea puţin să spun că ezit. Sunt cuprins de o inhibiţie totală care, împotriva judecăţii mele limpezi, mă paralizează. La rându-mi sunt şi eu înmărmurit.

Singurul care se agită e Momo. Îl ştiu foarte excitabil, însă nu l-am mai văzut niciodată pradă unui asemenea delir. Bate pasul pe loc de nerăbdare, îşi ridică braţele spre cer, îşi agită pumnul, urlă. E dominat de o furie dementă şi, întorcându-şi spre mine ochii strălucitori şi capul zbârlit, mă imploră prin sunete şi prin gesturi să pun capăt jafului. Strigă cu o voce stridentă:

— *Gâu*! *Gâu*!

Probabil că jefuitorii se bătuseră între ei sau împotriva unei alte bande pentru că îmbrăcămintea le este numai zdrenţe şi aceste zdrenţe murdare, soioase, de culoarea pământului, le dezvelesc şoldurile, piepturile, spatele. Văd o nenorocită ai cărei sâni moi şi zbârciţi atârnă până la pământ în timp ce se târăşte în patru labe, de la un spic la altul. Asta are pantofi, dar majoritatea sunt cu picioarele înfăşurate în cârpe. Printre ei nu sunt nici copii, nici persoane foarte tinere, nici bătrâni. Cei mai puţini rezistenţi muriseră. Cei pe care-i văd sunt „în floarea vârstei". Expresie crudă, dacă e folosită la adresa acestor schelete. Sunt frapat de proeminenţa osului bazinului, de genunchii care par enormi, de omoplaţi, de clavicule. Când mestecă, li se văd muşchii maxilarelor. Pielea este ca un sac mai mult sau mai puţin încreţit care le înveleşte oasele, iar dinspre ei vine un miros rânced care te sufocă şi te îngreţoşează.

— Gâul! Gâul! ţipă Momo, apucându-se cu mâinile de păr ca pentru a şi-l smulge.

Am mâna dreaptă crispată pe armă, pe care tot o mai ţin de-a lungul şoldului, cu ţeava în jos. Nu sunt în stare s-o duc la umăr. Sunt cuprins de o ură nebună împotriva acestor străini, a acestor jefuitori, pentru că ne devorează viaţa. Şi, de asemenea, pentru că sunt ceea ce putem deveni tot

atât de repede şi noi la Malevil dacă resursele noastre continuă să fie prădate. Dar încerc, totodată, o milă abjectă care îmi anihilează ura şi mă reduce la neputinţă.

— *Gâu*! *Gâu*! urlă Momo în culmea aţâţării.

Şi deodată, străbătând în goană cei zece metri care ne separă de bandă, se aruncă urlând asupra jefuitorului celui mai apropiat şi începe să-i care la pumni şi la picioare.

— Momo! Momo! strigă Menou.

Cineva, poate Peyssou, izbucneşte în râs. Şi mie îmi vine să râd. Din afecţiune faţă de Momo, pentru că un asemenea act, atât de copilăresc, atât de necugetat, i se potriveşte de minune. Şi de asemenea pentru că nimic din ceea ce face Momo nu are o logică, pentru că Momo e o paranteză la ceea ce este serios în viaţă, pentru că pe Momo nu se poate pune vreun temei. Pentru că nu-mi închipui că Momo poate să păţească ceva. A fost întotdeauna ocrotit de Menou, de unchiul, de mine, de toţi ceilalţi.

Am văzut, cu o jumătate de secundă prea târziu, privirea sălbatică a individului. Şi, cu un sfert de secundă prea târziu, cum l-a lovit cu furca. Am sperat să pot preveni lovitura trăgând. Dar era prea târziu. Cei trei dinţi ai furcii se înfigeau în inima lui Momo tocmai când glontele meu îl lovea pe individ şi-i sfârteca gâtul.

Cad amândoi deodată. Aud un urlet neomenesc şi o văd pe Menou năpustindu-se înainte şi aruncându-se peste cadavrul fiului ei. Pornesc atunci ca un automat, trăgând pe măsură ce înaintez. La stânga şi la dreapta, păşind alături de mine, tovarăşii mei trag şi ei. Tragem la grămadă fără să mai ochim. Capul mi-e absolut gol. Apoi îmi vine un gând: Momo e mort. Dar nu simt nimic. Merg înainte şi trag. Nu mai e necesar să avansăm. Suntem acum foarte aproape. Şi, cu toate acestea, înaintăm mereu, mecanic, metodic, ca şi cum am fi secerat într-un lan.

Nimic nu mai mişcă şi totuşi tragem în continuare, Până ajungem la ultimul cartuş.

• CAPITOLUL XIV

În afară de Menou, niciunul din noi nu resimţea deocamdată pierderea lui Momo, poate pentru că nu ne venea să credem, dar mai ales pentru că, după incursiunea bandei pe care o nimicisem, timp de cincisprezece zile am fost vârâţi până peste cap, de dimineaţă până seara, în nişte treburi care ne-au sleit de puteri.

A trebuit mai întâi să îngropăm morţii. O corvoadă afurisită, pe care am mai şi complicat-o insistând ca nimeni să nu atingă cadavrele. Mă temeam să nu fie pline de paraziţi, purtători ai unor epidemii împotriva cărora am fi fost total lipsiţi de apărare. Mi-am amintit că puricele poate transmite ciuma, iar păduchele, tifosul exantematic. Starea proastă a acestor nefericiţi, precum şi faptul că veneau de foarte departe, judecând după cârpele în care mulţi dintre ei îşi înfăşuraseră picioarele, mă făceau şi mai circumspect.

Am săpat o groapă în apropierea mormanului de cadavre, am aşezat în ea vreascuri şi, peste vreascuri, bucăţi de lemn. În aşa fel încât ultimul rând de lemne să fie la nivelul terenului semănat cu grâu. Apoi, cu un laţ agăţat la capătul unei prăjini, am prins fiecare mort de un picior trăgându-l de la o distanţă apreciabilă de noi până când ajungea deasupra rugului. Erau cu totul optsprezece morţi, dintre care cinci femei.

Se făcuse ora unsprezece noaptea când, peste cenuşa caldă încă, am aruncat ultima lopată de pământ. Am hotărât să nu intre nimeni la Malevil cu hainele în care era îmbrăcat. Am sunat la poarta cetăţuii de la intrare şi, când s-a ivit Catie, i-am spus s-o ia pe Mietta şi, împreună, să ne aducă două cazane de fiert rufe pline cu apă. După ce le-au adus, am azvârlit în cazane hainele şi rufele de corp şi, aşa despuiaţi, am intrat în castel, ne-am îndreptat spre baia din foişor şi, unul după altul, am trecut la duş. Ne-am examinat cu grijă peste tot, dar nimeni n-a găsit paraziţi. A doua zi am făcut un foc bun de lemne sub cele două cazane, în faţa cetăţuii de la intrare, am lăsat hainele să fiarbă îndelung şi numai după aceea le-am dus în castel şi le-am întins la soare.

Am mâncat toţi şase în sala mare, serviţi de Catie. Evelyne era acolo, dar nu i-am adresat niciun cuvânt şi nici nu s-a încumetat să se apropie de mine. Mietta, Falvina şi Menou îl vegheau pe Momo în cetăţuia de la intrare. Masa s-a desfăşurat în tăcere. Eram frânt de oboseală, şi toate sentimentele-mi erau parcă amorţite. În afară de stupida satisfacţie animalică de a mânca, a

bea şi a prinde din nou puteri, nu simţeam decât o imensă nevoie de a dormi.

Dar nici vorbă nu putea fi de aşa ceva. Trebuia să luăm hotărâri şi să ţinem o adunare chiar în seara aceea, după masă. N-am vrut să admit participarea femeilor. Aveam să-i spun lui Thomas lucruri neplăcute şi nu voiam s-o fac în prezenţa lui Catie. Nu voiam nici ca Evelyne, pe care n-o alungasem din camera mea, dar căreia nu-i adresam niciun cuvânt, să asiste la dezbateri.

În jurul meu, pe toate chipurile se citea oboseală şi dezolare. Am început să vorbesc cu o voce neutră şi cu multă prudenţă. Am trecut – le spun – prin momente foarte urâte. S-au făcut greşeli. Trebuie să discutăm împreună situaţia, dar mai întâi să spună fiecare ce crede despre cele întâmplate.

S-a aşternut un lung moment de tăcere.

— Vorbeşte tu, Colin, îi spun.

— Ei uite, mie, zice Colin cu vocea strangulată, fără să privească pe nimeni, îmi pare rău pentru Momo, dar îmi pare rău şi pentru ăia pe care i-am ucis.

— Meyssonnier?

— Eu, zice Meyssonnier, cred că organizarea n-a fost bună şi că au avut loc multe acte de indisciplină.

Nici el nu priveşte pe nimeni, în timp ce vorbeşte.

— Peyssou?

Peyssou îşi înălţă umerii largi şi îşi pune pe masă mâinile-i, puternice.

— Eh, răspunde el, bietul Momo, se poate spune că şi-a căutat-o cu lumânarea, într-un fel. Totuşi, cum spune şi Colin...

Şi tace.

— Jacquet?

— Şi eu cred ca şi Colin.

— Thomas?

L-am strigat ultimul pentru a-l face să simtă distanţa, dar distanţa asta o acceptase chiar el dinainte, când nu se aşezase pe scaunul de lângă mine, lăsat liber de Evelyne. Thomas îşi îndreaptă spinarea. Nu întoarce capul spre mine, priveşte înainte, eu nu-i văd decât profilul încordat. Stă foarte drept pe scaun, într-o poziţie oarecum rigidă, cu mâinile în buzunare, atitudine neobişnuită la el. Cred că n-o face din dezinvoltură, ci ca să şi le ascundă, căci îi cam tremură, probabil.

Începe cu o voce pe care reuşeşte cu greu să şi-o controleze:

— Fiindcă Meyssonnier a vorbit despre acte de indisciplină aş vrea să spun că eu am două să-mi reproşez. Primo: după ce s-au auzit împuşcăturile, Emmanuel mi-a spus să nu mă îmbrac, ci să cobor aşa cum mă găseam şi să-

mi iau arma. Or, eu m-am îmbrăcat, şi asta mi-a luat timp, şi am ajuns la cetăţuia de la intrare prea târziu. În consecinţă, nu i-am putut da o mână de ajutor lui Menou ca să-l oprească pe Momo.

Îşi înghite saliva.

— Secundo: în loc să rămân de gardă pe metereze cu Catie, aşa cum mi-a dat ordin Emmanuel, am hotărât, cu de la mine putere, să mă duc în ajutorul celor care luptau la Rhunes. Îmi dau seama că am săvârşit o greşeală gravă lăsând Malevil-ul fără apărare. Dacă banda cu care am avut de-a face ar fi fost organizată, s-ar fi putut împărţi în două: un grup, jefuindu-ne grâul, ne-ar fi atras la Rhunes, şi, în timpul ăsta, celălalt grup ar fi pus stăpânire pe castel.

Dacă nu l-aş cunoaşte atât de bine pe Thomas, aş spune că discursul lui a fost abil. Căci, făcându-şi singur rechizitoriul, Thomas ne dezarmează. Cum să condamni un acuzat care se acuză? De fapt, ştiu că la el nu-i vorba decât de corectitudine. Singura lui viclenie, dacă există una, e de-a face în aşa fel încât nevasta lui să iasă basma curată. Drăguţ din partea lui, dar şi destul de periculos. Căci în privinţa rolului jucat de Catie în lipsurile pe care le recunoaşte, am părerea mea şi ţin să mi-o expun:

Încep cu o voce neutră:

— Îţi mulţumesc pentru sinceritatea ta, Thomas. Dar mi se pare că o acoperi puţin pe Catie. Am să-ţi pun o întrebare: nu-i aşa că ea ţi-a spus să te îmbraci, făcându-te să pierzi timp?

Îl privesc. Ştiu că nu va minţi.

— Ea mi-a cerut-o, răspunde cu un tremur uşor în glas. Dar, de vreme ce am acceptat punctul ei de vedere, răspunderea pentru întârziere o port eu.

Nu-i vine deloc uşor să facă mărturisirea asta. Se simte încolţit, Thomas. Totuşi n-am de gând să-l slăbesc.

— Şi când aţi ajuns pe metereze, nu Catie a fost cea care ţi-a sugerat să cobori la Rhunes să vezi ce se petrece?

— Ba da, răspunde Thomas, roşu ca focul. Dar eu sunt de vină că am acceptat. Deci numai eu răspund pentru această greşeală.

Îi ripostez pe un ton tăios:

— Amândoi răspundeţi. Catie are aceleaşi drepturi şi aceleaşi îndatoriri ca noi toţi cei de aici.

— În afară de dreptul de a lua parte la adunarea în care o critici, spune Thomas cu buzele strânse.

— Am vrut s-o cruţ de toate astea. Dar, dacă tu socoti că trebuie să auzim ce are de spus, du-te şi cheam-o. Aşteptăm.

Tăcere. Toţi îl privesc. Stă cu ochii plecaţi şi cu mâinile adânc înfundate în buzunare. Buzele-i tremură.

— Nu-i nevoie, spune în cele din urmă.

— În acest caz, sunt de părere să discutăm punctul de vedere al lui Colin care, dacă nu mă-nşel, este şi cel al lui Peyssou şi al lui Jacquet.

— N-am terminat de vorbit, zice Thomas.

— Foarte bine, vorbeşte, vorbeşte! spun eu nerăbdător. De fiecare dată îmi faci figura asta. Nimeni nu te-mpiedică să vorbeşti!

Thomas continuă:

— Sunt gata să trag consecinţele greşelilor săvârşite şi împreună cu Catie să părăsesc Malevil-ul.

Ridic din umeri şi, cum el tace, intervin:

— Ai terminat?

— Nu, răspunde Thomas cu o voce surdă. Cum până la noi ordine, continui să fac parte din Malevil, am dreptul să-mi spun părerea în problema pe care o dezbatem.

— Foarte bine, spune-o! Cine te-mpiedică?

Face o pauză şi apoi începe din nou cu ceva mai multă siguranţă în glas:

— Nu sunt de părerea lui Colin. Nu cred că este cazul să regretăm că i-am ucis pe jefuitori. Consider, dimpotrivă, că Emmanuel a făcut o greşeală că nu s-a hotărât mai repede să tragă. Dacă n-ar fi aşteptat atât, Momo ar mai fi în viaţă.

Nu se aude niciun „oh" şi nici nu se produce propriu-zis „rumoare", dar pe toate chipurile se citeşte dezaprobarea. Totuşi, de data asta nu încerc să fiu abil. Nu vreau să profit de îngăduinţa generală. Problema e prea gravă. Răspund pe un ton egal:

— Spusele tale, Thomas, sunt lipsite de tact, dar nu sunt lipsite de adevăr. Îmi voi permite totuşi să te corectez. N-am făcut o greşeală: am făcut două.

Mă uit la tovarăşi şi tac. Îmi pot îngădui să tac. Le-am stârnit atenţia la maximum. Continui:

— Prima greşeală, şi asta este de ordin general: m-am arătat prea slab în privinţa lui Evelyne. Oferind spectacolul unui bărbat în toată firea care se lasă dus de nas de o fetiţă, am introdus un element de delăsare în comunitate şi am contribuit la slăbirea disciplinei. Urmarea concretă a acestei delăsări: dacă n-aş fi fost stingherit de Evelyne în momentul când, părăsind Malevil-ul, am alergat spre Rhunes, aş fi putut-o ajuta pe Menou să-l reţină pe Momo, măcar până la venirea lui Thomas.

Mă opresc puţin şi apoi adaug:

— Dacă spun asta, Thomas, nu o fac ca să mă cufund în deliciul autocriticii, ci ca să-ţi arăt că judec la fel slăbiciunea mea faţă de Evelyne ca şi slăbiciunea ta faţă de Catie.

— Numai că Evelyne nu este soţia ta.

Îi răspund cu răceală:

— Consideri asta o circumstanţă agravantă?

Tace, descumpănit: ceea ce a vrut el să spună, cred, este că, fiind căsătorit cu Catie, socoteşte greşeala lui mai mică. Dar nu ţine să lămurească în public remarca lui, care i-ar da în vileag slăbiciunea. Are o părere convenţională şi, în cazul lui, cât se poate de greşită despre soţul care trebuie să domine.

— A doua greşeală: aşa cum a spus Thomas, nu m-am hotărât destul de repede să trag asupra jefuitorilor.

Meyssonnier îşi înalţă braţele spre cer.

— Să fim drepţi! răsună vocea lui puternică. Dacă este o greşeală, nu tu ai făcut-o. Nici unuia dintre noi nu-i venea să tragă în bieţii oameni. Erau atât de slabi! Atât de flămânzi!

Întreb:

— Şi tu ai simţit asta, Thomas?

— Da, spune el, fără ezitare.

Îmi place corectitudinea lui: nu minte nici chiar dacă prin aceasta infirmă teza pe care o susţine.

— În cazul ăsta, spun, trebuie să conchidem că greşeala a fost colectivă.

— Da, zice Thomas, dar tu porţi în mai mare măsură răspunderea, fiindcă tu eşti şeful.

Îmi agit mâinile în aer şi exclam vehement:

— Tocmai! Asta-i chestiunea! Sunt eu şeful? Eşti oare şef dacă doi oameni adulţi din grupul pe care se consideră că-i comanzi nu dau ascultare ordinelor tale în plină luptă?

Se aşterne tăcerea, şi o las să se aştearnă. N-are decât să fie cam apăsătoare. Şi Thomas să mai fiarbă puţin în sucul lui.

— După cum cred eu, intervine Colin, e aici o situaţie care nu-i deloc limpede. La Malevil există o adunare şi hotărârile le luăm laolaltă. Bun. În adunarea asta Emmanuel are un rol important. Dar nu s-a spus niciodată că, în caz de urgenţă, când nu mai e timp de vorbărie, Emmanuel va fi şeful. Şi, după cum cred eu, ar trebui s-o spunem. Ca să se ştie că, atunci când sunt cazuri cu adevărat de urgenţă, nu e voie să discuţi un ordin al lui Emmanuel.

Meyssonnier ridică mâna.

— Uite, zice el cu satisfacţie, asta am vrut eu să arăt la început când am spus că organizarea n-a fost bună. Aş zice că felul cum s-au petrecut lucrurile a fost mai degrabă jalnic. Oamenii au început să alerge care-ncotro, fără să asculte de nimeni. La un moment dat, pentru a apăra Malevil-ul, nu mai erau pe metereze cu totul decât Falvina şi Mietta. Unde mai pui că Mietta ştie să tragă, dar nu avea nici măcar puşcă!

— Ai dreptate, zice Peyssou, clătinându-şi capul masiv. O adevărată debandadă! La Rhunes era bietul Momo, care n-avea ce să caute acolo, era Menou, şi nici ea nu trebuia să fie, dar venise din cauza lui Momo. Era Evelyne, care se ţinea de fundul lui Emmanuel. Era...

Se opreşte, roşu ea focul până la sprâncene. Dus de elanul lui, era cât pe aci să-l includă şi pe Thomas în enumerare.

Se face linişte. Thomas, cu mâinile vârâte în buzunare, nu se uită la nimeni. Colin schiţează, parcă numai pentru mine, un zâmbet uşor, iar ochii îi scânteiază.

— Cum e şi ideea ta, zice Peyssou, întinzând spre Thomas laba-i groasă la capătul unui braţ ce pare că ajunge până-n partea cealaltă a mesei. Cum e şi ideea ta, repetă el cu o voce tunătoare, precum că vrei să părăseşti Malevil-ul cu Catie, dobitocie mai mare nici că se poate!

— Şi eu sunt de părerea ta, spun pe loc.

— Şi, mai întâi, unde te-ai duce, mă, dobitocule? îl întreabă Peyssou, punând în ocară o nebănuită doză de căldură şi de afecţiune.

Colin izbucneşte în râs, ca întotdeauna, la momentul oportun şi e un râs care sună bine. Dă tonul şi toţi îl imităm. Râsul ăsta destinde până-ntr-atât atmosfera, încât aduce un zâmbet pe buzele strânse ale lui Thomas. De altfel, după aceea observ că îşi pierde rigiditatea trupului şi chiar îşi scoate mâinile din buzunare.

După ce râsul se potoleşte, se trece la vot şi, în unanimitate, mai puţin un vot, al meu, pe care i-l dau lui Meyssonnier, sunt ales şef militar al Malevil-ului „în caz de urgenţă şi de primejdie". Fiind de la sine înţeles că, atunci când nu există o urgenţă, toate hotărârile, chiar cele care privesc securitatea, vor fi luate de adunare. Mulţumesc şi cer ca Meyssonnier să fie numit adjunctul meu şi, în caz de incapacitate rezultată de pe urma vreunei răni, succesorul meu. Printr-un nou vot, cererea îmi este satisfăcută. Urmează zgomotele nedesluşite ale relaxării, pe care, timp de câteva minute, nu încerc să le domolesc.

— As vrea să revin, spun, asupra punctului de vedere expus de Colin la început. Bun, am simţit cu toţii că este un lucru cumplit să fii nevoit să tragi asupra acestor nefericiţi. Ceea ce explică şi ezitarea noastră. Totuşi, aş vrea să spun ceva. Dacă ezitarea noastră a costat viaţa lui Momo, înseamnă că n-a fost un reflex bun. Epoca în care trăim din ziua evenimentului nu mai este aceeaşi cu cea dinainte, or, noi nu ne-am dat îndeajuns seama, nu ne-am adaptat îndeajuns.

— Şi ce înseamnă asta, întreabă Peyssou, că nu mai trăim în aceeaşi epocă de mai înainte?

Mă întorc spre el.

— Să-ţi dau un exemplu: să ne închipuim că înainte de ziua evenimentului vine un tip la tine în timpul nopţii şi, din răzbunare, îţi dă foc la hambar şi îţi ard şi fânul, şi vacile.

— Aş vrea s-o văd şi pe-asta! zice Peyssou, uitând c-a pierdut totul.

— Să admitem. Este o pierdere mare, îmi vei spune, dar nu o pierdere care să-ţi pună viaţa în primejdie. În primul rând, există asigurarea. Şi chiar până să se hotărască ea să-ţi plătească, ai creditul agricol care te împrumută să-ţi cumperi din nou vaci şi fân. Pe când acum, deschide bine urechile, dacă un tip îţi fură vaca, sau îţi ia calul, sau îţi mănâncă grâul, s-a isprăvit cu tine, nu mai există nicio soluţie, te condamnă la moarte, după un termen mai scurt sau mai lung. Nu mai este un simplu furt, este o crimă. Şi o crimă care trebuie pedepsită cu moartea, pe loc şi fără şovăire.

Îl văd pe Jacquet pufăind şi, cum sunt prea absorbit de ceea ce vreau să demonstrez, la început nu-mi dau seama care este motivul. Le spun lucruri pe care mi le-am repetat de atâtea ori de la moartea lui Momo, încât am impresia că pisez prea mult. Dar, oricum, mă gândesc să mai revin asupra lor, întrucât ştiu că nici tovarăşii mei, nici eu nu putem schimba într-o singură zi o atitudine de-o viaţă întreagă. Nici chiar instinctul de autoapărare nu poate înfrânge respectul faţă de viaţa umană cu care ai fost învăţat.

— Totuşi, zice Colin cu tristeţe. Să omori oameni!

— Trebuie, ripostez, fără să ridic glasul. O cere această nouă epocă. Repet, individul care-ţi ia grâul, te condamnă la moarte! Şi tu n-ai niciun motiv să preferi să mori tu, în loc să moară el!

Colin tace. Ceilalţi, de asemenea. Nu ştiu dacă i-am convins. Dar efectul evocării evenimentului este copleşitor. Pot să mă bizui pe presiunea ce-o va exercita asupra memoriei lor, ajutându-mă să le infiltrez şi, în primul rând, să-mi infiltrez mie însumi acel uimitor reflex de viteză şi de brutalitate al animalului care-şi apără teritoriul.

Observ în cele din urmă că obrazul lui Jacquet a devenit stacojiu, picături mari de sudoare îi îmbrobonează fruntea şi se preling de-a lungul tâmplelor. Încep să râd.

— Linişteşte-te, Jacquet! Hotărârile pe care le luăm în seara asta nu sunt retroactive!

— Da' ce înseamnă asta „retroactive"? întreabă el, fixându-mă cu ochii lui căprui plini de bunătate.

— Înseamnă că nu se aplică unor acte săvârşite în trecut!

— Ah! bun! face el uşurat.

— Bată-te să te bată, Jacquet! exclamă Peyssou.

Şi, cu ochii aţintiţi asupra lui Jacquet, râdem, aşa cum am râs adineauri de Thomas. N-aş fi crezut că e cu putinţă această veselie după sângele pe care l-am pierdut şi după cel pe care l-am făcut să curgă. Dar nu e veselie. Râsul acesta are un conţinut social. E afirmarea coeziunii noastre. Thomas, cu toate greşelile lui, e de-al nostru. Jacquet, de asemenea. După încercările prin care a trecut, comunitatea îşi reia forma, se închide la loc şi se întăreşte.

Înmormântarea a fost fixată pentru ora douăsprezece şi am hotărât să ne împărtăşim. După adunarea de dimineaţă, i-am aşteptat în camera mea pe cei ce vor să se spovedească.

Îl aştept pe Colin, Jacquet, Peyssou. Pe aceştia, trei ştiu, înainte de a deschide gura, ce-i apasă. Şi cu atât mai bine dacă ei cred că eu am puterea să-i scap de această povară: „Că de veţi ierta oamenilor greşalele lor, ierta-va şi vouă Tatăl vostru cel ceresc. Iar de nu veţi ierta oamenilor greşalele lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greşalele voastre”[2]. Să mă ferească Dumnezeu să cred că am sau voi avea vreodată această putere exorbitantă! Când cu mă îndoiesc uneori că Dumnezeu însuşi ar putea spăla conştiinţa unui om. Dar mă opresc, aici. Nu vreau să mâhnesc pe nimeni cu ereziile mele. Cu atât mai mult cu cât în acest domeniu nu sunt sigur de nimic.

Colin, după ce a terminat, îmi spune cu zâmbetul lui uşor:

— Peyssou zice că Fulbert, la spovedanie, pune o mulţime de întrebări. Apoi sare cu gura la tine. Tu n-ai metoda asta.

Zâmbesc şi eu.

— Nici tu n-ai vrea! Dacă te spovedeşti, o faci ca să te uşurezi. Nu ţin să-ţi îngreunez sarcina.

Spre marea mea mirare, privirea lui Colin devine gravă.

— Dar eu nu mă spovedesc numai pentru asta. Mă spovedesc şi ca să mă fac mai bun.

În timp ce rosteşte aceste cuvinte roşeşte, căci fraza i se pare ridicolă. Pe mutra mea citeşte îndoiala.

— Tu nu crezi că e cu putinţă?

— În cazul tău, poate. Dar în cele mai multe cazuri, nu.

— Şi de ce?

— Pentru că vezi tu, oamenii sunt foarte dibaci în a-şi ascunde lipsurile. Consecinţa: spovedania lor nu are nicio valoare. S-o luăm pe Menou: te rog să ţii seama că nu la spovedanie am auzit-o, în cazul ăsta nu ţi-aş fi spus. Dar Menou îşi reproşează „asprimea” ei faţă de Momo, şi nicidecum măgăriile pe

[2] Biblia, traducere de Vasile Radu şi Gala Galaction. Fundaţia pentru literatură şi artă, Bucureşti, 1938, ed. I, versetele 14 şi 15, pag. 1104.

care i le face Falvinei. Nici nu le consideră măgării, ci e convinsă că atitudinea ei este întru totul îndreptăţită.

Colin începe să râdă. Iar eu mă surprind că vorbesc despre Momo ca şi cum ar mai fi în viaţă, şi simt deodată o durere cumplită. Continui:

— I-am scris lui Fulbert câteva cuvinte ca să-l informez că s-au ivit bande de jefuitori în regiune. L-am sfătuit să întărească paza în La Roque, mai ales în timpul nopţii. Ţi-ar face plăcere să duci tu scrisoarea?

Colin roşeşte din nou.

— După cele ce ţi-am spus, nu crezi că este puţin cam...

Lasă fraza neterminată.

— Cred că ai în La Roque o prietenă din copilărie şi că îţi face plăcere s-o revezi. Ei şi? Ce-i rău în asta?

După ce am terminat cu cei trei bărbaţi, o primesc pe Catie. De cum intră în cameră, îşi azvârle braţele în jurul gâtului meu. Deşi îmbrăţişarea mă tulbură, hotărăsc s-o iau în glumă şi mă desprind râzând din braţele ei.

— Exagerezi. Ai venit să mă dezmierzi sau să te spovedeşti? Hai, aşază-te, şi aşază-te în partea cealaltă a mesei, în felul ăsta voi fi mai la adăpost.

E încântată de primire. Se aştepta să fiu mai rece. Şi, fără să stea pe gânduri, începe să se spovedească. Aştept urmarea, ştiu că n-a venit pentru asta. Pe când cerea să fie iertată pentru nişte fleacuri care n-au stânjenit-o niciodată, observ că şi-a făcut ochii. Discret, dar fără să neglijeze nimic: sprâncenele, genele, pleoapele. Trăieşte din micile rezerve de fard de dinainte de căderea bombei.

După ce şi-a vărsat neînsemnatul sac, nu spun nimic. Aştept. Şi pentru ca aşteptarea să fie cât mai neutră, nu mă uit la ea. Mâzgălesc cu creionul o foaie de sugativă. Nu irosesc hârtia. E prea preţioasă acum.

— Şi-altminteri, spune ea în sfârşit, tot mai eşti supărat pe mine?

Continui să mâzgălesc.

— Supărat? Nu!

Şi, văzând că n-am de gând să mă lungesc la vorbă, spune tot ea:

— Nu pari mulţumit.

— Nici nu sunt.

Tăcere. Mâzgălesc mai departe.

— De mine nu eşti mulţumit, Emmanuel? îmi spune cu vocea ei cea mai mângâioasă.

Probabil că se pisiceşte şi face tot felul de mutrişoare. Păcat de osteneală. Ochii îmi sunt foarte ocupaţi. Desenez pe sugativă un îngeraş.

— Nu sunt mulţumit de spovedania ta, îi zic pe un ton sever.

Şi abia atunci ridic capul şi o privesc. Nu se aştepta la asta: cred că nu mă ia prea în serios, în calitate de abate al Malevil-ului.

— Este o spovedanie proastă, continui pe acelaşi ton sever. Nu ţi-ai recunoscut nici măcar cel mai mare păcat al tău.

— Şi care este el, după părerea ta? mă întreabă cu o agresivitate pe care cu greu şi-o poate controla.

— Cochetăria.

— Oh, asta! izbucneşte ea.

— Oh, bine-nţeles! pentru tine asta nu înseamnă nimic! Îţi iubeşti bărbatul, ştii că n-o să-l înşeli (aici zâmbeşte batjocoritor) şi îţi spui, ia hai să ne amuzăm puţin! Din păcate, într-o comunitate formată din şase bărbaţi în care nu sunt decât două femei, aceste jocuri plăcute sunt foarte periculoase. Şi dacă nu-i pui frâu, cochetăria ta îmi va răsturna Malevil-ul cu susul în jos. De pe acum Peyssou te priveşte cam prea lung, după părerea mea.

— Crezi? întreabă Catie.

Radiază! Nici măcar nu-şi dă osteneala să pară că se căieşte!

— Da, cred! Şi de ceilalţi te legi. Din fericire însă, lor nu le pasă.

— Vrei să spui că ţie nu-ţi pasă, zice pe un ton agresiv. Dar asta o ştiam. Ţie nu-ţi plac decât grăsanele cum este fata aia în pielea goală pe care ţi-ai pus-o la capul patului. Într-adevăr, ca preot, e cam de mirare! Te-ai fi aşteptat să vezi acolo mai curând un crucifix!

Muşcă, pe cuvântul meu!

— Este o reproducere după Renoir, îi spun, surprins că sunt pus deodată în situaţia de a mă apăra. Tu nu te pricepi la artă.

— Şi portretul nemţoaicei tale, de pe birou, tot artă este? Arată îngrozitor ţaţa asta! Numai rotunjimi peste tot. Şi, de altfel, tu nici nu te sinchiseşti, o ai pe Evelyne.

Ce şarpe! Îi răspund cu o mânie rece.

— Cum, o am pe Evelyne! Ce înseamnă asta „o am" pe Evelyne? Mă iei drept un Wahrwoorde?

Şi o săgetez cu privirile, aţintindu-mi ochii în ochii ei. Imediat se retrage în vârful picioarelor de pe câmpul de luptă.

— Dar, ce-ţi veni? n-am spus niciodată asta! Nici măcar nu mi-a trecut prin cap.

Îţi închipui, nici nu i-a trecut prin cap! Încetul cu încetul îmi recapăt calmul. Îmi iau din nou creionul şi tai aripile îngeraşului. Apoi îi fac două corniţe şi o coadă lungă. O coadă cu care se agaţă, ca maimuţele. Şi în timpul ăsta o văd pe Catie în faţa mea, neştiind cum să se mai sucească pentru a vedea ce fac. Cât e de mândră de micul ei sex, maimuţica asta! Şi cum vrea să-şi facă simţită puterea pretutindeni. Ridic capul şi îi arunc o privire scrutătoare:

— În fond, visul tău este ca toţi bărbaţii de la Malevil să fie îndrăgostiţi de tine şi să-i aduci la disperare. Şi, în timpul ăsta, tu nu-l iubeşti decât pe Thomas.

Am marcat un punct. Cel puţin aşa cred pe moment. Căci în străfundul ochilor ei văd mica flăcăruie a agresivităţii aprinzându-se din nou.

— Ce vrei? spune. Nu toată lumea poate face pe curva, ca Mietta a ta.

O clipă de tăcere. Fără să ridic glasul, îi spun!

— Frumos vorbeşti de sora ta. Bravo.

Catie nu-i fată rea, în fond. Roşeşte şi, pentru prima oară de la începutul spovedaniei, are un aer pocăit.

— Ţin mult la ea, ştii asta. Nu trebuie să crezi ce spun.

Tăcere prelungită. Adaugă:

— Sigur că nu prea mă găseşti drăguţă.

Îi zâmbesc:

— Te găsesc tânără şi necugetată.

Şi, cum nu spun nimic, mirată că-i vorbesc prietenos după toate măgăriile pe care mi le-a înşirat, adaug:

— Uite, de pildă, Thomas. E mort după tine. Şi tu, fiindcă eşti tânără, ai tendinţa să abuzezi. Îl comanzi şi greşeşti. Pentru că Thomas nu-i o otreapă. E un bărbat, şi n-o să ţi-o ierte.

— De pe acum nu mi-o iartă.

— Pentru prostiile pe care l-ai îndemnat să le facă?

— Ei, da!

Mă ridic şi îi surâd din nou.

— Asta o să se aranjeze, lasă. La adunare a luat totul asupra lui. Te-a apărat ca un leu.

Mă priveşte cu ochii strălucitori.

— Dar, nici tu n-ai fost prea răutăcios, la adunare.

— Totuşi aş vrea să-ţi spun ceva. În privinţa lui Peyssou să bagi de seamă.

— Asta, îmi spune cu o sinceritate care mă uluieşte, nu-ţi pot promite. N-am putut niciodată să rezist bărbaţilor.

Mă uit la ea, descumpănit, şi mă gândesc că, de fapt, n-am înţeles-o deloc pe fata asta! Dacă tot ce spune e adevărat, întreaga mea analiză nu face doi bani!

Adaugă:

— Ştii, cred că nu-ţi stă rău ca preot, aşa fustangiu cum eşti. Ei bine, vezi, îmi retrag toate răutăţile şi, mai ales, în privinţa... În sfârşit, mi le retrag. Eşti drăguţ. Adevărul e că nu-mi pot ţine gura. Îmi dai voie să te sărut?

Şi mă sărută. O pupătură cu totul diferită de cea de la intrare. În sfârşit, să nu exagerăm totuşi puritatea acestui sărut... Dovadă că mă simt tulburat, că

ea observă acest lucru şi lasă să-i scape un mic gâlgâit de triumf. Îi deschid uşa şi o ia la fugă de-a lungul palierului gol; în momentul când să pună piciorul pe scara în spirală a foişorului, se întoarce şi-mi mai face un mic semn cu mâna.

Momo e înmormântat alături de Germain şi de micul mormânt care adăposteşte ceea ce a rămas din familiile tovarăşilor mei. Acest embrion de cimitir luase fiinţă în ziua evenimentului, făcea parte din *lumea de după* şi ştiam că în el aveam să ne găsim cu toţii odihna. Era situat în faţa primei incinte, în fostul loc de parcare. Exista acolo o mică esplanadă săpată în faleză şi care, la vreo patruzeci de metri mai departe, se îngustează şi se gâtuie ajungând la dimensiunile drumului dintre stâncă şi prăpastie. În acest loc, drumul coteşte aproape în unghi drept în jurul falezei.

Aici, în această strâmtoare dintre prăpastie şi masivul stâncos ce se înalţă deasupra ei, am hotărât să ridicăm o îngrăditură menită să pună prima incintă la adăpost de escaladări nocturne. E vorba de o lucrare avansată, făcută din scânduri tari de stejar strâns unite. Poarta e prevăzută în partea de jos cu o deschidere culisantă, ale cărei dimensiuni abia permit trecerea unui om în patru labe. Pe aici îl vom lăsa pe vizitator să intre după ce-i vom fi cercetat bine chipul prin vizorul de siguranţă ascuns lângă ferestruică. Pe aceasta n-o vom deschide decât în ultimă instanţă, deschiderea ei nefiind lipsită de primejdie.

Ne-am gândit şi la escaladare. Partea de sus a îngrăditurii, care poate fi dată la o parte pentru a lăsa să treacă o căruţă, e apărată de patru rânduri de sârmă ghimpată ce nu pot fi atinse fără a nu declanşa un zgomot asurzitor de cutii metalice. Vizitatorii de bună credinţă pot folosi un clopot, pe care l-a procurat Colin din rezervele prăvăliei sale şi pe care l-a instalat lângă ferăstruică.

Meyssonnier a numit zonă de apărare avansată – sau Z.A.A. – mica esplanadă cuprinsă între îngrăditură şi şanţurile cu apă ale primei incinte.

La sfatul lui, am hotărât să presărăm toată această zonă cu capcane dispuse în grupuri de câte cinci, lăsând un drum liber, larg de trei metri, care să meargă de-a lungul şanţului cu apă din dreapta, apoi s-o ia pe lângă curba scobiturii din faleză şi, trecând prin faţa embrionului de cimitir, să ajungă din nou la îngrăditură. Aceste curse – sau *capcane pentru dobitoci*, cum le spunea Meyssonnier – erau făcute după tipul cel mai clasic: nişte gropi având o adâncime de vreo şaizeci de centimetri, în fundul cărora erau îngropaţi ţăruşi ascuţiţi, întăriţi la foc, sau scânduri prevăzute cu piroane. Gura gropilor era camuflată cu cartoane acoperite cu pământ.

În timpul acesta, Peyssou termina de înălţat prima incintă, ridicând un zid cam de un metru şi jumătate pe pari puternici de lemn fixaţi peste

deschizăturile crenelurilor. Când a terminat, i-a cerut lui Meyssonnier să închidă aceste ambrazuri prin nişte tăblii groase de lemn „care să se deschidă în afară, de jos în sus. Aşa ca tu să poţi să ocheşti la piciorul meterezelor, fără să se găsească vreun ticălos mai la depărtare căruia să-i fii tocmai bun de ţintă. Şi să mai faci câte o deschizătură în partea de jos a tăbliilor, ca să înmulţim numărul ferăstruicilor de ochit".

El presupunea, desigur, deşi nu explica acest lucru, şi noi toţi presupuneam la fel ca el, că asediatorii nu vor avea, aşa cum n-aveam nici noi, decât puşti de vânătoare, iar pentru a opri gloanţele lor grosimea scândurii de stejar vechi ar fi fost suficientă. Supoziţie aproape inconştientă, pe care evenimentele au dezminţit-o.

Într-o dimineaţă, eram singur în Z.A.A.; îngrăditura era terminată, dar nu şi amenajarea capcanelor, când am auzit sunând clopotul. Era Gazel, călare pe măgarul cel mare, cenuşiu, al lui Fulbert. Deîndată ce am deschis ferăstruica a descălecat, îndreptând spre mine o figură politicoasă şi rece.

N-a vrut să bea ceva ca să se „răcorească", ci mi-a întins prin ferăstruică o scrisoare din partea lui Fulbert şi mi-a spus că va aştepta răspunsul acolo unde se află. E drept că nici eu nu l-am poftit prea insistent înăuntru, Z.A.A. fiind încă departe de a fi gata.

Iată scrisoarea:

„*Dragul meu Emmanuel*,

Îţi mulţumesc că m-ai pus în gardă împotriva bandelor de jefuitori. N-am văzut încă nimic de felul ăsta prin părţile noastre. Este adevărat că nu suntem atât de bogaţi ca Malevil-ul.

Fii bun şi transmite condoleanţele mele lui Menou pentru moartea fiului ei şi spune-i că nu-l uit în rugăciunile mele.

Pe de altă parte, am cinstea să te anunţ că am fost ales episcop de La Roque de către Adunarea credincioşilor din parohie.

Astfel am putut să-l hirotonisesc pe domnul Gazel şi să-l numesc paroh de Courcejac şi abate de Malevil.

Cu toată dorinţa mea de a-ţi fi pe plac, mi-aş nesocoti cu adevărat îndatoririle dacă aş recunoaşte funcţiile sacerdotale pe care ai crezut de cuviinţă să ţi le asumi la Malevil.

Domnul abate Gazel va veni duminica viitoare să citească liturghia la Malevil. Sper că îi vei face o bună primire.

Te rog să crezi, scumpul meu Emmanuel, în simţămintele mele foarte creştineşti.

Fulbert le Naud,

P.S. Întrucât Armand nu se simte bine şi trebuie să stea în pat, îl însărcinez pe domnul Gazel să-ţi înmâneze scrisoarea de faţă şi să-mi aducă răspunsul."

Când am terminat de citit acest uluitor răvaş de dragoste, am deschis ferăstruica, pe care avusesem grijă s-o închid de îndată ce mi-a fost dată scrisoarea: nu voiam ca Gazel să vadă capcanele pe care le săpam. Gazel al meu stătea acolo, în faţa îngrăditurii, eu o expresie oarecum de teamă şi de încordare pe chipul lui de clovn cu sex nedefinit.

— Gazel, îi spun, nu-ţi pot da răspunsul pe loc. Trebuie să cer sfatul adunării din Malevil. I-l va aduce Colin lui Fulbert mâine.

— În cazul ăsta, voi veni tot eu să iau răspunsul mâine dimineaţă, zice Gazel cu vocea lui melodioasă.

— Nu, te rog, nu vreau să te oblig să faci treizeci de kilometri călare pe măgar două zile la rând. Va veni Colin.

Tăcere. Gazel clipeşte din ochi şi, nu fără oarecare stinghereală, îmi spune:

— Te rog să mă ierţi, dar nu mai primim în La Roque persoane străine de parohie.

— Cum? zic, nevenindu-mi a crede... Şi persoanele astea străine suntem noi?

— Nu în mod special, zice Gazel cu ochii în pământ.

— Ah! Desigur, că doar în afară de noi mai sunt şi alţii prin partea locului!

— În sfârşit, bâiguie Gazel, este o hotărâre a consiliului parohial.

Sunt indignat.

— Halal consiliu parohial! Şi nu i-a trecut prin minte consiliului parohial că şi Malevil-ul ar putea să aplice aceeaşi regulă oamenilor din La Roque?

Gazel, cu ochii plecaţi, stătea neclintit, ca un crucificat. Trecea, cum ar fi spus Fulbert, printr-un „moment foarte dureros". Continui:

— Totuşi, cred că ştii că Fulbert vrea să te trimită aici duminica viitoare ca să slujeşti liturghia?

— Ştiu, răspunde Gazel.

— Aşadar tu o să ai dreptul să intri în Malevil şi eu n-o să am dreptul să pătrund în La Roque!

— Ei, zice Gazel, e o hotărâre vremelnică.

— Ia te uită. Şi de ce-i vremelnică?

— Nu ştiu, dar după tonul lui Gazel se înţelegea că ştia foarte bine de ce.

— Bun, atunci, pe mâine, închei eu pe un ton glacial.

Gazel îşi luă rămas bun şi-mi întoarse spatele ca să încalece pe măgar. L-am strigat:

— Gazel!

Se întoarse spre mine.

— Ce boală are Armand?

Îmi venise ideea că în La Roque ar putea bântui vreo epidemie şi că se izolează pentru a împiedica extinderea ei. Idee idioată, dacă stai să te gândeşti. Însemna să presupui că Fulbert ar fi fost capabil de sentimente altruiste.

Totuşi, efectul produs de întrebarea mea asupra lui Gazel a fost extraordinar. A roşit, îi tremurau buzele, ochii i se roteau în orbite de parcă ar fi făcut un efort să nu-i întâlnească pe ai mei.

— Nu ştiu, se bâlbâie el.

— Cum nu ştii?

— Monseniorul îl îngrijeşte pe Armand, spune Gazel.

Mi-a trebuit o secundă întreagă ca să înţeleg că acest „Monsenior" este Fulbert. În tot cazul, un lucru era sigur: dacă „Monseniorul" îl îngrijea pe Armand, însemna că boala lui nu era contagioasă. L-am lăsat pe Gazel să plece şi după masa de seară am întrunit adunarea pentru a discuta scrisoarea primită.

Am explicat că, în ce mă priveşte, mă supără mai ales absurditatea pretenţiilor lui Fulbert. După părerea mea, scrisoarea reflecta un caracter de megaloman şi de nevropat. Era cum nu se poate mai evident că-şi pusese oamenii să-l aleagă episcop pentru a avea o întâietate asupra mea, a-l hirotonisi pe Gazel şi a mă elimina apoi în calitate de rival ecleziastic. Setea lui de dominaţie avea ceva pueril. În loc şi încerce să întărească La Roque împotriva jefuitorilor, ceea ce nu era o treabă uşoară, el pornea lupta împotriva mea, a mea, care îi atrăsesem atenţia asupra primejdiei. Şi lupta asta o pornea fără să aibă o poziţie asigurată pentru a o câştiga, întrucât forţa lui laică se limita la Armand, iar Armand era în pat, victimă a unei boli misterioase.

Eram pornit să râd de toate astea, dar tovarăşii mei n-au luat lucrurile în glumă. Spumegau de indignare. A fost jignit Malevil-ul. Era exact ca şi cum ne-ar fi insultat drapelul (care n-avea totuşi decât o existenţă potenţială). Fulbert îndrăznise să se atingă de abatele Malevil-ului şi de adunarea care-l alesese! Ce vrea ăsta de ne bate la cap, se înfurie micul Colin. Părerea lui Meyssonnier era că trebuie să mergem să-l tragem de urechi pe mizerabilul ăsta. Iar Peyssou a declarat că, dacă duminica viitoare Gazel va avea neobrăzarea să se prezinte, îi va băga sfeştocul ştiu eu unde. Pe scurt, ai fi zis că s-au întors timpurile *Cercului,* când membrii Ligii lui Meyssonnier, la

poalele meterezelor Malevil-ului, şi ereticii lui Emmanuel în picioare, pe creneluri, se insultau cu o nemaipomenită grosolănie (şi cu multă inventivitate) înainte de a se lua la bătaie. Bag cuţitul în Gazel până-n prăsele, strigă Peyssou bătând în masă, până-n prăsele îl bag.

Puţin cam surprins de această explozie de patriotism malevilez a tovarăşilor mei, am dat citire răspunsului pe care-l pregătisem în cursul după-amiezii şi pe care îl supuneam aprobării lor.

„*Lui Fulbert le Naud*,
paroh în La Roque

Dragul meu Fulbert,

După cele mai vechi documente cu privire la Malevil aflate în posesia noastră, şi care datează din secolul al XV-lea, în acea epocă exista, într-adevăr, un episcop în La Roque care a fost înscăunat în 1452 în biserica târgului de către seniorul de Malevil, baron de La Roque.

Totuşi, din aceleaşi documente rezultă că abatele de Malevil nu depindea în niciun fel de episcopul din La Roque, ci era ales de către seniorul de Malevil dintre persoanele de sex masculin din familia lui, care locuiau împreună cu el la castel, cel mai adesea un fiu sau un frate mai mic. S-a abătut de la această regulă numai Sigismond, baron de La Roque, care, neavând nici fiu, nici frate, s-a numit el însuşi abate de Malevil în 1476. De la această dată şi până în zilele noastre seniorul de Malevil a fost, de drept, abate de Malevil, chiar dacă uneori delega vreun capelan cu exercitarea funcţiei sale.

Nu încape nicio îndoială că Emmanuel Comte, în calitate de proprietar actual al castelului Malevil, a moştenit prerogativele legate de domeniul feudal. Astfel a judecat adunarea credincioşilor care, în unanimitate, l-a confirmat în titlurile şi funcţiile de abate al Malevil-ului.

Pe de altă parte, Malevil-ul nu poate recunoaşte legitimitatea unui episcop a cărui numire n-a cerut-o Sfinţiei Sale şi pe care nici nu l-a înscăunat într-un târg ce face parte din propriile-i domenii.

Malevil înţelege, într-adevăr, să-şi păstreze neştirbite toate drepturile istorice asupra feudei sale La Roque, chiar dacă, din marea lui dorinţă de pace şi bună vecinătate, nu se gândeşte deocamdată la o acţiune pentru a şi le susţine.

Totuşi, considerăm că orice persoană care locuieşte în La Roque şi care se socoteşte lezată de către puterea de fapt stabilită în târg poate face în orice moment apel la noi pentru a fi restabilită în drepturile sale.

Credem, de asemenea, că târgul La Roque trebuie să ne rămână accesibil în orice moment şi că nicio poartă a târgului nu va putea rămâne închisă în faţa unui trimis al Malevil-ului fără ca acest lucru să nu fie considerat o injurie gravă.

Te rog să crezi, dragul meu Fulbert, în expresia sentimentelor mele devotate.

Emmanuel Comte
Abate de Malevil."

Trebuie să subliniez aici că am conceput această scrisoare doar ca o farsă, menită să-l pună pe Fulbert la locul lui, oferindu-i o parodie grotescă a propriei lui megalomanii. Nu mai e nevoie să spun că în niciun moment şi nici în cel mai mic grad nu mă închipuiam şi nici nu mă socoteam moştenitorul seniorilor de Malevil. Şi cu atât mai puţin luam în serios vasalitatea târgului La Roque. Am citit scrisoarea cu un aer impasibil, gândindu-mă că în felul acesta umorul ei va fi şi mai uşor sesizat de tovarăşii mei.[3]

M-am înşelat. N-au sesizat nicidecum umorul. Au admirat tonul scrisorii (I-a înfundat, observă Colin) şi s-au entuziasmat din toată inima în faţa conţinutului ei. Au cerut să vadă documentele pe care se întemeia şi a trebuit să mă scol să caut în vitrinele din sala cea mare aceste memorabile relicve, precum şi transpunerea lor în limba franceză modernă, făcută din grija unchiului meu.

I-a cuprins o adevărată patimă. A trebuit să citesc şi să recitesc toate pasajele prin care se stabilea că La Roque este feuda noastră, precum şi hotărârea istorică a lui Sigismond de a se numi el însuşi abate de Malevil. Eh, vezi, zice Peyssou, n-aş fi crezut că avem dreptul să te alegem aşa cum am făcut-o. Trebuia să ne arăţi asta mai demult!

Vechimea drepturilor noastre a provocat un adevărat delir. Cinci secole, exclamă Colin, îţi dai seama! Cinci secole de când avem dreptul să avem un abate de Malevil. Nu trebuie totuşi să exagerăm, intervine Meyssonnier, pe

[3] Poate că sunt – aşa cum pretinde Emmanuel – „insensibil la umor", dar mă cam îndoiesc că, în concepţia lui Emmanuel, această scrisoare nu era şi altceva decât „o farsă". (Nota lui Thomas).

care cinstea îl îndemna să-şi calce pe inimă, a existat totuşi revoluţia franceză. Dar n-a durat mult, precizează Colin, nu se compară!

Ceea ce i-a stârnit în ultimul grad a fost mai ales *înscăunarea* episcopului în feuda noastră La Roque de către seniorul de Malevil. La cererea lui Peyssou, am explicat cuvântul atât cât m-am priceput. Ei bine, atunci este limpede, Emmanuel, conchide Peyssou, cum nu tu l-ai înscăunat pe Fulbert, nu-i mai episcop decât fundul meu (aprobări călduroase). După aceea nu s-a mai vorbit decât de organizarea unei expediţii împotriva târgului La Roque pentru a răzbuna insulta ce ne-a fost adusă şi pentru a restabili drepturile noastre de suzerani.

Asistam mut la dezlănţuirea pasiunilor naţionaliste pe care eu însumi le stârnisem. Mă gândeam că nu mai pot dezvălui tovarăşilor mei intenţia de parodie a scrisorii. Prea se înflăcăraseră. Nu mi-ar fi iertat acest lucru. Totuşi am încercat să-i calmez pe cei mai înfocaţi şi am reuşit, cu ajutorul lui Thomas şi al lui Meyssonnier, şi apoi şi al lui Colin, după ce s-a hotărât solemn că nu-i vom părăsi niciodată pe „prietenii noştri din La Roque" (Colin). Şi că, în cazul când vor fi molestaţi sau lezaţi, Malevil-ul va interveni, aşa cum, de altfel, se spunea în scrisoare.

Gazel a revenit a doua zi. I-am dat scrisoarea fără să-i spun niciun cuvânt şi a plecat. Două zile mai târziu, Z.A.A. era terminată şi grâul destul de copt pentru a fi secerat.

N-a fost o treabă uşoară, căci a trebuit să tăiem spicele cu secera, să le facem snopi, să cărăm snopii la Malevil, să aranjăm o arie în prima incintă şi să treierăm cu îmblăciul. Operaţia a mobilizat multă mână de lucru şi, când a fost terminată, fiecare dintre noi ar fi putut da un sens mai nou frazei din Biblie cu privire la pâine şi la sudoare.

Cu toate astea, se putea spune că a meritat osteneala. Chiar după ce un sfert fusese irosit de jefuitori, recolta reprezenta zece saci la un sac de sămânţă. În total, o mie două sute cincizeci de kilograme de grâu. Era puţin faţă de importantele noastre rezerve (provenite în mare parte, în ceea ce priveşte grâul, din prada de la Etang), dar era mult, întrucât constituia prima recoltă după ziua evenimentului şi o făgăduială pentru viitor.

În noaptea care a urmat după seceriş, m-a trezit un zgomot slab în apropierea mea şi mai ales imposibilitatea în care mă aflam la început, înainte de a mă dezmetici complet, de a înţelege de unde vine. Dar când am deschis ochii, deşi nu vedeam nimic, căci era o noapte întunecoasă, am ştiut că, pe canapeaua de lângă fereastră, Evelyne suspină încetişor în pernă.

— Plângi? o întreb şoptit.

— Da.

— De ce?

Urmează o cascadă de hohote înăbuşite şi de smiorcăieli.

— Pentru că sunt supărată.

— Hai, vino să-mi povesteşti.

N-a făcut decât un salt de pe canapea până în patul meu şi mi s-a cuibărit în braţe. Deşi se mai împlinise puţin, tot mi s-a părut încă foarte uşoară! Nu o simt pe umăr mai grea decât o pisică. Continuă să plângă.

— Mă uzi tot! Eşti o adevărată fântână. Ia şterge-te!

Îi dau batista mea şi trebuie să-şi oprească suspinele măcar ca să-şi şteargă nasul.

— Ei?

Linişte. Îşi trage nasul.

— Mai bine suflă-ţi nasul şi nu te mai smiorcăi!

— Gata.

— Mai suflă-ţi-l o dată.

Îşi suflă nasul din nou şi, judecând după sunet, fără niciun succes. Imediat reîncepe să se smiorcăie. E probabil ceva nervos. Ca şi tusea, ca şi suspinele, ca şi convulsiile care o zguduie. Poate ca şi astma. După jefuirea grâului şi moartea lui Momo, a făcut o criză îngrozitoare. Mă întreb dacă nu se pregăteşte încă una. O cuprind cu braţele.

— Ia spune, ce se întâmplă?

Tăcere.

— Toţi morţii ăia, zice ea într-un târziu, cu glas stins.

Sunt surprins. Nu mă aşteptam la asta.

— De aceea plângi?

— Da.

Şi fiindcă tac, continuă:

— De ce? Te miră, Emmanuel?

— Da. Credeam că o să-mi spui că nu te mai iubesc.

— Oh, nu, tu mă iubeşti tot atât de mult, simt asta. Adevărul este că nu-mi mai treci nimic cu vederea. Dar îmi place mai mult aşa.

— Îţi place mai mult aşa?

Tăcere. Se gândeşte, se întreabă şi e atât de concentrată, încât uită să se mai smiorcăie.

— Da, răspunde în cele din urmă. Mă simt mult mai ocrotită.

Iau notă şi tac.

— Oamenii ăia care au fost ucişi, nu s-ar fi putut să-i luăm la Malevil? E destul loc aici.

Clatin din cap în întuneric, ca şi cum m-ar putea vedea.

— Nu de loc este vorba, ci de rezerve. Suntem unsprezece. Am mai putea hrăni, la nevoie, încă două sau trei persoane, dar nu douăzeci.

— Bine, dar atunci, zice ea după câteva clipe, puteai să-i laşi să mănânce grâul.

— Şi ceilalţi?

— Care ceilalţi?

— Ceilalţi care vor veni după ei. Pe aceştia îi vom lăsa să ne ucidă porcii, să ne mănânce vacile, să ne ia caii. Şi noi vom găsi oricând iarbă de păscut.

Sarcasmele astea nu produc niciun efect asupra Evelynei.

— Tu singur ai spus că grâul de la Rhunes nu este cine ştie ce.

— Nu, mulţumesc lui Dumnezeu, în raport cu rezervele noastre. Totuşi o mie două sute cincizeci de kilograme de boabe, asta face un anumit număr de kilograme de pâine!

— Dar la nevoie ne-am fi putut lipsi. Tu ai spus asta, adaugă ea repede pe un ton acuzator.

Tot ce spun rămâne săpat pentru totdeauna în memoria ei.

— La nevoie, da. Dar nu se poate şti dacă recolta anului viitor nu va fi dezastruoasă. E mai bine să ai o mică rezervă. Dacă n-ar fi decât pentru a-i ajuta, în caz de nevoie, pe prietenii noştri din La Roque.

— Şi pe cei de la Rhunes, de ce să nu-i fi ajutat?

— Erau prea mulţi, ţi-am mai spus.

— Nu erau mai mulţi decât oamenii din La Roque.

— Dar pe ăştia, oricum, îi cunoaştem.

Şi pentru că tace, îi înşir:

— Pimont, Agnès Pimont, Lanouaille, Judith şi Marcel, care te-a adăpostit.

— Da, îmi răspunde. Şi, apoi, bătrânul Pougès. Acum nu mai vine pe aici bătrânul Pougès.

E adevărat. Au trecut zece zile de când canalia asta bătrână n-a mai venit să-şi moaie vârfurile mustăţilor în vinul nostru. Felul ăsta de a încheia o discuţie, fără a trage nicio concluzie şi fără a admite nimic, e cât se poate de tipic pentru Evelyne. Încolo, sunt foarte impresionat de maturitatea cu care a discutat. Spusele ei n-au nimic copilăresc. Iar franceza ei de asemenea s-a îmbunătăţit. De când nu-i „mai trec nimic cu vederea” a încetat să mai recurgă la puerilităţi.

— Bun, spun eu. Audienţa a luat sfârşit. Du-te înapoi în patul tău. Vreau să dorm.

Încearcă să se cramponeze.

— Nu pot să mai rămân puţin, Emmanuel? îşi reia ea vocea de copil mic.

— Nu, nu poţi. Şterge-o.

Pleacă, şi pleacă fără să crâcnească. În supunerea ei e chiar un fel de elan, ca şi cum ar avea în faţa-i perspectiva de a duce alături de mine o viaţă întreagă de supunere îmbătătoare.

Are totuşi unele lucruri pe care nu le înţeleg prea bine. A vorbit despre cei de la Rhunes şi n-a pomenit niciun cuvânt despre Momo.

Dar nici Menou nu vorbeşte niciodată de Momo. Dintre toate previziunile pe care le-am făcut în ziua când i-a fost ucis fiul cu privire la comportarea ei viitoare niciuna nu s-a adeverit. N-a căzut, cuprinsă de disperare, într-o stare de prostraţie. N-a abandonat niciuna din treburile care ţin de administrarea Malevil-ului. Continuă să domnească în calitate de stăpână a părţii femeieşti din castel, bodogănind-o de preferinţă pe cea mai bătrână şi cea mai cârâitoare, iar, la nevoie, deşi cu mai multă circumspecţie, necruţându-le nici pe puicuţe, şi pe Catie şi mai puţin decât pe Mietta, căci Catie are şi ea un clonţ bun. Nu, Menou nu se lasă pradă disperării, îi dă de zor cu furculiţa şi cu paharul, deşi fără nicio nădejde de a se mai îngrăşa puţin. Şi, în sfârşit, continuă să fie la fel de curată, un mic schelet bine lustruit, la care totul, muşchi şi organe, este redus la minimum, cu părul lins, foarte strâns la spatele capului ei de mort, cu bluza ei neagră de lucru bine periată, cu salba de ace de siguranţă împodobind un decolteu pătrat pe cel mai plat piept cu putinţă. Şi, în sfârşit, continuă să tropăie cu acelaşi zgomot sec, cu paşi la fel de mărunţi şi de repezi, cu picioarele ei mari, ţinându-şi gâtul slab şi vânos întins înainte.

Masa o pun Catie şi Mietta, iar Menou aşază şervetele lângă tacâmuri. Din grijă pentru igienă, ca să se deosebească, le-a făcut nişte semne pe care numai ea le recunoaşte. Şi într-o dimineaţă, în clipa când vreau să mă aşez, observ, destul de îngrijorat, că la capătul celălalt al mesei cineva a pus tacâmul lui Momo şi în farfurie un şervet. Îmi dau seama că şi Colin a observat şi-mi face, cu ochiul şi cu capul, semne pesimiste. Totuşi, în timp ce mă aşez, număr şi văd că sunt unsprezece tacâmuri, nu douăsprezece. În plus, masa o pusese Catie şi nu puteam să cred că s-a înşelat. De altfel, când mă aplec ca s-o întreb din ochi, ea îmi face discret un semn negativ cu arătătorul mâinii drepte.

Toată lumea s-a aşezat, în afară de Jacquet care, în picioare, cu braţele bălăbănindu-se, cu ochii lui cafenii cu luciri de aur aburiţi de teamă, nu găseşte la locul lui obişnuit decât un gol înspăimântător. Se uită, umil, la mine, parcă ar vrea să mă întrebe de ce s-a făcut vinovat ca să-l privez de mâncare. Întreaga lui comportare e cea a unui câine bun, debordând de afecţiune, care, după ce a îndurat multe de la un stăpân nemilos, a fost adoptat de o familie ce-l răsfaţă şi tremură să nu se trezească într-o zi că a pierdut această fericire, considerând că n-o merită şi întrebându-se fără încetare dacă este adevărată sau doar un vis. Nu că Jacquet ar socoti o nedreptate să i se suprime masa. Dacă făceam eu asta, însemna că aşa este drept. Şi era gata, după ce se termina masa, să-şi reia munca alături de noi,

cu stomacul gol. Singura lui teamă e că această suprimare ar putea fi preludiul exilului.

Îi zâmbesc ca să-l liniştesc şi vreau să intervin, când Menou îi spune pe un ton ursuz:

— Îţi cauţi tacâmul, băiete? Uite-l aici.

Şi îi arată cu o mişcare a bărbiei locul unde şezuse Momo.

Se aşterne o tăcere adâncă şi Jacquet, zăpăcit, se uită la mine. Dau afirmativ din cap şi, ocolind masa cât e ea de lungă, Jacquet se duce să se aşeze pe locul lui Momo, cu conştiinţa penibilă că el, căruia îi e groază să atragă atenţia, a devenit ţinta spre care se îndreaptă toate privirile.

Plin de tact, Colin angajează imediat o discuţie. Bucăţile de carton aşezate deasupra capcanelor în Z.A.A. şi acoperite cu pământ pun o problemă. Căci dacă plouă vor putrezi şi, înainte de a putrezi, se vor muia şi se vor îndoi sub greutatea pământului. Rezultatul: devenind nişte scobituri, capcanele vor fi observate de asediatori. Peyssou sugerează să se facă găuri în cartoane pentru ca ploaia să se scurgă chiar în capcană. Iar Meyssonnier propune un sistem format din două placaje care să se sprijine pe o şipcă subţire, fixată la mijloc, ce se va prăbuşi sub greutatea inamicului.

În timp ce acord suficientă atenţie discuţiei ca să pot interveni cu un cuvânt sau două, urmăresc ce se petrece sau se spune la capătul celălalt al mesei. Jacquet, paralizat de ruşine, mănâncă fără să scoată un cuvânt, aplecat peste farfuria lui, iar Menou nu conteneşte să-i facă, cu o voce scăzută, recomandări peremptorii. Stai drept! Nu mai face cocoloaşe de pâine, pentru numele lui Dumnezeu! Când o să termini cu clămpănitul ăsta? Unde te trezeşti! N-ai şervet, de te ştergi cu mâna? Ceea ce mă izbeşte e că însoţeşte fiecare dintre aceste sfaturi aspre de numele lui Jacquet, ca şi cum Menou ar vrea să ne arate că nu bate câmpii şi nu e vorba de nicio confuzie, chiar dacă Jacquet a fost promovat cu de-a sila în rolul în care-l vedem. De altfel, o dovadă în plus că Menou e lucidă îl constituie faptul că dialectul, pe care Jacquet, fiind străin, nu-l înţelegea, nu joacă niciun rol în mustrările ei.

La patruzeci şi opt de ore după terminarea Z.A.A., atunci când am reluat toţi lecţiile de tragere (inclusiv de tragere cu arcul), apăru şi bătrânul Pougès, pe arhaica lui bicicletă. Nu i-a plăcut deloc că a trebuit să se târască în patru labe ca să treacă prin îngrăditură. Şi cu atât mai puţin că a fost legat la ochi în timp ce era condus prin zona presărată cu capcane. De cum s-a instalat în bucătăria cetăţuii de la intrare, ne-a şi dat de înţeles că asta cerea o compensaţie. Spun că ne-a dat, căci, atunci când vestea sosirii lui s-a răspândit, tot Malevil-ul era acolo, în picioare, ca să-l asculte.

— Ei bine, nu-i uşor să ajungă omul la tine. Emmanuel, spune trăgându-se de mustaţa alb-gălbuie. Nici la un capăt, nici la altul nu-i uşor!

Priveşte în jurul lui, măgulit că e obiectul atenţiei generale.

— Pentru că nu-i glumă să ieşi din La Roque acum, când Fulbert a pus pază la amândouă porţile! N-o să crezi, dar dacă te plimbi pe drumul spre Malevil s-a zis cu tine. E un decret care interzice asta. Abia dacă am dreptul să mă plimb pe şoseaua departamentală. Noroc că mi-am adus aminte de o potecă ce duce la drumul spre tine. Pe la Faujoux, dacă ţii minte.

— Ai trecut pe la Faujoux! exclam uluit. Cu bicicleta ta?!

— Şi sunt pe acolo locuri unde a trebuit s-o iau în spate. Ca un campion de cros! La vârsta mea! Nădăjduiesc, adăugă el după o pauză dramatică, plimbându-şi privirea asupra celor de faţă, că astăzi n-ai să te grăbeşti prea tare să pui dopul la sticlă, Emmanuel, să te gândeşti şi tu prin câte greutăţi am trecut.

— Serveşte-te, îi spun împingând sticla spre el. Ai meritat-o din plin.

— Ah, da, răspunde bătrânul Pougès. Doar ştii şi tu că nu-i puţin lucru să treci pe la Faujoux cu bicicleta. Şi toate câte am să ţi le spun, că mi-e capul greu de noutăţi. Şi picioarele mi-s grele de cât am pedalat.

— Ar fi trebuit totuşi să ai antrenament, intervine Menou, după toate drumurile pe care le-ai făcut din La Roque la Malejac ca să te destrăbălezi cu curva ta.

— În sănătatea ta, Emmanuel, închină demn bătrânul Pougès, fierbând de furie pe dinăuntru împotriva lui Menou, care-i tulbură ceasul lui de glorie.

— Menou, îi spun pe un ten sever, dă-i ceva să mănânce.

— Nu zic nu, răspunde bătrânul... Mai ales că, după drumul pe la Faujoux, mă taie o foame...

Menou deschide dulapul din dreapta şemineului şi trânteşte o farfurie în faţa lui Pougès, apoi taie o felie subţire de jambon şi, apucând-o cu două degete, i-o azvârle de la distanţă pe farfurie.

Îi arunc o privire aspră, dar ea se face că nu vede. S-a apucat să-i taie lui Pougès o bucată de pâine şi se străduie s-o taie cât mai subţire cu putinţă, ceea ce nu e uşor, pentru că pâinea este proaspătă. Şi, în timp ce efectuează această operaţie delicată, vorbeşte încet singură. Dar cum bătrânul Pougès tace, deoarece îşi bea primul pahar fără să-şi dezlipească ochii de pe sticlă, cum, pe de altă parte, şi noi toţi tăcem în aşteptarea noutăţilor pe care ni le-a anunţat, în liniştea ce domneşte în bucătărie monologul lui Menou se aude perfect, şi zadarnic încerc s-o întrerup.

— Sunt unii oameni, spune Menou, fără să se uite la mine, de care poţi spune că-s mai răi decât păduchii ce sug sângele altora. Uite Adelaida. O să-mi spuneţi că Adelaida era o neisprăvită, sunt de acord. Că ţinea uşa deschisă pentru oricine avea chef să intre. Totuşi ştiu eu pe unii care, una peste alta, s-au priceput să profite de ea. Mai întâi, ca să-şi facă mendrele şi,

când n-au mai putut, ca să-i stoarcă băutură, că amărâta asta de târâtură ştiu că nu s-a îmbogăţit de pe urma unor clienţi de-alde ăştia!

Bătrânul Pougès pune paharul pe masă, îşi îndreptă spinarea şi cu mâna stângă îşi şterge mustaţa.

— Emmanuel, zice el plin de demnitate, nu ca să-ţi fac un reproş, dar n-ar trebui să-ţi laşi servitoarea să se poarte fără pic de respect faţă de mine sub acoperişul tău.

— Ia te uită la ăsta, îi mai trebuie şi respect acum, izbucneşte Menou.

Palidă de furie că a fost tratată drept servitoare, azvârle bucata de pâine pe masă şi-şi încrucişează braţele slabe pe piept, fixându-l pe Pougès cu ochi scânteietori. Dar acesta savurează cel de-al doilea pahar împreună cu mica lui măgărie, şi ambele îi dau satisfacţia răzbunării.

— Menou nu-i servitoarea mea, îi spun pe un ton hotărât. Are proprietatea ei. Dacă stă la mine, e fiindcă îmi ţine gospodăria. Dar nu o plătesc. Mă refer la perioada dinainte de căderea bombei, fireşte.

— Cum s-ar zice menajera domnului părinte, adaugă Colin.

Toţi, în afară de Menou, izbucnesc în râs, ceea ce destinde atmosfera.

Profit de acest moment ca să mă ridic, mă îndrept spre Menou şi îi şoptesc la ureche: „Dacă o mai ţii aşa, te dau afară din bucătărie în faţa tuturor". Nu-mi răspunde. Respiră adânc, cu ochii scânteietori, cu buzele strânse şi nările fremătânde. Într-un fel, îmi face plăcere s-o văd aşa, după cele întâmplate.

Îmi reiau locul. Bătrânul Pougès e pe cale să-şi termine îmbucătura şi al treilea pahar. Şi asta durează la nesfârşit. De băut bea repede, dar mestecă încet.

După ce termină al treilea pahar, stă să-şi netezească mustaţa, fără un cuvânt, cu ochii lipiţi de sticlă. Îi umplu din nou paharul şi, cu un pocnet sec, pun dopul. Mă urmăreşte cu privirea, apoi se uită la paharul plin, dar nu-l atinge. Nu încă. Ultimul pahar şi-l bea întotdeauna în tăcere. Aşadar, acum e momentul să vorbească. Cum se codeşte peste măsură, încep să-l trag de limbă:

— Va să zică, Armand e bolnav?

Bătrânul Pougès clatină din cap.

— Nu-i bolnav, spune el cu dispreţul omului informat faţă de ignorant şi, după sila cu care vorbeşte, îmi dau seama că-i vine foarte greu să ne dea ceva, fie chiar noutăţi.

— Atunci? insist pe un ton rece, ca să-i amintesc îndatoririle ce-i revin prin învoiala noastră.

— Atunci, nu-i deloc, dar deloc bine ce s-a petrecut acolo.

Face o pauză şi adaugă:

— A curs sânge.

Ne priveşte ridicând capul.

— Pimont a dat peste Armand care încerca s-o pună jos pe Agnès.

— Cu forţa? întreabă Colin pălind.

— Cu forţă sau fără forţă, zice bătrânul Pougès cu o răutate care te face să scrâşneşti din dinţi. Agnès zice că a fost cu forţa. Eu nu ştiu nimic, tu o cunoşti mai bine decât mine, băiete, tu trebuie să ştii.

— Pe scurt, intervin eu enervat.

— Pe scurt, lui Pimont ăsta i s-a urcat pe loc sângele la cap. A pus mâna pe un cuţit mic de bucătărie şi i l-a împlântat în spate. Ei bine, n-o să crezi, dar lui Armand asta nu i-a ţinut nici de cald, nici de frig. S-a întors şi a mai zis; te-nvăţ eu minte să-mi mai dai un pumn în spate, ticălosule. Şi cum a spus asta, a şi pus mâna pe puşcoci şi i-a băgat un plumb în mutră, aşa că bietul Pimont a rămas, ca să spun aşa, fără faţă. Am dat cu toţii fuga şi l-am văzut pe Armand în pragul casei lui Pimont, alb ca varul, dar altminterea drept ca un brad, spunându-ne şi nouă povestea cu pumnul tras în spate. Hai, acum, daţi-vă la o parte, ne-a spus, sau trag în grămadă! Şi unde nu îndreptă hârbul ăla de armă asupra noastră şi porni aşa, mergând de-a-ndărătelea, până la poarta castelului. Ei, bine, şi ce să vezi Emmanuel, abia când s-a întors să deschidă poarta castelului am văzut şi noi cuţitul împlântat în spate. Şi se vedea bine de tot că Armand era cu haina lui aia neagră şi mânerul cuţitului era roşu. Dar lui Armand nici că-i păsa, a pornit-o mai departe cu cuţitul în spate.

— Şi Agnès? întreabă Colin.

— Era ca nebună, îţi închipui, reia bătrânul Pougès, cu o totală indiferenţă. Bărbatul ei stâlcit tot, cu o gaură mare în mutră şi o băltoacă de sânge pe parchet, de-ai fi zis c-a fost înjunghiat un bou. Noroc că a luat-o Judith la ea cu copilul. Dar, stai puţin, stai aşa, continuă el, ca şi cum urmarea i se părea mult mai importantă. Armand ăsta, ajuns la castel, i-a povestit lui Fulbert toată tărăşenia, în faţa Josephei şi a lui Gazel. Şi deodată Josepha i-a spus în păsăreasca ei: Dar, domnule Armand, aveţi un cuţit în spate! Lui nu-i venea să creadă. A pipăit cu mâna, şi o dată a căzut în nas! Leşinat. Josepha ne-a spus chestia asta.

— Şi mai departe? întreb nerăbdător.

— Mai departe, nimic, spune bătrânul Pougès, trăgând cu coada ochiului la paharul plin.

— Cum, nimic? De ăştia-mi sunteţi voi, cei din La Roque? Vi se omoară un om în plină zi, în faţa tuturor, ştiţi cine e ucigaşul, şi nimeni nu zice nimic? Nici chiar Marcel? Nici chiar Judith?

— A, ăştia! spune Pougès pe un ton de nepăsare, dar fără să mă privească. Ăştia n-au făcut altceva decât că au strâns tot târgul şi l-au pus să voteze o chestie. Adicătelea că Armand trebuie să fie judecat şi pedepsit pentru crimă.

— Şi asta nu înseamnă nimic, izbucnesc indignat. Socoti că nu-i nimic?

Şi adaug furios:

— Şi, bineînţeles, la vot tu te-ai abţinut.

Bătrânul Pougès mă priveşte cu reproş, netezindu-şi mustaţa.

— E-n interesul tău, Emmanuel. Nu-i bine să intru prea pe faţă în tabăra lui Marcel dacă vreau să-mi continui plimbările pe bicicletă.

Şi, zicând asta, îmi face cu ochiul.

— Şi Fulbert ce-a spus de vot?

— A spus nu. A venit să ne spună prin ferăstruica de la poartă că a fost un caz de legitimă apărare şi că nu-i motiv de judecată. Băieţii l-au cam huiduit. Şi, de atunci, lui Fulbert îi cam clănţăne dinţii în gură de frică, mai ales că Armand zace în pat. Aşa că ne dă raţiile prin ferăstruică şi nu mai iese din castel. Aşteaptă să se potolească lucrurile. În sănătatea ta, Emmanuel.

Aceste ultime cuvinte, care par a fi o politeţe, sunt tocmai contrariul. Ele vor să spună că de-abia acuma bea şi el şi că doreşte să fie lăsat în pace, socotind că ne-a plătit cu vârf şi îndesat.

Se face tăcere. Nici noi nu vorbim. Dar noi n-avem nevoie de cuvinte. Ştim că suntem cu toţii de acord şi că nu avem să lăsăm o crimă nepedepsită. E timpul să mergem la La Roque şi să punem ordine în treburile de acolo.

Nota lui Thomas

1. Această expediţie la La Roque a avut loc, dar mult mai târziu decât fusese prevăzută şi nu fără să fi înfruntat noi înşine o primejdie de moarte. Acesta este motivul pentru care îmi permit să întrerup istorisirea lui Emmanuel prin nişte observaţii care nu şi-ar găsi locul mai departe, când lucrurile vor începe din nou să se agite.

Trebuie să spun că sunt foarte afectat de modul denigrant în care o prezintă Emmanuel pe Catie în aceste pagini. Mai ales că, venind din partea lui Emmanuel, nu pot înţelege o asemenea părere preconcepută. În scena spovedaniei, în care îi reproşează „cochetăria", merge până acolo încât scrie: „*cât este de mândră de micul ei sex, maimuţica asta*".

Pun întrebarea: de ce n-ar fi? Să-mi daţi voie să spun, fie şi pe ocolite, că în acest domeniu Catie face ea singură cât zece Miette.

De altfel, când Emmanuel vorbeşte de „cochetăria" lui Catie, psihologia lui dă greş. Chestiunea este mult mai serioasă. Catie nu este cochetă. Ea nu poate vedea un bărbat care-i place fără să nu dorească să i se dea. În fond, ceea ce sora ei face din datorie, ea ar face-o de bună voie, din plăcere.

În această privinţă, ca şi în toate privinţele, Catie este pe deplin sinceră. În ajunul căsătoriei noastre mi-a spus: Singurul lucru pe care nu pot să ţi-l promit este să-ţi fiu credincioasă.

Deci am fost prevenit şi, de aceea, ar fi absurd din partea mea să fiu gelos. Cu atât mai mult cu cât, căsătorindu-mă cu Catie, mi-am acordat un privilegiu fantastic. Când Emmanuel s-a întors de la Etang, aducând-o pe Mietta pe crupa calului, ar fi putut şi el să declare din capul locului: Mietta este a mea. Şi, desigur, Mietta nici n-ar fi dorit altceva. În loc să procedeze aşa, Emmanuel s-a dat deoparte, s-a ţinut în rezervă faţă de Mietta şi fata a înţeles ce aştepta de la ea. Prima generozitate n-a constituit-o fapta Miettei, ci cea a lui Emmanuel.

În împrejurarea asta, s-a arătat înţelept şi tare. Eu nu l-am imitat. Uitând că o împărţisem pe Mietta cu tovarăşii mei, am vrut s-o am pe Catie numai pentru mine. Şi, într-o comunitate alcătuită din şase bărbaţi, am confiscat-o exclusiv pentru mine pe singura femeie adevărată – spun adevărată – sub cuvânt că o iubeam.

Desigur, nutresc pentru ea un sentiment de gratitudine şi de prietenie. Dar, o dată stinsă prima ardoare a dorinţei, o mai iubesc oare? Vreau să spun o iubesc oare mai mult decât pe Emmanuel, Peyssou sau Meyssonnier? Şi de ce *ai iubi* mai mult o femeie – pe motiv că te culci cu ea – decât un prieten. Părerea mea este că în acest romantism de duzină sunt multe minciuni şi multe convenţionalisme.

Altă problemă: oare faptul de „a iubi" o femeie îţi dă dreptul s-o acaparezi într-o societate în care numărul femeilor este limitat? Dacă da, atunci Peyssou, care se arată foarte prins de Catie, are tot atâta drept ca şi mine s-o aibă în exclusivitate. Cât despre Catie însăşi, dacă ar da ascultare gusturilor ei ţărăneşti, n-ar fi ea mai atrasă pe Peyssou decât de mine? Am impresia că m-am vârât într-o situaţie întru totul echivocă, din care amorul meu propriu va ieşi cam terfelit. Catie nu-mi va fi credincioasă, ştiu asta, şi-mi interzic, cu anticipaţie, să mă supăr. Oricât de şocant ar fi acest lucru pentru modul obişnuit de a judeca, moştenit din vremurile dinainte, Emmanuel are dreptate: într-o comunitate unde totul se bazează pe afecţiunea mutuală a membrilor ei, legăturile exclusive între un bărbat şi o femeie nu-şi găsesc locul.

Vreau să revin asupra sentimentelor negative ale lui Emmanuel faţă de Catie. Ele creează la Malevil o stare neplăcută care dăinuie. Catie îl admiră pe

Emmanuel şi suferă că nu este apreciată de el. Are impresia că o compară în permanenţă cu Mietta şi întotdeauna în defavoarea ei. Aşa se explică, cred, atitudinea ei îndărătnică şi nedisciplinată. După părerea mea, această atitudine ar dispărea dacă Emmanuel ar preţui-o mai mult pe Catie, în calitatea ei de fiinţă umană.

2. Acum voi vorbi despre Evelyne. În această privinţă aş vrea să fiu sincer, fără să fiu odios.

Din capul locului voi spune care este convingerea mea: sunt încredinţat că sub raport fizic nu există nimic, dar absolut nimic, între Evelyne şi Emmanuel.

Catie a fost mult timp convinsă de contrariul, şi-am discutat adeseori despre asta.

Ceea ce a dat naştere tuturor acestor speculaţii este un incident absolut surprinzător, survenit între întoarcerea noastră la Malevil şi povestea cu jefuitorii, incident pe care în istorisirea sa Emmanuel l-a trecut sub tăcere. Nu este prima oară, am mai relevat acest lucru, că Emmanuel omite lucrurile care-l stânjenesc.

Se ştie care este ritualul la Malevil: în fiecare seară, după terminarea lecturii, Mietta vine şi îşi ia de mână partenerul ales. Este un ritual care, trebuie s-o spun, la început m-a şocat. Apoi, nerăbdător cum eram să văd venindu-mi din nou rândul, m-am obişnuit. Acum, că m-am căsătorit şi sunt definitiv instalat în privilegiul meu – cel puţin pentru un timp –, mă şochează din nou. Da, ştiu ce se va spune. Că omul are două morale, după cum beneficiază sau nu de actul care-l scandalizează.

Pe scurt, în scara aceea, la o lună, poate, după venirea Evelynei la Malevil, Mietta, înainte de a se duce la culcare, s-a îndreptat spre Emmanuel şi, zâmbindu-i cu un aer tandru, l-a luat de mână. Pe loc, Evelyne, care stătea în picioare la stânga lui Emmanuel, a trecut în dreapta lui şi, fără să spună un cuvânt, cu o hotărâre şi o forţă care ne-au uluit, a desprins cele două mâini. Uimită şi îndurerată că Emmanuel a dat drumul mâinii ei fără să se împotrivească. Mietta n-a luptat. Se uita la Emmanuel. Dar Emmanuel nu făcea nicio mişcare şi nu spunea nimic. Îşi concentrase toată atenţia asupra Evelynei, ca şi cum ar fi încercat să înţeleagă ce face – deşi pentru toată lumea era evident ce face. Şi când Evelyne a luat în „mânuţa" ei mâna pe care o eliberase, Emmanuel s-a supus.

N-am uitat privirea pe care i-a aruncat-o atunci Evelyne Miettei. Nu era o privire de copil, ci de femeie. Şi care spunea mai limpede decât orice cuvinte: este al meu.

E uşor de bănuit ce a gândit Mietta despre acest incident. Dar n-a făcut niciun comentariu. Când i-a venit din nou rândul lui Emmanuel, l-a sărit, şi Emmanuel n-a avut aerul că bagă de seamă.

De aici au pornit toate discuţiile cu Catie în legătură cu presupusa intimitate dintre Emmanuel şi Evelyne. Catie argumenta că nu este Emmanuel omul care să rămână cast după ce renunţase la Mietta.

Colin, căruia i-am împărtăşit îndoielile noastre, avea o părere contrarie: nu-i adevărat, zicea el, că Emmanuel nu poate să rămână cast. La douăzeci de ani, timp de doi ani, eu, care-ţi vorbesc, nu l-am văzut pe Emmanuel atingându-se de vreo femeie. Doi ani. Fustangiu a fost înainte, fustangiu a fost şi după, şi încă cum, dar în timpul ăstor doi ani, nimic. Dacă vrei să ştii părerea mea, a fost o fată care l-a făcut să sufere mult.

Şi a adăugat: şi-apoi, îl cunoşti pe Emmanuel. Are scrupule. N-ar face un lucru ca ăsta. Emmanuel n-a făcut niciodată o măgărie unei fete. Mai degrabă dimpotrivă. Nu-i omul care să abuzeze de o situaţie, asta nu, niciodată.

L-am întrebat atunci ce părere are despre situaţie, aşa cum o vede. Bun, o iubeşte, zice el, dar în ce fel n-aş putea spune. Nici vorbă, asta e oarecum de mirare, fiindcă Evelyne este o pisicuţă slăbănoagă şi până acum Emmanuel cu cât avea ce vedea, cu atât era mai mulţumit. E de mirare şi fiindcă Evelyne are paisprezece ani şi nici măcar nu-i frumoasă, în afară de ochi. Dar, de atins, nu. În privinţa asta pot să pun mâna-n foc. Nu-i genul lui.

Trebuie să spun că ulterior Catie a adoptat şi ea această părere, căci, luându-şi sarcina de „a-i observa", n-a descoperit niciodată vreun indiciu care să vină în sprijinul bănuielilor ei.

3. Adunarea pe care a descris-o Emmanuel în acest capitol n-a fost importantă numai pentru că a marcat trecerea noastră la „morala dură", mai potrivită pentru „*epoca nouă*" în care trăim; ea a făcut din Emmanuel şi şeful nostru militar „în caz de urgenţă şi de primejdie". Şi cum aceste cazuri au devenit tot mai frecvente în lunile ce au urmat, Emmanuel, care era dinainte abate de Malevil, a întrunit până la urmă în mâinile lui toate puterile, spirituale şi temporale, ale comunităţii.

Să fie oare vorba de o „*seniorizare*" a lui Emmanuel? şi de o simplă revenire la trecutul feudal? Nu cred. După părerea mea, spiritul în care comunitatea de la Malevil consideră relaţiile ei interne este cu desăvârşire modern. Şi modernă este şi grija permanentă a lui Emmanuel de a nu face nimic înainte de a se asigura de adeziunea noastră. Fără a vorbi de umilinţă – am oroare de această frazeologie masochistă – aş zice că există o anumită depăşire a eului în felul în care Emmanuel şi noi toţi acceptăm fără încetare să ne contestăm.

• CAPITOLUL XV

La două zile după vizita bătrânului Pougès, am dat dispoziţii ca în zori să se facă o recunoaştere la La Roque, pe sub zidurile târgului. Convingerea la care ajunsesem era că Fulbert nu organizase o pază bună şi că ocuparea târgului va fi o treabă uşoară. Cele două porţi erau supravegheate, dar între ele se întindea un meterez lung, ce nu era apărat din nicio parte şi nu era atât de înalt încât să nu poată fi escaladat cu ajutorul unei scări sau, mai bine, al unei frânghii prevăzute cu o cange.

Am fixat pentru a doua zi expediţia împotriva târgului La Roque, dar, în pofida părerii generale, am dat ordin ca paza de noapte a împrejurimilor Malevil-ului să continue până la ziuă. După recoltarea grâului nu mai era nimic de păzit la Rhunes şi garda de noapte se retrăsese într-o cazemată săpată de noi în colina de la Sept Fayards, de unde aveam o foarte bună perspectivă asupra drumului spre Malevil şi asupra îngrăditurii.

Cum tovarăşii mei manifestau o anumită reticenţă faţă de necesitatea de a se asigura o pază de noapte exterioară în ajunul expediţiei împotriva târgului La Roque, părerea lor fiind că trebuie să ne economisim forţele pentru această zi mare, m-am hotărât să dau eu exemplu şi să fac de gardă în noaptea aceea, împreună cu Meyssonnier.

Nimic nu este mai demoralizant decât o gardă de noapte. Rutină şi disciplină în stare pură. Stai acolo şi aştepţi să se întâmple ceva şi, de cele mai multe ori, nu se întâmplă nimic. Thomas şi Catie aveau cel puţin posibilitatea să facă dragoste în timpul nopţii lor de gardă, chiar dacă, în pofida grijii cu care fusese amenajată de Meyssonnier, cazemata nu era prea propice pentru asta. Ca şi la Rhunes, pereţii tranşeei erau susţinuţi prin faşine. Terenul nu numai că fusese pardosit cu scânduri, dar fusese înclinat şi prevăzut cu o rigolă prin care apa ploilor se scurgea în afară, pe pantă, printr-un element de canalizare. Acoperişul nu era făcut doar din crengi, ci învelit cu o foaie de tablă deasupra căreia s-a pus un strat de pământ, presărat ici colo cu tufe de iarbă, ceea ce-i dădea acelaşi aspect ca al pădurii în urma exploziei întârziate a primăverii. Iar în apropierea cazematei au fost transplantaţi mici arbuşti stufoşi care, fără a stânjeni perspectiva celor dinăuntru, camuflau atât de bine cazemată, încât dinspre drumul spre Malevil, chiar cu binoclul, ar fi fost greu s-o distingi printre trunchiurile calcinate şi tufişurile înverzite din juru-i.

Pentru a permite celui ce făcea de gardă să supravegheze îngrăditura şi să poată trage în direcţia ei, cazemata avea o deschizătură spre nord şi est la înălţimea pieptului unui om. Din nefericire, tot dinspre nord şi dinspre est veneau şi ploile şi vânturile cele mai puternice, astfel încât, cu toată streaşină acoperişului, erai udat până la piele de furtunile ce păreau să aleagă de preferinţă noaptea pentru a se dezlănţui.

Făceam cu schimbul cu Meyssonnier: când veghea unul, dormea celălalt, dar am aranjat aşa că să fiu eu de veghe în zori, timpul cel mai periculos, după părerea mea, căci inamicul trebuia totuşi să distingă cât de cât obiectivul pentru a se putea apropia.

N-am auzit absolut niciun zgomot. Totul s-a petrecut ca într-un film mut. Mi s-a părut că observ două forme apropiindu-se de îngrăditură pe drumul spre Malevil. Spun „mi s-a părut", pentru că la început nu-mi venea să cred. De la o distanţă de şaptezeci de metri imaginea unui om este foarte mică, şi când această imagine, ea însăşi cenuşie, se deplasează în tăcere pe fundalul cenuşiu al falezei, în ceaţă, în momentul când ziua se îngână cu noaptea, te întrebi dacă nu-i o simplă iluzie. Şi, în plus, nu eram cumva cam adormit? Mă gândesc la asta, pentru că atingerea binoclului de ochi m-a făcut să tresar şi imediat, în timp ce încercam să-l pun la punct – şi nu era lucru uşor când totul parcă plutea şi era învăluit în ceaţă –, am început să transpir, cu toată răcoarea dimineţii. Totuşi pământul probabil că se încălzea, căci numai aşa se explică toţi acei vapori care ieşeau din sol, se adunau prin crăpături şi se destrămau pe faleză. Am reuşit până la urmă să-mi potrivesc lentilele, orientându-mă după amplasarea îngrăditurii, şi de acolo am mişcat încet ocularul spre apus, de-a lungul falezei.

Ceea ce i-a trădat a fost obrazul. Am văzut două mici pete rotunde şi trandafirii apărând tranşant pe cenuşiul înconjurător. E extraordinar cât de limpede se vedeau aceste mici pete cu toată ceaţa şi cu tot semiîntunericul, în timp ce trupurile, îmbrăcate în culori neutre, se confundau tot mai mult cu faleza. Acum, când aveam cele două pete trandafirii care mă ghidau, le ghiceam chiar şi conturul.

Înaintau încet de-a lungul drumului care ducea la Malevil, lipindu-se, mi se pare, cât mai mult de pereţii stâncoşi. Acum le distingeam şi siluetele. Unul părea mult mai înalt şi mai voinic decât celălalt. Fiecare ţinea în balans o puşcă şi, spre mirarea mea, aceste puşti nu semănau a puşti de vânătoare.

L-am zgâlţâit pe Meyssonnier şi, de cum a deschis ochii, i-am şi pus mâna pe gură şi i-am şoptit:

— Taci. Sunt doi indivizi în faţa îngrăditurii.

A clipit, mi-a dat la o parte mâna de pe gură şi m-a întrebat dintr-o suflare:

— Înarmaţi?

— Da.

I-am dat binoclul. Meyssonnier şi l-a potrivit şi apoi mi-a şoptit ceva atât de încet, încât n-am auzit.

— Ce spui?

— N-au nicio boccea, îmi repetă, înapoindu-mi binoclul.

Pentru moment observaţia lui nu mi-a făcut nicio impresie. Abia după câteva clipe mi-a revenit în minte. Mi-am potrivit din nou binoclul la ochi. Întunericul se risipise şi chipurile trandafirii ale indivizilor care dădeau târcoale Malevil-ului nu-mi mai apăreau ca nişte pete, ci începuseră să prindă contur. Nu erau nicidecum descărnaţi şi n-aveau nimic comun cu jefuitorii de la Rhunes. Cei doi bărbaţi erau tineri, viguroşi şi bine hrăniţi. Pe cel mai înalt l-am văzut apropiindu-se de îngrăditură şi, după poziţia trupului lui, mi-am dat seama ce face. Citea pancarta pe care o fixasem pentru vizitatori. Era un pătrat mare din placaj vopsit în alb, pe care Colin scrisese cu vopsea neagră următorul text:

> DACĂ AVEŢI INTENŢII PRIETENEŞTI, SUNAŢI CLOPOTUL. VOM TRAGE ASUPRA ORICĂREI PERSOANE SURPRINSE CĂ VREA SĂ SARĂ PESTE ÎNGRĂDITURĂ.
>
> MALEVIL

Era un lucru făcut cu multă grijă. Colin desenase fiecare literă cu creionul înainte de a o picta şi îşi subţiase pensula cu foarfeca pentru a fi sigur că nu va face vreo pată. Ar fi vrut ca sub cuvântul Malevil să deseneze un cap de mort şi două oase încrucişate, dar eu m-am opus. Găseam că textul – în sobrietatea lui – era de ajuns.

Cei doi bărbaţi, fiecare în partea lui, căutau de zor şi nu găseau vreo crăpătură prin care să se poată uita dincolo de îngrăditură. Unul scoase chiar un cuţit din buzunar şi încerca să cioplească lemnul bătrân de stejar întărit. Meyssonnier avea în momentul acela binoclul şi mi-l întinse, şoptindu-mi cu un aer de milă dispreţuitoare:

— Uită-te numai ce face nătărăul ăla.

M-am uitat, dar chiar în clipa în care mi-am potrivit lentilele, omul renunţă la această tentativă. Se apropie de însoţitorul lui şi, cu capetele alăturate, păreau că se sfătuiesc. Aveam impresia că nu sunt de acord şi, după câteva gesturi făcute în direcţia drumului, am bănuit că cel mai înalt voia să se retragă, iar cel mai scund, dimpotrivă, ţinea să continue. Dar să continue ce? Nu era clar. Doar n-aveau pretenţia ca ei doi să ia cu asalt Malevil-ul?

În orice caz se părea că luaseră o hotărâre căci i-am văzut cum îşi pun unul după altul puşca în bandulieră (din nou m-a intrigat forma armei lor). Apoi, cel mai înalt s-a lipit cu spatele de îngrăditură şi, împreunându-şi mâinile în dreptul pântecelui, făcu o mică scară pentru cel scund. În momentul acela remarca lui Meyssonnier că niciunul dintre ei nu are vreo boccea mi-a revenit deodată în minte. Evidenţa ei m-a izbit. Oamenii ăştia nu erau izolaţi. N-aveau intenţia să ia cu asalt Malevil-ul şi nici măcar să se introducă în interiorul lui. Făceau parte dintr-o bandă şi, aşa cum procedasem şi noi ieri faţă de La Roque, veniseră în recunoaştere înainte de atac.

Am lăsat jos binoclul şi i-am spus lui Meyssonnier cu o voce şoptită şi precipitată:

— O să-l ucid pe cel scund şi o să încercăm să-l prindem pe cel înalt.

— Nu-i ăsta consensul, zice Meyssonnier.

— Schimb consemnul, i-o retezat scurt.

M-am uitat la el şi, deşi nu era momentul potrivit pentru glume, mi-a venit deodată să râd. Căci pe chipul onest al lui Meyssonnier se citea limpede lupta grea dintre respectul datorat consemnului şi ascultarea datorată şefului. Am adăugat pe acelaşi ton:

— Tu să nu tragi. Este un ordin.

Am dus puşca la umăr. În luneta Springfieldului, am văzut limpede din profil figura trandafirie a celui scund, în timp ce stătea cu picioarele pe umerii însoţitorului său, agăţat cu amândouă mâinile de partea de sus a îngrăditurii şi îşi înălţa capul centimetru cu centimetru ca să ajungă cu ochii până la lătunoi. De la acea distanţă şi cu o armă cu lunetă, era o joacă să-l ochesc. Mă gândeam că flăcăul ăsta scund, tânăr şi plin de sănătate nu mai avea decât o secundă sau două de trăit. Nu pentru că ar fi încercat să treacă peste îngrăditură, n-avea intenţia asta, ci pentru că în capul lui se găseau acum informaţiile necesare unui agresor. În capul pe care glonţul Springfieldului avea să-l spargă ca pe o nucă.

În timp ce flăcăul cerceta locurile, îndelung şi cu minuţiozitate, fără să ştie cât de inutile erau de pe acum datele pe care le culegea, am potrivit liniile în cruce ale lunetei la nivelul urechii lui şi am tras. A părut că sare în sus şi face un fel de salt periculos înainte de a cădea la pământ. Însoţitorul lui a rămas neclintit o clipă, apoi s-a sucit pe călcâie şi a luat-o la goană pe drumul Malevil-ului. I-am strigat:

— Stai!

El a continuat să fugă. Am urlat cât m-a ţinut gura:

— Stai, mă, lunganule!

Şi am dus la umăr Springfieldul. Chiar în momentul când potriveam punctul de tragere la nivelul spatelui lui, spre marea mea surpriză, s-a oprit. I-am strigat:

— Mâinile la ceafă! Şi întoarce-te la îngrăditură.

O luă încet înapoi. Puşca îi era tot în bandulieră. Îl supravegheam, gata să trag la cel mai mic gest suspect.

Nu s-a întâmplat nimic. Am observat că omul s-a oprit la o oarecare distanţă de îngrăditură şi am înţeles că n-are chef să mai vadă craniul zdrobit al însoţitorului său. Chiar în acel moment clopotul cetăţuii de la intrare începu deodată să bată. Am aşteptat să termine de bătut şi am strigat:

— Aşază-te cu faţa la faleză şi nu mai mişca.

S-a supus. I-am dat Springfieldul lui Meyssonnier şi am luat carabina lui de 22, spunându-i pe un ton grăbit:

— Îl ţii la ochi până ajung în partea cealaltă. Şi, deîndată ce ajung, vii şi tu.

— Crezi că ăştia fac parte dintr-o bandă? întreabă Meyssonnier umezindu-şi buzele.

— Sunt sigur.

În momentul acela, cineva, Peyssou cred, strigă de pe meterezele cetăţuii de la intrare:

— Comte? Meyssonnier? E-n regulă?

— În regulă.

Mi-a trebuit un minut întreg ca să cobor colina de la Sept Fayard şi să urc în partea cealaltă. Omul nu se mişcase. Stătea în picioare, cu faţa la faleză şi cu mâinile la ceafă. Am observat că-i tremurau uşor picioarele. Din spatele îngrăditurii am auzit vocea lui Peyssou:

— Deschid?

— Nu încă. Îl aştept pe Meyssonnier.

Mă uitam la prizonier. Un metru optzeci, păr negru des, o ceafă tânără. Statura lui Jacquet, ceva mai suplu. Viguros, dar zvelt. Era îmbrăcat ca orice tânăr agricultor de prin partea locului într-o zi de lucru: blugi, ghete şi cămaşă de lână în carouri. Dar pe el, hainele aveau un aer elegant. Până şi ţinuta lui era elegantă. Şi chiar în postura umilitoare în care-l sileam să stea, păstra o oarecare demnitate.

Când Meyssonnier a venit lângă mine, i-am spus:

— Ia-i arma.

Ţineam ţeava puştii lipită de spatele prizonierului. Imediat şi fără să fie nevoie să i se spună, îşi ridică braţele ca să-l ajute pe Meyssonnier să-i scoată cureaua armei peste cap.

— Puşcă militară, remarcă Meyssonnier cu respect. Model 36.

Am scos batista din buzunar, am împăturit-o şi am spus:

— Am să te leg la ochi. Lasă mâinile jos.

S-a lăsat legat fără un cuvânt.

— Aşa, acum poţi să te întorci.

S-a întors şi în sfârşit am putut să-i văd faţa, în afară de ochi. N-avea mai mult de douăzeci de ani. Obrazul era ras, dar avea o mică barbă neagră şi ascuţită ale cărei margini erau tunse cu grijă. Un aer deschis şi serios. Dar, bineînţeles, trebuia să-i văd ochii.

— Meyssonnier, îi spun, ia puşca mortului şi muniţiile pe care trebuie să le aibă asupra lui.

Meyssonnier bombăni. Până acum se ferise să se uite la cadavru şi la capul lui zdrobit. Şi eu de asemenea.

— Peyssou, poţi să deschizi.

Zăvorul de sus alunecă, apoi cel de jos, apoi cele două zăvoare transversale. Se auzi un declic: lacătul.

— Altă puşcă 36, spune Meyssonnier ridicându-se.

Peyssou apăru, aruncă o privire asupra cadavrului şi o paloare se aşternu pe chipu-i pârlit de soare. Luă cele două puşti 36 din mâna lui Meyssonnier.

— Springfieldul l-a aranjat aşa? întreabă Peyssou.

Meyssonnier n-a răspuns.

— Tu ai tras? reia Peyssou, văzând Springfieldul în mâna lui Meyssonnier.

Acesta negă printr-o mişcare a capului.

— Nu, eu, i-am retezat-o enervat.

Cu palma proptită pe spatele tânărului, îl împingeam înainte. Peyssou închise poarta. Am luat captivul de braţ, l-am făcut să se învârtă de două sau trei ori în jurul lui, înainte de a porni prin zona fără capcane. Am repetat operaţia asta de trei sau de patru ori până am ajuns la cetăţuia de la intrare. Peyssou şi Meyssonnier mă urmăreau fără un cuvânt. Meyssonnier fiindcă nu avea poftă de vorbă, după ce fusese nevoit să golească buzunarele mortului, iar Peyssou fiindcă-l repezisem.

Pe zidul cetăţuii de la intrare, două dintre panourile de lemn care închideau ambrazurile vechilor creneluri erau deschise şi în spatele lor ghiceam chipurile celor dinăuntru. Am ridicat capul şi am dus un deget la buze.

Colin a deschis poarta cetăţuii de la intrare. Am aşteptat s-o închidă din nou, apoi am dat drumul braţului captivului, l-am luat deoparte pe Meyssonnier şi i-am şoptit:

— Condu-l pe prizonier în casă punându-l să meargă în zig-zag, dar fără exagerări. Vin şi eu după tine.

Când Meyssonnier împreună cu prizonierul s-au depărtat, le-am făcut semn lui Colin şi lui Peyssou să-i urmeze de la distanţă, dar să nu vorbească.

Cele două bătrâne, Mietta, Catie, Evelyne, Thomas şi Jacquet coborau scara de piatră a meterezului. Le-am făcut semn să tacă. I-am aşteptat să ajungă lângă mine şi le-am spus în şoaptă:

— Thomas, Mietta şi Catie rămân pe metereze. Evelyne la fel. Jacquet dă-i arma ta Miettei. Tu vii cu noi. Menou şi Falvina, de asemenea.

— Şi eu de ce nu? întrebă Catie.

— Lasă de ce-urile pentru mai târziu, îi zice Thomas pe un ton aspru.

Evelyne îşi muşca buzele, dar mă privea fără un cuvânt.

— Nu-i drept, şopteşte Catie, furioasă. Toată lumea o să vadă prizonierul. Numai noi nu!

— Exact, îi răspund. Nu vreau ca prizonierul să vă vadă, pe Mietta şi pe tine.

— Aşadar ai de gând să-i dai drumul, zice cu înflăcărare Catie.

— Dacă pot, da.

— Ce oameni! se indignează ea. O să i se dea drumul, şi noi nici măcar nu l-am văzut!

— Mă vezi pe mine! îi răspund furios. Nu-ţi ajunge? Ai vrea să te duci să-i faci fiţe tipului? Care mai e şi duşman pe deasupra!

— Cine spune că vreau să-i fac fiţe? izbucneşte Catie, turbând de furie, gata să-i dea lacrimile. M-am săturat s-aud mereu tot aia şi iar aia!

Mietta, care urmărea scena cu un aer vădit de dezaprobare, avu un gest neaşteptat: dintr-o mişcare îi cuprinse umerii lui Catie cu braţul stâng şi-i astupă gura cu mâna. Catie se zbătea ca o puma. Dar Mietta, neclintită şi mută, o ţinea strâns lipită de ea.

Am zărit-o pe Evelyne privindu-mă. Avea un aer modest şi merituos. Ea era supusă. Şi nu crâcnea. Nu m-am putut opri să nu-i zâmbesc acestei mici farisoaice.

— Vii, Jacquet?

Jacquet se găsea în încurcătură. Îi spusesem să predea arma lui Miettei, or, aceasta avea ambele mâini ocupate.

— Dă-i puşca lui Thomas, îi zic peste umăr, în timp ce mă depărtam.

Am auzit paşii cuiva care alerga în urma mea. Era Jacquet.

— Întotdeauna a fost ea aşa, îmi spune încet când ajunge în rând cu mine. Chiar şi la doisprezece ani. Totdeauna pisică. Aşa a început şi povestea cu tata, la Etang. Dar asta nu i-a fost de învăţătură.

Şi adăugă:

— Ah, nu e ea ca Mietta! Nu, nu!

Nu spun nimic. Nu vreau să fac vreo apreciere care ar putea fi relatată. Şi eu sunt foarte contrariat. Thomas a înţeles, dar Catie nu. Încă nu. Lipsa de disciplină continuă.

În sala mare a locuinţei, prizonierul stă, cu ochii legaţi, pe locul lui Momo-Jacquet, la capătul mesei, cu spatele la şemineu. S-a făcut ziuă, dar soarele încă nu a răsărit. Fereastra cea mai apropiată de prizonier e întredeschisă. Aerul călduţ. Are să fie o zi frumoasă.

Le fac semn celorlalţi să se aşeze. Îşi ocupă fiecare locul obişnuit, cu puşca între genunchi. Cele două bătrâne rămân în picioare. Falvina e şi ea odată tăcută. S-a făcut ora micului dejun, care e gata pregătit. Pe vatră, laptele a fiert, ceştile se află pe masă, pâinea de asemenea, împreună cu untul făcut în casă. Simt deodată un gol în stomac.

— Colin, scoate-i legătura.

Ochii prizonierului apar. Clipesc violent dar, încetul cu încetul, se obişnuiesc cu lumina. Apoi mă priveşte, îi privesc şi pe ceilalţi, priveşte şi ceştile, pâinea, untul. Îmi plac destul de mult ochii lui. Îmi place şi, atitudinea lui. Se ţine bine. Palid, dar nu descompus. Buzele îi sunt uscate, dar trăsăturile hotărâte.

— Ti-e sete? îl întreb pe tonul cel mai neutru.

— Da.

— Ce vrei? Vin sau lapte?

— Lapte.

— Vrei să mănânci?

Ezitare, Repet:

— Vrei să mănânci?

— Vreau, desigur.

A vorbit în şoaptă. A preferat laptele vinului. Aşadar, nu este agricultor, deşi, după părerea mea, nu e prea departe de glie.

Îi fac semn lui Menou. Ea îi toarnă o ceaşcă cu lapte şi-i taie o bucată de pâine cu mult mai groasă decât cea pe care i-o zvârlise bătrânului Pougès. Cum am mai spus, are o slăbiciune pentru băieţii frumoşi. Iar prizonierul e frumos, cu ochii lui negri, părul negru şi mica-i barbă ascuţită tot neagră, contrastând cu tenul mat. Şi voinic, deşi zvelt. Căci Menou apreciază omul şi după capacitatea de a munci.

Îi unge cu unt bucata de pâine şi i-o dă. Când îi pune tartina în faţă, prizonierul se întoarce pe jumătate pentru a o privi pe Menou, cu un mic zâmbet filial şi îi mulţumeşte emoţionat. M-a şi cucerit, deşi continui să mă învălui într-un aer de răceală şi de circumspecţie. Dintr-o privire furişă pe care mi-o aruncă Colin, îmi dau seama că e întru totul de acord cu mine, ceea ce îmi întăreşte şi mai mult convingerea.

Menou ne serveşte şi noi mâncăm într-o linişte desăvârşită. Mă gândesc că dacă flăcăul pe care-l ucisesem ar fi făcut el scara pentru prizonierul nostru, acesta ar fi zăcut acum cu craniul zdrobit. E o idee idioată, fără niciun rost, care nu poate fi nimănui de folos şi pe care o alung căci n-are nicidecum darul să mă înveselească. Dar îmi revine de câteva ori în minte în timpul micului dejun şi-mi strică dispoziţia.

Prizonierul a terminat. Îşi pune mâinile pe masă şi aşteaptă. Mâncarea i-a făcut bine. Obrajii i s-au îmbujorat. Şi, lucru cu totul ciudat, are aerul că-i fericit că se află printre noi. Fericit şi uşurat.

Încep să-i pun întrebări. Îmi răspunde prompt, fără cea mai mică ezitare, fără să ascundă nimic. Ba, mai mult, dă impresia că-i bucuros să mă informeze.

Noi suntem mai puţin bucuroşi când aflăm cu cine avem de-a face: o trupă formată din şaptesprezece oameni, comandaţi de un oarecare Vilmain, care se dă drept fost ofiţer de paraşutişti. Banda e foarte bine organizată, din membri vechi şi membri noi, ultimii fiind sclavii celorlalţi. Domneşte o disciplină necruţătoare. Trei feluri de pedepse: bătaia, carcera fără băutură şi fără mâncare, uciderea în faţa trupei aliniate. Vilmain dispune de o puşcă-antitanc cu reacţie, având vreo duzină de obuze mici, şi de vreo douăzeci de puşti.

Hervé Legrand – acesta e numele prizonierului – ne povesteşte cum a fost el recrutat. Vilmain a pus stăpânire pe satul lui, la sud-vest de Fumel. În timpul atacului a suferit pierderi şi a vrut să le înlocuiască.

— Ne-a umflat, spune Hervé, pe René, pe Maurice şi pe mine. Ne-a dus în piaţa satului. Şi Vilmain l-a întrebat pe René: eşti de acord să te angajezi în trupa mea? René a răspuns nu. Imediat fraţii Feyrac l-au trântit în genunchi şi Bébelle l-a ucis.

— Bébelle ăsta este o femeie?

— Nu. În sfârşit, nu.

— Cum arată?

— Un metru şaizeci şi cinci, păr lung blond, trăsături fine. Talie subţire. Picioare şi mâini mici. Îi place să se deghizeze în femeie. Poţi să te înşeli când îl vezi.

— Şi Vilmain se înşală?

— Da.

— Nu este singurul?

— Oh, ba da.

— Băieţilor le e frică de Vilmain?

— Le e mai ales frică de Bébelle.

Şi Hervé adaugă:

— E foarte iscusit în mânuirea cuţitului. Dintre toţi cei vechi, este cel mai mare meşter în aruncarea lui.

Îl privesc.

— Când cineva este nou, cum poate deveni vechi?

— Îţi citez cuvintele lui Vilmain: în niciun caz prin vechime.

— Atunci, cum?

— Oferindu-se ca voluntar în diferite misiuni.

Îl întreb aspru:

— De aceea te-ai oferit să mergi în recunoaştere la Malevil?

— Nu. Maurice şi cu mine voiam să vă prevenim şi să dezertăm.

— Şi de ce n-ai făcut-o?

Îmi răspunde fără pic de şovăială.

— Pentru că însoţitorul meu nu era Maurice. Iată cum s-au petrecut lucrurile: în dimineaţa asta, Vilmain a cerut patru oameni pentru două misiuni, una la Courcejac, alta la Malevil. Numai Maurice şi cu mine am ieşit din rând. Doi membri noi. Atunci, Vilmain a sărit cu gura la cei vechi şi, până la urmă, s-au oferit doi dintre ei. Vilmain m-a pus pe mine cu unul şi pe Maurice cu celălalt. La ora asta, Maurice e în recunoaştere la Courcejac.

— Un lucru nu înţeleg. În dimineaţa asta Vilmain organizează o misiune de recunoaştere la Courcejac şi alta la Malevil. De ce nu şi una la La Roque?

Hervé mă priveşte o clipă.

— Pentru că, răspunde el încet, la La Roque ne aflăm.

— Cum! exclam.

Şi în momentul acela, nu ştiu de ce, mă ridic pe jumătate de pe scaun.

— Cum? Sunteţi în La Roque? De când?

Întrebarea mea e lipsită de orice sens. Ce importanţă are momentul când s-a instalat Vilmain acolo. Important e că se află acolo. Cu puştile lui 36, cu flăcăii lui căliţi în lupte, cu puşca lui antitanc şi cu experienţa lui. Îi văd pe tovarăşii mei cum pălesc.

— Banda, zice Hervé, a pus mâna pe La Roque ieri seara, la asfinţit.

Mă ridic şi mă depărtez de masă. Sunt consternat. Fusesem la La Roque şi făcusem o recunoaştere a apărării lui ieri în zori, şi seara, la asfinţit. La Roque fusese cucerit, dar nu de noi! Şi dacă în dimineaţa asta nu mi-ar fi venit ideea să iau un prizonier, în pofida părerii lui Meyssonnier, care voia să respecte consemnul idiot dat de mine, m-aş fi prezentat, chiar în dimineaţa asta, sub zidurile târgului împreună cu tovarăşii mei, fiind siguri că vom obţine o victorie uşoară. Din păcate, am multă imaginaţie: mă văd pe mine şi pe ceilalţi pe un teren deschis, ciuruiţi de focul devastator al celor şaptesprezece puşti militare.

Simt cum îmi tremură picioarele. Îmi vâr mâinile în buzunar şi, întorcându-mă cu spatele la masă, mă îndrept spre fereastră. Deschid complet cele două canaturi şi respir adânc. Mă gândesc că prizonierul mă priveşte şi lupt să-mi regăsesc calmul. Viaţa noastră a atârnat de o întâmplare măruntă, de fapt, de două întâmplări: una – nenorocită şi alta – norocoasă, cea de-a doua anulând-o pe prima. Vilmain a cucerit târgul în ajunul zilei când trebuia eu să-l atac, iar eu i-am luat un prizonier cu câteva ore mai înainte de a porni el atacul. Când vezi de ce coincidenţe absurde atârnă viaţa ta, trebuie să devii mai modest.

Cu chipul lipsit de orice expresie, mă întorc să-mi reiau locul şi îi spun scurt:

— Continuă!

Hervé ne istoriseşte cum a fost luat La Roque. Bébelle a venit singur în faţa porţii dinspre sud la căderea nopţii, deghizat în femeie, purtând în mână o mică boccea. Tipul care păzea turnul – aveam să aflăm mai târziu că fusese Lanouaille – l-a lăsat să intre şi, de îndată ce şi-a dat seama că Lanouaille era singur, Bébelle i-a tăiat beregata. După care le-a deschis celorlalţi. Târgul a căzut fără să tragă un foc.

Meyssonnier îmi cere să-i dau cuvântul şi i-l dau.

— Câte puşti 36 aveţi? întreabă întorcându-se spre prizonier.

— Douăzeci.

— Şi muniţii multe?

— Da, cred. Se face economie, dar nu prea mult.

Hervé reia:

— Principiul lui Vilmain este să aibă întotdeauna douăzeci de oameni pentru cele douăzeci de puşti.

La cererea lui Meyssonnier, Hervé descrie în amănunţime puşca antitanc cu reacţie. După ce termină, intervin:

— Un lucru aş vrea să-mi precizezi. Sunteţi douăzeci sau numai şaptesprezece?

— În principiu suntem douăzeci. Dar am pierdut trei tipi la Fumel. Aşa că acum suntem iar şaptesprezece. În sfârşit, şaptesprezece. Acum, tu ai ucis unul, au rămas şaisprezece! Pe mine m-ai luat prizonier, cincisprezece!

Nu te poţi înşela în privinţa tonului lui, e foarte încântat că se află printre noi.

După un moment de tăcere, îi spun:

— Pe Maurice, care a fost recrutat odată cu tine, îl cunoşteai de mult?

— Cred şi eu! răspunde Hervé însufleţit. E prietenul meu din copilărie. Venisem în vacanţă la el când a explodat bomba.

— Ţii mult la el?

— Mai încape vorbă! exclamă Hervé.

Îl privesc.

— Atunci nu-l poţi lăsa pe el într-o tabără şi tu să fii în cealaltă. Nu se poate. Te vezi tu trăgând asupra lui dacă Vilmain ne atacă?

Hervé roşeşte şi în privirea lui se desluşesc două simţăminte: e fericit că m-am gândit să-l înarmez ca să lupte umăr la umăr cu noi şi-i e ruşine că l-a uitat pe Maurice. Lovesc uşor masa cu podul palmei.

— Am să-ţi spun ce-o să facem, Hervé. Am să-ţi dau drumul.

Are o tresărire. N-a existat vreodată prizonier care să fie mai puţin fericit la gândul că va fi pus în libertate. Cu coada ochiului, văd că tovarăşii mei fac diferite gesturi.

Mă uit la Hervé. Tot sângele i-a fugit din obraz. Îi spun:

— E ceva ce nu merge?

Dă afirmativ din cap.

— Dacă îmi dai drumul fără să-mi înapoiezi arma, îmi mărturiseşte cu voce strangulată, e ca şi cum m-ai condamna la moarte.

— M-am gândit şi eu la asta. Înainte de a pleca îţi vom înapoia arma.

Dintr-o dată, diferitele gesturi ale tovarăşilor mei se înmulţesc. Mă fac că nu observ. Continui:

— Iată ce-o să faci. N-o să spui, bineînţeles, că ai fost făcut prizonier. O să spui că tovarăşul tău a fost ucis când şi-a înălţat capul deasupra îngrăditurii şi că tu ai fugit sub o ploaie de gloanţe.

Adaug:

— Să spui că, după părerea ta, s-a tras în tine de la înălţimea foişorului.

Nu ţin de loc ca acest Vilmain să bănuiască, înainte de a porni atacul, existenţa micii cazemate de pe colina Sept Fayards.

— Să ţii minte asta, e important.

— Am să ţin minte, spune Hervé.

— Bun. Apoi, cu prima ocazie, tu şi Maurice...

— Nu vă mai obosiţi să-mi faceţi un plan, mă asigură el.

— O ultimă întrebare, Hervé: cum ai venit de la La Roque?

— Păi, pe drum, se miră Hervé de întrebare. Mai e şi altă cale?

Nu răspund. Gata. Nu mai avem nimic să ne spunem. Hervé aşteaptă. Îşi plimbă în jur privirile ochilor lui negri, sensibili şi sinceri. Mica barbă ascuţită îi stă bine. Îi dă prestanţă şi-l face mai matur. Ne priveşte, o priveşte pe Menou – a simţit imediat slăbiciunea pe care o are pentru el –, priveşte ferestrele cu cercevele de piatră, trofeele aşezate în spaţiul dintre ferestre, şemineul monumental. Mărul lui Adam i se ridică în gâtlej şi, deşi face o figură bună, îmi dau seama că puştanul ăsta, căci e un puştan, e foarte

emoţionat. Şi că nu se teme decât de un singur lucru: să nu-i piardă pe oamenii care l-au adoptat. Să nu piardă Malevil-ul. Mă ridic.

— A sosit timpul, Hervé.

Se ridică şi el. Mă apropii şi îi pun din nou legătura pe ochi. Îl conducem cu toţii până la cetăţuia de la intrare, iar de acolo numai Meyssonnier şi cu mine îl însoţim până la îngrăditură. Îi dăm drumul să iasă prin deschizătura cu oblon. Din fericire pentru el, trupul celui ce-l însoţise căzuse înspre râpă şi nu e nevoit să se apropie de el când se apleacă şi se târăşte în genunchi ca să treacă în partea cealaltă. Îi dau puşca prin deschizătură şi, în timp ce se ridică, ne face un salut larg cu braţul, zâmbindu-ne cu toată gura, ca un copil. Porneşte cu paşi mari. Îl privesc prin vizor cum se depărtează.

— Am pierdut, poate, o puşcă, îmi şopteşte Meyssonnier la ureche.

Mă uit la el.

— Poate c-o să recuperăm două.

Şi, ceea ce e şi mai important, doi combatanţi. Căci puşti, cu cea a mortului, avem acum opt. Deci le putem înarma, în afară de cei şase bărbaţi, pe Mietta şi pe Catie. Nu, cea mai mare nevoie e de bărbaţi. Dacă Hervé şi Maurice reuşesc, lui Vilmain nu-i mai rămân decât paisprezece oameni. Şi, în această ipoteză, noi am avea zece. Or, numărul contează foarte mult într-o bătălie cu puşti.

Acest lucru îl explic în faţa adunării pe care o ţin în cetăţuia de la intrare, imediat după plecarea lui Hervé, în timp ce Jacquet sapă o groapă pentru mort, dincolo de îngrăditură, iar la o sută de metri mai departe Peyssou stă ascuns în josul drumului, cu arma în mână ca să-l acopere cât are de săpat. Şi ia aminte, Peyssou, i-a spus Meyssonnier, te piteşti. Să vezi, dar să nu fii văzut!

Căci Meyssonnier e expertul nostru. Cel mai zelos în aplicarea regulilor militare. Deşi comunist, făcuse armata. Fără îndoială, socotea că toate cunoştinţele sunt bune, ori de unde ar veni ele. Şi, la începutul şedinţei, ne spune că puşca 36 era cea folosită de armata franceză în timpul celui de-al doilea război mondial. Că de atunci s-au făcut, desigur, şi mai bune, dar totuşi 36 nu e rea. Cât despre puşca antitanc cu reacţie, după el, fusese fabricată de americani în 1942. Acest gen de armă lovea cu precizie până la o distanţă de 60 m. Zidurile Malevil-ului nu înfruntă niciun risc, sunt prea groase. Dacă Peyssou ar fi acolo, ar zice: şi sunt făcute cu var. Un var care are mai bine de şase sute de ani şi care a devenit acum mai tare decât piatra.

— Îngrăditura, dimpotrivă! ne explică Meyssonnier ridicând capul. Şi poarta primei incinte! Şi puntea mobilă de la a doua!...

Ne privim. Fac paradă de un optimism pe care nu-l nutresc deloc. Nu-i nicio problemă, spun pe un ton hotărât. Îngrăditura, bineînţeles, va fi

sacrificată. Oricum, ea nu putea servi decât pentru camuflaj şi pentru a ne pune în stare de alarmă. Îşi va îndeplini rolul de a-l întârzia pe inamic obligându-l s-o distrugă şi, în felul acesta, să se dea în vileag. În schimb, în faţa porţii cetăţuii de la intrare vă propun să construim, ca s-o protejăm, un zid din bolovani mari având un metru grosime şi trei metri înălţime, la o suficientă depărtare de pod, ca să lase în părţi loc de trecere pentru un om călare. Şi, în sfârşit, avem în curte nisip, în pivniţă avem saci, îi vom umple şi-i vom îngrămădi în faţa zidului.

Meyssonnier, spre marea mea uşurare, mă aprobă şi, după toate explicaţiile de ordin tehnic pe care le-a dat, aprobarea lui cântăreşte greu.

Înainte de a trece la treabă, mai spun câteva cuvinte. Am hotărât garda din noaptea trecută împotriva părerii generale. Şi bine am făcut. Nu vreau să-mi dau aere, dar ţin să subliniez: împotrivirea tovarăşilor mei era de fapt un act de indisciplină în germene. Aşa cum a fost, şi încă şi mai grav, împotrivirea lui Catie când i-am dat sarcina să stea de pază la meterez în timp ce luam interogatoriul prizonierului. Aici, ridic puţin vocea: de acum înainte, asemenea lucruri nu mai pot fi îngăduite. Când dau un ordin, nu vreau să-mi mai pierd timpul stând la discuţii cu toate neghioabele.

Mă ridic. Şedinţa, care n-a durat nici zece minute, s-a terminat. Suntem departe de vorbăria de odinioară.

Catie n-a zis nimic, dar mi-a aruncat o privire foarte ciudată. De ură? De duşmănie? Câtuşi de puţin. Mai curând ceva în genul: neghioabă, zici? Ei lasă, ai să vezi tu! Acest „ai să vezi tu" însă nu era nicidecum o ameninţare. Dacă m-aş încumeta, aş spune chiar că era o promisiune.

De îndată ce groapa e săpată şi mortul îngropat, îl eliberez pe indispensabilul Peyssou din postul lui înaintat de pe drumul spre La Roque şi în locul lui îl pun pe Colin, căci nu vreau să fiu luat prin surprindere în toiul lucrărilor de vreun atac de zi, deşi îl consider foarte puţin probabil. Formez două echipe. Una, sub comanda lui Peyssou, îi aduce în apropierea construcţiei de înălţare a zidului blocurile gata pregătite, de care în prima incintă avem grămezi considerabile. Alta, alcătuită din cele patru femei şi Evelyne, umple sacii cu nisip, îi leagă la gură şi-i cară la marginea şanţurilor cu apă pentru a fi aşezaţi unul peste altul. Avem două roabe metalice, şi toată ziua nu se opresc din cărat.

Ca să pierdem mai puţin timp, şi ca să fie în permanenţă cineva în apropierea îngrăditurii, hotărăsc că, atâta timp cât va dura starea de alarmă, vom lua cu toţii masa, prin rotaţie, în bucătăria cetăţuii de la intrare, iar meniul se va reduce la o farfurie de cârnaţi, întrucât Menou şi Falvina au altceva mai bun de făcut decât să stea să bucătărească.

Înainte ca Peyssou să pună prima piatră, scot cele două căruţe, a noastră şi cea de la Etang, şi le aşez lângă şanţuri, în zona fără capcane a locului de parcare. Astfel aşezate, ele nu stânjenesc în niciun fel tirul şi nici nu sunt închise în spatele zidului pe care-l construim, acesta, potrivit planului meu, urmând să devină un element permanent de fortificaţie. Căci, chiar dacă presupunem că într-o zi vom fi atacaţi de o bandă care nu dispune de o puşcă antitanc, poarta cea mare de lemn a cetăţuii rămâne punctul slab al Malevil-ului: adversarul îi poate da foc sau o poate străpunge. Şi, pentru a împiedica pătrunderea inamicului, e foarte util să existe un zid în spatele căruia să nu se poată ajunge decât printr-o deschizătură îngustă uşor de apărat cu un tir intens.

Remarc că zidarii din evul mediu nu s-au zgârcit în privinţa dimensiunii blocurilor de piatră pe care le tăiau. Cele manipulate de noi provin din ruinele vechii cetăţui construite în prima incintă (pe vremea când la Malevil exista un judecător de pace) şi au o greutate respectabilă. Nu e o treabă uşoară să le ridici şi să le propteşti pe genunchi, îndoind piciorul, înainte de a le lăsa să cadă uşor în roabă. Uneori e nevoie de doi oameni pentru asta. L-am pus de santinelă pe Colin, tocmai pentru a-l scuti de acest exerciţiu de forţă. Dar Thomas, deşi are o formă fizică bună, trudeşte din greu. Meyssonnier e tot o apă. Numai Jacquet, cu braţele-i de gorilă, pare cât se poate de la largul lui şi ridică fără efort blocuri la care eu ar trebui să-l chem în ajutor.

Cât despre mine, sunt decepţionat de performanţa mea şi, ca întotdeauna în asemenea cazuri, în loc să constat, aşa cum aş fi făcut la treizeci de ani, că sunt obosit şi nu mă simt în formă, îmi spun că am îmbătrânit şi mă las cuprins ce tristeţe. Dar nu durează mult, fiindcă îmi amintesc imediat că am dormit foarte puţin noaptea precedentă şi că nici tensiunea, nici emoţiile nu mi-au lipsit. Această constatare, chiar dacă nu-mi dă noi forţe, îmi ridică moralul, şi reuşesc să ţin ritmul, lac de sudoare, sub un soare arzător, pe o vreme apăsătoare, cu unghiile rupte, cu mâinile care mă dor şi cu şalele înţepenite.

Pe la ora unu, Meyssonnier ne aduce aminte că noi doi fusesem de gardă noaptea şi pleacă să se odihnească „o clipă”. La ora trei, mulţumit că totuşi am depăşit cu o sută douăzeci de minute recordul de timp suportat de Meyssonnier, mă simt şi eu deodată epuizat şi mă opresc. De altfel, Peyssou are mai multe pietre decât îi trebuie şi îi cere lui Jacquet să-l ajute să înalţe zidul. Las comanda în seama lui Meyssonnier, care se întorsese – după două ore – de la odihna lui de „o clipă”, anunţ că vreau să mă odihnesc şi eu şi, în timp ce mă depărtez, îl aud pe Meyssonnier trimiţându-l pe Thomas, foarte

obosit, să-i ia locul lui Colin în postul nostru înaintat de pe drumul spre La Roque.

Ajuns în camera mea, abia am timp să mă dezbrac. Deşi zidurile uriaşe ţin răcoare, e foarte cald. Mă trântesc pe pat, inert, cu picioarele grele, cu braţele ca de cârpă şi adorm. Un somn foarte agitat, care culminează cu un coşmar. N-am să-l povestesc. Sunt şi aşa destule orori în realitate. Şi-apoi este genul de vis pe care-l are toată lumea: eşti urmărit de nişte oameni care vor să te omoare. Când te ajung, încerci să-i loveşti, dar loviturile tale n-au nicio putere. Şi dacă n-ai avea coşmarul ăsta decât o dată, dar nu, revine mereu. Ceea ce te sleieşte de puteri este faptul că se repetă. Iar în cazul meu, ca un element odios în plus, urmăritorul e Bébelle îmbrăcat într-o fustă, cu părul lui lung şi blond fluturându-i pe spate, cu cuţitul în mână.

Chiar în clipa când ascuţişul lamei îmi atinge gâtlejul, mă trezesc. Deschid ochii. E, într-adevăr, o femeie în cameră, dar, slavă Domnului! nu e Bébelle. E Catie.

Stă în picioare la capul patului meu. O flăcăruie răutăcioasă îi joacă în ochi. Mă, priveşte fără să spună nimic. Şi deodată se azvârle peste mine, se lipeşte cât e de lungă de trupul meu şi îşi striveşte buzele de gura mea.

Sunt încă pe jumătate adormit şi aş putea-o lua pe Catie drept o arătare din vis, mai ales că ea-şi asumă întreaga iniţiativă, cu o dexteritate care mă uluieşte. Când, în sfârşit, mă trezesc de-a binelea, e prea târziu, mă aflu în plină acţiune. Remuşcarea vine în acelaşi timp cu plăcerea şi dispare pe măsură ce aceasta se intensifică. Şi se intensifică până la delir, oferită şi împărtăşită de o parteneră complet dezlănţuită, care ajunge imediat la cel mai înalt grad de participare şi găseşte mijlocul de a învia şi de a muri de două sau de trei ori în puţinul timp în care eu însumi plutesc în neant.

Îmi recapăt cu greu suflarea. O privesc. Nu-mi dădeam seama că este atât de frumoasă. Probabil că ochii mei s-au schimbat. Acum o găsesc încântătoare în calda dezordine în care o văd. Totodată simţul meu moral iese din nou la suprafaţă şi, cu reproş, dar fără prea multă convingere, îi spun:

— De ce-ai făcut asta, Catie?

Sună cam slab şi cam ipocrit, având în vedere că ceea ce a făcut, n-a făcut singură.

Îmi răspunde repede, hotărâtă, cu vioiciune:

— În primul rând, îmi placi, Emmanuel, aşa bătrân cum eşti (mulţumesc). Zău, în afară de Thomas, dacă ar trebui să fac o clasificare, tu ai veni imediat după Peyssou (mulţumesc încă o dată).

Tace puţin, apoi îşi înalţă capul şi atunci observ în ochii ei o mică sclipire.

— Şi mai ales, am vrut să ştii, Emmanuel, că este cineva Catie. Catie nu este numai o mică neghioabă, cum credeai tu. Catie este o femeie, o femeie adevărată!

Să lăsăm deoparte (biata Mietta) aluzia frăţească. Aşezată în pat, cu picioarele sub ea, cu părul zbârlit, cu faţa îmbujorată, cu sânii mici dar înfierbântaţi, Catie mă priveşte triumfătoare şi în ochii ei vii străluceşte orgoliul. La prima vedere, ar putea să pară absurd că este atât de mândră de calităţile ei de amantă, pentru care n-are niciun merit, fiind înzestrată cu ele din născare. Dar la rându-ne – şi eu printre ceilalţi – nu facem mare caz de virilitatea noastră? Şi, în privinţa asta, suntem lăudăroşi şi înfumuraţi ca nişte păuni. Şi-apoi, de fapt, nici nu-i chiar atât de stupid. Căci, realmente, de câteva minute am mult mai multă consideraţie faţă de Catie decât am avut vreodată. Sunt şi eu de părere că este „o femeie, una adevărată". Dacă n-ar fi Thomas şi nenorocitul ăsta de simţ moral care mă stinghereşte, aş fi chiar îndemnat să văd în acest sfârşit de siestă primul act al unui obicei.

Cine a spus despre Catie că nu este inteligentă? Cu ochii aţintiţi într-ai mei, ochii aceştia în care am citit, cu o clipă mai înainte, atâta plăcere – toată plăcerea pe care a simţit-o şi de care e atât de teribil de mândră că mi-a oferit-o –, urmăresc şi pătrund, unul după altul, toate gândurile mele, pe măsură ce mi se perindă prin cap. Ea vede – sau simte, n-are importanţă în ce fel mă ghiceşte – că subestimarea pe care i-o arătasem fusese depăşită şi acum îi acord o mare preţuire. Se scufundă în beţia acestei promovări. Cu capul lăsat pe spate, cu buzele întredeschise şi ochii strălucitori, îşi soarbe triumful ca pe un vin care-i alunecă pe gât.

Spun cu o voce sufocată:

— Totuşi, Catie, va trebui să-i mărturisim asta lui Thomas.

Gândul acesta e pentru mine ca un duş rece, dar pentru ea nu. Îmi spune râzând uşor:

— Nu-ţi face griji. Lasă în seama mea. Tu, nu-i nevoie să spui nimic.

Atâta neobrăzare mă uluieşte.

— Dar, Catie, va fi furios, jignit...

Ea clatină din cap.

— Nu. Deloc. Ţine prea mult la tine.

— Şi eu ţin la el, spun şi mă simt stânjenit, gândindu-mă în ce moment făceam această afirmaţie.

— Oh, ştiu! şi în glasu-i se simte o slabă revenire a vechii ei ciude. Tu ţineai la toată lumea din Malevil, în afară de mine!

Dar, recăpătându-şi voia bună, îmi spune cu un mic râs din gât:

— Ei, s-a terminat cu asta!

Se ridică şi începe să se aranjeze. În timpul acesta, mă priveşte cu un aer posesiv, ca şi cum m-ar fi cumpărat chiar atunci dintr-un mare magazin din capitală şi, cu cumpărătura sub braţ, se întorcea, satisfăcută, la ea acasă. La ea, sau la mine acasă. Căci privirea ei, de om care-şi ia bunurile în stăpânire, face acum înconjurul camerei zăbovind pe birou (fotografia nemţoaicei tale!) şi mai îndelung pe canapeaua de sub fereastră. Două mici strâmbături marchează aceste două etape.

— În sfârşit, spune, noroc că m-am ocupat eu de tine! Sărmanul meu Emmanuel, nu se poate spune că ai prea multe satisfacţii în perioada asta!

Deodată, ochii încep să-i strălucească din nou. În privirile ei observ sclipiri de insolenţă.

— În privinţa Evelynei, tot nu te-ai hotărât?

Pe cuvântul meu, fata asta crede că-şi poate îngădui orice! Sunt furios. Ba nu, de ce să mint, nu sunt furios. Mult mai puţin, în orice caz, decât aş fi fost înainte. E surprinzător cum m-a îmblânzit! De altfel, îşi dă seama perfect şi insistă.

— Nu-mi răspunzi?

E o săgeată de part[4], dar nu mi-o aruncă fugind: mi se agaţă de gât şi îmi acoperă obrazul cu sărutări.

— Te văd îngrijorat, Emmanuel. Desigur că-ţi spui: acum s-a dus dracului disciplina! Cu nebuna asta! Ei bine, te-nşeli! Tocmai dimpotrivă. Ai să vezi! Acum o să mă supun fără să crâcnesc! Voi fi un adevărat mic soldat! Hai, te las!

E o văpaie, nu alta, fata asta. Uşa se închide cu zgomot. Sunt năucit, copleşit de ruşine, încântat. Îmi pun prosopul după gât şi cobor un etaj să fac un duş ca să-mi limpezesc gândurile. Dar după ce termin duşul, gândurile nu-mi sunt nicidecum mai limpezi. Şi, în fond, îmi e totuna. Un lucru e sigur: timp de o oră am uitat de Vilmain şi mă simt complet remontat, plin de încredere şi de optimism.

Pe şantier bărbaţii mă primesc cu aerul cel mai firesc, dar nu şi femeile. Ele au înţeles. Şi, Dumnezeu ştie! mă bănuie poate că, pentru a facilita lucrurile, l-am trimis pe Thomas la avanpost pe şosea, or, eu n-am absolut niciun amestec în treaba asta: Meyssonnier l-a trimis.

Prima privire pe care o întâlnesc este cea a Evelynei. E neagră, deşi ochii ei sunt albaştri. Apoi a Falvinei, aprinsă şi complice. Menou, înălţându-şi capul şi continuând un monolog *sotto voce,* foarte puţin măgulitor pentru mine, dar pe care, spre marele ei necaz, nu mi-l poate adresa, căci l-ar auzi şi

---

[4] Cuvânt de efect, bine ţintit. *Parţii,* vechi popor scit, fiind renumiţi prin iscusinţa lor de a arunca săgeţi peste umăr în urmăritori, în timp ce fugeau. (Nota trad.).

Evelyne. Singura privire pe care n-o întâlnesc este cea a Miettei şi această absenţă mă întristează.

Catie ţine deschis un sac din plastic şi Mietta aruncă nisipul cu o mică lopată de gunoi. Catie are un fel triumfător şi plin de nepăsare de a ţine acest sac, larg deschis, în timp ce Mietta munceşte ca o sclavă, o sclavă mută şi, pe deasupra, oarbă, căci trec la doi paşi de ea şi nu ridică ochii şi nici nu-mi oferă, ca de obicei, zâmbetul ei încântător.

— Ai dormit bine, Emmanuel? mă întreabă Catie, cu o neruşinare calmă.

O face intenţionat! Aş vrea să-i răspund aspru. Aş vrea să-i arăt că nu este cazul să facă paradă în faţa celorlalte de faptul că „m-a avut", cum spune ea. Aş vrea să las să se vadă că mi-am păstrat preferinţa, cel puţin parţială, pentru sora ei. Dar mă simt stânjenit de evocările insistente pe care le citesc în ochii lui Catie şi care au un efect destul de puternic asupra mea. Întorc capul şi spun pe un ton cam nefiresc:

— Bună ziua, fetelor.

Catie râde, Mietta nu se clinteşte. Era mută şi oarbă. Iat-o acum şi surdă. Iar eu, mă simt atât de vinovat ca şi cum aş fi trădat-o. Parcă i-aş fi răpit ceva, şi acest ceva este noul preţ pe care i-l acord surorii ei.

Trec pragul cetăţuii de la intrare şi mă găsesc din nou printre bărbaţi. Aici e o lume mai simplă. Bărbaţii, când fac o treabă, se gândesc numai la ea. Nu reflectează decât asupra obiectivului propus. Mă uit la ei cu gratitudine, cufundaţi în muncă cum sunt.

S-a ajuns la stadiul final, cel mai de durată, cel mai anevoios. Zidul are o înălţime de trei metri, ultimul metru fiind în curs de construcţie. De aceea, de el sunt proptite două scări, iar Peyssou şi Jacquet, cărând fiecare câte un bloc pe umerii lor puternici, îl duc în echilibru, apăsând piciorul pe fiecare treaptă, până sus. Numai Peyssou şi Jacquet sunt în stare de o asemenea ispravă. Colin îi ajută când pe unul, când pe celălalt dintre cei doi hercule ai noştri să pună blocul de piatră pe ceafa celuilalt. Cât despre Meyssonnier, care, în această treabă, n-are se pare dibăcia lui Colin, e nevoit să şomeze, căci în apropierea zidului sunt răspândite destule blocuri pentru terminarea lui.

Îi propun să meargă cu mine în patrulare. Acceptă. Dar înainte de asta vreau să-i cer lui Menou să-mi dea un metru sau doi de aţă de cusut.

— Numai că vezi că am puţină, îmi spune, şi ochii ei adânciţi în orbite sunt plini de reproşuri. Şi când o fi de n-oi mai avea, cum mi-o mai înlocuieşti?

— Hai, Menou, îmi trebuie un metru sau doi şi nu ca să mă joc!

Se îndreaptă, bombănind mai mult decât oricând, spre bucătăria cetăţuii de la intrare, iar eu o urmez, ceea ce este o mare imprudenţă din parte-mi,

deoarece, o dată ajunsă acolo unde nu mai poate fi auzită de alte urechi, pe lângă aţa neagră pe care n-o mai termină de căutat, îmi primesc porţia.

— Bietul meu Emmanuel, îmi spune ea cu o gamă întreagă de suspine, toate ipocrite, căci, de fapt, se pregăteşte să se desfete cu ceva ce-i face mare plăcere. N-ai să te schimbi niciodată. Întotdeauna o să te ţii numai de porcării! Ca şi unchiu-tău, Sammuel! Nu ţi-e ruşine! o muiere pe care tu însuţi ai cununat-o cu un prieten! Ah, halal preot mai îmi eşti! Şi când te gândeşti că mă spovedesc în faţa ta! Nu ştiu care din doi ar trebui să asculte spovedania celuilalt! Cu siguranţă că tu ai avea mai multe de spus! Şi cu siguranţă că bunul Dumnezeu n-are de ce să fie prea mulţumit! ia seama că nu spun nimic de aia, oh, nu spun nimic, sunt politicoasă. Totuşi, mă gândesc şi eu. Acum, nu mai avem de ce să ne facem griji, putem lăsa focul să se stingă! Oricând o să poată fi aprins din nou ştii tu unde. Şi pe deasupra mai are şi o limbă de viperă, aşa tânără cum e! În orice caz, de un lucru poţi să fii sigur, nu se opreşte ea la tine. Oh, nu! După tine, o să fie Peyssou, şi după Peyssou, Jacquet şi ăilalţi! Ce de mai comparaţii o să poată face! (şi asta mi se pare că n-o spune fără invidie).

Ca şi unchiul, ascult şi tac. Şi, ca şi unchiul, ascult, jucându-mi rolul în această comedioară. Îmi încrunt sprâncenele, ridic din umeri, clatin din cap, pe scurt dau toate semnele exterioare ale unei nemulţumiri pe care sunt departe de a o simţi. După ciorovăirea lui Pougès, este a doua mare praftură de la moartea lui Momo. Echilibrul, forţa, agresivitatea i-au revenit toate. Niciodată acest mic schelet n-a fost mai viu. De altfel, nici atunci, când îmi înşiră pomelnicul păcatelor, Menou nu mă condamnă. Dac-aş fi fost un bărbat rece m-ar fi dispreţuit. Punctul ei de vedere e simplu: asta-i menirea taurului. Desfrânată este vaca. Cel puţin când caută taurul, în loc, aşa cum este de datoria ei, să-l suporte.

Praftura are un caracter ciclic. Mă mai bucur şi a doua oară de dreptul la imaginea cu focul stins care se aprinde din nou ştiu eu unde. Când locul invenţiei l-a luat repetarea, intervin. Îi spun, fiindcă în rolul meu intră şi ultimul cuvânt, pe un ton ursuz şi iritat:

— Îmi dai o dată aţa aia?

Bruftuiala mea are darul să producă aţa de cusut, nu se ştie cum. Dintr-o dată, apare pe masă. Mi-o măsoară cu meschinărie, bombănitul se domoleşte treptat, transformându-se într-un murmur care se aude din ce în ce mai slab. Ies din bucătărie, cu urechile vâjâindu-mi şi destul de mirat la gândul că la Malevil viaţa continuă ca de obicei, în timp ce suntem ameninţaţi, în orice moment, cu exterminarea.

— Ştii la ce mă gândesc, îmi spune Peyssou, urcat sus pe scară şi manipulând un bloc uriaş aşa cum aş manipula eu o piatră de pavaj: sacii să-

i îngrămădim în aşa fel încât să nu lăsăm să se vadă deloc zidul şi Vilmain să-şi închipuie că are de-a face cu nisip. O s-o ia pe cocoaşă, Vilmain.

Sunt de acord şi, pentru timpul cât lipsesc şi eu şi Meyssonnier, îi încredinţez comanda lui Colin care avea să ne însoţească până la îngrăditură şi să închidă uşiţa după noi. A te târî în patru labe nu este un mod prea demn de a ieşi dintr-un castel, dar ţin să dau un exemplu, vreau să devină obicei. O bandă întreagă se poate năpusti într-o clipă printr-o poartă deschisă, dar nu prin această gaură la nivelul pământului, al cărei oblon mai este prevăzut în partea inferioară, am uitat să precizez acest amănunt, cu un cuţit de seceră.

O luăm mai întâi pe drumul spre La Roque. Thomas e, probabil, vigilent şi bine pitit, căci auzim un scurt: încotro vă duceţi? fără să băgăm de seamă unde se ascunde. În cele din urmă apare, mai statuie greacă decât oricând datorită torsului gol şi aerului lui concentrat şi senin.

— Mergem să controlăm scurtătura din pădure. La înapoiere, te schimb, dacă vrei.

— Oh, zice Thomas, eu stau culcat şi privesc. E mai puţin obositor decât ceea ce ai făcut tu.

Roşesc. Nu mă simt deloc la largul meu în pielea unui trădător.

— În orice caz, îi zic, vreau să-ţi vorbesc.

Iau această hotărâre fără s-o fi gândit dinainte, dar sunt mulţumit. N-am să mă pun la adăpost în spatele lui Catie. Dacă trebuie să aibă loc o ciocnire, prefer să fiu primul care s-o înfrunt. Îi fac lui Thomas un mic semn cu mâna şi pornesc mai departe cu Meyssonnier la stânga mea. Dacă pe trunchiuri, în cea mai mare parte calcinate, nu cresc deloc frunze, lăstărişul, dimpotrivă, a profitat cu o exuberanţă tropicală de cele două luni în care ploile au alternat cu zilele însorite. Niciodată n-am văzut o asemenea proliferare, în înălţime, în lărgime şi în cantitate, a unor plante. Întâlnesc ferigi care ajung la trei metri şi ale căror tulpini au grosimea antebraţului meu, ruguri de mure care cresc compact ca un perete, măceşi sălbatici care arată de pe acum ca nişte arbori, mlădiţe de castani şi de ulmi tineri formând tufe ce-mi trec cu mult peste cap.

În anotimpul acesta nu se vede capătul din pădure care duce spre La Roque, dar eu mi-am fixat de multă vreme puncte de reper şi-l găsesc fără greutate. Am folosit adeseori cărarea asta pentru a-mi antrena caii, înainte de ziua evenimentului, căci aici pământul este bogat în humus negru, moale sub copitele cailor, şi de-a lungul cărării sunt multe coborâşuri, urcuşuri şi teren neted. Am şi îngrijit-o chiar, tăind în fiecare an mărăcinii şi ramurile care mă stânjeneau, deşi pădurea nu e mea. Am avut de asemenea grijă să nu vorbesc niciodată cuiva din La Roque despre ea, de teamă să nu afle familia Lormiaux şi să înceapă să se plimbe pe acolo cu caii ei. În sfârşit, de

curând am curăţit-o de trunchiurile înnegrite pe care le întâlneai la tot pasul şi care m-au stingherit atât de mult pe drumul de întoarcere de la La Roque, când, în tovărăşia lui Colin, mă dusesem să-i anunţ lui Fulbert căsătoria lui Catie.

Singurele care au supravieţuit zilei Z au fost animalele ascunse în vizuini. Dar, în afară de corb, pe care nu l-am mai revăzut de când cu focul tras în acea dimineaţă, nu mai există păsări, şi să te plimbi printr-un lăstăriş fără să-ţi sune în urechi nici cel mai mic cântec, fără să vezi şi fără s-auzi nicio insectă e o experienţă care te îngheaţă.

Eu păşesc primul, căutând cu atenţie cea mai mică urmă pe pământul moale, dar nu văd nimic. Şi nici nu cred că cineva dintre supravieţuitorii din La Roque cunoaşte această cărare şi i-ar fi putut-o arăta lui Vilmain, căci agricultorii din La Roque sunt oamenii câmpiilor bogate şi nu pun niciodată piciorul, şi nici tractoarele, nici bicicletele, pe colinele de la Malejac. Drumul acesta nu figurează nici pe hărţile de stat major, care sunt vechi, fiindcă el a fost croit, relativ recent, de pădurar, ca să poată transporta copacii tăiaţi. Aşadar, e puţin probabil ca Vilmain s-o ia vreodată pe aici. Dar vreau să fiu sigur, lucru pe care îl explic cu voce scăzută lui Meyssonnier, după o oră de mers în liniştea apăsătoare a lăstărişului.

N-am văzut nimic suspect, nicio urmă de paşi, nicio plantă călcată-n picioare, nicio crenguţă ruptă, sau cele pe care le-am văzut sunt uscate, fiind strivite de caii noştri, când ne-am întors, Colin şi cu mine, din La Roque.

La înapoiere, las în urma mea nişte semne, pentru ca, atunci când vom trece din nou pe cărare, să fim siguri că, în afară de noi, nimeni n-a mai călcat pe aici. În acest scop, aplec de-a latul drumului, cam la înălţimea şoldului, o tijă subţire, flexibilă, şi o leg cu o bucată de aţă neagră de o creangă de peste drum. Un obstacol ce trebuie să reziste vântului, dar nu şi unui om care merge repede şi care-l va rupe fără ca măcar să-l observe. Când am norocul să dau peste un mărăcine, renunţ la aţă şi profit de însuşirile lui exasperante de a se încolăci şi de a se prinde de orice; desprind cea mai lungă liană purtătoare de spini şi o trag de-a latul drumului până-n partea cealaltă, unde imediat se înfige cu lăcomie în crenguţa cea mai plăpândă.

Seamănă cu un joc de pe vremea *Cercului,* şi Meyssonnier îmi atrage atenţia asupra acestui lucru. Deosebirea e că, de data aceasta, miza jocului este viaţa noastră. Dar nici el, nici eu, n-avem chef să facem o remarcă atât de dramatică. Dimpotrivă, suntem de acord să rămânem la problemele cotidiene. După două ore de drum ne aşezăm ca să ne mai tragem răsuflarea pe nişte tufe de iarbă, situate mai la înălţime, de unde vedem bine drumul spre La Roque, în timp ce un om care ar trece pe şosea nu ne-ar putea zări,

nici dacă am fi călare, prin unduirea lăstărişului. Să vezi fără să fii văzut, ar spune Meyssonnier.

— O să ne descurcăm, cred, îmi şopteşte el.

În afară de faptul că clipeşte des şi că, sub efectul încordării, obrazul lui îngust pare şi mai lung, este atât de calm, pe cât poate fi un om. Întrucât eu aprob din cap fără un cuvânt, continuă:

— Încerc să-mi închipui cum se vor desfăşura lucrurile. Vilmain vine cu puşca lui antitanc. Dintr-o singură lovitură dărâmă îngrăditura şi trece mai departe. În faţa lui, vede sacii cu nisip, crede că în spatele lor se află poarta şi trage. Trage un foc, două, fără niciun rezultat. N-are decât vreo zece obuze. Bineînţeles că n-o să le tragă pe toate. Atunci dă ordin de retragere.

Ridic capul.

— Vezi tu, tocmai de asta mi-e teamă. Dacă pleacă nu înseamnă că suntem salvaţi. Dimpotrivă. Vilmain este om de meserie. Deîndată ce va vedea că a luat plasă, se va înapoi la La Roque şi va porni împotriva noastră un război de hărţuială.

— Şi noi o să-l putem hărţui la rândul nostru, zice Meyssonnier. Cunoaştem bine terenul.

— Nu va dura mult şi-l va cunoaşte şi el. Până şi cărarea asta o va descoperi curând. Nu, Meyssonnier, dacă va fi un război de acest fel, avem toate şansele să-l pierdem, Vilmain are mai mulţi oameni decât noi şi este mai bine înarmat. Dintre toate pocnitorile noastre, mai niciuna nu ne este de vreun folos la o distanţă mai mare de patruzeci de metri, pe când puştile 36 doboară un om de la patru sute.

— Şi mai mult, zice Meyssonnier.

Şi cum eu tac, reia:

— Atunci ce propui?

— Deocamdată, nimic. Mă gândesc.

Când intrăm din nou pe şoseaua dinspre La Roque, soarele e la asfinţit, iar lumina cade razantă şi aurie.

— Thomas?

— Sunt aici, răspunde Thomas ridicând braţul şi dezvăluindu-mi prin acest singur gest ascunzătoarea lui pe taluzul care domină şoseaua.

E o vreme senină, dar eu nu mă simt în niciun caz senin pe când mă îndrept spre Thomas, făcând un mic semn de rămas bun lui Meyssonnier, care porneşte spre Malevil.

Thomas e foarte bine camuflat şi are în faţa lui perspectiva unei porţiuni de o sută de metri de şosea, arma îi este aşezată pe două bucăţi de gresie pe care le-a acoperit cu pământ. Mă întind lângă el.

— Mare porcărie războiul, începe Thomas. V-am văzut de foarte departe şi v-am luat chiar la ochi. Aş fi putut să vă culc ca pe nişte flori, şi pe unul şi pe celălalt.

Mulţumesc pentru flori. Dacă aş fi superstiţios, aş considera că nu-i un început bun pentru genul de convorbire care ne aşteaptă.

— Thomas, trebuie să-ţi vorbesc.

— Ei, vorbeşte, zice, simţindu-mi stânjeneala.

Îi spun totul. Sau, mai exact, nu, nu-i spun totul. Căci n-aş vrea să cadă vina asupra lui Catie. Şi iată care este versiunea mea: Catie a venit în camera mea, în momentul când îmi terminam siesta, probabil ca să-mi spună ceva. Şi asta e. N-am putut rezista.

Thomas, cu chipul lui frumos cu trăsături regulate întors spre mine, mă priveşte cu atenţie.

— Tu n-ai putut rezista?

Clatin din cap a negaţie.

— Ei bine, vezi, îmi spune cu tonul cel mai calm, nu-i rău deloc. Ai subestimat-o întotdeauna.

Şi el! Sunt consternat că ia lucrurile aşa. Tac, cu ochii fixaţi în pământ.

— Pari decepţionat, îmi spune Thomas scrutându-mi chipul.

— Nu decepţionat este cuvântul. Uluit, da. Puţin.

— Asta pentru că mi-am schimbat punctul de vedere, zice Thomas. Dar am omis să te înştiinţez. Îţi aminteşti de discuţia noastră în cadrul adunării când ai adus-o pe Mietta? Un singur soţ sau mai mulţi? Am apărat monogamia împotriva ta, ai fost pus în minoritate şi te-ai simţit foarte umilit.

Pe buze îi flutură o umbră de zâmbet. Reia:

— Pe scurt, optica mea s-a schimbat. Îţi dau dreptate. Nimeni nu poate pretinde să acapareze o femeie ca pe proprietatea sa exclusivă, când sunt două femei la şase bărbaţi.

Îi privesc surprins profilul auster. Îl credeam în continuare pătruns de dreptul lui monogamic. Şi-mi aud propriile păreri rostite de gura lui.

— În afară de asta, spune el, nu sunt proprietarul lui Catie. Ea face ce vrea. Este o fiinţă omenească. Nu mi-a făgăduit că-mi va fi credincioasă şi nu trebuie să ştiu ce a făcut azi după-amiază.

Şi conchide cu o voce categorică:

— Să nu mai vorbim despre asta.

Dacă n-ar fi fost hotărârea de a nu mai vorbi despre asta, l-aş fi crezut complet indiferent. Nu este. Observ în jurul buzelor un tremur imperceptibil. Ceea ce înseamnă, sunt sigur de acest lucru, că a prevăzut infidelităţile lui Catie şi s-a înarmat dinainte împotriva lor, făcându-şi o

platoşă de argumente. De argumente pe care le ia de la mine. Îl recunosc în asta pe Thomas al meu. Riguros, dar nu insensibil. Şi cum stau acolo, lungit lângă el, cu ochii aţintiţi, ca şi ai lui, asupra şoselei pe care avem sarcina s-o supraveghem, încerc faţă de el un puternic sentiment de prietenie. Nu că aş regreta ceva. Dar nu există, cred, o unitate de măsură comună între ceea ce am trăit în această după-amiază şi emoţia pe care o simt în acest moment.

Cum mi se pare că tăcerea durează prea mult, mă ridic într-un cot.

— Dacă vrei, te înlocuiesc, poţi să te duci acasă.

— Nu, la Malevil e mai multă nevoie de tine decât de mine. Trebuie să vezi dacă zidul este aşa cum l-ai gândit tu.

— Da, ai dreptate. Dar nici tu să nu-ţi prelungeşti garda după ce se lasă seara. N-ar fi de niciun folos. Pentru noapte avem cazemata.

— Şi cine o să stea acolo?

— Peyssou şi Colin.

— S-a făcut, zice Thomas, mă întorc când se înserează.

Singurul indiciu de încordare ce ar putea fi observat este că amândoi vorbim cu o voce exagerat de normală, pe un ton aproape prea obişnuit.

— Salut, îi spun, depărtându-mă cu o degajare care mi se pare făcută. De altfel, nici acest cuvânt „salut" nu l-aş fi spus în mod obişnuit. Nu suntem atât de politicoşi unul cu altul.

Grăbesc pasul. Trag clopotul la îngrăditură, şi Peyssou vine să-mi deschidă uşiţa.

— Ei bine, îmi spune de îndată ce m-am ridicat în picioare după ce m-am târât ca să intru. S-a terminat. Ce părere ai? Vezi zidul? Ia te uită, chiar dacă te-ai aşeza într-o parte, în partea dinspre morminte sau în partea dinspre culme, nu vezi nici măcar o muchie. Dacă nici asta n-o mai fi camuflaj... Nu vezi o pietricică. Numai saci. O să cadă în plasă, Vilmain.

Suflă cam greu şi, deşi e cu torsul gol, mai transpiră puţin, cu toată răcoarea serii, iar braţele-i groase, umflate de muşchi, şi le ţine pe jumătate îndoite, ca şi cum nu le mai poate întinde. Bag de seamă că are mâinile roşii şi, deşi atât de bătătorite, pline de zdrelituri. Radiază.

— Ei bine, vezi, reia el, o zi! O zi ne-a luat! N-aş fi crezut. E adevărat că blocurile erau gata tăiate şi că eram şase. În sfârşit, cinci, şi femeile, patru.

În afară de cele două bătrâne şi de Thomas, tot Malevil-ul este aici dând ocol zidului şi admirându-l în lumina asfinţitului. Catie, cocoţată pe una din cele două scări, termină de aranjat ultimul rând de saci. E cu spatele la noi.

— E bine făcută, zice Peyssou cu jumătate glas.

— Nu atât de bine ca sora ei.

— Totuşi, zice Peyssou, se poate spune că Thomas are baftă. Şi nu-i fudulă. E o fată care stă de vorbă cu toată lumea. Şi drăgăstoasă. Oricând gata să te îmbrăţişeze, că parcă mi-e şi nu ştiu cum.

Îl văd în penumbră că roşeşte. Apoi continuă:

— Voiam să te-ntreb, Emmanuel. Dacă e să ne batem mâine şi ne paşte primejdia să fim ucişi, poate c-ar trebui să ne spovedim astă seară. Vorbesc de mine şi de Colin.

Mâinile lui mari sucesc şi răsucesc lacătul de la uşiţă. Nu s-a gândit să-l pună la loc.

— Am să mai reflectez la asta.

Dar nu mai am timp. Se aude un pocnet de armă. Încremenesc.

— Deschide, îi spun lui Peyssou. Mă duc. E Thomas.

— Şi dacă nu-i el?

— Deschide odată!

A ridicat oblonul şi, în momentul când trec prin deschizătură, strig scurt:

— Să nu vină nimeni după mine!

Alerg cu puşca în mână. O sută de metri e mult. Încetinesc pasul la a doua cotitură. Mă aplec şi înaintez prin râpă încovoiat în două. În picioare, în mijlocul drumului, îl recunosc pe Thomas, nemişcat, cu arma sub braţ. Stă cu spatele spre mine. O formă ce se conturează limpede e întinsă la picioarele lui.

— Thomas!

Se întoarce, dar e aproape noapte şi nu-i desluşesc trăsăturile. Mă apropii.

Forma întinsă pe jos e o femeie. Disting o fustă, o bluză albă, părul lung blond. În piept are o gaură neagră.

— Bébelle, spune Thomas.

• CAPITOLUL XVI

— Eşti sigur?

Îl văd în penumbră cum ridică din umeri.

— L-am recunoscut imediat după descrierea lui Hervé. Şi după mers. Se credea singur, nu-şi dădea osteneala să meargă ca o femeie.

Tace şi-şi înghite saliva.

— Şi?

— L-am lăsat să treacă de mine, apoi m-am ridicat, m-am ascuns după trunchiul de copac pe care-l vezi aici şi i-am spus: Bébelle, uite aşa, nu mai tare. El s-a întors, de parcă l-ar fi muşcat un câine de picior, şi-a strâns bocceluţa pe burtă şi şi-a vârât mâna dreaptă înăuntrul ei. I-am spus: „Mâinile la ceafă, Bébelle!" şi-atunci a aruncat cuţitul.

— Te-ai ferit?

— Nu ştiu. Nu ştiu dacă m-am ferit sau dacă privirea lui Bébelle a fost atrasă de copac. Din obişnuinţă, fiindcă se vede treaba că în copaci a învăţat el să arunce cuţitul. În orice caz, a atins lemnul la câţiva centimetri de pieptul meu. Am tras. Uite cuţitul, aşa că n-am visat.

Cântăresc în palmă cuţitul şi, cu vârful piciorului, îi ridic fusta lui Bébelle până la chiloţi. Apoi mă aplec şi, în lumina slabă a înserării, îi privesc faţa. Trăsăturile erau foarte frumoase, fine, regulate, încadrate de un păr lung, blond. După chip, te-ai fi putut înşela. Ei bine, Bébelle, în sfârşit ţi-ai rezolvat problemele. Moartea a ales pentru tine. O să te îngropăm ca femeie.

— Vilmain a vrut să ne dea şi nouă lovitura aşa cum a dat-o la La Roque, zice Thomas.

Clatin din cap.

— Nu-i prin apropiere, căci altfel ar fi şi ajuns aici.

Totuşi e mai bine să nu zăbovim. Bébelle va mai aştepta cu înmormântatul. O pornesc în pas alergător până la Malevil cu Thomas după mine. Pe Jacquet îl pun de gardă la metereze.

Suntem din nou cu toţii în bucătăria cetăţuii de la intrare, strânşi în jurul mesei, puternic luminaţi de lampa cu ulei adusă de Falvina din locuinţă. Ne privim unii pe alţii în tăcere. Armele stau proptite de peretele din spatele nostru, iar buzunarele largi ale blugilor şi bluzelor noastre de lucru sunt înţesate cu muniţii. Cartuşiere n-avem decât două şi le-am lăsat pentru Mietta şi Catie.

Masa este simplă: pâine, unt, jambon şi, după plac, lapte sau vin.

Thomas îşi începe din nou povestirea, ascultată de toţi cu multă atenţie şi de Catie cu o admiraţie care mă întărâtă. Asta-i culmea, ce reacţie pot avea. Fac tot posibilul să mi-o stăpânesc, dar nu e uşor.

După ce-a terminat, toată lumea a fost de părere că, într-adevăr, Vilmain şi banda lui nu se află prin apropiere. Căci auzind împuşcătura şi ştiind bine că Bébelle nu luase cu el nicio puşcă, s-ar fi năpustit asupra lui Thomas. Misiunea lui Bébelle nu era să-l ucidă pe omul de la poartă şi să deschidă, aşa cum a făcut la La Roque, ci să culeagă informaţii. Ca şi cei doi de dimineaţă.

Convorbirea încetează şi lasă loc unei tăceri prelungite, plină de temeri.

La sfârşitul mesei iau cuvântul.

— Imediat după ce se strânge masa o să încep împărtăşania, dacă toată lumea e de acord.

Aprobare. Thomas şi Meyssonnier tac. În timp ce femeile strâng masa, Peyssou mă trage după el în curte.

— Auzi, îmi spune pe şoptite, aş vrea să mă spovedesc.

— Acum?

— Păi, da.

Ridic braţele.

— Păcatele tale, bietul meu Peyssou, le ştiu pe dinafară!

— Mai e unul, nou, zice Peyssou. Unul mare.

Tăcere. Păcat că e prea întuneric ca să-i disting bine chipul. Ne aflăm la vreo cincisprezece metri de metereze şi nu-l mai văd nici măcar pe Jacquet, făcându-şi rondul.

— Unul mare? îl întreb.

— Deh, zice Peyssou, destul.

Tăcere. Înaintăm cu paşi mici prin întuneric, în direcţia Maternităţii.

— Catie?

— Da.

— Cu gândul?

— Păi, da! spune Peyssou, oftând.

Îi cântăresc oftatul. Ajungem la Maternitate şi Amarante, care nu mă vede, dar mă simte, scoate pe nări un „pfff" plin de duioşie. Mă apropii şi, pe dibuite, caut cu mâna capul mare al iepei ca s-o mângâi. Îl simt cald şi plăcut la atingere.

— E foarte drăgăstoasă?

— Da.

— Şi te sărută?

— Da, adeseori.

— Cum te sărută?

— Ei, face Peyssou.

— Te cuprinde cu braţele de după gât şi-ţi acoperă obrazul cu o ploaie de sărutări.

— Da! de unde ştii? spune Peyssou cu uimire în glas.

— Şi-n timpul ăsta se lipeşte de tine?

— E, he, he, zice Peyssou, nu numai că se lipeşte! Freamătă toată!

În momentul acela îmi vine în minte cu precizie ce-ar face Fulbert dacă ar fi în pielea mea. E un criteriu bun, în fond: să te gândeşti ce ar face Fulbert într-o împrejurare dată şi să faci tocmai invers. Iată rezultatul:

— Nu eşti singurul, să ştii.

— Ce, zice Peyssou. Şi tu?

— Şi eu.

Încă un mic efort. Trebuie să merg până la capăt cu antifulbertismul.

— Şi cu mine, spun, e mult mai rău.

— E mult mai rău? se aude ca un ecou Peyssou.

Îi istorisesc cum s-a desfăşurat siesta mea. În timp ce-i vorbesc, mă proptesc cu spatele de peretele despărţitor al boxei şi Amarante îşi pune capul pe umărul meu. Continui să vorbesc, şi cu mâna dreaptă îi mângâi falca. Fără să mă muşte, cu toate că are acest obicei, îmi prinde uşor gâtul cu buzele.

— Ei bine, vezi, îi spun, ai venit să te spovedeşti şi când colo mă spovedesc eu.

— Păi eu, spune Peyssou, nu pot să-ţi dau iertarea.

Îl întrerup nerăbdător:

— Asta n-are importanţă. Important e să-i spui unui prieten ce ai pe suflet şi să accepţi să fii judecat de el.

Tăcere.

— Eu nu judec, începe Peyssou. În locul tău, aş fi făcut la fel.

— Ei bine, închei eu, iată-te spovedit. Şi eu la fel.

Nu i-am spus că va fi foarte curând „în locul meu", cum zice el. Gândul ăsta îmi trezeşte gelozia. Ei da, voi fi gelos, asta e, şi-mi voi domina gelozia, aşa cum face şi Thomas. Într-o zi sau alta va trebui să ne depăşim acest instinct de posesiune, dacă vrem să trăim în pace la Malevil.

— Ca să vezi, zice Peyssou. Catie şi cu tine, n-aş fi crezut, eu credeam că e numai Evelyne.

Şi cum eu nu răspund nimic, continuă:

— Nu că as vrea să insinuez ceva.

— Bine faci.

— Nu, nu, zice Peyssou, după părerea mea, e mai curând tăticu şi fetiţa.

— Nici asta, i-o retez scurt.

Tace, e îngrozit că se încumetase, el, care era atât de prevenitor, să păşească pe un teren lunecos. Îl iau de braţ şi el îl încordează pe loc, ca să mă facă să-i simt bicepşii. Dragul de Peyssou. Obiceiul ăsta şi l-a păstrat din epoca *Cercului*.

— Să ne întoarcem, îi spun. Probabil că ne aşteaptă.

Ştiu că Peyssou ar prefera să-i dau iertarea în forma clasică. O fac însă cât mai rar cu putinţă. De fiecare dată când Menou, de pildă, mi-o cere, mă simt stingherit. Dar m-am mai explicat în privinţa asta.

Masa fusese strânsă, curăţată de firimituri şi lustruită. Lemnul frumos de nuc întunecat străluceşte. În faţa mea un pahar mare de vin. Şi, pe o farfurie, mici bucăţele de pâine pe care Menou tocmai le taie. Mecanic, încep să le număr. Sunt douăsprezece. L-a pus şi pe Momo la socoteală.

Masa din cetăţuia de la intrare este mult mai mică decât cea din locuinţă. Nimeni nu suflă un cuvânt. Stăm foarte înghesuiţi. Coatele ni se ating. Toată lumea a observat greşeala lui Menou, şi fiecare se gândeşte că, poate, mâine, la masa de seară tovarăşii vor trebui să scoată tacâmul lui. Gândul acesta ne apasă. Nu este atât ideea că vom muri, cât aceea că nu vom mai fi cu ceilalţi.

Înainte de a da împărtăşania, rostesc câteva cuvinte, înlăturând cu grijă orice retorică şi, cu atât mai mult, orice onctuozitate. Dimpotrivă, caut să vorbesc pe tonul cel mai egal. Mă feresc de elocinţă. Urmăresc tocmai contrariul: să transpun fără niciun fel de efecte retorice ceea ce gândesc.

— După părerea mea, spun, sensul a ceea ce facem noi la Malevil este o încercare de a supravieţui cu ajutorul hranei scoase de noi din pământ şi de la animale. Spre deosebire de noi, oameni ca Vilmain şi Bébelle au despre existenţă o concepţie cu totul negativă. Nu încearcă să construiască. Ei ucid, jefuiesc, dau foc. Pentru Vilmain, a cuceri Malevil-ul înseamnă a avea o bază pentru prădăciunile lui. Dacă specia umană trebuie să dăinuie, ea va datora acest lucru unor nuclee de oameni ca noi, care încearcă să reorganizeze un embrion de societate. Indivizi ca Vilmain şi Bébelle sunt nişte paraziţi şi nişte fiare de pradă. Trebuie înlăturaţi.

Continui:

— Totuşi, nu fiindcă ne aflăm în slujba unei cauze bune, vom câştiga neapărat. Şi nici nu vom ieşi victorioşi pentru că eu voi spune „Îl rog pe Dumnezeu să ne dea victoria".

Aceste cuvinte în gura abatelui de Malevil îi contrariază pe unii dintre noi. Dar ştiu eu bine de ce le rostesc, aşa că spun în continuare:

— Pentru a învinge, e nevoie de o foarte mare vigilenţă. Şi, de asemenea, de multă imaginaţie. M-aţi făcut şeful vostru în caz de primejdie, asta nu vă scuteşte pe voi de un efort de inventivitate. Dacă vă vin în minte şiretlicuri,

stratageme, o tactică sau nişte capcane la care nu ne-am gândit până acum, spuneţi-mi. Şi, dacă adversarul ne lasă timp, le vom discuta.

Aş fi vrut să-mi păstrez acest ton obiectiv. Dar mă răzgândesc. În picioare, cu mâinile sprijinite de masă, privesc la tovarăşii mei aşezaţi sub lumina lămpii. Sunt atât de înghesuiţi, încât par sudaţi între ei. Ai zice că sunt un singur trup. Chipurile le sunt încordate şi cam înspăimântate, dar simt deodată fericirea de a fi cu toţii împreună şi ţin să mi-o exprim.

— Ştiţi cum se spune pe la noi: *unii îi fac pe ceilalţi*. (Mai întâi o spun în dialect, apoi o repet în franceză, pentru Thomas.) La Malevil, din acest punct de vedere, avem mare noroc. Nu cred că greşesc când spun că între noi există o asemenea afecţiune, încât nimeni de aici nu ar fi bucuros să supravieţuiască dacă ar şti că va rămâne fără ceilalţi. De aceea, iată ce-l rog pe Dumnezeu: ca, după ce vom dobândi victoria, să ne regăsim din nou cu toţii, teferi şi nevătămaţi, la Malevil.

Sfinţesc pâinea şi vinul. Paharul din care am băut trece din mână în mână, ca şi farfuria. Totul are loc într-o tăcere profundă. În ce mă priveşte, mă gândesc ce mare distanţă este între cuvintele pe care le-am rostit şi copleşitoarea emoţie ce mă stăpâneşte. Mi se pare, totuşi, că această emoţie a reuşit, într-un fel sau altul, să se propage. Văd asta din gravitatea privirilor, din încetineala gesturilor. În alocuţiunea mea am pus accentul pe viitorul omului, pentru ca şi nişte atei categorici ca Meyssonnier şi Thomas să poată împărtăşi, speranţa comună. În definitiv, nu e nevoie să crezi în Dumnezeu ca să ai sentimentul divinităţii. El se poate defini şi prin legăturile care-i unesc pe oameni între ei la Malevil. Meyssonnier clipeşte des în timp ce-şi bea partea de vin şi, când mă aplec spre el ca să-l întreb ce crede despre toate acestea, îmi răspunde cu seriozitatea lui obişnuită: „E veghea noastră dinainte de bătălie”.

Eu n-aş fi folosit această expresie, pe care o găsesc prea dramatică, dar, în fond, este exactă. Un preot de profesie ar vorbi despre reculegere. Deşi s-a cam tocit, fiindcă a fost prea mult folosit, e un cuvânt frumos. Aproape că-i poţi vedea semnificaţia. După ce s-a împrăştiat, fiecare intră din nou în sine şi se adună. Catie, de pildă, atât de zvăpăiată de obicei, pentru moment nu este preocupată de tot ce-i poate oferi trupul ei şi trupul altora. Se gândeşte. Atât. Şi cum nu e ceva obişnuit pentru ea, are un aer destul de obosit.

În jurul acestei mese domneşte gravitatea şi grija pentru celălalt. Şi curajul. În primul rând, acela de a tace şi de a o privi în faţă pe invitata noastră din acea seară. Nimeni n-are chef să-i spună pe nume, dar ea e aici.

Thomas, care făcuse feţe-feţe când ne istorisise isprava lui, acum e cam palid. Uciderea lui Bébelle l-a zguduit. Poate se gândeşte şi că nu lipsiseră decât câţiva centimetri pentru ca lama unui cuţit să-l îndepărteze de la

această masă în jurul căreia suntem aşezaţi, atât de fragili şi de muritori, şi neavând altă putere în afară de prietenia noastră.

De îndată ce Menou a luat împărtăşania, o trimit să-l caute pe Jacquet pe metereze. E foarte mirată, căci nici vorbă nu poate fi să-l schimbe ea. Totuşi, se supune şi, de cum iese pe uşă, îl rog pe Thomas, care în momentul acela are farfuria în mână, să ia o bucăţică de pâine în plus. Îl mai rog ca, atunci când are să vină Jacquet, să se ducă să-i ia locul. După ce se termină totul, hotărăsc ca, în afară de necombatanţi – Falvina, Evelyne şi Menou – care în noaptea asta au să se culce la primul etaj al locuinţei, noi să rămânem cu toţii, peste noapte, la cetăţuia de la intrare. Sunt cinci paturi: nu avem nevoie de mai multe, deoarece Colin şi Peyssou au să se ducă, atunci când se va întuneca de tot, la postul lor din cazemată şi socotesc că n-are rost să punem mai mult de o santinelă pe meterez. Evelynei despărţirea de mine i se pare foarte dureroasă, dar se supune fără să crâcnească.

Cele două plecări – doi oameni la cazemată şi trei necombatanţi la locuinţă – se fac repede, în ordine, cu minimum de zgomot. Când rămânem noi cinci, Mietta, Catie, Jacquet, Meyssonnier şi cu mine, fiindcă Thomas plecase mai înainte pe meterez, scriu pe un petec de hârtie ordinea în care se vor face schimburile şi îl pun sub piciorul lămpii, după ce fac flacăra mai mică. Îmi rezerv mie garda de la ora patru dimineaţa şi cer ca, ori de câte ori se face schimbul, cel care iese din schimb să mă trezească. Va fi o obligaţie grea pentru mine, dar sper că asta va contribui să ţină trează santinela. L-am rugat pe Jacquet să-mi aducă de sus o saltea şi mă întind într-un colţ al bucătăriei. Ceilalţi patru se împart prin cele două etaje ale cetăţuii, fiecare ţinându-şi arma la capul patului şi dormind îmbrăcat.

Cât despre mine, dorm puţin în noaptea asta, sau cred că am dormit puţin, ceea ce este acelaşi lucru. Am vise de tip Bébelle. Mă apăr de indivizi care mă hărţuiesc şi din nou patul puştii mele le trece prin ţeastă fără să le facă niciun rău. În momentele de veghe, când, cel puţin la început, am impresia că mă odihnesc mai bine, îmi dau seama că am scăpat din vedere lucruri serioase, nu am fixat, pentru eventualitatea unei învălmăşeli generale, locul fiecăruia pe metereze sau la cetăţuie. Şi nici nu am stabilit obiectivele.

O altă problemă la care nu m-am gândit: stabilirea unei comunicări între cazemata de la Sept Fayards şi metereze. E neapărat necesar ca oamenii de la cazemată, dacă văd apropiindu-se de îngrăditură o trupă, să ne poată preveni printr-un semnal care să nu fie observat de asediatori: în felul acesta am câştiga secunde preţioase pentru ca toţi combatanţii să-şi ocupe locurile.

Problema aceasta mă frământă în a doua parte a nopţii, fără să găsesc o soluţie. Ştiu că este a doua parte, pentru că m-a trezit Mietta, potrivit consemnului, apoi Meyssonnier, la sfârşitul gărzii lui, şi, în tot acest timp, am făcut o sumedenie de proiecte absurde cu sârme care să alunece prin inele şi să lege cazemata de metereze. Probabil că mai dormitez şi poate chiar mai visez, căci absurditatea continuă. La început, foarte bucuros, găsesc că soluţia ar fi un aparat de emisie-recepţie portativ, dar urmează decepţia, când îmi amintesc că n-am avut niciodată aşa ceva.

Totuşi, se pare că m-a prins somnul, căci am tresărit când, aplecată asupra mea, Catie mă bate pe umăr şi îmi spune în şoaptă că e rândul meu, muşcându-mă uşurel de urechea la care-mi vorbise.

Catie a lăsat deschisă una dintre ambrazurile zidului de apărare şi nu ştiu cine, Meyssonnier poate, a adus aici una din băncuţele noastre. O idee foarte bună, căci deschizătura e prea joasă ca să te poţi instala comod dacă nu ai pe ce să şezi. Inspir de câteva ori profund, este un aer proaspăt minunat şi, după noaptea asta agitată, am impresia uimitoare de tinereţe şi de forţă. Sunt sigur că Vilmain va ataca. A fost ucis Bébelle al lui şi va voi să ne pedepsească. Dar nu sunt deloc sigur că ne va ataca fără a mai face o ultimă încercare de a tatona dispozitivul nostru. Cum ştia de la Hervé despre existenţa îngrăditurii, se întreabă probabil, nu fără teamă, ce ascunde ea. Dacă înţeleg bine mentalitatea acestui soldăţoi, onoarea îi ordonă să-l răzbune pe Bébelle, dar meseria îi pretinde să nu atace orbeşte.

Întunericul se risipeşte încet şi abia dacă disting la patruzeci de metri în faţa mea prezenţa baricadei, mai ales că lemnul vechi din care e făcută tinde să se confunde cu cadrul înconjurător. Acest efort la care-mi supun ochii din cauza vizibilităţii proaste este extrem de obositor şi de câteva ori, cu o grimasă, mă frec la ochi cu degetele mâinii stângi.

Fiindcă simt că-mi vine să dorm, mă ridic, fac câţiva paşi pe metereze şi încep să-mi recit încet toate fabulele din La Fontaine pe care le ştiu. Mă aşez din nou. Un fulger luminează cerul dinspre Sept Fayards. Mă mir, căci nu e o vreme prevestitoare de furtună, şi-mi trebuie două sau trei secunde până să înţeleg că, de la cazemată, Peyssou şi Colin îmi trimit un semnal optic cu torţa. În aceeaşi clipă, clopotul de la îngrăditură sună de două ori.

Mă scol, cu inima bătând să-mi spargă pieptul, cu tâmplele zvâcnind şi palmele umede. Să mă duc acolo? O fi vreun vicleşug? Vreo cursă întinsă de Vilmain? Va trage cu puşca lui antitanc în momentul când voi deschide ferăstruica de la îngrăditură?

Meyssonnier apare la poarta cetăţuii de la intrare, cu arma în mână. Mă priveşte şi privirea lui, care aşteaptă din parte-mi să acţionez, îmi redă sângele rece. Îl întreb încet:

— S-a sculat toată lumea?

— Da.

— Cheamă-i.

Nu-i nevoie să-i cheme. Îi văd pe toţi, aduşi de dangătul clopotului, cu arma în mână. Sunt mulţumit de tăcerea lor, de calmul lor, de rapiditatea cu care reacţionaseră. Le spun cu voce abia auzită:

— Mietta şi Catie la cele două ferăstruici ale cetăţuii. Meyssonnier, Thomas şi Jacquet pe meterez, în spatele merloanelor. Tirul îl comandă Meyssonnier. Jacquet, tu deschizi poarta cetăţuii şi o închizi în urma mea.

— Te duci singur? întreabă Meyssonnier.

— Da, îi răspund scurt.

Tace. Îl ajut pe Jacquet să tragă fără zgomot zăvorul porţii. Meyssonnier îmi atinge umărul în lumina slabă a zorilor îmi întinde un obiect. Îl iau, e cheia lacătului de la uşiţa din poartă. Mă priveşte. Dacă ar îndrăzni, mi-ar propune să meargă în locul meu.

— Încetişor, Jacquet.

Oricât le-ai unge, balamalele porţii scârţâie totdeauna de îndată ce, în rotirea lui, canatul depăşeşte patruzeci şi cinci de grade. Îl întredeschid numai puţin şi, sugându-mi pântecele, mă strecor afară.

Deşi noaptea e răcoroasă, sudoarea mi se prelinge de-a lungul obrajilor. Traversez mica punte, o iau pe cărăruia dintre zid şi şanţurile de apă şi mă opresc să-mi scot cizmele. Străbat încet, în ciorapi, distanţa care mă desparte de îngrăditură, încercând, pe măsură ce mă apropii, să-mi înăbuş zgomotul respiraţiei. În ultimul moment. În loc să ridic mica ferăstruica, privesc, ţinându-mi răsuflarea, prin vizorul circular de siguranţă pe care l-a instalat Colin. E Hervé, împreună cu alt băiat, mai scund. Nimeni în afară de ei. Deschid ferăstruica.

— Hervé?

— Eu sunt.

— Cine e cu tine?

— Maurice.

— Bine. Ascultă-mă. Am să deschid uşiţa din poarta. O să introduceţi mai întâi puştile. Apoi Hervé va intra singur. Am spus singur. Maurice o să aştepte.

— De acord, îmi răspunde Hervé.

Scot lacătul uşiţei, ridic oblonul şi-l agăţ. Cele două puşti apar. Le spun scurt:

— Puştile mai încolo. Cu ţeava spre mine. Împingeţi-le înăuntru.

Se supun şi las să cadă înapoi oblonul. Deschid chiulasele puştilor una după alta. Niciun glonte pe ţeavă, nici în magazie. Proptesc de îngrăditură

cele două arme în picioare şi iau în mână Springfieldul pe care până atunci îl ţineam de curea.

După care îi dau drumul lui Hervé să intre, închid uşiţa şi-l conduc până la poarta cetăţuii de la intrare. Numai când poarta se închide în urma lui, mă întorc să-l iau pe celălalt.

Până în dimineaţa asta nu-mi dădusem precis seama cum trebuia să folosim Z.A.A. De fapt, trebuie să funcţioneze ca o ecluză. Ne oferă posibilitatea de a-i primi pe vizitatori unul câte unul, după ce-i dezarmăm. Când mă întorc în cetăţuie, iau hârtia pe care am întocmit în ajun ordinea gărzilor şi, pe dos, înainte chiar de a-l interoga din nou pe Hervé, notez cu creionul noua regulă pe care am stabilit-o.

În timp ce termin de redactat, îşi fac apariţia Menou, Falvina şi Evelyne. Prima se apucă imediat s-aprindă focul şi, pe un ton aspru, îi porunceşte Falvinei, care ar vrea să mai zăbovească, să se ducă la muls. Cât despre Evelyne, stând în picioare, se lipeşte de coapsa mea şi, cum n-o îndepărtez, îmi prinde braţul stâng şi şi-l petrece în jurul taliei, ţinându-mi strâns mâna de degetul mare. Stă aşa, tăcută şi nemişcată, privindu-mă cum scriu, temându-se ca nu cumva favoarea ce i se făcuse să-i fie retrasă dacă merge prea departe. Când ezit asupra unui cuvânt şi ridic ochii de pe hârtie, îi văd pe vizitatori cum se uită cu interes la Mietta şi la Catie. Interesul e reciproc, lucru de care mă asigur trăgând cu coada ochiului la Catie. Stă în picioare, cu un aspect foarte războinic, sprijinindu-se cu mâna stângă de ţeava armei, cu degetul mare de la mâna dreaptă vârât în cartuşieră. Îşi leagănă şoldurile, cu ochii fixaţi fără pic de ruşine asupra lui Hervé.

Nu suntem cu toţii de faţă, Peyssou şi Colin mai stau de gardă la cazemata de la Sept Fayards, iar Jacquet pe metereze. Bag de seamă că Thomas se duce să se aşeze la celălalt capăt al mesei, fără să se uite la Catie. În spatele meu, Meyssonnier, în picioare, citeşte peste umărul meu ce scriu, arătând astfel tuturor celor de faţă că nu degeaba îmi este adjunct.

De îndată ce termin cu „mâzgăliturile" mele, Menou stinge lampa şi încep să-i pun întrebări lui Hervé.

Aflu de la el lucruri interesante. Ieri seara, Bébelle nu venise singur în recunoaştere la Malevil. Unul dintre cei vechi îl însoţea. Şi amândoi au plecat din La Roque cu bicicletele. Dar Bébelle o ascunsese pe a lui la două sute de metri de Malevil şi-i dăduse celuilalt ordin să nu intervină sub niciun motiv. Acela a stat ascuns, a auzit când s-a tras focul, l-a văzut pe Bébelle căzând şi s-a întors în La Roque. Imediat Vilmain a declarat că Malevil-ul i-a ucis „doi gagii" şi că „o să i-o plătească". Dar, mai înainte, ca să-şi „asigure spatele" şi poate ca să-şi scoată paguba pentru eşecul suferit, a dat ordin ca şase oameni, sub comanda fraţilor Feyrac, să pornească o expediţie nocturnă

împotriva cătunului Courcejac. Din nefericire, chiar în acea dimineaţă, în zori, omul cel vechi care-l însoţise pe Maurice în recunoaştere furase două găini. Băieţii de la Courcejac vegheau şi, de cum a apărut comandoul, au deschis focul şi l-au ucis pe Daniel Feyrac. Jean Feyrac, turbat de furie, a ordonat asaltul şi i-a masacrat pe toţi.

— Ce înseamnă „pe toţi”?

— Pe cei doi băieţi, o pereche de oameni bătrâni, femeia şi copilul.

Tăcere. Ne uităm unul la altul. După o clipă, întreb:

— Şi Vilmain ce-a zis de isprava asta?

— Lovitura e corectă. Ţi-au ucis un om. Satul „plăteşte”.

Din nou tăcere. Îi fac semn lui Hervé să continue. Tuşeşte ca să-şi dreagă glasul.

— După Courcejac, Vilmain voia să se năpustească imediat asupra Malevil-ului. Dar cei vechi n-au fost de acord. Nici Jean Feyrac: nu poţi să te arunci aşa asupra Malevil-ului, mai întâi trebuie să faci o recunoaştere.

— Jean Feyrac a spus asta?

— El.

Mi-e o greaţă imensă. „Satul plăteşte”, da, când e uşor. Dar cu Malevil-ul e altceva. Malevil-ul le dă de gândit acestor domni. Dovada: când Vilmain a cerut din nou voluntari, dintre cei vechi nu s-a găsit niciunul. Hervé şi Maurice n-au întâmpinat nicio greutate când au cerut să fie trimişi.

— Ce-a zis Vilmain?

— Dacă puţoii ăştia reuşesc, or să treacă în rândul celor vechi. Dacă se lasă găuriţi, îi dăm drumul, s-a-nţeles?

— Şi ăi vechi?

— Nu se-nghesuiau.

— Totuşi, dacă Vilmain dă ordin s-o ia din loc, se urnesc?

— Da. Le este încă frică de Vilmain.

— De ce „încă”?

— S-ar părea că de ieri seară le e mai puţin frică.

— De la moartea lui Bébelle?

— De la moartea lui Bébelle şi a lui Daniel Feyrac. Banda celor duri s-a împuţinat. În sfârşit, cam aşa văd eu lucrurile.

Şi le vede bine, cred. Continui:

— Dacă Vilmain ar fi ucis, ar avea cine să-l înlocuiască?

— Jean Feyrac.

— Şi dacă ar fi ucis Feyrac?

— N-ar mai fi nimeni.

— Banda s-ar împrăştia?

— Da, aşa cred.

Micul dejun e gata. Ceştile aburesc pe masa de nuc lustruită. Ce tablou paşnic, şi la câţiva kilometri de aici, şase cadavre, dintre care unul foarte mic, în curtea unei ferme. Suntem îngheţaţi de oroare şi de stupefacţie. De ce prestigiu cumplit se bucură cruzimea în faţa omului dacă-l poate face să-i aducă omagiul unor asemenea sentimente! Dispreţul ar fi de ajuns. Mai mult decât sadismul, ceea ce impresionează în acest masacru este absurditatea lui. Oameni înverşunându-se împotriva vieţii umane şi autodistrugându-se în propria lor specie.

Îmi trag ceaşca spre mine. Nu vreau să mă mai gândesc la Courcejac. Vreau să chibzuiesc asupra luptei care se pregăteşte. Mâncăm în tăcere, o tăcere tulburată de nestăvilita vorbărie a Falvinei, înapoiată de la muls. E adevărat că ea nu a auzit istoria masacrului şi nu poate fi la unison cu gândurile noastre. În orice caz, în dimineaţa asta e mai rău decât de obicei. Trăncăneala asta a Falvinei e comparată de Menou, în zilele ei bune, cu o moară, cu o cascadă, cu un fierăstrău, iar în zilele ei proaste, cu o diaree. După ceea ce aflasem, mâncăm, fără să scoatem o vorbă, cu gândul la micuţa fermă pe care o cunoaştem atât de bine. Şi sporovăiala fără sfârşit a Falvinei, care nu se adresează nimănui, e multiplicată de tăcere şi de două ori mai nestăvilită, căci nimeni nu-i răspunde. E un zgomot cu totul exterior comunităţii, ca un firişor de apă care curge de pe acoperiş pe pietre, ca zgomotul pe care-l făcea cândva betoniera zidarului la Malejac sau ca lama unui joagăr. Deşi compus din cuvinte în franceză sau în dialect, acest flux verbal n-are, de fapt, nimic uman: e contrariul unei comunicări, pentru că nu răspunde nici unei aşteptări, pentru că toate urechile refuză să-l audă şi curge degeaba, respins de toţi. În cele din urmă, obosit poate de noaptea petrecută şi încordat la gândul celei ce avea să urmeze, îi spun cu riscul de a-i da noi arme lui Menou:

— Mai taci odată, Falvina! Nu mă laşi să mă gândesc!

S-a terminat! Lacrimi! Oricum faci, lacrimi trebuie să curgă! Dacă, cel puţin, ar curge în linişte! Dar nu. E un plâns cu sughiţuri, cu suspine, cu smiorcăială, cu suflatul nasului! N-o văd, căci stau cu spatele la ea. Dar o aud. Această văicăreală e mult mai greu de suportat decât interminabila ei pălăvrăgeală. Cu atât mai mult cu cât acum am parte şi de cârâiala neîntreruptă a lui Menou; cuvintele nu i le desluşesc, dar Falvina probabil că le aude şi-i zgândăre rana, turnându-i o doză bună de acid peste ea. Dacă mai continuă, va interveni şi Catie. Nu că ar adora-o pe bunică-sa. Din când în când îi trage şi ea câte o săpuneală. Dar oricum, e bunica ei. E glasul sângelui, nu poate s-o lase să fie jumulită sub ochii ei, fără să sară şi ea cu clonţul şi cu ghearele. Şi-i place s-o facă. E aspră şi repezită. Şi înţeapă straşnic „aşa tânără cum este". Grozavă treabă am mai făcut, aruncând

pietroiul ăsta în coteţ! Gălăgie, fulgi care zboară, aripi care bat, sânge care ţâşneşte! Şi când te gândeşti că voiam linişte! Îţi mulţumesc, Mietta, că eşti mută. Şi-ţi mulţumesc şi ţie, micuţă Evelyne, că-ţi mai este destul de teamă de mine (o să-ţi treacă) ca să taci când îmi arunc fulgerele.

Trebui să preîntâmpin cât mai repede izbucnirea. Ucid în faşă contraatacul iminent al lui Catie.

— Catie, ai terminat de mâncat?

— Da.

— Şi tu, Falvina?

— Păi da, după cum vezi, Emmanuel, am terminat.

Un cuvânt nu-i ajunge, ca lui Catie: i-au trebuit opt.

— Atunci, duceţi-vă amândouă să curăţaţi grajdurile. Jacquet n-o să fie liber în dimineaţa asta.

Catie se supune imediat. Se ridică. Îşi ţine făgăduiala făcută ieri: un adevărat mic soldat.

— Şi vasele? zice Falvina, conştiincioasă cu ostentaţie.

— O să le spele Menou cu Mietta.

— Şi cu mine, adaugă Evelyne.

— Da, dar sunt multe vase, stăruie Falvina, făcându-se că se codeşte.

— Pleacă odată, îi strigă Menou, enervată. O să mă descurc eu şi fără tine!

— Vino, bunico, îi spune Catie, enervată şi ea.

Şi Catie iese, subţire şi iute ca o săgeată, trăgând după ea acest imens bulgăre de osânză care se leagănă şi se rostogoleşte pe picioarele-i enorme.

Cu preţul unei munci grele la vase, Menou rămâne deci stăpână pe teren. Preţul nu i se pare prea mare. Lucrul acesta îl spune fără ocolişuri, într-o ultimă bodogăneală pe care şi-o dozează ca durată şi volum pentru a marca lovitura, fără a-şi atrage din partea mea vreo observaţie ce i-ar ştirbi avantajul. Totul dispare încet-încet, devenind şoaptă, apoi linişte. Pot, în sfârşit, să chibzuiesc.

Lupta nu mai este atât de inegală. Vilmain a pierdut trei oameni vechi, şi doi dintre cei noi au dezertat. Banda lui, care până ieri număra şaptesprezece oameni, nu mai are decât doisprezece. Eu, prin venirea lui Hervé şi Maurice, dispun acum de zece combatanţi. Şi în acelaşi timp armamentul mi s-a îmbogăţit cu trei puşti 36.

Dacă ar fi să-i dau crezare lui Hervé, autoritatea lui Vilmain este zdruncinată. După cei trei morţi ai lui, moralul bandei a scăzut. Va scădea şi mai mult după dezertarea lui Maurice şi a lui Hervé, care vor fi şi ele interpretate ca nişte pierderi. Mi se pun trei probleme:

1. Să găsesc un dispozitiv de luptă care să-mi permită exploatarea deplină a avantajelor oferite de teren.

2. Să născocesc o stratagemă pentru a grăbi, dacă se poate, demoralizarea adversarului.

3. Dacă se retrage, să-l împiedic cu orice preţ să se înapoieze la La Roque şi să continue un război de ambuscadă împotriva noastră. Mai ales acest ultim punct mi se pare important.

În bucătăria din cetăţuie, după ce le-am trimis pe Catie şi pe Falvina la grajd, e un permanent du-te-vino. Thomas a plecat să facă de gardă pe drumul spre La Roque, iar Jacquet a venit să mănânce. Meyssonnier s-a dus să-l caute pe Peyssou şi pe Colin, s-a întors cu ei şi a plecat din nou cu Hervé să-l îngroape pe Bébelle.

N-am aşteptat decât să plece Hervé pentru a începe să-i pun întrebări lui Maurice. Nu voiam ca el să fie de faţă în timpul acestui interogatoriu, întrucât ţineam să mă asigur că relatarea camaradului său corespundea celei făcute de el.

Maurice este un eurasian. Deşi, după părerea mea, nu-l depăşeşte decât cu doi sau trei centimetri pe Colin, pare mult mai înalt, atât este de subţire, cu şoldurile înguste şi fesele de dimensiunea unor pumni. În schimb e relativ lat în umeri (deşi osatura rămâne delicată), ceea ce dă siluetei lui eleganţa unui basorelief egiptean. Tenul e arămiu. Părul, de un negru intens, îi cade în şuviţe ţepene în jurul capului şi-i încadrează à la Jeanne d'Arc chipul delicat şi grav, pe care din când în când îl însufleţeşte un surâs de o politeţe neclintită. De altfel, e politicos până în vârful unghiilor. Ai impresia că şi dacă s-ar căzni n-ar reuşi să fie grosolan.

Îmi explică că este fiul unui francez căsătorit cu o indochineză din La Sainte-Livrade, în Lot-et-Garonne. Tatăl său conducea o mică exploatare lângă Fumel şi Hervé venise să petreacă de Paşte câteva zile la el, când a explodat bomba. De aici încolo povestirea lui corespunde întru totul cu cea a lui Hervé, oricât mă străduiesc să-l prind cu ocaua mică. Singura diferenţă e că Maurice pare să aibă mai prezentă în minte uciderea camaradului lui, René, şi să nutrească un sentiment mai puternic de ură împotriva lui Vilmain. Nu-şi exprimă ura prin cuvinte, dar, când vorbeşte despre această crimă, deodată pupilele lui de smoală se înăspresc şi tăietura piezişă a pleoapelor i se închide pe jumătate. Îmi face o impresie bună, ca şi Hervé. Ba chiar mai bună. Hervé vorbeşte cu uşurinţă, are vervă şi talent de actor. Maurice, deşi nu e tot atât de strălucitor, e făcut dintr-un oţel mai bine călit.

Mă întorc spre Peyssou.

— Peyssou, când o să termini de mâncat, am o treabă pentru tine.

— Te-ascult.

— Avem în magazie nişte belciuge. Ziceam să te duci împreună cu Maurice să le cimentezi în zidul pivniţei. Aş vrea ca în timpul luptei să

băgăm acolo taurul, vacile şi pe Bel Amour şi aş mai vrea să-mi faci pentru Adelaida o boxă provizorie.

— Numai Bel Amour? zice Peyssou. Dar gloabele alelalte?

— Rămân în Maternitate, s-ar putea să avem nevoie de ele. Când termini, să mă anunţi, să cărăm cu toţii fân din Maternitate în pivniţă.

Peyssou, cu nasul în ceaşcă, cu ochii abia ridicaţi peste marginea ei, mă priveşte neliniştit.

— Ţi-e teamă să nu pierdem prima incintă?

— Nu cred nicidecum asta, dar iau măsuri de prevedere.

Mă ridic.

— Menou, lasă puţin vasele şi vino cu mine.

Într-o clipită ia cârpa din mâinile Miettei, îşi şterge braţele noduroase şi mă urmează. O iau înainte, târând-o pe urmele mele (ea face doi paşi, în timp ce eu fac unul) şi mă îndrept spre camera maşinilor, deasupra punţii mobile.

— Crezi că, la nevoie, o să poţi manevra singură asta. Menou? Sau preferi să te ajute Falvina?

— N-am nevoie de maldărul ăla de grăsime, îmi răspunde Menou.

Îi arăt. După două-trei încercări, arcuindu-şi trupul mic şi slab şi strângând din dinţi, reuşeşte să mânuiască perfect braţele cabestanului. E pentru prima oară că pun în funcţie troliul din ajunul Paştelui, când discutasem despre alegerile municipale din 77 cu domnul Paulat. Scrâşnetul surd al lanţurilor groase, bine unse, îmi aduc extrem de viu în minte trecutul. Bun. Nu e timp de amintiri şi de melancolie.

O sfătuiesc pe Menou să frâneze mai mult, atunci când, după ce ridică puntea mobilă, o coboară din nou. Platforma trebuie să se lase încetişor pe marginea de piatră a şanţurilor. Prin ferăstruica pătrată a camerei-maşinilor, îl văd pe Peyssou şi pe Colin apărând la poarta cetăţuii şi privind spre noi. Şi lor scrâşnitul lanţurilor le trezeşte, probabil, amintiri.

— Ăsta-i postul tău de luptă, Menou. Cum începe să se înteţească, te-aşezi aici şi aştepţi. Dacă treaba merge prost şi trebuie să ne retragem în a doua incintă, ridici puntea mobilă. Vrei să mai încerci odată? O să ţii minte?

— Doar nu-s tâmpită, zice Menou.

Şi, deodată, ochii i se umplu de lacrimi. Sunt impresionat, fiindcă ea nu plânge cu una, cu două.

— Hai, Menou.

— Lasă-mă-n pace, mă repede ea, strângând din dinţi. Nu se uită la mine, priveşte înainte. Dreaptă, cu capul sus, neclintită. Lacrimile i se preling pe chipu-i ars de soare (numai fruntea îi e albă, fiindcă vara îşi protejează capul cu o pălărie mare de paie). Stă aici, în picioare, ţeapănă, cu mâinile încleştate

pe braţele cabestanului de parcă ar fi dirijat un vapor pe furtună. Acest troliu fusese manevrat de Momo în ziua vizitei lui Paulat. Radia, dansa de bucurie. Îl revăd şi-l revede şi ea, şi plânge, cu maxilarul încleştat, în picioare în faţa maşinăriei, fără să dea drumul mâinilor. Nu se înduioşează. Nu i se face milă de ea. Este doar un moment şi-atât. Va înfrunta vremea proastă şi într-o secundă va ieşi din furtună. Mă întorc cu spatele ca să nu se simtă stânjenită şi privesc prin lucarnă. Dar cu colţul ochiului zăresc formidabila ei micuţă siluetă, cu capul ridicat, plângând cu ochii larg deschişi, fără niciun hohot. Imaginea se reflectă în geamul deschis al ferăstruicii şi ceea ce mă impresionează, îndeosebi, sunt cei doi pumni încleştaţi cu putere de braţele cabestanului ca şi cum, încetul cu încetul, se prindea tot mai strâns de viaţă.

O părăsesc. Asta şi doreşte, cred. Mă îndrept cu paşi mari spre foişor, şi din foişor spre camera mea. Mă aşez la birou şi în sertarul în care n-am mai scotocit de mult găsesc ceea ce caut: două creioane cu pastă, unul negru şi altul roşu. Găsesc şi ceva ce nu caut: un fluier mare de poliţist pe care, într-un acces de generozitate nebună, i-l dădusem lui Peyssou în ziua când îi trăsesem o bătaie zdravănă ca să-i piară pofta să devină şeful *Cercului*. Dacă se află în posesia mea, asta e pentru că, profitând de inima bună a lui Peyssou, îl convinsesem a doua zi să mi-l revândă la un preţ scăzut. Chiar şi acum îmi face plăcere să-l sucesc şi să-l răsucesc printre degete. A rămas acelaşi lucru minunat: cromul a rezistat trecerii anilor şi scoate un sunet strident care se aude de departe. Îl bag în buzunarul de la piept al cămăşii şi, sacrificând un sfert dintr-o foaie mare de hârtie de desen, mă pun pe treabă.

Nu trec nici cinci minute, că se aude o bătaie în uşă. E Catie.

— Stai jos, Catie, îi spun, fără să ridic capul.

Masa e perpendiculară de peretele din faţa ferestrei şi Catie trebuie s-o înconjoare ca să se aşeze în faţa mea, cu spatele la lumină. În trecere, parcă din întâmplare, lasă să-i alunece mâna stângă peste ceafa şi gâtul meu. În acelaşi timp, îşi aruncă ochii pe ceea ce scriu. Încerc să-i ascund efectul pe care prezenţa ei îl produce asupră-mi. Dar n-o pot înşela. Se aşază pe marginea scaunului, bombându-şi pântecul, şi mă priveşte stăruitor, cu ochii pe jumătate închişi, cu o umbră de surâs pe buze.

— Ai terminat cu grajdurile, Catie?

— Da, ba chiar am făcut şi-un duş.

Asta nu fără intenţie, cred. Dar continui să stau cu ochii plecaţi pe hârtie. Cine nu vrea să audă, nu aude.

— Vrei să-mi spui ceva? o întreb după un timp.

— Păi, da, spune ea cu un oftat.

— În legătură cu ce?

— În legătură cu Vilmain. Am o idee.

Şi continuă:

— Ai spus că dacă cineva are vreo idee, să vină să-ţi spună.

— Aşa este.

— Ei bine, iată. Am o idee, spune ea cu un aer modest.

— Te-ascult, spun cu ochii plecaţi în continuare pe hârtie.

Linişte.

— N-aş vrea să te stingheresc, spune ea, mai ales că, după cum văd, ai de lucru. Şi, zău! Ce frumos scrii tu! continuă, încercând să citească pe dos literele mari de tipar pe care le desenez cu creionul meu cu pastă. Ce faci, Emmanuel? Un afiş?

— O proclamaţie către Vilmain şi trupa lui.

— Şi ce zice în proclamaţia aia a ta?

— Lucruri foarte neplăcute pentru Vilmain şi mult mai puţin neplăcute pentru trupă.

Reiau:

— Încerc, dacă vrei, să exploatez moralul scăzut al trupei şi s-o despart de şeful ei.

— Şi-o să meargă, crezi?

— Dacă lucrurile ies prost pentru ei, da. În caz contrar, nu. Dar pe mine, oricum, nu mă va costa decât o foaie de hârtie.

În spatele meu, cineva bate la uşă. Strig „intră" fără să mă întorc şi-mi continui treaba. O observ pe Catie, pe care o am în faţă, cum se îndreaptă pe scaun şi, fiindcă tăcerea se prelungeşte, mă întorc să-mi privesc vizitatorul. E Evelyne.

Mă încrunt.

— Ce cauţi aici?

— Meyssonnier l-a îngropat pe Bébelle şi acum s-a înapoiat şi-am venit să-ţi spun.

— Te-a rugat Meyssonnier?

— Nu.

— Nu te-ai oferit să ajuţi la spălatul vaselor?

— Ba da.

— Şi s-a terminat?

— Nu.

— Atunci, du-te să ajuţi. Când începi un lucru, nu-l laşi baltă pentru prima idee care-ţi trece prin minte.

— Mă duc, spune ea, fără să se clintească din loc, cu ochii ei mari albaştri aţintiţi asupra mea.

Pentru această imobilitate, altădată i-aş fi tras o praftură. Dar nu vreau s-o umilesc în faţa lui Catie.

— Ei? îi spun, pe un ton mai curând binevoitor.

Amabilitatea asta o topeşte.

— Mă duc, zice ea gata să izbucnească în plâns şi închide uşa după ea.

— Evelyne!

Se întoarce.

— Spune-i lui Meyssonnier că am nevoie de el. Imediat.

Îmi adresează un zâmbet luminos şi închide uşa. Împuşc trei iepuri dintr-o dată: de Meyssonnier am cu adevărat nevoie. O liniştesc pe Evelyne. Şi o expediez pe Catie – cu care nu e lipsit de primejdie să mai rămân. E adevărat că în împrejurarea asta sentimentul meu dominant nu e teama, dar există totuşi o ordine a urgenţelor.

Catie îşi reia poziţia tolănită pe scaun. Nu că mi-aş ridica ochii asupra ei, cel puţin nu până la obraz. Am început din nou să lucrez. Din fericire, nu trebuie decât să copiez, fiindcă îmi pregătisem textul pe o mică foaie de hârtie. Catie râde încetişor:

— Ai văzut cum s-a întors! E nebună după tine!

— E reciproc, îi spun, pe un ton sec, ridicându-mi capul.

Mă priveşte cu un zâmbet care mă scoate din fire.

— În aceste condiţii, zice ea, nu văd ce...

— În aceste condiţii, ce-ar fi să-mi spui ideea ta?

Oftează, se frământă pe scaun, se scarpină pe picior. Pe scurt, e foarte amărâtă că trebuie să abandoneze pasionantul subiect al relaţiilor mele cu Evelyne.

— Bun, zice ea, Vilmain atacă. Cum spui tu, ia plasă (Dumnezeu ştie ce-o găsi de râs). Se întoarce la La Roque şi porneşte împotriva noastră un război de ambuscadă şi asta te sâcâie.

— Nu numai că mă sâcâie. Ar fi o catastrofă. Poate să ne facă mult rău.

— Ei bine, atunci, adaugă ea, când o să fugă, trebuie să-l împiedicăm să ajungă la La Roque, să-l urmărim.

— Va avea un avans zdravăn faţă de noi.

Mă priveşte cu un aer triumfător.

— Da, dar vezi că noi avem cai!

Sunt uluit. Nu era doar un pretext: avea, într-adevăr, o idee! Şi eu, care mi-am petrecut toată viaţa cu caii, eu n-am avut-o. În mintea mea nu exista nicio legătură între război şi arta hipică. Ba da, totuşi. Le asociasem o dată, o singură dată, când am vrut să-mi conving tovarăşii să-i dea vaca noastră lui Fulbert în schimbul a două iepe. Un argument într-o discuţie, atâta tot. Aveam asupra lui Vilmain această uriaşă superioritate; o cavalerie, şi nu mă serveam de ea!

Mă aşez mai bine pe scaun.

— Catie, eşti genială!

Ea roşeşte şi, după bucuria bruscă ce-o năpădeşte, făcând-o să întredeschidă buzele şi să recapete nişte ochi de copil fericit, îmi dau seama cât de greu îi fusese să îndure subaprecierea mea.

Mă gândesc, dar nu-i spun, că va trebui să adâncim ideea ei, căci nu putem porni aşa în spatele bandei lui Vilmain pe şosea, cu copitele animalelor sunând pe caldarâm. Ne-ar auzi şi ne-ar aştepta la o cotitură a drumului. Şi ce ţinte bune am fi pentru ei!

— Bravo, îi spun, bravo Catie, am să văd asta şi până atunci să nu spui nimănui nimic.

— Bineînţeles, zice ea cu un aer mândru.

Şi, lăsându-se antrenată de noua importanţă a virtuţilor ei, le mai adaugă şi discreţia:

— Ei, hai! zice ea, acum o şterg, văd că lucrezi, să te las.

Mă ridic, lucru destul de imprudent din parte-mi, căci, înconjurând masa, mi se aruncă de gât şi se încolăceşte în jurul meu. Peyssou are dreptate: freamătă.

Aud bătând în uşă şi, fără să mă gândesc, strig: intră! E Meyssonnier. Ciudat, el e cel care roşeşte şi începe să clipească. Iar eu sunt profund dezolat că din pricina mea are să izbucnească scandalul.

Uşa se-nchide în urma lui Catie şi Meyssonnier nu-şi îngăduie să spună nimic, nici măcar „ei, bine" cum ar spune Peyssou într-un asemenea caz, după cum n-are nici zâmbetul pe care mi l-ar adresa Colin.

— Ia loc, îi spun, te rog s-aştepţi un minut

Se aşază pe locul, cald încă, al lui Catie. Instalat comod pe scaun, tace într-o imobilitate perfectă. Cât de odihnitor este între bărbaţi! Termin afişul, mult mai bine şi mult mai repede decât îl începusem.

— Iată. Îi spun întinzându-i proclamaţia, ce părere ai?

Citeşte cu glas tare:

DOMENIUL MALEVIL ŞI LA ROQUE

Criminalii ale căror nume urmează sunt condamnaţi la moarte:

Vilmain – tâlhar, şef de bandă.

Jean Feyrac – călăul de la Courcejac.

Cât despre ceilalţi, dacă depun armele la prima somaţie, ne vom mulţumi să-i alungăm de pe teritoriul nostru, dându-le provizii pentru opt zile.

Emmanuel Comte

După ce a citit-o cu voce tare, Meyssonnier o recitește în gând. Îi privesc fața prelungă, zbârciturile adânci ce-i brăzdează obrajii. Cuvântul „conștiință" e înscris pe fiecare din trăsăturile lui. A fost un bun militant comunist, dar tot atât de bine ar fi putut să fie și un bun medic. Și, cu pasiunea lui de a fi de folos și atenția dată amănuntelor, un foarte bun administrator. Ce păcat că n-a fost primar la Malejac! Sunt sigur că și acum i se întâmplă să regrete acest lucru.

— La ce te gândești?

— Război psihologic, spune sobru.

Asta e o constatare. Aprecierea va veni mai târziu. Mai întâi chibzuiește. Să-l lăsăm să rumege. Știu că este încet, dar rezultatul acestei rumegări merită osteneala.

Reia:

— Dar, după părerea mea, n-o să aibă efect decât dacă Vilmain și Feyrac vor fi uciși. În cazul ăsta, desigur, cum n-or să mai fie comandați, ceilalți ar putea să prefere să trăiască decât să se bată.

Eu îi spusesem lui Catie: dacă lucrurile ies prost pentru ei. Meyssonnier e mult mai precis: dacă Vilmain și Feyrac vor fi uciși. El avea dreptate. E o nuanță importantă. Va trebui să-mi aduc aminte de asta când voi da semnalul de tragere, când va începe lupta. Mă ridic.

— Asta-i! Poți să-mi găsești o bucată de placaj pe care să lipești asta și să-i faci două găuri?

— E ușor de făcut, zice Meyssonnier ridicându-se la rândul lui.

Dă ocol biroului cu afișul în mână și se oprește lângă mine.

— Aș vrea să-ți spun ceva: continui să rămâi la ideea de a folosi numai ferăstruicile dintre creneluri?

— Da. De ce?

— Fiindcă nu sunt decât cinci. Cu cele două ferestruici ale cetățuii fac șapte. Și acum noi suntem zece.

Îl privesc.

— Ce concluzie tragi?

— Că trebuie să fie trei băieți afară, nu doi. Îți atrag atenția, deoarece cazemata e prea mică pentru trei.

După Catie, Meyssonnier! Tot Malevil-ul se gândește, caută, inventează. Tot Malevil-ul tinde, cu toate forțele lui, spre o singură țintă. În acel minut, am impresia că fac parte dintr-un tot pe care-l comand dar căruia, în același timp, îi sunt subordonat, nefiind eu însumi decât o rotiță a acestui întreg ce gândește și acționează pentru interesul lui ca o singură ființă. E o impresie

ameţitoare, pe care n-am avut-o niciodată în existenţa mea *dinainte,* când tot ceea ce făceam se reducea în chip meschin numai la persoana mea.

— Ai un aer mulţumit, zice Meyssonnier.

— Sunt. Găsesc că Malevil-ul merge bine.

În timp ce o rostesc, fraza îmi pare cu totul neînsemnată faţă de ceea ce simt.

— Totuşi, răspunde Meyssonnier, nu simţi un mic gol în stomac din când în când?

Izbucnesc în râs.

— Ba da!

Râde şi el şi adaugă:

— Ştii ce-mi aminteşte asta? Ajunul examenului de absolvire!

Râd din nou şi-l însoţesc până la scara în spirală, ţinându-l după umeri. Pleacă, iar eu mă întorc să-mi iau Springfieldul şi să închid uşa.

În curtea primei incinte, Colin, Jacquet şi Hervé mă aşteaptă, ultimii doi având încă lopata în mână. Colin, cu mâinile goale, stă ceva mai încolo. Vecinătatea celor doi giganţi i se pare, probabil, cam opresantă pentru statura lui mică.

— Păstraţi-vă uneltele, le spun. Am de lucru pentru voi. Îl aşteptăm pe Meyssonnier.

Auzindu-mi vocea, Catie iese din Maternitate cu ţesala într-o mână şi cu peria în cealaltă. Ştiu ce face: profită că Amarantei i-au fost aşternute paie curate, ca s-o cureţe şi pe ea. Căci Amarantei îi place să se tăvălească, fie că boxa ei e plină de bălegar, fie că nu. Falvina stă comod pe un buştean mare aşezat la intrarea grotei şi, când mă vede, se scoală cu un aer vinovat.

— Dar stai jos, Falvino, ţi-a venit şi ţie rândul să te odihneşti.

— Nu, nu, îmi spune cu o ostentaţie care mă enervează. Ce crezi că am timp să stau?

Rămâne în picioare, fără să facă, de altfel, mai multă treabă în picioare decât stând jos. Tace, e destul şi atât. Praftura de azi dimineaţă îşi mai face efectul.

Comportarea ei o irită şi pe Catie, mai ales că, pentru a primeni paiele, ea a făcut greul şi, după propria-i expresie, „s-a cocoşat" muncind. Simt că e gata să sară cu gura la bunică-sa şi intervin:

— Ai terminat cu Amarante?

— Era şi timpul! M-am umplut toată de bălegar! Merita, n-am ce zice, să fac duş înainte! Ce, crezi că-i uşor să ţesali cu puşca în bandulieră? (rostind acest cuvânt râde). Şi idioata asta care n-are altă treabă decât să omoare găinile! Fiindcă a venit vorba, ţin să te anunţ i iar a dat gata una! Dar i-am tras o labă peste bot, lui Amarante a ta, c-o să mă ţină minte.

Cer să văd victima. Din fericire e o găină bătrână. I-o dau Falvinei.

— Ţine, Falvina, jumuleşte-o, scoate-i maţele şi du-o lui Menou.

Falvina e încântată să primească această muncă uşoară pe care o poate face stând jos şi care i se potriveşte.

Asta e. Îl aştept pe Meyssonnier. Viaţa la Malevil continuă. Jacquet, bălăbănindu-şi braţele, îngrijorat că stă degeaba, mă priveşte cu ochii lui buni de câine, lăcrimoşi, întrebători şi plini de afecţiune. Hervé, sprijinit cu eleganţă pe un picior, îşi mângâie seducătoarea-i barbă ascuţită şi se uită la Catie care nu se uită la el, dar face pe frumoasa, în parte pentru el, în parte pentru mine, mişcându-şi fără nicio necesitate diferite părţi ale trupului. Colin, sprijinit de zid, observă scena de departe, cu zâmbetul lui în formă de gondolă. Iar Falvina s-a aşezat din nou jos, cu găina pe genunchi. N-a început încă s-o jumulească, dar are de gând. Se pregăteşte.

— De fapt, spune Catie, continuând să-şi legene şoldurile, Amarante asta a ta n-are decât cusururi. Muşcă, se tăvăleşte în bălegar şi omoară găinile.

— Poate tu, Catie, socoteşti asta un lucru secundar, dar Amarante este un cal foarte bun.

— Oh, bine-nţeles, tu o adori! spune cu neobrăzare. Şi pe ea. (Râde.) N-are a face, totuşi ai putea să pui o bucată de grilaj în partea de jos a boxei. Ce folos că ai opt bărbaţi în casă, dacă nu se găseşte unul să facă treaba asta! (Râde şi se uită cu coada ochiului la Hervé.)

Părăsesc grupul şi mă îndrept cu paşi mari spre magazia foişorului, iau un rulou de sârmă şi un cleşte şi notez împrumutul pe tăbliţa lui Thomas. În timp ce fac maşinal aceste gesturi, mă gândesc la Catie şi la sugestia ei de a folosi cavaleria, la Meyssonnier şi la preţioasa lui observaţie cu privire la ferăstruicile dintre creneluri. Deodată îmi dau seama de un lucru: ceea ce facem noi toţi acum la Malevil, şi repede, foarte repede, căci viteza reprezintă în cazul de faţă condiţia supravieţuirii noastre, e învăţarea artei războiului. Un lucru e evident şi sare în ochi: nu mai există o stare tutelară. Ordinea o constituie puştile noastre. Şi nu numai puştile: şireteniile noastre. Noi, care, de Paşti, nu aveam decât paşnica grijă de a câştiga alegerile de la Malejac, acum suntem pe cale să adoptăm, una după alta, legile implacabile ale triburilor războinice primitive.

Când ies din magazie, dau peste Meyssonnier care duce pancarta. I-o iau din mână. E perfectă. E chiar artistică. Meyssonnier a lăsat o margine de placaj în jurul foii scrise. Mă întorc în prima incintă şi-mi recitesc proclamaţia. Simt, deodată, un mic gol în stomac. Nu-i nimic. O să treacă.

De cum ajung lângă grup, Catie mă întreabă ce este pe planşeta mea şi, ridicând-o, o arăt, ca să poată citi toţi. Colin se apropie şi el.

— Cum? Sunteţi abate? întreabă Hervé, uluit, stârnind zâmbete cu trecerea lui bruscă la „dumneavoastră”.

— Am fost ales abate de Malevil, dar poţi să mă tutuieşti mai departe!

— Să ştii, zice Hervé cu vechiul lui aplomb, ai făcut bine c-ai scris asta pe hârtie, fiindcă sunt unii băieţi în bandă pe care o să-i impresioneze. Şi ai făcut bine şi că i-ai spus lui Vilmain „tâlhar”. Ticălosul ăsta mai că-şi prezintă tâlhăriile ca pe nişte fapte legale, din cauza gradului pe care-l avea în armată.

Cele două observaţii îmi fac plăcere. Sunt o confirmare a ceea ce gândeam: că, în vremurile anarhice pe care le trăim, nu există doar raporturi de forţă. Contrar celor ce s-ar putea crede, un grad, un titlu, o funcţie, continuă să aibă importanţă. În haosul general, oamenii se agaţă de tot ce se mai păstrează din ordinea dispărută. Cea mai mică iluzie de legalitate îi fascinează. Aşa că i-am dat lui Vilmain o lovitură dureroasă smulgându-i galoanele de ofiţer, cel puţin pe hârtie.

— Catie, tu ai să ne dai drumul la toţi cinci prin uşiţa din poartă. Şi să rămâi prin apropierea cetăţuii de la intrare tot timpul cât vom fi noi afară. Tu, Falvina, du-te şi anunţă-l pe Peyssou că ieşim. E în pivniţă, cu Maurice.

— Chiar acum? întreabă Falvina fără să se scoale, cu găina tot neatinsă pe genunchi.

— Chiar acum, îi spun scurt. Şi mişcă-te.

Catie râde şi, sucindu-şi cu aroganţă bustul tânăr pe talia subţire, o priveşte pe bunică-sa cum pleacă, cu cărnurile tremurânde ca o piftie.

Când ajungem toţi afară pe drum, o iau mult înainte cu Meyssonnier, căruia îi dau instrucţiuni pe şoptite. Îi spun că trebuie să sape o groapă individuală pe colina care se învecinează cu cea de la Sept Fayard, de unde ai o perspectivă bună spre îngrăditură.

Este de acord. Îl las cu Hervé şi cu Jacquet şi eu, împreună cu Colin, pornesc pe scurtătura din pădure. Merg înaintea lui Colin şi-i recomand să păşească pe urmele paşilor mei, căci vreau ca, atunci când voi da peste ramurile legate de mine, să fac un ocol prin tufişuri ca să nu le rup.

Le găsesc pe toate. Aşadar adversarul n-a descoperit scurtătura care duce spre La Roque. Făceam această presupunere din motivele pe care le-am mai spus. Sunt mulţumit că am verificat.

Mai rămâne a doua parte a misiunii. Ultima oară când m-am dus călare la La Roque pe şosea, am observat un loc foarte gâtuit, unde de o parte şi de alta a drumului se află două coline faţă-n faţă pe care se înalţă două trunchiuri de copaci calcinaţi. Am intenţia să întind sârma pe care am adus-o între aceste două trunchiuri şi să atârn acolo proclamaţia destinată lui Vilmain. Din păcate, pe jos, chiar pe scurtătură, e destul de departe. Îl aştept

pe Colin, care se căznea şi sufla din greu în urma mea, şi mă încearcă deodată o remuşcare aducându-mi aminte că a dormit puţin în noaptea trecută, petrecută în cazemată. Mă întorc spre el.

— Eşti obosit?

— Cam.

— Mai avem o jumătate de oră, merge? Cum fixez pancarta, facem o pauză.

— Nu-ţi face griji, spune Colin încruntându-se şi împingându-şi maxilarul înainte.

Deşi e trecut de patruzeci de ani, mi se pare foarte copilăros când face mutra asta. Mă feresc să i-o spun. Pune foarte mare preţ pe virilitatea lui, poate nu aşa pe faţă ca Peyssou, dar, în fond, la fel de mult.

E foarte cald. Transpir din abundenţă. Mă deschei la gât şi-mi suflec mânecile cămăşii. Din când în când, mă întorc şi ţin câte o creangă ca să nu-l plesnească pe Colin, când revine la poziţia ei iniţială. Îi văd tenul palid, ochii cam afundaţi în orbite, buzele strânse. Când ajungem mă simt uşurat.

Poteca din pădure la început merge în pantă lină, dar se termină printr-o porţiune de vreo douăzeci de metri abruptă şi stâncoasă. Pentru coborâre, la nevoie, te poţi lăsa să aluneci. La înapoiere, la urcuş, are să-mi fie greu. Configuraţia terenului e aceeaşi şi de partea cealaltă a drumului, ceea ce de altfel dă şi şoselei în acest loc un aspect chinuit. Pare strangulată între două pante abrupte.

Cobor, propulsat mai repede decât aş vrea. Aterizarea pe şosea este destul de brutală. Trec sârma prin cele două găuri ale pancartei şi o fixez de un trunchi, înainte de a o întinde de-a curmezişul şoselei şi de a o fixa de trunchiul de pe partea cealaltă. Nu zăbovesc. Colin, pe care nu-l văd, stă culcat la capătul lăstărişului la marginea colinei, cu puşca în faţa lui, acoperindu-mă în direcţia dinspre La Roque. Acoperirea e bună, dacă am avea de-a face cu un individ izolat. Dar dacă ar fi o bandă? Aş deveni foarte vulnerabil, căci în spatele meu nu am decât un teren complet gol, fără niciun şanţ sau tufiş până la următoarea cotitură, şi perspectiva, dacă vreau să ajung la lăstăriş, de a mă căţăra, într-o parte sau într-alta, douăzeci de metri pe un taluz foarte înclinat şi sub ochii adversarului.

Relev că, având arma în bandulieră, deci în imposibilitate de a o folosi pe loc, ajung cu mare greu, ajutându-mă cu amândouă mâinile, să mă urc, după eforturi repetate, alunecând, împiedicându-mă şi toate astea extrem de încet.

Când ajung sus, Colin e atât de bine camuflat în lăstăriş, că nu-l văd nicăieri. El mă vede, fără îndoială, dar nu se încumetă să mă strige, de teamă să nu facă zgomot. Aud un ţipăt de cucuvea. Mă opresc stupefiat: căci din

ziua evenimentului, totul în jur e numai tăcere: nici zumzet de insectă, nici cântec de pasăre. Ţipătul de cucuvea se aude din nou, foarte aproape. O iau în direcţia lui şi mă împiedic de picioarele lui Colin.

— Ei, atenţie! sunt aici, îmi şopteşte.

— Ai auzit cucuveaua?

— Eu eram, zice Colin râzând încetişor. Ca să te chem.

Şi, printr-un zgomot sec, triumfător, pune înapoi cocoşul de siguranţă la armă.

— Tu ai fost? Ia te uită, dar o grozav! Am crezut că-i de-adevăratelea.

— Nu mai ţii minte imitaţiile noastre pe timpul *Cercului*? Eu eram cel mai bun.

Şi astăzi mai e mândru. Colin ăsta excela în tot ce nu cerea forţă: arcul, praştia, bilele, figurile de prestidigitaţie. Şi, bineînţeles, se pricepea să jongleze cu trei mingi, să fabrice un fluier din papură, să facă o hârtie de prins muşte, să deschidă o broască cu o sârmă şi să simuleze o căzătură spectaculoasă când era chemat la tablă de profesor.

Îi zâmbesc.

— Zece minute pauză. Poţi să tragi un pui de somn.

— Ştii la ce mă gândeam în timp ce îţi asiguram acoperirea, Emmanuel? Că acest colţ de drum este colţul ideal pentru o ambuscadă. Cu patru tipi, doi de fiecare parte a drumului, poţi să cureţi o bandă întreagă.

— Hai, dormi, dormi! Ai să faci strategie după aia! Şi, ca s-adoarmă mai repede, mă îndepărtez, dar, de data asta, pentru a nu-l pierde din nou, îmi fixez nişte repere în lăstăriş. În timp ce mă depărtez, îl privesc pe Colin. De îndată ce s-a întins, zdrobind cu spatele două sau trei mici ferigi, a şi adormit, ţinându-şi arma în îndoitura braţului, ca pe o iubită.

Mă uit la ceas şi încep să merg în sus şi în jos. Cizmele mele nu fac niciun zgomot. Versantul acesta e spre nord şi în urma ploilor care au căzut totul e invadat de muşchi. Mă simt din nou impresionat de exuberanţa tropicală a lăstărişului. Dar nu e prea variat. Am impresia că ferigile, cu vitalitatea lor copleşitoare, vor cuceri toată pădurea. Liniştea, absenţa oricărei vieţi sunt apăsătoare. Cea mai mică pânză de păianjen, cel mai mic fir care se întinde de la o ramură la alta m-ar bucura. Dar mi-e teamă că, în afară de cazul când vor imigra, venind din alte regiuni mai puţin atinse de pârjol, nu vom mai vedea niciodată o insectă. Dar păsările? Dacă presupuneam că supravieţuiseră undeva, cum ar putea să trăiască aici fără insecte? În mai puţin de un sfert de secol pădurea se va reface, dar natura va rămâne mutilată.

Înconjurat de acea tăcere sufocantă, în atmosfera jilavă a lăstărişului, fără o boare de vânt care să mişte frunzele, mă simt singur, iar sufletul mi-e greu.

Nu e teama dinainte de luptă. Măruntaiele ce ţi se-ntorc pe dos, golul din stomac, inima care bate, astea toate le cunosc, slavă Domnului. Nu, ceea ce încerc eu, e mult mai rău. E o altfel de frică. Colin doarme, şi fără el, fără tovarăşii mei, departe de Malevil, am impresia că nu mai însemn nimic. Plutesc ca un veşmânt gol.

Golul acesta mi se pare atât de greu de suportat, încât îl deştept pe Colin. Ce egoism! Îl deştept cu cinci minute înainte de ora pe care o fixasem. Deschide ochii, se întinde, începe să-mi vorbească şi primul lui cuvânt este o înjurătură. Ce importanţă are! De cum îi aud glasul mă liniştesc. Îmi regăsesc legăturile mele de afecţiune, răspunderile mele, rolul pe care mi l-au încredinţat tovarăşii şi caracterul pe care mi-l recunosc. Îmi intru din nou în piele, simţindu-mă foarte uşurat că am una.

— Puteai să mă laşi dracului în pace! zice Colin încet. Visam ceva...

Arde de nerăbdare să-mi povestească visul, dar îi fac semn să tacă. În locul acesta suntem prea aproape de şosea. Ne înfundăm în lăstăriş şi când, în sfârşit, ajungem la potecă, şi-a uitat visul, dar nu şi o preocupare mai veche. Curios că primejdia nu izbuteşte să ne alunge cu totul gândurile de zi cu zi.

Mă priveşte cu sprâncenele în accent circumflex şi cu o umbră de zâmbet.

— Catie îţi cam aţine calea, nu-i aşa?

— Da.

— Şi nu i-o cam aţine şi lui Peyssou?

— Ai observat?

— Şi lui Hervé?

— Poate.

Tăcere.

— Ei, dar ia zi-mi, şi Thomas?

— Thomas îşi spune că la Malevil sunt două femei la şase bărbaţi.

— Şi-atunci?

— Se întreabă dacă a fost înţelept din partea lui să se însoare cu Catie.

Tăcere. Apoi Colin continuă:

— Tu ce crezi, de ce sunt atât de puţine femei?

— În ce priveşte grupurile nomade, se înţelege de la sine. Sau şefii de bandă nu vor femei, sau, din punct de vedere fizic, au fost eliminate. Când nu e aproape nimic de mâncare, mănâncă cei mai puternici.

— Dar pentru oameni ca noi?

— Vrei să spui sedentarii?

— Da.

— Cred că e vorba de alt fenomen. Înainte de ziua evenimentului, cam 80% din fete plecau de la ţară şi se duceau la oraş.

— Şi tu crezi că toate oraşele au fost distruse?

— N-aş putea spune. Dar până acum bandele cu care am avut de-a face nu erau alcătuite din orăşeni.

Tăcere.

— Urâtă treabă, zice Colin cu un aer morocănos. Ar fi mult mai bine pentru toată lumea dacă fiecare şi-ar avea femeia lui.

Cugetare care, dacă te gândeşti bine, nu e prea amabilă pentru Mietta. Biata Mietta: încă unul care s-a cam plictisit de serviciile tale.

Schimb subiectul.

— Colin, aş vrea ca în după-amiaza asta să dormi pe săturate.

Aşa cum prevăzusem, sare în sus.

— Şi de ce eu? întreabă, lăţindu-se în umeri.

Într-adevăr, de ce el? Doar nu pentru că e scund. Spun grav:

— Vreau să-ţi încredinţez un rol foarte important în dispozitivul de apărare.

— Ah, zice el, calmat.

— Aş vrea ca tu să ocupi groapa individuală pe care o sapă Meyssonnier acum.

— Şi cine va fi în cazemată?

— Hervé şi Maurice.

— Şi eu, în groapă?

— Da. Asta-nseamnă că nu vei dormi toată noaptea. Ei vor putea să doarmă pe rând, dar tu, nu.

— Nu mă sperie pe mine o noapte albă, zice Colin pe un ton nepăsător. Şi adaugă: ce armă o să am?

— O puşcă 36.

— Ah! face el foarte satisfăcut, înalţă capul pentru a mă privi.

— Şi ceilalţi?

— Hervé şi Maurice?

— Da.

— Pe ale lor.

Tăcere.

— De ce toţi trei cu puşti 36?

— Pentru ca oamenii lui Vilmain, când o să începeţi, să trageţi în fundul lor, să nu le poată deosebi după sunet de propriile lor arme.

Se opreşte şi se uită la mine cu zâmbetul lui în formă de gondolă.

— După sunet, dar nu la atingere. Adaugă: ai nişte idei care nu i-ar trece nimănui prin cap.

— Şi tu la fel.

— Eu?

— Am să-ţi spun mai târziu. N-am terminat. În noaptea asta am să-ţi dau binoclul meu.

— Ah! face Colin.

Continui:

— Cred că Vilmain va ataca în zori. Contez pe tine că-l vei observa primul şi-mi vei semnaliza prezenţa lui.

— Cu lanterna?

— În niciun caz, te-ai descoperi.

— Atunci cum?

Îl privesc.

— Cu ţipătul cucuvelei.

Mă priveşte la rândul lui şi pe chipu-i luminat de un zâmbet radios se citeşte o mândrie atât de naivă, încât reacţia lui mă cam doare, deşi o prevăzusem. Dacă ar fi cu putinţă, i-aş da bucuros jumătate din centimetrii pe care-i am în plus faţă de el, ca să nu mai caute în cele mai neînsemnate lucruri compensaţii pentru statura lui.

— Spuneai ceva de o idee a mea, zice după un timp.

— O idee a lui Catie şi o idee a ta.

— O idee a lui Catie? întreabă Colin.

— Vezi, n-ai fi crezut. În mintea ta, ea pare, poate, cam prea specializată.

Ne permitem să râdem puţin ca „între bărbaţi" şi apoi continui:

— Dacă Vilmain se retrage, îl vom urmări pe cai, dar nu vom merge pe şosea, ci pe scurtătura pe care ne aflăm acum. Vom ajunge cu mult înaintea lui în dreptul pancartei. Acolo, îi vom întinde o cursă.

— Ideea cursei este a mea! zice Colin cu o mândrie discretă. Şi Catie?

— Catie s-a gândit la cai. Iar eu m-am gândit la potecă.

Îl las să se delecteze cu gloria lui. Vreo cinci minute bune mergem în tăcere, apoi el reia cu o voce puţin schimbată:

— Crezi că Vilmain o s-o ia pe cocoaşă?

— Cred că da.

Şi adaug:

— Acum nu-mi mai e frică decât de un singur lucru. Că n-o să vină.

• CAPITOLUL XVII

În noaptea asta, ca şi în cea precedentă, îmi rezerv garda din zori. O singură schimbare: Evelyne are permisiunea să împartă cu mine salteaua aşezată pe jos în bucătăria cetăţuii de la intrare şi să ia parte la ultima mea gardă de noapte.

A primit două misiuni: când o voi strânge de umăr să-i trezească pe luptătorii din cetăţuie şi imediat după aceea să dea fuga la Maternitate şi să le înşăueze pe Amarante şi pe cele două iepe albe în vederea urmăririi. Nu am de gând să-l iau şi pe Malabar. Mă tem că, dacă-l amestec printre iepe, mă poate trăda cu nechezatul lui.

Toate rolurile sunt împărţite. Menou la puntea mobilă. Falvina în pivniţa locuinţei, unde, în principiu, prezenţa ei trebuie să liniştească vacile şi taurul pe care-i instalasem acolo. E singurul lucru pe care l-am găsit ca să scăpăm de trăncăneala ei.

Am numerotat ferăstruicile din merloane de la 1 la 7, mergând de la sud spre nord. La chemarea Evelynei, fiecare trebuie s-o ocupe cât mai repede şi fără zgomot pe cea care i-a fost repartizată. Nr. 1 lui Jacquet. Nr. 2 lui Peyssou. Nr. 3 lui Thomas. Nr. 4 mie. Nr. 5 lui Meyssonnier. Miettei şi lui Catie 6 şi 7. Aceste ultime două ferăstruici sunt plasate în interiorul cetăţuii de la intrare şi construite în mod ingenios cu un pervaz foarte adânc, ce permite luptătoarelor noastre să tragă, fără ca riposta adversarului să le poată atinge; în privinţa acestui lucru suntem cu toţii de acord: nu ne putem permite să pierdem femeile, întrucât pe ele se bizuie viitorul comunităţii noastre.

În exterior Hervé şi Maurice şi-au ocupat locurile în cazemată, iar Colin, în groapa individuală. El trebuie să comande tirul celorlalţi doi printr-un foc tras după aprecierea lui, dar numai atunci când Vilmain şi banda lui se vor apropia foarte mult.

— Îmi iau şi arcul, spune Colin înainte de a pleca.

— Arcul! Când ai o puşcă?!

— Da, răspunde Colin, este şi asta o idee de-a mea. Efectul de teroare, înţelegi? Nici zgomot, nici fum, şi pac! o săgeată în coşul pieptului! Asta o să-i cam dea peste cap. Şi după aceea, numai după aceea, trag cu puşca mea 36.

Pare atât de fericit de ideea pe care a avut-o încât îl las în pace. Şi seara, de sus de pe metereze, îl privim cum pleacă, cu puşca pe umăr şi cu arcul lui

uriaş în bandulieră. Meyssonnier ridică din umeri, iar Thomas e furios: tu îi treci toate cu vederea, îmi zice cu reproş.

Am dormit puţin, dar, ca şi în noaptea precedentă, ultima mea gardă din zori, petrecută pe băncuţa lui Meyssonnier în spatele ferăstruicii nr. 4, mă găseşte bine dispus. Ţeava Springfieldului se odihneşte pe piatra centenară a merlonului, iar patul puştii pe coapsa mea. Nu este oare ciudat că mă aflu aici, eu, un om al secolului XX, aici, unde atâţia arcaşi englezi sau protestanţi au făcut de gardă în cămăşile lor de zale? Dacă Evelyne n-ar fi lângă mine, dacă tovarăşii mei n-ar dormi în cetăţuie, nu mi-aş da prea multă osteneală să supravieţuiesc în nişte condiţii atât de precare. Oare câţi ani va trebui să ducem această luptă împotriva bandelor, această viaţă abrutizantă de garnizoană, mereu la pândă?

Evelyne stă lângă mine pe o băncuţă care-i place foarte mult. Spatele îi e proptit de pulpa mea stânga şi şi-a pus capul pe genunchiul meu. E atât de uşor capul ei, încât abia îl simt. Nu doarme. Din când în când, cu stânga, îi mângâi gâtul şi faţa. Imediat, mânuţa ei mi-o cuprinde pe a mea. Ne-am înţeles că nu vom schimba niciun cuvânt unul cu altul.

Ştiu bine că pe ceilalţi îi intrigă relaţiile mele cu Evelyne, deşi îmi admiră răbdarea cu care o îngrijesc, mă ocup de gimnastica şi de instruirea ei. În fond, dacă aş face din ea femeia mea, poate că m-ar dezaproba. Dar ar înţelege mai bine. E drept că am renunţat eu singur să mă înţeleg. Relaţiile mele cu Evelyne sunt platonice, deşi micul ei trup mă încântă. Şi ochii ei limpezi, şi părul ei lung. Dacă într-o zi Evelyne va deveni o fată frumoasă, probabil că eu, aşa cum mă ştiu, n-am să rezist. Totuşi mi se pare că aş pierde foarte mult. Aş prefera de o sută de ori să rămână aşa cum este şi relaţiile dintre noi să nu se schimbe.

În după-masa asta, „aranjându-mi" sertarul biroului, în timp ce eu mă odihneam puţin, a găsit un pumnal micuţ, subţire şi ascuţit, pe care mi-l dăduse unchiul ca să-l folosesc drept coupe-papier. Când m-am sculat, mi l-a cerut.

— Ce vrei să faci cu el?

— Ştii tu bine ce.

Ştiu, într-adevăr. Şi nu vreau s-o aud repetându-mi. Aprob, cu un semn din cap.

Şi imediat, trece o sfoară prin inelul tecii şi şi-l atârnă de cordon. Seara, întregul Malevil a complimentat-o şi a făcut glume pe seama micului ei pumnal. Chiar şi eu am întrebat-o dacă avea de gând, servindu-se de el, „să-l treacă prin sabie" pe Vilmain. Mă prefăceam că şi eu, ca şi ceilalţi, mă lăsam păcălit de jocul ei copilăresc. Dar eu ştiu bine ce hotărâre se ascunde în spatele acestui joc.

Aerul este răcoros şi tonurile de cenuşiu abia încep să ia locul negrului de cerneală al nopţii. Prin ferăstruică nu văd mare lucru. Sunt mai curând „atent cu auzul". Expresia îi aparţine lui Meyssonnier, care o are, probabil, din timpul pregătirii lui militare. Păsările fiind moarte, zorile sunt straniu de tăcute. Chiar şi cioara îmi face mutre. Aştept. Cretinul ăsta belicos va ataca, desigur. Fiindcă, din moment ce a spus că o va face, nu va şti să găsească o cale pentru a reveni asupra hotărârii lui. Şi fiindcă are o încredere oarbă în superioritatea lui tehnologică, reprezentată de o puşcă antitanc cu reacţie, de tip vechi.

Ceea ce te îngreţoşează la acest tip de oameni este că poţi şti dinainte cum va funcţiona gândirea lor. Deoarece puşca antitanc este a mea, eu trebuie să fac legea. Şi legea lui constă în a ne măcelări. I-au fost ucişi doi „gagii". Vrea ca „Malevil-ul să plătească".

N-o să plătească nimic. Toată ziua m-au trecut năduşelile de frică. Acum s-a terminat. Calea e limpede. Şi, în afară de, să zicem, o anumită doză de febrilitate reziduală, sunt calm. Aştept de la o clipă la alta ţipătul de cucuvea al lui Colin.

Îl aştept şi, când vine, sunt atât de surprins, încât aproape mă paralizează. Trebuie ca Evelyne să-mi atingă mâna pentru a-mi aminti că e momentul s-o strâng de umăr. Lucru pe care-l fac destul de caraghios, după părerea mea, întrucât ea ştie că urmează să-l fac.

Evelyne pleacă, luând cu ea, aşa cum ne înţelesesem, scăunelul, ca să nu se împiedice cineva de el, şi mă trezesc din nou în genunchi în faţa băncuţei pe care şezusem, cu cotul stâng sprijinit de ea şi cu obrazul pe lemnul puştii. În spatele meu îi aud şi-i văd cu coada ochiului, căci întunericul nopţii se risipeşte cu fiecare clipă, pe tovarăşii mei cum se îndreaptă spre locurile lor. Toate acestea se petrec într-o tăcere şi cu o repeziciune remarcabile.

După care trece un timp nesfârşit. Vilmain nu se hotărăşte să deschidă focul împotriva îngrăditurii şi, lucru absurd, mă simt foarte contrariat când văd cât de puţin grăbit este să joace rolul pe care i-l atribuisem în scenariul meu. Nu mi-am dat seama că aş fi spus ceva atunci, dar Meyssonnier mă asigură mai târziu că n-am încetat să bombănesc întruna cu glas scăzut: *Dar ce dracu' face, Dumnezeule mare, ce dracu' face*?

În sfârşit, se aude detunătura pe care o aşteptăm cu toţii. Şi, într-un fel, ne decepţionează, căci e mult mai puţin puternică decât ne închipuisem. Îl decepţionează, probabil, şi pe Vilmain, căci obuzul nu distruge toată îngrăditura şi nici măcar nu scoate din ţâţâni cele două canaturi ale porţii. Sfărâmă doar partea din centru, făcând o gaură cu un diametru de un metru cincizeci, dar partea de sus şi cea de jos, deşi sfârtecate, rezistă.

Ce se întâmplă oare? Printr-un fluierat prelungit trebuie să dau semnalul de tragere. Nu-l dau. Şi totuşi începem să tragem cu toţii, inclusiv eu, fiecare gândind, fără îndoială, că celălalt a observat ceva. De fapt, nimeni nu vede nimic, fiindcă nu e nimic de văzut. Adversarul nu se află la spărtura din poartă.

În această privinţă mărturiile prizonierilor noştri vor fi categorice: în momentul în care noi trăgeam, băieţii lui Vilmain erau la vreo zece metri mai jos, toţi în afara bătăii puştilor noastre, protejaţi de ieşindul falezei. Tocmai se îndreptau spre spărtura făcută de puşca antitanc în îngrăditură, când tirul prematur şi total lipsit de obiect al puştilor noastre i-a oprit din înaintare. Nu pentru că le-ar fi făcut vreun rău, ci pentru că, luând în anfiladă ceea ce rămăsese din îngrăditură, o făcea să zboare în bucăţi, iar plumbii puştilor noastre de vânătoare, care pârâiau fără încetare, se înfigeau în lemn. Atunci asediatorii s-au culcat la pământ şi au început să tragă. De fapt, acelaşi ieşind al falezei care ne împiedica să ţintim în ei îi împiedica şi pe ei să ne vadă. Astfel, cele două armate aflate faţă în faţă au pornit un foc infernal asupra unor obiective inexistente.

În cele din urmă îmi dau seama ce se întâmplă şi Meyssonnier de asemenea, căci îmi spune:

— Trebuie oprită chestia asta, e o tâmpenie.

Sunt întru totul de acord, dar, pentru a o opri, am nevoie de fluier (cel de la Peyssou) şi mă scotocesc prin toate buzunarele, cu fruntea îmbrobonată de sudoare, însă nu reuşesc să-l descopăr. Şi-n timpul acesta, deşi sunt atât de înspăimântat, îmi dau seama cât de ridicol sunt. Generalul nu mai poate comanda trupelor pentru că şi-a rătăcit fluierul! Aş fi putut zbiera: Încetaţi focul! M-ar fi auzit până şi Mietta şi Catie, din cetăţuia de la intrare. Dar, nu ştiu de ce, în momentul acela mi se pare foarte important să fac totul conform regulilor.

În sfârşit, găsesc preţioasa relicvă. Nu e niciun mister, se află acolo unde am pus-o, în buzunarul de la piept al cămăşii. Trei fluierături scurte, repetate după un interval de câteva secunde, reduc la tăcere puştile noastre.

Totuşi, fluierul meu a trezit, probabil, un ecou în sufletul de soldat al lui Vilmain, căci de pe meterezul unde stau chircit îl aud cum zbiară la oamenii lui: *În ce trageţi, dobitocilor*?

În momentul ăsta, de o parte şi de alta, după dezlănţuirea de mai înainte, se aşterne tăcerea. O tăcere de moarte ar fi prea mult spus, căci nimeni nu a fost atins. Prima fază a luptei, luând forma unei farse, se încheie printr-o stare de imobilitate. Nu simţim deloc nevoia să ieşim din Malevil în urmărirea inamicului, şi nici acesta n-are chef să înfrunte gloanţele noastre, ivindu-se printr-o spărtură cu un diametru de un metru şi cincizeci.

Cele ce urmează nu le-am văzut eu. Mi le-a povestit comandoul din afară.

Hervé şi Maurice sunt disperaţi. În amplasarea cazematei se făcuse o greşeală. Căci de acolo ai o foarte bună perspectivă asupra flancului celor ce circulă pe drumul Malevil-ului atunci când sunt în picioare. Dar, de îndată ce stau culcaţi, aşa cum e cazul, nu se mai văd. Dispar complet în spatele taluzului acoperit cu iarbă al drumului. Aşadar, Hervé şi Maurice nu pot să tragă. În afară de asta, chiar presupunând că vreun inamic s-ar ridica în picioare, ei nu ştiu dacă trebuie să tragă, deoarece puşca lui Colin tace.

Cât despre Colin, el e minunat plasat. Stă cu faţa spre Malevil şi are în faţa ochilor drumul ce urcă până la îngrăditură, îi distinge perfect pe asediatorii culcaţi pe burtă de-a lungul falezei. Iar când Vilmain, în urma fluieratului meu, se ridică într-un cot şi strigă: *În ce trageţi, dobitocilor*? Colin îi recunoaşte, după descrierea făcută de Hervé, craniul blond, ras.

Colin se gândeşte, deci, să-l ucidă pe Vilmain. Ideea în sine e bună. Dar când Colin, cu zâmbetul lui şăgalnic, ne povesteşte cum a pus-o în aplicare, suntem cu toţii îngroziţi.

Lui Colin nici nu-i trece prin cap să se folosească de puşcă. Pentru a produce acel „efect de teroare", fără zgomot şi fără fum, la care ţine atât de mult, se hotărăşte să recurgă la arc.

Colin e scund, locul pentru tir strâmt, iar arcul mare. Colin îşi dă seama că nu va izbuti să-l încordeze în această „gaură de şoarece". Nu face nimic! Iese din groapă (lăsându-şi arma acolo!). Se târăşte, cu arcul în mână, vreo trei metri şi dă peste un trunchi mare de castan înnegrit, în spatele căruia, ca să-i fie mai la îndemână, se ridică în picioare. Drept în picioare! Şi ocheşte, calm, spatele lui Vilmain.

Din nefericire, Vilmain se întoarce ca să dea un ordin şi săgeata, trecând foarte aproape de el, se înfige în spatele omului de alături, care e, probabil, servantul puştii antitanc, deoarece Colin vede cum îi scapă din mână două sau trei obuze mici ce se rostogolesc câţiva metri pe drumul înclinat înainte de a se opri. Rănitul scoate un urlet înspăimântător, se ridică în picioare cât e de lung (şi în momentul acela îl pot vedea şi cei din cazemată) şi porneşte pe drum în zig-zag, răsucindu-se întruna ca să-şi scoată săgeata din spate. După câţiva metri cade şi, trântit pe burtă, se zbate cu amândouă mâinile încleştate în pământ.

Efectul de teroare a fost, desigur, atins, dar nu e hotărâtor. Vilmain a avut timp să vadă de unde vine lovitura. Strigă un ordin. Şi douăsprezece puşti, inclusiv a sa, împroaşcă în acelaşi timp cu gloanţe castanul în spatele căruia Colin s-a trântit la pământ, neputând să riposteze, întrucât îl desparte o distanţă de trei metri de puşca lui, iar arcul e inutilizabil, căci în poziţia culcat nu-l poate încorda.

De pe metereze aud acest schimb intens de focuri, dar nu văd nimic şi nici măcar nu pot spune cine asupra cui trage, deoarece comandoul din afară are aceleaşi arme ca şi vrăjmaşul. Sunt cumplit de îngrijorat, căci socotesc inegală lupta dintre cele trei puşti ale prietenilor noştri şi cele douăsprezece puşti ale lui Vilmain. Vilmain, datorită superiorităţii lui numerice, poate manevra în aşa fel încât să-i înconjoare pe ai noştri. Şi noi nu putem face nimic ca să-i ajutăm, decât dac-am ieşi din Malevil, ceea ce ar fi o nebunie.

Pentru cei din cazemată inamicul continuă să rămână invizibil. Şi cum nu l-au văzut nici pe Colin ieşind din groapa sa, se întreabă de ce s-o fi îndârjit Vilmain asupra lăstărişului şi nu înţeleg de ce arma lui Colin tace, când ei ştiu – în orice caz Hervé ştie, căci el a săpat-o împreună cu Jacquet – că din groapa individuală se vede perfect drumul spre Malevil.

Dar cel mai îngrijorat dintre toţi e, bineînţeles, cel interesat. Îşi dă seama că n-are nicio şansă de scăpare. E complet izolat în spatele trunchiului înnegrit al castanului, la şaptezeci de metri de duşman, fără puşcă şi având orice retragere tăiată de tirul care-l înconjoară. Aude gloanţele puştilor 36 cum se izbesc cu un zgomot surd de trunchiul copacului care-l adăposteşte, făcând să zboare aşchii din scoarţa acestuia, chiar în jurul capului lui. Se hotărăşte. Aşteaptă un moment de acalmie pentru a sări în groapa pe care o vede căscându-se la numai trei metri de el, cu puşca rezemată cu grijă de faşine. Dar momentul de acalmie nu vine şi, când nu lovesc castanul, gloanţele îi ţiuie pe la urechi, ba în stânga, ba în dreapta, cu o precizie înfricoşătoare. E singura dată în viaţa mea, va spune, când aş fi vrut să fiu şi mai mic decât sunt.

După cum ne-au relatat prizonierii, Vilmain s-a arătat la început foarte înfricoşat atunci când, după ce săgeata lui Colin i-a ucis servantul, şi-a dat seama că are un duşman în spate. Dar cum acest inamic nu riposta la focul lui, a înţeles că este dezarmat şi a hotărât să-l scoată din spatele copacului. Trimite doi dintre cei vechi să se caţăre până la colină şi să ia adversarul din dreapta, în timp ce patru dintre cei mai buni trăgători au să-l ţintuiască mai departe la pământ prin tirul lor. Dar nici nu apucă cei doi să urce câţiva metri, că-i şi cheamă înapoi. Mi-a venit şi mie rândul. *Pe gagiul ăsta o să-l ciuruiesc chiar eu*. Şi se ridică. Fără îndoială, vrea, printr-un succes uşor, să-şi recapete ascendentul asupra celor vechi, întrucât luarea Malevil-ului nu se anunţă prea uşoară.

Se ridică şi, prin faptul că toţi ceilalţi sunt culcaţi, silueta lui are deodată un aspect eroic. Cu pas dezinvolt şi legănat, având puşca în mână şi pistolul la centură, o ia în jos pe drum pentru a cădea în spatele lui Colin Nu are nevoie de prea multă îndrăzneală, deoarece Colin nu ripostează, iar ieşindul falezei îl pune la adăpost de împuşcăturile noastre.

Până atunci Hervé şi Maurice nu-l putuseră vedea pe Vilmain, aşa cum nu-i vedeau nici pe oamenii lui, dar de îndată ce se ridică şi porneşte legănându-se pe drum, afectând supleţea felină a luptătorului încercat, devine pentru ei o ţintă perfectă. Hervé, care continuă să aştepte semnalul lui Colin, îl observă (mai târziu ne va imita perfect mersul lui) şi nu face nicio mişcare. Dar Maurice, care nutreşte împotriva lui Vilmain o ură rece, pune imediat arma la ochi, urmărindu-i cu capătul ţevii înaintarea nonşalantă şi, când îl vede oprindu-se în loc şi ducându-şi arma la umăr, îl ocheşte la tâmplă şi trage.

Vilmain se prăbuşeşte cu craniul zdrobit, ucis de recrutul pe care, cu o lună înainte, îl învăţase regulile de tragere în picioare, rezemat. Focul împotriva lui Colin încetează şi Colin sare în groapă. Aici îşi regăseşte puşca 36. Bine camuflat şi bine apărat, începe să tragă. E un excelent trăgător, rapid şi precis, aşa că ucide doi oameni, unul după altul.

În câteva secunde, situaţia s-a schimbat. Jean Feyrac, care, oricum, ne vor spune prizonierii, nu se arătase entuziasmat de expediţia împotriva Malevil-ului, dă semnalul de retragere. E o retragere, nu o debandadă. O ploaie de gloanţe se abat asupra gropii lui Colin, silindu-l să-şi aplece capul şi când îl ridică din nou inamicul dispăruse. Totuşi, a avut timp să ia puşca antitanc, obuzele şi armele celor ucişi.

Colin lansează un triumfător ţipăt de cucuvea. Niciodată o cucuvea nu mi-a făcut atâta plăcere. Îmi anunţă că duşmanul a luat-o la fugă şi că cel puţin Colin este nevătămat.

Îi spun lui Thomas să deschidă poarta şi cobor atât de repede scara zidului de apărare, încât e cât p-aci să cad şi trebuie să fac un salt peste ultimele cinci trepte. Aterizez greoi şi dau fuga spre Maternitate, cu Meyssonnier pe urmele mele. Îi strig peste umăr:

— Ia-o pe Mélusine!

În timp ce alerg, las în jos piedica de siguranţă şi pun arma în bandulieră. Evelyne, care mi-a auzit vocea, apare cu Morgane de frâu, în uşa Maternităţii. O iau şi eu pe Amarante de hăţuri, dar o găsesc atât de enervată, încât încerc să-mi stăpânesc nervii. Stau o clipă să-i vorbesc şi s-o mângâi. La început nu-mi face greutăţi. Dar când ajunge la ceea ce rămăsese din îngrăditură, adulmecă şi se opreşte brusc, proptindu-se pe picioarele de dinainte, încordându-şi grumazul cu capul sus şi scuturându-şi coama bălaie. Sudoarea îmi şiroieşte pe obraji. O cunosc pe Amarante cu încăpăţânarea ei!

Spre marea mea mirare şi spre marea mea uşurare, după ce trag de câteva ori uşurel de hăţuri şi plesnesc de două sau trei ori din limbă, cedează. De îndată ce trece Amarante, celelalte două iepe o urmează fără împotrivire.

Abia am vreme să-i număr pe cei patru morţi şi să constat că inamicul le-a luat armele şi le-a dus cu sine, când, în acelaşi timp, cei trei din comandoul din afară se şi năpustesc. Iată-i, roşii, gâfâind, tulburaţi. Îi îmbrăţişez, dar n-am timp de poveşti şi de înduioşări. Îl ajut pe Maurice să încalece pe crupa calului în spatele lui Meyssonnier şi pe Hervé, care mi se pare mult mai greu, să încalece în spatele lui Colin şi observ că, în afară de puşca lui 36, Colin poartă arcul în bandulieră. Pare uriaş de-a curmezişul trupului său mic şi îi depăşeşte cu mult capul.

— Lasă arcul! O să te stânjenească în lăstăriş.

— Nu, nu, răspunde Colin, stacojiu de mândrie.

În clipa când să încalec îmi dau seama că am uitat să luăm curele de priponit caii. Cât timp ar trebui să pierdem ca să mergem după ele!

— Evelyne, vino cu noi!

— Eu?

— Ai să păzeşti caii.

E atât de încântată, că se transformă într-o stană de piatră. O apuc de mijloc şi aproape o arunc pe spinarea Amarantei, apoi sar în şa în spatele ei. De îndată ce o iau pe poteca din pădure, mă întorc şi, cu mâna sprijinită pe crupa Amarantei, îi şoptesc lui Colin:

— Atenţie la arc. Vom merge la galop!

— Dar ce-ţi închipui? îmi răspunde cu un aer cum nu se poate mai viril şi mai victorios.

În momentul acela încă nu ştiu ce contribuţie a avut la luptă, dar, după aerul lui, bănui c-a fost considerabilă.

Amarante n-a fost scoasă de două zile şi nu se lasă rugată pentru a se aşterne la drum cu picioarele ei lungi. Simt între genunchi forţa magnifică a demarajului ei, iar pe frunte adierea răcoroasă a cursei. Evelyne, strânsă de braţele mele, se afundă într-o stare de fericire. Se ţine excelent, abia atingând oblâncul şeii şi când, pentru a evita vreo ramură de copac, mă aplec înainte se curbează sub greutatea mea, deplasându-şi mâinile şi lăsându-le uşor pe grumazul Amarantei. Coama iepei flutură în vânt şi părul lung al Evelynei, având aproape aceeaşi nuanţă de blond, flutură şi el, învăluindu-mi gâtul. Nu se aude niciun zgomot, numai ritmul surd al copitelor lovind pământul şi foşnetul frunzelor pe care pieptul Amarantei le dă la o parte şi care mă plesnesc peste faţă. Amarante galopează şi în urma ei vin, mai greoi, căci poartă în spinare o povară mai mare, Morgane şi Mélusine. Ele două constituie perfecţiunea mecanică. Amarante însă e foc, sânge, beţia spaţiului. Împreună cu ea formez un singur tot, devin şi eu cal, mişcările ei sunt şi ale mele, mă ridic şi mă las în jos în acelaşi ritm cu spinarea ei, Evelyne urmând cadenţa, uşoară ca un fulg. Şi încerc un sentiment nemaipomenit de viteză,

de plenitudine şi de forţă. Galopez, simţind lipit de trupul meu trupul micuţ al Evelynei, galopez drept înainte, spre nimicirea vrăjmaşului, securitatea Malevil-ului, cucerirea târgului La Roque. În clipa asta nici vârsta, nici moartea nu mă pot atinge. Galopez. Îmi vine să chiui de bucurie.

Îmi dau seama că le-am lăsat prea mult în urmă pe celelalte două iepe. Mă tem că, dacă nu-şi mai văd conducătorul, au să ne dea de gol începând să necheze. La un urcuş încerc s-o las din nou la pas pe Amarante. Nu-i uşor, căci nu vrea decât să continue să frământe pământul cu cele patru picioare viguroase ale ei. Când ajung în vârf, poteca face o cotitură în unghi drept şi, tot pentru ca iepele care vin în urmă să n-o piardă din ochi pe Amarante, mă opresc. La dreapta, ferigile uriaşe se înalţă deasupra capului meu şi printre frunzele lor dantelate zăresc, mai întâi la foarte mare distanţă în jos, serpentinele cenuşii ale drumului spre La Roque şi, deodată, profilându-se pe cea mai îndepărtată cotitură a şoselei, înşiraţi de-a lungul ei, mergând cu pas grăbit, dar începând să se distanţeze între ei, pe oamenii lui Vilmain. Unii dintre ei duc câte două puşti.

Colin şi Meyssonnier sosesc, le fac semn să tacă şi, cu mâna, le arăt grupul. Ne ţinem respiraţia şi, printre ferigi, îi privim câteva secunde în tăcere pe oamenii pe care avem să-i ucidem.

Meyssonnier o duce pe Mélusine lângă Amarante şi, aplecându-se, îmi spune cu o voce abia auzită:

— Dar nu-s decât şapte. Ce s-a întâmplat cu al optulea?

E adevărat. Număr, nu sunt decât şapte.

— A rămas în urmă, probabil.

Pornesc din nou cu Amarante la galop, de data asta într-un galop mai potolit. Şi o ţin aşa o bună bucată de timp, deoarece în pauza făcută am observat că cele două iepe albe suflau din greu. De altfel, beţia cursei se sfârşise pentru mine. Victoria nu mai are caracterul de exaltare abstractă care-i dă farmecul. Acum are înfăţişarea acelor bieţi oameni care transpiră şi trag din greu la drum.

Pe poteca din pădure dau peste ultimul meu reper. Îl zăresc în momentul când îl rup. Am ajuns.

— Evelyne, vezi luminişul ăsta mic? Acolo vei păzi caii.

— Pe toţi trei? Nu se pot lega hăţurile?

Fac nu cu capul. Cele două iepe ni se alătură, iar cei patru călăreţi descălecă. Le arăt lui Colin şi lui Meyssonnier cum să le înnoade hăţurile în jurul grumazului pentru ca animalele să nu se împiedice în ele.

— Le laşi să umble libere? întreabă Meyssonnier.

— N-or să se ducă departe. Nu se îndepărtează ele de Amarante, iar pe Amarante o va ţine Evelyne. Colin, să le arăţi tu unde este locul.

Pleacă şi eu mai zăbovesc pentru a o sfătui pe Evelyne ca, în cazul când Amarante nu mai poate fi ţinută în loc, să o încalece şi să o plimbe la pas şi în cerc.

— Pot să te pup, Emmanuel?

Mă aplec şi în momentul acela Amarante, asta-i joaca ei favorită, mă împinge cu capul în spate. Cad peste Evelyne, mai exact pe coate. Suntem şi unul şi altul atât de încordaţi, încât nici nu ne trece prin gând să râdem. Mă ridic. Evelyne de asemenea. Nu a lăsat hăţul din mână. Faţa îi este îmbătrânită de groază.

— Nu-i omorî, Emmanuel, îmi şopteşte. Le-ai promis în afişul tău că-i laşi în viaţă.

— Ascultă-mă, Evelyne, îi spun cu o voce pe care abia reuşesc să mi-o controlez, ei sunt opt şi au arme excelente. Dacă atunci când îi văd le strig: predaţi-vă! ar putea foarte bine să prefere să se bată. Şi dacă se bat, există şansă ca unul dintre cei de la Malevil să fie rănit sau ucis. Vrei să mă expun la acest risc?

Lasă capul în jos şi nu răspunde. O părăsesc fără s-o sărut, dar după câţiva metri mă întorc şi-i fac un semn la care îmi răspunde imediat. Stă în picioare, în poieniţă, cu o mică pată de soare în păr, cu „pumnalul" atârnându-i la cordon, mică şi plăpândă în mijlocul acestor animale uriaşe, ale căror crupe le văd fumegând. Un tablou paşnic ce-mi strânge inima în momentul când eu mă pregătesc să comand acel măcel.

Grupul mă aşteaptă pe o linie perpendiculară cu drumul. Le amintesc consemnele. Să nu tragă înainte de a auzi un fluierat lung. Încetarea focului la trei fluierături scurte. Le reamintesc şi dispozitivul. Cei doi copaci de care e legată sârma şi proclamaţia mea fiind cam pe la mijlocul liniei drepte, Colin şi cu mine avem să ne stabilim poziţia la douăzeci de paşi înainte de pancartă, Colin de partea cealaltă a drumului, eu de partea aceasta. Meyssonnier şi Hervé se vor instala la douăzeci de metri în spatele pancartei, Meyssonnier de o parte, Hervé de cealaltă.

Executarea se face repede şi în tăcere. Capcana e închisă. Cele două pante abrupte care străjuiesc drumul se află în bătaia tirului nostru încrucişat. Orice retragere e tăiată. Orice fugă înainte cu neputinţă.

Pot comunica din ochi cu Colin, de care sunt despărţit numai prin lăţimea drumului, şi îl ţin pe Maurice pe lângă mine ca să-l trimit, în caz de nevoie, să-i ducă vreun mesaj lui Meyssonnier care se află cu patruzeci de metri mai jos şi care, la rându-i, îl va putea transmite lui Hervé, instalat peste drum de el.

Aşteptăm. Sârma de care atârnă pancarta mea e intactă, în zorii acestei dimineţi, oamenii lui Vilmain, neavând cleşte pentru a o tăia, au trecut pe

sub obstacol. Îl vor trece din nou peste câteva minute. Aici au să se întâlnească cu moartea. Nu suflă nicio adiere de vânt. Afişul meu atârnă, nemişcat şi peremptoriu, barând drumul, hârtia de desen străluceşte în soare. Dacă aş avea binoclul la mine, aş putea citi literele pe care le-am desenat. Mă gândesc la Evelyne. Simt că, într-adevăr, este o crudă ironie să tragi în oamenii lui Vilmain ca în nişte iepuri de casă în apropierea pancartei care le promite că-i lasă în viaţă. Totuşi, Evelyne însăşi constituie unul dintre motivele pe care le am pentru a-i nimici. Pot uita ce ar fi făcut ei dacă ar fi putut pune „Malevil-ul să plătească"?

Simt pământul rece sub mine, în timp ce soarele începe să dogorască deasupra capului, a umerilor şi mâinilor mele. Maurice stă lungit lângă mine, ne atingem coatele. Are un fel de a tăcea şi de a rămâne nemişcat care-mi place. Totul în el e uşor, chiar şi prezenţa lui. Am culcat la pământ două tufişuri micuţe care ne stingheresc şi aşteptăm, fără să scoatem o vorbă, supraveghind şaizeci de metri de drum în linie dreaptă. Între două cotituri. Colin vede mai departe decât noi, căci e lungit la curbura celei de-a doua cotituri şi, dacă se întoarce puţin, descoperă încă treizeci de metri pe care noi nu-i putem vedea.

Primul zgomot pe care-l aud mă intrigă. E un scrâşnet. Pare că urcă stăruitor spre noi. Nu e un zgomot de animal, ci mecanic. În afară de faptul că se aude intermitent, îţi evocă lanţul unui puţ pe care un cabestan îl înfăşoară în jurul axei sale. Dar intermitenţa lui e regulată: scrâşnetul revine la fiecare doi timpi.

Mă uit la Maurice şi ridic din sprâncene. Maurice se apleacă spre urechea mea:

— Un lanţ de bicicletă?

Are dreptate. Şi, gândindu-mă bine, mă întreb dacă nu e cumva bicicleta pe care Bébelle o ascunsese în apropiere de Malevil, şi pe care noi am neglijat s-o recuperăm. Dacă e aşa, am făcut o mare greşeală şi suntem pe cale s-o plătim.

Căci nici n-am nevoie să-l întreb pe Maurice cine e cel care apare singur, la prima cotitură din josul drumului: îmi amintesc de descrierea făcută de Hervé. Îl recunosc pe individul cu sprâncenele negre care-i taie fruntea într-o singură linie neîntreruptă. E Jean Feyrac. Şi, în timp ce el atacă cei şaizeci de metri de urcuş care-l despart de mine, disting ţeava puştii antitanc cu reacţie pe care o ţine între genunchi. A legat-o de cadrul bicicletei; urcuşul e anevoios, trudeşte din greu. Merge în zig-zag şi nu e exclus să fie nevoit să descalece. Avem tot timpul.

Tot timpul pentru ce? Sudoarea îmi şiroieşte pe faţă. Feyrac e noul şef. În plus, după cum spunea Hervé, un om hotărât şi nemilos. Trebuie să-l ucid.

Dar, dacă trag în el, alertez grosul trupei care vine pe jos, la vreun kilometru în urma lui. La auzul împuşcăturii mele, aceşti oameni ar putea să părăsească drumul, să se afunde în lăstăriş şi, cine ştie?, să dea de Evelyne şi de cai. Oricum, dacă intră în lăstăriş, pierd avantajul poziţiei şi-l înfrunt pe inamic cu cinci contra şapte, dar nimic nu e încă pierdut.

Aşa cum prevăzusem, Feyrac coboară de pe bicicletă în dreptul pancartei şi se apleacă pentru a trece pe sub sârmă. Are picioare scurte, e bondoc, cu un chip dezagreabil, închis. În timp ce-l privesc, mă gândesc cu groază la masacrul de la Courcejac. Şi totuşi am ales, îl voi lăsa să treacă, cu toate crimele lui, cu toată puşca lui antitanc. Un şef fără trupă este mai puţin periculos decât şapte oameni hăituiţi care luptă pentru a-şi salva pielea.

Ajunge în dreptul meu. Nu ne despart decât înălţimea pantei abrupte ce mărgineşte drumul. Încalecă din nou pe bicicleta lui Pougès şi scrâşnetul lanţului începe iar, regulat, exasperant. Se apropie de cotitură. A venit momentul când am să-l pierd din ochi. Mâinile îmi sunt crispate pe Springfield şi sudoarea îmi picură pe patul puştii.

Feyrac intră în cotitură. Nu-l mai văd. În momentul acesta totul se petrece atât de repede, încât nu-mi vine să-mi cred ochilor. De cealaltă parte a drumului, îl văd pe Colin că se ridică în picioare şi, postându-se, ca la antrenament, cu piciorul stâng înainte, îşi încordează arcul după toate regulile şi ţinteşte cu grijă. Un şuierat şi, după o jumătate de secundă, zgomotul unei căzături. Nu văd nimic, dar, din locul în care se află, Colin poate vedea cotitura. Îmi face un semn bucuros cu mâna şi dispare în tufişuri. Rămân stupefiat.

Nu sunt departe de a-l considera pe Colin genial şi îmi spun că am dreptate să-i „trec totul cu vederea" cum mi-a reproşat Thomas. În clipa asta nu ştiu că sub zidurile Malevil-ului Colin îşi părăsise groapa şi puşca pentru a-şi încredinţa soarta armei lui favorite. Să zicem, ca să fim moderaţi, că făcuse o greşeală folosind-o. Dar, chiar şi atunci când voi afla această faptă, părerea bună pe care mi-o făcusem despre arc, cu prilejul expediţiei la Etang: o armă sigură şi tăcută într-o ambuscadă, va rămâne neschimbată.

Încetul cu încetul, îmi recapăt calmul. Feyrac era, aşadar, al optulea om. Nu rămăsese în urmă, cum crezusem eu. Curajos, o luase înaintea trupei în retragere. Şi, după părerea mea, nu o luase cu mult înainte, căci de la Malevil la La Roque sunt mai multe urcuşuri anevoioase. Feyrac n-a putut avea decât un mic avans faţă de ceilalţi, iar eu nu mai dispun decât de câteva minute. Totuşi, timpul mi se pare lung, aşa cum stau trântit cu burta la pământ printre ferigi, cu Maurice lângă mine.

Iată-i. Se înşiră de-a lungul drumului, cu feţele stacojiii, transpiraţi, suflând din greu, cu ghetele bocănind pe asfaltul drumului. Le privesc

capetele de ţărani, mâinile roşii, mersul greoi: pifani sortiţi să servească drept carne de tun în toate războaiele, inclusiv în acesta. Dacă Peyssou al meu ar fi aici, ar avea impresia că trage în el însuşi.

Trei merg înainte, mi se pare destul de vioi. După ei, la câţiva metri, alţi doi, apoi, mai departe, doi care se ţin cu greu de ceilalţi. Potrivit consemnelor date de mine, cei trei din fruntea coloanei şi cei doi care se târăsc în coadă sunt condamnaţi. Cei mai puternici şi cei mai slabi.

Duc fluierul la buze şi-mi culc obrazul pe palul puştii. M-am înţeles cu Colin să ne încrucişăm tirul pentru a nu trage asupra aceleiaşi ţinte. Ochesc omul aflat cel mai aproape de cealaltă parte a drumului, iar Colin pe cel dinspre partea mea. După ce aceştia doi vor fi eliminaţi, Maurice e liber să-şi aleagă ţinta. Între Meyssonnier şi Hervé, postaţi în partea de jos a liniei drepte, există aceeaşi convenţie ca între noi.

Aştept ca grupul din frunte să depăşească pancarta. Când cei doi din mijloc ajung în dreptul ei, fluier prelung şi trag. Gloanţele armelor noastre pornesc în acelaşi timp şi, în detunătura comună, singura care se deosebeşte e cea a puştii de 22 a lui Meyssonnier al cărei pocnet mai slab şi mai scurt se aude cu oarecare întârziere. Cinci oameni cad. Nu cad dintr-o dată, ca în filmele de război, ci cu o extremă încetineală, ca în filmările cu încetinitorul. Cei doi supravieţuitori nici măcar nu se gândesc să se trântească la pământ, rămân în picioare, lipsiţi de orice reflexe. Abia după două sau trei secunde ridică braţele. Era şi timpul. Fluier de trei ori scurt. S-a terminat totul.

Mă întorc spre Maurice şi-l întreb şoptit:

— Cine sunt tipii ăştia doi?

— Ala mic, chel şi cu burtă, este Burg, bucătarul. Ăla slab e Jeannet, ordonanţa lui Vilmain.

— Dintre cei noi?

— Da, amândoi.

Strig cu voce puternică, fără să mă arăt:

— Aici Emmanuel Comte, abate de Malevil. Burg! Jeannet! Adunaţi armele camarazilor voştri şi puneţi-le în dreptul pancartei.

Buimăciţi şi împietriţi, cu mâinile tremurând, cei doi flăcăi livizi, deşi pârliţi de soare, tresar violent la auzul glasului meu. Ridică capul. Pe cele două talazuri care încadrează, de o parte şi de alta, drumul, nu se mişcă nicio frunză. Se uită în toate părţile disperaţi. Privesc chiar pancarta, ca şi cum glasul meu ar fi putut ieşi din text. Sunt aici, în vreme ce ei tocmai mă asediaseră la Malevil! Şi îi strig pe nume!

Se supun cu încetineală, gesturile le sunt şovăitoare. Unele arme sunt imobilizate sub trupurile posesorilor şi, pentru a le recupera, trebuie să

mişte cadavrele din loc. Observ că o fac cu multă blândeţe şi evită să calce în sângele morţilor.

După ce au terminat, fluier din nou de trei ori. Mă las să alunec pe povârniş şi aterizez pe drum, urmat de Maurice. Colin face şi el la fel, şi patruzeci de paşi mai jos Hervé şi Meyssonnier.

Spun scurt, „mâinile la ceafă" şi prizonierii se supun. Îl văd pe Meyssonnier cum cercetează, metodic, dacă cei cinci morţi sunt într-adevăr morţi. Îi sunt recunoscător. Nu mi-ar fi plăcut să-mi asum această sarcină. Nimeni nu spune nimic. Deşi sunt lac de sudoare, picioarele îmi sunt reci şi înţepenite. Fac câţiva paşi pe drum. Nu merg prea departe. Pretutindeni sânge. Îl văd, îi simt mirosul, fad şi puternic în acelaşi timp. Culoarea lui roşie mi se pare foarte luminoasă pe albastrul-cenuşiu al drumului. Dar ştiu că nu va dura mult şi îşi va pierde strălucirea, înnegrindu-se. De neînţeles este această specie umană. Preţiosul sânge care, în lumea dinainte, era împărţit în grupe, colectat şi stocat, în timp ce, în altă parte, în aceeaşi perioadă, era risipit din abundenţă pe pământ. Mă uit la aceşti tineri morţi. În băltoacele în care zac nu se vede nicio muscă, nicio musculiţă. Frumosul sânge roşu risipit fără a fi de folos nimănui, nici măcar insectelor.

— Domnule abate, zice deodată prizonierul cel slab.

— Nu-mi mai spune domnule abate.

— Pot să las mâinile în jos? Vă rog să mă iertaţi, în vine să vărs.

— Du-te, băiete.

Se duce, împleticindu-se, la marginea drumului şi se prăbuşeşte în genunchi, cu braţele întinse, proptite în pământ. Îi văd spatele zguduit de sughiţuri şi mă simt şi eu destul de îngreţoşat. Mă scutur.

— Hervé, du-te să iei bicicleta şi puşca antitanc. Şi vezi dacă Feyrac este mort de-a binelea.

Mă întorc spre prizonieri şi le spun să lase mâinile jos şi să se aşeze. Au mare nevoie să stea jos. Cel mic, chel, cu burtă, e Burg, bucătarul. Ochi negri foarte vioi, un aer şiret. Cel deşelat, ai cărui nervi n-au rezistat, e Jeannet. Se uită amândoi la mine cu un respect superstiţios.

Aflu multe lucruri. Armand a murit ieri dimineaţă de pe urma loviturii de cuţit primite. De îndată ce s-a instalat la castel, Vilmain a dat-o afară pe Josepha: nu voia să fie servit de o femeie. Burg gătea şi Jeannet servea la masă. Când a venit Vilmain, Gazel a părăsit şi el castelul, dar din propria lui dorinţă. Era revoltat de asasinarea lui Lanouaille.

Nu-mi vine să-mi cred urechilor. Le cer să repete această informaţie. Bravo pentru acest clovn asexuat! Cine şi-ar fi putut închipui că va da dovadă de atâta curaj?

— Nu era vorba numai de asta, zice Burg. Mai era şi că Gazel nu încuviinţa „excesele”.

— Excesele?

— Păi violurile, îmi răspunde Burg. Aşa le spunea el.

Hervé se întoarce împingând bicicleta de care e legată puşca antitanc. Deasupra bărbuţei lui negre, obrajii îi sunt livizi, trăsăturile încordate. Sprijină bicicleta de taluz, lasă jos una din cele două puşti pe care le poartă şi se apropie.

— Feyrac nu-i mort, spune cu o voce fără niciun timbru. Are dureri mari. Mi-a cerut apă.

— Şi?

— Ce să fac?

Îi privesc.

— Foarte simplu. Iei maşina, te duci la Malejac, telefonezi, chemi clinica şi ceri o ambulanţă. Iar duminica viitoare, mergem să-i ducem portocale.

Ciudat, deşi sunt furios, pe măsură ce rostesc aceste cuvinte de altădată, mă învăluie tristeţea.

Hervé lasă capul în jos şi, cu vârful ghetei, râcâie gudronul şoselei.

— Asta nu-mi prea place, zice cu o voce sugrumată.

Maurice se apropie.

— Mă pot duce eu, îmi spune privindu-mă cu ochii lui negri strălucind prin tăieturile oblice ale pleoapelor.

El n-a uitat nimic. Nici pe prietenul lui, René, nici Courcejac-ul.

— Mă duc, spune Hervé, de parcă s-ar fi trezit.

Lasă să-i alunece cureaua armei de pe umăr şi se depărtează cu un pas ce devine din ce în ce mai hotărât. Înţeleg foarte bine ce s-a întâmplat: Feyrac i-a cerut să-i dea să bea. Din acel moment a început să acţioneze reflexul specific animalului uman. Feyrac devenea tabu. Mă întorc spre prizonieri.

— Ia să recapitulăm. Armand a murit, Josepha a fost dată afară, Gazel a plecat. Şi-atunci cine a mai rămas, la castel?

— Păi, Fulbert, zice Burg.

— Şi Fulbert mânca la aceeaşi masă cu Vilmain?

— Păi, da.

— Cu toate că Lanouaille a fost ucis? Cu toate „excesele”? Tu, Jeannet, tu care serveai la masă...

— Fulbert, zice Jeannet, stătea între Vilmain şi Bébelle, şi tot ce pot să spun este că nu se lăsa mai prejos cu băutul, mâncatul şi glumele.

— Făcea glume?

— Mai ales cu Vilmain. Ei doi erau prieteni buni.

Iată ceva care-mi dă o imagine cu totul nouă despre situaţie. Şi nu numai mie. Îl văd pe Colin ciulindu-şi urechile şi chipul lui Meyssonnier înăsprindu-se.

— Ascultă, Jeannet, îţi voi pune o întrebare importantă, încearcă să-mi spui numai adevărul. Şi mai ales să nu spui mai mult decât este.

— Ascult.

— După părerea ta, Fulbert l-a împins pe Vilmain să atace Malevil-ul?

— Oh, asta, da! răspunde Jeannet fără să şovăie. Am văzut bine cum a pus treaba la cale.

— De pildă?

— Îi spunea mereu că Malevil-ul este o fortăreaţă aşa şi pe dincolo şi că Malevil-ul geme de bogăţie.

„Geme" e bine spus. Şi, pentru Fulbert, prezenta un dublu avantaj: se descotorosea de tutela lui Vilmain în La Roque şi ne stârpea pe noi, cei din Malevil. Din păcate, complicitatea lui activă cu ucigaşul Vilmain rămâne greu de dovedit, căci niciun locuitor al târgului La Roque n-a fost de faţă la mesele unde vorbeau ei ca doi „prieteni" buni.

Se aude o împuşcătură, care mi se pare foarte puternică şi care, lucru ciudat, mă linişteşte. Citesc aceeaşi uşurare în ochii lui Meyssonnier, al lui Colin şi ai lui Maurice şi chiar ai prizonierilor. Poate se simt mai în siguranţă acum, când ultimul dintre fraţii Feyrac e mort?

Hervé se înapoiază. În mână poartă o centură de care e prins tocul unui revolver.

— E al lui Vilmain, precizează Burg. Feyrac l-a luat înainte de a da semnalul de retragere.

Pun mâna pe arma acestui mercenar. N-am niciun chef s-o port. Nici Meyssonnier, pe care-l consult din priviri. Dar ştiu pe cineva căruia acest revolver are să-i facă o nespusă bucurie.

— E al tău, Colin. Doar tu l-ai ucis pe Feyrac.

Cu tot sângele care-i năvăleşte în obraji, Colin îşi încinge foarte bărbăteşte centura cu revolverul în jurul taliei lui subţiri. Observ că Maurice zâmbeşte şi ochii lui de tăciune strălucesc maliţios. În clipa asta încă nu ştiu că el e cel care l-a ucis pe Vilmain. Iar când voi afla, am să-i fiu recunoscător că a tăcut şi a fost atât de înţelegător.

Spun scurt:

— Prizonierii îi vor scotoci pe morţi şi vor aduna muniţiile. Eu mă întorc la Malevil. Mă duc să aduc căruţa. Colin vine cu mine. Iar Meyssonnier rămâne ca să comande percheziţia.

Fără să-l mai aştept pe Colin, urc povârnişul şi, de cum ies din raza lor vizuală, fiind înghiţit de lăstăriş, încep să alerg. Ajung în poieniţă. Evelyne e

acolo, cu capul abia ajungând la umărul Amarantei. Ochii ei albaştri sunt aţintiţi asupra mea cu o fericire care mă dă peste cap. Mi se aruncă în braţe şi eu o strâng tare, foarte tare, la piept. Nu ne spunem nimic. Ştim că niciunul din noi nu i-ar putea supravieţui celuilalt.

Se aud crengi trosnind şi foşnet de frunze. E Colin. Mă desprind şi-i spun Evelynei: tu o încaleci pe Morgane. Continui s-o privesc şi să-i zâmbesc. Clipele noastre de bucurie sunt scurte, dar intense.

Mă azvârlu în şa şi pe ea o las să încalece singură, lucru pe care, cu toată statura ei mică, îl face foarte repede şi foarte bine, cu o agilitate ce-mi stârneşte admiraţia, refuzând să se urce pe un trunchi aflat în apropiere pentru a reduce din distanţa până la scară sau măcar să profite de pantă, aşa cum face Colin. E adevărat că el e încărcat cu arme, puşca 36, arcul, o tolbă cu săgeţi pe care şi-o fabricase, la centură pistolul lui Vilmain şi, în diagonală, binoclul meu, pe care a „uitat" să mi-l înapoieze. Cum în locul acesta lăstărişul e stufos, la început merg la pas ca să cruţ arcul lui Colin. Morgane vine în urma mea, cu capul aproape lipit de crupa Amarantei, dar Amarante, atât de crudă cu găinile, nu obişnuieşte să dea cu copita în tovarăşele ei. Cel mult le muşcă puţintel de umăr ca să-şi demonstreze superioritatea. Simt ochii Evelynei aţintiţi asupra spatelui meu. Mă răsucesc în şa şi în ochii ei citesc o întrebare; îi spun:

— Am făcut doi prizonieri.

După asta o iau la galop. În apropiere de Malevil, Peyssou, pe care la început nu-l văd fiindcă e ascuns pe partea laterală a drumului, la postul avansat, răsare cu un chip îngrijorat. Îi strig: Suntem toţi teferi! Când aude, scoate un urlet de bucurie, agitându-şi puşca deasupra capului. Amarante, surprinsă, face un salt înapoi. Morgane o imită şi, cum Mélusine sare şi ea, Colin, desprins din şa, e azvârlit pe grumazul iepei unde se prinde cu amândouă mâinile de coamă. Din fericire, Mélusine se opreşte când vede că celelalte două iepe stau pe loc şi Colin poate să-şi reia locul. Într-un mod foarte caraghios, tatonând cu fesele în spatele lui până nimereşte oblâncul şeii pe care se cocoaţă şi-apoi îşi dă drumul pe şa. Pufnim cu toţii în râs.

— Mare nătărău mai eşti, spune Colin, vezi ce era să faci!

— Păi, na, spune Peyssou cu gura până la urechi, eu credeam că ştii să te ţii în şa.

Râd atât de tare, încât prefer să descalec. E un râs copilăresc, care mă duce cu treizeci de ani în urmă, aşa cum mă duc şi loviturile şi ghionţii lui Peyssou care, de îndată ce mă are la îndemână, tabără asupra mea ca un câine mare ce nu-şi cunoaşte forţa. Îl ocărăsc şi eu, căci nu-şi dă seama, ticălosul, că mă doare când mă loveşte cu lăboaiele lui uriaşe. Din fericire, Catie şi Mietta, care vin în goană pe şosea, mă smulg afecţiunii lui. Ţi-am

recunoscut râsul, îmi spune Catie. De pe meterez ţi l-am recunoscut! Mă îmbrăţişează. E, desigur, o manifestare mai blândă, ba chiar plăcută. Cât despre Mietta, e topită. Bietul meu Emmanuel, spune Menou câteva minute mai târziu frecându-şi buzele uscate de obrazul meu. Spune „bietul" de parc-aş fi murit. Jacquet mă priveşte fără un cuvânt, ţinând în mână cazmaua cu care sapă groapa celor patru duşmani ucişi, iar Thomas, în aparenţă netulburat, îmi spune: am recuperat încălţămintea, e încă bună. Am deschis un raion special la magazie.

Falvina e toată o apă. Lacrimile îi şiroiesc pe toate părţile, ca untura topită la soare. Nu îndrăzneşte să se apropie, amintindu-şi bruftuluiala mea din ajun. Iar eu, îndreptându-mă spre ea, îi dau un pupic scurt şi generos, atât mă simt de fericit că mă aflu din nou la Malevil, în mijlocul comunităţii, în găoacea noastră familială.

— Şase ucişi şi doi prizonieri, anunţă micul Colin mergând cu paşi mari, cu mâna pe tocul revolverului.

— Povesteşte, Emmanuel! zice Peyssou.

Ridic braţele, continuându-mi drumul.

— Nu-i timp! Plecam înapoi chiar acum. Tu, bineînţeles, Thomas şi Jacquet mergeţi cu mine. Colin rămâne şi preia comanda Malevil-ului. Aţi mâncat? întreb, întorcându-mă spre Peyssou.

— N-am avut încotro, spune el, ca şi cum l-aş fi dojenit.

— Aţi făcut foarte bine. Menou, pregăteşte şapte sandvişuri.

— Şapte? De ce şapte? se zborşeşte Menou.

— Colin, eu, Hervé, Maurice, Meyssonnier şi cei doi prizonieri.

— Prizonierii, spune Menou, doar n-ai de gând să hrăneşti şi liftele astea!

Jacquet roşeşte, ca de fiecare dată când se face vreo aluzie la condiţia în care s-a aflat şi el.

— Fă cum ţi-am spus. Jacquet, tu înhamă-l pe Malabar la căruţă. Nu luăm cai, numai căruţa. Evelyne, tu şi cu Catie să scoateţi şeile de pe iepe. Eu mă duc să-mi dau cu puţină apă pe faţă.

Dar nu-mi dau numai cu puţină apă. Fac un duş, mă spăl pe cap şi mă bărbieresc. Toate astea în viteză. Şi, totodată, în vederea intrării mele în La Roque, fac unele eforturi. Renunţ la pantalonii vechi de călărie şi la cizmele uzate pe care nu le mai lăsasem din ziua evenimentului şi mă îmbrac cu pantalonii albi pe care-i purtam la concursurile hipice, cu nişte cizme noi sau aproape noi, şi cu o cămaşă albă cu guler pe gât. Când îmi fac din nou apariţia în prima incintă, sunt imaculat şi strălucitor. Şocul este atât de puternic, încât Evelyne şi Catie ies din Maternitate cu ţesalele şi şomoioagele de paie în mână, Mietta vine în fugă şi-şi manifestă admiraţia prin semne. Se trage de o şuviţă de păr şi se ciupeşte de obraz (am părul curat şi obrazul

bine bărbierit). Cu mâna îşi apucă bluza, iar cealaltă mână o face pumn şi o desface de câteva ori (ce cămaşă frumoasă, de o albeaţă strălucitoare). Îşi cuprinde talia cu mâinile şi o strânge (pantalonul meu de călărie mă subţiază) şi chiar (gest viril indescriptibil) mă avantajează. Cât despre cizme, deschide şi închide pumnul de mai multe ori: gestul acesta, care simbolizează razele soarelui, vrea să spună că cizmele mele strălucesc, ca de altfel (a se vedea mai sus) şi cămaşa. În sfârşit, îşi face mănunchi degetele de la mâna dreaptă şi le duce la buze de mai multe ori (cât de frumos eşti, Emmanuel!) şi, în cele din urmă, mă sărută.

Şi bărbaţii tabără pe mine cu tot felul de glume proaste. Grăbesc pasul. Totuşi mai înghit câteva. Îndeosebi Peyssou, cu pachetul de sandvişuri sub braţ, mă urmează spunându-mi că, aşa fercheş cum sunt, ai zice că mă duc la prima comuniune.

— Adevărat, spune Catie, dacă te-aş fi văzut aşa în La Roque, nu pe Thomas l-aş fi luat de bărbat, ci pe tine!

— Am scăpat ieftin! îi răspund bine dispus, sărind în căruţă şi pregătindu-mă să mă aşez.

— Stai! Stai! strigă Jacquet, venind fuga spre mine cu un sac vechi sub braţ. Îl împătureşte şi-l pune pe locul meu ca să nu mă murdăresc stând direct pe banchetă. Toţi cei de faţă izbucnesc în râs, iar eu îi zâmbesc lui Jacquet ca să nu se piardă cu firea.

Colin, care la început a râs împreună cu ceilalţi, acum stă deoparte şi are o mutră tare jalnică. Îmi amintesc deodată, în timp ce Malabar porneşte spre Z A.A., că aşa eram îmbrăcat, ca şi acum, cu o săptămână înainte de ziua evenimentului, când, după terminarea unui concurs hipic, l-am poftit la restaurant împreună cu nevasta lui. Erau foarte legaţi unul de celălalt, după cincisprezece ani de căsătorie, şi se ţineau de mână pe sub masă în timp ce eu comandam meniul. La masă mi-a povestit cât de mult îl îngrijorează Nicole (10 ani), care făcea câte o anghină în fiecare lună, şi Didier (12 ani), care stătea prost cu ortografia. Iar acum, toate astea nu mai sunt decât o mână de cenuşă, închisă într-o cutioară împreună cu rămăşiţele familiei Peyssou şi ale familiei Meyssonnier.

— Colin, îi spun cu glas puternic, nu-i nevoie să mă aşteptaţi. Povesteşte-le tu. Un singur consemn: nimeni nu iese din Malevil în lipsa noastră. În rest, tu comanzi.

Are aerul că se trezeşte din somn şi face un semn cu mâna, dar rămâne pe loc în timp ce Evelyne, Catie şi Mietta aleargă pe lângă căruţă pe drumul Malevil-ului, după ce am trecut prin poarta spartă a îngrăditurii. În tropotul copitelor lui Malabar şi în scrâşnitul roţilor, îi strig Miettei să aibă grijă de Colin, pe care îl năpădise tristeţea.

Jacquet, în picioare, ţine hăţurile. Thomas stă lângă mine. Peyssou, în faţă, iar picioarele lui lungi aproape că le atinge pe ale mele.

— Am să-ţi spun ceva care o să te uimească, începe Thomas. Am examinat actele lui Vilmain. N-a fost nicidecum ofiţer, ci contabil!

Încep să râd, dar Thomas rămâne impasibil. Nu vede nimic de râs aici. Faptul că Vilmain a minţit în legătură cu identitatea lui i se pare o crimă ce se adaugă la celelalte. Mie nu. Nici nu sunt prea mirat. De mai multe ori am avut impresia, ascultând povestirile lui Hervé, că Vilmain exagera, că limbajul lui era forţat. Dar când mă gândesc! Un preot fals, un paraşutist fals. Câţi impostori! Oare noii epoci îi datorăm asta?

Thomas îmi întinde legitimaţia de serviciu. Îmi arunc ochii asupra ei şi o bag în portofel; la rândul meu, le povestesc ce contribuţie a avut Fulbert în primejdiile prin care am trecut. Peyssou scoate o exclamaţie. Iar Thomas strânge din dinţi fără să spună o vorbă.

La locul ambuscadei îi găsim pe Meyssonnier, Hervé, Maurice şi prizonierii. Îi luăm în căruţă, împreună cu puştile, cu puşca antitanc, cu muniţiile şi bicicleta. Nouă oameni reprezintă o greutate chiar şi pentru Malabar al nostru, şi când urcuşul e mai greu coborâm toţi, în afară de Jacquet, pentru a-l uşura. Profit de acest răgaz şi le explic care e planul meu.

— Mai întâi o întrebare, Burg. Oamenii din La Roque au ceva să vă reproşeze, ţie şi lui Jeannet?

— Ce-ar avea să ne reproşeze? întreabă Burg, cu o urmă de indignare în glas.

— De unde vrei să ştiu. Brutalităţi, „excese".

— Am să-ţi spun, zice Burg strălucind de virtute. Brutalitatea nu-i genul meu şi nici al lui Jeannet. Cât despre rest, am să-ţi spun şi asta, adaugă el cu o bruscă izbucnire de sinceritate, nici măcar n-am avut prilejul. Pentru Vilmain, eram unul dintre cei noi, şi ăştia n-aveau niciun drept. Dacă, să zicem, aş fi vrut şi eu să fac un „exces, ăi vechi m-ar fi bătut.

Trăgând cu urechea. Îl aud pe Peyssou, în spatele meu, cum îl întreabă pe Meyssonnier ce vrea să spună cu asta, că face un „exces".

Continui:

— Altă întrebare: în La Roque, poarta dinspre sud este păzită?

— Da, spune Jeannet. Vilmain a pus de strajă un flăcău din La Roque, unul pe nume Fabre, Fabre şi nu mai ştiu cum.

— Fabrelâtre?

— Da.

— Cee? întreabă Peyssou care, auzindu-mă râzând, se apropie.

Repet. Râde şi el.

— Şi i s-a dat o puşcă lui Fabrelâtre?

— Da.

Râsetele se înteţesc. Reiau:

— Nu-i nicio problemă. Când ajungem la La Roque, nu se arată decât Burg şi Jeannet. Ei vor cere să li se deschidă. Îl dezarmăm pe Fabrelâtre şi Jacquet rămâne să-i păzească, şi pe el, şi pe Malabar.

Fac o pauză.

— Şi aici începe farsa, zic, făcându-i cu ochiul, cu un aer zâmbitor, lui Burg.

El îmi întoarce zâmbetul. E încântat de această complicitate stabilită între el şi mine. Un semn bun pentru viitor. Mai ales că mă întrerup ca să deschid pachetul adus de Peyssou şi să împart sandvişurile. Burg şi Jeannet sunt impresionaţi de turtă, şi îndeosebi Burg, în calitatea lui de bucătar.

— Voi coaceţi pâinea asta? întreabă Burg plin de respect.

— Da păi cum! spune Peyssou. Noi la Malevil ştim să facem de toate, facem pe brutarul, pe zidarul, pe tâmplarul, pe instalatorul. Ba chiar Emmanuel face foarte bine pe preotul. Eu sunt zidarul, adaugă el cu modestie.

Nu va vorbi, firește, despre înălţarea meterezului, dar văd bine că se gândeşte la el şi că simte ceva cald învăluindu-i inima la gândul că va lăsa această capodoperă veacurilor ce au să vină.

— Totul e drojdia, spune Jacquet, amestecându-se în vorbă, cocoţat pe căruţa lui. În curând n-o să mai avem.

— E o grămadă la castelul din La Roque, spune Burg fericit să ne facă un serviciu.

Muşcă cu dinţii lui puternici şi albi din sandviş şi începe să-şi facă socoteala că n-a nimerit într-o casă proastă.

— Iată planul, spun. După ce Fabrelâtre este neutralizat, în La Roque intră numai Burg şi Hervé cu arma atârnată pe umăr. Se vor duce să-l caute pe Fulbert şi-i vor spune: Vilmain a luat Malevil-ul. L-au capturat pe Emmanuel Comte şi ţi-l trimit. Trebuie să-l judeci imediat în prezenţa tuturor locuitorilor din La Roque întruniţi la capelă.

Reacţiile sunt diferite: Peyssou, Hervé, Maurice şi cei doi prizonieri au un aer amuzat. Meyssonnier mă întreabă din priviri. Thomas dezaprobă. Jacquet se răsuceşte în căruţa lui şi mă priveşte; îi este teamă pentru mine.

Continui:

— Vă asiguraţi că toată lumea este adunată în capelă şi veniţi să mă luaţi de la poarta din sud. Atunci apar singur şi fără armă, înconjurat de Burg, Jeannet, Hervé şi Maurice, cu puştile atârnate pe umăr. Şi procesul începe. Hervé, fiindcă tu vei fi considerat purtătorul de cuvânt al lui Vilmain, va

trebui să-mi dai posibilitatea să mă apăr şi să-i laşi să vorbească pe cei din La Roque care vor vrea să intervină.

— Ei, şi noi? zice Peyssou, mâhnit la gândul c-o să piardă acest spectacol.

— Voi o să interveniţi la sfârşit, când o să vină Maurice să vă cheme. O să veniţi toţi patru şi-o să-l aduceţi cu voi şi pe Fabrelâtre. Ai avut grijă să iei o frânghie ca să-l priponeşti pe Malabar, Jacquet?

— Da, răspunde Jacquet, cu o privire plină de teamă.

Vorbesc mai departe:

— L-am ales pe Burg pentru că, în calitatea lui de bucătar, e cunoscut de Fulbert, iar pe Hervé l-am ales din pricina talentului actoricesc. Hervé va fi singurul care va vorbi. În felul acesta veţi fi siguri că n-o să vă contraziceţi unul pe altul.

Urmează un moment de tăcere. Hervé îşi mângâie cu un aer competent barba ascuţită. Îmi dau seama că a şi început să-şi repete rolul.

— Acum puteţi să urcaţi, ne spune Jacquet, oprindu-l pe Malabar.

— Voi, ceilalţi, duceţi-vă, spun făcând cu braţele un gest care-i cuprinde pe cei noi şi pe prizonieri. Vreau să stau de vorbă cu tovarăşii mei.

Văd că e pe cale să apară un abces, Thomas şi vreau să-l sparg înainte de a se coace. Las căruţa să ne-o ia înainte cu vreo zece metri. Thomas păşeşte la stânga mea, Meyssonnier la dreapta, Peyssou la dreapta lui Meyssonnier. Mergem toţi într-un rând.

— Ce înseamnă circul ăsta? întreabă Thomas cu o voce şoptită şi furioasă. La ce bun toate astea? E complet inutil, n-avem decât să-l înşfăcăm pe Fulbert de ceafă, să-l punem la zid şi să-l împuşcăm.

Mă întorc spre Meyssonnier.

— Eşti de acord cu această analiză a situaţiei?

— Depinde, zice Meyssonnier, de ce-o să facem la La Roque.

— O să facem ce-am spus: o să luăm puterea.

— Aşa mă gândeam şi eu, spune Meyssonnier.

— Oh, nu pentru că asta m-ar atrage, dar trebuie. Slăbiciunea târgului La Roque contribuie la slăbirea noastră, constituie o permanentă primejdie pentru noi. Prima bandă venită poate să pună mâna pe el şi să-l folosească drept o bază pentru a ne ataca.

— În plus, spune Peyssou, au pământuri foarte bune ăştia din La Roque.

M-am gândit şi eu la acest lucru. Dar nu l-am spus. N-aş vrea ca Thomas să mă acuze de lăcomie. Nimic n-ar fi mai puţin adevărat. Pentru mine problema se pune din punctul de vedere al securităţii şi nu al posesiunii. În câteva luni, m-am dezbărat de orice sentiment de proprietate personală. Nici nu-mi mai amintesc că Malevil-ul mi-a aparţinut cândva. Lucrul de care mă tem e ca nu cumva un şef puternic să pună într-o bună zi stăpânire pe

târg, iar bogăţia pământurilor să devină o condiţie a puterii. Nu vreau un vecin care să ne poată înrobi. Nu vreau nici să înrobesc La Roque. Vreau o uniune între două comunităţi gemene care să se ajute şi să se sprijine una pe alta, fiecare dintre ele păstrându-şi propria-i personalitate.

— În cazul ăsta, spuse Meyssonnier, nu-l putem împuşca pe Fulbert.

— Dar de ce? întreabă Thomas agresiv.

— Trebuie să ne ferim să luăm puterea prin vărsare de sânge.

Intervin.

— Şi în special sângele unui preot.

— E un fals preot, spune Thomas.

— N-are importanţă, din moment ce există oameni care-l consideră adevărat.

— Să admitem, zice Thomas. Dar tot nu înţeleg motivul înscenării pe care o plănuieşti tu. Nu-i o treabă serioasă, asta e teatru!

— Teatru. Dar care are un scop precis: să-l facem pe Fulbert să dea în vileag în faţa tuturor locuitorilor din La Roque complicitatea lui cu Vilmain. Lucru pe care-l va face cu un cinism cu atât mai mare, cu cât va crede că se află pe o poziţie de forţă.

— Ei, şi?

— E o mărturie de care ne vom sluji împotriva lui, făcându-i un contra-proces.

— Dar fără să-l condamnăm la moarte?

— Nimic nu mi-ar face mai multă plăcere, crede-mă, dar ţi s-a spus, nu se poate.

— Atunci?

— Ştiu şi eu, izgonirea.

Thomas se opreşte şi ne oprim şi noi odată cu el, lăsând căruţa să ne-o ia şi mai mult înainte.

— Şi pentru asta, spune el cu glas scăzut şi indignat, numai pentru a-l izgoni o să-ţi dai tu viaţa pe mâna acestor patru tipi pe care nici nu-i cunoşti ca lumea? Nişte oameni din banda lui Vilmain!

Îl privesc. Înţeleg. În sfârşit, adevăratul motiv al ostilităţii lui faţă de „teatrul" meu. În fond, e acelaşi cu cel al lui Jacquet. Se teme pentru mine. Ridic din umeri. După părerea mea, riscul acesta nu există. Începând de ieri, Hervé şi Maurice au avut nenumărate prilejuri de a ne trăda. N-au făcut-o, au luptat alături de noi. Cât despre ceilalţi doi, n-au decât un singur gând: să se integreze cât mai repede cu putinţă în comunitatea noastră.

— Ei vor fi înarmaţi, pe când tu, nu.

— Hervé şi Maurice îşi vor păstra puştile lor 36 şi încărcătoarele pline. Burg şi Jeannet vor primi puşti, dar nu şi muniţii. Iar eu, am asta.

Şi scot din buzunar micul revolver al unchiului, pe care m-am gândit să-l iau din sertarul biroului, când mi-am schimbat hainele. E o jucărie. Obişnuit cum sunt, de când cu lovitura de la Rhunes, să port întotdeauna o puşcă pe umăr, fără o armă m-aş simţi gol. Iar pe Thomas arma aceasta, oricât e de mică, îl linişteşte. Îmi dau seama.

— Eu, spune Meyssonnier, care a rumegat întreaga problemă, trecând-o pe rând prin toate sertăraşele creierului, cred că-i o idee bună. Cum Josepha şi Gazel au plecat din castel, locuitorii din La Roque nu ştiu că Fulbert era trup şi suflet cu Vilmain. Şi numai prin faptul c-o să accepte să te condamne, o să le dovedească acest lucru. Asta-i, reia Meyssonnier cu un aer serios şi competent. E un lucru bun, până la urmă. Îl vom sili pe inamic să-şi dea arama pe faţă.

• CAPITOLUL XVIII

Capela în care trebuia să se desfăşoare „procesul" meu era capela castelului, căci biserica din oraşul de jos fusese mistuită de flăcări în ziua evenimentului. Acolo asculta familia Lormiaux liturghia de duminică, citită de un preot, prieten de-al lor, şi, printr-un hatâr deosebit, erau poftite şi notabilităţile din La Roque şi din împrejurimi; aceşti aleşi, împreună cu femeile şi copiii, ajungeau cam la vreo douăzeci de persoane. Familia Lormiaux nu-l împărţea pe Dumnezeu cu fi-te cine.

Castelul din La Roque, aşa cum am mai spus, era construit în stilul Renaşterii, ceea ce, pentru cineva din Malevil, înseamnă că este foarte nou, dar capela data din secolul XII. O sală îngustă şi lungă cu bolţi striate de nervuri, susţinute de stâlpi sprijiniţi, la rându-le, de ziduri foarte groase şi străpunse de deschizături nu cu mult mai mari decât nişte ferăstruici pentru ochit. În semicercul în care se înscrie corul, sistemul de bolţi e diferit, fiind susţinut în exterior de contraforturi şi în interior de mici coloane. Această parte, care se năruise pe jumătate, a fost reconstruită cu multă dibăcie de un arhitect din Paris. Căci cu bani se poate cumpăra orice, chiar şi gust.

În spatele altarului (o simplă placă de marmură sprijinită pe doi stâlpi şi aşezată cu faţa spre credincioşi), familia Lormiaux a insistat să se redeschidă o ogivă care fusese zidită şi să se plaseze acolo un frumos vitraliu, cu intenţia ca soarele, venind din spate, să-l lumineze pe preotul ce oficia slujba. Din păcate, aceşti Lormiaux nu observaseră că vitraliul era orientat spre apus şi că, în afară de cazul când s-ar fi săvârşit o minune, dimineaţa nu putea pune un nimb de slavă celui ce oficia slujba. Totuşi, nimeni nu contestă utilitatea acestei ferestre, căci deschizăturile rare şi înguste ale zidurilor laterale lăsau naosul într-o penumbră de criptă. În această semiobscuritate încărcată de mister, în care mişcările credincioşilor abia se desluşeau, amintind de viitoarele umbre ce se pregăteau să devină, ei puteau cel puţin să vadă limpede altarul şi speranţa pe care le-o dăruia.

Sunt de faţă toţi locuitorii din La Roque, pe cât pot eu să-mi dau seama. Căci, venit din căldura şi lumina soarelui de după-amiază, nu văd nimic în această grotă medievală în care un frig jilav mă strânge de spate. După cum ne-am înţeles, cei patru oameni înarmaţi ai lui Vilmain îmi cer să mă aşez pe o treaptă a corului. Se aşază şi ei, încadrându-mă câte doi de fiecare parte, cu un aer aspru şi ţinându-şi puşca pregătită între genunchi. În spatele meu, altarul modern şi lipsit de podoabe pe care l-am descris, iar ceva mai în

spate şi mai sus vitraliul. Ar trebui să fie luminat, fiindcă e trecut de ora patru, dar nu se întâmplă aşa, deoarece soarele a intrat în nori chiar în clipa când am păşit înăuntru. Stau cu spinarea proptită de treapta următoare, cu braţele încrucişate şi încerc să desluşesc chipurile cufundate în penumbră. În primul moment nu văd strălucind decât ochii şi, pe ici, pe colo, pata albă a unei cămăşi. Numai încetul cu încetul izbutesc să-i identific pe locuitorii târgului La Roque. Unii dintre ei, observ cu amărăciune, îşi feresc privirile de ale mele. Printre aceştia se numără şi bătrânul Pougès. Dar, în stânga mea, în lumina zgârcită a unui îngust vitraliu lateral zăresc bastionul format din prietenii mei. Marcel Falvine, Judith Médard, cele două văduve: Agnès Pimont şi Marie Lanouaille şi doi agricultori, ale căror nume nu mi le amintesc prea bine. În rândul întâi îl descopăr pe Gazel, cu mâinile moi încrucişate în poală, cu fruntea îngustă deasupra căreia se înalţă acele frumoase buclişoare ce-mi amintesc de surorile mele.

Când am intrat prin mica uşă laterală din apropierea corului, nu l-am văzut pe Fulbert. Se plimba, probabil, în sus şi-n jos pe aleea centrală dintre scaune şi în clipa aceea mişcarea sa de pendulă îi ducea spre marea uşă ogivală din fund. Nici când m-aşez nu-l văd, căci intrarea naosului e partea cea mai întunecată, în acest loc nefiind nicio fereastră. Dar în tăcerea care se aşterne la intrarea mea, aud, cu mult înainte de a-l vedea, pasul lui răsunând pe lespezile mari de piatră. Pasul se apropie şi treptat-treptat Fulbert trece din întuneric în semiîntuneric. Nici costumul lui de culoarea antracitului, nici cămaşa cenuşie, nici cravata neagră nu reţin prea mult lumina. Şi ceea ce zăresc la început este fruntea lui albă, petele argintii de la tâmple ale bogatului său păr negru, cele două găuri ale ochilor şi obrajii supţi. După o secundă, îi văd şi crucea de argint legănându-se în voia patimilor, fără-ndoială foarte omeneşti, care-i zbuciumă pieptul!

Îndreptându-se fără grabă spre mine cu paşi măsuraţi şi hotărâţi, cu tocurile sunând poruncitor pe lespezi, cu capul împins mult înaintea trupului, are aerul că vrea să mă înghită de viu. Dar se opreşte la vreo trei paşi de mine, cu mâinile la spate, legănându-se uşor pe picioare şi, ca şi cum înainte de a mă lovi ar vrea să mă fascineze, mă priveşte de sus în jos, în tăcere, clătinând din cap. Chiar de la distanţa asta de-abia îi disting trupul, pe care negrul veşmântului lui clerical îl topeşte în întunecimea capelei. Dar capul, ce pare că pluteşte deasupra mea, îl văd, dimpotrivă, foarte bine şi sunt surprins de privirea frumoşilor lui ochi saşii. Căci privirea lor aţintită asupra mea nu exprimă decât bunătate, milă şi mâhnire, ca, de altfel, şi clătinatul din cap care o însoţeşte şi care dă de înţeles că trece printr-o stare cum nu se poate mai dureroasă.

Sunt dezamăgit şi chiar îngrijorat. Nu că aş crede vreun moment în sinceritatea lui, dar, dacă joacă până la sfârşit pe această carte evanghelică, comedia mea nu poate sta în picioare, planul meu se prăbuşeşte şi după aceea mi-ar fi greu să osândesc un om care a refuzat să mă judece. Căci atitudinea lui plină de compătimire asta pare să indice, refuzul de a judeca.

Tăcerea se prelungeşte secunde în şir. Toţi locuitorii din La Roque se uită când la Fulbert, când la mine, miraţi că Fulbert nu scoate un cuvânt. În ce mă priveşte, încep să mă liniştesc. Această primă fază de tăcere este, după părerea mea, un truc de predicator menit să impună atenţie, precum şi, aş putea paria, un vicleşug sadic pentru a da acuzatului speranţe deşarte. Tot studiindu-i privirea saşie aţintită asupra mea, îmi dau deodată seama că strabismul lui provine nu numai din divergenţa pupilelor, dar şi din faptul că ochiul drept are cu totul altă expresie decât ochiul stâng. Acesta, în armonie cu părintescul clătinat din cap şi cu strâmbătura melancolică a buzelor, e pătruns de o milă profundă. Ochiul drept însă scânteiază de răutate şi dezminte mesajele transmise de ochiul stâng; e de-ajuns să te concentrezi asupra lui, făcând abstracţie de restul fizionomiei, ca să-ţi dai seama.

Mă simt foarte mulţumit de descoperirea făcută, căci ea completează în ochii mei latura lanus a personalităţii lui Fulbert: mâinile mari cu degete spatulate care contrazic capul de intelectual, şi chipul descărnat care contrazice torsul grăsuliu. În fond, chiar mai înainte de a deschide gura, tot fizicul lui, inclusiv ochii, reprezintă o îngrămădire de minciuni şi de contraziceri.

În sfârşit, începe să vorbească. Are o voce joasă şi profundă ca de violoncel. Muzical, onctuos. Şi, de la bun început, conţinutul depăşeşte speranţele mele. Fulbert nu are destule cuvinte, spune el, pentru a deplânge situaţia în care mă vede. Situaţie care trezeşte în el simţăminte foarte dureroase (aş fi jurat!) – dată fiind, mai ales, prietenia „caldă" ce mi-a nutrit-o, prietenie trădată de mine, la care, cu multă amărăciune, a trebuit să renunţe în urma greşelilor săvârşite de mine din trufie, greşeli care îşi primesc astăzi pedeapsa în care el vede mâna lui Dumnezeu...

Scurtez preambulul ăsta greţos. Este urmat de un rechizitoriu ce se îndepărtează tot mai mult de suavitatea iniţială. Or, de la prima acuzaţie pe care o lansează împotriva mea în legătură cu ceea ce numeşte el „răpirea" lui Catie, în sală se aud murmure şi murmurele acestea cresc întruna, în ciuda privirilor din ce în ce mai ameninţătoare pe care Fulbert le aruncă în juru-i şi a tonului din ce în ce mai dur şi mai tăios folosit în enumerarea capetelor de acuzare.

Capetele lui de acuzare se împart în trei categorii: am răpit, încălcând hotărârea unui consiliu parohial, o fată din La Roque şi, după ce mi-am bătut

joc de ea, i-am lăsat-o unuia dintre oamenii mei, după un simulacru de cununie. Am profanat sfânta religie, silindu-i pe servitorii mei să mă aleagă preot şi dedându-mă, împreună cu ei, la o parodie a riturilor şi tainelor bisericii. De altfel, am profitat de acest lucru pentru a da frâu liber înclinaţiilor mele eretice, discreditând spovedania prin cuvintele şi practica mea. În sfârşit, am sprijinit din răsputeri elementele rele şi subversive din La Roque, care s-au răzvrătit pe faţă împotriva pastorului lor, şi am ameninţat în scris că voi interveni cu arma în mână dacă vor fi pedepsiţi. Ba chiar am revendicat, în numele unor argumente istorice născocite, suzeranitatea asupra oraşului La Roque. Este evident, încheie Fulbert, că dacă căpitanul Vilmain – aşa îi spune – nu s-ar fi instalat în La Roque (murmure şi strigăte: Lanouaille! Lanouaille!), într-o bună zi La Roque ar fi căzut pradă acţiunilor mele criminale, ceea ce ar fi avut consecinţe uşor de imaginat pentru libertăţile şi viaţa concetăţenilor noştri (strigăte vehemente şi repetate: Lanouaille! Pimont! Courcejac!).

În momentul acesta în capelă domneşte o atmosferă cum nu se poate mai încordată. Trei sferturi din auditoriu, cu ochii plecaţi, păstrează o tăcere ostilă, dar par, pentru moment cel puţin, terorizaţi de tonul lui Fulbert şi de privirile ameninţătoare pe care le aruncă asupra lor. Cel de al patrulea sfert, Judith, Agnès Pimont, Marie Lanouaille, Marcel Falvine şi cei doi agricultori, ale căror nume încerc zadarnic să mi le amintesc, se dezlănţuie. Protestează, urlă, se ridică în picioare şi, aplecaţi înainte, ameninţă chiar cu pumnul spre Fulbert. Mai ales femeile şi-au ieşit din fire şi, dacă n-ar fi cei patru bărbaţi, despre care se crede că-s puşi să mă păzească, se pare c-ar fi în stare, chiar acolo, în capelă, să se arunce asupra preotului lor pentru a-l sfâşia.

Am sentimentul că procesul meu a acţionat ca un detonator, făcând să izbucnească toată oroarea pe care o inspiră opoziţiei conducătorul târgului La Roque. Ea explodează pentru prima oară în văzul tuturor, cu o violenţă care pe Fulbert îl uluieşte.

Cu abilitatea cu care minte, se înşală probabil şi pe sine însuşi. De când porunceşte în La Roque, a sfârşit, desigur, prin a lua frica pe care o inspiră drept respect. Este cât se poate de evident că nu se credea atât de urât de cei din La Roque – de toţi cei din La Roque, căci, dacă atitudinea majorităţii este mai prudentă şi nu se manifestă decât prin murmure, ea se vădeşte a nu fi mai puţin ostilă. Ciocnirea cu această ură este cumplită. Îl văd cum se clatină efectiv, ca o statuie care este răsturnată. Roşeşte şi se îngălbeneşte, strânge pumnii, începe mai multe fraze, fără a izbuti să ducă vreuna până la capăt, chipul i se scofâlceşte şi i se crispează, în timp ce în ochi i se citeşte când groaza, când furia.

Totuşi, nu e laş. Înfruntă situaţia. Se îndreaptă cu un pas hotărât spre treptele corului, le urcă şi, plasându-se între Jeannet şi Maurice, întinde braţele pentru a cere să se facă linişte. Lucru uimitor, după câteva secunde se face linişte, atât de puternică e în La Roque obişnuinţa de a i se da ascultare.

— Văd, zice cu glasul tremurând de mânie şi de indignare, că a sosit clipa să despărţim grâul de neghină. Sunt aici oameni care-şi spun creştini şi care nu s-au dat în lături să uneltească împotriva pastorului lor, în spatele lui. Aceşti uneltitori trebuie să ştie un lucru: îmi voi face datoria fără şovăire. Dacă sunt aici unii care provoacă scandal şi corup parohia, îi voi alunga din sânul bisericii, voi face o curăţenie temeinică în casa tatălui meu! Şi dacă voi găsi gunoaie, le voi mătura!

Această cuvântare provoacă strigăte de indignare şi proteste vehemente. O observ mai ales pe Marie Lanouaille, pe care Marcel şi Judith reuşesc cu greu s-o potolească, strigând cu glas ascuţit: gunoiul eşti tu! care stăteai la masă cu ucigaşii bărbatului meu!

Din locul unde mă aflu nu văd decât ochiul drept al acuzatorului meu. Scânteiază de-o ură nebună. În furia lui, Fulbert şi-a pierdut complet stăpânirea de sine şi întreaga lui abilitate. Nu mai manevrează, ci sfidează. Nu mai recurge la subterfugii, provoacă. Simte în spate puştile lui Vilmain, datorită lor se simte puternic şi e hotărât să-i înfrunte pe cei din La Roque şi să-i înfrângă. În câteva minute a dat înapoi, poate prin contagiune, spre o mentalitate la fel de primitivă ca cea a lui Vilmain. În clipa asta în care, beat de furie, îşi înfruntă concetăţenii, n-ar dori altceva, sunt sigur, decât să-i treacă pe toţi prin sabie.

Când Fulbert întinde din nou braţele, se înscăunează o linişte relativă, iar el, cu o voce schimbată, stridentă, aproape isterică, ce n-are nimic comun cu sunetele de violoncel pe care le foloseşte de obicei, urlă:

— Cât despre adevăratul aţâţător al tuturor acestor comploturi, Emmanuel Comte, atitudinea voastră de acum nu-mi dă posibilitatea să aleg! În numele consiliului parohial, îl condamn la moarte!

Larma depăşeşte atunci tot ceea ce mi-aş fi putut închipui. Îl văd pe Hervé, la dreapta mea, destul de neliniştit, temându-se ca nu cumva el şi tovarăşii lui să fie atacaţi şi dezarmaţi de locuitorii din La Roque, atât sunt de furioşi. Dacă nu trec pe loc la acţiune, este, cred, din lipsă de pregătire şi, mai ales, din lipsă de conducător. Şi pentru că Fulbert, prin prezenţa lui, prin curajul lui, prin ura făţişă care i se citeşte pe faţă, continuă să le impună.

Gazel a făcut o grimasă când fostul lui cumătru a vorbit despre consiliul parohial. A scuturat din cap şi, cu mâinile-i moi, a făcut un gest de negare în faţa chipului lui. Mă aplec spre Hervé şi-i şoptesc:

— Ce mai aştepţi, dă-i cuvântul lui Gazel, cred că are ceva de spus.

Hervé se ridică şi, în timp ce se ridică, îşi atârnă puşca pe umăr, ca să arate limpede că are intenţii paşnice. Şi rămâne aşa o secundă întreagă, cu un picior împins cu eleganţă înainte, cu mâna ridicată, ca şi cum ar cere să i se acorde atenţie, cu o expresie prietenească pe figura lui juvenilă. Cum se face linişte, spune cu un glas calm şi curtenitor, care contrastează cu vociferările auzite mai înainte:

— Cred că domnul abate Gazel are ceva de spus. Îi dau cuvântul.

După aceea se aşază din nou. Tinereţea, eleganţa, tonul potolit şi politicos al lui Hervé şi faptul că trece peste capul lui Fulbert pentru a-i da cuvântul lui Gazel produc stupoare şi cel mai stupefiat este, fără-ndoială, Fulbert, care nu înţelege de ce purtătorul de cuvânt al lui Vilmain îi dă lui Gazel posibilitatea de a-şi spune părerea! Gazel care osândise uciderea lui Lanouaille şi „excesele" lui Vilmain!

Gazel, însă, e tare amărât când vede că i se dă cuvântul fără să-l fi cerut. S-ar fi mulţumit cu un protest prin gesturi, care l-ar fi compromis mult mai puţin. Dar cum din sală se aud strigăte: vorbeşte! vorbeşte! domnule Gazel! şi cum, pe de altă parte, Hervé îi face un semn de încurajare, se hotărăşte să se ridice. De sub frumoasele buclişoare făcute cu fierul ale părului său cărunt, chipu-i lung de clovn pare moale, zăpăcit, asexuat şi, când vorbeşte, are acel glas neutru şi subţiratic pe care nimeni nu-l poate auzi fără să nu zâmbească. Şi totuşi, nu lipsit de curaj, spune ceea ce are de spus, în faţa noastră, în faţa lui Fulbert.

— Aş vrea să vă atrag atenţia, spune Gazel cu mâinile încrucişate la piept, că, de când am părăsit castelul din pricina tuturor acelor lucruri urâte care se petreceau în La Roque, consiliul parohial nu s-a întrunit.

— Ei şi! îi ia imediat Fulbert vorba din gură cu un dispreţ zdrobitor, ce ne pasă nouă, imbecilule, dacă tu ai părăsit sau nu consiliul parohial?

Ceva se urcă de-a lungul gâtului guşat al lui Gazel, iar chipu-i moale se înăspreşte. Dacă există un lucru pe care semi-infirmii de felul lui nu-l iartă niciodată, este rănirea amorului propriu.

— Vă cer iertare, Monseniore, spune el cu o voce complet diferită, o voce acră şi ascuţită de fată bătrână, dar dumneavoastră aţi spus că-l condamnaţi pe domnul Comte în numele consiliului parohial. Iar eu tocmai v-am atras atenţia că acest consiliu parohial nu s-a întrunit şi că eu nu sunt de acord cu condamnarea domnului Comte.

Gazel este aplaudat, şi nu numai de cei cinci membri ai opoziţiei, ci şi de două sau trei persoane din rândurile majorităţii, pe care, presupun, curajul lui le-a făcut să se ruşineze. Gazel se aşază din nou, roşu şi tremurând, iar Fulbert îşi abate imediat fulgerele asupra lui.

— O să mă lipsesc de acordul tău! Mi-ai înşelat încrederea, om de nimic ce eşti! Nu voi uita spusele tale, şi te voi face să le plăteşti!

Cuvintele lui sunt întâmpinate cu huiduieli, iar Judith, care-şi aminteşte deodată de trecutul ei de creştină de stânga, îl ocărăşte pe Fulbert, strigând cât o ţine gura: „Nazistule! S.S.-istule!" Marcel, după cât văd, nu dovedeşte prea multă energie în încercările de a o domoli. Mi-e teamă că locuitorii din La Roque ar putea găsi în persoana ei conducătorul care să-i ducă la asalt, mi-e teamă mai ales pentru securitatea celor noi. Mă ridic şi rostesc cu glas puternic:

— Cer cuvântul.

— Ţi-l dau, se grăbeşte să spună Hervé, vădit uşurat.

— Cum? zbiară Fulbert, îndreptându-şi toată furia împotriva lui Hervé, îi dai cuvântul acestui mizerabil! Acestui fals preot! Acestui vrăjmaş al lui Dumnezeu! Nu te gândeşti! Lui, pe care l-am condamnat la moarte!

— Un motiv în plus, spune Hervé, mângâindu-şi flegmatic bărbuţa ascuţită. Măcar atâta lucru i se poate acorda, să facă o ultimă declaraţie.

— Dar este intolerabil! continuă Fulbert. Ce înseamnă asta? Prostie sau trădare? Faci după cum te taie capul, e nemaipomenit! Îţi ordon să-l sileşti pe condamnat să tacă, auzi?

— Nu primesc ordine de la dumneata, spune Hervé cu demnitate. Nu eşti şeful meu. Aici, în absenţa lui Vilmain, eu comand, continuă el lovind cu latul palmei în patul puştii, şi am hotărât ca acuzatul să vorbească. Ba va vorbi chiar atât cât va dori.

Se produce atunci un lucru nemaipomenit: Hervé este aplaudat de mai bine de jumătate din locuitorii târgului. E adevărat, de altfel, că fiind nou în bandă şi neluând în niciun fel parte, ca tovarăşii lui, la „lucrurile urâte" denunţate de Gazel, nu au nimic împotriva lui. Totuşi, să aplauzi un om de-al lui Vilmain! Domneşte o totală confuzie.

— Este intolerabil! strigă Fulbert, strângând pumnii, cu ochii lui saşii ieşiţi din orbite. Nu-ţi dai seama că dacă-i dai cuvântul acestui individ te faci complicele unor răzvrătiţi şi unor complotişti! Dar asta n-o să treacă aşa! Te-am prevenit, am să te reclam şefului tău, şi el o să te pedepsească!

— M-aş mira, spune Hervé cu o seninătate atât de puţin prefăcută, încât mă întreb dacă nu merge prea departe şi dacă Fulbert n-are să înţeleagă. Oricum, adaugă el, ce am spus e bine spus, acuzatul are cuvântul.

— În cazul acesta, strigă Fulbert, n-am să-l ascult! Plec! mă duc să aştept la mine sosirea lui Vilmain!

Coboară treptele şi, însoţit de vociferările opoziţiei, porneşte cu paşi mari pe aleea centrală, îndreptându-se spre uşa din fund. Asta nu-mi convine

deloc. Fără Fulbert, contra-procesul nu va avea loc. Strig cu o voce puternică în spatele lui.

— Ţi-e atât de frică de cele ce-am să spun, încât n-ai nici măcar curajul să asculţi!

Se opreşte, se răsuceşte pe călcâie şi mă înfruntă. Continui cu o voce vibrantă:

— E ora cinci şi un sfert. Vilmain a spus că va fi aici la cinci şi jumătate. Nu mai am deci decât un sfert de oră de trăit şi în acest ultim sfert de oră ţi-este încă atât de frică de mine, încât tremuri ca o zdreanţă şi vrei să te duci să te culci sub pat în aşteptarea stăpânului tău! Am zis sub pat! Nici măcar pe pat!

Atitudinea lui Hervé a provocat o adâncă nelinişte în sufletul lui Fulbert. Anunţându-l că Vilmain va fi acolo într-un sfert de oră, îl liniştesc mult. Iar reproşul ce i l-am făcut acţionează ca o usturătoare lovitură de bici. Căci laş nu e, am mai spus-o. Dar forţa lui are un punct slab. Ca toţi oamenii curajoşi, are vanitatea curajului lui. La provocarea mea, va reacţiona, aşa cum de altfel sper, prin sfidare:

Palid, încordat, cu obrajii supţi, cu ochii în flăcări, rămâne nemişcat şi-mi spune cu dispreţ:

— Poţi să debitezi câte prostii vrei. Nu mă deranjează. Profită cât mai poţi.

Nu scap această ocazie.

— Am să profit pentru a spulbera acuzaţiile tale. Mai întâi, Catie. Nu mi-am bătut joc de ea, cum ai îndrăznit să spui, şi n-am răpit-o. E o pură născocire. De bună voie şi de acord cu unchiul ei (e adevărat, strigă pe loc Marcel, pe care nu mai mi-e teamă că-l compromit), a venit s-o vadă pe bunică-sa la Malevil şi acolo s-a îndrăgostit de Thomas şi s-a măritat cu el. Lucru care te-a supărat grozav, Fulbert, fiindcă tu voiai s-o faci servitoarea ta la castel.

Oamenii rânjesc, iar Fulbert strigă:

— Nu-i deloc adevărat!

— Oh, s-avem iertare, spune atunci, fără să ceară cuvântul, o femeie de vreo cincizeci de ani, scundă şi voluminoasă.

Se ridică. E Josepha, femeia de serviciu de la castel. Nu prea stimată, în principiu, din cauza originii ei portugheze.

În fond se bucură de multă simpatie, fiindcă e bună de gură şi „ţi le toarnă de la obraz, când are ceva pe suflet".

Josepha nu este o frumuseţe. Are o piele din acelea care par certate cu apa şi cu săpunul. În plus, e scundacă, rotofeie şi ţâţoasă. Dar cu dinţii ei albi, zdraveni, cu maxilarul puternic, cu ochii negri, foarte vii, şi cu claia aceea îmbelşugată de păr dă o impresie plăcută de vitalitate animală.

— S-avem iertare, continuă ea cu un accent vulgar şi sacadat, care pare să imprime o mare forţă spuselor ei, n-are rost să zicem că e o minciună când e adevărat! Şi e adevărat că monseniorul nu mă mai voia şi-o voia pe mititica! Chiar dacă nu l-ar fi slujit tot atât de bine, adaugă cu o naivitate reală sau prefăcută, n-aş putea spune.

Îşi reia locul, în mijlocul râsetelor şi al glumelor de tot felul pe socoteala lui Fulbert. Acesta, observ, se fereşte s-o atace pe Josepha. Ştie, probabil, ce limbă ascuţită are şi preferă să se abată asupra mea.

— Nu văd ce câştigi, strigă el semeţ, stârnind bârfelile astea pe seama episcopului tău!

— Nu eşti episcopul meu! Nici pomeneală! Şi este un câştig, dacă te fac să-ţi înghiţi minciunile! Fiindcă veni vorba de minciuni, iată încă una, şi gogonată. Ai spus că i-am silit pe servitorii mei să mă aleagă preot. În primul rând află, îi spun răspicat, că nu am servitori. Am prieteni şi egali. Şi, spre deosebire de ceea ce se petrece în La Roque, la Malevil nu se face niciun lucru important fără să nu-l fi discutat toţi laolaltă. De ce-am fost ales preot? Am să-ţi spun: grozav ai mai fi vrut să mi-l vâri pe gât la Malevil pe domnul Gazel în această calitate, iar noi nu ţineam deloc să-l avem printre noi. Sper să nu-l jignesc pe domnul Gazel, dacă spun asta. Iată de ce m-au ales abate tovarăşii mei. Dacă am fost un preot bun sau rău, nu ştiu. Sunt un preot ales, ca şi domnul Gazel. Mă străduiesc cât pot. Când nu poţi să ari cu un cal, ari şi cu un măgar. Nu cred că sunt mai rău decât domnul Gazel, şi n-a fost greu să fiu mai bun decât tine (râsete şi aplauze).

— Trufia te face să vorbeşti astfel! strigă Fulbert. Adevărul e că eşti un fals preot! un preot rău! un preot execrabil! şi tu ştii acest lucru! şi nici măcar nu mă leg de viaţa ta particulară...

— Nici eu de-a ta.

Nu-mi ripostează. Probabil că-i este teamă să nu pomenesc de Mietta.

— Ca să nu dau decât un exemplu, continuă el furios, ai o concepţie şi o practică întru totul eretice în ceea ce priveşte spovedania!

— Nu ştiu, spun pe un ton modest, dacă e eretică. Nu sunt destul de instruit în materie de religie ca să hotărăsc în această privinţă. Ceea ce ştiu este că nu am prea multă încredere în spovedanie, căci în mâinile unui preot rău poate deveni un prilej de spionaj şi un instrument de dominaţie.

— Aveţi perfectă dreptate, domnule Comte, strigă Judith cu vocea ei de stentor, aşa a şi devenit spovedania, chiar aici, în La Roque, în mâinile S.S.-istului ăstuia!

— Dar, taci odată! spune Fulbert întorcându-se spre ea. Eşti o nebună, o răzvrătită şi o rea creştină!

— Nu ţi-e ruşine, strigă Marcel aplecându-se şi înşfăcând cu mâinile lui puternice speteaza scaunului, să vorbeşti aşa eu o femeie, şi încă cu o femeie mult mai învăţată decât tine, care chiar deunăzi ţi-a îndreptat prostiile pe care le-ai spus despre fraţii şi surorile lui Isus.

— Îndreptat! strigă Fulbert, ridicând braţele spre cer. Smintita asta habar n-are! Fraţii şi surorile, asta-i o greşeală de traducere, e vorba de verii lui, am mai spus-o!

În timp ce porneşte, în plin proces, această surprinzătoare exegeză a evangheliilor, îi şoptesc lui Maurice: du-te şi adu-i pe ceilalţi şi spune-le să stea în fundul capelei şi să nu intre până când nu anunţ moartea lui Vilmain.

Maurice dispare, suplu şi tăcut ca o pisică, iar eu îmi îngădui s-o întrerup pe Judith care, uitând şi timpul şi locul unde se afla, duce cu Fulbert o discuţie aprinsă despre rubedeniile lui Isus.

— O clipă! spun, aş vrea să termin!

Se face linişte şi Judith, care uitase de mine, mă priveşte cu un aer spăşit. Continui pe un ton calm:

— Ajung acum la ultima crimă pe care mi-o pune-n cârcă Fulbert. Că i-aş fi scris o scrisoare pentru a revendica suzeranitatea asupra târgului La Roque şi pentru a-i face cunoscută intenţia mea de a lua cu forţa oraşul şi de a-l ocupa. E păcat că Fulbert n-a socotit de cuviinţă să dea citire scrisorii mele, căci toată lumea de aici şi-ar fi putut da seama că nu asta a vrut ea să spună. Dar să zicem că-i aşa. Să zicem chiar că în această scrisoare aş fi făcut cunoscută intenţia mea de a ataca La Roque. Singura întrebare care se pune este: am făcut-o oare? La căderea nopţii m-am strecurat în La Roque şi l-am omorât pe omul de pază? Am jefuit eu oare rezervele, i-am maltratat pe locuitorii din La Roque şi am batjocorit femeile? I-am măcelărit eu oare până la unul pe locuitorii din Courcejac? Totuşi, pe cel care a făptuit toate astea Fulbert îl tratează ca pe un prieten! iar pe mine mă condamnă la moarte pentru că am avut, zice el, intenţia! Aşa arată dreptatea lui Fulbert: pentru un nevinovat – moartea, pentru un criminal – prietenia!

Soarele a ştiut să-şi aleagă momentul în care să lumineze vitraliul din spatele meu şi Hervé momentul în care să-şi joace pentru ultima oară rolul lui de soldăţoi. Îmi spune:

— Ehei, uşurel, acuzat! Nu e voie să vorbeşti aşa despre şef!

I-o retez:

— Nu mă întrerupe, Hervé. S-a terminat cu gluma.

Când mă aude vorbind cu paznicul meu ca un stăpân, Fulbert tresare violent şi cei din La Roque deschid ochii mari. Mă ridic în picioare. Mai bine zis, mă proptesc în picioare. Mă scald cu voluptate în lumina vitraliului. Simt cum ochii mi se deschid mai larg şi cum întreaga fiinţă mi se destinde în

această lumină neaşteptată. E uluitor câtă căldură poate să reverse soarele, chiar prin geamul acela colorat, peste umerii şi spatele meu. Şi am nevoie. Eram rebegit de frig.

Când iau din nou cuvântul, se terminase cu vorbirea mea calmă. Redau glasului meu întregul lui volum, fără să mă tem c-o să umple capela.

— Când Armand l-a ucis pe Pimont, după ce a încercat să-i necinstească nevasta, l-ai acoperit. Când Bébelle l-a omorât pe Lanouaille l-ai primit, pe el şi pe Vilmain, la masa ta. Când Jean Feyrac i-a măcelărit pe cei din Courcejac, ai continuat să ciocneşti cu el. Şi de ce ai făcut toate astea? Pentru a-i câştiga prietenia lui Vilmain, căci cu ajutorul lui Vilmain sperai ca, şi după moartea lui Armand, să poţi perpetua tirania în La Roque şi să te descotoroseşti şi de opoziţia dinăuntrul târgului, şi de Malevil.

Am vorbit cu glas tunător într-o tăcere desăvârşită. Când am terminat, mi-am dat scama că Fulbert îşi recăpătase stăpânirea de sine.

— Mă întreb, spune el, regăsindu-şi glasul de violoncel, la ce bun toată trăncăneala asta. N-o să-ţi schimbe cu nimic soarta.

— N-ai răspuns! strigă Judith, aplecându-se mânioasă. Din puloverul ei albastru-închis cu guler pe gât iese maxilarul pătrat şi ochii ei albaştri strălucitori sunt aţintiţi asupra lui Fulbert.

— O voi face pe scurt, şi Fulbert se uită pe furiş la ceas. (Presupun că a reuşit să-şi potolească teama şi aşteaptă ca, dintr-o secundă în alta, să vină Vilmain.) Nu are rost să spun, reia el, că nu aprob tot ce au făcut, aici şi în altă parte, căpitanul Vilmain şi oamenii lui. Dar soldatul e soldat oriunde s-ar afla, n-avem ce face. Şi rolul meu, ca episcop în La Roque, este de a ţine seama de binele pe care-l pot trage de pe urma acestui rău. Dacă, datorită căpitanului Vilmain, pot stârpi erezia în La Roque şi în Malevil, socot că mi-am făcut datoria.

Aici se ajunge la paroxism. Sala vuieşte, cuprinsă de o furie nestăvilită. Şi nu numai opoziţia, dar chiar şi majoritatea e răscolită de mânie la auzul acestei mărturisiri. Iar eu, eu nici nu mă gândesc măcar să profit de asta. Tac. Căci, cu profundă uimire, îmi dau seama că, spunând aceasta, Fulbert e aproape sincer. Oh, bineînţeles, nu uit că la el în bună parte e vorba de o răzbunare personală! Dar acolo, în clipa asta, îmi devine totuşi limpede că acest fals preot, acest şarlatan, acest aventurier, a sfârşit prin a intra în pielea personajului său şi că crede, mai mult decât pe jumătate, în rolul lui de păzitor al dreptei credinţe!

Deşi sala nu e prea lămurită asupra semnificaţiei pe care o are atitudinea supusă faţă de mine a celor însărcinaţi să mă păzească, ea o încurajează şi o linişteşte probabil, deoarece asupra lui Fulbert începe acum să plouă din toate părţile cu invective şi ameninţări; printre acestea ici-colo se mai

amestecă, rostite cu aceeaşi patimă, nişte meschine răfuieli personale. Aşa, de pildă, îl aud pe bătrânul Pougès reproşându-i cu ură „popii" că într-o zi n-a vrut să-i dea un pahar de vin. Mi se pare acum că Fulbert este aproape singurul care mai crede în sosirea iminentă a lui Vilmain. Se agaţă de această iluzie. Şi văd cât de întemeiată i se pare speranţa, la auzul unui zgomot care se produce în acel moment în direcţia marii uşi ogivale din spatele lui. Se întoarce şi, în timp ce e întors, Maurice intră pe uşa laterală şi-mi face semn că prietenii mei au sosit.

Imprecaţii din ce în ce mai furioase continuă să se abată asupra lui Fulbert care, neclintit şi stoic, stă în mijlocul aleii centrale dintre scaune. Dacă vorbele, privirile şi gesturile ar putea, ele singure, să ucidă, Fulbert ar fi fost acum sfârtecat în bucăţi. Iar eu, în momentul când trebuie să-i dau lovitura de graţie, ştiind foarte bine ce se va întâmpla cu el după ce i-o voi fi dat, şovăi. Bineînţeles, această şovăială nu e decât un mic lux de conştiinţă pe care mi-l îngădui în ultimul moment, căci aş vrea să am sufletul la fel de alb cum îmi e îmbrăcămintea. Dar, în sfârşit, nu. Mai e timp. Am pus un mecanism în funcţiune şi nu-l mai pot opri. Dacă Fulbert consideră că dispariţia mea e necesară fiindcă sunt un eretic şi un instigator, eu consider că dispariţia lui este indispensabilă pentru unirea dintre Malevil şi La Roque, temelie a securităţii amândurora. Deosebirea e că eu îl voi ucide cu adevărat şi fără a-l condamna la moarte, fără proces, fără să se tragă niciun foc, fără ca măcar să-mi mânjesc mâinile.

Vocea lui Fulbert e acoperită de strigătele pline de ură ale asistenţei şi-i admir curajul atunci când, neputându-se face auzit, înfruntă cu îndârjire toate privirile. La un moment dat intervine totuşi o clipă de acalmie şi el găseşte forţa de a mai arunca o sfidare.

— N-o să mai vorbiţi aşa când o să fie aici căpitanul Vilmain!

Îmi dă o mână de ajutor. A sosit momentul să-mi joc cartea. Improvizez, încântat de ideea bună ce mi-a venit în ultimul minut. Întind braţele, întocmai cum făcuse Fulbert ceva mai înainte, şi, de cum se potoleşte larma, spun cu glasul cel mai aşezat:

— Mă tot întreb de ce te încăpăţânezi să-l numeşti pe Vilmain căpitan. Nu era căpitan (subliniez uşor acest trecut prin intonaţie) Am aici (îmi scot portofelul din buzunar) un document care constituie o dovadă de netăgăduit. Este o legitimaţie de serviciu. Cu o fotografie foarte bună. Toţi cei de aici, care l-au cunoscut pe Vilmain, îl vor recunoaşte. Or, pe această legitimaţie scrie, negru pe alb, că Vilmain era contabil. Domnule Gazel, vreţi să luaţi această legitimaţie şi să i-o arătaţi lui Fulbert?

Tăcerea se aşterne dintr-o odată, şi auditoriul, într-o uluitoare unanimitate, face o mişcare bruscă, deşi în sens invers; toate gâturile se

lungesc şi toate capetele se înclină dintr-o dată, ca să-l vadă pe Fulbert. Oricât de tare vrea el să se ţină, orb nu e. Dacă documentul pe care i-l dau a intrat în posesia mea, ce concluzie trebuie să tragă? Fulbert ia legitimaţia pe care i-o întinde Gazel. O privire îi e de-ajuns. Faţa lui rămâne netulburată, culoarea nu i se schimbă. Dar mâna în care ţine legitimaţia începe să-i tremure. E o mişcare de mică amplitudine, dar foarte rapidă şi pe care ai impresia că nimic nu o poate opri. După tensiunea pe care i-o citesc pe trăsăturile feţii, simt că Fulbert face eforturi disperate pentru a imobiliza această mică legitimaţie ce se zbate ca o aripă între degetele lui. Trece o secundă fără sfârşit şi el nu izbuteşte să articuleze niciun cuvânt. Nu mai am în faţa mea decât un om; care luptă din răsputeri împotriva groazei ce-l cuprinde. Chinul acesta îmi dă brusc o senzaţie de greaţă şi mă gândesc să-i pun capăt.

Spun, cu o voce care sper că este destul de puternică spre a fi auzită dincolo de marea uşă ogivală din spatele lui Fulbert:

— Îmi dau seama că vă sunt dator o explicaţie. Cele patru străji înarmate pe care le vedeţi de o parte şi de alta a mea sunt nişte băieţi de treabă, care au fost recrutaţi cu forţa de Vilmain. Doi dintre ei au trecut în tabăra noastră înainte de luptă, şi ceilalţi doi au intrat în slujba mea imediat după aceea. Ei patru sunt singurii supravieţuitori ai bandei. În momentul de faţă, Vilmain ocupă cel mult doi metri pătraţi din teritoriul Malevil-ului.

Se iscă un vacarm de uluire, dominat de glasul lui Marcel.

— Vrei să spui că e mort?

— Întocmai, asta vreau să spun. Jean Feyrac a murit. Vilmain a murit. Şi, în afară de aceşti patru băieţi, care au devenit prietenii noştri, toţi ceilalţi au fost ucişi.

În aceeaşi clipă, marea uşă ogivală din fundul Capelei se deschide pe jumătate şi Meyssonnier, Thomas, Peyssou şi Jacquet, unul după altul, pătrund în capelă, cu armele în mâini. Spun pătrund, fiindcă nu este o năvală. Mişcarea lor e calmă, ba chiar lentă. Dacă n-ar avea puştile, ar putea părea paşnici. Înaintează câţiva paşi pe aleea dintre scaune şi, imediat, le fac un semn cu mâna să se oprească. Paznicii mei, care, la un alt semn, s-au ridicat în picioare şi s-au strâns în jurul meu, nu înaintează nici ei mai mult. E un moment de stupefacţie, apoi asistenţa începe să urle, ameninţându-l pe Fulbert cu moartea. Numai cele două grupuri înarmate care închid aleea, postate fiecare la un capăt al ei, tac.

Totul se petrece într-un sfert de secundă. Când aude scârţâitul uşii ogivale, Fulbert se răsuceşte spre ea şi ultima lui iluzie se spulberă. Întorcându-se din nou spre mine, cu chipul răvăşit, mă vede, împreună cu străjile mele, închizând plasa în care e prins. Nervii săi nu pot suporta o

asemenea cădere după toate speranţele pe care i le-am dat. Cedează. Nu mai are alt gând decât să fugă – să fugă fiziceşte – de oamenii care-l hăituiesc. Cuprins de panică, vrea să ajungă la uşa laterală, luând-o pe una din traveele din dreapta. Şi, orbit cum e, se năpusteşte spre cea ocupată de Marcel, Judith şi cele două văduve. Marcel nici măcar nu-l loveşte cu pumnul. Îl împinge doar cu latul palmei, dar uită ce putere are braţul lui. Fulbert e azvârlit cu violenţă şi cade jos pe aleea din mijloc. Izbucneşte un vuiet sălbatic. Mulţimea ţâşneşte din toate părţile, răsturnând scaunele, şi Fulbert dispare sub grămada de oameni furioşi strânsă în jurul lui. Îl aud ţipând de două ori. La capătul celălalt văd chipul scârbit şi plin de groază al lui Peyssou şi ochii lui, aţintiţi într-ai mei, mă întreabă dacă trebuie să intervină.. Îi fac din cap un semn că nu.

Justiţia poporului nu este plăcută la vedere, dar, în împrejurarea aceasta, mi se pare dreaptă. Şi nu vreau să dau impresia, în mod ipocrit, că aş dori s-o opresc sau că o deplâng, când făcusem totul ca s-o pun în mişcare.

Ţipetele celor din La Roque se potolesc, şi atunci ştiu că în mâinile lor nu se mai găseşte decât un trup neînsufleţit. Aştept. Încetul cu încetul, grămada din jurul lui Fulbert se destramă. Oamenii se îndepărtează, se întorc la locurile lor, ridică scaunele, unii încă roşii şi înfierbântaţi, alţii, am impresia, destul de ruşinaţi, cu ochii în pământ, cu un aer abătut. Adunaţi în grupuri mici, vorbesc între ei. Nu ascult ce-şi spun. Privesc trupul părăsit în mijlocul aleii dintre bănci. Le fac semn tovarăşilor mei să se apropie. Ei înaintează ocolind trupul, fără să-l privească. Numai Thomas se opreşte să-l examineze pe Fulbert.

Nu ne spunem nimic, deşi, din discreţie, cei noi se dau deoparte. Când Thomas, care a îngenuncheat, se ridică şi se îndreaptă spre mine, fac doi paşi în întâmpinarea lui ca să mă despart de grup.

— E mort? îl întreb în şoaptă.

Dă din cap.

— Ei, bine, îi spun pe acelaşi ton. Trebuie să fii mulţumit, ai ceea ce ai dorit.

Mă priveşte lung. Şi în privirea lui citesc acel amestec de iubire şi antipatie pe care mi l-a purtat întotdeauna.

— Şi tu, spune el scurt.

Urc din nou treptele corului. Mă întorc spre sală şi cer să se facă linişte.

— Burg şi Jeannet vor duce trupul lui Fulbert în camera lui, spun. Domnul Gazel va binevoi să-l însoţească spre a-l priveghea. Cât despre noi, propun să ne continuăm Adunarea peste zece minute. Trebuie să luăm împreună hotărâri care interesează şi târgul La Roque şi Malevil-ul.

La început, zarva este înăbuşită, dar se înteţeşte de îndată ce Burg şi Jeannet îl ridică pe Fulbert, ca şi cum odată cu el ar dispare şi actul colectiv prin care i s-a luat viaţa. Le cer tovarăşilor mei să facă în aşa fel încât să-i îndepărteze cu blândeţe de mine pe cei care ar vrea să mă înconjoare. Trebuie să am două sau trei întrevederi urgente şi întrucâtva secrete.

Cobor treptele şi mă îndrept spre grupul opoziţionist, singurul care a vădit curaj în această încercare şi demnitate în faţa triumfului, căci niciunul dintre ei n-a luat parte la linşaj, nici chiar Marcel. După ce l-a împins pe Fulbert, nu s-a clintit de la locul lui, ca şi Judith, cele două văduve şi cei doi agricultori despre care aflu că se numesc, unul Faujanet şi celălalt Delpeyrou. Fulbert a fost ucis de cei care înainte tremurau în faţa lui.

Agnès Pimont şi Marie Lanouaille mă îmbrăţişează, pe obrazul lui Marcel, la fel de tăbăcit ca pielea cu care lucra, se rostogolesc două lacrimi mici şi rotunde. Iar Judith, mai bărbătoasă ca oricând, îmi pipăie braţul şi-mi spune: Domnule Comte, aţi fost magnific. Îmbrăcat tot în alb, păreaţi coborât din vitraliu pentru a zdrobi balaurul. Şi, în timp ce vorbeşte, îmi frământă bicepsul drept cu mâna ei puternică; mai târziu am să observ că nu poate vorbi cu un bărbat aflat încă la vârsta de a-i place (ceea ce, având în vedere vârsta ei, presupune un câmp foarte vast de alegere) fără a-i pipăi membrele superioare. Îmi amintesc că mi s-a prezentat prima oară ca „celibatară" şi, în timp ce-i mulţumesc, mă întreb dacă, din ziua evenimentului, a rămas insensibilă la umerii herculeeni ai lui Marcel, şi Marcel indiferent la farmecul ei viguros. Spun asta fără nicio ironie, căci are, într-adevăr, farmec.

— Ascultaţi, le spun, coborând vocea şi trăgându-i la o parte, ca şi pe Faujanet şi Delpeyrou, cărora le strâng îndelung mâna, avem foarte puţin timp. Trebuie să ne organizăm. Că doar n-o să-i lăsaţi pe foştii lingăi ai lui Fulbert să conducă La Roque. Veţi propune alegerea unui consiliu municipal. Puneţi chiar acum cele şase nume ale voastre pe hârtie şi prezentaţi-vă imediat lista. Nimeni nu va îndrăzni să vi se opună.

— Numele meu să nu-l puneţi, spune Agnès Pimont.

— Nici pe-al meu, se grăbeşte şi Marie Lanouaille.

— De ce?

— Ar fi prea multe femei, şi asta i-ar jigni. Dar doamna Médard da. Doamna Médard e profesoară.

— Spune-mi Judith, drăguţo, zice Judith, punându-i mâna pe umăr. (Şi pe femei le pipăie.)

— Cum vă închipuiţi c-aş îndrăzni, spune Agnès roşind.

O privesc. E un lucru plăcut să vezi pielea aceea fină de blondă colorându-se.

— Şi primar? intervine Marcel. Singura dintre noi, cei de-aici, care ştie să vorbească este Judith. Nu c-aş vrea să vă jignesc, spune el privind-o cu o admiraţie plină de duioşie, dar o primăriţă n-or să accepte ei niciodată. Mai ales, adaugă el amestecându-l pe „tu" cu „dumneavoastră" (ceea ce îl face să roşească), mai ales că nici nu vorbeşti în dialect.

— Am să vă pun o întrebare, spun eu repede. Aţi accepta ca primar pe cineva din Malevil?

— Pe tine? sare Marcel, plin de speranţă.

— Nu, nu pe mine. Mă gândeam la unul cum ar fi Meyssonnier.

Cu coada ochiului văd că Agnès Pimont e cam dezamăgită. Poate că se aştepta la alt nume.

— Mda, spune Marcel, e om serios, e cinstit...

Adaug:

— Şi are cunoştinţe militare care vă vor fi foarte utile pentru a vă organiza apărarea.

— Îl cunosc, spune Faujanet.

— Şi eu, întăreşte Delpeyrou.

Asta-i tot ce-au spus. Le privesc chipurile sincere, colţuroase, arse de soare. Acest „îl cunosc" nu implică nicio rezervă.

— Să nu uiţi un lucru, acum o să avem puştile, intervine Faujanet.

Îl privesc pe Faujanet. Are o figură perfect pătrată, de culoarea pământului ars. Şi umerii-i sunt pătraţi. Nu e prost, băiatul. Îmi place c-a ridicat problema puştilor, pe care o socotea rezolvată.

— Îmi închipui, spun, că prima hotărâre a consiliului municipal va fi de a-i înarma pe locuitorii din La Roque.

— Aşa mai merge, încuviinţează Marcel.

Ne uităm unii la alţii. Am ajuns la o înţelegere. Şi Judith, lucru care mă surprinde, a dat dovadă de tact. N-a intervenit mai deloc.

— Bun, spun cu un zâmbet fugar, nu-mi mai rămâne decât să-l conving pe Meyssonnier.

Îi las şi, după câţiva paşi, mă întorc şi îi fac semn Mariei Lanouaille să vină să stăm de vorbă. Lucru pe care se grăbeşte să-l facă. E o brunetă de treizeci şi cinci de ani, rotundă şi pietroasă. Şi, în timp ce-şi înalţă capul spre mine, aşteptând să-i spun ce vreau de la ea, simt o dorinţă puternică, violentă s-o iau în braţe. Cum nu i-am făcut niciodată curte şi nici nu m-a ispitit vreodată în mod deosebit, nu ştiu cum aş putea să-mi explic acest impuls brusc altfel decât prin setea de odihnă a războinicului. Dar odihnă nu-i bine zis. Există şi îndeletniciri mai odihnitoare. Dragostea e şi ea o luptă, dar instinctului meu profund îi apare, probabil, mai pozitivă decât cea în care am fost antrenat înainte, căci ea dă viaţa, nu o răpeşte.

Deocamdată, îmi stăpânesc chiar şi pofta de a-i strânge, aşa cum ar fi făcut marea noastră amatoare de palpare, bicepsul rotund şi micuţ, foarte ispititor, totuşi, rochia ei fiind fără mâneci.

— Marie, îi spun cu o voce cam înăbuşită. Îl cunoşti pe Meyssonnier, e un om simplu. N-o să vrea să locuiască la castel. Tu ai o casă mare. N-ai fi de acord să-l iei la tine?

Mă priveşte cu gura căscată. Faptul că n-a spus pe loc „nu", mă încurajează.

— Nu va trebui să-i găteşti. Cu siguranţă c-o să vrea ca locuitorii din La Roque să ia masa în comun. Vei avea grijă de rufele lui, atâta tot.

— Păi, spune ea, eu aş vrea, dar ştii cum sunt oamenii. Dacă Meyssonnier vine să stea la mine, or să spună aşa şi pe dincolo.

Dau din umeri.

— Şi dac-or să spună aşa şi pe dincolo, ce importanţă are? Şi chiar dacă ar fi adevărat?

Mă priveşte cu un aer melancolic, clatină din cap şi, în timpul acesta, fiindcă i-a fost frig în capelă, îşi freacă braţul pe care mi-ar fi plăcut să-l mângâi.

— Oh, ai perfectă dreptate, bietul meu Emmanuel, spune ea cu un oftat. După toate prin câte am trecut aici!

O privesc.

— Nu-i acelaşi lucru.

— Ei nu, sigur că nu, zice ea de îndată, nu-i acelaşi lucru.

Îi zâmbesc.

— Meyssonnier nu era dintre cei care oftau după tine?

— O, ba da, spune ea, fermecată de această amintire.

Şi continuă:

— Şi eu chiar l-aş fi vrut. Dar tata a fost mai de grabă împotrivă, din pricina ideilor pe care le are.

Aşadar, e da. Îi mulţumesc şi încep o discuţie în legătură cu sănătatea micuţei Nathalie. Urmează cinci minute de conversaţie absolut mecanică, din care nu aud nimic, nici măcar ce spun eu. Totuşi, la sfârşit, Marie exprimă un sentiment care mă trezeşte şi mă mişcă.

— Nu ştiu cum mai trăiesc, zău aşa. Din pricina evenimentelor nu i-am făcut niciun vaccin. Şi micuţa Christina a lui Agnès, nici ea. Atunci, îmi zic, Nathalie poate avea orice boală. Şi nu pot face nimic! Nu tu medic, nu tu antibiotice, şi toate bolile astea păcătoase care plutesc în aer şi la care înainte nici nu te gândeai din cauza vaccinurilor. La cea mai mică bubuliţă, tremur. Nu mai am nici măcar apă oxigenată. Ştii ce am, ca s-o îngrijesc? Un termometru!

— Şi cine stă cu ea acum, biata mea Marie?

— E o bătrânică în târg. Şi pe Christina o lasă tot cu ea.

O părăsesc spunându-i s-o cheme pe Agnès. Iat-o. Cu Agnès e altă treabă. Cu Agnès sunt scurt, autoritar şi, pe ascuns, duios.

— Agnès, te vei întoarce în târg, după ce-i vei da lui Judith împuternicire să voteze pentru tine. Te duci s-o vezi pe Christina şi, după aceea, să m-aştepţi acasă la tine, voi veni acolo. Vreau să-ţi vorbesc.

E cam năucită de această cascadă de ordine, dar, aşa cum speram, este de acord. Schimbăm o privire, una singură, şi plec în căutarea lui Meyssonnier.

Treaba asta cu Meyssonnier nu-i uşoară. Când dau de el, încerc o oarecare remuşcare că-i manipulez aşa pe semenii mei, mai ales că e vorba de el. Totuşi, e în interesul tuturor, al celor din Malevil, ca şi al celor din La Roque. Iată ce-mi spun, atunci când abilitatea la care recurg îmi devine mie însumi cam odioasă, aşa cum îi este uneori lui Thomas. Ceea ce intenţionez să-i cer lui Meyssonnier e cumplit de mult. Mi-e cam ruşine. Dar asta nu mă împiedică, evident, să-mi adun toate atuurile şi să mă prezint cu o carte câştigătoare, care ţine seama de ambiţiile lui municipale şi chiar de viaţa lui particulară.

Mă ascultă fără un cuvânt, cu acel chip îngust pe care l-au modelat simţul datoriei şi stăruinţa, cu ochii lui care clipesc des şi cu părul ca o perie (a izbutit să şi-l taie cum, nu ştiu). Sunt deplin conştient de ceea ce fac: îi aduc pe o tipsie de aur cheile oraşului La Roque şi, în acelaşi timp, pe Marie Lanouaille. Amândouă la un loc abia dacă au să-l hotărască să părăsească Malevil-ul. Va fi o lovitură foarte dureroasă pentru el, ştiu. Totuşi, n-am de ales. Nu văd pe nimeni în La Roque care să fie la fel de indicat cum e el.

După ce-i explic totul, nu spune nici da, nici ba. Se informează, chibzuieşte.

— Dacă înţeleg bine, sarcina mea în La Roque va fi dublă. Să instaurez o viaţă comunitară şi să organizez apărarea.

— În primul rând, apărarea, îi spun.

Dă din cap.

— Asta n-o să fie uşor, zidurile nu sunt destul de înalte ca să nu poată fi escaladate cu o scară. Meterezele se întind pe o distanţă prea mare între poarta de sud şi cea de vest. Şi n-o să am oameni. Mai ales, tineri.

— Ţi-i dau pe Burg şi Jeannet.

Se strâmbă.

— Şi armamentul? O să am nevoie de puştile 36 ale lui Vilmain.

— Avem douăzeci, o să le împărţim.

— O să am nevoie şi de puşca antitanc.

Încep să râd.

— Exagerezi! Ce înseamnă naţionalismul ăsta? A şi început să te doară cam prea mult sufletul pentru interesele târgului La Roque!

— N-am spus că accept, zice Meyssonnier cu rezervă.

— Mă mai şi şantajezi, pe deasupra!

Dar nu izbutesc nici măcar să-l fac să zâmbească.

— Bine, zic după o clipă de gândire. Când fortificaţiile din La Roque vor fi terminate, îţi voi încredinţa puşca antitanc cincisprezece zile pe lună.

— În sfârşit! spune Meyssonnier.

Acest „în sfârşit" are sensul vag şi limitativ care i se dă la noi, la Malejac. Continuă:

— Mai e şi prada de la Courcejac pe care Feyrac a adus-o aici. E babană. Trebuie să ştiu dacă o revendici.

— Ce reprezintă? Ştii?

— Da. Mi s-a spus. Orătănii, doi porci, două vaci, fân şi sfeclă din belşug. Fânul a rămas acolo într-o şură căreia totuşi n-au fost atât de nătărăi ca să-i dea foc.

— Două vaci! Credeam că cei de la Courcejac n-aveau decât una.

— Pe-a doua o ascunseseră, ca să nu i-o dea lui Fulbert.

— Ia te uită, ce oameni! Nu se sinchiseau că pruncii din La Roque crapă de foame, numai al lor să fie bine hrănit! Asta nu prea le-a adus noroc!

— Atunci, continuă Meyssonnier, readucându-mă cu răceală la subiect. Ce-ai de gând? Vrei partea ta?

— Dacă vreau partea mea! Ce tupeu! Păi prada asta revine în întregime Malevil-ului, că doar Malevil-ul l-a înfrânt pe Vilmain!

— Ascultă, spune Meyssonnier fără să zâmbească. Uite ce propun eu: tu iei toate găinile...

— Ia să mă laşi în pace cu găinile. Avem şi aşa destule la Malevil. Înfulecă prea multe grăunţe.

— Ai răbdare: tu iei găinile, cei doi porci şi noi păstrăm restul.

Pufnesc în râs.

— Malevil – doi porci şi La Roque – două vaci! Asta e, după capul tău, o împărţeală dreaptă? Dar fânul? Dar sfecla?

Nu spune nimic. Niciun cuvânt. După un timp, adaug:

— Oricum, nu pot să hotărăsc de unul singur. Trebuie să discutăm asta la Malevil.

Şi, cum se încăpăţânează să tacă, cu o privire aspră, continui destul de fără chef:

— Fiindcă la La Roque n-aveţi decât una, am putea, eventual, să facem un efort în privinţa vacilor.

— În sfârşit, spune, trist, Meyssonnier, ca şi cum el ar fi fost cel silit la concesii prin această tranzacţie.

Apoi tace. Cade din nou pe gânduri. Nu-l zoresc.

— Dacă înţeleg bine, spune el cu un aer scârbit, va mai trebui şi să respectăm formele democratice, să discutăm ceasuri întregi şi să-i ascultăm cum ne critică în toate unii care nu vor face altceva decât să stea liniştiţi cu fundul pe scaun.

— Nu exagera, vei avea un consiliu municipal de aur.

— De aur? Şi muierea aia, tot de aur e?

— Judith Médard?

— Da, Judith. Are o gură! Şi ce hram poartă de fapt, fata asta? întreabă el bănuitor.

— E o creştină de stânga.

Chipul i se luminează.

— E bine. M-am înţeles întotdeauna bine cu soiul ăsta de catolici. Sunt nişte idealişti, adaugă el cu un dispreţ discret.

Ca şi cum el n-ar fi idealist! În tot cazul, s-a liniştit complet. Pentru că pe Marcel, Faujanet şi Delpeyrou îi cunoaşte. Pe Judith o considera, dacă pot spune astfel, marele necunoscut.

— Accept, spune el în cele din urmă.

De vreme ce acceptă, e rândul meu să pun condiţii.

— Ascultă, aş vrea totuşi ca între consiliul municipal din La Roque şi Malevil un lucru să fie limpede: cele zece puşti 36 ale lui Vilmain şi eventual cele două vaci de la Courcejac nu sunt date târgului La Roque. Ele îţi sunt puse ţie personal la dispoziţie pe toată durata funcţionării tale în La Roque.

Se uită la mine cu o privire critică.

— Asta înseamnă că vrei să le iei înapoi dacă locuitorii din La Roque mă vor da afară?

— Da.

— N-o să fie, poate, chiar atât de uşor.

— Ei bine, în acest caz, puştile şi vacile vor fi elemente ale unei negocieri de ansamblu.

— Unei tocmeli, ce mai! spune el cu aerul vag că mă pune sub acuzare.

În toată atitudinea lui e o oarecare răceală. Pare chiar distant. Mă simt stingherit. Mă doare să mă despart de el fără nimic din acea căldură care, la Malevil, caracterizează relaţiile dintre noi.

— Ei bine, îi spun cu o veselie forţată, iată-te primar în La Roque! Eşti fericit?

Întrebarea mea însă nu este deloc fericită, lucru de care îmi dau imediat seama.

— Nu, zice el, sec. Sper să fiu un primar bun, dar nu sunt fericit.

Gafa e ca o pantă. Când o porneşti pe ea, te rostogoleşti mai departe.

— Chiar dacă locuieşti la Marie Lanouaille?

— Chiar, spune el fără să zâmbească, şi-mi întoarce spatele.

Rămân singur şi bruftuiala lui mă apasă pe suflet. Nu mă consolează nicidecum faptul că o meritam din plin. Din fericire, n-am timp s-o lungesc prea mult cu analizarea stărilor mele sufleteşti. Domnul Fabrelâtre îmi atinge cotul şi-mi solicită o întrevedere cu o politeţe vecină cu slugărnicia. Nu pot spune că mă omor după lumânarea asta lungă şi albicioasă, cu o periuţă de dinţi sub nas şi cu nişte ochi care clipesc mereu în dosul ochelarilor cu rame de metal. Şi, pe deasupra, îi mai şi miroase urât gura.

— Domnule Comte, îmi spune cu un glas fără timbru. Sunt aici oameni care zic că trebuie să-mi facă proces şi să mă spânzure. Găsiţi că e drept?

Fac un pas mare înapoi, şi nu numai pentru a marca distanţa, şi îi spun rece:

— Nu găsesc că e drept să se spună că trebuie să fiţi spânzurat, domnule Fabrelâtre, *înainte* de a vi se intenta un proces.

Buzele-i tremură şi privirea i se tulbură. Fiinţa aceasta moale îmi inspiră milă. „Totuşi", cum ar spune Marcel, puteam să uit rolul de spion pe care l-a avut în La Roque? Complicitatea lui în tirania lui Fulbert?

Continui:

— Cine-s oamenii ăştia?

— Care, domnule Comte? întreabă, cu o voce abia auzita.

— Care spun să ţi se intenteze un proces.

Îmi înşiră două sau trei persoane şi sunt, bineînţeles, dintre cei care, pe vremea lui Fulbert, au tăcut mâlc. După ce Fulbert a fost nimicit – fără ca ei să fi mişcat un deget – iată-i pe molâii noştri devenind nişte duri.

Amorful Fabrelâtre nu e totuşi un idiot, căci îmi urmăreşte gândul. Începe din nou cu un firicel de voce:

— Şi, de fapt, ce-am făcut eu mai mult decât ei? Am ascultat.

Îl privesc.

— Nu cumva, domnule Fabrelâtre, aţi ascultat prea mult?

Doamne, ce mămăligă! La auzul acuzaţiei mele, se strânge ca un melc. Iar mie nu mi-a plăcut niciodată să strivesc melcii, nici măcar cu cizmele. Îi dau la o parte cu vârful piciorului, repede.

— Ascultaţi, domnule Fabrelâtre, în primul rând, să nu vă agitaţi, să nu vorbiţi cu nimeni şi să staţi în colţul dumneavoastră. În privinţa procesului, o să văd ce pot face.

După care îl expediez, pe el şi mulţumirile lui, şi mă întorc spre Burg care, cu picioarele lui scurte, vine spre mine din fundul capelei, făcând paşi mari, cu o privire vie şi ageră, împingându-şi înainte burtica de bucătar.

— Oh, la, la, spune cu răsuflarea tăiată, dacă aţi fi auzit! E o întreagă poveste cu Gazel. În legătură cu oamenii care au venit să-l împiedice să citească rugăciuni la mormântul lui Fulbert. Gazel şi-a pierdut de tot cumpătul. Mi-a cerut să vă anunţ treaba asta.

Rămân cu gura căscată. În clipa aceea mi se pare că prostia şi josnicia omului e fără margini. Mă întreb dacă merită să-ţi dai atâta osteneală ca să perpetuezi această mică specie ticăloasă. Îi spun lui Burg să mă aştepte, c-am să merg cu el să-l văd pe Gazel. Şi o înhăţ pe Judith din zbor, trăgând-o puţin mai la o parte.

Eu îi vorbesc şi ea, bineînţeles, mă pipăie. Mă sacrific, îi las bicepsul.

— Doamnă Médard, îi spun, oamenii sunt nerăbdători, timpul ne goreşte. Pot să vă fac câteva sugestii?

Îşi înclină capul greu.

— Primo: după părerea mea, Marcel ar trebui să prezinte lista consiliului. E nevoie de dibăcie. Pot să vorbesc deschis?

— Dar, bineînţeles, domnule Comte, zice Judith strângându-mi braţul cu mâna ei lată.

— Sunt două nume care vor stârni nemulţumire, al dumitale, fiindcă eşti femeie, şi al lui Meyssonnier, din pricina vechilor lui legături cu Partidul Comunist.

— Ce discriminare! exclamă Judith.

I-o retez scurt, ca să n-apuce să se afunde în deliciile indignării liberale.

— În ce te priveşte, Marcel va trebui să sublinieze avantajele pe care le va trage consiliul de pe urma pregătirii dumitale. Cât despre Meyssonnier, e bine să-l prezinte ca pe un specialist în problemele militare şi un indispensabil agent de legătură cu Malevil-ul. Deocamdată nicio vorbă despre primărie.

— Trebuie să vă mărturisesc că vă admir tactul, domnule Comte, spune Judith, cu o presiune tactilă asupra muşchiului braţului meu.

— Te-aş ruga să-mi permiţi să continui. Sunt unii care vor să-i facă un proces lui Fabrelâtre. Dumneata ce părere ai?

— Că e o idioţie, spune Judith, cu o concizie masculină.

— Şi eu sunt de părerea dumitale. O mustrare în public va fi de ajuns. De altfel, alte persoane, sau aceleaşi, vor să-i interzică lui Gazel să-l înmormânteze pe Fulbert creştineşte. Pe scurt, ne-am căptuşit cu o nouă poveste a Antigonei.

Judith zâmbeşte subtil la această evocare clasică.

— Mulţumesc că m-ai prevenit, domnule Comte. Dacă vom fi aleşi, vom ucide în germene toate aceste idioţii.

— Şi poate că n-ar strica, mi-aş permite cel puţin să vă sugerez, să revocaţi toate decretele lui Fulbert.

— Dar bineînţeles.

— Bun, eu, în timpul ăsta, fiindcă nu vreau să dau impresia că exercit presiuni asupra locuitorilor din La Roque pentru a le influenţa votul, o şterg, mă duc să-l văd pe domnul Gazel.

Îi surâd şi, după o clipă de ezitare, binevoieşte să dea drumul bicepsului meu. Chiar cu defectele ei, femeia asta e sarea pământului. Am aproape certitudinea că se va înţelege bine cu Meyssonnier.

Burg mă conduce, printr-un şir de coridoare, până la camera lui Fulbert, unde o potolesc de Antigona noastră, foarte încinsă, într-adevăr, şi foarte hotărâtă să asigure cu orice preţ al duşmanului căzut ritualurile religiei noastre. Arunc o privire asupra rămăşiţelor pământeşti ale lui Fulbert. Şi-mi întorc imediat privirile. Chipul lui e tot o rană. Şi probabil că cineva l-a înjunghiat, căci are sânge pe piept. Gazel, asigurat fiind de sprijinul braţului meu, îmi arată o vie recunoştinţă şi, cum începuse să facă ordine printre hârtiile lui Fulbert (bănui că e rost de-o mare curiozitate de fată bătrână), se oferi să-mi înapoieze scrisoarea prin care, în numele istoriei, revendicam suzeranitatea asupra târgului La Roque. Primesc. Ceea ce era bun pentru a-l intimida pe Fulbert nu mai corespunde actualei stări a relaţiilor noastre cu La Roque. Mă temeam că, dimpotrivă, dacă las scrisoarea asta aici, într-o zi nişte răuvoitori ar putea-o folosi.

Pe când străbat esplanada castelului îndreptându-mă spre marea poartă verde-închis, soarele îmi iese în întâmpinare şi simt că mă dilat la căldura lui. Îmi spun că cei din consiliul oraşului La Roque vor trebui să găsească în castel o sală mai puţin frumoasă, poate, dar mai luminoasă şi nu atât de umedă cum este capela, pentru întrunirile locuitorilor.

Agnès Pimont locuieşte pe una din străduţele laterale, deasupra magazinului de librărie-papetărie-ziare pe care-l ţinuse soţul ei, o căsuţă foarte veche şi foarte dichisită, unde totul e mic, chiar şi scara în spirală, foarte abruptă, care duce la etaj şi pe care, la cotituri, trebuie să-mi strecor umerii în diagonală. Agnès mă primeşte în capul scărilor şi mă introduce într-un salon minuscul, luminat de o fereastră la fel de minusculă. Toate astea dau impresia unei case de păpuşi, la care odinioară se adăuga o jardinieră cu muşcate spre stradă. Pereţii sunt tapetaţi cu iută de culoarea aurului vechi şi, dacă pentru fotolii, cele mai joase şi mai mici din lume, nu-ţi pui întrebarea cum de au putut ajunge până aici, în schimb te întrebi pe unde a fost introdus divanul, îmbrăcat ca şi ele în catifea albastră; în orice

caz, nici pe fereastră, nici pe scări nu ar fi putut trece. Poate că a fost dintotdeauna aici, chiar dinainte de a fi fost zidiţi pereţii. Pare destul de vechi ca să crezi acest lucru, deşi nu-i poţi descrie stilul, în timp ce data gravată pe uriaşul lintou de piatră de la intrare atestă că clădirea fusese ridicată sub Ludovic al XIII-lea.

Pe podeaua salonului, între cele două fotolii mici şi divan, e o mochetă şi, peste mochetă, un covor oriental fabricat în Franţa, iar peste covor o blană artificială de culoare albă. Presupun că pe ultimele două, soţii Pimont le-au moştenit şi, fiindcă n-au ştiut ce-ar putea face cu ele într-o locuinţă atât de mică, au hotărât să le pună una peste alta. Rezultatul obţinut e o atmosferă destul de mângâioasă. Şi mângâioasă e şi primirea lui Agnès, proaspătă, trandafirie şi blondă, cu ochii ei buni şi frumoşi, cafeniu-deschis, care, am mai spus-o, mi s-au părut întotdeauna albaştri. Mă pofteşte să iau loc pe unul din fotoliaşe, unde mă pomenesc atât de jos, şi atât de aproape de blana albă, încât am impresia că stau pe podea, la picioarele lui Agnès, aşezată pe divan.

În tovărăşia ei, am întotdeauna un sentiment de intimitate, de încredere şi de melancolie. Era cât p-aci s-o iau de nevastă, iar ea, nu numai că nu-mi poartă pică pentru acest eşec, dar îmi păstrează o caldă prietenie. Asta îmi inspiră stimă. Niciuna la o mie de fete n-ar fi reacţionat, cred, ca ea. Şi, de fiecare dată când o întâlnesc, îmi spun, nu fără regret, iată una din căile pe care ar fi putut-o lua viaţa mea. Îmi pun întrebări în legătură cu această posibilitate, întrebări chinuitoare, deoarece nu le pot da un răspuns. Şi din nou îmi spun că niciun bărbat nu poate afirma că ar fi fost fericit alături de o femeie înainte de a fi făcut această experienţă. Şi dacă a făcut-o, fie că e fericită, fie că e nefericită, experienţa încetează de a mai fi experienţă pentru a deveni viaţa lui.

În orice caz, un lucru e sigur. Dacă m-aş fi însurat cu ea acum cincisprezece ani, aş fi făcut o treabă bună. A îmbătrânit foarte puţin. Sau, ca să mă exprim mai bine, a îmbătrânit foarte frumos, nu s-a ofilit, nici nu s-a uscat, a devenit doar puţin mai cărnoasă. E plăcut să-i priveşti talia care, deşi a născut-o pe Christina, i-a rămas subţire; dar, de o parte şi de alta, totul e rotund şi cu tenul ei, atât de trandafiriu şi de proaspăt, dă întotdeauna impresia că atunci a ieşit din baie. S-a fardat şi şi-a aranjat părul, toată această osteneală şi-a dat-o pentru mine. Asta îmi uşurează situaţia, deoarece îmi dau prea bine seama că în această întrevedere voi avea împotriva mea toată greutatea unei civilizaţii dispărute.

Nu am să recurg la şiretenii ţărăneşti, nici la preambuluri încâlcite. Agnès, deşi trăieşte într-un târguşor, e foarte urbană, chiar dacă sintaxa ei nu este

mai bună decât cea a lui Menou. Mă cuibăresc în micul meu fotoliu, o privesc în ochi, încercând să-mi înăbuş orice emoţie, şi merg drept la ţintă:

— Agnès, ţi-ar plăcea să vii să stai cu noi, la Malevil?

Am spus „cu noi", n-am spus „cu mine". Dar nu ştiu dacă, în stadiul acesta, a sesizat nuanţa, căci bujorii din obraz devin stacojii, şi pare răscolită de o furtună care, pornind de la picioare, se propagă de-a lungul trupului cuprinzându-i pieptul. Se lasă o tăcere profundă. Mă priveşte, şi fac un efort ca privirea mea să nu spună mai mult decât trebuie, atât mi-e de teamă să nu mă înţeleagă greşit.

Deschide gura (o gură frumoasă, cu buze pline), o închide, îşi înghite saliva şi când, în sfârşit, reuşeşte să vorbească, spune eliptic:

— Dacă ţi-ar face plăcere, Emmanuel.

De-asta mă temeam: personalizează discuţia. Va trebui să fiu mai limpede.

— Nu numai mie mi-ar face plăcere, Agnès. Tresare, de parc-aş fi pălmuit-o. Tot sângele i se urcă în obraji şi, pe un ton care trădează şi o decepţie, şi o remuşcare, mai întreabă:

— Te referi la Colin?

— Nu mă refer numai la Colin.

Şi cum mă priveşte fără să îndrăznească să mă înţeleagă, îi vorbesc de Mietta, de Catie şi, mai ales, de eşecul pe care l-a constituit căsătoria ei cu Thomas în comunitatea noastră. Şi de data asta, personalizează.

— Dar, Emmanuel, eu aş fi putut să-ţi spun dinainte că, dacă e vorba de o fată cum e Catie...

I-o retez scurt.

— Las-o pe Catie, nu persoana interesează. Astăzi la Malevil se află opt bărbaţi şi două femei. Trei, dacă vii şi tu. Oare poate un bărbat să acapareze o femeie numai pentru el? Şi dacă ar face-o, ce-ar gândi ceilalţi?

— Dar cu sentimentul, dar cu sentimentul, ce faci? izbucneşte Agnès cu o însufleţire foarte apropiată de indignare.

Sentimentul. Desigur, se situează pe o poziţie forte. Simt în spatele ei secole întregi de iubire curtenitoare şi de iubire romantică. O privesc.

— Nu mă înţelegi, Agnès. Nimeni nu te va sili vreodată să faci ceea ce n-ai chef să faci. Vei fi absolut liberă în alegerile tale.

— Alegerile mele! spune Agnès.

Este un strigăt. O lume întreagă de mustrări cuprinsă în acest plural, şi nu numai de mustrări, căci n-a fost niciodată atât de aproape de o declaraţie de dragoste. Asta mă tulbură atât de mult, încât, purtat de fluxul emoţiei ei, sunt aproape gata să-i cedez. Nu mă uit la ea. Tac. Încerc să mă adun. Îmi trebuie câteva secunde bune ca să trec peste acest „mele". Dar îmi dau prea

bine seama că nu sunt pe calea cea bună şi că un cuplu durabil la Malevil ar deveni în foarte scurtă vreme incompatibil cu viaţa în comun. Din punctul acesta de vedere, disproporţia dintre numărul bărbaţilor şi cel al femeilor, pe care-mi place s-o evoc în discuţie, nu este, totuşi, esenţialul. În realitate, trebuie să alegi: ori celula familială, ori o comunitate non-posesivă.

Mă gândesc că nici măcar nu-i pot spune lui Agnès ce sacrificiu fac renunţând la ea. Dacă i-aş spune-o, aş consolida-o în „sentimentul" ei.

— Agnès, îi zic, aplecându-mă înainte, dacă n-ar fi decât pentru Colin, şi tot ar fi imposibil. Dacă mă însor cu tine, ar fi teribil de dezamăgit şi de gelos. Dacă te-ai mărita cu el, nici eu n-aş fi fericit. Şi nu e numai Colin. Mai sunt şi ceilalţi.

Colin e un argument care o mişcă. Şi cum, de altfel, îşi dă seama că sunt de neclintit, şi nu se simte ispitită, nici chiar după toate astea, să prefere La Roque Malevil-ului, nu mai ştie ce să facă. Adoptă o poziţie feminină, care, la urma urmelor, nu este mai rea decât altele. Se refugiază în tăcere şi în lacrimi. Mă ridic din fotoliu şi mă aşez pe divan alături de ea, luând-o de mână. Plânge. O înţeleg. E, ca şi mine, pe cale să renunţe la una dintre posibilităţile, adeseori visate, ale vieţii ei.

Când văd că lacrimile au încetat să-i mai curgă, îi întind batista mea şi aştept. Mă priveşte şi, cu o voce şoptită, îmi spune:

— Am fost violată, ştiai?

— Nu ştiam. Dar bănuiam.

— Toate femeile din târg au fost violate, chiar şi bătrânele, chiar şi Josepha.

Şi fiindcă nu scot niciun cuvânt, continuă:

— Din cauza asta...

Strig:

— Eşti nebună! Nu există decât un motiv, cel pe care ţi l-am spus!

— Fiindcă ar fi nedrept, Emmanuel, tu ştii asta. Chiar dacă am fost violată, totuşi nu sunt o târfă.

— Dar sunt sigur de asta, afirm cu tărie. Nu-i nicidecum vina ta, nici nu m-am gândit la aşa ceva!

O iau în braţe şi, cu o mână tremurătoare, îi mângâi obrazul şi părul. În momentul acesta ar trebui să încerc mai ales un sentiment de compasiune, dar nu simt nimic altceva decât dorinţă. Mă cuprinde pe neaşteptate şi pune stăpânire pe mine eu o brutalitate care mă îngrozeşte. Privirea mi se tulbură, respiraţia-mi devine mai accelerată. Nu-mi rămâne decât atâta luciditate, cât să mă gândesc că trebuie să obţin cu orice preţ şi neîntârziat consimţământul ei, dacă nu vreau să mă aflu în situaţia de a o viola la rându-mi.

O strâng cu putere. O somez să-mi răspundă. Deşi stă pasivă în braţele mele, şovăie, continuă să se împotrivească şi, când, în sfârşit, încuviinţează, o face, cred, mai mult fiindcă e contaminată de dorinţa mea decât fiindcă au convins-o argumentele aduse.

Alunecăm pe blana albă care-şi dovedeşte astfel utilitatea, fără ca duioşia ce i-o port să iasă vreun moment la iveală. Ai zice că am închis duioşia asta într-un colţ al conştiinţei mele ca să nu mă mai stânjenească.

Totuşi, după ce această tulburare se sfârşeşte, îmi plătesc şi eu partea. Dacă e adevărat că poţi fi fericit la niveluri diferite, eu sunt fericit la nivelul cel mai de jos. Dar, după toate aceste lupte şi tot acest sânge, mai e oare loc pentru o altă fericire decât supravieţuirea grupului? Nu-mi mai aparţin: iată ce-i spun în timp ce-mi iau la revedere, trist şi pentru că ea mă părăseşte cu o oarecare răceală, aşa cum a făcut şi Meyssonnier în urmă cu o oră.

Totuşi, când îl revăd pe Meyssonnier în capela scăldată în lumina crepusculară, după terminarea şedinţei, îl găsesc mai destins, mai prietenos. Vine spre mine şi mă trage de o parte.

— Unde-ai fost? Te-am căutat peste tot. În sfârşit, continuă el, cu obişnuita-i discreţie, n-are importanţă. Ascultă, am veşti bune. Totul a mers strună. Au ales toată lista, apoi, la propunerea lui Judith, Gazel a fost ales preot, cu o majoritate destul de slabă. Şi, în sfârşit, printre altele, te-au ales episcop de La Roque.

Sunt uluit. Culmea culmilor această alegere ca episcop ce coincidea în timp cu întrevederea care tocmai luase sfârşit. E adevărat că cei absenţi se bucură de favoare. Dar, dacă trebuie să văd aici mâna lui Dumnezeu, înseamnă că are faţă de slăbiciunile cărnii o îngăduinţă ce nu i-a fost niciodată recunoscută.

Pentru moment însă, nu ironia soartei e cea care mă impresionează. Sar ca ars:

— Eu, episcop de La Roque? Dar locul meu e la Malevil! Nu le-ai spus?

— Ai puţină răbdare, ei ştiu că n-o să părăseşti Malevil-ul. Dar, dacă am înţeles bine, vor ca Gazel să aibă pe cineva deasupra lui care să-l mai modereze. Se tem de zelul lui.

Începe să râdă.

— Ideea a fost a lui Judith şi eu am pus serios umărul!

— Ai pus umărul!

— Păi, bineînţeles. Mai întâi, cred că e, într-adevăr, mai bine să-l ţii tu din scurt pe Gazel. Şi-apoi, mi-am zis c-am să te văd mai des.

Şi adaugă, cu o voce scăzută.

— Fiindcă, totuşi, voi părăsi Malevil-ul...

Îl privesc. Mă priveşte şi el. După o clipă, întoarce capul. Nu ştiu ce să spun. Îmi dau seama ce simte. Din şcoală, Peyssou, Colin, Meyssonnier şi cu mine nu ne-am despărţit niciodată. Ca dovadă, Colin, deşi îşi deschisese o prăvălie cu articole de instalaţii în La Roque, a continuat să locuiască în Malejac. Şi-acum, s-a sfârşit. *Cercul* se destramă. Îmi dau seama chiar în momentul acesta. Şi pentru noi, cei din Malevil, o să fie dureros să nu-l mai vedem pe Meyssonnier.

Îl strâng de umărul drept şi-i spun destul de stângaci:

— O să vezi, lasă, o să faci treabă bună aici.

Ca şi cum treaba ar fi consolat vreodată pe cineva.

Thomas ni se alătură şi mă felicită cu o expresie greu de definit. Apoi e rândul lui Jacquet. Nu-l văd pe Peyssou. Meyssonnier mi-l arată, la câţiva metri de noi, foarte ocupat. Judith îl priponise zdravăn lângă ea, fericită că a găsit, în sfârşit, un bărbat care s-o depăşească în înălţime cu un cap. În timp ce-i vorbeşte, îşi plimbă privirea pe amplele lui proporţii. Admiraţia e reciprocă, de altfel, căci, după ce ne vom întoarce la Malevil, Peyssou îmi va spune: ai văzut ce bucăţică? Pun rămăşag că la aşternut trebuie să fie grozavă! Nu au ajuns încă până acolo. Deocamdată, ea îi pipăie bicepsul. Şi-l văd pe Peyssou al meu cum, bineînţeles, îşi umflă muşchii. Şi asta, probabil, lui Judith îi face plăcere.

— Ce am spus adineaori, îmi şopteşte Meyssonnier, să nu iei în seamă, aveam moralul cam scăzut.

Sunt foarte mişcat că s-a gândit să se scuze pentru răceala lui, dar iar nu ştiu ce să spun, şi tac.

— Înţelegi, continuă el, pe drum, după ambuscadă, când tu ai plecat ca să-i aduci pe ceilalţi de la Malevil, am rămas un timp în mijlocul cadavrelor şi mi-au trecut prin minte gânduri nu prea vesele.

— Ce gânduri?

— Ei bine, de pildă, Feyrac ăsta pe care a trebuit să-l ucidem... M-am gândit la cazul că unul dintre noi s-ar căptuşi cu o rană serioasă. Ce-am face? Fără doctor, fără medicamente, fără bloc operatoriu. N-ar fi deloc plăcut să-l lăsăm să crape fără să-l ajutăm.

Tac. M-am gândit şi eu la asta. Şi Thomas, o văd după mutra lui. Meyssonnier continuă:

— Suntem în plin ev mediu.

Clatin din cap.

— Nu. Nu chiar. Există o analogie de situaţii, e adevărat, în evul mediu au existat momente ca acestea. Dar uiţi un lucru. Nivelul nostru de cunoştinţe este cu mult superior, chiar dacă nu ne-am gândi la considerabila sumă de cunoştinţe închisă în mica mea bibliotecă de la Malevil. Asta, asta rămâne. Şi,

vezi tu, e foarte important. Fiindcă într-o zi, asta ne va permite să reconstruim totul.

— Dar când? întreabă Thomas cu dezgust. Pentru moment, ne petrecem viaţa încercând să supravieţuim. Jefuitorii, foametea. Mâine, epidemiile. Meyssonnier are dreptate, ne-am întors la vremurile Ioanei d'Arc.

— Da' de unde, spun cu multă însufleţire. Cum poate un matematician ca tine să facă o asemenea greşeală? Mintal, suntem cu mult mai bine înzestraţi decât oamenii de pe vremea Ioanei d'Arc. Nu vom avea nevoie de secole ca să ne regăsim nivelul tehnologic.

— Şi să luăm totul de la-nceput? întreabă Meyssonnier ridicând sprâncenele cu un aer de îndoială.

Se uită la mine, clipind des. Şi întrebarea lui mă impresionează. Pentru că el – omul progresului – e cel care o punea. Şi pentru că văd prea bine ce zăreşte, el în viitor, la capătul acestui nou început.

Nota lui Thomas

Îmi revine mie obligaţia de a încheia această povestire.

Mai întâi, ceva care se referă la mine. După linşarea lui Fulbert, Emmanuel scrie că a citit în ochii mei „*acel amestec de dragoste şi antipatie*" pe care i l-am purtat întotdeauna.

„Dragoste" nu-i tocmai cuvântul. Iar „antipatie" nici atât. Ar fi fost mai exact dacă ar fi spus admiraţie şi reticenţe.

Vreau să explic aceste reticenţe. Aveam douăzeci şi cinci de ani când au survenit aceste evenimente şi foarte puţină experienţă de viaţă pentru cei douăzeci şi cinci de ani ai mei, iar abilitatea lui Emmanuel mă şoca. O găseam cinică.

M-am maturizat. Între timp, mi-am asumat răspunderi şi nu mai gândesc aşa. Ba, dimpotrivă, cred că oricine vrea să-i conducă pe semenii săi are nevoie de o bună doză de machiavelism, *chiar dacă-i iubeşte*.

Aşa cum se vede adeseori din paginile precedente, Emmanuel era întotdeauna destul de mulţumit de el şi întotdeauna destul de încredinţat că are dreptate. Cusururile acestea nu mă mai irită. Ele nu sunt decât reversul acelei încrederi în sine de care avea nevoie pentru a ne comanda.

În sfârşit, aş mai vrea să spun următoarele: nu cred nicidecum că, la scară mică sau mare, un grup îşi secretă întotdeauna omul de geniu de care are nevoie. Ba, dimpotrivă, sunt momente în istorie în care se simte un gol cumplit: nu a apărut conducătorul necesar şi totul eşuează lamentabil.

La mica noastră scară, problema se pune la fel. La Malevil, am fost foarte norocoşi că l-am avut pe Emmanuel. Ne-a menţinut uniţi şi ne-a învăţat să ne apărăm. Sub îndrumarea lui şi Meyssonnier a făcut ca La Roque să fie mai puţin vulnerabil.

Chiar dacă, instalându-l în La Roque, Emmanuel l-a sacrificat pe Meyssonnier interesului comun, trebuie să recunoaştem că Meyssonnier a făcut, într-adevăr, o treabă foarte bună la „Primărie". A înălţat meterezele oraşului şi, mai ales, a dispus ca la jumătatea drumului dintre cele două porţi fortificate să se construiască un mare turn pătrat cu două caturi, al doilea cat fiind organizat ca post de gardă locuibil, cu o sobă şi, înspre exterior, cu ferăstruici oblice pentru ochit, oferind un foarte vast câmp vizual asupra ţinutului. O pasarelă de lemn făcută pentru strajă pe laturile meterezelor lega acest turn pătrat, de o parte şi de cealaltă, de cele două porţi. Materialele pentru această construcţie au fost procurate prin demolări în oraşul de jos, iar cimentul a fost înlocuit cu lut.

În jurul meterezelor. Meyssonnier a organizat o Z.A.A. cu un întreg sistem de capcane şi de curse, imitat după Malevil. Terenul, foarte gol, deşi destul de accidentat, nu făcea posibilă construirea unei baricade, dar în clădirile anexe ale castelului Meyssonnier a găsit nişte suluri de sârmă ghimpată, destinate, fără-ndoială, unor viitoare împrejmuiri, şi le-a folosit pentru a bara cele două drumuri de acces – drumul gudronat de la Malevil şi şoseaua departamentală care duce spre oraşul de reşedinţă – printr-un întreg sistem de bariere (deschise ziua şi închise noaptea) menite să prevină eventualele surprize.

Dacă, datorită în parte lui Judith, care-l aprecia foarte mult, Meyssonnier s-a înţeles bine cu consiliul şi cu cei administraţi de el, cu Gazel însă a avut un diferend de ordin religios. Meyssonnier, credincios promisiunii făcute lui Emmanuel, a continuat să asiste la slujbe şi să se împărtăşească, dar a refuzat să se spovedească. Reluând stindardul celei mai riguroase drepte credinţe, Gazel înţelegea, ca şi Fulbert, să lege împărtăşania de spovedanie. A avut destul curaj să vină în faţa consiliului municipal ca să se explice cu Meyssonnier şi cearta a mers foarte departe, Meyssonnier refuzând să facă vreo concesie. Sunt de acord, a spus Meyssonnier pe un ton aspru, să-mi fac o autocritică în public dacă am făcut prostii, dar nu văd de ce ţi-aş rezerva numai dumitale mica mea confesiune.

În cele din urmă s-a făcut apel la Emmanuel, în calitatea lui de episcop de La Roque. El a intervenit cu prudenţă şi dibăcie, a ascultat pe toată lumea şi a instituit un sistem de spovedanie publică în comun, o dată pe săptămână, duminica dimineaţă. Fiecare trebuia să spună, pe rând, ce avea să-şi reproşeze sieşi şi ce avea să le reproşeze celorlalţi, persoanele incriminate

având, bineînţeles, dreptul de a răspunde la rândul lor, fie pentru a protesta, fie pentru a-şi recunoaşte greşelile. Emmanuel a asistat, în calitate de observator, la prima şedinţă de acest fel din La Roque şi a fost atât de încântat, încât a convins şi Malevil-ul să adopte acelaşi sistem.

Emmanuel numea asta *spălatul rufelor murdare în familie*: instituţie sănătoasă, mi-a spus el, şi chiar distractivă.

Mi-a povestit că în La Roque o localnică s-a ridicat pentru a-i imputa lui Judith că nu poate să stea de vorbă cu un bărbat fără să nu-i pipăie braţul. A fost o chestie destul de caraghioasă, spunea Emmanuel, dar şi mai caraghios a fost răspunsul lui Judith, sincer uluită: nu mi-am dat seama că procedez astfel, a răspuns cu vocea ei bine articulată, există cineva aici care ar putea să susţină această mărturie?

Dovadă, a adăugat Emmanuel râzând, că e bine ca ceilalţi să ne spună cum ne văd ei, fiindcă singuri nu ne vedem.

Cât despre spovedania particulară, nici vorbă n-a mai fost de-aşa ceva. Şi Gazel a trebuit să renunţe la privilegiul la care ţinea atât, „de a ierta" sau „de a nu da dezlegare" păcatelor altora, privilegiu pe care Emmanuel, toată lumea îşi aminteşte, îl găsea „exagerat" şi, când l-a exercitat, a făcut-o cu neplăcere.

Înainte de a găsi soluţia dibace care avea să pună capăt „Inchiziţiei" preotului din La Roque, zile întregi Emmanuel s-a arătat foarte preocupat de diferendul dintre Gazel şi Meyssonnier. Mi-amintesc că mi-a vorbit în mai multe rânduri despre asta şi, mai ales, ţin minte ce mi-a spus o dată în camera lui, stând amândoi de o parte şi de alta a biroului, cu Evelyne culcată în patul cel mare, palidă şi istovită, revenindu-şi după o criză de astmă foarte violentă (datorată, după părerea mea, instalării lui Agnès Pimont la Malevil).

— Vezi tu, Thomas, într-o comunitate nu e bine să fie doi conducători: un conducător spiritual şi un conducător temporal. Trebuie să fie numai unul. Dacă nu, apar situaţii încordate şi conflicte care nu se mai termină. Cel care comandă la Malevil trebuie să fie şi abatele Malevil-ului. Dacă într-o zi, după moartea mea, vei fi ales conducător militar, va trebui, şi tu...

Am strigat:

— Nici să nu te gândeşti. E contrar opiniilor mele!

M-a întrerupt cu vehemenţă:

— Cui îi pasă de părerile tale personale! Nu au absolut nicio importanţă. Ceea ce are importanţă este Malevil-ul şi unitatea Malevil-ului! Ar trebui să înţelegi un lucru: fără unitate, supravieţuirea nu este cu putinţă!

— Dar, cum se poate, Emmanuel, doar nu mă vezi pe mine ridicându-mă şi începând să recit în faţa tovarăşilor mei rugăciuni!

— Şi de ce nu?

— M-aş simţi ridicol!

— Şi de ce te-ai simţi ridicol?

Şi-a formulat întrebarea cu atâta violenţă, că mi-a luat piuitul. După o clipă, a continuat, mult mai destins, de parcă şi-ar fi vorbit şi lui însuşi, şi mie:

— Este oare chiar atât de idiot să te rogi? Suntem înconjuraţi de necunoscut. Şi cum, pentru a supravieţui, trebuie să fim optimişti, presupunem că acest necunoscut este binevoitor şi îl rugăm să ne ajute.

Pentru a aprecia „credinţa" lui Emmanuel, în lipsa unor texte cu adevărat „întocmite" de mâna lui, putem alege între o ipoteză maximă şi o ipoteză minimă. În ce mă priveşte, nu simt nevoia de a alege între acestea două, dar redau cuvintele pe care le-aţi citit ca fiind de natură să confirme mai mult ipoteza minimă.

E atât de dureros să scriu cele ce urmează că o voi face foarte repede şi foarte sec şi cu un minimum de amănunte. Din păcate, nu există magie, căci, dacă, trecând sub tăcere evenimentul, aş putea să-l suprim, aş tăcea până-n veacul de apoi.

În primăvara şi vara anilor 1978 şi 1979, Malevil şi La Roque, unindu-şi forţele, au nimicit două bande de jefuitori. Am stabilit împreună cu vecina noastră un sistem de telecomunicaţii vizuale şi auditive care ne îngăduia să ne avertizăm reciproc când survenea un atac, fiecare din cele două comunităţi alergând de îndată în ajutorul celeilalte.

Alarma cea mai serioasă a avut loc pe data de 17 martie 1979. În zorii zilei, clopotul capelei din La Roque a început să sune puternic şi, prin durata neobişnuită a dangătului lui, ne-a dat de veste că primejdia este gravă. Emmanuel l-a lăsat pe Jacquet şi pe cele două femei să asigure apărarea Malevil-ului şi, după trei sferturi de oră de galop nebun pe poteca din pădure, am ajuns la marginea lăstărişului, la o sută de metri de metereze. Ceea ce am văzut ne-a lăsat muţi de uimire. În pofida capcanelor, în pofida sârmei ghimpate, în pofida focului susţinut al apărătorilor, pe ziduri se şi aflau proptite, din loc în loc, cinci sau şase scări. Banda număra vreo cincizeci de indivizi hotărâţi şi mai târziu am aflat că vreo zece pătrunseseră deja în oraşul întărit când au intervenit forţele din Malevil, luându-i pe asediatori pe la spate şi ucigând mulţi oameni cu tirul puştilor şi cu puşca antitanc (căci ne venise nouă rândul s-o ţinem) şi punându-l pe inamic pe fugă. Emmanuel a organizat imediat urmărirea supravieţuitorilor care, împărţiţi în grupuri mici, destul de redutabile încă, se ascundeau prin lăstăriş. Această vânătoare a ţinut opt zile în timpul cărora cei din Malevil au cutreierat întruna pe cai toate coclaurile.

La 25 martie am ajuns la certitudinea că ultimul jefuitor fusese ucis. În ziua aceea, când a coborât de pe Amarante a lui, Emmanuel a simţit o durere puternică în abdomen, a fost cuprins de vărsături repetate şi a căzut la pat cu febră mare. La rugămintea lui, i-am palpat pântecele şi am apăsat cu patru degete în locul indicat de el. A scos un ţipăt, pe care şi l-a stăpânit numaidecât, mi-a aruncat o privire pe care n-o voi uita şi mi-a spus cu o voce lipsită de timbru: nu mai are rost să continui, e o criză de apendicită. A treia.

În zilele următoare, m-a anunţat că avusese două crize în 76 şi că trebuia să fie operat de Crăciun. I se fixase chiar o zi, îşi reţinuse o cameră la clinică, dar în ultimul moment, având foarte mult de lucru şi simţindu-se, de altfel, în cea mai bună formă, a amânat operaţia pentru Paşti. Şi a adăugat, fără să mă privească: a fost o neglijenţă şi acum o plătesc.

La opt zile după criza lui gravă din 25 martie, Emmanuel era totuşi în picioare. A început din nou să mănânce. Am observat însă că nu se mai urca pe cal şi că se ferea să facă eforturi. În afară de asta, mânca puţin, se lungea adeseori pe pat şi se plângea de greţuri. Aşa a trecut o lună într-o stare în care noi am fi vrut să vedem o convalescenţă şi care nu era, de fapt, decât o remisiune.

La 27 mai, în timp ce se afla la masă, Emmanuel a fost cuprins de dureri violente. A fost transportat în camera lui. Avea frisoane şi termometrul arăta 41 de grade. Pântecul îi era umflat şi tare. În zilele următoare s-a întărit şi mai mult. Emmanuel suferea cumplit şi am fost uluit de rapiditatea cu care i se alterau trăsăturile. În mai puţin de trei zile, ochii i s-au adâncit în orbite, chipul lui, de obicei plin şi colorat, a căpătat o culoare cenuşie şi s-a scofâlcit. N-aveam nimic pentru a-i uşura suferinţa, nici măcar aspirină. Dădeam târcoale camerei lui, plângând de furie şi de neputinţă, la gândul că Emmanuel avea să moară fiindcă nu i se putea face o operaţie care, în timpuri normale, ar fi durat zece minute.

În a şasea zi, durerile s-au atenuat. A putut să bea jumătate din ceaşca de lapte pe care i-am adus-o dimineaţa şi mi-a spus: am patruzeci şi trei de ani. Am avut o constituţie foarte robustă. Dar ştii ce mă surprinde cel mai mult? Că trupul meu, care mi-a adus atâtea bucurii, îmi prezintă la plată o asemenea notă înainte de a mă părăsi.

Apoi mă privi cu ochii lui adânciţi în orbite, îmi zâmbi uşor cu buzele-i decolorate şi-mi zise:

— În sfârşit, mă părăseşte e un fel de-a spune. Mai de grabă am impresia că vom pleca împreună.

În cursul după-amiezii, ca în toate zilele, Meyssonnier a venit din La Roque să-l vadă. Emmanuel, deşi era foarte slăbit. Îi puse întrebări în legătură cu relaţiile lui cu Gazel şi păru fericit când află că s-au îmbunătăţit.

Era cu desăvârşire lucid. În timpul serii mi-a cerut să adun tot Malevil-ul la picioarele patului său. Când au venit toţi, ne-a privit pe fiecare pe rând, ca şi cum ar fi vrut să-şi întipărească în minte trăsăturile noastre. Deşi atunci putea să vorbească, n-a scos un cuvânt. Poate se temea că, dacă va vorbi, nu va putea face faţă emoţiei şi se va da în spectacol, izbucnind în lacrimi. Oricum, s-a mulţumit să ne privească cu o expresie sfâşietoare de afecţiune şi de regret. Apoi ne-a făcut semn cu mâna să plecăm, a închis ochii, i-a deschis din nou şi, în timp ce ieşeam, ne rugă, pe Evelyne şi pe mine, să rămânem. După aceea n-a mai scos niciun cuvânt. Pe la orele şapte seara, i-a strâns cu putere mâna Evelynei şi a murit.

Evelyne a cerut să fie prima care să stea de priveghi. Cum mi-a cerut acest lucru cu un glas calm şi fără o lacrimă, am acceptat fără să bănuiesc nimic. După două ore a fost găsită culcată peste cadavrul lui Emmanuel. Îşi împlântase în piept micul pumnal pe care-l purta la cordon.

Deşi niciunul dintre noi nu era partizan al sinuciderii, nimeni n-a fost surprins şi nici măcar scandalizat. Oricum, gestul Evelynei n-a făcut decât să anticipeze, cu destul de puţin, un deznodământ previzibil. Toate eforturile lui Emmanuel n-au avut alt efect decât de a o menţine în viaţă, şi ne-a făcut întotdeauna impresia că nu se agăţa de existenţă decât pentru a nu trebui să-l părăsească. Ne-am consultat între noi şi în unanimitate, cu excepţia unui singur vot, cel al lui Colin, am hotărât să nu o despărţim de Emmanuel şi să fie înmormântată împreună cu el. Votul negativ al lui Colin – pe care l-a justificat prin motive de ordin religios şi care ne-a şocat pe toţi – a prilejuit prima dispută iscată între noi după moartea lui Emmanuel.

De atunci, tot stând şi gândindu-mă la acest lucru, relaţiile dintre Evelyne şi Emmanuel au încetat să mă mai mire. Deşi în lumea de mai înainte Emmanuel era hotărât împotriva monogamiei, şi după aceea a persistat în opţiunea lui pentru motivele pe care le-a expus, cred că asta nu l-a făcut să renunţe la aspiraţia lui spre o mare dragoste exclusivă. Iar relaţiile lui platonice cu Evelyne îi satisfăceau în taină această aspiraţie. Găsise, în sfârşit, pe cineva pe care să-l poată iubi cu toată puterea inimii lui. Dar nu era întru totul o femeie. Şi nici această căsătorie nu era o căsătorie adevărată.

În afară de doi oameni, pe care Meyssonnier i-a pus de gardă pe metereze, toţi locuitorii din La Roque au venit să ia parte la înmormântarea lui Emmanuel, ceea ce, chiar mergând pe scurtătura din pădure, însemna un drum dus-întors de douăzeci şi cinci de kilometri. Acesta a fost primul dintre pelerinajele anuale ale târgului La Roque la mormântul eliberatorului lui.

La rugămintea consiliului municipal, Judith Médard a rostit un discurs destul de lung, cu expresii care, depăşeau înţelegerea auditoriului. Insistând

asupra omeniei lui Emmanuel, ea a vorbit despre „*dragostea lui fanatică pentru oameni. Şi ataşamentul lui aproape animalic faţă de continuarea speciei*". Am reţinut această frază pentru că mi s-a părut justă, precum şi pentru că am avut impresia că n-a fost înţeleasă. La sfârşitul cuvântării sale, Judith a trebuit să se întrerupă pentru a-şi şterge lacrimile. Lumea i-a fost recunoscătoare pentru emoţia şi chiar pentru obscuritatea ei, deoarece aceasta dădea cuvântării funebre o demnitate ce părea potrivită cu împrejurarea.

Dar nu ajunsesem la capătul necazurilor noastre. Cam la o săptămână după înmormântare, Menou a rupt orice contact cu semenii ei, n-a mai vrut să mănânce şi a căzut într-o stare de prostraţie şi într-o muţenie din care nimic n-a putut s-o scoată. Nu avea febră, nu se plângea de nicio durere, nu prezenta niciun simptom al vreunei boli. Nu zăcea în pat. Ziua şedea lângă şemineu şi privea focul, cu buzele strânse, cu privirea în gol. La început, când era chemată să vină să mănânce, răspundea, aşa cum făcuse de atâtea ori Momo pe când trăia: dar lăsaţi-mă odată în pace, pentru Dumnezeu! Apoi, încetul cu încetul, n-a mai răspuns şi într-o zi, pe când eram la masă, a alunecat de pe scăunelul ei din faţa şemineului şi a căzut în foc. Ne-am repezit spre ea. Murise.

Dispariţia ei ne-a consternat. Crezusem că, datorită vitalităţii ei, va supravieţui morţii lui Emmanuel, aşa cum a supravieţuit celei a lui Momo. Sperasem acest lucru fără să ne gândim la efectul cumulativ al celor două pierderi survenite una după alta. Şi mai cred că nu ne-am dat îndeajuns seama că energia lui Menou simţea nevoia să se bizuie pe o forţă care să-i dea un sentiment de siguranţă, şi că această forţă a fost Emmanuel.

După înmormântare, adunarea de la Malevil a vrut să mă numească şef militar şi pe Colin abate de Malevil. Am refuzat. Am folosit ca argument ostilitatea lui Emmanuel faţă de separarea puterii spirituale de cea temporală. Mi s-a propus atunci să-mi asum şi funcţiile ecleziastice la Malevil. Din nou am refuzat. Aşa cum îmi reproşase Emmanuel în timpul vieţii sale, eram încă prea meschin legat de părerile mele personale.

A fost o mare greşeală din partea mea. Deoarece Colin a primit atunci din mâinile noastre amândouă puterile.

Pe timpul lui Emmanuel, Colin era inteligent, binevoitor, serviabil şi vesel. Dar era aşa fiindcă se simţea învăluit în afecţiunea lui Emmanuel, care l-a protejat întotdeauna. După moartea acestuia, Colin s-a considerat un al doilea Emmanuel. Şi, neavând nici autoritatea lui, nici darul lui de a convinge, a devenit tiranic şi în felul acesta nu şi-a atras mai mult respect din partea celorlalţi. Când mă gândesc că m-am temut de „*seniorizarea*" lui Emmanuel! Dar Emmanuel era un adevărat înger al democraţiei în

comparaţie cu succesorul său! De îndată ce a fost ales, Colin a încetat să mai întrunească adunarea şi a guvernat ca un autocrat.

La Malevil au avut loc ciocniri serioase şi aproape zilnice ale „şefului" cu Peyssou, cu mine, cu Hervé, cu Maurice şi chiar cu Jacquet. Contestat de bărbaţi, Colin n-a reuşit mai bine nici cu femeile. S-a supărat cu Agnès Pimont, fiindcă a încercat, în zadar de altfel, să-i controleze afecţiunile. N-a avut mai mult noroc nici cu La Roque, care, fiind informat de noi despre absolutismul lui, n-a vrut să-l aleagă episcop. A fost rănit de moarte, s-a certat aproape definitiv cu Meyssonnier şi a încercat – fără succes – să ne atragă şi pe noi în cearta lui.

Desigur, nu era uşor să fii succesorul lui Emmanuel, dar vanitatea lui Colin şi nevoia de a da amploare eului lui aveau ceva patologic. De cum a fost ales abate de Malevil şi şef militar, şi-a coborât cu mai multe tonuri notele grave ale vocii, a luat un aer distant, la masă se închidea într-o muţenie trufaşă şi încrunta din sprâncene dacă vreunul dintre noi începea primul să vorbească. Am băgat de seamă că, încetul cu încetul, s-a înconjurat cu un sistem pueril de mici privilegii şi mici priorităţi de la care nimeni nu se putea sustrage fără a nu-i aduce o jignire gravă. Inteligenţa lui, de care lui Emmanuel îi plăcea să facă mare caz, nu i-a servit, în aceste împrejurări, ca să corecteze absurditatea comportării, ci numai ca să-şi dea seama cât de mult o dezaprobam cu toţii. Se considera persecutat. Şi se simţea singur, pentru că se izolase.

Dezbinarea s-a instalat definitiv la Malevil. Au apărut priviri răutăcioase, tensiuni insuportabile, tăceri care nu erau nici ele mai uşor de suportat. Agnès Pimont şi Catie au spus în două rânduri că vor să se întoarcă la La Roque. Aceste ameninţări cu secesiunea nu l-au făcut pe Colin mai suplu. Dimpotrivă. Nu le mai adresa cuvântul tovarăşilor lui decât pentru a le da ordine. În sfârşit, sosi şi clipa în care i se păru că însăşi persoana lui fizică este ameninţată. A început să poarte în permanenţă pistolul la brâu, chiar la masă. Şi, în timp ce mânca, ne arunca priviri ce trădau când spaimă, când furie!

Fiindcă totul îl jignea, am încetat să mai vorbim în timpul mesei. Dar atmosfera de la Malevil n-a devenit mai puţin apăsătoare. Iar pe zidurile groase şi sumbre ale castelului întărit au început să se prelingă plictiseala şi frica.

Colin se temea grozav de comploturile noastre şi până la urmă am complotat într-adevăr. Ne-am gândit să întrunim, împotriva voinţei lui, adunarea din Malevil şi să-i votăm destituirea. Dar n-am apucat să ducem la bun sfârşit acest proiect. Înainte ca el să se fi materializat, Colin a fost ucis în cursul unei încăierări cu o mică bandă de jefuitori, formată din numai şase

oameni şi foarte prost înarmată. Colin, sperând că printr-o faptă strălucită îşi va câştiga poate o oarecare glorie în ochii noştri, s-a expus la fel de smintit ca şi în lupta împotriva lui Vilmain, şi de foarte aproape a primit din plin în piept încărcătura unei puşti de vânătoare. Când a murit, chipul lui şi-a recăpătat acea expresie copilărească şi acel zâmbet şăgalnic care l-a făcut pe Emmanuel, când era în viaţă, să-l trateze cu atâta îngăduinţă.

După moartea lui, am acceptat să-mi asum cele două puteri la Malevil. Am reînnodat cu La Roque toate legăturile de prietenie pe care Colin le slăbise de tot şi, peste un an, La Roque m-a ales episcop.

Recolta din '78 a fost bună, iar cea din '79 şi mai bună. I-am convins pe locuitorii din La Roque, nu fără greutate, să admită că pe viitor toate recoltele trebuie să fie comune şi împărţite proporţional cu numărul de locuitori. Două părţi pentru La Roque şi o parte pentru Malevil, deoarece noi eram zece. Iar cei din La Roque vreo douăzeci. În perioade normale, noi aveam mult de câştigat de pe urma acestui aranjament, dată fiind bogăţia pământurilor aluvionare din jurul târgului La Roque. Dar am demonstrat, pe deplin îndreptăţit, cred, că şesul era mult mai ameninţat de invazie decât colinele noastre. Dacă cei din La Roque aveau să fie într-o zi jefuiţi de tâlhari, vor fi fericiţi să primească, în starea lor de sărăcie lucie, două treimi din produsele noastre.

În cursul acestei negocieri, Meyssonnier, care se identificase întru totul cu interesele celor din La Roque, nu mi-a făcut niciun hatâr. Dar am avut multă răbdare şi m-am arătat, cum ar fi spus Emmanuel, „flexibil în fermitate". La Malevil, după ce am dus cu bine la capăt această sarcină, adunarea m-a felicitat în termeni călduroşi. Ei, cum să spun, a zis Peyssou, nici Emmanuel n-ar fi făcut mai bine. Îţi aminteşti de schimbul cu vaca aranjat cu Fulbert?

Chiar în timpul vieţii lui Emmanuel a luat naştere în rândurile noastre un adevărat cult al copilului, prin instalarea la castel, în '77, a Christinei Pimont, pe atunci în vârsta de zece luni. Nu ne venea să ne credem ochilor: ni se părea atât de nouă între vechile noastre ziduri. Deşi importată, a fost primul nostru copil şi, adoptată de îndată cu un entuziasm delirant, şi-a petrecut primii ani trecând din braţe în braţe. Purtată mereu în braţe, giugiulită, îngrijită şi distrată de toţi, Christina a început să spună tuturor femeilor din Malevil mamă, şi tuturor bărbaţilor tată. Când am fost ales şef, am hotărât, cu asentimentul adunării, să transform în lege acest obicei spontan. Căci, începând din '77, ni s-au născut alţi copii. Gérard, fiul Miettei, Brigitte, fata lui Catie, Marcel, fiul lui Agnès, care s-a născut la patru luni după moartea lui Emmanuel. Din motive lesne de înţeles, Agnès ar fi vrut să-i dea numele celui dispărut, dar am reuşit s-o conving să n-o facă şi, la sugestia mea, adunarea din Malevil a interzis şi această permanentă căutare a unor

asemănări fizice între copil şi părinţii lui, pe care o consider nefastă chiar la oamenii căsătoriţi, darămite într-o comunitate ca a noastră.

După moartea lui Fulbert, sosirea lui Agnès Pimont la Malevil a tulburat echilibrul de forţe în rândul femeilor. Agnès a prins curând gust pentru libertatea pe care i-o lăsase Emmanuel, dar fără să se împartă vreodată, aşa cum făcea Mietta, în mod echitabil. Ca şi Catie, ea avea preferinţe exclusive, capricii, cochetării. Dar le-a folosit mai bine, cu o artă mai experimentată. În braţele lui Catie aveai impresia că dansezi pe un vulcan, înainte de a fi înghiţit de focul lui central. Agnès, „dulce şi senină ca un pârâu în aprilie" (Emmanuel), te fermeca mai întâi prin prospeţime, înainte de a te învălui în văpăile ei.

Rivalitatea dintre cele două femei, surdă în timpul domniei lui Emmanuel, a izbucnit într-o luptă deschisă pentru putere după moartea lui Menou. Războiul limbilor a făcut ravagii săptămâni de-a rândul înainte de a degenera într-un pugilat. Atunci a intervenit Mietta, sub privirea uluită a singurului martor, Peyssou, şi „le-a ars câte una la amândouă". După care le-a cerut iertare, le-a îmbrăţişat şi le-a mângâiat, asigurându-şi dominaţia cel puţin tot atât prin bunătatea cât şi prin forţa ei.

Din pricina tiraniei lui, Colin şi-a făcut două duşmance din cele două rivale şi a sfârşit prin a le împăca. S-au unit împotrivă-i, străpungându-l cu împunsăturile lor. Din păcate, au prins gust pentru acest joc, l-au extins şi asupra celorlalţi tovarăşi şi, la moartea lui Colin, ajunseseră cu neputinţă de ţinut în frâu. A trebuit să dau dovadă de multă fermitate şi răbdare ca să le dezarmez pe războinicele noastre. Cred că, în fond, ne purtau pică pentru libertatea pe care le-o lăsam, dar de care, de altfel, nici n-ar fi suportat să fie lipsite. Mă gândesc de asemenea că, odată cu Emmanuel, a dispărut şi o anumită imagine a tatălui, şi că sufereau din pricina acestei dispariţii. Am aflat că cele trei femei se întruneau în camera Miettei şi le-am surprins acolo, plângând şi rugându-se la piciorul unei mese pe care trona, ca pe un altar, portretul lui Emmanuel. Nu ştiu dacă am procedat bine sau nu: le-am lăsat în pace. Şi ele sunt acelea care, contaminându-i pe cei din La Roque, au sfârşit prin a organiza acest cult al eroului mort, care a devenit la noi aproape o a doua religie.

În '79, în parte, cum am mai spus, datorită a doi ani de recoltă bună, precum şi aranjamentului făcut cu cei din La Roque, Malevil-ul a devenit bogat, dacă a avea din belşug grâu, furaje şi vite se poate numi bogăţie. De asemenea, în '79 n-am avut de suferit decât o singură incursiune a jefuitorilor, cea în cursul căreia şi-a pierdut viaţa Colin. Deşi hotărâţi să fim în continuare vigilenţi, ne-am consultat, cei din Malevil şi din La Roque, ce

vom face cu pacea, sau, mai de grabă, cu momentele de pace de care aveam poate să ne bucurăm.

Mai întâi, a avut loc o discuţie particulară între Meyssonnier, Judith Médard şi mine, apoi o discuţie publică, în care au fost confirmate hotărârile la care ajunsesem.

În fond, problema era cea pe care şi-o puseseră Meyssonnier şi Emmanuel în ziua când am eliberat La Roque de tirania lui Fulbert. În afară de mica bibliotecă de la Malevil, o mai aveam pe cea de la castelul din La Roque, deosebit de bine înzestrată cu lucrări ştiinţifice, căci domnul Lormiaux făcuse Politehnica. Oare pe baza ştiinţei care zăcea acolo – şi a foarte modestelor noastre cunoştinţe personale – aveam să pornim în căutarea unor unelte care să ne uşureze viaţa şi a unor arme prin care să ne-o apărăm? Sau, cunoscând prea bine, datorită cumplitei experienţe pe care o trăisem, primejdiile tehnologiei, aveam să punem, o dată pentru totdeauna, progresul ştiinţific şi producţia de maşini în afara legii?

Cred că am fi ales cea de-a doua alternativă dacă am fi putut fi siguri că alte grupuri umane, care au supravieţuit în Franţa sau în alte ţări, n-o vor alege pe prima. Deoarece, în acest caz, ni se părea evident că aceste grupuri, având o zdrobitoare superioritate tehnică asupra noastră, se vor gândi imediat la un plan de a ne înrobi.

Am luat deci o hotărâre în favoarea ştiinţei, fără nici un optimism, fără să ne facem cea mai mică iluzie, fiind cu toţii pe deplin convinşi că, deşi bună în sine, ştiinţa va fi uneori prost folosită.

La adunarea celor din La Roque şi Malevil, la care s-a discutat această problemă, Fabrelâtre, numit magazioner în La Roque, ne-a atras atenţia că muniţiile puştilor 36 erau pe sfârşite şi că puştile nu vor mai fi bune de nimic după ce vom fi tras ultimul cartuş. Meyssonnier a remarcat atunci că s-ar putea fabrica fără-ndoială praf de puşcă negru, căci în regiune se găsea o veche mină de cărbuni, că am putea obţine şi sulf, deoarece existau acolo ape sulfuroase, şi că va fi uşor să strângem salpetru din pivniţe şi de pe zidurile noastre vechi. Cât despre metal, aveam din belşug la fierăria lui Fabrelâtre şi la fosta prăvălie a lui Colin. Mai rămânea problema topitoriei şi a montării, dar nu părea de nerezolvat.

În cele din urmă, adunarea generală din La Roque şi Malevil a hotărât, la 18 august 1980, ca cercetările şi experienţele în vederea fabricării gloanţelor pentru puştile 36 să înceapă deîndată, cu prioritate.

De atunci a trecut un an, şi pot spune că, în această privinţă, rezultatele au depăşit în aşa măsură aşteptările noastre, încât am atacat, tot în domeniul apărării, proiecte mult mai ambiţioase. De acum înainte putem deci să privim viitorul cu încredere. Dacă „încredere" este cuvântul potrivit.

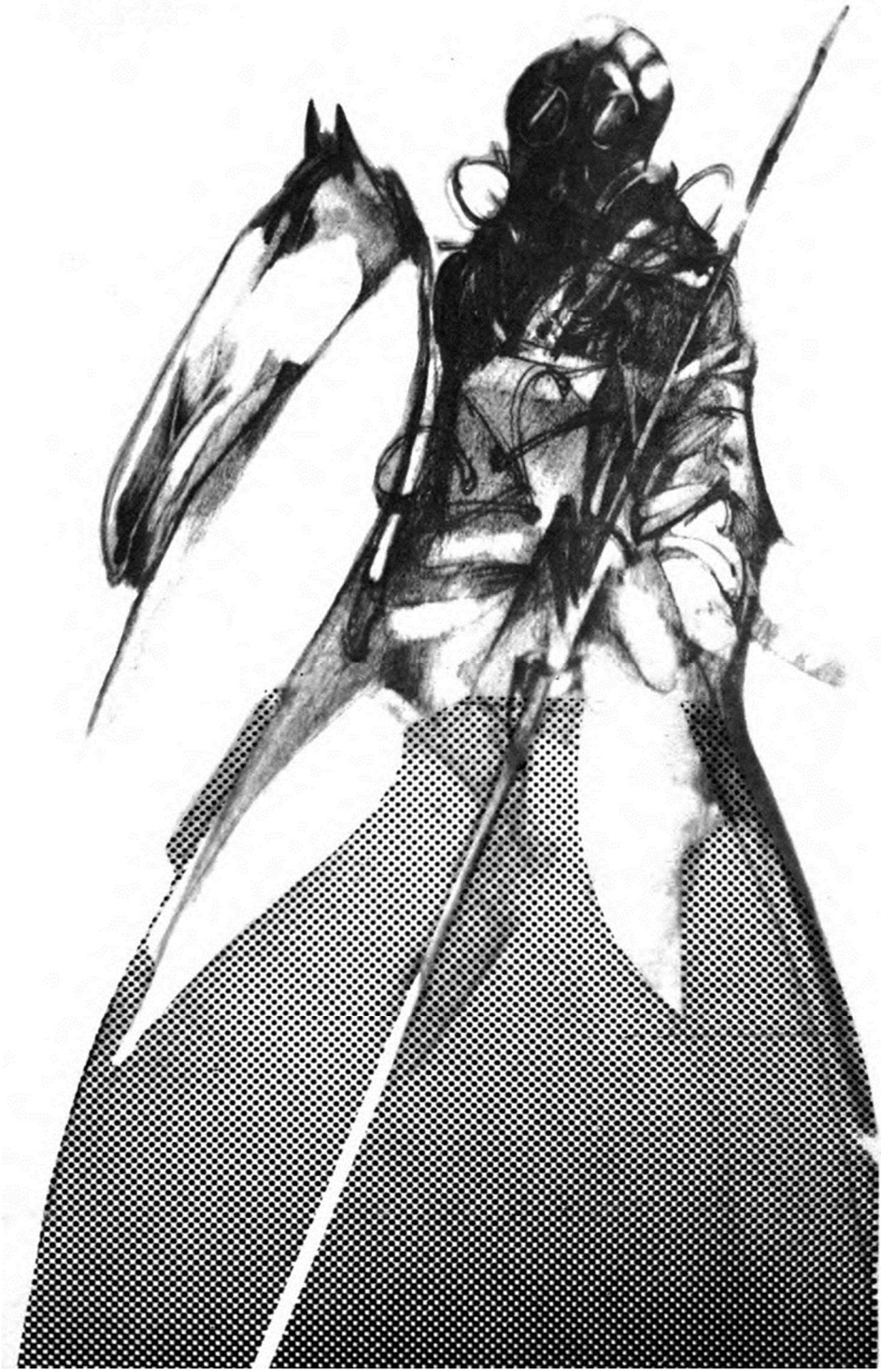

Sfârşit

virtual-project.eu